Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Diplomová práce

Jakub Feige

Kolektivizace zemědělství ve vsi Horská Kamenice

Collectivization of agriculture in the village of Horská Kamenice

Praha 2011

Vedoucí práce:
Doc. PhDr. Jiří Šouša, CSc.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Jablonci nad Nisou dne 16. 8. 2011 .....

Na tomto místě bych chtěl velmi rád poděkovat vedoucímu diplomové práce, panu Doc. PhDr. Jiřímu Šoušovi, CSc., dále pak milým kolegům ze Státního okresního archivu Jablonec nad Nisou a Státního okresního archivu Semily a v neposlední řadě též rodině, hlavně mamince, kamarádům a všem lidem dobré vůle za jejich rady, pomoc, podporu, ochotu, vstřícnost, laskavost, trpělivost, toleranci i shovívavost.

Věnováno mé drahé babičce, rodačce z Horské Kamenice.

Abstrakt

Tato práce se zabývá kolektivizací zemědělství v podhorské vsi Horská Kamenice na Železnobrodsku (okres Jablonec nad Nisou, dříve okres Semily). Mikrohistorickým přístupem je na příkladu místních středních a drobných rolníků sledován postup kolektivizačního procesu v obci od roku 1949 do založení JZD v roce 1957, včetně vývoje přesvědčovacích metod agitátorů a průběhu náborových akcí. Poté jsou rozebrány počáteční kroky JZD, vedoucí k přechodu od soukromé výroby ke společnému hospodaření, a průběh prvního „družstevního" hospodářského roku 1957/1958. Pro každého rolníka, hospodařícího na výměře přesahující 2 hektary zemědělské půdy (celkem 30 usedlostí), je navíc zpracován individuální biogram.

Kromě zachycení dobových událostí se práce snaží postihnout lidský rozměr a ukázat, že člověk není pouze pasivní bytostí vláčený vnějšími okolnostmi, nýbrž svébytnou osobností, která k podnětům zaujímá vlastní postoje a subjektivním způsobem na ně reaguje.

Klíčová slova

1949-1960 – kolektivizace zemědělství – Jednotné zemědělské družstvo (JZD) – Horská Kamenice – Semily (okres) – mikrohistorie – prosopografie

Abstract

This thesis follows the collectivization of agriculture in a mountain village of Horská Kamenice in Železný Brod region (Jablonec nad Nisou district, formerly Semily district). A microhistorical approach is used to observe the progress of the process of collectivization of local small and medium-sized farmers in the village from 1949 to the founding of the United agricultural cooperative in 1957, including the evolution of agitators' persuasion techniques and the course of recruitment campaigns. The thesis then proceeds to analyse the first steps of the newly established United agricultural society leading from the changeover from private production to common farming and the course of the Agricultural society's first economic year - 1957/1958. In addition, an individual biogram is processed for each farmer farming agricultural land whose acreage exceeded 2 hectares (30 farms altogether).

Besides showing the historic events the thesis also strives to involve the human dimension and to show that people are not merely passive entities pushed around by the events around them, but on the contrary, they are peculiar personalities who assume their own attitudes to various stimuli and react to them subjectively.

Key words

1949-1960 – Collectivization of agriculture – United agricultural cooperative (JZD) – Horská Kamenice – Semily (district) – microhistory – prosopography

Obsah

1. Úvod 8
2. Literatura a stav dosavadního výzkumu kolektivizace, archivní prameny a jiné zdroje 14
   - 2.1. Obecný vývoj 14
   - 2.2. Regionální bádání – kraj Liberec, okres Semily, Železnobrodsko, Horská Kamenice 17
   - 2.3. Archivní prameny a jiné zdroje 19
3. Horská Kamenice 25
4. Kolektivizace zemědělství v Horské Kamenici 32
   - 4.1. Období 1949 – 1952 34
   - 4.2. Období 1952 – 1953 46
   - 4.3. Období 1953 – 1955 66
   - 4.4. Období 1955 – 1956 71
   - 4.5. Rok 1957 74
5. JZD Horská Kamenice 91
   - 5.1. První kroky družstevníků – položení základu k přechodu odsoukromé zemědělské výroby ke kolektivnímu hospodaření 93
   - 5.2. Zimní období 1957/1958 99
   - 5.3. Hospodaření JZD v roce 1958 101
6. Prosopografie – jedinečné osudy 116
   - 6.1. Usedlost č. p. 76 – hospodář Bohumil Koňák 118
   - 6.2. Usedlost č. p. 7 – hospodář Josef Koňák 123
   - 6.3. Usedlosti č. p. 17 a 58 – hospodáři Josef Sochor a syn Bohumil 127
   - 6.4. Usedlost č. p. 14 – hospodář František Dufek 147
   - 6.5. Usedlost č. p. 31 – hospodář Josef Novotný 152
   - 6.6. Usedlost č. p. 15 – hospodář Ladislav Sochor 157
   - 6.7. Usedlost č. p. 71 – hospodář Bohumil Sochor 163
   - 6.8. Usedlost č. p. 50 – hospodář Ludvík Šťastný 167
   - 6.9. Usedlost č. p. 29 – hospodář Josef Koňák 171
   - 6.10. Usedlost č. p. 11 a 38 – hospodáři Jaroslav Kovář a syn Jaroslav 175
   - 6.11. Usedlost č. p. 28 – hospodář František Šilhán 182
   - 6.12. Usedlost č. p. 36 – hospodář Vít Koňák 185
   - 6.13. Usedlost č. p. 30 – hospodář Ladislav Votrubec 188
   - 6.14. Usedlost č. p. 46 – hospodáři Josef Berka a syn Pavel 192
   - 6.15. Usedlost č. p. 3 – hospodář Josef Tulach 198

6.16. Usedlost č. p. 13 – hospodář Pavel Švitorka 201
6.17. Usedlost č. p. 12 – hospodářka Anna Lucká 206
6.18. Usedlost č. p. 70 – hospodář Josef Kopal 208
6.19. Usedlost č. p. 48 – hospodář Stanislav Koňák 212
6.20. Usedlost č. p. 47 – hospodářka Marie Hudská 216
6.21. Usedlost č. p. 42 – hospodář Vít Minář 220
6.22. Usedlost č. p. 49 – hospodář Kamil Zeman 226
6.23. Usedlost č. p. 5 – hospodář Stanislav Svárovský 229
6.24. Usedlost č. p. 52 – hospodář František Blažek 240
6.25. Usedlost č. p. 32 – hospodář Karel Šída 243
6.26. Usedlost č. p. 77 – hospodář Josef Rydval 246
6.27. Usedlost č. p. 64 – hospodář Jindřich Bárta 254
6.28. Usedlost č. p. 10 – hospodář Vítězslav Mužíček 257
6.29. Usedlost č. p. 34 – hospodář Jaromír Mužíček 261
6.30. Usedlost č. p. 73 – hospodář Josef Blažek 265
6.31. Shrnutí jednotlivých biogramů 268
7. Závěr 283
8. Seznam zkratek 288
9. Seznam pramenů, literatury a jiných zdrojů 291
10. Přílohy 300

1. Úvod

Projděme se někdy podhorským venkovem a pozorně se přitom dívejme! Po okolí spatříme na mnoha místech zpustlé a zaplevelené plochy, lesy připomínající spíše pralesy. Přímo ve vsi narazíme na řadu opuštěných stavení, mnohé objekty slouží pouze k rekreaci. Vsi jsou bez rodáků a počet jejich obyvatel vzroste o víkendech a jiných volných dnech. Hospodářské budovy již očividně dávno neslouží svému původnímu účelu, ze stodol jsou garáže, z chlévů koupelny, po dvorcích lze nalézt travou zarostlé zrezivělé zemědělské stroje. Z povzdálí přihlížejí siluety opuštěných a chátrajících „družstevních mohyl" – kravínů, teletníků, vepřínů, drůbežáren a silážních jam. Všude je podivné ticho.

Vydejme se někdy na tuto procházku spolu s člověkem, jenž pamatuje i jiné doby, než jen přítomný okamžik, a pozorně mu naslouchejme. Jako mávnutím kouzelného proutku se hned ocitneme v docela jiné vsi. Drobná políčka jsou řádně obdělána (dokonce i svahy), lidé na nich doslova dřou od rána do večera. Každičká škarpa kolem silnice je vysečena, v lese čisto. Před humny nás vítá charakteristická „vůně domova", ke sluchům doléhá bučení krav a ržání koní, naklepávání kosy a všechny ty ostatní dozvuky nejrůznějšího hemžení a pulsujícího života kolem hospodářství.

Kontrast přítomnosti s vyprávěním pamětníka zamrazí a donutí k zamyšlení. Jak je možné, že půda, která po staletí živila mnoho lidských pokolení, leží nyní ladem, tam kde kdysi byly role jsou trvalé luční porosty a i tyto louky už pozvolna ustupují lesům? To, co si naší předci s velkou námahou vydobyli na původním pralesním hvozdu a pak se o to s péčí hospodářů starali, si příroda opět bere zpět. Něco se změnilo, svět se kamsi pohnul a staletý tep venkova se zastavil. Chceme-li se vrátit do dob onoho „starého života" na venkově, kdy každá zemědělská usedlost měla svého vlastního hospodáře a kdy rodinná hospodářství ještě žila (či už jen dožívala?), musíme zamířit do padesátých let 20. století. Pokud se blíže na tuto dekádu soustředíme, s jistotou narazíme na fenomén, který je označován jako kolektivizace zemědělství či kolektivizace venkova.

Tento pojem v sobě skrývá převratné a pohnuté události našich novodobých dějin. Jedná se o proces, probíhající od roku 1949 do počátku šedesátých let, kdy proti vůli většiny rolníků došlo, ať již násilnými nebo nenásilnými (ovšem prakticky vždy nátlakovými) formami, k transformaci dosavadní tradiční zemědělské výroby na tzv. socialistickou zemědělskou „velkovýrobu". Ve jménu *budování nové epochy lidstva na vesnicích*[1] musely

[1] Tento slovní obrat je vypůjčen ze zápisů rady ONV v Semilech, v němž se tehdejší vykonavatelé státní moci nazvali *spolutvůrci nové epochy lidstva na našich vesnicích*. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 9, 28. 2. 1951.

soukromé usedlosti ustoupit „pseudodružstvům“ (JZD) či státním statkům (ČSSS) a během poměrně krátké doby došlo nejen ke změně formy hospodaření, ale i k proměně celkového způsobu života na vsi předávaného z generace na generaci. Lze konstatovat, že kolektivizace zemědělství navždy změnila tvář českého venkova a uzavřela jednu jeho velkou epochu.

Od devadesátých let 20. století a především v prvním desetiletí 21. století stále více roste zájem o „objektivnější“ popsání, poznání a pochopení tohoto dějinného jevu. Vedle odborných vědeckých aktivit (viz kapitolu Literatura a stav dosavadního výzkumu) dochází i k celé řadě popularizačních počinů, které se snaží oslovit širší veřejnost. Vytváří se dokumentární pořady rozhlasové[2] a televizní,[3] konají se výstavy[4] či studentské projekty.[5] Prostor tomuto tématu je rovněž vyhrazen na nejrůznějších webových portálech.[6]

Velký zájem je soustředěn především na výpovědi přímých pamětníků (oral – history). Zde je třeba konkrétně upozornit na občanské sdružení novinářů a historiků Post Bellum (www.postbellum.cz), které od roku 2001 buduje rozsáhlou sbírku vzpomínek pamětníků moderních československých dějin. Od roku 2006 z této sbírky čerpá cyklus rozhlasových dokumentů „Příběhy 20. století“ (Český rozhlas) a o dva roky později zahájil svůj provoz digitální pamětnický archiv „Paměť národa“, přístupný na webu www.pametnaroda.cz (spolupráce sdružení Post Bellum ČRo a Ústavu pro studium totalitních režimů).[7]

Na pomezí populárně – osvětových a vědeckých aktivit stojí působení Ústavu pro studium totalitních režimů. V projektu „Kolektivizace venkova v Československu“ provádí tato instituce jednak dokumentační činnost, v rámci níž sbírá dokumentární materiál

[2] Např. *Kulaci a kolektivizace aneb Soumrak selského stavu*, in: Příběhy 20. století, ČRo Rádio Česko, 2007 [online audio]. Knižní obdobu viz A. DRDA – M. KROUPA, *Kruté století* (kapitola Konec vesnických upírů); *Ruší nám to natáčení – dokument o procesu s kulakem v Bystřici v létě 1954*, ČRo 1 – Radiožurnál, 2006 [online audio]: vytvořeno na základě objeveného magnetofonového záznamu ze soudního procesu se sedlákem Josefem Pažoutem z Bystřice č. p. 39 v okrese Jičín (jediný dochovaný zvukový záznam z tzv. kulackých procesů), který se odehrál 25. 8. 1954 v bystřické hospodě.

[3] *Kolektivizace české vesnice*, in: Historický magazín, Čt 24, 2006 [online video]: diskuze se spisovatelem Jiřím Hájíčkem a historikem Karlem Jechem; *Ukradená půda*, in: Historie.cs, Čt 2, 2008 [online video]: vystěhování sedláků; *Mlynáři od Babic (Nová fakta a svědectví o nikdy neobjasněné vraždě v babické škole)*, Čt 2, 2009 [online video]: dokument s pamětníky.

[4] Např. interaktivní výstava NZM Praha *Do neznáma, Akce K (kulak)*, která se konala 13. 12. 2007 – 9. 3. 2008. Viz *Pracovní listy pro návštěvníky k výstavě Do neznáma, Akce K (kulak)*, Archiv autora.

[5] Zajímavým počinem byl rekonstrukce (inscenace) soudního procesu z padesátých let s rolnicí Marií Švejdovou, která byla na konci února 2009 provedena v porotní síni Vrchního soudu v Praze – Pankráci studenty Právnické fakulty FF UK v Praze pod vedením Jana Kuklíka (v rámci mezinárodního festivalu proti totalitě Mene Tekel), viz reportáž *Rekonstrukce procesu s kulačkou*, in: Zrcadlo, ČRo Leonardo, 2009 [online audio].

[6] Např. www.totalita.cz [online]; www.moderni-dejiny.cz [online]: vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky; *Kolektivizace českého venkova*, in: Omnibus (dokumentární seriál BBC) [online].

[7] Popularizační práce, prezentující osudy jednotlivých osob a rodin viz např. M. RŮŽIČKA, *Vyhnanci akce „kulak“* (příběhy 120-ti selských rodin).

(fotografie, plakáty aj.) a provozuje oral – history („Pamětníci kolektivizace venkova“), dále pak organizuje přednášky, prezentace a semináře určené školám i širší veřejnosti.[8]

V neposlední řadě se kolektivizace venkova stala zdrojem inspirace v oblasti umělecké tvorby – v beletrii a filmu.[9] Obětem násilné formy kolektivizace byl také před budovou ministerstva zemědělství v Praze – Těšňově vztyčen šesti metrový pomník z nerezové oceli stylizovaný do trsu rašícího osení spoutaného ostnatým drátem. Symbolizovat má nezlomnou sílu selského stavu.[10]

Všeobecně je nejvíce prostoru a pozornosti pochopitelně věnováno nejstinnější stránce kolektivizace, kdy v souvislosti s kolektivizačním procesem (a ostatně i za jeho účelem) byl veden, v souladu s komunistickou ideologií, tzv. třídní boj proti velkým rolníkům, dobově nazývaných vesnickými boháči či kulaky. Cílem bylo tyto zemědělce paralyzovat a existenčně zničit, docházelo tak k nezpochybnitelnému bezpráví a šikanování ze strany režimu, přičemž škála forem represe byla velmi pestrá: např. různá hospodářská omezení a postihy, pokuty, znemožnění studia dětem sedláků, soudní procesy, věznění, nucené vystěhovávání rodin z usedlostí a následná konfiskace jejich majetku. Tragické osudy jednotlivců i celých rodin jsou výstražným mementem a je správné si je připomínat a hlavně nezapomenout.

Na druhou stranu je ale třeba upozornit, že téměř „módní“ téma násilné kolektivizace dostává díky médiím a řadě dalších informačních (dokonce i odborných) zdrojů jakýsi punc všeobecnosti a normálu. Často je vytvářen velmi zjednodušený a zkreslený obraz, kdy se „pouhé sklíčko vydává za celou složitou mozaiku“. Proces kolektivizace totiž zasáhl celý český venkov od úrodného kraje v nížinách po zemědělsky chudé a nevýznamné podhorské a horské oblasti, dotknul se jak velkého sedláka, tak i středního a drobného rolníka, přičemž ne vždy se stejnou razancí, postupy a projevy.[11]

---

[8] Např. webová *Čítanka kolektivizace* [online] pro potřeby učitelů základních a středních škol. Dále srov. http://www.ustrcr.cz/cs/kolektivizace-venkova-v-ceskoslovensku [online].

[9] Z beletrie viz např. román J. HÁJÍČEK, *Selský Baroko*, Brno 2005 (v roce 2006 získal tento román cenu Magnesia Litera za nejlepší prózu). O filmové produkci viz Petr SLINTÁK, *Obraz kolektivizace venkova v českém hraném filmu 1945 – 1970*, in: P. BLAŽEK – M. KUBÁLEK (edd.), *Kolektivizace venkova*, s. 257 – 270; TÝŽ, *Poválečná proměna venkova a český hraný film 1945 – 1970*, diplomová práce; H. ROTTOVÁ, *Obraz kolektivizace zemědělství v českém hraném filmu 1948 – 1956 (1968)*, diplomová práce; V. FLAJŽÍKOVÁ, *Kolektivizace venkova a český hraný film*, diplomová práce. Rovněž viz seznam filmů na http://www.ustrcr.cz/cs/seznam-filmu [online].

[10] Pomník od akademického sochaře Jiřího Plieštika byl odhalen dne 23. 5. 2004 z podnětu Asociace soukromého zemědělství ČR. Viz http://www.asz.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=6153&slozka=5880& [online].

[11] Mimochodem v roce 1949 tvořily zemědělské usedlosti do 10-ti hektarů plných 86 % ze všech zemědělských závodů v ČSR (1 507 097 zemědělských závodů: do 1 ha = 32,4 %, 1 – 2 ha = 13,7 %, 2 – 5 ha = 23,3 %, 5 – 10 ha = 16,9 %, 10 – 20 ha = 10,6 %, 20 – 50 ha = 2,3 %, více než 50 ha = 0,8 %). Srov. F. LOM, *Přehled dějin zemědělské výroby*, s. 203.

Navzdory veškeré dosavadní snaze o popularizaci a osvětu se stále najde mnoho lidí, jejichž povědomí o relativně nedávném období padesátých let 20. století je velmi malé. Dokonce i u osob, které se do této doby narodily, o mladších generací ani nemluvě. V jejich uších slovo kolektivizace zemědělství rezonuje zcela stejně jako například slovo paleolit. Člověk by ale měl poznat a znát historickou paměť krajiny, ve které žije, stejně jako osudy svých předků. Kolik toho skutečně o nich víme, co nám předali ze svých životních zážitků a zkušeností? Neumí starší generace své prožitky předávat, anebo jim mladší generace neumí naslouchat či jim nerozumí?

Výše uvedené důvody a postřehy ostatně také vedly ke vzniku této práce. Za cíl si klade zachytit, připomenout či zprostředkovat průběh kolektivizace zemědělství v malé podhorské vsi Horské Kamenici na Železnobrodsku (okres Jablonec, dříve okres Semily a kraj Liberec) – přiblížit tento proces z pohledu zdejších středních a malých rolníků,[12] kterých se kolektivizace rovněž dotkla a zasáhla do jejich životů, i když v poněkud méně dramatickém světle. Podle tehdejší dobové ideologie měla být právě tato skupina zemědělců oporou režimu na venkově a „v pevném svazku s dělnickou třídou se měla stát hnací silou pokroku, směřujícího k socialistické vesnici“.[13] Podle počátečních plánů mělo být budování socialismu na vesnici připravené a postupné. Nejprve měla být vytvořena dostatečná materiální a technická základna, stejně jako politická příprava a výchova zemědělců. Ti měli být vysvětlováním přesvědčeni o nevýhodách své současné zemědělské malovýroby a naopak o přednostech socialistické formy hospodaření v tzv. jednotném zemědělském družstvu (JZD),[14] kam měli vzápětí zcela dobrovolně vstupovat.[15] Vše bylo směrováno k JZD IV. typu, které

[12] Zde se krátce zastavme u otázky kategorizace rolníků. V Horské Kamenici hospodařil největší zemědělec na necelých 10-ti hektarech orné půdy. V některých oblastech by mohl být vnímán jako malý rolník, optikou podhorské vsi však byl sedlákem. V textu práce je proto používán termín střední rolník pro zemědělce s výměrou nad 5 ha zemědělské půdy, pod touto hranicí se jedná o drobné či malé rolníky (malorolníky).

[13] *Naší oporou na vesnici je drobný zemědělec, naším spojencem střední rolník...* (Leninsko – Stalinská poučka), viz J. Č. HROUDA, *Odhalte je!*, s. 8, 40. Rovněž některé práce vzniklé před rokem 1989 vyzdvihovaly roli malých rolníků při zakládání prvních JZD: měli prý velmi blízko k dělnické třídě, patřili mezi nejuvědomělejší a nejpokrokovější vrstvy na vesnici a ke vstupu do JZD je nebylo potřeba dlouho přesvědčovat, viz např. M. KOBLÍŽKOVÁ, *Socializace a vývoj zemědělství na Jablonecku*, s. 21.

[14] Ačkoliv název JZD v sobě obsahoval slovo „družstvo“, ve skutečnosti se o družstvo v pravém slova smyslu nejednalo, neboť této organizaci scházely všechny základní principy družstevnictví (dobrovolnost, družstevní samospráva, členské podíly), srov. J. BUREŠOVÁ, *Združstevňování nebo kolektivizace zemědělství po roce 1948?*, in: Osudy zemědělského družstevnictví 7/2002, s. 223 – 228. Blíže k zemědělskému družstevnictví viz L. FEIERABEND, *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*, Volary 2007.

[15] *Důsledné uplatňování zásady dobrovolného přechodu rolníků k družstevnímu hospodaření...* Viz J. PELIKÁN, *O rolnické malovýrobě*, s. 8, 54. Dále srov. *RSŠ. Třetí thema. Třicet let KSČ. Cesta vesnice k socialismu v SSSR a ČSR*, s. 28.

mělo zaručovat sociální spravedlnost, neboť jedině v něm nemělo být již žádných vykořisťovatelů ani vykořisťovaných.[16]

Vraťme se ale k samotné práci. Z důvodu toho, aby zemědělci nepředstavovali jen jakousi anonymní masu (aby práce nebyla o „rolnících bez rolníků"), bylo přikročeno k pokusu o mikrohistorickou sondu, kombinovanou s prosopografií (konstrukce kolektivní biografie).[17] Tyto metody byly zvoleny se snahou přiblížit konkrétní osudy jednotlivých rolníků ve vsi a ukázat, že nebyli pouhými pasivními bytostmi, nýbrž jedinečnými osobnostmi s vlastním rozumem, které události vnímají a svým subjektivním způsobem na ně i reagují (lidský rozměr a faktor). Kolektivizace zemědělství v Horské Kamenici by se mohla optikou „velkých dějin" jevit jako nepatrný, nevýznamný a snadno přehlédnutelný jev, přesto může přinést řadu zajímavých poznatků a skutečností a přispět tak k lepšímu pochopení a obohacení dosavadních obecně rozšířených představ o tomto procesu.[18]

Struktura práce je rozdělena do čtyř základních celků. První přináší seznámení s Horskou Kamenicí, je v něm uvedeno umístění, popis katastru obce a stručný historický vývoj této lokality s charakteristikou místního obyvatelstva. Druhý celek pojednává o průběhu kolektivizace v Horské Kamenici od února 1949, kdy byl proces kolektivizace oficiálně zahájen (zákon č. 69/1949 Sb z 23. 2. 1949, o jednotném zemědělském družstvu), až do září 1957, kdy kolektivizační snahy v Horské Kamenici vyvrcholily ustavením zdejšího JZD. Prvořadě je zaměřeno na události v obci, nechybí ovšem zasazení do kontextu okresního a celostátního vývoje. Popsán je postup procesu a vývoj přesvědčovacích metod během osmi let, průběh náborových akcí do JZD i tzv. třídní boj proti venkovským boháčům „po Kamenicku". Zachyceny jsou přitom názory, postoje, projevy a reakce aktérů na obou stranách, tj. rolníků a agitátorů. Text je prokládán přepisy dobových dokumentů, jednak to

[16] J. PELIKÁN, *O rolnické malovýrobě*, s. 53; *RSŠ. Třetí thema. Třicet let KSČ. Cesta vesnice k socialismu v SSSR a ČSR*, s. 31. Postupnost procesu byla promítnuta do čtyř typů JZD. I. – III. typ nebyl ještě považován za socialistickou formu, jednalo se jen o jakési přechodové můstky: I. typ – vzájemná pomoc a spolupráce na dosud samostatných pozemcích, výnosy ze sklizně připadly majiteli pozemků; II. typ – společná rostlinná výroba (společné osevy) na scelené půdě při rozorání mezí, odměňování plynulo z vykonané práce a výměry vložené půdy; III. typ – společná rostlinná i živočišná výroba (svod dobytka), odměny na základě vykonané práce a jen z menší části též jako náhrada za užívání vnesené půdy. Konečný IV. typ se vyznačoval společnou rostlinnou a živočišnou výrobou, družstevníci byli odměňováni pouze podle množství a kvality vykonané práce, vyjádřené tzv. pracovními jednotkami (PJ). Srov. K. JECH, *Kolektivizace*, s. 79, 83; J. BUREŠOVÁ, *Združstevňování nebo kolektivizace zemědělství po roce 1948?*, in: Osudy zemědělského družstevnictví 7/2002, s. 223 – 228.

[17] J. ČECHURA, *Mikrohistorie*, ĎaS 16, 1994/1, s. 2 – 5; J. GRULICH, *Zkoumání „maličkostí"*, ČČH 99, 2001, č. 3, s. 519 – 547; J. PETRÁŇ, *Mikrohistorie*, in: Dějiny ve věku nejistot, s. 201 – 208; M. NODL, *Mikrohistorie a historická antropologie*, Dějiny – teorie – kritika 1, 2004, č. 2, s. 237 – 252; TÝŽ, *Středověká prosopografie*, in: Jiří PEŠEK (ed.), VIII. sjezd českých historiků Hradec Králové 10. – 12. září 1999, Praha 2000, s. 146 – 149; J. BOROVIČKOVÁ – J. STOČES, *Nové metody – prosopografie*, in: Studie a články k dějinám vědy a vědeckých institucí, Praha 2002 [vyd. 2003], s. 47 – 61. Rovněž viz R. DÜLMEN, *Historická antropologie*.

[18] Je třeba mít ovšem vždy na paměti, že jakýkoliv výsledek analýzy bude pouze konstrukcí obrazu minulosti (hypotézou). Srov. J. PETRÁŇ, *Mikrohistorie*, in: Dějiny ve věku nejistot, s. 206.

jsou agitačními dvojicemi sepsané posudky a charakteristiky rolníků a výsledky agitačních rozhovorů (podzim 1952), dále pak ukázky slohových prací místních školáků na téma „Co se děje v naší vesnici“ (jaro a podzim 1957) a agitační relace v místním rozhlase (září 1957).

Třetí celek je věnován událostem, které následovaly po ustavující schůzi JZD (7. 9. 1957). Jeho úvodní část se zabývá prvními kroky mladého JZD, během nichž byly položeny základy k přechodu od soukromé zemědělské výroby ke kolektivnímu hospodaření (např. HTÚP a rozorání mezí, zajištění společných fondů osiv, sadby, hnojiv, krmiv, převzetí budov a mrtvého a živého inventáře – svod dobytka). Druhá část popisuje zimní období 1957/1958, ve kterém probíhala příprava na nový, již společný, hospodářský rok (vytvoření CVP, vlastních stanov, uzavření patronátní smlouvy). Ve třetí části je pak rozebráno hospodaření JZD v roce 1958 (rostlinná, živočišná výroba, přidružená výroba), které se potýkalo s řadou nedostatků a potíží, plynoucích z improvizovaných podmínek i z projevů mentality družstevníků. Uvedeny jsou také základní výrobní prostředky (inventář, hospodářské zvířectvo), nová organizace práce a systém odměňování, opomenuta není ani otázka záhumenkového hospodářství.

Čtvrtý a závěrečný celek se nejvíce dotýká osobní stránky jednotlivých rolníků. Jedná se o prosopografii (kolektivní biografii) zpracovanou pro všechny zemědělské usedlosti v obci, které svou výměrou přesahovaly 2 hektary zemědělské půdy – celkem 30 hospodářství. Sledovány byly následující oblasti: umístění stavení v obci, stručná historie usedlosti a rodu dotyčného rolníka, demografické údaje, rodinné a příbuzenské poměry, obživa domácnosti, zemědělská výroba na usedlosti, zapojení hospodáře a jeho rodiny do veřejného života v obci, rolníkův postoj ke kolektivizaci a jeho následné zapojení v JZD.[19]

[19] Kurzivní text v diplomové práci cituje originální zdroj.

2. Literatura a stav dosavadního výzkumu kolektivizace, archivní prameny a jiné zdroje

2.1. Obecný vývoj

Období padesátých let 20. století, které nepochybně patří mezi významné přelomové (možno říci převratné až revoluční) etapy československých dějin, není stále ještě dostatečně historiograficky uchopeno, přestože by si to zajisté zasloužilo. Především dosud chybí shrnující odborná syntéza, která by postihovala širší aspekty tehdejšího života[20] a tak nejpodrobnější zpracování této doby poskytují hlavně díla Karla Kaplana.[21] Pokud jde o problematiku poválečného zemědělství, přináší základní přehled Antonín Kubačák,[22] z dalších autorů je třeba upozornit především na Janu Burešovou a její četné odborné statě a články.[23] Jelikož se tehdejší zemědělská výroba vyznačovala značnou byrokratizací a správní svázaností – centralizované direktivně plánované hospodářství (na místní úrovni v kompetenci MNV, na okresní ONV), důležitá je též literatura pojednávající o správním vývoji a institucích a právních předpisech upravujících oblast zemědělství.[24] Opomenout nelze ani hospodářské dějiny.[25]

Zaměřme se podrobněji na badatelské úsilí v oblasti kolektivizace zemědělství a jeho dosavadní výsledky. Tímto tématem se pochopitelně zabývala historiografie již před rokem 1989, nutno však dodat, že dosažené výsledky byly v mnoha případech poplatné tehdejší době, tzn. zatížené komunistickou ideologií (marxismus – leninismus). Kolektivizace, rovněž byl užíván termín „socialisace“, byla vnímána jako „kladný a nevyhnutelný jev pokroku“ –

[20] Jako je např. pro období 1938 – 1945: J. GEBHART – J. KUKLÍK, *Velké dějiny zemí Koruny české XV*.
[21] Trojdílná publikace pro středoškolské učitele: *Československo v letech 1945 – 48*, *1948 – 53*, *1953 – 1966*; dále pak objemná *Kronika komunistického Československa*. *4. díl. Doba tání 1953 – 1956* a *5. díl. Kořeny reformy 1956 – 1968 (Společnost a moc)*. Rovněž viz K. KAPLAN – P. PALEČEK, *Komunistický režim a politické procesy*. Základní přehled přináší i Jan Rataj (vysokoškolská skripta: *Komunistické Československo I.*; *KSČ a Československo I.*) a přínosné jsou též práce Jiřího Kociana (stať *Komunistické Československo po roce 1948*, in: Česko – slovenská historická ročenka 2005, s. 143 – 150.) nebo Jiřího Pernese (studie *Krize komunistického režimu*).
[22] A. KUBAČÁK, *Dějiny zemědělství v českých zemích II.;* M. BERANOV – A. KUBAČÁK, *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*.
[23] Např. J. BUREŠOVÁ, *Osudy československého zemědělství*, Historický obzor 7 – 8/1997, s. 177 – 180; TÁŽ, *K problematice výzkumu dějin československého zemědělství*, in: Z českého ráje a Podkrkonoší – Supplementum 4, 1998, s. 103 – 108 (dále viz níže a Seznam pramenů, literatury). Příspěvky k československému zemědělství ve druhé polovině 40. let viz ve sborníku *Zemědělství na rozcestí 1945 – 1948*; k zemědělskému družstevnictví (včetně příspěvků o kolektivizaci) viz sborník *Osudy zemědělského družstevnictví ve 20. století*.
[24] J. JANÁK – J. KUBÍČEK, *Přehled vývoje ústavních a správních institucí*. Celková činnost a působení národních výborů viz G. ČECHOVÁ, *Vývoj organizace a působnosti národních výborů*, AČ 12, 1962, s. 129 – 147. (K zemědělské správě 1945 – 1949 viz A. KUBAČÁK, *Vývoj správy zemědělství*, in: Prameny a studie 33, 1990, s. 131 – 219.). Právní předpisy, viz např.: *Zemědělství. Sborník právních předpisů 1 – 4*. Přímo ke kolektivizaci a JZD viz L. SOUKUP, *Kolektivizace zemědělství v ČSR – právní a protiprávní povaha*, in: Vývoj práva v Československu v letech 1945 – 1989, s. 457 – 471.
[25] V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 2. díl 1945 – 1992*.

jediný prostředek k růstu zemědělské výroby. Autoři se často omezovali pouze na hospodářskou stránku a výsledky tohoto procesu, výčtem statistických údajů byl znázorňován vývoj počtu JZD a dokazovány výrobní úspěchy, čímž byl obecně obhajován správný postup zemědělské politiky KSČ.[26]

Teprve až po roce 1989 mohlo v plné míře dojít (a stále dochází) k pokusům o pojmenování skutečného stavu věcí a k vzájemnému porovnání všech kladů a záporů (k negativním dopadům jsou, vedle přerušení přirozeného vývoje a zničení tradiční sociální struktury venkova – likvidace selského stavu, též řazeny nepřirozené a nešetrné zásahy do krajiny a narušení životního prostředí – rozorání mezí, vymýcení remízků, nadměrná chemizace apod.). Největší pozornost je přirozeně směřována k odkrývání a zveřejňování případů nezákonného postupu a perzekuce proti rolníkům. V tomto směru vyniká nepochybně historik Karel Jech, jenž své badatelské úsilí přetavil mimo jiné do ucelené monografie, která podrobně rozebírá centrálně řízené nucené vystěhovávání selských rodin v tzv. Akci „K" (kulak).[27] Přestože dílo tohoto formátu je v podstatě zatím jediné, neznamená to, že by ostatní badatelé zaháleli. K tématu kolektivizace již vznikla celá řada studií, článků a jiných odborných textů od řady autorů – jmenovitě např. Antonín Václavů[28] nebo již zmíněná Jana Burešová.[29]

Od roku 1995 do roku 2005 bylo, především zásluhou archivářky NA v Praze Jany Pšeničkové, také vydáno devět dílů výběrové edice dobových dokumentů *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství*, zachycující léta 1945 – 1947 (*Podmínky pro vznik JZD*) a 1948 – 1954 (*Vznik JZD*).[30]

---

[26] To však neznamená, že by všechny práce byly nekvalitní a nepoužitelné (viz např. Lubomír Slezák). Výjimky rovněž tvoří publikace vzniklé v relativně uvolněnější atmosféře 60. let nebo kniha Františka Josefa Vohryzka-Konopa, kterou vydal v Mnichovském exilu v roce 1986, resp. 1989 (*Venkov v temnu. Násilná socializace čs. zemědělství* – viz Seznam pramenů, literatury). Soupis základní literatury vzniklé před rokem 1989, která se zabývá zemědělstvím a kolektivizací viz např. J. BUREŠOVÁ, *Československé zemědělství v letech 1945 – 1960 v kontextu vývoje evropských zemí sovětského bloku*, autoreferát disertace; nebo M. PEŠOVÁ, *Politika KSČ při združstevňování československé vesnice ve druhé polovině padesátých let*, autoreferát disertace.

[27] K. JECH, *Soumrak selského stavu*; v inovovaném a rozšířeném podání: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*; rovněž: *Vyloučení selských dětí ze zemědělských škol (1951–1953)*. Při této příležitosti lze upozornit na starší dílo Karla Jecha (*Probuzená vesnice*), které v porovnání s jeho novějšími pracemi dokládá výrazný myšlenkový posun autora a změnu jeho pohledu na kolektivizaci (názorná ukázka rozdílného pojetí této problematiky před a po roce 1989).

[28] Soubor textů, esejů a přednášek Antonína Václavů, který si všímal kolektivizace zemědělství v širších souvislostech, vydal Karel Jech: A. VÁCLAVŮ, *Ke sporům o zemědělské družstevnictví a kolektivizaci*.

[29] Nejnověji J. BUREŠOVÁ, *Kolektivizace zemědělství v Československu*, in: Agrární elity v 19. a 20. století ve střední a východní Evropě (sborník se připravuje k vydání – za informaci autor vděčí vedoucímu diplomové práce Doc. PhDr. Jiřímu Šoušovi, CSc.) – ve svém příspěvku Jana Burešová rovněž shrnuje současný stav bádání včetně uvedení příslušných citací.

[30] Viz Seznam pramenů, literatury.

V poslední pětiletce se na kolektivizaci zemědělství začaly rovněž zaměřovat odborné výzkumné projekty, vesměs podporované Grantovou agenturou České republiky, a nutno dodat, že i z jejich úsilí vzešly cenné plody. V prvé řadě lze uvést speciálně zaměřený projekt *Kolektivizace venkova v Československu 1948 – 1960 a středoevropské souvislosti*, který byl realizován na České zemědělské univerzitě v Praze pod vedením Michala Kubálka a Petra Blažka (probíhal v letech 2006 – 2008) a věnoval se komparaci československého vývoje se sousedními státy bývalého sovětského bloku (NDR, Polsko, Maďarsko).[31] Pro účely projektu byla například sestavena bibliografie monografií a článků z databáze Národní knihovny České republiky,[32] dále se ve dnech 10. – 13. září 2007 uskutečnila v Praze mezinárodní vědecká konference, z níž byl o rok později vydán sborník, zahrnující různé aspekty dané problematiky (politický rámec kolektivizace, jednotlivé fáze, ekonomické, sociální i ekologické důsledky).[33] Následnou publikační aktivitou projektu byl sborník (kolektivní monografie), zaměřující se výhradně na Akci kulak.[34]

Pro diplomovou práci je však obzvláště přínosný výsledek jiného projektu: *Komunistické Československo na přelomu 1958 – 1963. Od utužování režimu k liberalizaci*. V jeho rámci byl pracovníky Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Vladimírem Březinou a Jiřím Pernesem vydán sborník, který se vymyká současnému hlavnímu proudu a pojednává o zatím poněkud opomíjené etapě dokončení kolektivizace československého zemědělství v letech 1957 – 1960.[35] Zajímavým počinem dalšího projektu ÚSD AV ČR je vydání rukopisných pamětí rolníka a vesnického písmáka Jana Boštíka z Mladočova, jenž zachytil a svým vlastním pojetím zhodnotil (nejen) průběh kolektivizace v této východočeské obci realitou všedního dne.[36]

---

[31] Webový portál projektu viz http://wwwold.pef.czu.cz/kolektivizace/ [cit. 29. 7. 2011].

[32] Bibliografie Národní knihovny *Kolektivizace venkova v Československu 1945 – 1960* (monografie a články z databáze NKC do roku 2006) – k dispozici na webovém portálu projektu.

[33] P. BLAŽEK – M. KUBÁLEK (edd.), *Kolektivizace venkova v Československu*.

[34] Mimo jednotlivých studií jsou např. obsaženy i editované seznamy vystěhovaných rodin. Viz P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK a kol., *Akce „K“. Vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*. (Neúplné seznamy vystěhovaných selských rodin vydal již v roce 1992 Karel Jech, viz K. JECH (ed.), *Vystěhování selských rodin v Akci K („kulaci“) 1951 – 1953*.

[35] V. BŘEZINA – J. PERNES (edd.), *Závěrečná fáze kolektivizace* (sborník vznikl za spolupráce s projektem *Komunistická strana Československa a bolševismus*). V souvislosti s tím je třeba také upozornit na příspěvek Vladimíra Březiny (*Kolektivizace zemědělství v Československu v letech 1955 – 1960*, in: P. BLAŽEK – M. KUBÁLEK (edd.), Kolektivizace venkova v Československu, s. 128 – 137.); dále na starší článek Jana Peška (*Obrat ve združstevňování československého zemědělství v letech 1957 – 1958*, ČČH 34, 1986, č. 4, s. 494 – 518.) a rovněž na článek slovenského historika Michala Barnovského, který se zabýval „hluchým“ obdobím předcházejícím tuto závěrečnou fázi (*Prestávka medzi prvou a druhou etapou kolektivizácie*, in: Osudy zemědělského družstevnictví, s. 235 – 241.).

[36] J. VÁCHOVÁ (ed.), *Kronika kolektivizace malé vesnice*. Vydáno v rámci projektu *Komunistická strana Československa a bolševismus* (řešitel Jiří Kocian, 2008 – 2012).

Výše uvedené sborníky obsahují nejen souhrnný – celostátní přehled, ale také regionálně zaměřené sondy a zdá se, že právě regiony skýtají dostatečný a především dosud málo prozkoumaný terén, do něhož se bude obracet pozornost stále častěji. V současnosti tuto funkci plní především diplomové a bakalářské práce, v nichž téma kolektivizace zažívá v posledních letech velkou oblibu. Nejčastější zájem je zatím o širší oblasti – kraje, okresy, regiony, řada prací již ale také sestupuje zcela na místní úroveň a některé dokonce i k jednotlivým rolnickým rodinám.[37]

2.2. Regionální bádání – kraj Liberec, okres Semily, Železnobrodsko, Horská Kamenice

Podívejme se na situaci na příslušné regionální úrovni, která se týká Horské Kamenice. Souhrnným zpracováním kolektivizačního procesu v obvodu bývalého kraje Liberec (1949 – 1960) se po roce 1989 dosud příliš nikdo nezabýval.[38] Větší pozornosti se dočkala pouze tzv. Akce Kluky (obec v tehdejším okrese Doksy), jeden z nejvýznamnějších procesů s tzv. kulaky v Československu, který svým významem překročil hranice libereckého kraje. Jednalo se o akci vyprovokovanou nasazenými agenty – provokatéry z StB (údajná příprava ozbrojeného selského odboje proti režimu), která započala v roce 1951 a o dva roky později vyústila sérií tří následných soudních procesů před Krajským soudem v Liberci. Odsouzeno přitom bylo 36 osob, z toho 2 na doživotí.[39]

[37] Viz např. M. KALÁBOVÁ, *Formy útlaku „venkovských boháčů" na příkladu obce Mladoňovice*, diplomová práce; L. KALOUŠOVÁ, *Kolektivizace zemědělství na příkladu obce Veltěže*, bakalářská práce; V. RUML, *Počátky združstevňování na Plzeňsku 1949 – 1951 (Na příkladu rolníka Jana Rumla z Chrástu u Plzně)*, diplomová práce; T. KAŠOVÁ, *Rodina Tomáškova z Horních Jelčan a její hospodářství v procesu kolektivizace venkova*, bakalářská práce.

[38] Prakticky jediným počinem je stručný příspěvek Petra Kolína: *Zemědělství na Liberecku v letech 1945 – 1970*, in: Vědecká pojednání II – 2, 1996, s. 144 – 149. Starší tvorbu (knihy, statě ve sbornících a časopisecké a dobové novinové články) viz ve výběrových bibliografií: M. VACOVÁ, *Socializace zemědělství v Severočeském kraji*; případně též I. MOJŽIŠOVÁ, *Socializace zemědělství ve východních Čechách 1949 – 1960*.

[39] B. MLÁDKOVÁ, *Akce Kluky v Libereckém kraji*, in: Celostátní studentská vědecká konference Historie 2004, s. 220 – 236; TÁŽ, *Paměť Liberecka II. – Příběh Zdeňka Vlasty. (Akce Kluky)*, in: Fontes Nissae 6, 2005, s. 223 – 243.; TÁŽ, *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954*, diplomová práce. Akcí Kluky se též zabývá studie zpracovaná na základě výsledků šetření Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR (ÚDV) ve věci pronásledování zemědělců, viz A. RÁZEK, *Akce „Kluky"*, Praha 2010 [online] (rovněž viz A. RÁZEK, *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE* [online]). Také viz *S bývalým vyšetřovatelem ÚDV Adolfem Rázkem o vyprovokovaných akcích proti tzv. kulakům. Příběh ze středočeské obce Kluky na Mělnicku*, in: Hovory o hledání, ČRo 6, 2010 [online audio]. Politickými procesy před Krajským soudem v Liberci se též věnuje Kateřina Lozoviuková (dříve Kočová), viz např. *Liberec v prvních letech komunistické totality*, in: Česko – Slovenská historická ročenka, 2005, s. 195 – 205.

Zaměříme-li se na semilský okres, zjistíme, že zde je výzkum teprve na samotné startovní čáře. Kromě jednotlivin vzniklých před rokem 1989,[40] je k dispozici pouze jedno číslo časopisu NAŠE OBEC, ve kterém jsou připomenuty osudy některých vystěhovalých či pronásledovaných rolníků z Lomnicka a Jilemnicka (sousední okres), včetně obětí procesu s tzv. Zelenou internacionálou (1952 – skupina „Oheň na Strážníku“).[41] Pro Železnobrodsko, jehož větší část spolu s Horskou Kamenicí byla v roce 1960 přičleněna k okresu Jablonec nad Nisou, existuje ještě stručný přehled od Františka Padrty a také několik starších, prakticky ale nepoužitelných, studentských prací.[42]

K dějinám Horské Kamenice existuje sice několik prací od místních vlastivědců – většinou učitelů, vesměs se ale zaměřují pouze na starší období. Na prvním místě je třeba uvést retrospektivní zpracování dějin, které je součástí školní kroniky – od řídícího učitele Jindřicha Harapáta (1883) a obecní kroniky – od řídícího učitele Ladislava Vošvrdy (1931).[43] Dalšími ucelenějšími díly pak jsou dvě vlastivědy, sepsané učiteli Oldřichem Kousalem a Josefem Vaňkem.[44] Historií kamenických spolků se zabýval rolník a později prodavač v místním krámku Josef Mužíček (č. p. 10, později č. p. 34), jenž kromě toho po sobě zanechal sepsané rukopisné vzpomínky.[45] Horská Kamenice je částečně též zachycena ve vlastivědných sbornících či pracích, vztahujících se k širšímu regionu.[46]

---

[40] L. TĚHNÍK, *Počátky socializace zemědělství v okrese Semily*, in: Šedesát let KSČ v okrese Semily, Semily 1981, s. 61 – 65; SOkA Semily, SbR, sign. 45, P. HRDLIČKA, *Počátky socializace zemědělství v okrese Semily*, ročníková práce z dějepisu, 1982. (Nedatovaná brožura *Socialistické zemědělství Semilska* v podstatě nic neřeší.)

[41] *NAŠE OBEC – časopis pro politiku, historii a kulturu Mikroregionu Pojizeří*, roč. II., číslo 1 – 2, sešit 3, 23. 12. 2005.

[42] F. PADRTA, *Socializace zemědělství na Jablonecku*, in: Okresní archiv v Jablonci nad Nisou v letech 1976 – 1980, Jablonec nad Nisou 1980, s. 21 – 24; studentské práce: M. KALCU, *Proces združstevňování a výsledky práce JZD v letech 1950 – 1962 na Jablonecku*, diplomová práce, 1989; E. ŠABATKOVÁ, *Zemědělská výroba a její socialisace*, maturitní práce z dějepisu, 1975. Kvalitněji zpracovaná diplomová práce Miroslavy Koblížkové (*Socializace a vývoj zemědělství na Jablonecku v letech 1949 – 1960*, diplomová práce, 1987) se zabývá pouze jabloneckým okresem v jeho podobě do roku 1960. O kolektivizaci na Jablonecku a částečně též na Železnobrodsku se okrajově věnují publikace: Kol. autorů, *Kapitoly z dějin budování socialismu na Jablonecku*, Jablonec nad Nisou 1981; velmi zkratkovitě nedatovaná brožura *20 let Jablonecka*.

[43] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 1, inv. č. 1; f. AO Horská Kamenice, kn 1, inv. č. 1. Příspěvek Ladislava Vošvrdy o historii obce byl publikován ve Sborníku okresu Železnobrodského (L. VOŠVRDA, *Horská Kamenice*, in: SbOŽB VI., červen 1930, s. 93 – 96.)

[44] SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, Oldřich KOUSAL – Josef VANĚK, *Místní vlastivěda. Obec H. Kamenice*, 1936 – 1937 (rukopis); Josef VANĚK, *Místní vlastivěda obce Horská Kamenice ve šk. r. 1941/42*. 1942 (strojopis).

[45] *Některé vzpomínky* (74 s.); *Stručné paměti hasič. sboru v H. K. 1887 – 1951* (52 s.); *Paměti sokolského spolku r. 1896 – 1956 v H. K.* (28 s.) – informace převzata z: B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 39; TÝŽ, *Horská Kamenice 3.*, s. 7 (rovněž viz kap. Usedlost č. p. 34). K tzv. ego – dokumentům lze přiřadit památník, pozůstalý po Františku Ježkovi (1830 – 1915, z č. p. 47, pak 21), z let 1856 – 1897 s účty od roku 1797 (SOkA Jablonec, f. Ježek František, nezpracováno.)

[46] Sborníky především: *Sborník okresu Železnobrodského*; *Od Ještěda k Troskám*; dále pak např. F. MIZERA, *Popis okresního hejtmanství Semily*, Praha 1888; SOkA Jablonec, f. Sochor František, kt 6, inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, strojopis, nedatováno. Rovněž viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 39, 77 – 79.

Nejzásadnější zdroj informací, týkající se této lokality, pochází z pera místního vlastivědce a genealoga Bohumila Sochora (č. p. 71). Obdivuhodným úsilím dokázal tento amatérský badatel vytvořit dílo o třech svazcích – *Horská Kamenice. Od minulosti k dnešku*. V němž shromáždil k dějinám obce značné množství informací, které vytěžil prakticky ze všech dostupných zdrojů – z literatury (i beletristické) a archivních pramenů. Kromě vlastních textů nechybí ani regesty, opisy, výpisy či reprodukce nejrůznějších historických pramenů, fotografie, bibliografie k dějinám či popisy archivních fondů a archiválií. Publikace sice nepůsobí příliš uceleným dojmem (některé pasáže jsou až chaotické) a neodpovídá kritériím odborného textu, je však nenahraditelnou studnici, ze které lze vycházet při vlastivědném i genealogickém bádání.

Bohumil Sochor se částečně dotýká i období po roce 1945, jehož byl ostatně pamětníkem, a uvádí i některé informace o zemědělství a kolektivizaci v obci. Největším přínosem je ale zpracovaná topografie domů (2. díl), poskytující cenné informace o jednotlivých usedlostech a rodech. Důležité demografické údaje přináší i rozsáhlé výpisy z matrik (3. díl).[47]

2.3. Archivní prameny a jiné zdroje

Z výše uvedeného nástinu regionální literatury je patrné, že hlavní oporou pro tuto práci byly převážně archivní prameny. Jelikož se jedná o mikrosondu, jenž vyžaduje důkladnou znalost daného prostředí, musela být provedena rozsáhlá heuristika, zahrnující detailní a náročný průzkum řady dokumentů (pohled mikroskopem). Zevrubnému a plošnému studiu byly podrobeny především archivní fondy, dotýkající se místní úrovně – obce Horské Kamenice, které jsou uloženy ve **Státním okresním archivu Jablonec nad Nisou**. Prohledán byl veškerý dostupný písemný i obrazový materiál, což ale neznamená, že by vše z toho mohlo být uplatněno.

Nejvíce informací nepochybně poskytly fondy MNV Horská Kamenice (chronologicky je provázán s fondem AO Horská Kamenice) a JZD Horská Kamenice (zde je třeba upozornit na citelnou absenci dokumentů MO KSČ, které se bohužel nedochovaly),

[47] B. SOCHOR, *Horská Kamenice. Od minulosti k dnešku*. 1. část (Horská Kamenice 2004); 2. část (Horská Kamenice 2005); 3. část (Horská Kamenice 2006). K dalším počinům Bohumila Sochora patří genealogie rodu – *Z rodopisu Sochorů*, 2 díly, Horská Kamenice 2002 a 2004. Dále pak strojopisové texty *Horská Kamenice v číslech a adresář rodáků* (1989) a *Rodáci z Horské Kamenice* (1997). Vedle Horské Kamenice se též zabýval dějinami sousední Střevelné (*Střevelná. Historie lidí a domů pro přátele a rodáky*. 2001 + doplněk 2002.). V SOkA Jablonec je uložen osobní fond Bohumila Sochora (1941 – 2006) – jedná se zatím o nezpracovaný materiál.

které měly význam jako pro zmapování kolektivizace zemědělství v obci, tak i pro vytvoření prosopografie. Ve fondu MNV Horská Kamenice (1945 – 1980) bylo čerpáno ze zápisů ze schůzí rady, pléna a komisí (rovněž u AO zápisy ze zastupitelstva a rady obce), z dochovaného spisového materiálu lze vyzdvihnout záležitosti vystěhovaných osob po druhé světové válce (1945 – 1946), soupisy obyvatel (1945, 1946), zemědělskou agendu (např. charakteristika zemědělců v Horské Kamenici 19. 5. 1953) a především písemnosti týkající se průběhu jarní a podzimní agitační kampaně do JZD v roce 1957 (působení politické skupiny, kádrový rozbor občanů z jara 1957, přehled o agitačních akcích – jaro 1957, agitační relace místního rozhlasu ze září 1957 – rovněž viz níže, propagační materiál). Hodnotný je též dosud nezpracovaný materiál, zahrnující mj. spis o kauze rolníka Bohumila Sochora č. p. 58, který v roce 1959 vystoupil z JZD (cca 1959 – 1977), a spis Dokončení kolektivizace půdy v roce 1974.

Velmi důležitým zdrojem jsou také obecní pamětní knihy, obsahující velmi pečlivé a podrobné roční zápisy, které dokumentují mnoho oblastí tehdejšího života v obci. Pouze ve zkratce: demografické údaje o obyvatelstvu; hospodářský život: průmysl, živnosti, zemědělství (včetně kolektivizace a JZD), lesnictví, myslivost, obchod, peněžnictví; správa obce, činnost MNV; veřejný život: působení místních organizací a spolků; výstavba v obci; hmotná úroveň obyvatelstva; kulturní poměry: škola, osvětová beseda, knihovna; události ve státě i ve světě; počasí podle měsíců v daném roce. Pro tuto práci klíčové období (padesátá a částečně též šedesátá léta) zpracovali aktivní kronikáři, kteří stáli v epicentru tehdejšího dění v obci. Roky 1948 – 1958 zachytil ředitel místní národní školy Josef Štěpánek,[48] léta 1960 – 1966 předseda MO KSČ Antonín Vávra.[49]

[48] Kronika obce I. (1931 – 1958) je součástí fondu AO Horská Kamenice (kn 1, inv. č. 1). Josef Štěpánek (1917 Kotelsko – 1977 Železný Brod) učil v Horské Kamenici od září 1947 do roku 1962, kdy byla zdejší škola pro nedostatek žáků uzavřena (poté přešel na školu do Železného Brodu, kam se v březnu 1970 odstěhoval). Předchozí kariéra: 1933 – 1937 učitelský ústav v Jičíně, 1937 – 1938 učil na Podkarpatské Rusi, poté na obecných a měšťanských školách v Železném Brodě, Loučkách, Dolní Sytové, Semilech, Slané. V 50. letech zastával kromě svých profesních povinností řadu veřejných funkcí. Do roku 1952 byl tajemníkem MNV, dále pak (stav z roku 1957) působil jako učitel RSŠ (člen KSČ), opět konal veškeré písemné práce na MNV (po volbách 1957 byla místní tajemnicí jeho manželka Vlasta Štěpánková), byl členem stálé komise pro školství a kulturu při MNV, členem soutěžní komise MNV, vedoucím rozhlasového kroužku MR, vedoucím knihovny a člen rady OB, kronikářem obce, jednatelem výboru ČSČK, důvěrníkem ochrany mládeže při ONV v Semilech, členem komise venkovských učitelů při okresním výboru svazu zaměstnanců školství a vědeckých ústavů, vedoucím metodického sdružení pro národní školy Železný Brod – venkov, referentem provozních porad při ROH. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 241; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 36. Další informace k osobě Josefa Štěpánka viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 677, inv. č. 1451, sign. 454.1.

[49] Kronika obce II. (1959 – 1976) je součástí fondu MNV Horská Kamenice (inv. č. 1, léta 1966 – 1969 zapsal opět Josef Štěpánek). Antonín Vávra (1898 Kotelsko – 1984 Horská Kamenice) se do Horské Kamenice přiženil v roce 1922 k Jegrovým č. p. 65 – Moudra (od roku 1932 bydlel v č. p. 20). Původně textilní dělník (naposledy v n. p. PBZ Železný Brod) prošel po roce 1948 strmou politickou a profesní kariérou. Od roku 1949 obvodní tajemník KSČ v Železném Brodě, později instruktorem stranických organizací pro obvod Železný Brod na sekretariátu OV KSČ v Semilech, v letech 1952 – 1956 kádrový referent na ONV v Semilech, 1956 – 1960

Kromě kronik jsou významné též jejich přílohy (1949, 1955 – 1969), které mimo jiné obsahují nenahraditelný (a unikátní) dokumentační a ilustrační materiál k procesu kolektivizace v obci v roce 1957 (některé přílohy byly při pořádání archivního fondu nedopatřením přemanipulovány do spisů MNV rok 1957 – viz výše). Díky nim jsou zachovány důležité originální dokumenty, jako např. koncepty agitačních relací do místního rozhlasu, slohové práce místních žáků na téma „Co se děje v naší obci" (jaro a podzim 1957), původní agitační plakáty a propagační materiál použitý (nejen) v Horské Kamenici, novinové výstřižky zmiňující událost založení JZD v obci (Rozvoj, Rudé právo, Zemědělské noviny, Cesta míru). Přílohy z roku 1968 jsou pak reminiscencí na kauzu Bohumila Sochora, která byla v poněkud uvolněnějším období tohoto roku zpětně rozebírána na stránkách Zemědělských novin.

Další nenahraditelným fondem jsou písemnosti JZD Horská Kamenice (1949 – 1971). Svým časovým rozpětím tento archivní soubor zachycuje i dobu předcházející vzniku JZD. V nezpracované části to je evidence půdy a hospodářského zvířectva (1953 – 1955), ze zpracovaného spisového materiálu pak dokumenty o ustavení PV JZD v roce 1949 a 1950 a především zápisy z agitačních rozhovorů, včetně charakteristik rolníků, které byly pořízeny během dvou následných přesvědčujících akcí na podzim 1952.[50] Samotnou činnost JZD a jeho první kroky dokumentují zápisy ze schůzí představenstva a členských schůzí (počínaje zápisem z ustavující schůze ze dne 7. 9. 1957), pro pochopení fungování družstva a organizace práce jsou potřebné vlastní stanovy, domácí pracovní řád, patronátní smlouva. Členská základna je částečně odražena v evidenci členů z roku 1971, výrobní prostředky v prvním roce společného hospodaření zachycuje roční výkaz JZD za rok 1958 (včetně Soupisu základních prostředků k 31. 12. 1958, Soupisu zvířat k 31. 12. 1958).

Při zpracování prosopografie měl také význam již zmíněný fond AO Horská Kamenice (např. matrika zemřelých), fond MAV NF Horská Kamenice, OŠ Horská Kamenice (třídní výkazy docházky a prospěchu žactva 1947 – 1962) a Sčítání lidu 1921. Bezprostřední poválečné období se odráží v materiálu ONV Semily – expositura Železný Brod (1945 – 1948: např. utvoření MNV v roce 1945, seznam obyvatel 1948).

---

instruktor rady ONV pro MNV. V roce 1960 (v souvislosti se správní reformou) zakončil svoji funkcionářskou kariéru a vrátil se zpět do průmyslové výroby jako skladištní dělník ŽBS závod 901 Brodec. V obci zastával od roku 1945 post předsedy MO KSČ, na přelomu let 1950/1951 byl předsedou MO KSČ i MAV NF, do konce roku 1951 pouze předsedou MAV NF a poté v letech 1952 – 1964 již definitivně jen předsedou MO KSČ. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 158; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 13 – 14, 8, 42, 313, 353; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 35.

[50] V inventáři je tento materiál omylem datován do roku 1957!

Archivní prameny okresní provenience, nacházející se ve **Státním okresním archivu Semily** (před rokem 1960 náleželo Železnobrodsko k okresu Semily), již nebyly pro svůj rozsah prozkoumány tak důkladně a beze zbytku. Důraz byl kladen hlavně na stěžejní fondy Okresní národní výbor Semily a KSČ – okresní výbor Semily, tedy na dva činitele, kteří v obvodu své působnosti (okres Semily) přenášeli a vykonávali úkoly z vyšších úrovní (kraj, stát), v rámci svých možností rozhodovali, řídili a dohlíželi na praktický výkon nejen kolektivizace zemědělství, ale i celkové zemědělské správy. Ve fondu ONV Semily byly prostudovány zápisy ze schůzí rady ONV (včetně příloh) za roky 1948 – 1960 a dále spisy převážně z oblasti zemědělské výroby, hospodářství a soudnictví (odbor zemědělství a lesního hospodářství, odbor výkupu zemědělských výrobků, okresní plánovací komise, odbor pro vnitřní věci). Za zvláštní upozornění přitom stojí materiál, týkající se tzv. vesnických boháčů v semilském okrese a jejich postih (mj. kulacké soupisy, vystěhování selských rodin nejen v Akci „K“ apod.).[51]

Z fondu OV KSČ Semily bylo nahlédnuto do zápisů předsednictva OV (1949 – 1952), resp. byra OV (1953 – 1960), a také do veškerého spisového materiálu z příslušného období, kterého se však příliš nedochovalo. Přínosné byly v prvé řadě spisy zemědělského úseku OV, obsahující dokumenty ke kolektivizaci z let 1956 – 1960 podle jednotlivých obcí. Horská Kamenice sice mezi nimi chybí, torzovitý materiál přesto umožňuje postihnout základní principy a postupy okresních náborových akcí do JZD v závěrečné fázi, na jejichž organizaci a přípravu se pečlivě dbalo. Naopak počáteční období kolektivizace v okrese se naopak odráží v písemnostech Okresní družstevní rady Semily z let 1948 – 1950 (ODR, nezpracováno), která v té době měla organizaci zakládání a povolování JZD ve své kompetenci (mj. přehled o navržených a ustavených PV JZD, resp. JZD, počátky organizace skupinové práce na venkově).[52]

[51] Soupisy vesnických boháčů viz *Seznam vesnických boháčů v okrese Semily, který byl zaslán přípisem ze dne 3.8.51 ONV ref. X. Hospodářskému družstvu v Žel. Brodě* (kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0); *Seznam vesnických boháčů v okrese Semily dle hlášení místních tajemníků, [1952]* (kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0); *Seznam vesnických boháčů a kulaků v okrese Semily dle sestavení pracovníkem výkupu při referátu I. s referátem IX., 29. 1. 1953* (kt 198, inv. č. 577, sign. 071.4; rovněž kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0); *Zemědělci označeni „Vesnický boháč“*; *Seznam vesnických boháčů a zemědělců s výměrou nad 15 ha zemědělské půdy v obcích s JZD*, [1955 – 1960] (oboje: kt 458, inv. č. 1122, sign. zem.29). Další spisový materiál viz např.: kt 198, inv. č. 577, sign. 071, Boj proti kulakům, 1953; kt 332, inv. č. 963, sign. 608.1, Zápis ze schůzky zástupců ONV ref. VII., IX., STS Lomnice n. P., JZD Žernov, MNV Žernov – ocenění propadlého majetku odsouzeného Jindřicha Drbohlava, rolníka v Žernově – Sýkořicích čp. 21, 12. 3. 1953; kt 333, inv. č. 965, sign. 610, Všeobecně. Vesničtí boháči a kulaci, 1952 – 1953; kt 458, inv. č. 1122, sign. zem.29, Zajištění obdělávání půdy. Úpadková hospodářství, Kulaci, 1955 – 1960; (rovněž trestní agenda ONV).

[52] Pro potřeby prosopografie byl také využit fond Okresní úřad Semily (1850 – 1948), jehož součástí jsou sčítací operáty ze sčítání lidu 1900 a 1910.

Z důvodu mikrohistorického přístupu – zaměření na konkrétní obec – byla krajská a centrální rovina reflektována spíše okrajově a doplňkově. Ve **Státním oblastním archivu – pracoviště Most** došlo k rešerši spisového materiálu Krajského národního výboru Liberec (1949 – 1960), v **Národním archivu v Praze** pak v části fondu Ministerstvo zemědělství – Jednotná zemědělská družstva (1945) 1949 – 1960 (1961) (např. přehled o postupu kolektivizace v krajích a okresech). Přínosnější pro tuto práci však byla v tomto archivu provedená excerpce důležitých údajů z Národního sčítání lidu 1950, poskytujících informace o obyvatelstvu Horské Kamenice nejen demografického, ale též socioprofesního a hospodářského charakteru (sčítací operáty ze dne 1. 3. 1950, soupisové archy zemědělských závodů ze dne 27. 5. 1950).

„Archiválií nearchivního původu" lze nazvat pozemkovou knihu katastrální obce Horská Kamenice, jenž je ve správě **Katastrálního úřadu pro Liberecký kraj se sídlem v Liberci – Katastrální pracoviště Jablonec nad Nisou**. Údaje z ní byly použity při sestavování jednotlivých biogramů a posloužily k pochopení majetkových vztahů a převodů usedlostí.

Doplňkovým zdrojem informací se staly **dobové novinové články**, všímající si nejen tehdejších událostí – v našem případě kolektivizace, ale také samotné obce Horské Kamenice a dokonce i zdejších rolníků. Z regionálního tisku to byly postupně (či paralelně) vycházející okresní noviny „Naše práce. Informační věstník OAV NF v Semilech" (1950), „Žně na Semilsku" (červenec až srpen 1950, vyd. okresní osvětová komise v Semilech), „Ruch vesnice. Budovatelský list Semilska" (září až prosinec 1950, vyd. okresní osvětová komise, od října ONV), „Vesnické noviny. Budovatelský list zemědělců Semilska" (červen 1951 – 1956, vyd. OV JSČZ, od ledna 1952 okresní OB, od května 1952 ONV) a „Rozvoj. Okresní vesnické noviny" (od ledna 1957, vyd. ONV). Dále pak krajská „Stráž severu" (1947 – 1952) a následná „Cesta míru" (KV KSČ v Liberci).[53]

Částečně bylo využito i **osobního setkání a rozhovorů s pamětníky** (oral – history).[54] Vyzpovídány byly celkem tři osoby – jedna pamětnice a dva pamětníci. Pouze

[53] K okresnímu periodickému tisku viz blíže SOkA Semily, SbR 53, I. NAVRÁTIL, *Vývoj okresního tisku na území dnešního okresu Semily 1950 – 1970*, strojopis, Semily 1981. Příslušné noviny jsou k dispozici v SOkA Semily (Sbírka periodik – SbP) a částečně v SOkA Jablonec (Sbírka drobných tisků a soudobé dokumentace). Z pohledu Horské Kamenice je zajímavý novinový článek (i když poněkud zkreslený) o osudech rolníka Bohumila Sochora (č. p. 58), viz J. KOČÁRKOVÁ, *Vesnice se probouzí*, Lidová demokracie, roč. LXVII., č. 43, 20. 2. 1991, s. 4.

[54] M. VANĚK a kol., *Orální historie*; TÝŽ, *Uplatnění metody orální historie*, in: Deset let soudobých dějin, s. 137 – 143; J. SCHWIPPEL, *Orální historie a archivy*, AČ 56, 2006, č. 3, s. 177 – 184. (Pozn. autora, plynoucí z jeho vlastních, i když skromných, zkušeností: při zpovědi pamětníků se nelze vždy a doslova řídit univerzální šablonou, neboť osobitost některých respondentů může být značně svébytná. Navíc téma kolektivizace je poměrně citlivé a ne každý je ochoten o něm otevřeně hovořit.)

jeden pamětník B.S.1932 zažil dobu padesátých let a proces kolektivizace z pozice výkonného zemědělece. Tehdy jako mladý muž stál na počátku svého samostatného hospodaření a právě v době vrcholícího kolektivizačního procesu v roce 1957 přebíral od otce jednu z největších usedlostí v obci (9,24 ha zemědělské – z toho 7,02 ha orné půdy, 7,85 ha lesa). Druhým pamětníkem byl B.S.1941 – v té době dospívající syn středního rolníka (7,16 ha zemědělské – 5,67 ha orné půdy, 6 ha lesa), jenž měl značné potíže s plněním dodávkových úkolů, vyhýbal se veřejnému dění a ke kolektivizaci zastával výhradně záporný postoj. Poslední pamětnice R.B.1933 byla dcerou drobného rolníka (3,27 ha zemědělské – 2,16 ha orné půdy, 2,33 ha lesa; kromě zemědělství musel vykonávat jiné vedlejší povolání) a v padesátých letech již s rodiči v Horské Kamenici nebydlela a události ve vsi vnímala zprostředkovaně. Její otec se aktivně podílel na správě obce, včetně místních agitací do JZD.[55]

K problematice kolektivizace zemědělství je k dispozici i řada dalších zdrojů, které byly v této práci, ať již vzhledem k samotnému objektu zájmu (kolektivizace v Horské Kamenici, která neměla násilný charakter), tak i kvůli omezeným možnostem a kapacitě autora, využity pouze kontextuálně. Pomineme-li již uvedené fondy (které – až na archiválie místní provenience – nebyly vyčerpány bezezbytku) je třeba alespoň zmínit na okresní rovině (SOkA Semily) tyto archivní soubory: Lidový soud Železný Brod (1949 – 1960),[56] Okresní prokuratura Železný Brod (1949 – 1960, nezpracovaný fond), JSČZ – okresní sekretariát Semily (1945 – 1952, nezpracováno), Národní fronta – okresní výbor Semily (1948 – 1990); z krajské úrovně (SOA Litoměřice): KSČ – krajský výbor Liberec (1945 – 1960), Krajský soud Liberec II (1945 – 1960), Krajská prokuratura Liberec (1949 – 1975), JSČZ – krajský sekretariát Liberec (1947 – 1952), Národní fronta – krajský akční výbor Liberec (1948 – 1954). Centrální fondy jsou pak k dispozici především v Národním archivu, v Archivu bezpečnostních složek či v Archivu kanceláře prezidenta republiky.

[55] Autor si uvědomuje, že okruh pamětníků není příliš široký, na druhou stranu je třeba dodat, že přímých účastníků – tj. hospodářů – již příliš nežije. Jako doplňkový a ilustrační materiál byly od pamětnice R.B.1933 získány dobové fotografie.

[56] Prohlédnut byl pouze katalog trestních spisů, viz NAVRÁTIL, I.: Lidový soud Železný Brod, trestní spisy, 1949 – 1959. Katalog, 2010, ev. č. 751.

3. Horská Kamenice

Již samotný název obce naznačuje mnohé. Horská Kamenice byla a stále je nevelkou podhorskou vsí posazenou do členité, kopcovité a vodními toky rozvrásněné krajiny Železnobrodské vrchoviny, jenž se nachází v severozápadní části Krkonošského podhůří. Ze severu sevřeného Jizerskými horami a z jihu Českým rájem.[57] Vesnice leží 3 km východně od střediska oblasti, města Železného Brodu (okr. Jablonec nad Nisou), umístěna je na východním konci hřbetu tzv. Jirkovské borovice (539 m n. m.), vysoko nad soutokem řek Kamenice a Jizery.[58]

Katastr Horské Kamenice[59] měří 374,1 hektarů a má tvar tupého trojúhelníku, otočeného špičkou k severu, jehož obvod převážně tvoří vodní toky: Jílovský potok (východní hranice), řeka Kamenice (východní a jižní), řeka Jizera (jižní), Filatův potok (západní). Pouze severní hranici určuje mez (asi 1,3 km).[60] Terén katastru se svažuje od severu k jihu. Nejvýše položené místo – „Vrcha" – leží v nadmořské výšce 537 metrů, největší plocha katastru se rozprostírá ve výšce 425 – 450 metrů nad hladinou moře. Směrem k hraničním vodním tokům jinak poměrně pozvolný svah příkře klesá a padá do hlubokých roklin a údolí. Soutok řek Kamenice a Jizery leží v nadmořské výšce 288 metrů a nejnižší místo katastru, nacházející se na břehu Jizery, dokonce jen ve výšce 273 metry.

Hůře dostupné okrajové rokle a stráně, stejně jako severní „Vrcha" pokrývá lesní porost. Les tak prakticky obklopuje a uzavírá celý obvod katastru. Od zalesněných okrajů směrem ke vsi se pak rozkládají zemědělské pozemky – pole, louky a pastviny, přičemž samotná zástavba je umístěna přibližně ve středu katastru (náves leží 436 m n. m.). K Horské Kamenici též patří dvě samoty: 1 km východně Moudra (při silnici do Jesenného) a 2 km severovýchodně část Dolánek (na pravém břehu Jílovského potoka, 363 m n. m.).[61] Kromě již zmíněných hraničních řek a potoků protéká Horskou Kamenicí ještě potůček zvaný Rasůň, jenž pramení v horní části vsi v „Hořenci" a prudkým spádem teče přibližně 1 km až do řeky Kamenice.

[57] J. DEMEK (ed.), *Zeměpisný lexikon ČSR*, s. 35.
[58] Vesnice leží na 50. stupni 58. minutě severní šířky a na 15. stupni 16. minutě východní délky. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1*., s. 13.
[59] Viz Příloha č. 2a.
[60] Horská Kamenice sousedí na západě s Malou Horkou (2,8 km, obec Hrubá Horka), na severozápadě se Střevelnou (cca 2,5 km, obec Jirkov), na severu s Jílovým u Držkova (6 km), na severovýchodě s Vlastiboří (7,5 km), přes údolí řeky Kamenice na východě s Bohuňovskem (obec Jesenný) a Bozkovem a na jihovýchodě se Spálovem, na jihu přes údolí Jizery s Prosečí.
[61] Druhá část Dolánek – na protějším břehu Jílovského potoka – již náleží k Jílovému a Vlastiboři.

Okolní příroda – lesy, louky a pole – vždy oplývala hojností a rozmanitostí nejrůznějších rostlinných i živočišných druhů, charakteristických pro zdejší podhorskou oblast.[62] Stejně bohaté je i geologické podloží horskokamenického katastru. Svým složením se řadí ke geologické oblasti tzv. metamorfovaného železnobrodského paleozoika (severní Železnobrodsko – pravý břeh Jizery), utvořeného v době prvohor. Typické pro toto podloží je hojný výskyt břidličnatých hornin – fyllitů (z doby prahorní), dále tzv. stlačených diabasů (okolní skály, starší prvohory) a ložisek krystalického vápence a hnědé rudy železné (limonit – hnědel).[63]

Vzhledem k přírodním podmínkám, nepřístupnému terénu, odlehlosti od významnějších center a hlavních spojovacích komunikací jsou počátky stálého osídlení Železnobrodska zasazeny až do období vrcholného a pozdního středověku (patrně od 12. století – česká vnitřní kolonizace).[64] O vzniku Horské Kamenice[65] nejsou sice k dispozici žádné písemné zprávy, její založení se však předpokládá na přelom 14./15. století a je pravděpodobné, že souviselo se železářstvím a důlní činností v okolí Železného Brodu, které se zde rozvinulo přibližně od 15. století.[66] Jelikož se nezbytné suroviny pro výrobu železa – železná ruda a dřevo – vyskytovaly v prostorách dnešního kamenického katastru v hojné míře, byli prvními stálejšími osadníky dřevorubci, uhlíři a horníci. Ostatně i zdejší pověst traduje, že místo, kde se dnes rozkládá ves Kamenice, dostal za odměnu uhlíř Václav.[67]

Vývoj správního zařazení Horské Kamenice byl do roku 1848 poměrně rozmanitý. Ve svých počátcích náležela ves k hradu Návarov, před rokem 1423 se dostala k vranovskému panství (Vranov, později Skály nad Jizerou – dnes Malá Skála). Ve druhé polovině 15. století je její správní příslušnost nejasná, až během 16. století se objevuje pod panstvím Frýdštejn, s nímž se kolem poloviny tohoto století dostala k Českému Dubu. Krátce po roce 1591, kdy českodubské panství získali Smiřičtí ze Smiřic, byla Horská Kamenice v rámci jejich rozsáhlé

[62] Blíže o místní fauně a floře viz např. SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*.
[63] Tamtéž, s. 9 – 10; F. MIZERA, *Popis okresního hejtmanství Semily*, s. 14; J. GOTTHARD, *Soupis lomů*, s. 3 – 4.
[64] J. V. ŠIMÁK, *Kdy bylo osídleno Železnobrodsko?*, in: SbOŽ I., č. 2, říjen 1923, s. 17; SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 24 a 28. Centrum regionu – Železný Brod (dříve jen Brod) – bylo založeno nejspíše na počátku 13. století v místech, kde řeku Jizeru protínala komunikace spojující vnitrozemí se Slezskem a Lužicí (brod přes řeku). Srov. J. SCHEYBALOVÁ – J. V. SCHEYBAL, *Krajem skla a bižuterie*, s. 100.
[65] Původ názvu osady lze odvodit buď podle nedaleké řeky Kamenice (voda tekoucí z kamení), anebo podle polohy, výšiny, kamenité cesty či zdejší kamenité půdy. Srov. J. V. ŠIMÁK, *Kdy bylo osídleno Železnobrodsko?*, in: SbOŽ I., č. 2, říjen 1923, s. 18. Profous odvozuje název vsi od řeky Kamenice, viz A. PROFOUS, *Místní jména v Čechách II.*, s. 195.
[66] Srov. ŠIMÁK, J. V.: *Kdy bylo osídleno Železnobrodsko?*, s. 18; SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, J. VANĚK, *Místní vlastivěda 1941/42*, s. 7.
[67] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 14.

državy přesunuta do správního obvodu panství Návarov, kde přečkala třicetiletou válku (1622 – 1634 lenní statek frýdlantského komplexu Albrechta z Valdštejna). V roce 1664 se ves stala součástí statku Jesenný a v roce 1697 připadla pod statek Albrechtice (později Sychrov). Od roku 1740 až do zániku patrimoniální správy v polovině 19. století pak náležela k panství Svijany (místní správu vykonával rychtář – poprvé doložen v roce 1556).[68]

V roce 1850 se Horská Kamenice stala politickou obcí a byla začleněna do soudního okresu Železný Brod, resp. politického okresu Semily (1855 – 1868 smíšený okresní úřad Železný Brod).[69] Tento stav přetrvával beze změny až do roku 1942, kdy byl soudní okres Železný Brod – tedy jeho větší část, která nebyla v roce 1938 zabrána německou říší – přiřazen k okresu Turnov. U něho pak setrval do května 1945. Po druhé světové válce se obec zpočátku nacházela v obvodu železnobrodské expozitury ONV Semily, ta však byla na konci roku 1948 zrušena a její správní agenda přešla zcela pod ONV v Semilech – kraj Liberec.[70] Po správní reorganizaci v roce 1960 byla většina Železnobrodska, včetně Horské Kamenice, připojena k okresu Jablonec nad Nisou.[71] Horská Kamenice pak jako samostatná obec fungovala ještě dalších 20 let, přesně do 1. července 1980, kdy se stala místní částí města Železný Brod, což platí dodnes.[72]

Zdroj obživy prvních osadníků Horské Kamenice plynul ze železářství. Jejich činností – dolováním želené rudy, kácením lesů a pálením uhlí, postupně ustoupil dosud souvislý lesní porost až na okraj hlubokých roklí a odkryté plochy začaly být zúrodňovány a využívány pro polní hospodářství a chov dobytka. V době zániku výroby železa na počátku 17. století již zemědělství v Horské Kamenici dominovalo. Vzhledem k podhorské poloze a přírodním podmínkám však poskytovalo jen omezené prostředky, proto byli zdejší lidé nuceni si hledat další zdroje pro přilepšení. Brzy po třicetileté válce se ve vsích Železnobrodska uchytilo

[68] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, Kronika I., s. 80; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 10; f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 29 – 31; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1*., s. 7, 10.

[69] SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 100 – 102; F. PADRTA, *Územní vývoj okresu*, in: Okresní archiv v Jablonci nad Nisou v letech 1976 – 1980, s. 10 – 15; F. MIZERA, *Popis okresního hejtmanství Semily*, s. 89.

[70] Okres Semily byl tvořen bývalými soudními okresy Semily, Lomnice nad Popelkou a Železný Brod. Okresní (lidový) soud a státní notářství s působností pro celý semilský správní okres sídlily v Železném Brodě. Viz F. PADRTA, *Územní vývoj okresu*, s. 10 – 15; Srov. Přílohu 1: Správní mapa okresu Semily, 1949.

[71] Zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění státu. V rámci této reorganizace došlo ke zrušení Libereckého kraje a k vytvoření nového velkého kraje Severočeského se sídlem v Ústí nad Labem. Viz SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 119 – 120; F. PADRTA, *Územní vývoj okresu*, s. 10 – 15.

[72] *Retrospektivní lexikon obcí*, s. 32.

pěstování lnu a jeho zpracování (předení a tkaní). Tato domácká textilní výroba byla provozována až do pokročilého 19. století.[73]

Skromné podmínky a odlehlá poloha vsi[74] byly příčinami velmi pomalého vývoje osídlení.[75] Rozvoj osady nastal až od druhé poloviny 18. století a především pak v 19. století – v roce 1843 žilo v Horské Kamenici 574 obyvatel.[76] Jednou z příčin demografického růstu byly nepochybně další možnosti obživy: od konce 18. století se do obvodu vsi načas vrátila důlní činnost (1798 – 1864). Přestože se kamenické obyvatelstvo dolování přímo neúčastnilo, uplatnili se zdejší majitelé povozů při odvážení železné rudy do hamru na Bohuňovsku u Jesenného, což jim údajně přinášelo značné zisky.[77]

Další výraznou změnu do života vsi přinesl textilní průmysl, který se začal přibližně od poloviny 19. století rozmáhat podél řek Kamenice a Jizery (Tanvaldsko, Železný Brod). Jednak tím došlo k zániku dosavadního domáckého zpracování lnu, které nestačilo konkurovat průmyslové výrobě v továrnách, dále pak k postupnému odlivu té části obyvatelstva, která nenašla uplatnění v zemědělství a vydala se hledat obživu v průmyslových centrech. Úbytek obyvatel je patrný především od konce 19. století a má setrvalou tendenci prakticky dodnes. Mezera po přadláctví a tkalcovství byla zacelena od přelomu šedesátých a sedmdesátých let 19. století, kdy se na Železnobrodsku uchytila a značně rozšířila výroba a zpracování skla, jež sem bylo importováno ze sousedního Jablonecka – tradiční sklářské bašty. Jednalo se vesměs o domáckou práci, kterou se především v době konjunktury (hlavně na počátku 19. století) zabývaly prakticky všechny vrstvy obyvatelstva (návlek koral, broušení, sekání, faktorství – obchod se sklem).[78]

Ve druhé polovině 19. století byly zformovány základní zdroje obživy obyvatel, které pak přetrvávaly prakticky až do poloviny 20. století. V prvé řadě to bylo zemědělství a také domácký sklářský průmysl. Další obyvatelstvo pak docházelo za obživou mimo obec: nejvíce do Železného Brodu (např. vápenka v Brodci, přádelna bavlny na Poříčí) nebo do Jesenného

[73] SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 38, 40.
[74] Horská Kamenice byla díky své poloze dlouhou dobu odříznutá od okolí. Do vsi vedly jen úvozové cesty, první řádná silnice k Železnému Brodu byla postavena v roce 1910, k Jesennému až v roce 1921. Viz F. KOUSAL, *Silniční statistika okresu*, in: SbOŽ V., 1928 – 29, s. 82 – 85; L. VOŠVRDA, *Horská Kamenice*, in: SbOŽ VI., červen 1930, s. 94.
[75] V roce 1547: 12 osedlých; 1654: 7 rodin sedláků, 4 chalupníků, 8 zahradníků; 1773: 26 rodin sedláků, 17 rodin podruhů (přibližně 222 obyvatel). Viz SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 158.
[76] F. PALACKÝ, *Popis království Českého*, s. 94.
[77] L. ŠOUREK, *Po stopách starého železářství na Železnobrodsku (Část šestá)*, in: Od Ještědu k Troskám IX. (XXV.)/5 – 6, 2002, s. 186 – 194.
[78] L. VOŠVRDA, *Horská Kamenice*, in: SbOŽ VI., červen 1930, s. 94.

(papírna). Někteří našli uplatnění u železniční dráhy nebo v břidlicových lomech v okolí (např. Jirkov, Radčice). Řemesla ani jiné živnosti nebyly v obci příliš rozšířeny.[79]

Charakter obce byl převážně zemědělský. Tím se Horská Kamenice vymykala okolním průmyslovějším obcím (především severní část Železnobrodska), kde zemědělská výroba nehrála tolik zásadní roli. Hlavní příčina plyne ze zdejších příhodnějších podmínek pro zemědělskou výrobu, ovlivněných specifickou polohou katastru. Ten je obrácen směrem k jihu, navíc severní hranici tvoří tzv. „Vrcha“, která stojí cestě nepříznivým povětrnostním vlivům (polní práce – včetně sklizně obilí – zde proto byly posunuty téměř o 14 dní dříve, než v jiných stejně vysoko položených obcích).[80] V Horské Kamenici se pěstovalo hlavně žito, oves a brambory, dále pak horské zelí, tuřín nebo krmná řepa. Jen zřídka pšenice. Veškerá půda, která byla schopna k obdělání, byla obdělána – nebylo ladem ležící půdy. Z hospodářského zvířectva převažoval chov hovězího dobytka, chudší obyvatelstvo chovalo kozy. Z drůbeže byly drženy především slepice, vepřový dobytek byl rozšířen jen nepatrně. V roce 1930 zde bylo 10 koní.[81]

Pozemková držba byla značně roztříštěná mezi menší hospodářské usedlosti, které nepřesahovaly 10 hektarů zemědělské půdy. V roce 1936 žilo v Horské Kamenici 71 držitelů zemědělské půdy. Více jak polovinu z nich tvořili nejdrobnější majitelé s výměrou do 2 hektarů (36 osob), drobných rolníků od 2 do 5-ti hektarů bylo dvacet jedna a středních zemědělců čtrnáct (5 – 10 hektarů). Majitelé menších usedlostí museli své skromné polní hospodářství doplňovat vedlejším výdělkem.[82]

Především větší hospodáři („sedláci“) si od přelomu 19./20. století zřizovali spolky a družstva zaměřené k podpoře jejich hospodaření. Mezi ně lze zahrnout místní odbor Národní jednoty severočeské z roku 1897 (např. nákup umělých hnojiv),[83] dále pak Kampeličku, spořitelní a záložní spolek (1906). Na počátku dvacátých let 20. století bylo zřízeno Družstvo pro rozvod elektrické energie a mechanizaci zemědělství (1923), které se podílelo na elektrifikaci obce a následně také na zvyšování úrovně strojového inventáře místních

[79] SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 42, 43.
[80] SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*.
[81] L. VOŠVRDA, *Horská Kamenice*, in: SbOŽ VI., červen 1930, s. 94; F. MIZERA, *Popis okresního hejtmanství Semily*, s. 41 – 45.
[82] SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda. Obec H. Kamenice*, rukopis 1936 – 1937.
[83] V činnosti jen do konce první světové války. Viz SOkA Jablonec, f. Národní jednota severočeská Horská Kamenice, nezpracováno, Zpráva pokladní za rok 1908; f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 158.

rolníků.[84] Podobnou roli hrál od roku 1935 v obci ustavený Hospodářský spolek (zrušen v roce 1944, po válce již činnost neobnovil),[85] stejně tak jako od třicátých let 20. století Hospodářské družstvo skladištní a výrobní v Železném Brodě, jehož členy byla většina kamenických drobných a středních zemědělců (prodej zvířectva, nářadí, strojů, osiva, sadby, hnojiva apod.).[86]

Velké proměny nastaly v Horské Kamenici po roce 1945, kdy došlo k výrazné změně v počtu a skladbě obyvatel (ačkoliv byli obyvatelé Horské Kamenice výlučně české národnosti). Během druhé poloviny 1945 a roku 1946 se z obce vystěhovalo přibližně 44 rodin, kolem 160-ti osob. Převážně se jednalo o nezemědělské obyvatelstvo (mladší ročníky), které se rozhodlo osídlit pohraničí. Většina z nich směřovala na území Jablonecka, Tanvaldska i vzdálenějšího Frýdlantska.[87] Do konce čtyřicátých let se počet obyvatel obce ustálil na hranici 200 osob. Během padesátých let došlo již k mírnému poklesu, což bylo zapříčiněné především mladých lidí (po svatbě). Horská Kamenice tak postupně stárla.[88]

Další změny se odehrály v politickém rozložení sil v obci. Zatímco za první republiky byla obecní samospráva pevně v rukou národních socialistů a agrárníků (relativně stejným dílem),[89] po druhé světové válce se smýšlení obyvatelstva posunulo doleva. Byla zde založena místní organizace KSČ a komunisté rovněž získali nejvíce hlasů (56,9 %) v prvních poválečných volbách do Ústavodárného národního shromáždění (květen 1946). Za nimi se umístili národní socialisté (24,5 %), lidovci (13,3 %) a sociální demokraté (5,3 %).[90] Vzestup místních komunistů byl završen únorem 1948, po němž se MO KSČ stala jedinou – vedoucí – politickou organizací působící v Horské Kamenici a skrze své členy v MNV a ve všech ostatních složkách veřejného života organizovala, řídila a dohlížela na veškeré dění v obci.[91]

---

[84] Elektřina se stala značným pomocníkem při hospodaření. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika 1949, s. 138; R. MARYŠKO, *Elektrisace našeho venkova*, in: SbOŽ V., 1928 – 29, s. 86 – 89.
[85] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 67, sign. 1.
[86] Zrušeno na počátku padesátých let. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1*., s. 40; Pamětník B.S.1941, Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 2. 2005, archiv autora.
[87] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 1. 8. 1945; Kronika I., s. 134.
[88] V roce 1950 žilo v obci 209 obyvatel (stálo zde 79 domů), v roce 1961 – 186 obyvatel (63 domů). Viz *Retrospektivní lexikon obcí*, s. 169 a 171.
[89] Československá strana národně socialistická a Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu. Místní organizace sociálních demokratů byla ve výrazné menšině, komunisté v obci organizováni nebyli. Počet jejich sympatizantů mírně vzrostl jen v první polovině třicátých let – vliv hospodářské krize (ve volbách však nepřekročili 15 %). Srov. *Historický přehled výsledků voleb*, s. 139, 173, 205; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 146, inv. č. 142, Vzpomínky pamětníků, sběr materiálu (mj. počátky KSČ v obcích – zprávy ZO).
[90] SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv. č. 151, sign. V/3, Volby do ÚNS 1946; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 128; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 41 – 42.
[91] V roce 1955 žilo v obci 43 komunistů (21,5 % obyvatelstva), mezi nimiž nechyběli ani rolníci, srov. kapitolu Prosopografie. Dále viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 149, 158, 167, 191 – 192, 216, 235.

Předchozí historický vývoj ovlivnil profesní složení obyvatelstva v padesátých letech 20. století. V roce 1953 byla naprostá většina z 67 kamenických domácností (celkem 202 obyvatel) spjatá se zemědělstvím. V obci se nacházelo 53 domácností, které držely zemědělskou půdu. Usedlostí s výměrou půdy do 2 hektarů bylo dvacet pět (67 osob),[92] usedlostí drobných rolníků (2 – 5 ha) bylo 15 (44 osob) a stejně tak i usedlostí středních zemědělců (nad 5 – 10 ha, dva rolníci mírně překračovali tuto hranici) – 57 osob. Dalších 14 samostatných domácností bylo nezemědělských (22 osob), z nichž 5 mělo blízké vazby na rolnické rodiny (12 osob: rodiče, sourozenci, výměnkáři).[93]

Zemědělství bylo pro drobné a střední rolníky hlavním zdrojem obživy,[94] pro držitele menší výměry půdy pouze okrajovou záležitostí. Stejně jako obyvatelstvo, které žádnou půdu nevlastnilo, živili se z různých zdrojů. Jelikož v Horské Kamenici nebyl žádný průmyslový závod, docházela většina za živobytím do okolních lokalit: textilní průmysl (PBZ Jesenný, Semily), kovozpracující průmysl (Železný Brod – Šroubárna), vápenka (Prachovická cementárna a vápenice – závod Železný Brod, závod Jesenný), ČSD apod.[95]

[92] Z toho do 0,5 hektaru – 11 domácností (32 osob), od 0,5 – 2 ha – 14 domácností (35 osob).
[93] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955. V důsledku nevelké pozemkové držby kamenických rolníků je jasné, že se jich netýkala pozemková reforma (1919) a její poválečná revize (především zákon č. 142/1947 Sb, zákon č. 46/1948 Sb.) – k tomu viz blíže např. J. RYCHLÍK, *Pozemková reforma v českých zemích v letech 1945 – 1948*, in: Zemědělství na rozcestí 1945 – 1948, s. 7 – 21.
[94] Řada drobných rolníků však musela provozovat vedle zemědělské výroby vedlejší povolání – viz kapitola Prosopografie.
[95] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

4. Kolektivizace zemědělství v Horské Kamenici

Jednoduše chceme, aby vám už nikdo nikdy nemohl lhát o tom, že se u nás budou dělat kolchozy. Napříště pamatujte, že každý, kdo k vám přijde s takovým šuškáním na vesnici, patří k záškodníkům a rozvratníkům, které jsme právě z našeho veřejného života vyhnali, a žeňte ho také svinským krokem!
(z projevu Klementa Gottwalda na sjezdu rolníků v Praze na Václavském náměstí 29. února 1948)[96]

Říkal jsem Stalinovi výslovně, že o kolchozech nebudeme mluvit, že je budeme dělat. Likvidovat staré formy. On s tím souhlasil.
(sdělení Klementa Gottwalda o rozhovorech na Krymu v září 1948)[97]

Nebude u nás socialismu bez přechodu vesnice k socialismu.
(Klement Gottwald, IX. sjezd KSČ 25. – 29. května 1949)[98]

V těchto třech výrocích se ve zkratce odráží geneze procesu, který navždy proměnil tvář českého venkova. Od druhé poloviny roku 1948 již bylo zřejmé, že předchozí proklamace a sliby komunistů o zachování soukromého hospodaření a vlastnictví půdy jsou jen prázdnými chlácholícími slovy, důmyslná propaganda mířená k zisku podpory venkova v bezprostředním poválečném období a k pozdější dezorientaci a zaplašení oprávněných obav zemědělského obyvatelstva. S nastupujícím létem 1948 již nemohlo být pochyb, jakým směrem se bude zemědělská politika v Československu ubírat. Rezoluce Informačního byra komunistických a dělnických stran o Jugoslávii z června tohoto roku nastolila jasný kurz socialistické přestavby zemědělství po vzoru sovětské kolektivizace. Soukromé vlastnictví půdy a soukromá zemědělská malovýroba („vždy plodící kapitalismus“) měly být co nejrychleji odstraněny a nahrazeny společnou (kolektivní) zemědělskou velkovýrobou. Dne 28. června 1948 s rezolucí souhlasilo předsednictvo ÚV KSČ, čímž dalo impuls k novému postupu v zemědělské politice v ČSR. Tento nový kurz byl dále rozveden na zasedání ÚV KSČ ve dnech 17. – 18. listopadu 1948. Jakékoliv předchozí úvahy komunistů o vlastní národní cestě, o dlouhodobém a postupném přechodu k socialistickému zemědělství, byly definitivně smeteny pod stůl a vše nabralo směr „nedostižného“ Sovětského svazu.[99]

[96] J. BUREŠOVÁ, *Politický a institucionální rámec kolektivizace*, in: P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK, Akce „K“, s. 27.
[97] K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků*, s. 58.
[98] J. BUREŠOVÁ, *Osudy československého zemědělství*, s. 178.
[99] J. BUREŠOVÁ, *Osudy československého zemědělství*, s. 178; TÁŽ, *Politický a institucionální rámec kolektivizace*, in: P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK, Akce „K“, s. 32 – 33, 36 – 37, 41; K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků*, s. 56 – 57.

Proces kolektivizace zemědělství byl oficiálně zahájen dne 23. února 1949, kdy vyšel zákon č. 69/1949 Sb., o jednotném zemědělském družstvu. Podle tohoto zákona měli rolníci zakládat zemědělská výrobní družstva – JZD, která by v sobě sdružovala veškerá stávající družstva v jednotlivých obcích. Vlastnictví půdy a hospodaření pak mělo být v rámci obce společné. Vrcholní vládní a straničtí činitelé si moc dobře uvědomovali, jak velké obavy panují na vesnici ze sovětských kolchozů.[100] Z tohoto důvodu se snažili využít bohaté družstevní tradice českého venkova a kolektivizaci ztotožnit s družstevnictvím (výraz „združstevňování"), aby byl vytvořen dojem, že JZD je jen další formou důvěrně známého družstva.[101] Záměrem bylo přesvědčit a získat pro „družstevní" myšlenku v prvé řadě malé a střední zemědělce, proto od počátku roku 1949 byla vedena široká kampaň a agitace o výhodách a perspektivách JZD. Oficiální argumentace a propaganda hlásala, že pouze společné vlastnictví v rámci JZD umožňuje přechod na zemědělskou velkovýrobu a je předpokladem k pokroku – vzrůstu zemědělské produkce i životní úrovně.[102] Generální linie budování socialismu na vesnici, přijatá a formovaná od listopadu 1948, byla oficiálně vyhlášena v květnu 1949 na IX. sjezdu KSČ (24. – 29. května 1949), jakožto součást celkové linie *výstavby socialismu* v Československu („socializace venkova").[103]

[100] Během kolektivizace v SSSR (1929 – 1933) došlo k masovému vysídlování rolníků, k násilným útokům proti nim, což vedlo ke snížení zemědělské výroby a hladomoru. Viz J. BUREŠOVÁ, *Prosazování sovětského modelu*, s. 396; A. VÁCLAVŮ, *Ke sporům o zemědělské družstevnictví*, s. 19.

[101] JZD však družstvy v pravém slova smyslu nikdy nebyla, neboť nerespektovala základní principy družstevnictví, jako jsou např. dobrovolnost (přestože byl dobrovolný vstup proklamován a v agitaci hojně užíván!), samospráva, samostatnost v rozhodování. Blíže viz J. BUREŠOVÁ, *Osudy československého zemědělství*, s. 178 – 179.

[102] Viz Přílohu 6 (ukázky z dobových novin). Ve skutečnosti ale převažoval politický zájem nad hospodářským – udržet absolutní politickou moc a podřídit si veškeré složky obyvatelstva. Tuto výrobní formu potřeboval režim a jeho budovaný hospodářský systém – centrálně administrativní systém řízení (1. 5LP), který *zabezpečí prosperitu a rozvoj*... Srov. J. BUREŠOVÁ, *Politický a institucionální rámec kolektivizace*, in: P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK, Akce „K", s. 20; TÁŽ, *Osudy československého zemědělství*, s. 178; TÁŽ: *Prosazování sovětského modelu*, s. 395; K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků*, s. 71.

[103] J. BUREŠOVÁ, *Politický a institucionální rámec kolektivizace*, in: P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK, Akce „K", s. 40; K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků*, s. 63.

4.1. Období 1949 – 1952

Bezprostředně po vydání zákona o JZD se spustila mohutná vlna kolektivizace, která bezpochyby zasáhla všechny obce a vsi v Československu a pochopitelně se nevyhnula ani okresu Semily, včetně Horské Kamenice.[104] Patrně nikoho přitom nenechala zcela klidným. Obyvatelstvo venkovských lokalit, především rolníky, pohltila nejistota a očekávání, dezorientace plynoucí z nedávných slibů a proklamací vrcholných státních představitelů a nově nastoleného kurzu. Hlásaná celostátní propaganda o prosperitě nových zemědělských výrobních družstev, jako jediném prostředku ke zvýšení zemědělské výroby, musela nutně narážet na dosavadní povědomí venkova o sovětské kolektivizaci, kolchozech, a vzbuzovat reálné obavy z toho plynoucí.[105] Jasno v této věci neměla ani většina řadových komunistů v obcích. Rovněž mezi samotnými vykonavateli moci v obvodu semilského okresu – okresními funkcionáři – muselo zavládnout napětí. Stál před nimi zcela nový úkol, s nímž neměl dosud nikdo žádné zkušenosti, úkol nejvyšší důležitosti – kolektivizace zemědělství. Měli se stát *spolutvůrci nové epochy lidstva na vesnicích*.[106]

První fáze kolektivizace byla v semilském okrese zahájena v průběhu března 1949, vedena byla po stranické linii a zaměřovala se prvořadě na komunisty v obcích. Na členské schůze místních organizací strany byli vysíláni referenti OV KSČ, jejichž úkolem bylo seznámit místní soudruhy s novou zemědělskou politikou a přitom zjistit, jaké mezi nimi panují k otázce kolektivizace postoje. Cílem je bylo přesvědčit a získat pro družstevní myšlenku. V ideálním případě mělo dojít ještě v samotném průběhu členské schůze k vypracování návrhu přípravného výboru JZD pro danou obec, který by pak mohl být předložen občanům na veřejné schůzi ke schválení. Prvotní zkušenosti referentů z členských schůzí byly následně vyhodnoceny dne 21. dubna 1949 na mimořádné schůzi předsednictva OV KSČ, na které byla nadnesena strategie dalšího postupu kolektivizace v okrese. Hlavním mottem byla především opatrnost, okresní komunisté nechtěli riskovat neúspěch veřejných

[104] Předsednictvo OV KSČ v Semilech se zabývalo a vzalo na vědomí přípis zemědělského oddělení ohledně *Jednotných družstev na vesnici* již na počátku února roku 1949. Srov. SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 28, inv. č. 68, 7. 2. 1949.

[105] Pojmy kolektivizace a kolchoz nebyly v semilském okrese neznámými. V poválečném období údajně příslušníci lidové a národně socialistické strany (*bývalí agrárníci na Lomnicku a Semilsku*; *reakční síly*) používali odstrašujícího příkladu SSSR při politickém působení mezi rolníky – především těmi, kteří vstoupili do KSČ nebo s touto stranou sympatizovali (*strašili je kolchozy a rekvizicemi*). Nepřímo jim prý pomáhali i někteří komunisté, kteří *vychvalovali přednosti kolektivního hospodaření, aniž znali jeho základy*. Srov. SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 147, sign. III/18, Petr Puturek: Několik vzpomínek na poměry kolem únorových událostí v roce 1948 na semilském okrese (strojopis), s. 21 – 22.

[106] Viz SOkA Semily, f. ONV, kn 9, 28. 2. 1951.

schůzí, proto se k nim mělo přistupovat jen za zcela příznivé atmosféry a vhodných politických podmínek v obci a po předem pečlivé přípravě.[107]

Podobně jako v celém semilském okrese i v Horské Kamenici byli s kolektivizací nejprve seznámeni komunisté. Zde je třeba zdůraznit, že zdejší KSČ řídila v obci prakticky veškeré veřejné dění a nic nemohlo být uskutečněno bez jejího vědomí a souhlasu.[108] Nejaktivnější osobou byl v tomto směru nepochybně Antonín Vávra (č. p. 20), který *dozíral na zachovávání politické linie vlády a organizoval veškeré politické veřejné podniky*. Situaci ve vesnici držel pevně ve svých rukou ať již z pozice předsedy MO KSČ nebo MAV NF. Jednalo se o velmi agilního komunistického funkcionáře, oblíbeného u vedení KSČ v okrese i v kraji, jenž se pohyboval přímo v epicentru dění, měl přístup k nejaktuálnějším informacím a jednotlivé úkoly přenášel na místní úroveň. Již od počátku kolektivizace zemědělství v okrese Semily působil jako stranický referent (propagátor JZD) a dokonce se účastnil, jako jeden ze šesti delegátů semilského okresu, květnového IX. sjezdu KSČ v Praze (24. – 29. května 1949).[109]

Informační členská schůze MO KSČ se v Horské Kamenici uskutečnila někdy v březnu nebo v první polovině dubna 1949. Její výsledek byl slibný, místní komunisté přijali myšlenku JZD kladně.[110] Lze předpokládat, že mezi přítomnými nechyběli ani rolníci – členové strany.[111] Je těžké odhadnout, co referent OV o jednotných zemědělských družstvech vykládal. Jedno je jasné – jeho slova očividně na některé jedince zapůsobila velmi přesvědčivě. Kolektivizace nabrala v Horské Kamenici rychlé tempo a již brzy zde došlo k založení přípravného výboru JZD. Stalo se tak dne 16. dubna 1949 v hostinci u Novotných (č. p. 4).

V nově ustaveném PV JZD se sešla opravdu mimořádná a pestrá společnost. Tvořilo jej devět členů, z nichž šest byli střední rolníci: komunista a člen MNV Bohumil Koňák (č. p. 76, 11,76 ha zemědělské půdy, 9,72 ha les), lidovec (dřívější agrárník), náměstek předsedy a

[107] SOkA Semily, f. OV KSČ, kt. 28, inv. č. 68, 21. 4. 1949 (viz Přílohu 3).
[108] *Strana KSČ ... byla strážkyní veškerého dění v obci, jejíma rukama nejprve prošlo vše důležité ať povahy politické či hospodářské. Teprve potom se o věci jednalo v akčním výboru národní fronty a v MNV*. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 149 (rok 1950), dále viz např. s. 158, 167, 191 – 192, 216, 235; *... předseda MAV NF s. Antonín Vávra, předseda KSČ s. Petr Sochor: nejsou členy rady, ale usměrňují chod MNV ve všech směrech předně politicky a potom hospodářsky...*, srov. f. MNV Horská Kamenice, kt 3, mimořádná schůze rady MNV 13. 8. 1951.
[109] Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 158. Bližší informace k osobě Antonína Vávry viz kapitola Archivní prameny a jiné zdroje.
[110] Z prostudovaných dokumentů není přesné datum zřejmé. Schůzi zajišťoval referent OV KSČ Mazal (obdobný úkol měl na starosti i Antonín Vávra v sousedních obcích Vlastiboři a Jílovém). Srov. SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 28, inv. č. 68, 21. 4. 1949. Je možné, že již na této schůzi padl první návrh na PV JZD. Srov. SOkA Semily, f. ODR Semily, nezpracováno, PV JZD 1949.
[111] V KSČ bylo šest středních (č. p. 76, 7, 31, 29, 28, 46) a devět drobných rolníků (č. p. 70, 48, 49, 5, 52, 32, 77, 73, 12). Srov. kapitolu Prosopografie.

člen rady MNV a rovněž hostinský Josef Sochor (č. p. 17, 9,24 ha zem., 7,85 ha les), komunista Josef Koňák (č. p. 7, 10,14 ha zem., 2,75 ha les), majitel hostince, ve kterém se schůze odehrávala, komunista Josef Novotný (č. p. 31, 7,84 ha zem., 3,95 les), bývalý agrárník, nyní komunista a člen MNV Josef Koňák starší (č. p. 29, 6,79 ha zem., 1,5 ha les) a nestraník, člen zemědělského referátu MNV, Ludvík Šťastný (č. p. 50, 7,11 ha zem., 0,78 ha les). Jejich řady doplňoval komunista, zemědělský referent a člen rady MNV – cestář a drobný majitel půdy – František Minář (č. p. 40, 1,57 ha zem., 0,76 ha les), dále pak prodavač a skladník kamenické filiálky konzumního družstva Svépomoc Josef Mužíček (č. p. 34)[112] a úředník Hospodářského družstva v Železném Brodě, komunista a člen MNV František Koňák (č. p. 67). Všichni, až na posledně jmenovaného, byli členy místního Družstva pro rozvod elektrické energie s mechanizací zemědělství. Předsedou PV se stal František Minář, místopředsedou Josef Sochor.[113]

V porovnání se situací v okrese bylo složení PV JZD Horská Kamenice poměrně překvapivé, z devíti členů bylo šest rolníků, patřících k těm největším ve vsi. Naopak zde chyběli drobní vlastníci půdy. Takto vstřícný postoj ke kolektivizaci nebyl u větších zemědělců v obecném měřítku příliš obvyklý. Zdá se, že výše uvedení jedinci neměli v této otázce zcela jasno a nedokázali si konkrétně představit, co přesně se pod označením JZD skrývá. Těžko lze uvěřit, že by jejich zájem pramenil z přesvědčení a ochoty vzdát se svého soukromého hospodářství ve prospěch kolektivu. Je patrné, že v počátcích nedokázali přesně rozpoznat pravou podstatu JZD, ztotožnili si jej s jakousi novou formou tradičního družstevnictví a jako čelní představitelé místních zemědělců se postavili do čela „pokroku“.

Narozdíl od nich se však v Horské Kamenici vyskytovala i řada těch, kteří se k otázce JZD stavěli s nedůvěrou: *U některých rolníků byla patrná již od počátku proti tomuto družstvu tradiční nedůvěra, obávali se především toho, aby to nebyla jen jiná forma likvidace soukromé rolnické držby na způsob sovětských kolchozů*.[114]

Kolem kamenického PV JZD se vznáší ještě několik nejasností. Jeho utvoření totiž patrně neproběhlo zcela přesně podle stranických instrukcí OV KSČ – to znamená, že se před samotným ustanovujícím aktem neodehrála veřejná schůze, která by schválila návrh vzešlý z

[112] Jeho synové byli drobnými rolníky – viz Usedlost č. p. 10 a Usedlost č. p. 34.
[113] PV JZD byl ustaven na základě zákona č. 69/1949 Sb. O dva dny později zaslal předseda František Minář žádost o schválení nově ustaveného kamenického PV JZD Okresní družstevní radě v Semilech (do Semil došla dne 20. dubna 1949). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950. Celkové výměry zemědělských závodů viz kapitolu Prosopografie.
[114] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 144 (rok 1949).

členské schůze komunistů.[115] Další otazník také visí nad skutečným fungováním PV JZD. V následném období se totiž nijak neprojevoval a dokonce ani nedošlo k jeho schválení ODR v Semilech.[116] Jak rychle vznikl, tak i zanikl. Situaci osvětlují zprávy z pozdější doby, které komentují události o počátcích kolektivizace v obci: ... *bylo i dosti zájmu pro tuto věc, ale mnoha činiteli byl vývoj změněn...* (Kronika I.) nebo ... *před třemi roky, kdy byli všichni zemědělci pro JZD... nebyli pochopeni v té době na ONV Semily a od té doby přímo zanevřeli k socialisaci vesnice.*[117] Jak je patrné, ustavení přípravného výboru bylo akcí několika jednotlivců, provedenou bez vědomí okresních funkcionářů. Iniciativa zdola nebyla příliš žádoucí a slibný vývoj, ovšem neodpovídající instrukcím, byl v Horské Kamenici utlumen hned na počátku.

Přes tento nezdar či nedorozumění, byla Horská Kamenice nadále vnímána jako obec s vhodnými podmínkami ke kolektivizaci zemědělství, především v tom smyslu, že zde hospodařili střední a drobní rolníci, kteří by byli dobrým základem prosperity případného JZD. V květnu 1949 byla společně pro Kamenici a sousední Hrubou Horku okresními komunisty pořádána informativní schůze o JZD, její výsledky však byly slabé, přičemž z Hrubé Horky se dokonce nikdo nedostavil.[118] Do konce roku 1949 pak již ke změně stávajícího stavu nedošlo.

Do druhého roku první pětiletky (1950) vstupovala Horská Kamenice s titulem budovatelské obce za rok 1949 (vítěz celookresní soutěže národních výborů), což byla pro místní funkcionáře pochopitelně pocta a zároveň závazek k pokračování v budovatelském úsilí, které by vedlo k vybudování socialismu na vesnici.[119] Agitační práce byla vedena hlavně na veřejných schůzích MNV či MO KSČ a na tzv. Hovorech s občany, které byly pravidelně

[115] Referent OV KSČ, který měl záležitost kolektivizace v Horské Kamenici na starosti, neměl o vzniku PV JZD žádné tušení. Na mimořádné schůzi předsednictva OV KSČ v Semilech dne 21. dubna 1949 se vyjadřoval pouze v tom smyslu, že uskutečněná členská schůze v Horské Kamenici přinesla *velmi dobré předpoklady* s tím, že se doporučuje přistoupit k veřejné schůzi. Srov. SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 28, inv. č. 68, 21. 4. 1949.

[116] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 144; SOkA Semily, f. ODR Semily, nezpracováno, PV JZD 1949.

[117] Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 153 (rok 1950); f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zápis z Hovorů s občany 25. 7. 1952.

[118] SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 28, inv. č. 68, 31. 5. 1949.

[119] Motivováni tímto slavnostním okamžikem zaslali zdravici prezidentovi Klementu Gottwaldovi se závazkem, ... *že z nastoupené cesty k socialismu neustoupíme a vyvineme ještě větší úsilí v práci pro lepší příští nás i našich dětí.* Obdobný dopis též adresovali předsedovi vlády Antonínu Zápotockému pouze s drobnou obměnou: ... *slibujeme, že v nastoupeném úsilí budeme s větší a mocnější odhodlaností pokračovati v socialisaci naší obce a k lepšímu životu nás všech.* Příležitostí k podobným, spíše jen formálním, výrokům se v roce 1950 našla ještě celá řada. Celý rok se totiž nesl v atmosféře manifestací za mír (dne 25. června 1950 vypukla válka v Koreji), která skýtala prostor pro vyhlašování nejrůznějších mírových pracovních závazků či přijímání budovatelských rezolucí (např. i v oblasti socialisace venkova) – dobovou propagandou byly tyto akty ztotožňovány s bojem za mír (... *jsou jasnou odpovědí všem těm, kteří spekulují na novou válku.*). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 147 – 148; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 54, 19. 2. 1950.

obsazeny okresními referenty (ONV, OV KSČ, JSČZ). Propagován byl zákon o JZD s cílem působit na rolníky a přesvědčit je o výhodách společné práce a mechanizace zemědělské výroby, které by vedly k ulehčení dřiny a zvládnutí polních prací v kratším čase. Vyzdvihovány byly poznatky a zkušenosti sovětského zemědělství.[120]

Téměř rok po prvním zmařeném pokusu o JZD bylo v Horské Kamenici přistoupeno k založení zcela nového PV JZD. Tentokrát se již stalo přesně podle obvyklého stranického scénáře. Dne 12. dubna 1950 se v hostinci u Josefa Sochora konala veřejná schůze občanů, za přítomnosti odpovědných zástupců okresu – za ODR tajemník Hudský, za JSČZ tajemník Pršala a za patronát firmy Mrklas n. s. (pozdější podnik Kovohutě Železný Brod n. p.) soudruzi Bryknar a Vozka. V průběhu schůze, kterou vedl předseda MO KSČ Antonín Vávra, byl zvolen a všemi účastníky schválen PV JZD. Následný den pak proběhla jeho ustavující schůze v kanceláři MNV v budově školy.

Nový přípravný výbor byl nyní sedmičlenný. Tvořil jej střední rolník Josef Novotný (č. p. 31, 7,84 ha zemědělské půdy), cestář a malorolník František Minář (č. p. 40, člen KSČ a zemědělský referent MNV, 1,57 ha zem.), obvodní tajemník KSČ Antonín Vávra (č. p. 20, předseda MO KSČ a člen pléna MNV, 1,02 ha zem.), okresní cestář Otakar Mach (č. p. 6, KSČ, předseda MNV, 0,46 ha zem.), úředník HD v Železném Brodě František Koňák (č. p. 67, člen KSČ, člen pléna MNV), skladník PKD Josef Mužíček (č. p. 34) a žena v domácnosti Jiřina Berková (č. p. 56, KSČ). Předsedou se stal František Koňák, místopředsedou František Minář.[121] Dne 18. dubna 1950 byl PV JZD schválen ODR v Semilech, čímž se jeho ustavení stalo právoplatným.[122]

Jak je patrné z charakteru tohoto již druhého PV JZD v obci, dosavadní agitace se minula účinkem a nezapůsobila tam, kde především měla – u výkonných zemědělců. Během jednoho roku se postoj rolníků vůči JZD jasně vyhranil a rovněž i ti, kteří stáli u zrodu loňského přípravného výboru, zaujali ke kolektivizaci negativní postoj. Totéž platilo i u

[120] V roce 1950 zazněla v Horské Kamenici celovečerní přednáška na téma *Naše zážitky v SSSR*, kterou přednesl rolník Beneš z Bradlecké Lhoty, účastník výpravy zemědělců do Sovětského svazu (autorovi se nepodařilo zjistit přesné datum přednášky ani účast na ní). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 151. Rovněž viz Přílohu 6.

[121] Kromě předsedy byli opět všichni z řad členstva místního Družstva pro rozvod elektrické energie s mechanizací zemědělství. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 15, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1950; f. AO Horská Kamenice, kn 4, inv. č. 4, Zápisy ze schůzí obecní rady 1926 – 1950, 12. 4. 1950. (V roce 1948 toto elektrárenské družstvo celkem 63 členů (631 podílů), viz SOkA Semily, f. ODR Semily, nezpracováno, Seznam družstev ODR Semily, 28. 9. 1948.).

[122] Vyrozumění o schválení ODR došlo do Horské Kamenice dne 9. května 1950. Současně byl Okresní družstevní radou zaslán opis schválení na MNV Horská Kamenice, ministerstvu zemědělství a Ústřední radě družstev v Praze. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 15, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1950 (zápis z ustavující schůze PV JZD z roku 1949 byl červeně přeškrtnut s poznámkou *loňský* – viz Přílohu 4).

zemědělců – členů MNV či KSČ, kteří se tak na agitaci s ostatními místními funkcionáři (z řad drobných držitelů zemědělské půdy do 2 hektarů) nepodíleli.

Přípravný výbor sice zahrnoval čtyři členy svého předchůdce z roku 1949, avšak z větších zemědělců v něm byl jen Josef Novotný. Tento nedostatek si místní činitelé dobře uvědomovali, trefně to zhodnotil obecní kronikář a ředitel zdejší národní školy Josef Štěpánek: ... *nový přípravný výbor, ... však neměl již tak dobré složení jako první.*[123] PV JZD bez účasti zemědělců nemohl mít žádnou perspektivu a splnění jeho poslání – připravit ustavení JZD – se pohybovalo jen v oblasti teorie. Nabízí se tu paralela s okresním vývojem (prudký nárůst PV JZD během jara 1950)[124] a úvaha, že k jeho vzniku bylo ze strany komunistů v Horské Kamenici přikročeno patrně jen proto, aby se otázka kolektivizace v obci posunula z mrtvého bodu, anebo aby v této oblasti mohl být před okresními funkcionáři vykázán alespoň nějaký „kladný" výsledek.[125]

Podobně jako v jiných obcích i v Horské Kamenici měla být přípravnému výboru JZD poskytnuta maximální podpora.[126] Přidělen mu byl samovaz (mimochodem jediný zemědělský stroj tohoto druhu v obci),[127] v květnu 1950 převzal nad ním i nad obcí patronát Kovohutě n. p. Železný Brod (jeho zástupci se účastnili dubnové veřejné schůze – viz výše). Slovy dobové propagandy to byl výraz spolupráce dělníků a rolníků při výstavbě socialismu, sblížení města s venkovem, dělníků s rolníky: *Společným úsilím pak dosáhneme našeho lepšího zítřku.*[128] V reálném životě vesnice patronát znamenal (ovšem pouze teoretický) předpoklad výpomoci především v zemědělství (pomoc při hlavních polních pracích, strojní

[123] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 153.
[124] V prvních měsících roku 1950, především v období od ledna do dubna, nastal v semilském okrese výraznější posun v kolektivizaci venkova – především v průmyslovějších obcích Železnobrodska. V této době existovalo v okrese 19 PV a 5 JZD (Košťálov, Bystrá nad Jizerou, Vlastiboř – vznik již v roce 1949, Bratříkov, Zásada – jejich členstvo se však, vyjma JZD Košťálov, skládalo převážně z dělníků a sklo či textil zemědělců. Viz SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 28, 6. 3. 1950; kt 28, Plnění 5LP v dubnu 1950; f. ODR Semily, nezpracováno, 10. 5. 1950; f. ONV, kt 12, 19. 12. 1952.
[125] Rolníci v Horské Kamenici necítili potřebu vstupovat do JZD. Nijak je nezasáhl ani nucený výkup hospodářských mechanizačních strojů, neboť zde vůbec neproběhl (hospodařili se zastaralou technikou a prostředky, které výkupu nepodléhaly). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 26. 2. 1950.
[126] O činnost JZD a PV JZD se oficiálně starala ODR v Semilech, po jejím zrušení v roce 1951 tuto funkci převzal ONV, v rámci něhož bylo zřízeno zvláštní družstevní oddělení (především zajišťování provozních záležitostí). Podpora však měla být všeobecná, napříč celým funkcionářským spektrem od okresní až po místní rovinu (nejvíce se přitom uplatňovaly především IX. – zemědělské – referáty NV, politickou stránku měla pod dohledem KSČ). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 8, 4. 4. 1950; kt 147, inv. č. 468, sign. 680; kt 339, sign. 621, 17. 3. 1954.
[127] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 153 (rok 1950: nový PV JZD ... *vcelku také nepracuje*.).
[128] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 54, 31. 5. 1950.

brigády, opravy zemědělských strojů a nářadí apod.).[129] Dohlížet na činnost PV JZD, usměrňovat ho a případně mu pomáhat dostal na starosti přidělený politickoorganizační instruktor s. Machytka, případně účetní instruktor Vojtěch Šimůnek (vedoucí úředník SAZ Železný Brod).[130] Ve skutečnosti však jejich funkce byla pouze iluzorní, vzhledem k výše uvedeným skutečnostem byla aktivita PV JZD slabá a projevovala se pouze při organizované polní práci.[131]

To byla další metoda, jak získat zemědělce pro kolektivní hospodaření v JZD. Při hlavních polních prací byla ze strany MNV vedena snaha zapojit místní zemědělce do společné skupinové práce, při níž měli v praxi poznat proklamované výhody (ulehčení práce – především zemědělské ženě, zvládnutí prací v mnohem kratším čase) a tím změnit svůj postoj k „družstevní“ myšlence. Patrně poprvé byla v Horské Kamenici místními funkcionáři (přesně podle instrukcí z okresu) organizována společná práce při senoseči v červnu 1950, kdy se podařilo přesvědčit některé zemědělce a z nich sestavit dvě pracovní skupiny: 1. skupina *Dolenec* (vedoucím Bohumil Koňák č. p. 76), 2. skupina *Hořenec* (vedoucím Jaroslav Kovář ml. č. p. 11).

Dosažené výsledky byly místními i okresními funkcionáři následně vyzdvihovány na veřejné schůzi zemědělců dne 26. června 1950: ... *naplánované 2 skupiny dobře pracovaly a snížení fyzické námahy bylo skutečně znatelné. Zvlášť pozoruhodný výkon podali s. Boh. Koňák a Josef Sochor*.[132] Tímto *moderním způsobem* práce ve skupinách se pokračovalo i o žních, aby se však nejednalo o *pouhou zastaralou* sousedskou výpomoc (na venkově tradičně velmi rozšířenou), měl být pro skupiny vypracován finanční plán, zahrnující ekonomické vyhodnocení prací. Původní úvahy o sestavení 3. pracovní skupiny (vedoucím by se stal Josef Koňák č. p. 7) se nakonec nerealizovaly a tak během žní zůstalo jen u dvou skupin, z nichž jedna podle činitelů z okresu pracovala dobře a druhá formou sousedské výpomoci.[133]

Dosavadní kolektivizační úsilí místních funkcionářů vyvrcholilo na podzim roku 1950 velikou přesvědčovací akcí, při níž byla použita metoda přímého osobního kontaktu. Dne 7. října se po vesnici rozešlo několik agitačních dvojic, sestavených z místních straníků, představitelů MNV a zástupců složek NF, kteří obcházeli jednotlivé zemědělce a přímo u nich

[129] V lednu 1951 byl patronátní podnik přejmenován a získal nový název Šroubárna n. p. Železný Brod. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, 29. 12. 1950; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 31. 5. 1950; kn 4, inv. č. 4, 12. 1. 1951.
[130] SOkA Semily, f. ODR Semily, nezpracováno, 10.5. 1950.
[131] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950.
[132] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 6. 1950.
[133] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 6. 1950; SOkA Semily, f. ODR Semily, nezpracováno, Průzkum společné práce, 29. 7. 1950; f. ONV Semily, kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Průzkum společné práce ve skupinách okresu Semily, 28. 7. 1950.

doma se je během rozhovoru snažily přesvědčit. Agitační akce se však minula účinkem. Drobní a nejmenší držitelé půdy sice byli pro vstup do JZD, větší rolníci v obci však stále odmítali se slovy: *Až prý na to bude paragraf.*[134] Kolektivizace zemědělství neprobíhala zcela optimálně ani v celkovém okresním měřítku, pokračující nezdary podněcovaly snahu zapojovat a zaktivizovat do agitační práce maximum příhodných osob (učitel, lékař apod.). V Horské Kamenici padla v této době pozornost komunistů z okresu na ředitele zdejší národní školy Josefa Štěpánka, rovněž straníka, na kterého apelovali, aby se politicky vzdělával a byl nápomocen při přesvědčování rolníků pro společné hospodaření.[135]

Přes přetrvávající neúspěchy se místní veřejní činitelé snažili na rolníky všemožně v otázce JZD působit a využívali k tomu každé příležitosti, dokonce i vzájemných soukromých hovorů s příbuznými, sousedy a známými.[136] Nicméně vždy bez potřebného efektu. Selhaly nejrůznější veřejné schůze a přednášky, neúspěšná byla i osobní agitace. V květnu 1951 tak bylo přikročeno k další vlně přesvědčovací kampaně o *nových formách a jejich výhodách*. Od 22. května byli každé úterý větší rolníci voláni po malých skupinách do kanceláře MNV, kde s nimi bylo na dané téma diskutováno. V této zvolené strategii lze spatřovat jednoznačný úmysl – zbavit rolníky všech jejich dosavadních opor a výhod. Pohovory na výboru umožňovaly, oproti veřejným schůzím, bezprostřednější kontakt s jednotlivci, při němž byla rozbita anonymita a soudržnost většího celku. K tomu navíc dotyční rolníci ztratili určitou psychologickou jistotu domácího prostředí, o kterou se mohli opřít při návštěvách agitačních dvojic.

Ani tato taktika však nesplnila svůj záměr a akce skončila neúspěchem. Veškeré úsilí *... ztroskotalo o organizovaný odpor větších rolníků.*[137] Veškerá dosavadní vynaložená agitační námaha zapůsobila pouze u drobných držitelů zemědělské půdy do 2 hektarů, kteří jediní projevili *dobrý poměr k budování socialismu na vesnici* a všichni podepsali přihlášku do JZD (42 přihlášek). Nepochybně tak učinili s vidinou zbavit se svých kousků půdy, ze

[134] *Ten ovšem nebude. Ale 5 LP – zeměděl. sektor – počítá již s kolektiv. formami práce a také tak plánuje výrobu. Stačí zemědělci za individualistické práce tuto výrobu zajistit? Stát si narušit plán nedá. Výsledek?* Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 153. Právě na počátku října 1950 přidělil ONV pro PV JZD v Horské Kamenici 650 kg otrub a 200 kg pokrutin. Při permanentní nouzi o krmivovou základnu to byl dar k nezaplacení a rovněž možná motivace ke změně názoru.Viz f. AO Horská Kamenice, kn 4, 4. 10. 1950.

[135] SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 28, Schválení převodu kandidátů do stavu členů, 4. 10. 1950. Josef Štěpánek se ke konci roku 1950 skutečně účastnil instruktáže v krajské politické škole v Rychnově u Jablonce nad Nisou. Srov. SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kt 160, inv. č. 131, Korespondence 1950 – 1953; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 677, sign. 454.1, Služební výkaz 24. 6. 1952.

[136] Členové rady MNV. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 165, inv. č. 537, sign. 0420.0, Podpora JZD – MNV Horská Kamenice, 17. 2. 1951; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 161 – 162.

[137] Těsně před zahájením přesvědčovací akce byly v obci dne 19. května 1951 konány Hovory s občany na téma *Zrádci národa ve službách mezinárodní reakce*. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 159, 161 – 162; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 29.

kterých jim plynulo více dřiny a povinností, než reálného užitku (jejich hlavní zdroj obživy pocházel především z průmyslu a na zemědělství nebyli nijak závislí). Celková výměra jejich pozemků však byla pro ustavení JZD nedostačující.[138] Na této ploše nebylo možné provést hospodářsko – technickou úpravu půdy (HTÚP), nezbytnou pro společnou rostlinou výrobu (rozorání mezí a scelení pozemků). Stejně tak otázka případné pracovní síly, vzhledem k zaměstnání dotyčných vlastníků, by byla značně nejistá.[139]

Střední a drobní rolníci v Horské Kamenici si ani příliš neosvojili společnou práci organizovanou MNV. Pro zajištění žní v roce 1951 bylo proto rozhodnuto sestavit již pouze jednu skupinu, u které by byl zaručen pracovní výkon na základě finančního plánu a která by sobě i všem ostatním skutečně ukázala výhody společného hospodaření.[140] Pro podzimní polní práce pak sice byly plánovány dvě skupiny, patrně se ale příliš neuchytily, neboť následující rok při jarních pracích i při žních již rolníci v Horské Kamenici pracovali opět individuálně s využitím zažité vzájemné sousedské výpomoci.[141] Neúspěšně dopadla také snaha přesvědčit zemědělce, aby využívali služeb STS v Loužnici a uzavírali s ní smlouvy na provedení různých polních prací. Zemědělci pomoc STS odmítali, jednak kvůli finančním výdajům (pro zemědělce zbytečná zátěž), dále také vzhledem k značné rozdrobenosti půdy v katastru obce, který znemožňoval efektivní nasazení techniky.[142]

Další trhlinu do již tak nepříznivé situace navíc způsobila úprava vázaného přídělového systému ohlášená vládou na konci roku 1951 (v platnost vstoupila od ledna 1952). V obci totiž vyvolala velkou nespokojenost a roztrpčení u drobných držitelů půdy od 0,5 do 2 hektarů, kteří se nově stali úplnými samozásobiteli a nadále tak dostávali jen lístky na cukr, mýdlo a textil (pokud ovšem splnili všechny své dodávky). To znamenalo, že veškeré

[138] V Horské Kamenici žilo 25 obyvatel, vlastnících zemědělskou půdu do 2 hektarů – celková výměra činila 18,56 ha zemědělské půdy, z čehož bylo pouhých 9,45 ha půdy orné. Navíc byla jejich držba značně roztříštěná a nacházela se převážně na okrajových a málo úrodných částech katastru. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[139] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Resoluce MNV a MO KSČ Ministerstvu vnitřního obchodu v Praze 22. 12. 1951; Rok 1951: *JZD neustanoveno, mezi rolníky je k tomu naprostý odpor...* Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 161 – 162.

[140] *... bude to lepší než vypracovat plán pro 4 skupiny, z nichž by nakonec ani jedna nepracovala a nanejvýš sklouzla zase do staré „sousedské výpomoci“*. Vytvoření pracovní skupiny měla na starosti žňová komise složená z tzv. plánovací pětky (předseda MNV Otakar Mach, předseda VO KSČ Petr Sochor, předseda PV JZD František Koňák, předseda MAV NF Antonín Vávra, místní agronom Stanislav Svárovský), rozšířené o zemědělského (František Minář) a hospodářského (Josef Berka) referenta MNV a ředitele školy (Josef Štěpánek). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada 2. 7. 1951.

[141] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze pléna MNV 4. 3. 1952; Hovory s občany 1. 10. 1952.

[142] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada 14. 9. 1951; 26. 9. 1951. Dalším důvodem byla nedůvěra rolníků k traktoristům STS: *... v Horské Kamenici se moc služeb STS nevyužívalo, člověk [z STS] nerozumí půdě, přijde „mamlas“, zoře příliš hluboko a vyoře jen samé kamení...* Viz Pamětník B.S.1932, Zvukový záznam a přepis rozhovoru, 17. 11. 2005, archiv autora.

produkty zemědělské výroby si museli buď sami vyrobit, anebo koupit na volném trhu za vyšší ceny. Toto opatření nelibě nesli a chtěli rušit dosud podepsané přihlášky do JZD (funkcionáři MNV a MO KSČ dokonce kvůli tomu zaslali odmítavou rezoluci ministerstvu vnitřního obchodu).[143]

Výsledek prvních let kolektivizačního úsilí byl naprosto tristní. Namísto získání rolníků a probuzení v nich nadšení pro budování lepších zítřků, nastal v Horské Kamenici pravý opak. Projevila se naprostá rezignace zemědělského obyvatelstva, které se uchýlilo k obranné taktice v podobě ignorování veškerého veřejného dění (schůzí, slavností a oslav, spolkového života, knihovny apod.). Jejich cílem bylo vyhnout se takřka všudypřítomnému agitačnímu tlaku.[144] Nejvíce místní činitele trápila neúčast zemědělců na veřejných schůzích a Hovorech, neboť tím ztráceli jeden z prostředků, jak na rolníky působit. Agitace prováděná na schůzích ztrácela na významu a stávala se pouhou formalitou: ... *nejsme schopni přivést do jakékoliv schůze větší zemědělce včetně jejich žen. Stále ignorují jak MNV, tak masové organisace. Večer mají nejvíce práce a když říkáme, že by mohl alespoň jeden z rodiny jíti do schůze, není to prostě možné. Nám však je divné, že dříve schůze navštěvovali a dnes to není možné pro nutnou práci.* [145] Docházelo tak často k paradoxním situacím, kdy si místní funkcionáři pořádali veřejné schůze prakticky jen sami pro sebe (viz níže).[146]

Od druhé poloviny roku 1951 začal funkcionářům v obci evidentně docházet dech a elán. Pokrok v kolektivizaci zemědělství nebyl takřka žádný, navíc byli zaneprázdněni, ba přímo zahlceni řadou jiných úkolů vztahujících se především k zabezpečení zemědělské výroby, potažmo k plnění výrobního a dodávkového plánu ze strany soukromě hospodařících

[143] Celkové pojetí tohoto zásobovacího opatření sledovalo urychlení kolektivizace a přinucení rolníků ke vstupu do JZD, v Horské Kamenici však paradoxně mělo opačný efekt: ... *místo toho, aby byli [drobní rolníci] vyzdviženi, jsou potrestáni, že jim mají být odňaty lístky na potraviny a maso, z čehož mají větší zemědělci radost ... Jeví se zde velká roztříštěnost půdy, sobectví a zastaralost názorů u větších zemědělců do 10 ha zemědělské půdy, kteří přes velikou přesvědčovací akci ve dvojicích a různými pohovory s nimi nemají pochopení podepsati přihlášku do JZD, čímž malí zemědělci tím bezdůvodně trpí.* Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Resoluce MNV a MO KSČ Ministerstvu vnitřního obchodu v Praze 22. 12. 1951; dále srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 157, 165.

[144] Zajímavé je sledovat úbytek čtenářů obecní knihovny (od roku 1951 místní lidové knihovny). Zatímco v roce 1949 i na počátku roku 1950 ještě panoval velký zájem občanů o četbu, ve druhé polovině roku 1950 nastal náhlý a znatelný pokles čtenářů, který se dále prohluboval v následujících letech 1951 – 1952. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 141 – 142, 151, 159, 166 – 167.

[145] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 17. 6. 1952. Tuto absenci se nedařilo odstranit ani řadou všelijakých opatření. Schůze byly předem svolávány oběžníkem, který roznášel buď obecní posel nebo členové MO KSČ či MAV NF, a všichni občané jej museli vzít na vědomí svým podpisem. Od srpna 1952 bylo navíc využíváno služeb místního rozhlasu. Dále viz např. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 25. 4. 1952; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 155, 165.

[146] ... *nejsme obcí v celku, kde je neplničů nebo snad sabotérů, ale jedna závada tu je. Zemědělci se snaží vyrobiti a dodati, zhostiti se svého smluvního závazku, t. j. dodávek, ale sami se isolují od lidosprávy, masových organisací a ignorují je. Znamená to, že přijdou do styku s lidosprávou jen v nejkrajnějším případě, když potřebují nějaká potvrzení ap., ale do schůzí, kde je jednáno přímo o zemědělských otázkách a problémech, nejdou.* Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1. 10. 1952.

rolníků. Řešení „družstevních“ problémů a hodnocení činnosti PV JZD se tak odsouvalo na zimní období, konány nebyly ani Hovory s občany, ... *předně pro mnoho schůzí a pro nedostatek času jak žňových tak i podzimních prací*.[147] Místní funkcionáři byli stále více zahlcováni novými a novými úkoly z okresu i kraje (ONV, KNV), agenda – hlavně zemědělská (včetně kolektivizace) – se neustále rozšiřovala. Přitom na zajištění se podílelo jen několik osob: předseda MNV Otakar Mach (č. p. 6), resp. od 1. října 1951 Petr Sochor (č. p. 69), členové rady MNV – v prvé řadě zemědělský referent František Minář (č. p. 40),[148] částečně též místní (či lidový) agronom Stanislav Svárovský (č. p. 5), předseda MS JSČZ[149] i PV JZD František Koňák (č. p. 67) nebo předseda MAV NF.[150] Pochopitelně nade vším dohlížel Antonín Vávra (ať již z pozice předsedy MO KSČ nebo MAV NF), jemuž byl nápomocen člen MO KSČ, ředitel školy Josef Štěpánek.[151]

Všichni dotyční – z nichž pouze Stanislav Svárovský patřil do skupiny drobných rolníků (od 2 do 5-ti ha zemědělské půdy) – vedle svých veřejných funkcí vykonávali svá civilní zaměstnání a tak časové zaneprázdnění a pracovní přetížení se u nich muselo zákonitě projevovat. Do obce sice docházeli organizační pomocníci MNV (tzv. patron obce – úředník ONV Václav Borovička, okresní důvěrník pro výrobu a výkup Gráfek, organizační důvěrník HD Šanc a újezdní tajemník Hyška), jejich podpora však byla nedostatečná: *Mnoho lidí – málo skutečné pomoci!!*.[152]

Změna v tomto neutěšeném stavu nastala od 1. ledna 1952, kdy byl přímo do obce dosazen tajemník MNV Miroslav Kotrba, bývalý sklářský dělník ze sousední Hrubé Horky (všechny dosavadní „externí“ instituce organizační pomoci MNV byly zrušeny).[153] Nový místní tajemník (často byla užívána zkratka MT) do Horské Kamenice denně docházel a brzy se stal důležitým a nepostradatelným článkem místní správy, vedl prakticky veškeré

[147] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 8. 1951; rada 26. 9. 1951.
[148] Rada MNV byla čtyřčlenná, po reorganizaci v květnu 1950 rozšířena na 5 členů, plénum z 12 členů na 15. Ostatní členové MNV byli velmi pasivní, plénum se scházelo prakticky jen k slavnostnímu zasedání. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, Složení MNV k 1. 1. 1949, k 1. 5. 1949; 31. 5. 1950. Dále viz Kronika I., s. 138 (rok 1949), 147 (rok 1950), 155 (rok 1951), 164 (rok 1952), 172 (rok 1953).
[149] Místní sdružení JSČZ, podobně jako celý JSČZ, bylo v březnu 1952 likvidováno. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kn 1, 26. 3. 1952.
[150] Do listopadu 1950 Josef Berka (č. p. 56), 1950 – 1951 Antonín Vávra (č. p. 20), 1952 Otakar Mach (č. p. 6). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 149, 158, 167.
[151] U ostatní straníků v obci se projevovala neochota a vlažnost k veřejné práci. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 235; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 42, 90 – 92.
[152] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 156 (rok 1951).
[153] Výběr těchto místních tajemníků provádělo kádrové oddělení ONV z *nejuvědomělejších a polit. nejvyspělejších* dělníků komunistů. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 156 (rok 1951), 164 (rok 1952).

administrativní práce MNV a tím vlastně nahrazoval většinu referentů.[154] V jeho činnosti mu výrazně pomáhal Antonín Vávra. Od reorganizace místní správy a nasazení místních tajemníků se v rámci zkvalitnění činnosti MNV očekávalo i povzbuzení uvadajícího kolektivizačního úsilí a výraznější postup v budování JZD.[155]

[154] Podle původního záměru měla instituce místních tajemníků v prvé řadě dohlížet na politickou linii lidosprávy (včetně provádění kolektivizace zemědělství), brzy však vesměs převážila jejich administrativní funkce. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 172; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 25. 1. 1952.
[155] SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 10, 20. 6. 1952.

4.2. Období 1952 – 1953

Na počátku roku 1952 vykazoval okres Semily velmi nízký stupeň rozvoje kolektivizace a v rámci celého libereckého kraje zaujímal poslední místo. Dokonce byl na krajských poradách dáván za špatný vzor.[156] Tento stav byl způsoben dosavadním přístupem, který zvolili okresní funkcionáři. V letech 1949 – 1951 ponechali kolektivizačnímu procesu poměrně volný průběh, což vedlo k tomu, že se na vesnicích postupovalo cestou nejmenšího odporu. Výsledkem tak byly převážně menšinové PV a JZD, složené z dělníků, nejvýše sklo a textil – rolníků, které byly zcela izolovány od výkonných zemědělců, kteří o společné hospodaření neprojevili zájem. Řada z PV a JZD tak ustrnula hned na počátku svého vývoje a nepřistupovala k vyšším výrobním formám (*JZD dědečci* nebo *stařečci*). Největšího „pokroku“ (přechodu na II. a III. typ) dosáhla většinou jen JZD v průmyslových obcích na Železnobrodsku.

Tato podhorská JZD měla značné problémy se zajištěním dostatečné pracovní síly, neboť většině družstevníků plynul daleko výnosnější příjem ze sklářského průmyslu a nebyli na odměnách v JZD finančně závislí.[157] Družstva se rovněž potýkala s celkovým hospodařením (dosažené výsledky) a organizací práce a jako pozitivní vzor rozhodně nepůsobila. V zemědělsky produktivnějších oblastech okresu – na Lomnicku – se, vyjma Košťálova, prosadit JZD vůbec nedařilo, což okresní činitelé vnímali jako značný nedostatek. Spatřovali zde totiž ideální předpoklady pro rozvoj kolektivizační myšlenky a cítili, že zde utvořené JZD by se mohlo stát vzorným ukazovatelem socialistického hospodaření.[158]

Jako živá voda zapůsobilo na funkcionáře v okrese usnesení strany a vlády o upevnění a dalším rozvoji JZD ze 3. června 1952. V celostátním měřítku se usnesení stalo podnětem k rozpoutání hromadné kampaně kolektivizace, k frontálnímu nástupu na vesnice, mnohdy spojenému s perzekucí především větších rolníků.[159] V okrese Semily byla hlavní pozornost soustředěna prvořadě, z výše uvedených důvodů, na lomnický obvod. Organizovány zde byly mohutné agitační akce, vedené z okresu, jejichž výsledkem byl značný postup v kolektivizaci v podobě vzniku řady JZD.[160] Železnobrodsko přitom stálo poněkud v pozadí a hlavní práce zde zůstávaly především na místních činitelích.

[156] SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 29, 3. 7. 1951; ONV, kt 12, leden 1952.
[157] L. TĚHNÍK, *Počátky socializace zemědělství v okrese Semily*, in: Šedesát let KSČ, s. 62.
[158] SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 29, 9. 4. 1951.
[159] K. KAPLAN, *Československo v letech 1948 – 1953*, s. 121.
[160] Na počátku roku 1953 bylo v okrese Semily 14 JZD IV., 8 III. a 23 II. typu, viz L. TĚHNÍK, *Počátky socializace zemědělství v okrese Semily*, in: Šedesát let KSČ, s. 62.

Celostátní a okresní události se pochopitelně promítly do dění v Horské Kamenici. Záležitost ustavení JZD zde byla rozebírána na Hovorech s občany, které se konaly dne 25. července 1952 ve Spolkovém domě (dříve hostinec u Novotných) za účasti pouhých dvaceti občanů. Přítomen nebyl jediný střední ani drobný zemědělec (nad 2 hektary). Školský referent ONV Jaroslav Hoření zdůraznil hlavní politický úkol: zvládnutí mírových žní a nutnost utvoření JZD. Všem ale bylo jasné, že za stávající situace je založení „družstva" v obci nemožné. Teoreticky byla k dispozici jen půda nejmenších držitelů. Šlo tedy především o to, jakým způsobem postupovat dále a jak získat na svoji stranu větší rolníky, kteří hráli v otázce založení JZD zásadní roli. *Musíme se proto zaměřit na dva nebo více větších zemědělců, všemi možnými prostředky na ně působit a získat je pro utvoření JZD. Bez těchto zemědělců je zbytečné něco dělat* (lidový agronom). To bylo sice nepopiratelné, vyvstávala však otázka, na koho se zaměřit, ... *když větší zemědělci drží pevně pohromadě a společně ignorují každou akci prováděnou jak MNV, tak ostatními složkami NF* (předseda MNV). *Nejdou na žádnou schůzi, jednotlivě se potom těžko přesvědčuje, každý řekne „až to bude muset bejt, tak vstoupím, první však nebudu"* (zemědělský referent).[161]

V srpnu 1952 se pak konala další akce – Beseda se zemědělci na téma *Vládní usnesení o JZD*,[162] účast však byla opět velmi nepatrná a znovu bez zemědělců (13 občanů, vesměs funkcionářů). Delegát OV KSČ Hádek přednesl referát, ve kterém poukázal na současný stav tvořících se JZD v semilském okrese. Poukázal na mohutné zakládání JZD na Lomnicku s důrazným upozorněním, ... *že se socialisace vesnice šíří rychle a že se nevyhne ani Horské Kamenici, kde pro utvoření JZD jsou dobré podmínky*.[163] Z červencových Hovorů a srpnové besedy vyplynuly dva hlavní závěry: 1) ... *protože větší a velcí zemědělci na žádnou schůzi nejdou, je nutné jít za nimi ve dvojicích a neustále je přesvědčovat o výhodách společného hospodaření* (místní tajemník),[164] 2) ... *zemědělci nechtí o JZD ani slyšet, proto je není možné do jakékoliv schůze a p. dostati. Potřebují větší zatížení v dodávkách, aby se zajímali o socialisaci, neboť za dnešních podmínek plní poměrně lehce a není možno je přiskřípnout* (místní tajemník).[165]

[161] Hovory byly naplánovány ONV, svolány oběžníkem MNV skrze KSČ a MAV NF. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zápis z „Hovorů s občany" 25. 7. 1952; Zpráva za měsíc červenec (2. 8. 1952, tajemníkovi ONV v Semilech).
[162] Usnesení strany a vlády o upevnění a dalším rozvoji JZD.
[163] Beseda byla naplánována OV KSČ a organizoval ji SČSP za pomoci všech složek NF a MNV. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc srpen (2.9. 1952).
[164] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc červenec (2. 8. 1952, tajemníkovi ONV v Semilech).
[165] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc srpen (2. 9. 1952).

Od slov nebylo daleko k činům, zvolena byla prozatím první varianta – osobní přesvědčování. Na podzim 1952 se tak po delší době agitační kolotoč roztočil a zaměřil se výhradně na klíčovou složku – na střední a drobné zemědělce se zemědělskou půdou od 2 hektarů výše (celkem 29 zemědělských závodů). V měsíci září byla provedena přesvědčovací akce na jejich získání pro vstup do JZD, které se zúčastnili výhradně jen místní činitelé. Ti vytvořili agitační dvojice, jež se vydaly za jednotlivými rolníky, pohovořily s nimi a provedly průzkum jejich názorů a postojů.[166]

agitační dvojice	**rolníci**
Antonín Vávra, č. p. 20, MNV, MAV NF, před. MO KSČ **Marie Berková**, č. p. 60, před. VŽ, MAV NF, KSČ	- **Josef Koňák**, č. p. 7, III.[167], KSČ - **Ladislav Sochor**, č. p. 15, IV., bezpartijní
František Minář, č. p. 40, nám. před MNV, rada MNV (zem. ref.), KSČ **Adéla Vaňková**, č. p. 43, VŽ, MAV NF, bezpartijní	- **František Šilhán**, č. p. 28, IV., KSČ - **Ladislav Votrubec**, č. p. 30, IV., bezpartijní
Josef Štěpánek, č. p. 74, ředitel školy, MAV NF, KSČ **Ladislav Švitorka**, č. p. 37, MNV, MAV NF, KSČ	- **Josef Sochor**, č. p. 17, IV., lidovec - **Vít Koňák**, č. p. 36, IV., bezpartijní
Stanislav Svárovský, č. p. 5, lidový agronom, MAV NF, KSČ **Vladimír Minář**, č. p. 16, rada MNV, KSČ	- **Jindřich Bárta**, č. p. 64, V.b, bezpartijní - **František, Blažek**, č. p. 52, V.a, KSČ
František Koňák, č. p. 67, MNV, MAV NF, před. PV JZD, KSČ **Josefa Minářová**, č. p. 16, VŽ, MAV NF, bezpartijní	- **Jaroslav Kovář**, č. p. 11, IV., bezpartijní - **Josef Kopal**, č. p. 70, V.a, KSČ
Josef Rydval, č. p. 77, rada MNV, MAV NF, KSČ **Otakar Mach**, č. p. 6, rada MNV, před. MAV NF, KSČ	- **Bohumil Sochor**, č. p. 71, IV., bezpartijní - **Pavel Švitorka**, č. p. 13, V.a, bezpartijní
Jaroslav Kvíčala, č. p. 62, KSČ **Miroslav Kotrba**, Hrubá Horka, místní tajemník MNV	- **Josef Tulach**, č. p. 3, IV., bezpartijní - **Ludvík Šťastný**, č. p. 50, IV., bezpartijní - **Vítězslav Mužíček**, č. p. 10, V.a, bezpartijní
Josef Berka, č. p. 8, KSČ **Miloslav Horna**, č. p. 2, MNV, KSČ	- **Marie Hudská**, č. p. 47, V.a, bezpartijní - **Anna Lucká**, č. p. 12, V.a, KSČ
Petr Sochor, č. p. 69, před. MNV, MAV NF, KSČ **Marta Berková**, ?, MNV	- **Josef Blažek**, č. p. 73, V.b, KSČ - **František Dufek**, č. p. 14, IV., bezpartijní

[166] Z prostudovaných dokumentů nebylo zjištěno přesné datum agitace. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc září 1952 (2. 10. 1952). Rovněž viz f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Plán úkolů rad MNV Horská Kamenice na III. čtvrtletí 1952 (11. 7. 1952).

[167] Velikostní skupina rolníka: III. – nad 10 ha zem. půdy, IV. – 5 – 10 ha, V.a – 3,5 – 5 ha, V.b – 2 – 3,5 ha.

? [168]	- **Bohumil Koňák**, č. p. 76, III., MNV, MAV NF, KSČ - **Josef Novotný**, č. p. 31, IV., MNV, KSČ - **Josef Koňák**, č. p. 29, IV., KSČ - **Stanislav Koňák**, č. p. 48, V.a, KSČ - **Karel Šída**, č. p. 32, V.b, KSČ
?? [169]	- **Kamil Zeman**, č. p. 49, V.a, KSČ - **Jaromír Mužíček**, č. p. 34, V.b, bezpartijní - **Josef Berka**, č. p. 46, V.a, bezpartijní

Zdroj: SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

Podle dochovaných archivních materiálů se přesvědčování zúčastnilo nejméně osmnáct osob (14 mužů a 4 ženy) z řad MNV, MAV NF, KSČ a VŽ[170] (většina z nich byla současně příslušná do více uvedených složek). Mezi agitátory byli pouze dva drobní rolníci: Stanislav Svárovský a Josef Rydval, kterých se agitace z pohledu rolníka pochopitelně nedotkla. Po obci chodilo minimálně 9 agitačních dvojic. Konkrétní strategii, podle které byly dvojice sestavovány a rolníci k nim přiřazováni, nelze z pramenů přesně vysledovat. Patrně ke klíčovějším nebo rizikovějším případům byli nasazeni čelní a schopnější (aktivnější) funkcionáři, svoji roli zde ale mohly sehrát např. i bližší vztahy a kontakty mezi agitátory a rolníky či známost prostředí. Zřejmé je to, že za jedním z největších rolníků v obci – komunistou Josefem Sochorem č. p. 7 zašel jeho stranický nadřízený, předseda MO KSČ Antonín Vávra, který dostal na starosti i jednoho z největších odpůrců – Ladislava Sochora č. p. 15 (viz níže). Naopak za dvojicí aktivních katolíků (Josef Sochor č. p. 17, Vít Koňák č. p. 36) byl poslán ředitel školy Josef Štěpánek. Každá dvojice navštívila pravděpodobně dva (výjimečně i tři) rolníky a provedla s nimi rozhovor (nejistota panuje u osmi rolníků – viz tab.), jehož průběh byl posléze zapsán a připojen k „pověřovacímu“ lístku (I.).

Dvojice s. Vávra Antonín a s. Berková Marie

mají za úkol přesvědčiti rolníka Koňáka Josefa čp. 7 a Sochora Ladislava, čp. 15
o založení JZD a podepsání přihlášky. Na přiloženém papíru napište o jednotlivém zemědělci jeho výpověď, na př. proč nechce podepsat atd.

Napište bez vědomí zemědělce.

[168] U těchto zemědělců nebylo zjištěno, jaké dvojice je navštívily.
[169] U těchto rolníků není z pramenů zřejmé, zda byly rovněž agitačními dvojicemi navštíveni.
[170] Výbor žen byl ustaven dne 17. 6. 1952 namísto dosavadního SČZ. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 17. 6. 1952.

Zářijová agitační akce do JZD skončila neúspěchem. Přesvědčit rolníky o výhodách kolektivního hospodaření bylo nad síly a schopnosti místních agitátorů. Bezprostředně poté byla proto na Horskou Kamenici zacílena pozornost z okresu a začátkem října byl proveden nový nábor. Vůbec poprvé tak do obce zavítaly „cizí" agitační dvojice složené ze členů ONV a *politicky vyspělých dělníků ze závodů*, z místních funkcionářů se uplatnil pouze Antonín Vávra.[171] Návštěvníci z okresu byli předem s místní situací pečlivě seznámeni, každá dvojice dostala předtištěný list se jménem rolníka, jeho bydlištěm a výměrou zemědělské a orné půdy („II." – viz níže), ke kterému byla připojena stručná charakteristika dotyčného zemědělce („charakteristika"). Ta byla sestavena na základě dosažených poznatků z předchozí zářijové agitace a ve zkratce obsahovala následující základní informace: postoj a názor dotyčného na JZD (případně postoje jeho manželky či jiných příbuzných), zda je členem KSČ, jak hospodaří a plní dodávky, případné vedlejší zaměstnání, jaké jsou jeho povahové vlastnosti a jak se s ním jedná, zda je jeho názor někým ovlivňován, čím argumentuje, co lze od něho očekávat a na co se připravit nebo zaměřit, jak k němu přistupovat a na co si dát případně pozor. Pracovníci z okresu tak byli své „oběti" řádně připraveni.

Přesvědčovací akce pro získávání malých a středních rolníků
do JZD v obci Horská Kamenice
Jméno zemědělce: *Blažek Josef, čp. 73* *ha 2,68 orné 2,09*

Jména dvojice: *s. Volf*
s. Záveská
Bez vědomí zemědělce napište výstižně jeho charakteristiku, po případě jeho názor na JZD, jeho argumenty pro i proti a pod.

agitační dvojice	**rolník**
Vedral, **Rys**	- **Jindřich Bárta**, č. p. 64 - **Karel Šída**, č. p. 32
Lišková, **Vozka**	- **Ludvík Šťastný**, č. p. 50 - **Ladislav Votrubec**, č. p. 30
Mach [?], Svobodová	- **Stanislav Koňák**, č. p. 48 - **Josef Tulach**, č. p. 3
Kořínková, **Vávra**	- **Marie Hudská**, č. p. 47

[171] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 170 – 171.

Špicar, **Nováková**	- **Pavel Švitorka**, č. p. 13 - **Jaroslav Kovář**, č. p. 11 a 38
Nosek, **Vacátko**	- **Josef Novotný**, č. p. 31 - **František Šilhán**, č. p. 28
Pospíšil, **Špidlen**	- **Josef Koňák**, č. p. 7 - **Josef Koňák**, č. p. 29
Andrle, **Pospíšil**	- **Anna Lucká**, č. p. 12 - **Josef Kopal**, č. p. 70
Šrejma, **Pivrnec**	- **Vít Koňák**, č. p. 36 - **Bohumil Koňák**, č. p. 76
Volf, **Záveská**	- **Josef Blažek**, č. p. 73 - **František, Blažek**, č. p. 52
?[172]	- **František Dufek**, č. p. 14 - **Vítězslav Mužíček**, č. p. 10 - **Kamil Zeman**, č. p. 49 - **Jaromír Mužíček**, č. p. 34 - **Ladislav Sochor**, č. p. 15 - **Bohumil Sochor**, č. p. 71
??[173]	- **Josef Berka**, č. p. 46 - **Josef Sochor**, č. p. 17

Zdroj: SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

Po zjištění situace a poučení se z charakteristik zemědělců se agitátoři vydali do terénu. Po Horské Kamenici se naráz rozešlo nejméně deset agitačních dvojic, které zamířily k domovům přidělených rolníků. Každá dvojice měla za úkol navštívit dva zemědělce, přičemž aby nemusely bloudit po obci (neznalost prostředí), byly jim určeny takové zemědělské usedlosti, jež se nacházely v bezprostředním sousedství či nedaleko od sebe. Objekty přesvědčování nebyli jen samotní rolníci, ale i další přítomné osoby – většinou manželka, potomci nebo hospodářovi rodiče. V některých případech se stalo, že agitátoři narazili na uzamčené dveře (nejméně dvakrát: č. p. 32 a 73), jiné rolníky pak museli doslova „nahánět“ přímo na poli při dobývání brambor. Výsledek svého snažení zapsali na přidělený list („II.“).

Přibližme si podrobněji dobovou atmosféru tak, jak ji zachytili samotní agitátoři, ať už jimi byli místní občané v září nebo návštěvníci z okresu v říjnu 1952:[174]

[172] Jejich listy nebyly vyplněny, je možné, že u nich k agitaci nedošlo.
[173] V pramenech se v souvislosti s celou agitační akcí jméno tohoto rolníka neobjevuje. Není tak zřejmé, zda u něho agitace proběhla.

Koňák Bohumil, č. p. 76, MNV, KSČ **ha 11,76 ha, orné 8,36**

I. ---

charakteristika:

Koňák Bohumil, čp. 76, soudruh, největší zemědělec v obci, dobrý hospodář, dodávky plní dobře. Není zaměřen proti družstvu, ale je málo přesvědčen o jeho výhodách. Je nutné přesvědčovat jeho manželku, která je méně pro JZD.

II. s. Šrejma, s. Pivrnec

Proti vstupu do JZD není. Nechce býti prvním, kdo vstoupí. Až tam bude celá vesnice, vstoupí také.

Koňák Josef, č. p. 7, KSČ **ha 10,14, orné 8,38**

I. Vávra Antonín a s. Berková Marie

Charakteristika zemědělce Koňáka Josefa čp. 7.

Jest soudruhem od roku 1945. Jest již napolo přesvědčen. Jen velmi ztěžka plní dodávky. Jeho manželka jest hodně ještě proti JZD. Tu je potřebí přesvědčovati. Přihlášku si podržel, že si ještě věc rozmyslí. Říkal, že tomu nezabrání, pak-li že JZD rostou, ale nechce být první. I on je dosti tvrdohlavý, ale dá se s ním mluviti a je zde naděje, že přihlášku podepíše. I on byl ovlivňován narušovateli a neviděl v JZD nic pěkného. Jinak se nevyjadřoval proti JZD, spíše se držel zpátky. Je ho potřebí získati.

charakteristika:

Koňák Josef, čp. 7 je soudruh, jest již napolo přesvědčen, velmi ztěžka plní dodávky – vejce, mléko, jeho manželka je proti JZD. Tu je potřeba přesvědčovati. Přihlášku si ponechal, že si to rozmyslí. Je dosti tvrdohlavý, ale dá se s ním mluviti, je naděje, že podepíše. Je ovlivňován narušovateli.

II. s. Pospíšil, s. Špidlen

...

Sochor Josef, č. p. 17, MNV, bezpartijní **ha 9,64, orné 7,37**

I. s. Štěpánek Jos. a s. Švitorka Ladislav

<u>Sochor Josef č. 17.</u>

Oba jsou staří, nemocní. Paní není k práci vůbec, pan Sochor trpí bércovými vředy. Když se otevrou, musí ležet dlouhou dobu. Obava, že by za těchto okolností v JZD nic nevydělali. Doma tu práci přece jen nějak prý udělají. Okolní družstva ukazují ne zlepšení situace rolníka, ale zhoršení a nespokojenost. Obava ze stavby nákladných investic (kravín), což nadlouho zatíží mladé JZD a pracovníci dlouho budou mít velmi malou mzdu.

II. ---

[174] Je třeba si uvědomit, že se jedná o subjektivní názory jedinců (agitačních dvojic), které nemusejí zcela přesně odpovídat tehdejší situaci a pravdivě zachycovat charaktery zemědělců. Zápisy jsou z důvodu zachování autenticity uvedeny v plném znění (včetně gramatických chyb aj.); „I." – zápisy z místní agitace (září 1952); „charakteristika" – proužky pauzovacího papíru s charakteristikou rolníků, které měly sloužit pro informování okresních agitátorů; „II." – zápisy z agitace vedené okresními činiteli (počátek října 1952); --- – zápis není k dispozici (buď byl ztracen, anebo nebyl vytvořen); ... – dochovaný list nebyl agitátory vyplněn (je zde pravděpodobnost, že agitátoři dotčeného rolníka nenavštívili). Jednotliví rolníci jsou za sebou řazeni podle výměry zemědělské půdy.

Novotný Josef, č. p. 31, MNV, bezpartijní ha 8,08, orné 6,59

I. ---

charakteristika:

Novotný Josef, čp. 31, soudruh, dobrý hospodář, plní dodávky dobře. Bude hovořit o investicích, které by byly nutné. Je pod vlivem své manželky, která nemá poměr pro JZD.

II. s. Nosek, s. Vacátko

Uvědomuje si, že zřízení JZD je nevyhnutelné. Vyslovil obavy z velkého zadlužení. Má výměnkáře, jak by byl živ. Poukazuje na to, že družstevníkům je vyplácena malá odměna.

Nosek

Dufek František, č. p. 14, bezpartijní ha 7,26, orné 5,48

I. s. Sochor Petr a s. Berková Marta

Výpověď Fr. Dufka:

Pro stáří do JZD nevstoupí, pozemky by družstvu pronajmul.[175]

charakteristika:

Dufek Frant. čp. 14 je sám, hospodářství bez veškerého skotu. Není proti JZD, pro stáří však do něho nevstoupí, půdu však dá k disposici. Dodávky neplní, protože nemá skot. Jinak v rostlinné výrobě splnil.

II. ...

Šťastný Ludvík, č. p. 50, bezpartijní ha 7,17, orné 5,81

I. s. Kvíčala Jaroslav a Kotrba Miroslav

...

charakteristika:

Šťastný Ludvík, dobrý hospodář, rozumí chovu prasnic, dodávky plní dobře. Proti JZD není, ale říká, až to bude musiti být. Nelámat nic přes koleno.

II. s. Lišková, s. Vozka

...

Sochor Bohumil, č. p. 71, bezpartijní ha 7,16, orné 5,67

I. s. Rydval Josef, čp. 77 a s. Mach Otakar čp. 6

Sochor Bohumil:

Obává se, že nebyl by živ (hmotné zabezpečení, jak dosud (říká, že by přešel z bláta do louže) a přihlášku když musel by podepsati, že volí raději smrt oběšením.

charakteristika:

Sochor Bohumil, čp. 71 je pomalý na práci, špatně plní dodávky a je špatným organisátorem ve svém hospodářství. Vratké povahy, podivín. Bojí se, že by nebyl zabezpečen hmotně, že by přišel z bláta do louže. Než by podepsal přihlášku, raději by se oběsil.

II. ...

[175] Františkovi Dufkovi bylo 67 let (* 25. 12. 1884).

Koňák Josef, č. p. 29, KSČ **ha 7,14, orné 5,78**

I. ---

charakteristika:

Koňák Josef, čp. 29, soudruh, dobrý hospodář, dodávky plní. Čeká však, až se rozhodnou jiní. Nechce být první. Je přímý, nechá se s ním jednat.

II. s. Pospíšil, s. Špidlen

...

Sochor Ladislav, č. p. 15, bezpartijní **ha 6,95, orné 4,81**

I. s. Vávra Antonín a s. Berková Marie

Charakteristika zemědělce Sochora Ladislava čp. 15.

Jmenovaný zemědělec, přesvědčován ve dvojici, jest povahy prudké, do družstva nevstoupí, poněvadž by udělal skok do tmy. Vše, co republika dělá, je špatné a velmi se mu stýská po starých časech, kdy mohl prodávat pod ruku volné máslo za ceny neslýchané. Je narušovatelem utvoření JZD, kde ani jedna věc, kterou republika svým pracujícím lidem vyrobí a nebo zákonem projde, nenalézá u něho pochopení. Pak-li že bude pole dát, praví, hospodařit jako družstevník nebude a členský list nikdy nepodepíše. O Sovětském svazu nevěří, že je tam Sovětským pracujícím lidem přebudována zem a lid se má dobře. Musil by to vidět. Není radno tohoto do družstva bráti neb jest obava, že by toto družstvo narušoval. Vůči družstvům, kde již dobře běží, vyjádřil se skepticky, že to žádnou pravdou není, kde se družstevníci snaží vyrobit více a i dodat. 3 hodiny trvala zde přesvědčovací akce. Zde škoda slov. Napadl i člena dvojice jako člena strany, kde viní ze všeho jen MNV a org. strany, hlavně předsedu, o němž se vyjádřil, že již po 4 roky nic nedělá a jen se fláká.[176] *Od roku 1945, kdy byla naše zem a naše republika a pracující lid osvobozen, všechno dělá proti, smlouvy nepodepíše a při dodávkách se vyslovuje, při soutěži plnění úkolů jsou pořád nenažraný. Tvrdá hlava agrálnická, nepoddajná, nevěřící, velmi by trpěl hladem, pak-li by tento chybný krok udělal. Zemědělci ho poslouchají. Byl trestán par. 55, kde po přesvědčování nešel protahovati podle příkazu s koněm silnici protahovati, kde se vyjádřil, že kašle na zákony. Zde jest u něho, že zemědělcům očkuje do očí pochyby o JZD, kde tito na něho nic neřeknou.*

Dvojice nechodit k němu z okresu.

II. ...

Kovář Jaroslav, č. p. 11 a 38, bezpartijní **ha 6,79, orné 5,42**

I. Koňák František a Minářová Josefa

Jaroslav Kovář hospodaří na výměře zem. půdy 6,34 ha sám jediný, vypomáhala mu jeho sestra, která je provdaná a čeká rodinu. Proti JZD není, má jedinou obavu, když vstoupí do družstva, jak zaplatí dluh, který na jeho hospodářství vázne. Dle jeho prohlášení činí dluh Kčs 70.000,- Převzal letos polovinu hospodářství po zemřelém otci.[177]

[176] Předseda MO KSČ Antonín Vávra působil v letech 1949 – 1952 nejprve jako obvodní tajemník KSČ v Železném Brodě a posléze jako instruktor stranických organizací pro obvod Železný Brod na sekretariátu OV KSČ v Semilech. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 13 – 14.

[177] Jaroslav Kovář starší zemřel dne 25. 4. 1952. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 166; rovněž viz Matrika zemřelých.

charakteristika:

Kovář Jaroslav, je nedávno ženatý, zatím hospodaří sám. Je zásadně proti JZD, ačkoliv říká, že není. Bude klást odborné otázky. Jinak je snaživý, dodávky se snaží plnit, obhospodařuje ještě polovinu zděděnou po otci. Má dluh, se kterým se bojí vstoupit do JZD.

II. s. Špicar, s. Nováková
...

Šilhán František, č. p. 28, KSČ **ha 6,25, orné 4,72**

I. s. Minář Frant. a s. Vaňková Adéla
Šilhán František čp. 28.

Jmenovaný prohlašuje, že sice není nikterak proti vstupu do JZD, ale že mají obavu z těch velkých investic a následkem tím, že by utrpěla jeho rodina újmu na obživě a na ošacení, jelikož má ještě 2 děti ke škole.

charakteristika:

Šilhán František, soudruh, není proti vstupu do JZD, bojí se však investic a následkem toho, že by jeho rodina utrpěla na obživě. Jinak je to dobrý hospodář a dodávky plní dobře. Je pod vlivem své manželky, která vládne rodině.

II. s. Nosek, s. Vacátko
...

Koňák Vít, č. p. 36, bezpartijní **ha 6,24, orné 5,11**

I. s. Štěpánek Jos. a s. Švitorka Ladislav
Koňák Vít č. 36.

Jeví se silné rodové vztahy k půdě, zděděné po rodičích. Na usedlosti je dluh. Mají tuto obavu: Půda se předá JZD, dluh zůstane k placení. Líný by se přiživoval na práci poctivého pracovníka. Paní dostala věno, které vložila do usedlosti (místo, aby si ev. koupila nábytek atd.). To se nyní rozplyne v JZD. Jeví se skutečná obava, že by nebylo peněz ani dost jídla.

charakteristika:

Koňák Vít, čp. 36 je poctivý hospodář, plní dobře dodávky. Lpí však na půdě, kterou zdědil po rodičích. Na usedlosti je dluh, který JZD nepřebírá, a proto se bojí vstoupit. Dále uvádí, že líný by se přiživoval na práci poctivého pracovníka.

II. s. Šrejma, s. Pivrnec
Do JZD zásadně nevstoupí. Má dluh, který družstvo nepřejímá.

Votrubec Ladislav, č. p. 30, bezpartijní **ha 5,59, orné 4,84**

I. s. Minář Frant. a s. Vaňková Adéla
Votrubec Ladislav čp. 30.

Jmenovaný prohlašuje, že prozatím to jest na podkladě dobrovolnosti a že jako poctivý rolník není dosud přesvědčen o výhodách v JZD. Neodpírá vstoupiti do JZD, ale až později uvidí, jak jinde v JZD prosperují.

charakteristika:

Votrubec Ladislav, prohlašuje, že sice není nikterak proti vstupu do JZD, ale že to je na podkladě dobrovolnosti a že jako poctivý rolník není dosud přesvědčen o výhodách v JZD. Jinak je dobrý hospodář, dodávky plní dobře. Jeho syn nastoupí voj. službu.

II. s. Lišková, s. Vozka

...

Tulach Josef, č. p. 3, bezpartijní **ha 5,10, orné 4,43**

I. s. Kvíčala Jaroslav a Kotrba Miroslav

...

charakteristika:

Tulach Josef, ostře se staví proti JZD, říká, že je škoda hovoru. Říká, každý spolek, čertův stolek. Manželka i dcera jsou proti JZD. Je prudké povahy, musí se na něho opatrně, ze začátku spíše mu přisvědčovat. Dodávky splnil. Dobrý hospodář.

II. s. Mach [?], s. Svobodová

Jednáno s jeho manželkou a dcerou. Beznadějný případ, do družstva nevstoupí, raději skočí do nádrže. V družstvech vidí samé špatné věci a dobrých se přesvědčit nenechají.

Svobodová

Lucká Anna, č. p. 12, bezpartijní **ha 4,97, orné 3,85**

I. Berka Josef čp. 8 a Horna Miloslav čp. 2

Lucká A. Vstoupím do družstva, ale nebudu první.

charakteristika:

Lucká Anna, je sama se starým otcem, který již není schopen práce, do JZD vstoupí, první nechce být, bojí se větších zemědělců. Dodávky plní vzorně.

II. s. Andrle, s. Pospíšil

Prohlašuje, že proti JZD není, ale nic nepodepíše. Nadřela se dost a má obavu o budoucnost. Nevěří v dobré výsledky družstva, zásadně neodpovídá na vysvětlování. Otec jest zásadně proti.

Švitorka Pavel, č. p. 13, bezpartijní **ha 4,71, orné 4,03**

I. s. Rydval Josef, čp. 77 a s. Mach Otakar čp. 6

Švitorka Pavel

Při přesvědčování říká, co mohu dělat, podepíší-li to jiní, podepíši také.

charakteristika:

Švitorka Pavel, čp. 13, je dobrý hospodář, pracuje ještě doma jako pasíř. Říká, co mohu dělat, podepíší-li to jiní, podepíši to také. První však nechce být. Dodávky plní.

II. s. Špicar, s. Nováková

...

Kopal Josef, č. p. 70, bezpartijní **ha 4,27, orné 3,51**

I. Koňák František a Minářová Josefa

Josef Kopal hospodaří na výměře do 4 ha zemědělské půdy se svou manželkou. Do družstva se bojí vstoupit v důsledku své nemoci, jak prohlašuje, že prý by se neužívil.

charakteristika:

Kopal Josef, staví se proti JZD a omlouvá to tím, že je nemocný a že by se jako takový v JZD neuživil. Dodal pozdě vejce. Jinak je dobrý hospodář. Je pod vlivem své manželky, která je proti JZD.

II. s. Andrle, s. Pospíšil

Byl přesvědčován při dobývání brambor na poli (u Sochora), jejich výmluva byla stereotypní – nemáme čas. Na vysvětlení odpověděl, naslibováno bylo mnoho. Ostatní – i Sochor mu přizvukovaly a též vědí, jak to ve Vlastiboři dopadá. Proti, že nejsou, ale chtí věděti, jaké budou míti z toho příjmy; Sochor uvádí, že mu chalupa nese 27.000 Kč, poukazuje, že po propočítání by ty naslibované <dodávky> výsledky nebyly. Při debatě poukázaly, že zemědělci jsou kráceni ve všech směrech.

Koňák Stanislav, č. p. 48, KSČ **ha 4,01, orné 3,36**

I. ---

charakteristika:

Koňák Stanislav, čp. 48, soudruh, je zaměstnán ještě ve skle u ŽBS. Nyní vázne v dodávce mléka, jinak se snažil dodávat. Celá rodina je zaměřena proti JZD. Argumentují, že dávají dost a že potom nebude nic.

II. s. M... [?], s. Svobodová

Do družstva zatím nevstoupí, nevidí v tom nic lepšího. Dodávky bude plnit, dokud bude stačit. Měl naplánovanou dodávku hov. masa na III. a IV. čtvrtl. a MNV mu to přepsal bez jeho vědomí na II. a III. čtvrtl., tím nesplnil a nedostává lístky.

Svobodová

Hudská Marie, č. p. 47, bezpartijní **ha 3,91. orné 2,38**

I. Berka Josef čp. 8 a Horna Miloslav čp. 2

Hud. Dobrovolně vstoupí do družstva, ale první ne. neopstala [!] bych mezi zemědělci.

charakteristika:

Hudská Marie, je sama, synové na vojně, do JZD se nezdráhá vstoupiti, ale první nechce býti, poněvadž by neobstála mezi většími zemědělci. Je závislá na zemědělci Sochoru Jos. čp. 17, který jí obdělává pole potahem. Tento zemědělec je proti JZD.

II. s. Kořínková, s. Vávra

Vyjádřila se, že podepíše, jak bude přihláška v obci podepsaná, první nebude, bojí se, že by ji bojkotovaly. Můžeme přijíti hned, jak bude někde podepsáno.

Mužíček Vítězslav, č. p. 10, bezpartijní **ha 3,80, orné 2,45**

I. s. Kvíčala Jaroslav a Kotrba Miroslav

...

charakteristika:

Mužíček Vítězslav, drobný zemědělec, doma pracuje ještě jako pasíř. Je závislý na ostatních zemědělcích a tím nechce být první, který by vstoupil do JZD. Jinak proti JZD není a jeho manželka také ne. Je slabý v chovu skotu. Dodávky plní jen ztěžka. Nechal by se získat, hlavně jeho manželka. Hospodaří společně s bratrem.

II. ...

Blažek František, č. p. 52, bezpartijní **ha 3,76, orné 2,85**

I. Svárovský Stanislav a Minář Vladimír
Zemědělec František Blažek prohlašuje, že nemůže dříve podepsati přihlášku za člena JZD, až ji podepíší větší zemědělci v obci.

charakteristika:
Blažek Frant. čp. 52, je soudruh, podepíše až podepíší větší zemědělci. Dodávky plní dobře, je ovlivňován sousedem Sochorem Josefem.

II. s. Volf, s. Záveská
Oba manželé zásadně odmítají podpis přihlášky. Tvrdí, že jsou ochotni pracovat ze všech sil i pro JZD, ale sami podepíší, až tak učiní větší sedláci.

Zeman Kamil, č. p. 49, KSČ **ha 3,63, orné 2,88**

I. ---

II. ...

Šída Karel, č. p. 32, bezpartijní **ha 3,22, orné 2,81**

I. ---

charakteristika:
Šída Karel, čp. 32 je zaměstnán v cementárně, jinak hospodář dobrý, je zaměřen ostře proti JZD. Je ovlivňován okolními zemědělci, jeho manželka má vliv na manžela, nemá také poměr k JZD.

II. s. Vedral, s. Rys
Byli jsme u nich 2x, nebyli doma.

Bárta Jindřich, č. p. 64, bezpartijní **ha 2,95, orné 2,25**

I. Svárovský Stanislav a Minář Vladimír
Zemědělec Jindřich Bárta nečiní záporných námitek do vstupu JZD, odkazuje se na dobu pozdější.

charakteristika:
Bárta Jindřich, čp. 64 nečiní námitek proti ustavení JZD, ale říká až v pozdější době. Je to starý lišák. Jeho manželka je zásadně proti JZD. Je ovlivňován sousedem i jeho vlastním synem, který bydlí v Jablonci. Dodávky plní.

II. s. Vedral, s. Rys
<u>Ona.</u>
Dejte pokoj s JZD. My ještě počkáme, až jak budou hospodařit ty družstva, co už jsou ustaveny. Kdyby měly všechny tak hospodařit jako v Loužnici a Vlastiboři, tak raději od JZD dál.
<u>On.</u> Pro 45 l mléka jsme nedostali lístky na cukr, ať si je nechají. My jsme zvyklí sladit cukerínem.
<u>Ona.</u> Do toho JZD Košťálov se půjdu podívat, abych se přesvědčila, jak to tam chodí. Až [ať ?] to ... [?] my tam půjdem. Jinak to s tátou doklepem sami na svém a po svém. Děti ať si potom hospodaří, jak chtějí.

Blažek Josef, č. p. 73, KSČ **ha 2,68, orné 2,09**

I. s. Sochor Petr a s. Berková Marta
Výpověď Jos. Blažka:

Do JZD se bojí vstoupit pro velké investice, které by zde byly. Poukazuje na Zásadu, kde vytvořili kravín z tkalcovny a stálo je to ještě 2 mil. Kč.

charakteristika:
Blažek Josef, čp. 73, soudruh, dobrý hospodář, dodávky plní dobře. Do JZD se bojí vstoupit pro velké investice, které by byly nutné. Kravín a p.

II. s. Volf, s. Záveská
Usedlost čp. 73 uzamčena, obyvatelé nepřítomni.
Záveská [?]

Mužíček Jaromír, č. p. 34, bezpartijní **ha 2,31, orné 1,78**

I. ---

II. ...

Již z uvedených zápisů je zřejmé, že ani samotní okresní agitátoři nedokázali přesvědčit a získat jediného zemědělce. Nedůvěra ba přímo odpor ke společnému hospodaření v JZD u místních rolníků převládaly.[178] Ve svém postoji byli pevně semknuti v jeden celek, dokonce používali podobných argumentů, což místní funkcionáře vedlo k podezření, že se předem navzájem smluvili.[179] Zemědělci poukazovali na špatnou prosperitu JZD v okolí, především v sousedních obcích Vlastiboři a Jílovém, které působily jako odstrašující příklad a bortily tak jakékoliv propagační teorie o výhodách kolektivizace (agitátoři jim naopak jako vzor předhazovali JZD v Košťálově).[180]

Mezi rolníky, nejčastěji ve velikostní skupině od 5-ti do 10-ti hektarů, převažovaly obavy o dostatečném hmotném zabezpečení v JZD, především v případech vyššího věku, horší zdravotní kondice (nemohli by se v JZD dostatečně uplatnit) nebo stávajícího zadlužení (dluhy se do JZD nepřenášely). Také poukazovali na malé výdělky družstevníků (nízká PJ) a nákladné investice, které by při založení JZD byly nutné (uváděli příklad adaptace kravína v Zásadě).[181] Dalším „univerzálním zaříkadlem" byla neochota vstoupit do JZD jako první. Buďto se jednalo o chytře zvolenou obrannou taktiku, která nešla prakticky nijak vyvrátit ani prolomit (začarovaný kruh) nebo byl motivem skutečný strach z neznámého a nedostatek odvahy odhodlat se k prvnímu kroku. S tímto argumentem se setkáváme jak u největších rolníků (*Až tam bude celá vesnice...*), tak hlavně u drobných zemědělců od 3,5 do 5-ti hektarů,

[178] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 170-171.
[179] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc září 1952 (2. 10. 1952).
[180] Rovněž Pamětník B.S.1941, Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 2. 2005, archiv autora.
[181] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc září 1952 (2. 10. 1952).

kteří jako odůvodnění uváděli obavu z následného bojkotu od větších hospodářů, na nichž byli v mnoha směrech existenčně závislí (využití jejich potahů, zemědělských strojů apod.). Vypovídající je, že se pouze jeden rolník (Ladislav Votrubec, č. p. 30) odkazoval na dobrovolnost při vstupu do JZD (*prozatím to jest na podkladě dobrovolnosti*) ... a také že pouze v jednom případě byl agitátory zachycen silný rodový vztah k půdě (Vít Koňák, č. p. 36).

Během agitací se většina rolníků chovala vyhýbavě až apaticky, nanejvýš projevili rozhořčení z celkové situace v zemědělství (*zemědělci jsou kráceni ve všech směrech*). K ostřejším výstupům proti JZD, případně i proti agitátorům, došlo jen ve třech případech. U drobného zemědělce Karla Šídy (č. p. 32), u Tulachů (č. p. 3) a hlavně u Ladislava Sochora (č. p. 15), kam zavítala dvojice Antonín Vávra s Marií Berkovou. Během tříhodinové diskuze se projevila Sochorova *prudká povaha*, přičemž dokonce slovně napadl předsedu MO KSČ Vávru.[182] Tento zemědělec byl také jako jediný přímo označen za narušitele JZD, který má vliv na ostatní. Údajný vliv druhých osob na jednání konkrétních rolníků byl zmíněn vícekrát, většinou byli ovlivňováni menší zemědělci těmi většími (výše zmíněná závislost). Bez ohledu na působení a propagandu komunistického režimu stále ve vesnici přetrvávaly tradiční autority – sedláci (např. komunista František Blažek z č. p. 52 byl údajně ovlivňován svým sousedem Josefem Sochorem, aktivním katolíkem). Velmi často byli také někteří hospodáři pod vlivem svých manželek, jenž zaujímaly k JZD ve větší míře negativní stanovisko.

Dosavadní přesvědčování a verbální argumentace na kamenické zemědělce nezabraly a tak bezprostředně po neúspěšném tažení okresních agitátorů bylo ze strany ONV v Semilech přikročeno k důraznějšímu postupu. Dne 15. října 1952 přišla do Horské Kamenice trestní komise ONV vedená bezpečnostním referentem Kouřilem z Vlastiboře. Usadila se v kanceláři MNV v budově školy, kam si volala jednotlivé rolníky, s nimiž prováděla kádrový pohovor za účelem utvoření JZD.[183] *Od té [trestní komise] se očekávalo, že přinese obrat, ale obrat nenastal.*[184]

Důvod, proč nezabralo ani nasazení trestní komise, byl jednoduchý. Komise se při tomto „náboru“ nemohla o nic konkrétního opřít, neboť převážná část zemědělců měla své

[182] Pod jeho charakteristiku pak bylo následně agitační dvojicí napsáno: *Dvojice nechodit k němu z okresu.* Vzhledem k nevyplněnému listu Ladislava Sochora z okresní agitační akce je možné, že toto přání bylo vyslyšeno. Zde se jeví snaha místních funkcionářů, raději se vyhnout konfliktním situacím, především při konfrontaci rolníků s okresními činiteli, čímž je vlastně chránili před důslednějšími postihy.

[183] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze rady MNV 15. 10. 1952 (zápis 17.10. 1952); f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 170 – 171. *Zasedala trestní komise, volali jednotlivé rolníky na MNV, dávali pokuty, strašili. Protože neuspěli, opakovali nábor po více dní.* Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 29 a 96.

[184] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 170 – 171.

dodávkové povinnosti řádně vyrovnány a obec jako celek plnila přes 100 %: tvrdé obilí bylo v obci do 10. září 1952 dodáno na 101,3 %, krmné obilí (v Horské Kamenici to byl jen oves) ve stejném termínu na 100 % (v průměru bylo dodáno tvrdé i krmné obilí 100 %-ty na jednotlivce).[185] Mezi funkcionáři panovalo přesvědčení, že rolníci dodávají jen proto, že se bojí založení JZD a pokut.[186] *Je pravda, naši zemědělci, právě ti větší, dodávají předepsané jim dodávky na sto %, ale neplní je z přesvědčení pomoci státu, ale plní je proto, abychom na ně nemohli. Oni potřebují poznat, co jsou to dodávky, jak plní JZD v jiných obcích. Jestli se nerozhodnou utvořit JZD bude nutné jim toto všechno dopřáti, neboť jinak jim bude stále dobře a budou moci ovlivňovat jeden druhého.*[187]

Nepochybně na apel okresu (ONV), zesílil tlak vůči rolníkům i ze strany MNV. Protože zemědělci dosud „nepochopili socialisaci vesnice“ a nepovažovali za nutné utvoření JZD, bylo rozhodnuto ztížit jim jejich dosavadní hospodaření a přidělit jim výměrem podle zákona č. 55/1947 neobdělávanou nebo špatně obdělávanou půdu v obci do nuceného pachtu. Bližší zjištění, kolik půdy připadá na přidělení a komu bude přidělena, provedla a rozhodla komise složená z předsedy MNV, zemědělského referenta, lidového agronoma a místního tajemníka.[188]

Tzv. rezervní půda se v Horské Kamenici nemusela dlouho hledat. Jednak byly při ruce zcela opuštěné pozemky od usedlosti č. p. 42 (tzv. „Minářovsko“),[189] jejichž obdělávání dosud s velkou námahou zajišťoval MNV prostřednictvím zemědělců – dobrovolníků z řad členů MNV, pomocí dobrovolných brigád nebo nařízením majitelům koní v obci (potahy).[190] Jako další se pak nabízelo úpadkové hospodářství Františka Dufka (č. p. 14). Tento rolník hospodařil sám a vzhledem ke svému věku a zdravotnímu stavu nebyl schopen řádně zajistit zemědělskou výrobu a již několik let ji zanedbával. Oba případy MNV dlouhodobě zatěžovaly a tak mohlo být jedním opatřením vyřešeno více problémů. Místní funkcionáři nakonec vybrali pro přidělení povinného pachtu většinu pozemků Františka Dufka, kdežto „Minářovsko“ bylo mezi rolníky rozděleno formou nájemní smlouvy.[191]

[185] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Hovory s občany 1.10. 1952 (referát předsedy MNV).
[186] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Hovory s občany 1. 10. 1952.
[187] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc září 1952 (2. 10. 1952).
[188] Vše mělo být provedeno do 22. 10. 1952. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze rady MNV 15. 10. 1952 (zápis 17. 10. 1952).
[189] Vít Minář se s rodinou vystěhoval v červnu 1945 do pohraničí, do Krásného Lesa u Frýdlantu. Nemovitost však zůstala nadále ve vlastnictví Minářů (konkrétně Emy Minářové). Srov. kapitolu Prosopografie, Usedlost č. p. 42.
[190] Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4; MNV Horská Kamenice, kt 3.
[191] Důvod tohoto postupu se nepodařilo autorovi odhalit.

rolník	velikostní skupina[192]	**půda od Františka Dufka, č. p. 14**	
		orná	zemědělská
Bohumil Koňák, č. p. 76	III.	0,45	0,45
Josef Koňák, č. p. 7	III.	0,45	0,45
Josef Novotný, č. p. 31	IV.	0,91	1,01
Ludvík Šťastný, č. p. 50	IV.	0,98	1,12
Ladislav Sochor, č. p. 15	IV.	0,48	0,86
Vít Koňák, č. p. 36	IV.	0,98	1,13
Jaroslav Kovář, č. p. 11	IV.	0,37	0,56
Pavel Švitorka, č. p. 13[193]	V.a	0,57	0,86
	celkem	**5,48**	**6,31**
		půda z Minářovska, č. p. 42	
Josef Sochor, č. p. 17	IV.	0,15	0,51
František Šilhán, č. p. 28	IV.	0,84	1,00
Josef Tulach, č. p. 3	IV.	0,35	0,41
Ladislav Votrubec, č. p. 30	IV.	0,35	0,35
Josef Blažek, č. p. 73	V.b	1,05	1,22
	celkem	**2,74**	**3,49**

Zdroj: SOkA Jablonec, fond JZD Horská Kamenice, kt 2, nezpracováno, Evidence půdy 1953 – 1955.

Povinný pacht dopadl pouze na střední zemědělce, nájem se týkal i dvou drobných rolníků a zdá se, že byl narozdíl od pachtu přidělován na základě dobrovolnosti. Jak je patrné, přídělová komise MNV si v záležitosti rozdělení pachtu nakonec počínala poměrně citlivě, tak aby její opatření zemědělce příliš nepoškodilo a nestalo se pro ně likvidačním. Zjevná je snaha o rovnoměrné zatížení jednotlivých zemědělců, velikost přidělené půdy se odvíjela od schopností a možností dotyčných rolníků. Zatímco větší výměra půdy byla přidělena ve všech případech jenom dobrým hospodářům, slabších rolníků se povinný pacht zcela vyhnul. Zní to sice trochu paradoxně, ale svědčí to o tom, že místní funkcionáři postupovali více diplomaticky než ideologicky. Nechtěli si příliš komplikovat svoji práci při pozdějším zajišťování zemědělské výroby a řádném plnění dodávek za obec jako celek, za což nesli před vyššími instancemi zodpovědnost. Na druhou stranu i tak znamenal povinný pacht pro rolníky nepříjemný přívažek, neboť se jednalo vesměs o odlehlejší a méně úrodné pozemky.[194]

V dubnu 1953 bylo také přistoupeno k důslednějšímu potrestání některých rolníků – neplničů (např. č. p. 7, 71, 46) a to nejen za nedodávky v minulém roce, ale též za předchozí období. Všechny případy byly řešeny trestní komisí ONV (trestního zákona správního č.

[192] Velikostní skupina rolníka: III. – nad 10 ha zem. půdy, IV. – 5 – 10 ha, V.a – 3,5 – 5 ha, V.b – 2 – 3,5 ha.
[193] Tento drobný rolník převzal půdu od usedlosti č. p. 14 jako nájem, nikoliv jako pacht. Srov. kapitolu Prosopografie, Usedlost č. p. 13 a 14.
[194] Blíže viz kapitolu Prosopografie, Usedlost č. p. 14 a Shrnutí jednotlivých biogramů. Povinný (nebo také nucený) pacht jako rozšířená forma nátlaku viz K. KAPLAN, *Kronika 4.*, s. 48.

88/50 Sb.) a padaly pokuty od 2 000,- do 5 000,- Kčs či alternativní tresty od 1 týdne do 14 dnů vězení.[195]

Především v první polovině 50. let byla atmosféra na venkově prosycena třídním bojem, který se vyznačoval represemi vůči tzv. vesnickým boháčům.[196] Tento nechvalně proslulý „fenomén" se zcela nevyhnul ani Horské Kamenici, nutno však podotknout, že se zde nijak nerozvinul. V obci pro to nebyly „příhodné" podmínky. Horská Kamenice byla podhorskou vsí, pouze s malými a středními zemědělskými usedlostmi, největší zemědělec ve vsi, Bohumil Koňák (č. p. 76), vlastnil zemědělskou půdu o výměře 11,76 hektarů (z toho 8,36 ha půdy orné), k čemuž měl ještě 9,72 ha lesů.[197] Zemědělství, vzhledem k místním podmínkám, neskýtalo příliš vysoké příjmy a rolníci žili a hospodařili ve skromných poměrech. Přesto i zde byl nakonec kulak odhalen. Stalo se tak patrně v průběhu roku 1951, kdy soudruzi z OV KSČ v Semilech za vesnické boháče označili Ladislava Sochora z č. p. 15 (celková výměra zemědělského závodu,včetně lesů, kolem 16-ti ha) a Josefa Sochora z č. p. 17 (17 ha).[198] Jednalo se o sourozeneckou dvojici středních rolníků s výměrou zemědělské půdy do 10-ti hektarů, kteří v obci patřili ke skupině větších zemědělců – sedláků. Co bylo příčinou jejich označení? Zamítavý poměr k JZD nemohl být rozhodujícím faktorem, poněvadž ho v obci sdílel prakticky každý zemědělec. V případě Ladislava Sochora patrně rozhodl jeho otevřený negativní postoj nejen k JZD, ale i k celkovému komunistickému režimu (viz charakteristika výše), Josef Sochor pro změnu vedle hospodářství provozoval hostinec,[199] k tomu byl silně nábožensky zaměřen se vztahem k lidové straně. Oba byli navíc dobří hospodáři s vlivem na jiné menší zemědělce, čím údajně rušili ustavení JZD v obci.[200]

Má být také vystupňován třídní boj na vesnici a r. 1952 má být v ČSR to, jako byl r. 1929 v SSSR.[201] Těmito slovy se obecní kronikář, ředitel školy Josef Štěpánek, rozloučil s rokem 1951. Na kolik se jeho vize staly v celostátním měřítku reálnými, ponechme stranou,

[195] Tresty však byly nakonec v květnu 1953 amnestovány. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 57; Pamětník B.S.1941, Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 3. 2005, archiv autora.
[196] Zde viz především K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2008; P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK a kol., *Akce „K". Vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech. Studie, seznamy a dokumenty*, Praha 2010.
[197] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, nezpracováno, Evidence půdy 1953 – 1955; NA Praha, f. Národního sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[198] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 13. 5. 1953. Ladislav Sochor i Josef Sochor se rovněž dostali do jednoho z prvních seznamů vesnických boháčů v semilském okresu. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Seznam vesnických boháčů v okrese Semily, který byl zaslán přípisem ze dne 3. 8. 1951 ONV ref. X., Hospodářskému družstvu v Žel. Brodě.
[199] Hostinskou živnost ukončil dne 31. 12. 1952. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 149.
[200] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 58, Seznam zemědělců, kteří nesplnili dodávkový úkol za I. pololetí.
[201] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 157.

v případě Horské Kamenice se rozhodně jeho slova nenaplnila. Ještě v průběhu roku 1952 však nebylo nic jistého. Na jaře 1952 prováděl ONV v Semilech (referát IX. a X.) přímo v obcích skrze místní tajemníky přezkoušení a aktualizaci *seznamu spekulantů a vesnických boháčů*, přičemž nově nastoupivší kamenický místní tajemník Miroslav Kotrba, který nebyl místní, nezapomněl na Ladislava Sochora i Josefa Sochora a nahlásil je opět jako kulaky.[202] Během roku do Horské Kamenice rovněž zavítala propaganda a demagogie o stupňování třídního boje, např. dne 25. července 1952 ve Spolkovém domě pronesl zástupce ONV Jaroslav Hoření při Hovorech s občany před dvaceti přítomnými referát, ve které mj. zdůraznil, že: *Jako další politický moment na vesnici je nutné rozdělit vesnici na drobné a střední rolníky, kteří mají kladný poměr [k] budování socialismu na vesnici, odhaliti venkovské boháče a pranýřovat je.*[203]

Zde je třeba vyzdvihnout místní funkcionáře, včetně jinak velmi aktivního komunisty Antonína Vávry, že si zachovali zdravý rozum, nepodlehli dobové „psychóze" a nenechali se strhnout k radikálnímu řešení otázky domnělých (!) vesnických boháčů. Jejich přístup jasně vyplývá ze schůze rady MNV, která se konala dne 13. května 1953 (nepochybně na popud okresu): *Projednání vesnických boháčů. Rada MNV projednávala VB a v závěru uznala, že v obci ves. boháčů není, i když před časem byli OV KSČ v naší vesnici označeni. Je jasné, že pro založení JZD Sochor Josef a Sochor Lad. nejsou, jakož i všichni větší zemědělci, ale nikdy nevykořisťovali, neměli stálé pracovní síly. Přitom vždy plnili dodávkové úkoly řádně a vázli-li někdy v nějakém produktu, nebylo to rázu sabotáže a p.*[204]

V tomto směru byla také o šest dnů později vypracována charakteristika zemědělců v obci, která měla zdůvodnit jejich nekulacký profil. Jednotliví rolníci byli podle velikosti svých zemědělských závodů rozděleni do tří skupin. První skupina zahrnovala 14 středních zemědělců nad 5 hektarů: *Všichni tito výše uvedení zemědělci hospodařili již před okupací a za okupace i dnes. Žádný z nich nikdy neměl najaté pracovní síly, které by vykořisťoval.*

[202] SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 10, 6. 3. 1952; kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Seznam vesnických boháčů v okrese Semily dle hlášení místních tajemníků (viz Přílohu 5).
[203] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zápis z „Hovorů s občany" 25.7. 1952. Především období 1952 – 1953 se v okrese Semily vyznačovalo zostřenou perzekucí větších rolníků, během níž bylo mj. minimálně sedm selských rodin vystěhováno ze svých usedlostí (z toho tři v rámci 2. etapy celostátní Akce „K") – jednalo se hlavně o rolníky z Lomnicka (patrně není náhodou, že právě v roce 1952 zaznamenal tento obvod zvýšený růst nových JZD), jeden případ vystěhování zaznamenal Bozkov na Semilsku. Železnobrodsko zůstalo, vzhledem k velikostní struktuře zemědělců, ponecháno stranou. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 198, inv. č. 577, sign. 071, Boj proti kulakům, 1953; kt 333, inv. č. 965, sign. 610, Všeobecně. Vesničtí boháči a kulaci, 1952 – 1953; Příloha 5; P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK a kol., *Akce „K"*, s. 315. Osudy některých (nejen vystěhovaných) rolníků viz *NAŠE OBEC – časopis pro politiku, historii a kulturu Mikroregionu Pojizeří*, roč. II., číslo 1 – 2, sešit 3, 23. 12. 2005. Boj proti tzv. kulakům (vesnickým boháčům) byl veden i na stránkách okresního periodika *Vesnické noviny* a to mnohdy velmi nevybíravou formou šibeničního „humoru" viz Přílohu 6 (především 6/11).
[204] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 13. 5. 1953.

Možno říci, že převážná většina z uvedených jsou dobrými zemědělci, s dobrou dodávkovou morálkou. Pro utvoření JZD však z nich není ani jeden. Kulakem není možno nazvati však ani jednoho. Do druhé skupiny byli zařazeni malí zemědělci od 2 – 5 hektarů (také 14): *Ani zde u výše uvedených zemědělců není možno někoho označovat jako kulaka, i když mezi nimi jsou dva, kteří byli soukromými živnostníky, protože nezaměstnávali pracovní síly.* Poslední skupinu tvořilo 25 drobných držitelů půdy o výměře od 10 arů do 2 hektarů zemědělské půdy: *... vesměs dělníci, kteří dobře plní dodávky a nepřipadá zde v úvahu označení někoho kulakem.*[205]

Při určování kulackého původu nehrála u místních funkcionářů takovou zásadní roli výměra zemědělské půdy, odpor vůči JZD ani živnostnická minulost. Rovněž uměli realisticky vyhodnotit příčiny případného neplnění povinných dodávek a nezaměňovali jej se sabotáží. Rozhodující pro ně byla otázka tzv. vykořisťování (využívání) stálé pracovní síly. To v Horské Kamenici nesplňoval jediný zemědělec, o čemž nemohlo být žádných pochyb. Funkcionáři v obci si dokázali nekulacký původ „svých" rolníků zdůvodnit i obhájit, proto veškerá předchozí označení okresními komunisty nebyla brána v potaz a žádný z údajných kamenických „vesnických boháčů" nebyl nijak postižen. Postoj rady MNV (a nepochybně též MO KSČ) lze rovněž hodnotit jako projev místní vesnické sounáležitosti. Z toho také vyplývá, že označení Josefa Sochora a Ladislava Sochora za kulaky, provedl v roce 1952 okresem dosazený agilní místní tajemník Miroslav Kotrba, který nebyl kamenickým rodákem a bydlel na Hrubé Horce, zcela samovolně bez vědomí ostatních funkcionářů.

[205] Na každého jednotlivce byla také k dispozici charakteristika po stránce politické, která byla vyhotovena pro nábor do JZD. V archivním materiálu se ji však nepodařilo objevit, stejně jako se nepodařilo zjistit, zda se jednalo o nábor ze září až října 1952, anebo o novou agitaci, plánovanou na rok 1953. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 57, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici 19. 5. 1953.

4.3. Období 1953 – 1955

V roce 1953 vstoupil proces kolektivizace do krizové fáze. Částečné uvolnění poměrů po smrti J. V. Stalina a K. Gottwalda v březnu tohoto roku,[206] celospolečenská krize, negativní přijetí měnové reformy na konci května 1953. Na venkově se začalo projevovat napětí, vyvolané kvapnou a násilnou kolektivizací v předchozím období, u mnoha rolníků byla patrná nechuť k JZD, která v řadě případů docilovala velmi špatných výsledků. Jarní měsíce se tak nesly ve znamení množících se odhlášek z družstva, což bylo navíc umocněno srpnovým projevem prezidenta Antonína Zápotockého na Klíčavské přehradě, který se vyslovil k otázce dobrovolnosti při vstupu do JZD a veřejně kritizoval dosavadní nátlakové formy. Poté vzrůstající vlna odhlášek dosáhla téměř masovosti a její projevy byly patrné až do roku 1955. Nastal odklon od dosavadního kurzu a kolektivizace si vybrala dočasnou přestávku.[207]

Příznaky krize byly v Horské Kamenici pociťovány již od počátku roku 1953, především v oblasti veřejného zásobování, kde nebylo možné koupit volný cukr, máslo, maso a mnoho dalších věcí, lidé nadávali – především ti rolníci, kteří pro nesplnění dodávek nedostali potravinové lístky, na které příděl stále byl. Všudypřítomná „šeptanda“ šířila po vsi „zaručené“ zprávy, že *nic není a že se to zhroutí*.[208]

Přestože po podzimním neúspěchu byli místní funkcionáři připraveni začít od nového roku s dalšími agitačními akcemi: v plánu MNV pro 1. čtvrtletí byl na únor stanoven bod *Příprava na nábor a utvoření JZD*, následkem celostátních událostí se již žádná výraznější akce v Horské Kamenici neuskutečnila.[209] V následném období pak došlo ke změně akcentu agitační práce. Místo přímého apelu a zdůrazňování nutnosti založení JZD bylo více hovořeno o zvyšování produktivity práce, o přednostech STS – využití techniky, strojů a mechanizace, o výhodách živočišné výroby ve společném ustájení, moderní postupy (např. masáž vemena),

[206] Úmrtí těchto dvou státníků mělo svůj ohlas i v Horské Kamenici. Dne 6. 3. po smrti Stalina byla pořádána smuteční vzpomínka ve spolkovém domě a 9. 3. společný poslech občanů rozhlasového přenosu smuteční tryzny z Prahy (účast 52 občanů). Po úmrtí Gottwalda se dne 14. 3. uskutečnila smuteční schůze ve spolkovém domě (72 občanů) a v den jeho pohřbu (19. 3.) smuteční tryzna, při níž byly ve škole podepisovány smuteční archy (95 občanů). SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 179; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zápis o průběhu konání tryzny za presidenta republiky Československé soudruha Klementa Gottwalda (20.3. 1953).

[207] Blíže viz M. BARNOVSKÝ, *Prestávka medzi prvou a druhou etapou kolektivizácie*, in: Osudy zemědělského družstevnictví, s. 235 – 241K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků*, s. 190 – 191, 199; L. SLEZÁK, *Socialistická přestavba zemědělství*, ČČH 35 [85], 1987, č. 4, s. 531 – 532; K. KAPLAN, *Kronika 4.*, s. 109 – 111.

[208] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 173.

[209] Slabé náznaky o rozvinutí náboru definitivně ustávají v průběhu května 1953. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Plán úkolů rady MNV Horská Kamenice na IV. čtvrtletí 1952 (26. 10. 1952); Hlášení za měsíc říjen 1952 (31. 10. 1952); Přehled hlavních úkolů rady MNV na I. čtvrtletí 1953 (14. 1. 1953); kt 3, Přehled hlavních úkolů rady MNV na I. čtvrtletí 1953 (14. 1. 1953).

ukazovány byly rozdíly mezi soukromým a kolektivním hospodařením se snahou „rozbít“ zakořeněné (a vesměs oprávněné) názory rolníků o neprosperitě JZD. Vše bylo propagováno „nenápadnou“ formou.

Veřejně byla prohlašována dobrovolná cesta k JZD, bez nátlaku[210] (zcela podle všeobecného trendu – projev prezidenta Antonína Zápotockého). Přesvědčování se tak vedlo besedami, přednášky, filmy (promítány byly buď krátké poučné – instruktážní – snímky či celovečerní filmy s tématikou JZD: např. 29. 7. 1953 film „Usměvavá země“) nebo relacemi v místním rozhlase.[211] Zvolená metoda však narážela na podstatný nedostatek a tím byla neúčast rolníků na těchto akcích. Zemědělci se snažili schůzím i jiným veřejným akcím (např. i putovnímu kinu, které do Horské Kamenice příležitostně zajíždělo) všemožně vyhýbat a to včetně těch, kteří byli členy MNV nebo byli nějak spjati s lidovou správou (členové komisí apod.). Výmluvy na práci a zaneprázdnění nebyly z jejich strany neobvyklé ani v zimním období. Ze svých zkušeností z minulých let měli rolníci obavu, aby na ně nebyl činěn přímý nátlak pro založení JZD. O nových formách hospodaření nechtěli slyšet a k JZD zaujímali naprostý odpor.[212]

Nastolený trend propagace moderních způsobů hospodaření se dařilo udržovat přibližně do poloviny roku 1953, poté otázka JZD stále zřetelněji vyklízela prostor. Pokud byla na schůzích nadnesena, jednalo se jen o formální a stereotypní drobné zmínky o „úsilí v budování dalších JZD na vesnicích“, které pronášeli funkcionáři buď jen sami sobě, anebo několika málo přítomným občanům z řad nezemědělců. Hlavní pozornost místních činitelů se upínala především na plnění úkolů v zemědělské výrobě. Pokles dodávkové disciplíny u rolníků se projevil hlavně po měnové reformě z konce května 1953, neboť zrušením dosavadního lístkového systému padla jedna z podstatných motivací k plnění (vydávání lístků bylo závislé na plnění dodávek). Namísto agitačních dvojic určených k propagaci JZD tak po vesnici chodily agitační dvojice pověřené přesvědčováním zemědělců o nutnosti splnění jejich

[210] *Když JZD, tak cestou dobrovolnou, žádný zemědělec nebude nucen nátlakem, nýbrž přesvědčován...* Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Beseda se zemědělci v Horské Kamenici 29. 7. 1953 (příspěvek do Vesnických novin – místní tajemník Mir. Kotrba).

[211] Místní rozhlas (MR) byl pro Horskou Kamenici opatřen v roce 1951, k jeho instalaci došlo v roce 1952 (4 reproduktory na 6-ti sloupech) – jednalo se o významného pomocníka při agitaci. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 155. Rovněž srov. f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953.

[212] Srov. zápis z veřejné schůze, na které byl promítán již zmíněny film „Usměvavá země“: *Celá akce však měla dvě závady. První zcela nepatrného rázu a to, že byl u filmu slabý zvuk. Druhá závada byla rázu horšího a to, že se na besedu nedostavili výkonní zemědělci, pro které vlastně byla beseda pořádána a ze které by si skutečně přinesli mnoho poznatků. ... Pravděpodobně si myslili, že se bude hovořit jen o založení JZD a klást nátlak pro založení JZD v H. Kamenici, čehož se zemědělci bojí.* Viz Tamtéž; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 178, 183.

hospodářských a občanských povinností.[213] Mezi rolníky se vůči dodávkovému rozpisu projevovala nespokojenost, vadilo jim, že pro obec byly stanoveny srovnatelně vysoké úkoly jako pro jiné obce v úrodnějších oblastech („v rovině“). Poukazovali přitom na sousední okres Jablonec nad Nisou s podobně horským charakterem jako mělo Železnobrodsko, kde byly dodávkové povinnosti daleko menší.[214]

V roce 1954 byla kromě dodávek vyhrazena značná část prostoru přípravě nových (prvních skutečných) voleb do národních výborů (květen) a Národního shromáždění (listopad). Z květnových voleb do NV vzešel nový MNV, jeho předsedou se stal drobný rolník Josef Rydval (č. p. 77), místním tajemníkem František Minář (č. p. 40) a pokladníkem drobný rolník Pavel Švitorka (č. p. 13) – rada MNV. V zemědělské komisi usedli střední rolníci Bohumil Koňák (č. p. 76 – předseda), Ladislav Votrubec (č. p. 30), František Šilhán (č. p. 28), Josef Novotný (č. p. 31) a Ludvík Šťastný (č. p. 50) a drobný zemědělec Josef Blažek (č. p. 73). V srpnu se dokonce několik rolníků stalo členy trestní komise MNV (předseda Pavel Švitorka, Ladislav Votrubec).[215]

Jak již bylo uvedeno, zemědělci, jelikož se neúčastnili schůzí, se do styku s kolektivizací v tomto období příliš nedostali. Výjimku tvořilo několik jednotlivců, zapojených do správy obce. Například největší rolník v obci Bohumil Koňák (č. p. 76) a největší z drobných zemědělců Pavel Švitorka (č. p. 13) byli delegováni na okresní konference JZD, také zde byla snaha zapojit minimálně Bohumila Koňáka (místní zootechnik) a Stanislava Svárovského (agronom) do DŠP, která se konala přes zimní období. V zimě 1954/1955 se nakonec přihlásily čtyři osoby (jména nebyla zjištěna), o jejich skutečné účasti lze ale pochybovat. DŠP se totiž odehrávala ve značně vzdáleném středisku v Loužnici,

[213] Rolníci si stěžovali na křiklavý rozdíl výkupních cen a cen prodejních. V roce 1953 byly stanoveny dodávky novým způsobem – číslo (sestavené pro jednotlivé druhy výrobků na ministerstvu zemědělství, konstantní čísla se při vyšších výměrách zvyšovala) se násobilo počtem hektarů zemědělské (u vajec orné) půdy – v živočišné výrobě se tak odvádělo z výměry, nikoliv ze skutečného počtu hospodářského zvířectva. Předepsaná čísla však v Horské Kamenici nebyla zdaleka dodána ani v obilí, ani u brambor (29. 10. 1953 zavítala proto do obce „zabavovací“ komise z ONV na brambory. Nesplněné dodávky hrály roli v neuvolnění rolníků do práce přes zimní období (č. p. 7). SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 176, 183, 207 – 208; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze rady MNV 18.8. 1953, 3.11. 1953, 10.11. 1953; kt 3, Zhodnocení II. etapy a získaných závazků pro III. etapu soutěže NV (rozhlasová relace, 1953).

[214] Rolníci v pozdější letech požadovali, aby bylo Železnobrodsko přeřazeno z obilno – pícninářské do pastvinářské oblasti. Viz SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt. 143, inv. č. 125, Delegační lístek Adolfa Chluma; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 15. 5. 1956

[215] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 19; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 27.10. 1954; kt 3, veřejná schůze občanů 27. 1. 1954, 26.8. 1954, schůze pléna MNV 4. 11. 1954; SOkA Semily, f. OV KSČ, kt. 149, inv. č. 153, sign. V/5, Zpráva o průběhu voleb z obce Horská Kamenice, listopad 1954.

kam byla při zdejších povětrnostních podmínek velmi komplikovaná doprava (dotyční se vymlouvali na *sněhové návěje*).[216]

Od X. sjezdu KSČ (červen 1954) byla na pořadu dne nejen v Horské Kamenici stále častější otázka zvyšování rostlinné a živočišné výroby. Hledala se rezervní půda (zvyšování podílu orné půdy), zabývalo se problémy s nedostatečnou krmivovou základnou. Spolu s tím se pozvolna začaly vracet kolektivizační projevy, jednalo se však jen o nedůrazné zmínky, které nepřekročily oblast rétoriky a nebyly konkrétně adresovány směrem k zemědělcům (pronášeny pouze na schůzích, rolníky nenavštěvovaných).[217] Od konce roku 1954 pak byly zvolna aplikovány metody podobné těm, které byly používány již v první polovině roku 1953 (např. demonstrace výhod STS), místnímu agronomu bylo uloženo, aby rolníky upozorňoval na jakýkoliv projev výhod sousedské družby s výzvou k následování.[218]

V kontextu X. sjezdu KSČ probíhalo od ledna 1955 projednávání tříletého plánu ke zvýšení zemědělské výroby v obci, který měl zaručit minimální vzrůst o 12 %. Zahájena proto byla zimní přesvědčovací kampaň, dvanáct dvojic složených z členů MNV a VŽ dostalo přiděleno konkrétní rolníky, kterým osobně důvody tohoto opatření vysvětlilo (z prostudovaných pramenů není zřejmé, jak bylo postupováno v případě rolníků – členů MNV: např. Bohumil Koňák č. p. 76). V rámci kampaně mělo také dojít k uzavírání závazků ke zvyšování zemědělské výroby (nakonec byly uzavřeny závazky u 31 zemědělců). V dubnu 1955 byl plán ke zvýšení zemědělské výroby úspěšně schválen na veřejné schůzi, které se účastnilo 85 % rolníků v obci.[219]

V souvislosti s řešením zvýšení zemědělské výroby (kam patřila i otázka obdělání veškerých možných pozemků na katastru – hledání rezervní půdy) byla rovněž řešena záležitost povinného pachtu, který byl některým zemědělcům přidělen na podzim roku 1952 a který se právě nyní dotyční snažili vypovědět (končila lhůta). Rolníci přitom argumentovali špatnou dostupností pozemků, která údajně bránila kvalitnějšímu obhospodařování (převoz hnoje apod.) a je pravdou, že ve skutečnosti z jejich strany byly tyto pozemky poměrně zanedbávány. Rolníci využili stávající situace v projednávání zvýšení výroby a hájili se tím,

[216] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze rady MNV 18. 11. 1954, 13. 1. 1955, rada 20. 1. 1955.
[217] Lze říci, že „nejhlušší“ období kolektivizace v Horské Kamenici bylo od konce 1953 do poloviny 1954 (jen pro zajímavost, v této době se projevilo zvýšení výpůjček knih v místní knihovně, které byly v předchozím období velmi potlačené). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 177.
[218] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 331, inv. č. 956, sign. 603.5, Žňový plán kulturně propagační a agitační práce stále komise pro školství a osvětu pro MNV a místní lidové knihovny v Hor. Kamenici, 1954.
[219] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, plénum MNV 27. 1. 1955, 3. 2. 1955, veřejná schůze se zemědělci 9. 2. 1955, 3. 3. 1955, 28. 4. 1955.

že v případě povinného pachtu nebude možné 12-ti % zvýšení docílit. Nakonec to ale nebylo nic platné a pozemky jim byly znovu přiděleny.[220]

V průběhu prací na tvorbě tříletého plánu nebyla opomenuta ani otázka JZD. V březnu byl přednesen referát o II. celostátním sjezdu JZD (Beseda člena ONV a členů MNV se zemědělci, 25. 3. 1955), v červenci pak na veřejné schůzi (přítomno 25 občanů) z úst instruktora ONV Antonína Vávry (č. p. 20) zaznělo, ... *že zvýšení zemědělské výroby jest možno docíliti založením JZD*...[221]. Opět však zůstalo jen u slov.

[220] Srov. kapitolu Prosopografie, Usedlost č. p. 14. V rámci hledání rezervní půdy bylo paradoxně rozhodnuto o zalesnění okrajových částí katastru, které nebyly pro polní hospodaření vhodné a většinou již byly posety nálety. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejné zasedání MNV 29. 4. 1955, 5. 5. 1955.

[221] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Stručný zápis z Besedy člena ONV a členy MNV se zemědělci 25. 3. 1955, veřejná schůze 28. 7. 1955.

4.4. Období 1955 – 1956

Kolektivizační přestávka a stagnace v Československu byla ukončena v polovině roku 1955. Impulsem k zahájení další vlny kolektivizace se stalo zasedání ÚV KSČ, konající se ve dnech 29. – 30. června 1955, které přijalo usnesení o dalším rozvoji JZD. To byl jasný signál k zakládání dalších JZD a rozšiřování členské základny těch stávajících – již v roce 1955 mělo podle plánů komunistických představitelů dojít k rozhodnému obratu v kolektivizaci. O rok později byla navíc vydána směrnice Celostátní konference KSČ, která vytýčila jasný cíl: dosáhnout do roku 1960 rozhodující převahy socialistického hospodaření na venkově (důraz byl přitom kladen na získání středních rolníků, kteří ve většině ještě stáli mimo řady socialistického sektoru).[222]

Ohlasy usnesení ÚV KSČ nevynechaly ani Horskou Kamenici. Projednávání změny celostátního kurzu však výrazněji neopouštělo kancelář MNV (rovněž MO KSČ) či sál v kulturním domě. Zpočátku byly verbální kolektivizační projevy velmi opatrné, např. na říjnové schůzi byly v podstatě jen zhodnoceny předchozí neúspěšné pokusy s tím, že se v současné době zemědělci odvolávají na nemožnost vytvoření JZD z důvodu absence potřebných staveb v obci (kravín, sladovací prostory apod.).[223] V listopadu však již na popud ONV došlo k rozdělení Horské Kamenice na obvody, které byly přiděleny jednotlivým členům MNV (i rolníkům) pro vedení „masově – politické práce“. Sledováno tím bylo dosažení bezprostředního osobního kontaktu se zemědělským obyvatelstvem.[224] V souvislosti se vzrůstem kolektivizačních snah nabyla na větším významu i DŠP, jejíž zimní termín se pomalu blížil. Oproti minulým rokům bylo vyučovací středisko pro Horskou Kamenici přiblíženo do Železného Brodu, od čehož si místní funkcionáři slibovali zvýšenou účast z řad zemědělců.[225]

Dne 12. prosince 1955, při příležitosti 12. výročí uzavření smlouvy o Přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR (z roku 1943), zavítal na

[222] V. BŘEZINA, *Kolektivizace zemědělství Československu v letech 1955 – 1960*, in: P. BLAŽEK – M. KUBÁLEK (edd.), Kolektivizace venkova v Československu, s. 128 – 137; J. PERNES, *Závěrečná etapa kolektivizace zemědělství v Československu 1957 – 1960*, in: V. BŘEZINA – J. PERNES (edd.), Závěrečná fáze kolektivizace, s. 10; K. JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků*, s. 214; M. BARNOVSKÝ, *Prestávka medzi prvou a druhou etapou kolektivizácie*, in: Osudy zemědělského družstevnictví, s. 235 – 241; J. PEŠEK, *Obrat ve združstevňování*, ČČH 34, 1986, č. 4, s. 495.

[223] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejné plenární zasedání MNV 6. 10. 1955, veřejná beseda s voliči 26. 10. 1955.

[224] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada MNV 2. 8. 1956; kt 3, Rozdělení volebního obvodu na jednotlivé úseky mezi členy MNV v Horské Kamenici, 30. 11. 1955.

[225] Do DŠP 1955/1956 se přihlásila celá zemědělská komise: tzn. pět středních (Bohumil Koňák, Ladislav Votrubec, František Šilhán, Josef Novotný a Ludvík Šťastný) a jeden drobný rolník (Josef Blažek). Jaká byla jejich skutečná docházka nebylo zjištěno. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada MNV , rada MNV 3. 11. 1955, 11. 11. 1955,

slavnostní zasedání MNV jako host učitel sklářské školy v Železném Brodě Miloslav Klinger, návštěvník Sovětského svazu, který se s přítomnými podělil o svých zážitcích. Účast rolníků byla tradiční (pouze 4 a lze předpokládat, že se jednalo o drobné zemědělce z řad MNV), což jednoznačně dosvědčovalo to, že se v jejich postojích ke kolektivizaci vůbec nic nezměnilo (*Zemědělci měli strach, že se bude mluvit o kolchozech v Sovětském svazu a proto nepřišli.*).[226] Za pozornost v této době také stojí nadnesení otázky pořízení techniky pro drobné zemědělce v obci, kteří tahali kravkami nebo neměli potahy a byli odkázáni na střední rolníky. Uvažovalo se o malém kolovém traktoru s vlečným vozem nebo o motorové fréze, od čehož si místní funkcionáři (Antonín Vávra) slibovali případné urychlení utvoření JZD a nepochybně také rozbití dosavadní pevné soudržnosti mezi středními a malými zemědělci. K uskutečnění této úvahy ale nedošlo.[227]

O skutečné realizaci záměru okresních činitelů provádět „masově – politickou práci“ po obvodech (včetně agitace pro JZD) panují v případě Horské Kamenice značné pochybnosti. Vzhledem k tomu, že se MNV nacházel v krizi, způsobenou na jedné straně nečinností většiny jeho členů a na druhé přetížením několika čelních funkcionářů (veškeré práce spočívaly prakticky jen na tříčlenné radě). Místní tajemník z důvodu nemoci požadoval dočasné zproštění z funkce (ovšem bezvýsledně), předseda MNV se pokoušel z důvodu přetížení o rezignaci. Rovněž, jako drobný rolník, si stěžoval na bojkot ze strany středních rolníků, kteří mu odmítali půjčovat potah.[228] U komunistů v obci zase ležela většina práce na předsedovi MO Antonínu Vávrovi, který měl k ruce v podstatě jen ředitele školy Josefa Štěpánka. Všichni ostatní byli pasivní, nechtěli na sebe brát zodpovědnost a o veřejné dění neprojevovali zájem.[229]

To se také projevilo v následném roce 1956. O vzniku JZD se neuvažovalo, neproběhla zde žádná významnější akce. Jako v předchozím období se o družstvu hovořilo nanejvýše na schůzích bez rolníků, potřeba kolektivizace – zakládání JZD – byla zmiňována jen ve vztahu s opakujícími se formulacemi o zvyšování zemědělské výroby. Nijak se neprojevil ani patronát s PBZ, který byl v tomto roce uzavřen. Jedinou aktivitou se stal seznamovací večírek.[230]

[226] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, slavnostní zasedání MNV 12. 12. 1955.
[227] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 12. 5. 1955, 8. 12. 1955.
[228] Srov. kapitolu Prosopografie, Usedlost č. p. 77.
[229] Již mnoho let se občané vyhýbají spolupráci na veřej. událostech. Na schůze zásadně nechodí, a když přijdou, nediskutují, jen mlčí a mlčí. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 234 – 235.
[230] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 211, 238; rovněž f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 15. 5. 1956.

Jarní dny 1956 byly vyhrazeny pro informování občanů o návrhu směrnic ÚV KSČ a vlády pro sestavení 2. pětiletého plánu. V diskuzi ohledně rozvoje a zvyšování zemědělské výroby bylo ale namísto otázek týkajících se zakládání JZD a získávání středních a drobných rolníků pro socialistickou velkovýrobu řešena značná nespokojenost zemědělců s vysokými cenami hnojiv a osiv (které pro ně byly nedostupné), absencí náhradních součástek a dílů k zemědělským strojům, nedostatkem drobných potřeb pro hospodářství – jako např. brousky na kosy (požadavek, aby byly zavedeny do maloobchodu a aby je nemuseli rolníci shánět v krajských městech), nekvalitními výrobky (kosy). Vznesen byl též požadavek na zlevnění stavebního materiálu (stavby na vesnici chátraly bez potřebných oprav).[231]

Rolníci zachovávali k JZD odpor, odkazovali se na dobrovolnost s tím, že ještě počkají. (Zde je vidět předchozí vliv krizového období 1953 – 1954, kdy otázka dobrovolnosti nabyla širších rozměrů, na rozdíl od podzimní náborové akce v roce 1952, kdy dobrovolností argumentoval jen jeden rolník.) Zdá se, že hlavní důvody rolníků k jejich postoji plynuly především z obav o dostatečné zabezpečení v JZD, přímo odstrašujícím příkladem jim bylo sousední JZD v Jílovém. Člen MNV a největší zemědělec v obci Bohumil Koňák v listopadu 1956 na chůzi prohlásil, že v dohledné době není reálné JZD v obci založit z důvodu absence potřebných staveb.[232]

Kolektivní forma hospodaření v JZD nebyla pro místní zemědělce nijak přitažlivá Měli se relativně dobře (většina z nich dodávky dokázala plnit), jejich vlastní hospodářství jim přinášelo sice skromný, ale jistý zdroj obživy, na který byli od narození zvyklí. Jiný názor se projevoval u jejich dětí, které toužily po snazším životě a hlavně po vyšších výdělcích, které si mohly zajistit především v průmyslu. Zemědělství pro ně bylo neperspektivní. Hospodáři pomalu, ale jistě stárli, aniž by za sebe měli náhradu.[233]

[231] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 12. 4. 1956, veřejná schůze 15. 5. 1956.
[232] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 210 – 211, 224
[233] Návrat potomků na nedostatečně zajištěnou půdu (především č. p. 14) nebylo možné ze strany MNV docílit, neboť k tomu neměl dostatečné prostředky. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 210 – 211, 237 – 238; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 16. 8. 1956.

4.5. Rok 1957

V lednu 1957 byla na obzoru pozorována polární záře, koncem dubna se na severozápadním nebi zjevila Arend – Rollandova kometa a v srpnu na stejném místě kometa Mrkosova.[234] Patrně předzvěst příštích okamžiků.

„Ve zdejší obci se mluvilo o založení JZD mnoho let. Bylo mnoho akcí drobnějších i větších, ale všechno úsilí ztroskotávalo o odpor rolníků. Bylo jasné, že takto by socialismus na vesnici nebyl vybudován ani za 100 let. Bylo zřejmé, že bude nutno přeměnu vesnice urychlit.“[235] Od usnesení ÚV KSČ o rozvoji zemědělské výroby v roce 1955 (z 31. srpna a 1. září) uběhl více jak jeden rok a posun v kolektivizaci vesnice na semilském okrese, stejně jako v Horské Kamenici, nebyl prakticky žádný. Bylo načase něco s tím udělat a změnit a právě rok 1957 se měl stát tím skutečným přelomovým obdobím.[236]

První pokus o založení JZD v Horské Kamenici (únor – březen 1957)

V Horské Kamenici se nový kurz kolektivizace projevil již od samého počátku roku 1957. Obec byla zařazena hned do první vlny náboru do JZD v okrese Semily a to především z toho důvodu, že většina zdejších rolníků dobře plnila své povinné dodávky zemědělských produktů. Myšlení místních i okresních činitelů se ubíralo tímto směrem: *Dosahuje-li obec v soukromém hospodaření tak velkých úspěchů, co teprve dokáže, až bude založeno JZD!* Předpokládali, že zde ustavené družstvo bude mít ambice, stát se jedním z nejlepších na okrese.[237] Dne 11. února 1957 byla proto do Horské Kamenice vyslána dvoučlenná *stálá skupina k založení JZD*, složená z komunistů z průmyslu – úřednice ŽBS Vlasty Bílkové ze Železného Brodu (pověřena KV KSČ v Liberci) a zaměstnance ŽBS ve funkci pecaře Jaroslava Gruse ze Splzova (pověřen OV KSČ v Semilech).[238] Oba byli na svoje poslání dobře připraveni, Vlasta Bílková předtím absolvovala jednodenní instruktáž na KV KSČ

[234] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 274.
[235] Tamtéž, s. 250.
[236] Obdobný vývoj byl zaznamenán i v dalších okresech ČSR. Od června do konce roku 1955 se toho již příliš nestihlo, slibně se rozvíjející rok 1956 záhy dospěl do útlumu (vliv světových událostí: odhalení kultu osobnosti J. V. Stalina v SSSR, nepokoje v Polsku a Německu ve druhé polovině roku). Liberecký kraj stagnoval již od počátku roku 1956 a dosahoval nejmenších přírůstků nových JZD ze všech krajů v Československu, viz NA Praha, f. Ministerstvo zemědělství – Jednotná zemědělská družstva, inv. č. 157, Rozvoj JZD 1956. Dále srov. J. PERNES, *Závěrečná etapa kolektivizace zemědělství v Československu 1957 – 1960*, in: V. BŘEZINA – J. PERNES (edd.), Závěrečná fáze kolektivizace, s. 10 – 22; V. BŘEZINA, *Kolektivizace zemědělství Československu v letech 1955 – 1960*, in: P. BLAŽEK – M. KUBÁLEK (edd.), Kolektivizace venkova v Československu, s. 128 – 137; J. PEŠEK, *Obrat ve združstevňování*, ČČH 34, 1986, č. 4, s. 494 – 495.
[237] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Zápis o výborové schůzi MS ČSČK dne 27. 2. 1957 (příloha ke kronice č. 1a/1957); f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 250.
[238] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 250.

v Liberci, oba pak ještě dvoudenní instruktáž na OV KSČ v Semilech. Patronem celé akce byl vedoucí tajemník sekretariátu OV KSČ Kobr.[239]

Po příchodu do Horské Kamenice vytvořili Vlasta Bílková a Jaroslav Grus spolu s předsedou MO KSČ Antonínem Vávrou *komisi pro založení JZD* (rovněž se užívalo označení *politická skupina* či *polit – brigáda*, vedoucím skupiny se stal Antonín Vávra). Po vzájemném informativním semináři bylo nejprve přikročeno k vypracováním tzv. kádrového rozboru obce, což zabralo delší dobu. Výsledkem byla podrobná charakteristika všech zemědělských usedlostí v obci a politicko – hospodářský rozbor obce, zachyceny byly obsáhlé informace, týkající se především samotných zemědělců (v menším rozsahu i dalších členů domácnosti): rok narození, povahové vlastnosti (např. závislost na alkoholu apod.), zdravotní omezení, rodinné vztahy, jak jedná s druhými lidmi, oblíbenost v obci, účast na veřejném životě a schůzích, členství v organizacích a složkách NF, stranická příslušnost, poměr k lidově demokratickému zřízení, postoj k JZD, výměra obhospodařované půdy, jak hospodaří (jak plní dodávky), zda vlastní tažnou sílu (koňský, volský potah), povolání mimo zemědělství, možnost zařazení jako pracovní síla v JZD (výjimečně uvedeny i záliby a koníčky dotyčného).

Vytvořený kádrový rozbor, na kterém měl patrně největší podíl „domácí“ Antonín Vávra, byl následně zaslán na OV KSČ do Semil.[240] Již v průběhu této průzkumné práce byly prováděny pohovory s místním tajemníkem MNV Františkem Minářem (č. p. 40 – bývalý dlouholetý zemědělský referent MNV). *Na otázku, jak hodnotí obec pro založení JZD nás informoval asi tak, ... s lidmi že se dá mluvit a až přejdeme ves, že uvidíme. Zlé však, že to není druhý den ráno u mléka* [tzn. v obecní sběrně mléka při ranní dodávce], *však již nás zesměšňoval tím ..., že nám na otázku řekl, ať si dojdeme ke kartářce.*[241]

Současně s kádrovým rozborem vznikl tzv. výhledový plán pro JZD Horská Kamenice, který je datován ke 13. únoru 1957.[242]

[239] Tamtéž, s. 251.
[240] Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61 (Příloha ke kronice č. 1/1957); Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957); f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 251.
[241] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957).
[242] Výměra zemědělské půdy v Horské Kamenici byla 187,40 ha, orné půdy 131,04 ha. Rozhodná půda na vyměření dodávek u masa a mléka byla 176,52 ha, u vajec 127,55 ha, u zrnin a brambor 120,65 ha. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Výhledový plán pro JZD Horská Kamenice (13. 2. 1957).

Produkty	úkol s. s. na r. 1957	úkol JZD na r. 1957	rozdíl	za rozdíl Kčs
vepřové	3 952	3 353	599	9 584,-
hovězí	10 340	8 472	1 868	14 944,-
mléko	89 858	52 956	36 902	81 184,40
vejce	27 087	12 117	14 970	14 970,-
zrniny	17 368	11 462	5 906	11 812,-
brambory	50 178	37 763	12 401	6 200,-
				138 694, 40

Výhledový plán pro JZD obsahoval výrobní úkoly základních dodávkových produktů živočišné i rostlinné výroby na rok 1957, s porovnáním hodnot pro soukromý sektor a pro případné JZD. Rozdíl mezi oběma sektory byl poměrně významný, což bylo nepochybně cíleno k podpoře vzniku JZD v obci.

Po důkladném „zrentgenování“ obce se trojice politických pracovníků Bílková, Grus a Vávra obrátila na členy MNV a KSČ, jednak si u nich dále ověřovali „správnost“ kádrového rozboru obce, dále pak zjišťovali předpoklady pro založení JZD a především možnost jejich zapojení do agitace. Zde však pracovníci politické skupiny narazili na velmi tristní realitu. Nikdo z představitelů místní správy ani komunistické strany nechtěl mít s touto nepopulární prací nic společného, navíc se u výrazné většiny z nich projevovala silná nechuť k JZD. Kromě Antonína Vávry, Stanislava Svárovského (č. p. 5) a Marie Berkové (č. p. 60) se všichni vyjádřili v tom smyslu, že sami přihlášky do JZD nepodepíší, ... *že zde nevidí žádné výhody a nevěří ve výsledky společné práce.* Podobný postoj sdílel i místní tajemník František Minář: *K tomuto svádí svoje příbuzné, ba možno říci celou obec, kde mezi zemědělci říká, že nebude podporovat takovou lumpárnu.*[243]

Po tomto nezdaru byla pozornost zamířena na místní složky NF. Ani zde však nepanovala ideální situace, většina tzv. masových organizací v obci byla nečinná a jedinou řádnou aktivitu vyvíjelo prakticky pouze místní sdružení ČSČK. Na základě výzvy Antonína Vávry byla přes OV ČSČK svolána dne 27. února 1957 výborová schůze místního sdružení této organizace s cílem vysondovat smýšlení členů a případně je získat pro utvoření agitačních dvojic a aktivně zapojit do náboru do JZD. To měli na starosti tři zástupci z okresu, předseda OV ČSČK Viktor Strnad, člen OV ČSČK Vlach a tajemnice okresního sekretariátu ČSČK Olympie Nosková, kteří byli na schůzi vysláni. Ani tato schůze však nepřinesla žádaný

[243] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957). To je poněkud zajímavé zjištění o osobě, která před pěti lety – v září 1952 – agitovala pro utvoření JZD (viz výše).

úspěch, přítomní členové MS ČSČK vesměs vyjádřili proti JZD velikou nechuť, přičemž se *velmi energicky* projevila Josefa Minářová (snacha tajemníka MNV), která se snažila celou schůzi narušit (mj. i pořekadlem *Spolek – čertův stolek*).[244]

Snaha o utvoření agitačních dvojic z místních zdrojů skončila naprostým fiaskem,[245] proto musela být náborová akce zahájena pouze dvojicí dosazených politických pracovníků Bílkovou a Grusem (za podpory Vávry), které dne 4. března přišla podpořit odborná pomoc ze zemědělství, předseda JZD Syřenov Svoboda a zootechnik JZD Záhoří Faix.[246] V pátek 8. března se do Horské Kamenice dokonce dostavil samotný vedoucí tajemník sekretariátu OV KSČ Kobr (patron akce), který však pouze zadal dispozice pro další postup a přímé agitace mezi rolníky se (prozatím) nezúčastnil.[247]

Práce této málo početné skupiny se setkala s nezdarem. Ze začátku, po několika pohovorech se zemědělci, sice političtí pracovníci nabyli dojmu, že situace v obci je pro založení JZD vcelku dobrá, po 14-ti dnech přesvědčování se však postupně u nich dostavilo vystřízlivění: ... *zemědělci, kteří se zájmem mluvili o JZD (Novotný), dnes nám dávají najevo, že jsme ve vesnici nevítaní a zbyteční* (vyplnila se tak předchozí slova místního tajemníka Mináře o „mléce“ – viz výše). Rolníci se hájili dobrovolností vstupu do JZD a řádným plněním svých dodávek. Dokonce agitátorům nabízeli ... *chcete-li zde JZD, máte možnost, vezměte si usedlost Dufkovu a připojte ostatní půdu bez hospodářů a ukažte, co umíte, až uvidíme, jak hospodaříte, pak se třeba přidáme.* Někteří k tomu navíc dodávali uštěpačnou poznámku ... *chcete-li z dobrých hospodářů udělat lajdáky, založte JZD.* U politických pracovníků tak začaly vyvstávat značné obavy, že budou muset z vesnice odejít s důkladnou porážkou. Z toho důvodu apelovali na OV KSČ, aby při pokračování celé akce vyslal do Horské Kamenice další agitátory – především družstevníky, kteří by mohli ukázat výhody a lepší výsledky společné práce přímo na svých vlastních zkušenostech.[248]

K tomu také záhy došlo, když počínaje úterkem 12. března 1957 byla v obci zahájena série několika hromadných přesvědčovacích akcí. Hned k té první se do Horské Kamenice

[244] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957); f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 251.
[245] Úpadek aktivity a slabá angažovanost místních funkcionářů (MO KSČ, MNV) vůči kolektivizaci (nechtěli přesvědčovat své sousedy) nebyl v té době nijak ojedinělým jevem, viz např. K. KAPLAN, *Kronika komunistického Československa 4.*, s. 247 – 256; rovněž NA Praha, f. Ministerstvo zemědělství – Jednotná zemědělská družstva, inv. č. 145, Informace pro soudruha ministra; inv. č. 173, Zpráva o rozvoji JZD, 27. 9. 1955.
[246] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 251.
[247] Tamtéž, s. 251.
[248] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957).

sjelo přibližně 22 pracovníků z JZD a z průmyslových závodů (ŽBS, PBZ), kteří se ve dvojicích rozešli po obci (z místních se do akce zapojil pouze dělník Břetislav Minář).

Agitace pro JZD v Horské Kamenici dne 12. 3. 1957

č. p.	Zemědělci:	Agitátoři:
28	Šilhán František	s. Polman, s. Horna ŽBS, PŘ
30	Votrubec Ladislav	
3	Tulach Josef	s. Malík, s. Bredlér – ŽBS, PŘ
76	Koňák Bohumil	
48	Koňák Stanislav	s. Malík, s. Bredlér, s. Korda, s. Šilhán, zaměst. ŽBS, PŘ
36	Koňák Vít	
50	Šťastný Ludvík	s. Honců JZD Zásada, s. Grůs
52	Blažek František	
7	Koňák Josef	s. Vondra, s. Bareš – ŽBS, PŘ
29	Koňák Josef	
31	Novotný Josef	s. Korda, s. Šilhán – ŽBS, PŘ
47	Hudská Marie	
71	Sochor Bohumil	s. Pospíšil, s. Dobiáš – ŽBS, PŘ
10	Mužíček Vítězslav	
11	Kovář Jaroslav	s. Minář Bř. PBZ, s. Skrbková JZD Příkrý
70	Kopal Josef	
12	Lucká Marie	s. Hanzl, s. Vágner – PBZ
72	Schneider Josef	
64	Bárta Josef	s. Strnad J., s. Fejfar L. – PBZ
13	Švitorka Ladislav	
16	Minář Ladislav	s. Polman, s. Horna – ŽBS, PŘ

Zdroj: SOkA Jablonec, MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 12. 3. 1957.

Agitátoři přišli většinou k zavřeným dveřím, zemědělci byli buď v Semilech nebo v Železném Brodě a ostatní v lese. Proto nebylo možno s nimi otázku JZD projednat. Celá věc vypadala asi tak jako organisovaný odchod občanů ze vsi.[249] Rolníci dali jasně najevo, že JZD nechtějí a aby se nemuseli s agitačními dvojicemi ani sejít a hovořit, opustili své příbytky již časně zrána.[250] Z toho vyplývá, že zemědělci museli být o plánech agitátorů předem dobře informováni a mezi sebou domluveni. Podobný scénář se pak opakoval i druhý den (13. března). V dopoledních hodinách nebyli jednotliví zemědělci opět v obci k zastižení, doma se je agitátorům podařilo „dohnat“ až odpoledne, kdy s nimi mohli konečně zapříst pohovor. Ovšem bez podstatného výsledku, přihlášky do JZD nezískali žádné (poznatky o jednání byly následně zachyceny na průvodní listy, kterými byly agitační dvojice vybaveny).[251]

[249] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 12.3. 1957 (politická skupina či polit – brigáda, Vávra, Grus, Bílková, vykonávala o každém agitačním dni zápis). O útěcích a schovávání rolníků před agitátory se též zmiňuje historik Karel Kaplan, viz *Kronika komunistického Československa 4.*, s. 247 – 256.
[250] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 251.
[251] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 13. 3. 1957.

Agitace pro JZD v Horské Kamenici dne 13. 3. 1957

č. p.	Zemědělci:	Agitátoři:
52	Karel Šída	s. Břet. Štekr, s. Vlad. Hopp – PBZ
64	Josef Bárta	
3	Josef Tulach	s. Žanta, s. Studnička – PBZ
58	Bohumil Sochor	
17	Josef Sochor	
7	Josef Koňák	s. Šilhán, s. Hlubůček – ŽBS, PŘ
28	František Šilhán	
29	Josef Koňák	
36	Vít Koňák	s. Vávra – sekr. KSČ, s. Grůs
76	Bohumil Koňák	
50	Ludvík Šťastný	
13	Pavel Švitorka	s. L. Novotný, J. Riedel – PBZ
12	Marie Hudská	
48	Stanislav Koňák	s. Fr. Liška, s. Krupka – ŽBS, PŘ
73	Josef Blažek	
30	Ladislav Votrubec	
31	Josef Novotný	

Zdroj: SOkA Jablonec, MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 13. 3. 1957.

Ve středu 13. března se do Horské Kamenice vypravili i vysoce postavení okresní funkcionáři, vedoucí tajemník sekretariátu OV KSČ Kobr a náměstek předsedy ONV Beneš, kteří spolu s Antonínem Vávrou (v této době byl pracovníkem na sekretariátu OV KSČ) navštívili zapřísáhlého nepřítele „družstevní“ myšlenky Ladislava Sochora (č. p. 15). Celá akce měla takřka tragikomický průběh: *Zastihli ho v práci s vidlemi, značně rozčileného. Dokazoval citáty z některých Leninových spisů a citáty z Rollandovy Okouzlené duše, že socialisace venkova je pochybená myšlenka a stále členy skupiny varoval, ať ho nechají na pokoji, ať jdou raději pryč, že je nervosní člověk a že za sebe neručí.*[252]

Aktuální události v obci nezasahovaly jenom do života dospělých, určitým způsobem se pochopitelně dotýkaly i těch nejmladších generací. Názory dětí na stávající situaci sledoval ředitel zdejší národní školy Josef Štěpánek, který dne 13. března zadal svým žákům slohovou práci na téma *co se děje v naší vesnici*. Na ukázku jsou uvedeny dochované práce dětí rolníků:[253]

[252] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 251 – 252.
[253] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, Příloha ke kronice č. 2/1957; f. AO Horská Kamenic, Kronika I., s. 252. Rovněž viz f. OŠ Horská Kamenice, Výkazy docházky a prospěchu 1956/1957.

Tvoření JZD

V Horské Kamenici chtějí udělat JZD. Již od 11. února chodí dvojice a nikdo se ještě nedal mimo Berkové a Svárovského. Rolníkům se nelíbí některé nevýhody. Museli by stavět kravín, drůbežárnu a vepřinec. Po stavbě by měli velké dluhy. Dvojice je však přemlouvají, aby se dali do JZD, že by neměli tolik dřiny. JZD tu těžko bude.

Jiřina Sochorová [žákyně 5. ročníku, dcera středního rolníka č. p. 71]

Tvoření JZD

Už po jeden měsíc tu jsou dva lidé a chodí přesvědčovat rolníky na JZD. Rolníci nechtějí, bojí se, že stavba bude mnoho stát. Někteří lidé chtějí, ať už je JZD. Ti dva lidé říkají, když se družstvo neudělá teď, tak se udělá na podzim. Jiní lidé říkají, že když družstvo bude, že oni se do toho nedají a budou pracovat jednotlivě. JZD tu nebude, rolníci to nedopustí!

Vít Koňák [žák 4. ročníku, syn středního rolníka č. p. 36]

Zakládání J.Z.D.

Už přes měsíc tu chodí dvojice přesvědčovat rolníky. Ale rolníci mají z J.Z.D. strach, a proto se nechtějí dát. Chodila jenom jedna dvojice, bylo to málo, tak jim museli přijít na pomoc ze závodů. Pan Svárovský a paní Berková již vstoupili do J.Z.D. Kravín by chtěli postavit nad Koňákovi, přes cestu až na louku. Drůbežárna by mohla být nad Berkovou stavbou. Vepřín nad Šnajdrovi a nad Nechanický. Nevím, jestli J.Z.D. udělají.

Věra Novotná [žákyně 3. ročníku, dcera středního rolníka č. p. 31]

Děti jsou zrcadlem okolních jevů, mínění žáků do značné míry odpovídalo mínění jejich rodičů. Argumenty o nákladných stavbách v JZD a dluhy, proti tomu fráze o zbavení dřiny, pronášené agitátory, které děti přirozeně vnímaly jako neznámé osoby, cizí element v obci (je podivuhodné, že pouze jedna žákyně zachytila ve svém slohu nástup hromadné agitace). Zajímavým postřehem bylo to, že se již během přesvědčování „stavěly“ různé hospodářské stavby JZD, stejně tak jako se „vyhrožovalo“ podzimem, s nímž JZD zaručeně přijde.

S blížícím se koncem týdne agitační práce sice dále pokračovaly, jejich údernost však značně uvadala a do Horské Kamenice se sjíždělo čím dál méně agitátorů. Vynaložené úsilí bylo stejně marné jako u předchozích pokusů.

Agitace pro JZD v Horské Kamenici dne 14. 3. 1957

č. p.	Zemědělci:	Agitátoři:
7	Josef Koňák	s. Sochorová, s. Paldus – PBZ
29	Josef Koňák	
13	Pavel Švitorka	s. Hádek, s. Haničák, s. Rejzek – PBZ
70	Josef Kopal	
3	Josef Tulach	s. Vávra OV KSČ, s. Grůs
49	Kamil Zeman	

Zdroj: SOkA Jablonec, MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 14. 3. 1957.

Opětně celá akce se nesetkala s úspěchem, zemědělci stále tvrdí, že proti JZD nejsou, ale nikdo nechce první podepsat, stále se hoření odvolávají na dolení a dolení zase na hoření. Pochopení není ani u zemědělců členů strany.[254] Po počáteční snaze uniknout přistoupili rolníci na jinou hru a vrátili se k již osvědčené taktice z předchozích let, kdy se „zdráhali" podepsat přihlášku do JZD jako první a odvolávali se na své sousedy.

Agitace pro JZD v Horské Kamenici dne 15. 3. 1957

č. p.	Zemědělci:	Agitátoři:
16	Minářová a s. Minář	s. Vávra OV KSČ, s. Grůs
7	Josef Koňák	s. Korda, s. Petrlák – ŽBS, PŘ
29	Josef Koňák	
76	Bohumil Koňák	s. Vávra OV KSČ, s. Budínský ŽBS, PŘ

Zdroj: SOkA Jablonec, MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 15. 3. 1957.

Byl tu pátek 15. března. V zemědělské usedlosti č. p. 76, u Bohumila Koňáka, se podařilo agitační dvojici zastihnout pohromadě čtyři manželky zemědělců při draní peří, které při rozhovoru projevily zájem o prohlédnutí některého z JZD.[255] Nakolik byla jejich slova myšlena upřímně, není jasné. Jisté je ale to, že za celý týden nebylo dosaženo žádných konkrétních výsledků a změn v postojích rolníků a nepodařilo se dosud získat jedinou přihlášku do JZD (kromě výše uvedených tří osob Vávry, Svárovského a Berkové). Toho dne byli proto význační zemědělci z obce pozváni do kanceláře MNV k pohovoru s předsedou ONV Puturkem a tajemníkem KSČ Kobrem. Jednalo se o Bohumila Koňáka (č. p. 76), Víta Koňáka (č. p. 36), Ludvíka Šťastného (č. p. 50), Josefa Novotného (č. p. 31), Josefa Sochora (č. p. 17) a jeho syna Bohumila Sochora (č. p. 58). Veškerá námaha přesvědčit tyto rolníky o výhodách družstevního hospodaření však zůstala opět marná.[256]

O víkendu (16. – 17. 3.) se všechna agitační aktivita zastavila a Horská Kamenice si mohla oddechnout po hektickém týdnu. Kolektivizační přestávka se navíc ještě protáhla o

[254] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 14. 3. 1957.
[255] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici provedena dne 15. 3. 1957.
[256] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 252.

pondělí, neboť se do obce k agitaci pro JZD nedostavila žádná dvojice.[257] Pokračovalo se tedy až v úterý 19. března, ovšem již pouze sporadicky (účast 4 agitátorů ze ŽBS). Zemědělci byli navíc opět v lese, takže žádných úspěchů nemohlo být ani docíleno. Na odpolední hodiny pak byli někteří zemědělci voláni na MNV k pohovoru.[258]

Agitace pro JZD v Horské Kamenici dne 19. 3. 1957

č. p.	Zemědělci:	Agitátoři:
7	Josef Koňák	s. Malík, s. Dobiáš – ŽBS, PŘ
29	Josef Koňák	
28	František Šilhán	s. Korda, s. Horna – ŽBS, PŘ
13	Pavel Švitorka	

Zdroj: SOkA Jablonec, MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v následující den 19. 3. 1957.

V následujících dnech sice ještě přicházely agitační dvojice ze závodů i brodských škol a navštěvovaly zemědělce, jednalo se již jen o návštěvy čistě formální. Všem zúčastněným bylo jasné, že celá akce úplně ztroskotala. *Jednoho dne nepřišla už ani s. Bílková se s. Grusem.*[259] Akce tím skončila za plného neúspěchu, když přihlášky do JZD podepsali pouze tři drobní zemědělci Stanislav Svárovský (č. p. 5, ha 3,27 orné 2,16), Emilie Vávrová (manželka Antonína Vávry, č. p. 20, ha 1,49 orné 0,78) a Marie Berková (č. p. 60, ha 1,47 orné 0,49).

Druhý pokus o založení JZD v Horské Kamenici (červenec 1957)

Červencový pokus o založení JZD v Horské Kamenici byl pouhou epizodou, která nezasáhla výrazněji do života vesnice. Novou akci, která byla nepochybně iniciována rezolucí KV KSČ a KNV v Liberci (5. 7. 1957),[260] měl vést místní komunista Břetislav Minář (č. p. 40), dělník PBZ Železný Brod a předseda ZO KSČ téhož podniku, spolu s úředníkem zemědělského oddělení ONV Semily Prokopem Pokorným. Nakonec však k vlastní akci vůbec nedošlo a vše skončilo první poradou za účasti členů výboru MO KSČ a ředitele patronátního závodu PBZ Novotného.[261]

[257] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v Horské Kamenici dne 18. 3. 1957.
[258] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Agitace pro JZD v následující den 19. 3. 1957.
[259] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 252.
[260] Obsáhlou rezoluci k socialisaci vesnice viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Resoluce KV KSČ a KNV v Liberci z 5. 7. 1957 (příloha č. 3/1957); f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 253. V této době bylo v obvodu libereckého kraje v činnosti 283 JZD III. a IV. typu.
[261] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 252 – 253. K této akci se v prostudovaných dokumentech nepodařilo dohledat více informací.

Třetí akce na založení JZD v Horské Kamenici (září 1957)

Rolníci byli hrdi na svůj odpor; věřili, že s nimi nikdo nehne. Poněvadž měli povinné dodávky splněny, nehrozilo jim ani nebezpečí pokut, které v některých obcích činily rolníky povolnějšími k vstupu do JZD. Ale tato „sláva" Kamenice netrvala dlouho.[262]

Poslední srpnovou sobotu, dne 31. 8. 1957, přijelo do Horské Kamenice velké nákladní auto, které přivezlo 20 postelí, jež měly být složeny na sále kulturního domu. Poněvadž se tento sál nacházel momentálně ve velkém nepořádku (sklad stavebních hmot pro stavbu záchodů), byly nakonec postele umístěny do dolení třídy ve školní budově (č. p. 74).[263] Takto nevinně byl započat další pokus o založení JZD v Horské Kamenici, opět v režii pracovníků z ONV v Semilech. Navzdory dosavadním kolektivizačním kolapsům byla obec okresními funkcionáři vybrána pro další nábor a vše se připravovalo na příchod *brigády pro přesvědčování rolníků pro společné hospodaření v JZD*.[264]

Stalo se tak hned v pondělí 2. září, kdy ráno do vesnice přijelo 15 soudruhů z různých závodů a úřadů libereckého kraje, kteří byli vybráni jako *nejlepší kádry z řad uvědomělých komunistů*. Jejich úkol byl zřejmý, prolomit nedůvěru zdejších rolníků a konečně položit základ k socializaci Horské Kamenice. Organizačním vedoucím této politicko – agitační skupiny byl jmenován tajemník ONV Semily Rudolf Dubský z Bratříkova. Ještě dopoledne, po informační poradě, vyšly agitační dvojice mezi rolníky a již během úvodního dne byly získány první přihlášky do JZD z řad drobnějších rolníků.[265] Večer pak k rolníkům o úkolu skupiny promluvil v místním rozhlase jeden z jejích členů. Ve svém projevu nadnesl hlavní cíl – přesvědčit zdejší zemědělce o výhodách společného hospodaření v JZD (např. sociální pojištění, přednostní a výhodnější nákup šlechtěných osiv a umělých hnojiv v porovnání se soukromým sektorem, přednostní a cenově levnější provádění prací STS pro JZD, nižší dodávkové povinnosti JZD). Produktivitu družstevní velkovýroby přirovnal k průmyslovému závodu a nezapomněl zdůraznit, že v obci jsou již podepsány první přihlášky s dovětkem, že následní „zájemci" již nebudou první (narážka na oblíbený argument rolníků). Rozhlasový

[262] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 253.
[263] Tamtéž, s. 253.
[264] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 30. 8. 1957. Pro potřeby agitační práce byl připraven bohatý propagační materiál, obsahují stereotypní fráze o zvýšení zemědělské výroby i celkové úrovně života na vesnici (radostná perspektiva, štěstí, kulturnost). Budování JZD bylo přirovnáno k budování celosvětového míru. Apelováno bylo zvláště na ženy a mládež. Srov. Přílohu 10.
[265] Patrně se jednalo o drobné majitele zemědělské půdy do dvou hektarů. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 253.

projev byl ukončen ujištěním, že každý zemědělec v obci bude agitátory během akce navštíven.[266]

Přesvědčovací kampaň dvojic pokračovala v úterý 3. září a souběžně s ní zasedala tzv. komise pro plnění a vymáhání občanských povinností z ONV ve složení Šmíd a Hypšman (trestní komise). Komise si volala rolníky, kteří neplnili své dodávkové úkoly, neplatili řádně daně či prémie zemědělského pojištění, a snažila se jim vysvětlit, že příčina jejich zaostávání vězí v jejich zastaralém soukromém způsobu výroby, který již nestačí splňovat rostoucí nároky na zemědělské produkty. Jediná cesta vyřešení tohoto nedostatku byla pochopitelně v zapojení do společného „družstevního" hospodaření. Mnozí zemědělci, vystaveni této „argumentaci" (či spíše hrozbě pokut), nakonec podlehli a rozhodli se vstoupit do JZD. Večer pak byla pořádána výborová schůze MO KSČ a komunistů z MNV, na které bylo jednáno o formách přístupu k zemědělcům a metodách přesvědčování. Hlavní zásadu údajně razil okresní tajemník Dubský a sice *přátelský postup, aby po založení JZD zdejší rolníci kohokoli z agitační skupiny vždy rádi mezi sebou uvítali.*[267] Po schůzi přednesl jeden z agitátorů projev k rolníkům v místním rozhlase.

Přátelé zemědělci

Již řada zemědělců vaší obce podepsala přihlášky do JZD. <Učiňte tak i vy. Dokažte, že jste hodni důvěry ve vás kladené.> Agitační dvojice se právě rozcházejí, aby vás navštívily a projednaly s vámi všechny podrobnosti. Z denního tisku i rozhlasu se dovídáte o hromadném přechodu celých obcí ku družstevnímu hospodaření. V této akci vede kraj Plzeň, kde chybí v celém kraji asi 50 obcí, aby představitelé kraje mohli hlásiti vládě, že úkol zespolečenštění práce na vesnici jest již splněn. Následují kraje České Budějovice, Jihlava, Hradec Králové, Karlovy Vary a Liberec. Dokažte i vy, že jste hodni důvěry ve vás kladené. Neotálejte s podpisem přihlášky. Projevte svůj poměr k budování socialismu v naší vlasti.[268]

Jak je patrné, projev se snažil nabudit atmosféru všeobecného a nezadržitelného procesu, kterému se nelze ubránit. Vstoupit do JZD a rozšířit „velkou družstevní rodinu" mělo být ctí pro každého rolníka. Reflektován byl celostátní vývoj události na venkově, který především v měsících srpnu a září pohltila mohutná vlna zakládání nových JZD.[269]

---

[266] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, strojopisný záznam rozhlasového projevu z 2. 9. 1957 (příloha č. 4/1957).
[267] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 254.
[268] Jak je patrné z dochovaných podkladů, rozhlasový projev byl sestaven bezprostředně pro danou situaci a jednalo se do značné míry o improvizaci (psán tužkou, s četnými škrty a přepisy). Rozhlasové pobídky ke vstupu do JZD doplňoval i materiál vizuálního charakteru (Příloha 10). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, rukopisná předloha rozhlasového projevu ze 3. 9. 1957 (příloha ke kronice č. 5/1957).
[269] J. PERNES, *Závěrečná etapa kolektivizace*, in: V. BŘEZINA – J. PERNES (edd.), Závěrečná fáze kolektivizace, s. 16; J. PEŠEK, *Obrat ve združstevňování*, ČČH 34, 1986, č. 4, s. 501 – 506.

Následný den (4. září) byla náborová skupina posilněna o další tři agitátory – členy OV KSČ ze Semil tajemnici Olympii Noskovou, Stanislavu Brožovou a Františka Vlacha (to znamená, že se její počet pohyboval kolem 20-ti osob).[270] V průběhu dne pak byly získány další přihlášky a nepochybně se jednalo o nejúspěšnější výsledek dosavadního působení agitátorů v obci. Počet hektarů pro utvoření JZD utěšeně rostl – celkem bylo k dispozici již 140 hektarů ze 180-ti veškeré zemědělské půdy v obci. To znamenalo, že zkolektivizováni byly již nejen drobní, ale i řada středních rolníků.[271] Na práci agitační skupiny přijel osobně dohlédnout, v Horské Kamenici již známý, vedoucí tajemník OV KSČ Kobr s ředitelem STS Lomnice nad Popelkou. Večer se opět schůzovalo, tentokrát byla na řadě členská schůze MO KSČ, na níž místní komunisté schválili dosavadní postup kolektivizace. Dále zde byla řešena otázka členů strany, kteří dosud do JZD nevstoupili, což bylo přijato s podivem, že se nechali předehnat řadou nestraníků (celkem v obci nepodepsalo přihlášku 5 komunistů a 5 bezpartijních). Na schůzi také již dokonce padlo datum ustavující schůze JZD, které bylo stanoveno na nadcházející sobotu 7. září 1957.[272] Pochopitelně nemohl chybět další burcující noční rozhlasový projev. Adresován byl výhradně k posledním váhajícím. Připomenuty byly dosažené úspěchy se zdůrazněním, že vznikající socialistický sektor v obci již zahrnuje více než polovinu veškeré zemědělské půdy a že růst JZD utěšeně pokračuje v celém libereckém i jiných krajích.

Vyvrcholení agitační akce nastalo ve čtvrtek 5. září, kdy byli získáni tři nejzatvrzelejší rolníci v obci (patrně Ladislav Sochor č. p. 15, Bohumil Sochor č. p. 71 a Josef Berka č. p. 46), čímž bylo dosaženo hodnoty 98 % zemědělské půdy v JZD.[273] Jak je z výše uvedeného sledu událostí patrné, navzdory předchozímu několikaletému jednotnému odporu zdejších zemědělců, se náborové skupině podařilo docílit ustavení družstva prakticky během pouhých čtyř dnů jejich přítomnosti a působení v obci. Jak si tento rychlý zvrat vysvětlit? Jisté je to, že akce takovéhoto rozměru se v Horské Kamenici uskutečnila vůbec poprvé. Již dovezení postelí muselo vyvolat zdání něčeho neobyčejného, dále pak nepřetržitá přítomnost přibližně dvaceti cizích agitátorů také nepřidala na jistotě. Rolníci byli od rána do pozdních nočních hodin vystaveni psychickému tlaku, nedostali možnost „oddychu“, nebylo úniku (narozdíl od jarní akce, kdy agitátoři ve vsi nebydleli a každý den sem dojížděli). Přes den chodily agitační

[270] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 255.
[271] Nejmenší držitelé zemědělské půdy do 2 hektarů (celkem 25 osob) vlastnili dohromady 18,56 ha zem. půdy, drobní rolníci (2 – 5 ha zem.) drželi 51,91 ha zem. a na střední rolníky (od 5-ti ha výše) připadalo 109,91 ha zem. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.
[272] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 254-255.
[273] Jednalo se o všechny usedlosti nad 2 hektary půdy, ostatní drobnější držitelé byli řešeni až v pozdější době. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 255; f. MNV Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, Příloha ke kronice č. 11/1957. Dále srov. kapitolu JZD Horská Kamenice.

dvojice po jednotlivých usedlostech, do toho se několikrát denně hlásilo místním rozhlasem. Večer byli vybraní rolníci zváni na MNV a v nočních hodinách (21:00, 22:00) pak agitátoři *rachotili* (*vrčeli*) rozhlasem a *vyřvávali*. Mnohdy pak vzápětí opět vyšli do terénu. K tomu je třeba přičíst působení trestní komise ONV, která s rolníky nemusela rozebírat jen případné nedodávky.[274]

Patrně daleko od pravdy nebude místní kronikář (ředitel školy) Josef Štěpánek, který si stejnou otázku položil bezprostředně po ukončení náborové akce a založení JZD:[275] *Z velkého odporu družstvo za 4 dny: ... jak se mohlo ve zdejší obci ustavit JZD v tak krátké době a v poměrně velmi klidném ovzduší, když po celá léta a ještě letos na jaře byl odpor tak silný, možno říci zarputilý.* Hlavní klíč k vyřešení tohoto zvratu spatřuje kronikář v dětech zemědělců. Potomci většiny drobných a řady středních rolníků totiž odešli ze zemědělství a pracovali v průmyslu, některé děti byly na studiu. V Horské Kamenici údajně velmi citelně zapůsobily události z nedalekého Smrčí, kde podobná náborová kampaň proběhla v předchozím měsíci (srpen 1957) a kde děti rolníků, kteří nechtěli vstoupit do JZD, byly uvolňovány ze zaměstnání a vraceny k rodičům na usedlosti. Do té doby, než si dotyčný rolník rozmyslí vstup do JZD.

A to napomáhalo velmi citelně. Děti, které si zvykly na lehčí a pohodlnější život, naléhaly na své rodiče, aby vstoupili do JZD a neničili jim život. Rodiče se také báli o osud svých dětí na školách, kdyby měly být vráceny zpět na hospodářství. A tento moment byl rozhodující i u nás, i když agitátoři nemuseli snad vůbec o tom ani hovořit. Tak mocně působily zvěsti ze Smrčí, že zdejší rolníci byli vlastně rozhodnuti o vstupu již před příchodem agitační skupiny. Když byla jednota odporu takto rozlomena, uvědomili si ostatní, že by se zbytečně a marně vstupu bránili. Vyjádřil to v rozhovoru s jednou agitační dvojicí rolník Novotný: ‚Nehnuli byste s námi, když však doleňáci do družstva šli, co nám zbývá, než jít také.'

Zdá se tedy, že soudržnost kamenických rolníků byla rozlomena díky mateřské a otcovské lásce k jejich potomkům. Dalším momentem byl vliv „Doleňáků", kteří představovali nejvýznamnější část rolníků (sedláci) a byli nepsanými autoritami života

[274] Pamětník B.S.1941 dokonce nazval tyto praktiky psychózou – *kravál* z tlampačů byl údajně slyšet až v Podspálově a naopak k Horské Kamenici doléhaly zvuky z místních rozhlasů okolních vsí, viz Přepis zvukového záznamu rozhovoru, podzim 2004, archiv autora; Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 2. 2005, archiv autora. *Chodili ve dne v noci za vámi a „furt" otravovali, chodili na pole, do bytu. Přesvědčovali, že všechno bude lepší, že v Rusku jsou sovchozy a kolchozy, veliký, a že se tam mají lidi krásně. V USA že jsou velký celky a že se tam taky tak hospodaří, že tady taky musí.* Srov. Pamětník B.S.1932, Zvukový záznam a přepis rozhovoru, 17. 11. 2005, archiv autora. Zlehčující báseň o dobové atmosféře při příjezdu agitační brigády do vsi Smrčí (ovšem již v roce 1952) viz v Příloze 6/9.

[275] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 256 – 257.

vesnice. Důvodů ke vstupu do JZD však mohlo být více. U drobných zemědělců, kteří vykonávali vedle hospodaření druhé zaměstnání, to mohla být snaha o zbavení se půdy, u starších a nemocných jedinců mohla sehrát roli únava, která se za osm let (od roku 1949) musela projevit. U posledních vzdorujících či váhajících lze počítat s obavou z izolace, pokud by jako jediní zůstali stát mimo družstevní sektor (ve smyslu: „Kdo chvíli stojí, již stojí opodál"). Někteří rolníci mohli také, pod vlivem propagandy a zpráv o pokračujícím tempu kolektivizace v celé republice (viz rozhlasové projevy),[276] dojít k přesvědčení, že již nemá smysl se dále bránit a pouze oddalovat to, co je nevyhnutelné.[277]

Odpoledne 5. září se agitační dvojice naposledy rozešly po jednotlivých rolnících, aby roznesly pozvánky na ustavující schůzi JZD, která byla podle předchozí dohody (viz výše) stanovena na sobotu 7. září 1957. Současně s ní byl každému rolníku – družstevníku předán blanket s vyznačenými názvy budoucích funkcí v představenstvu s tím, aby členové JZD tajně navrhli do funkcí nejschopnější sousedy. Tomu musela předcházet vysvětlující instruktáž v místním rozhlase, neboť mnozí zemědělci neznali přesné významy jednotlivých funkcí a pletli si agronoma se zootechnikem, účetního s pokladníkem apod.[278]

Podobný úkol, tj. navrhnout základní funkcionářský sbor nového JZD a navíc zhodnotit probíhající události v obci, dostaly tentýž den i děti v místní národní škole:[279]

Co se děje tento týden.

Tento týden zakládají v Horské Kamenici družstvo. Tatínek se také už dal do družstva. Už je přihlášen do družstva celý Dolenec. Lidé se do družstva nechtěli dát, ale museli se přihlásit. Ale družstvo lidem ulehčuje práci.
předseda Bohumil Koňák
dobytku rozumí pan Šťastný
polím rozumí Josef Tulach
pokladník Pavel Švitorka

Vít Koňák [žák 5. ročníku, syn středního rolníka č. p. 36]
- 5. IX. 1957

[276] Od počátku roku do konce srpna 1957 bylo jen v kraji Liberec ustaveno 138 nových JZD, z toho téměř polovina vznikla od začátku července do počátku září 1957 (63 JZD). Srov. SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 147, inv. č. 149, sign. V/1, leden 1958; *Další nová JZD*, Zemědělské noviny XIII/219, 11. 9. 1957.
[277] Rovněž viz kapitolu Prosopografie.
[278] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 9. 1957; kt 6, inv. č. 61, 1957; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 255.
[279] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, Příloha ke kronice č. 10/1957.

Co se přihodilo tento týden.

Zakládají tu družstvo. Náš tatínek a maminka přihlášku podepsali. V pondělí začaly dvojice chodit a v pátek budou mít družstvo hotovo. Družstvo ulehčuje lidem práci. V sobotu bude schůze, ve které budou družstevníci volit předsedu, zótechnyka [!], pokladníka a akronoma [!].

předseda	*Kováře*
dobytku rozumí	*Šťastného*
polím rozumí	*B. Koňáka*
pokladník	*Švitorku*

V. Novotná [žákyně 4. ročníku, dcera středního rolníka č. p. 31] *- 5. IX. 1957*

Dvě výše uvedené ukázky dokumentují, že všudypřítomná propaganda zapůsobila i na kamenické děti („JZD ulehčuje lidem práci“). Na výroku chlapce Víta Koňáka je patrné, že vstup do družstva nemusel být vždy dobrovolný.

Návrhy funkcionářů (tj. představenstva JZD) byly od jednotlivců soustředěny následný den 6. září. Družstevníci prý při zvažování kandidátky neponechali nic náhodě a dokonce nejagilnější z nich obcházeli v noci své sousedy domlouvali se, koho navrhnou.[280] Ze sebraných návrhů byl politickou agitační skupinou sestaven celkový návrh nového představenstva, který byl určen pro ustavující schůzi. To byl poslední čin agitátorů v Horské Kamenici. Organizační vedoucí této skupiny Rudolf Dubský se ještě závěrem s kamenickými rolníky rozloučil a druhý den poté, dne 7. září 1957, skupina odstěhovala postele ze školy do nedalekého Držkova, kde na ni čekal stejný úkol jako v Horské Kamenici.[281]

Novopečení družstevníci však měli hlavu plnou jiných starostí. Narychlo musel být vyčištěn sál v kulturním domě a vše se chytalo k večerní ustavující schůzi JZD. Ta byla zahájena s úderem deváté hodiny večerní. Do sálu kulturního domu se vtěsnalo 96 osob z řad samotných družstevníků, občanů a různých hostů.[282] Nejprve schůze přijala podané přihlášky,

[280] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 255 – 256.

[281] Po celou dobu práce skupiny v obci byly agitátorům přiváženy obědy ze závodní kuchyně ŽBS ze Železného brodu, snídaně a večeře si členové obstarávali sami, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 256.

[282] Za ONV předseda Puturek, okresní tajemník Dubský, vedoucí odboru pro zemědělství a lesní hospodářství rady ONV Pršala, vedoucí odboru sociálního zabezpečení rady ONV Kopal, Hypšman, finanční instruktor JZD Velíšek, pracovník oddělení kultury Nosek, volený člen ONV za obec Horskou Kamenici Bartoš, dále pak poslanec Hlavatý, zástupci JZD a MNV Záhoří Havrda (předseda JZD), Faix a Kohout, pracovník výkupu

kromě pěti sporných, které byly prozatím ponechány stranou z důvodu výhrad ohledně nedostatečného počtu pracovních sil či předání určitého inventáře. Dále pak byli přítomní seznámeni se vzorovými stanovami, přijatými III. celostátním sjezdem JZD. Hlavním bodem se stala volba členů a funkcionářů představenstva JZD. Za předsedu JZD byl zvolen Jaroslav Kovář (č. p. 11), místopředsedou se stal Bohumil Koňák (č. p. 76), agronomem Josef Sochor (č. p. 37 – syn Ladislava Sochora č. p. 15), zootechnikem Ludvík Šťastný (č. p. 50), skladníkem Vít Koňák (č. p. 36) a pokladníkem Pavel Švitorka (č. p. 13). Dalšími členy představenstva se byli Eva Koňáková (č. p. 36 – manželka Víta Koňáka), Josef Novotný (č. p. 31) a Emilie Vávrová (č. p. 20).

Při volbě představenstva se vycházelo z celkového návrhu, který byl sestaven na základě předchozí „anonymní ankety" mezi družstevníky. V té dostali nejvíce hlasů především střední rolníci, včele s mladým zemědělcem Jaroslavem Kovářem. Jedinou výjimku představovala Emilie Vávrová, manželka předsedy MO KSČ Antonína Vávry, která byla do představenstva navržena až dodatečně, aby zde byl zastoupen alespoň jeden člen KSČ. Při hlasování byli členové představenstva přijati jednomyslně, Emilie Vávrová dvaceti čtyřmi hlasy.[283] Dále byla zvolena pětičlenná revizní komise ve složení Bohumil Sochor (č. p. 58), Josef Koňák (č. p. 29), František Blažek (č. p. 52), Josefa Minářová (č. p. 16) a Josef Koňák (č. p. 7). Účetní JZD se stala Vlasta Koňáková, dcera místopředsedy Bohumila Koňáka. Ustavena byla také komise pro adaptace a nové stavby (Jaroslav Kovář, Ludvík Šťastný, Bohumil Koňák č. p. 76), jmenováni též byli doplňující členové do komise pro hospodářsko technickou úpravu půdy (HTÚP, agronom Josef Sochor, Vít Koňák, Bohumil Sochor č. p. 58).[284]

Poté následovalo odhlasování typu JZD, v úvahu přicházel jen III. a IV. typ. V této otázce se projevila nerozhodnost družstevníků, nehlasovali ani pro, ani proti. Až po výtce agronoma byl nakonec v novém hlasování dvaceti třemi hlasy přijat IV. typ. Na schůzi bylo rovněž okresními představiteli nadneseno, že zde budou zavedeny pěti osevní postupy – pícninářský a obilnářský, čímž padla, k všeobecnému zklamání, možnost přeřazení obce do

Hádek, ředitel STS Lomnice n. P. Berka aj. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice 7. 9. 1957.

[283] *Byla sice hlasováním přijata, ale bylo zřejmé, že se tak děje více z nutnosti.* Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 256.

[284] Tito členové doplnili komisi vyslanou z okresu, viz kapitola JZD Horská Kamenice.

pastvinářské oblasti, jak o tom údajně při agitaci padaly zmínky. Ustavující schůze skončila ve dvě hodiny ráno a družstevníci tak mohli vykročit do nové etapy svého života.[285]

Na závěr této kapitoly ještě uveďme dvě „kuriozity“. Dne 20. září 1957 došel do rady MNV osobní dopis předsedy KNV s. Jelínka, ve kterém poděkoval zdejším funkcionářům lidové správy za spolupráci na utvoření JZD a splnění rezoluce KV KSČ a KNV o zakládání a rozšiřování JZD (viz výše): *Ustavení JZD stalo se jistě za velkého úsilí všech členů národního výboru, rady i zemědělské komise, za podpory poctivých drobných a středních rolníků ve vaší obci.*[286] V obdobném duchu vyzněl i článek na stránkách Zemědělských novin, který vyzdvihl práci místních složek NF a jejich „nezanedbatelný“ podíl na kolektivizaci: *V některých obcích mají skupiny ČsČK dokonce největší zásluhu na založení JZD. V Horské Kamenici na Semilsku besedami, schůzemi a osobními agitací skupina ČsČK podstatně přispěla k založení JZD a navíc se 30 jejích členů rozhodlo vstoupit do družstva*.[287] S ohledem na skutečný průběh událostí v Horské Kamenici je patrné, že výše postavení funkcionáři žili v docela „jiném světě“, který se od reality všedních dních na nejnižší úrovni obcí a vsí poněkud odlišoval. Druhý případ je pak názorným svědectvím toho, že v propagandě (obzvláště na stránkách tisku) se žádné meze nekladou.

[285] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice 7. 9. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957). Založením JZD došlo k zániku místního Družstva pro rozvod elektřiny a mechanisaci zemědělství. Srov. f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 62, Oznámení o zániku družstva; vyvěšení vyhlášky (8. 2. 1958); kn 2, inv. č. 48, Podací protokol 1957 – 1958.

[286] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, 18.9. 1957; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 258.

[287] D. ŠMEJC, *Čím více agitátorů pro JZD, tím lépe*, Zemědělské noviny XIII/279, 21. 11. 1957.

5. JZD Horská Kamenice

Bezprostředně po ustavující schůzi se v JZD Horská Kamenice sešlo 43 členských přihlášek a 39 zemědělských usedlostí.[288] To však zdaleka nebyl stav konečný. Během září 1957 musely být ještě dořešeny některé sporné záležitosti, především ty případy, kdy přihláška nebyla podepsána dostatečným počtem osob z usedlosti (pracovních sil), který by byl úměrný výměře vnesené půdy, anebo majitelé půdy žili zcela mimo obec.[289] Dále také byla nabídnuta možnost ke vstupu do JZD drobným držitelům zemědělské půdy do 0,5 hektaru, kterých se dosud kolektivizace výrazněji nedotkla. Případný vstup těchto vlastníků do společného hospodaření byl ponechán zcela na jejich vůli, bylo jim však připomenuto, že v JZD se jim významně sníží dodávkové povinnosti.[290] Nakonec se do JZD zapojilo celkem 47 zemědělských závodů a 68 družstevníků. K tomu družstvo navíc obhospodařovalo pozemky od usedlostí č. p. 33 a č. p. 42, jejichž majitelé do JZD nevstoupili.[291] Prakticky tak byla sdružena všechna hospodářství s výměrou nad 0,5 hektaru zemědělské půdy (43 usedlostí + využívání pozemků od č. p. 33 a č. p. 42), z drobných držitelů půdy pod touto hranicí se družstevníky stali čtyři (ze třinácti).[292]

Jak je z níže uvedené tabulky patrné, téměř polovina všech členů JZD pocházela z usedlostí větších než 5 hektarů zemědělské půdy, přičemž z každého tohoto hospodářství vstoupili do družstva převážně dva členové. V naprosté většině se jednalo o hospodáře a jejich manželky, svobodný rolník Josef Koňák č. p. 29 vstoupil spolu se svojí starou matkou. Pouze za usedlost č. p. 7 (Koňákovi) podepsali přihlášku hned tři členové (hospodář s manželkou a svojí matkou),[293] zatímco z č. p. 14 nakonec jen jeden člen (František Dufek). Zemědělské závody do 5-ti hektarů byly, až na několik případů, zastoupeny jedním družstevníkem.

---

[288] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 19, 13. 9. 1957; kt 440, sign. zem.1, 1957.

[289] Zde se jednalo především o usedlost č. p. 14 (František Dufek, syn Jaroslav), č. p. 33 (Emil Sochor), č. p. 42 (Ema Minářová) a č. p. 49 (majitel Vyhlídko, dosavadní nájemce Kamil Zeman). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957.

[290] V případě, že tito majitelé do JZD nevstoupili a jejich pozemky se ocitly v plánovaných honech, byla jim vyhrazena náhrada na okraji družstevních honů. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 11. 9. 1957, 18. 9. 1957, členská schůze 21. 9. 1957.

[291] Na pozemcích od č. p. 33, majitelem byl Emil Sochor z Loužnice, dosud hospodařil jeho bratr Bohumil Sochor (č. p. 71). Půda od č. p. 42 (majitelka Ema Minářová z Krásného Lesa) byla do této doby propachtována několika nájemcům, s nimiž také pozemky do JZD přešly (srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Bohumil Sochor čp. 58). Družstevníky se nestali ani majitelé č. p. 49 (manželé Vyhlídkovi z Horní Řasnice), za tuto usedlost však do JZD vstoupila manželka dosavadního nájemce a uživatele Božena Zemanová.

[292] Celkem JZD v roce 1958 obhospodařovalo 156,74 ha zemědělské půdy, z čehož bylo 109 ha půdy orné, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17.

[293] Z rodiny Sochorů (č. p. 15) vstoupili rovněž tři osoby, syn Josef však již měl vlastní domácnost (č. p. 37). Z usedlosti č. p. 76 (Koňákovi) byla v JZD kromě svých rodičů i dcera Vlasta – nestala se ale členkou, nýbrž zaměstnankyní (účetní).

Plných 60 % pracovníků JZD Horská Kamenice tvořily ženy. Tuto převahu družstevnic nad družstevníky měly na svědomí drobné zemědělské závody, ze kterých do družstva vstoupily hlavně ženy bývalých hospodářů (dosud vesměs v domácnosti), zatímco jejich manželé zůstávali ve svých druhých zaměstnáních mimo zemědělskou výrobu. Založení JZD jim tak do jisté míry ulehčilo od dřiny a zbavilo je dosavadního dvojího zaměstnání. To ale neznamená, že by se na družstevních pracích nemuseli vůbec podílet. Většina z nich totiž měla vůči JZD závazek, který byl při založení družstva připsán u přihlášky dané usedlosti, a byl tak povinen družstvu vypomoci při hlavních zemědělských pracích (odpracovat určitý počet hodin). Někteří občané také uzavřeli podobný závazek při tzv. agitačních nedělích, které prováděl MNV spolu se složkami NF.[294]

Poměrně vysoký byl věkový průměr členstva, který se pohyboval lehce přes hranici 50-ti roků. Potomci rolníků byli buďto ještě malí či školou povinní, anebo se snažili z obce a ze zemědělství odejít, pokud již tak v minulosti neučinili.

Členská základna JZD Horská Kamenice z hlediska věku, pohlaví a velikostní skupiny (stav k 31. 12. 1958)

Velikostní skupina zemědělské usedlosti	Počet usedlostí	Věková skupina									
		14 – 25 let		26 – 45 let		46 – 60 let		nad 60 let		celkem	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
III. (10,01 – 15 ha)[295]	1	–	–	–	–	1	1	–	–	1	1
IV. (5,01 – 10 ha)[296]	14	–	–	3	7	9	5	2	2	14	14
V.a (3,51 – 5 ha)[297]	8	–	–	–	2	1	4	2	1	3	7
V.b (2,01 – 3,50 ha)[298]	6	–	–	–	–	2	4	1	–	3	4
VI. (0,51 – 2 ha)[299]	14	–	–	1	2	1	6	3	1	5	9
VII. (do 0,5 ha)[300]	4	–	–	–	–	–	3	–	1	–	4
bez půdy[301]	2	–	–	1	1	–	–	–	–	1	1
celkem	47 + 2	–	–	5	12	14	23	8	5	27	40

Zdroj: SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958 (k 31. 12. 1958); kt 2, nezpracováno, Záhumenky (10. 10. 1957); f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. MNV Horská Kamenice, inv. č. 1, Pamětní kniha II., s. 16; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář dle obcí 1957; kt 514, sign. výk/4, Rozpisový sumář dle obcí 1958.

[294] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1958, 7. 8. 1958.
[295] Usedlost č. p. 76.
[296] Usedlost č. p. 7 tři družstevníci, č. p. 3, 11, 13, 15, 28, 29, 30, 31, 36, 50, 58, 71 po dvou družstevnících, č. p. 14 jeden družstevník.
[297] Usedlosti č. p. 52 a č. p. 70 po dvou družstevnících, č. p. 10, 12, 32, 46 (Josef Berka), 48, 49 po jednom družstevníku.
[298] Usedlost č. p. 73 dva družstevníci, č. p. 5, 34, 47, 64, 77 po jednom družstevníku.
[299] Usedlosti č. p. 6, 16, 20, 23, 40, 41, 44, 46 (Pavel Berka syn), 51, 60, 61, 65, 67, 72 po jednom družstevníku.
[300] Usedlosti č. p. 8, 21, 35, 55 po jednom družstevníku (do JZD z této velikostní skupiny nevstoupili majitelé č. p. 2, 18, 24, 38, 56, 59, 62, 63, 69).
[301] Josef Sochor (č. p. 37) – syn Ladislava Sochora z č. p. 15, Anna Koňáková (č. p. 79) – sestra Víta Koňáka z č. p. 36.

5.1. První kroky družstevníků – položení základu k přechodu od soukromé zemědělské výroby ke kolektivnímu hospodaření

Jednou z prvních a nezbytných potřeb nově vzniklého JZD bylo zajištění zázemí pro administrativní činnost. Kvůli nedostatku vhodných prostor v obci musela být nakonec tato záležitost řešena skromným azylem v místnosti kanceláře MNV, která se nacházela v přízemí školy (č. p. 74). Bylo však jasné, že se jedná pouze o provizorní a dočasnou variantu. Již v listopadu 1957 nebylo v důsledku rostoucí úřední agendy JZD v této kanceláři takřka k hnutí, a proto v polovině prosince se muselo JZD přesunout do budovy místního jednatelství státní spořitelny (kampelička č. p. 43), kde pro něj byla vyhrazena přední místnost, dosud užívaná jako čekárna. Nezbytný nábytek a psací stroj poskytnul MNV do té doby, než si vlastní zařízení opatří družstvo ze svých prostředků.[302]

Období od září do prosince 1957 se vyznačovalo realizací řady úkolů, směřujících k přípravě a zajištění pokud možno plynulého přechodu od dosavadního soukromého hospodaření k hospodaření kolektivnímu a to jak v rostlinné, tak i v živočišné výrobě. Tato transformace se odehrávala za součinnosti a pod dohledem okresních činitelů, v neustálém kontaktu s družstvem byl především přidělený stálý instruktor ONV, zvěrolékař MVDr. Ota Zeman.[303] Činnost družstva rovněž sledovala rada MNV, která do schůzí představenstva JZD vysílala svého stálého delegáta Františka Koňáka, jenž se střídal s Pavlem Švitorkou.[304]

Hned v prvním týdnu po založení JZD zavítali do Horské Kamenice pracovníci ONV Plichta a obvodní zootechnik Jan Vágner, aby vypracovali plán přípravných prací pro společné hospodaření a rychlé najetí na odsouhlasený IV. typ JZD.[305] Protože se nezadržitelně blížila doba podzimních polních prací, musel být bezodkladně řešen především úsek rostlinné výroby. V pondělí 9. září 1957 se proto do obce dostavil Ing. Bohumil Palata z oblastního ústavu geodézie a kartografie v Liberci, který začal pracovat na hospodářsko – technické

[302] Kamenické jednatelství státní spořitelny v Semilech již delší dobu stagnovalo a žilo prakticky jen administrativně (lidé spořili velmi málo). Proto bylo počítáno s tím, že v dohledné době dojde k jeho uzavření. To se stalo v roce 1959, přičemž vedení příjmů a vydání převzala účetní JZD (budova byla předána MNV, které ji plně poskytlo do užívání JZD). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 231 – 232, 260, 264; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 7; kn 2, inv. č. 48; kt 3, 15. 11. 1957, 13. 12. 1957; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 18. 12. 1957.

[303] Ota Zeman docházel téměř do všech schůzí představenstva i členských schůzí JZD, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 260, 280.

[304] František Koňák (č. p. 67) byl členem rady MNV a stálé zemědělské komise (členkou JZD byla jeho tchýně Františeka Švitorková, rovněž z č. p. 67). Pavel Švitorka (č. p. 13) byl členem rady MNV a také obecním pokladníkem a členem stálé finančně rozpočtové komise. Funkci pokladníka zastával i v JZD. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1. 11. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici, 31. 5. 1957.

[305] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Plán přípravných prací pro společné hospodaření a přechod na vyšší typ v JZD H. Kamenice v údobí od 8. září 1957 do dne společného ustájení do 1. ledna 1958 (11. 9. 1957); SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 11. 9. 1957; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 258.

úpravě půdy (HTÚP) a jednotné evidenci půdy.[306] Současně s tím byl agronomickou službou ONV a STS navržen osevní postup plodin, dále pak po odběru půdních vzorků (zjištění obsahu živin v půdě) došlo k vypracování hnojařského plánu pro podzim 1957 i pro jaro 1958 a nakonec byl vytvořen celkový plán společných podzimních prací (provedl agronom JZD s pomocí STS).

Mezitím se započalo s přípravami k zajištění společných fondů osiv (ozimů a jařin),[307] sadby, hnojiv a krmiv a k převzetí živého a mrtvého inventáře a budov. K tomuto účelu byla sestavena stálá skupina z pracovníků zemědělského odboru rady ONV – vedoucím skupiny se stal Jaroslav Poloprutský, dalšími členy byli stavební technik, zástupce STS, agronom ONV a zootechnik ONV.[308] Prozatím bylo u družstevníků prováděno vytipování a průzkum skladovacích prostor a stájí, které by přicházely v úvahu pro účely JZD, včetně navržení nutných stavebních úprav. V září 1957 bylo také provedeno veterinární vyšetření skotu. Zjištěno bylo přitom 13 stájí zamořených tuberkulosou, přičemž z celkového počtu 150-ti kusů skotu reagovalo na TBC čtyřicet. Navíc bylo předpokládáno, že dalších 40 – 61 kusů bude rovněž infikovaných, neboť sdílely společné prostory s infikovaným skotem.[309]

V této fázi u řady družstevníků stále přetrvávaly pochybnosti nad budoucností družstva, prosakovaly poznámky typu, *že se stejně položí*, *že se nezaseje*, *že nelze svádět dobytek*. U některých z nich se údajně vůči JZD projevovala zášť nebo nespokojenost z toho důvodu, že v družstvu nedostali žádnou funkci.[310] Občané nakupovali opatrně a raději šetřili peněžní úspory do dalších let pro případ, že by JZD špatně prosperovalo.[311]

První skutečná společná družstevní práce v Horské Kamenici se odehrála při vybírání brambor na začátku října 1957. Vše bylo předem pečlivě připraveno. Dne 21. září byli nejprve zvoleni čtyři skupináři JZD, jimiž se stali Bohumil Koňák (č. p. 76), Bohumil Sochor (č. p. 58), Josef Sochor (č. p. 37 – dříve č. p. 15) a Josef Novotný (č. p. 31),[312] dne 2. října 1957 pak byl na společné schůzi rady MNV a představenstva JZD dohodnut konkrétní postup a organizace celé akce. Předseda JZD spolu s agronomem sestavili čtyři pracovní skupiny (4 skupináři), pro které byly vytýčeny čtyři úseky. Následný den bylo s kolektivním vybíráním

[306] Strávil zde přibližně šest týdnů. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 257.
[307] Rolníci byli místním rozhlasem s předstihem upozorněni, aby neseli ozimy o své vůli (jak byli pochopitelně navyklí) a vyčkali skupinového osevu. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 17. 9. 1957.
[308] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Plán organisačních opatření na nově založených JZD v okrese Semily, 3. 10. 1957.
[309] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957.
[310] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259.
[311] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 270.
[312] Přijati členskou schůzí dne 21. 9. 1957. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 18. 9. 1957, členská schůze 21. 9. 1957.

brambor započato, bezprostředně za vybírači rozvážel agronom JZD traktorem hnůj a druhý den – v pátek 4. října 1957 – se začal rodit první družstevní lán žita.[313]

V souvislosti s tím bylo přikročeno k realizaci vypracované HTÚP v terénu,[314] což znamenalo rozorání stávajících mezí a scelení jednotlivých rozdrobených pozemků do větších kusů – lánů, aby se ozimy již mohly sít do honů. Trhání mezí provedl traktor za vcelku klidné atmosféry, vyjma občasných verbálních projevů některých družstevníků (*..., leckteří si však ulevili nějakým šťavnatější komentářem.*). Nejvíce rozruchu způsobilo především to, že v Dolenci zůstaly prozatím meze zachovány (plánováno až na jaro 1958), což nesli nelibě vlastníci polí, kde se rozorání mezí uskutečnilo.[315]

Podzimní polní práce, vyorání brambor a setba žita, mohly být včas a řádně provedeny jen díky zapojení brigádníků. Ze zaměstnání muselo být na tři dny (od 3. 10. do 6. 10. 1957) uvolněno zhruba kolem třiceti občanů, kteří jinak pracovali mimo zemědělství. Mezi nimi byli příbuzní družstevníků i tací, kteří s JZD neměli nic společného. K zapojení do společné práce byli rovněž vyzýváni místní důchodci a ženy v domácnosti.[316] Kromě této brigádnické pomoci přispěla významně ke zvládnutí podzimních prací STS, která do Horské Kamenice poslala techniku, která místnímu družstvu scházela: jeden kolový traktor a vůz na rozmetání hnoje a jeden pásový traktor se závěsným nářadím.[317]

Po skončení podzimních prací, ve druhé polovině října 1957, bylo přikročeno k převzetí osiva, sadby a krmiv od družstevníků do společných fondů, což měl na starosti především skladník JZD Vít Koňák (č. p. 36). Osivo a sadba se vybíraly z celkové plochy orné půdy člena JZD (včetně záhumenku), výjimku tvořili držitelé do 50-ti arů, přestárlí důchodci a individuální případy.[318] Seťové obilí družstevníci buď přinesli do společného

[313] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 258.

[314] Ing. Palata požádal o schválení HTÚP a záhumenek dne 9. 10. 1957. Při HTÚP byla provedena částečná změna kultur (povoleno ONV v Semilech na základě zákona č. 55/1951 Sb.): orná půda byla rozšířena na úkor luk o 1,53 ha a naopak 5,33 ha orné půdy bylo změněno na louky. V podstatě šlo jen o legalizaci skutečného stavu, který existoval již řadu let (v minulých letech totiž nebyly přeměny kultur soukromému sektoru povolovány). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 257; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 22. 11. 1957, 28. 11. 1957; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 9. 10. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 28. 11. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 104, 27. 9. 1957.

[315] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259.

[316] Vyrozumění bylo provedeno MR, na svých závodech si měli jménem MNV vzít třídenní dovolenou; pracovali jako družstevníci za PJ, zbytek do jejich mzdy doplatil ONV, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 1. 10. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, společná schůze rady MNV s představenstvem JZD 1. 10. 1957.

[317] Bez pomoci STS by prý zaseto nebylo, vyvážení hnoje a setí se dokonce provádělo v nočních hodinách. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259.

[318] Konkrétní normu na jeden hektar se nepodařilo z prostudovaných pramenů zjistit. Rolníci, kteří měli nucený pacht, byli povinni do JZD vložit osiva, sádě a maso (viz níže) i za tyto vnucené pozemky. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 13. 11. 1957; f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Bohumil Sochor čp. 58.

skladu, anebo se podpisem zavázali, že bude u nich připraveno na jarní setí. U všech družstevníků zůstala doma sadba brambor, neboť v nastalém zimním období již nebylo možné ji bez újmy převážet.[319] Z krmiva a steliva bylo od členů přebíráno seno, sláma, krmná řepa, brambory a jadrná krmiva. Předtím zootechnik JZD Ludvík Šťastný spolu s obvodním zootechnikem Janem Vágnerem provedli soupis zásob u jednotlivých družstevníků a na základě průměru určili každému množství, které musel odevzdat do družstevního hospodářství na plánovaný stav zvířat.[320] Přebírání krmiv, osiv a sadby se neobešlo bez komplikací, především stanovení a rozpočty jejich množství vyvolávaly mezi družstevníky četné rozpory.[321]

Dále také pokračovalo zajišťování budov a mrtvého inventáře (stroje a dopravní prostředky, nářadí, technické zařízení), potřebného pro účely společného hospodaření. Hospodářské budovy, jejichž dopřebrání trvalo až do ledna 1958, byly od družstevníků převzaty jen dočasně, než si JZD samo vystaví vlastní vyhovující objekty.[322] Tomu také odpovídaly probíhající adaptace chlévů a stájí pro společné ustájení dobytka, neboť právě z důvodu tohoto provizoria bylo při stavebních úpravách počítáno jen s minimálními finančními a materiálními náklady.[323]

Co pro společnou rostlinnou výrobu znamenalo rozorání mezí, to pro výrobu živočišnou představoval svod dobytka do společného ustájení. Během října a listopadu vrcholily přípravy k jeho realizaci a ze strany okresních funkcionářů bylo velmi dbáno na to, aby se svod a tím pádem i najetí na provozní řád JZD IV. typu stihlo ještě v roce 1957. Družstevníci přitom byli motivováni nezanedbatelnými finančními i naturálními výhodami, neboť kdyby vše zdařilo do konce roku, byly by veškeré dodávky učiněné po 7. září 1957 proplaceny již jako dodávky JZD. To by družstvu přineslo zisk 34 099,- Kčs a k tomu za dodané obilí a mléko zvláštní příděl otrub a pokrutin.[324] Protokolární převzetí hospodářského zvířectva (živý inventář) se uskutečnilo již 18. října 1957 (společně s krmivy a stelivem).

[319] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 18. 12. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 31. 1. 1958.
[320] Na základě soupisu krmiv byly sestaveny krmné dávky a vypracován krmný plán pro zimní období 1957 – 1958. Fond krmiv se od družstevníků vybíral průběžně i na počátku roku 1958. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 26. 9. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 29. 1. 1958; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Plán přípravných prací pro společné hospodaření a přechod na vyšší typ v JZD Horská Kamenice v údobí od 8. září 1957 do dne společného ustájení do 1. ledna 1958 (11. 9. 1957).
[321] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 260.
[322] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 5. 1. 1958; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 15. 1. 1958.
[323] Potřebný materiál byl zajištěn okresním střediskem pro výstavbu, jehož pracovníci stavební a adaptační práce řídili. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 13. 11. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Plán přípravných prací pro společné hospodaření a přechod na vyšší typ v JZD Horská Kamenice v údobí od 8. září 1957 do dne společného ustájení do 1. ledna 1958 (11. 9. 1957).
[324] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259 – 260.

Dobytek – skot (včetně tažných volů) a prasata – byl zvážen a oklasifikován v jateční ceně, načež družstevníci povinně odevzdávali 280 kg živé váhy na každý hektar z výměry jimi vnesené zemědělské půdy (do celkové váhy byla vždy započítána i hmotnost záhumenkové krávy, která však nadále zůstávala v soukromém užívání členů JZD). V případě, že hmotnost odevzdaného dobytka přesáhla stanovenou normu, byl tento rozdíl družstevníkovi nahrazen finančně.[325]

Ke svodu družstevního dobytka došlo v Horské Kamenici přesně tři měsíce od založení JZD, dne 7. prosince 1957, a zdejší družstvo tak učinilo jako vůbec první ze všech nově vzniklých JZD v rámci celého semilského okresu.[326] Za asistence zootechnické služby ONV bylo v poklidné atmosféře svedeno 96 kusů skotu (mimo záhumenkových krav) do provizorního společného ustájení, které bylo rozptýleno po sedmnácti chlévech. Ty se nacházely převážně v usedlostech větších rolníků – v č. p. 3, 7, 11, 12, 13, 14, 28, 29, 30, 31, 36, 47, 50, 58, 70, 71 a 76. Z toho bylo osm chlévů vyhrazeno pro dojnice (59 kusů) a jedna samostatná stáj pro tažné voly (viz níže).[327] Prasata byla prozatím ponechána u jednotlivých družstevníků a k jejich přeskupení došlo až po definitivním uvolnění stájí od skotu.[328]

Pro potřeby kolektivního hospodaření byla rovněž odevzdána tažná zvířata – koně a voli. Na základě usnesení členské schůze ze dne 6. prosince 1957 byla tato povinnost stanovena pouze pro rolníky nad pět hektarů zemědělské půdy, z nichž byl každý povinen do JZD předat jeden potah, tzn. jednoho koně nebo jednoho vola. Koně zůstali i nadále ustájeni ve stájích svých bývalých majitelů (č. p. 7, 11, 15, 28, 31, 36, 50, 58, 76), jejich protokolární převzetí se uskutečnilo až 12. března 1958, po předchozím odhadu okresní odhadní komisí. Tažní voli byli svedeni společně s ostatním skotem dne 7. září 1957.[329] Povinnost odevzdat

[325] Výplata za dobytek nad plán však mohla být dotyčnému družstevníkovi sražena v případě neodevzdání povinného přínosu krmiv. Hospodářský dobytek neodevzdávali družstevníci, kteří neprovozovali živočišnou výrobu a tudíž žádné zvířectvo neměli. Konkrétně šlo o všechny zemědělce ze VII. velikostní skupiny a některé ze skupiny VI. (č. p. 6, 23, 44, 46 – Pavel Berka, 51, 61, 65 a 72). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957, 6. 12. 1957; kt 2, nezpracovnáno, Zápisy ze schůzí JZD, 26. 9. 1957, 2. 1. 1958; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Zápisy o převzetí hospodářských zvířat a krmiv od členů JZD Horská Kamenice; kt 618, sign. 203/5, Plán přípravných prací pro společné hospodaření a přechod na vyšší typ v JZD Horská Kamenice v údobí od 8. září 1957 do dne společného ustájení do 1. ledna 1958 (11. 9. 1957).

[326] Původně členská schůze JZD odhlasovala termín svodu dobytka již na 1. 12. 1957. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957.

[327] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259 – 260; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Zpráva o stávající situaci společného ustájení v nově založených JZD a práce na CVP na rok 1958, 19. 12. 1957*; Družstevníci v H. Kamenici nečekali na „zelené“*, Rozvoj, 5. 10. 1957.

[328] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Zpráva o stávající situaci společného ustájení v nově založených JZD a práce na CVP na rok 1958, 19. 12. 1957.

[329] Hranice 5-ti hektarů byla zvolena proto, že od ní výše používali všichni rolníci k tahu buď koně nebo vola, kdežto pod touto hranicí tahali převážně kravami (kromě 2 členů JZD B. Zemanové a B. Koňákové). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 6. 12. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Zápisy o převzetí hospodářských zvířat od členů JZD Horská Kamenice; kt 618, sign. 203/5, Plán

volský potah měli družstevníci Josef Tulach (č. p. 3), Josef Koňák (č. p. 29) a Ladislav Votrubec (č. p. 30), z nichž prvně jmenovaný to jako jediný odmítl. Odvolával se přitom na nedávnou zářijovou agitační kampaň pro založení JZD v obci, při které mu agitátoři údajně slibovali, že si bude moci vola ponechat v soukromé držbě nebo ho případně volně prodat.[330]

Rok 1957 byl pro naši obec „rokem velikého přelomu". Ustavením JZD se život úplně změnil a lidé si na jeho nové formy a vztahy musí teprve zvykat. I když se formálně hospodaří už na socialistickém základě, myšlení lidí běží setrvačně ještě ve starých představách. Jeví se to při každé příležitosti. Bude ještě dlouho trvat, než socialismus zakotví i v myslích lidí.[331] Tato slova místního kronikáře Josefa Štěpánka plně vystihují tehdejší realitu. Přeměna soukromého hospodaření na hospodaření kolektivní v rámci JZD IV. typu byla v Horské Kamenici sice uskutečněna v poměrně krátké době (září až prosinec 1957), je však třeba podotknout, že se jednalo pouze o změnu formální. Tradiční myšlení a přístup samostatných hospodářů, jejich zažité návyky a zkušenosti získané od předchozích generací nešlo potlačit či alespoň utlumit ze dne na den, což se plně potvrdilo hned v následném roce 1958.

přípravných prací pro společné hospodaření a přechod na vyšší typ v JZD Horská Kamenice v údobí od 8. září 1957 do dne společného ustájení do 1. ledna 1958 (11. 9. 1957).

[330] V prosinci 1958 dokonce kvůli tomu Josef Tulach zaslal stížnost Odboru zemědělství a lesního hospodářství rady KNV v Liberci (vstup do JZD prý učinil pouze pod podmínkou, že si bude moci prodat vola pro sebe, což mu bylo údajně přislíbeno přítomným tajemníkem ONV Dubským). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 451, sign. zem.24, Josef Tulach – stížnost na JZD 1957 – 1959.

[331] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 275 (rok 1957).

5.2. Zimní období 1957/1958

S blížící se zimou bylo započato s přípravami na nový – již zcela družstevní – hospodářský rok, což bylo opět doprovázeno bedlivou pozorností okresních a jiných činitelů. Na konci října 1957 působil v obci po deset dnů pracovník agroprojektu Liberec Žižka, který pro zdejší družstvo vypracoval ekonomický a výhledový rozbor. Všeobecně se počítalo s tím, že se JZD Horská Kamenice zaměří hlavně na živočišnou výrobu a obec bude, spolu s celým Železnobrodskem, převedena do oblasti pícninářsko – pastvinářské.[332] Značné rozčarování proto mezi členy družstva vyvolal konečný výměr dodávek a státního nákupu na rok 1958, který provedl odbor výkupu rady ONV v Semilech. Obec Horská Kamenice byla totiž v případě obilovin zařazena do vysoké dodávkové třídy a předepsané kontingenty byly téměř stejné jako dosud u soukromého sektoru. Nic platné při tom nebyly nářky ze strany družstevníků i funkcionářů MNV, kteří se snažili poukazovat na to, že při nedávném náboru do JZD se pro zdejší obec pracovalo s úplně jinými čísly.[333]

Dne 10. prosince 1957 bylo přistoupeno k vypracování tzv. celoročního výrobního plánu na rok 1958 (CVP), na čemž se podíleli obvodní zootechnik Jan Vágner a agronom STS Vedral.[334] Tato činnost zabrala přibližně jeden měsíc, další měsíc pak trvala kontrola ze strany ONV, kam byl CVP zaslán. Po jeho návratu na počátku února 1958 navázali představitelé JZD kontakt s přiděleným podnikem Šroubárna v Železném Brodě, s nímž následně uzavřeli patronátní smlouvu.[335] Celoroční výrobní plán na rok 1958 i patronátní smlouva musely být v závěrečné fázi stvrzeny členskou schůzí JZD, k čemuž došlo dne 16. března 1958. Na téže schůzi bylo rovněž potvrzeno ocenění již dříve přebraných budov a strojů.[336]

V této době vrcholilo také projednávání a vznik vlastních stanov JZD Horská Kamenice, které vycházely ze vzorových stanov přijatých na III. celostátním sjezdu JZD. Schváleny byly na členské schůzi dne 24. dubna 1958, zvlášť muselo být hlasováno o vsuvce,

[332] SOkA Jablonec, f. Kronika I., s. 258; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Výhledový plán pro JZD Horská Kamenice.
[333] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 2. 1. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1957, Připomínky k dopisu ÚV KSČ z obce Horská Kamenice. V lednu 1958 bylo radou ONV v Semilech schváleno poskytnutí nově vzniklým JZD slevy z povinných dodávek v 1. roce hospodaření do výše 10 % za podmínky, že od 1. 1. 1958 začnou hospodařit podle III. nebo IV. typu. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 105, 3. 1. 1958.
[334] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 11. 12. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Zpráva o stávající situaci společného ustájení v nově založených JZD a práce na CVP na rok 1958, 19. 12. 1957.
[335] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, inv. č. 16, 10. 1. 1958, 7. 2. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259, 270; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Patronátní smlouva 1958.
[336] Tato otázka byla řešena již na předchozí členské schůzi 5. 1. 1958, pro špatné ocenění některých budov a pro nedostatečný počet přebraných budov do JZD však nebylo ocenění prozatím schváleno. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 3. 1958.

že rolníci do společného hospodaření sdružují veškeré své pozemky mimo lesů. Družstevníci si na svém lesním majetku velmi zakládali a jednomyslně odmítli návrh ONV, který požadoval, aby vsuvka byla z konečné verze stanov vypuštěna.[337]

Kromě projednávání vzorových a vlastních stanov (ze strany ONV zajišťoval Pokorný) byli od podzimu 1957 členové JZD seznamováni s novou a dosud nezažitou organizací práce a jejím odměňováním (normy v rostlinné a živočišné výrobě, počítání PJ).[338] Někteří družstevníci byli také zapojeni do DŠP, několik vybraných se navíc účastnilo v období od ledna do března 1958 speciálních kurzů ve středisku Horní Libchava (pobočka Zemědělské mistrovské školy v České Lípě). Kurz pro ošetřovatele prasat absolvoval zootechnik JZD Ludvík Šťastný (17. – 27. 1. 1958), kurz pro ošetřovatele skotu Koňáková (buď Eva č. p. 36 nebo Milada č. p. 76, 28. 1. – 7. 2. 1958), kurz pro ošetřovatele drůbeže Karel Schneider (18. – 28. 2. 1958), kurz pro předsedy JZD Jaroslav Kovář (24. 2. – 15. 3. 1958) a kurz pro členy revizní komise Koňák (buď Josef č. p. 29 nebo Josef č. p. 7, 17. – 29. 3. 1958).[339] V květnu 1958 se také několik členů družstva zúčastnilo zájezdu do Uhříněvsi a Dolnoplaz.[340]

Zimní období přirozeně představuje pro rolníky – družstevníky dobu snížené pracovní aktivity, a proto pro chod JZD nebylo potřeba tolik pracovních sil. Toho v zimě 1957/1958 využilo celkem jedenáct členů JZD, kteří nastoupili dočasně do zaměstnání mimo zemědělství, ponejvíce v průmyslu. K tomu si museli předem vyžádat povolení JZD a MNV.[341]

---

[337] Do JZD tak byla vnesena jen zemědělská půda bez lesů, které zůstaly v soukromé držbě. K jejich združstevnění bylo přikročeno až v letech 1959 – 1960, což vyvolávalo mezi družstevníky mnoho emocí (řada z nich se bránila a odkazovala se na dobu zakládání JZD v obci, kdy jim bylo údajně slíbeno, že lesy zůstanou soukromé). Přestože nakonec lesy do společného hospodaření dali, odmítali právě v těch „svých" provádět těžbu. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 24. 4. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 6, 11, 78; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 137 – 139 (Souhlasný list pro združstevnění lesů 1960).

[338] Pochopitelně vše bylo v režii představitelů z okresu, projednání stanov zajišťoval Pokorný, o organizaci práce a normách informoval Hruška (rostlinná výroba) a Zeman (živočišná výroba). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Plán organisačních opatření na nově založených JZD v okrese Semily, 3. 10. 1957. Dále srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 2. 1958; Rozvoj, 26.10. 1957.

[339] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.2, Jmenný seznam prac. JZD, kteří byli proškoleni v kursech H. Libchava v roce 1957 – 58, 20. 3. 1958.

[340] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 280.

[341] JZD se vyjadřovalo, rada MNV pak udělila povolení. Ze strany vedení družstva byla vedena snaha, aby ten, kdo například neodevzdal krmiva, byl z práce propuštěn. Do práce na zimní období byl například uvolněn Bohumil Sochor (č. p. 58), Josef Tulach (č. p. 3), Pavel Švitorka (č. p. 13), Josef Kopal (č. p. 70), Božena Zemanová (č. p. 49), František Blažek (č. p. 52), Jaromír Mužíček (č. p. 34) nebo dokonce i samotný předseda JZD Jaroslav Kovář (č. p. 11), u kterého bylo přihlédnuto k tomu, že pracoval jako domácký sklářský dělník a byl tak v obci kdikoliv k dispozici. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 20. 12. 1957, 3. 1. 1958, 10. 1. 1958, 24. 1. 1958, 7. 3. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 248; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 5. 11. 1957, 4. 12. 1957, 11. 12. 1957, 2. 1. 1958, 8. 1. 1958, 15. 1. 1958, 29. 1. 1958, 24. 2. 1958, 7. 5. 1958.

5.3. Hospodaření JZD v roce 1958

JZD Horská Kamenice vstoupilo do společného hospodaření s výměrou zemědělské půdy 156,74 hektarů, z čehož 109 hektarů představovala půda orná.[342] V počátcích své činnosti se muselo družstvo vypořádat s řadou nepříznivých okolností, neboť stávající podmínky v obci byly dosud nastaveny pro soukromou zemědělskou výrobu. Největší omezení vyplývalo především z nedostatečného zázemí. Chyběly vhodné prostory jak pro živočišnou výrobu, tak i pro uskladnění rostlinných produktů ze sklizně či nejrůznějších výrobních prostředků (hospodářské stroje, nářadí apod.). Předně, jako tzv. základní prostředky, převzalo JZD do svého užívání dvacet dva stodol (od č. p. 3, 7, 11 – 2x, 14, 15 – 2x, 20, 28, 29, 30 – 2x, 31 – 2x, 36 – 2x, 42, 50, 58, 71, 76 – 2x), jedenáct chlévů (č. p. 11, 13, 14, 28, 29, 30, 36, 50, 58, 71, 76), tři vepříny (č. p. 15, 50, 58) a jednu samostatnou konírnu (č. p. 7).[343] To však kapacitně nestačilo uspokojit potřeby družstva bezezbytku, proto mnohý živý i mrtvý inventář byl též ještě rozmístěn po dalších usedlostech (viz níže).

Základní inventář JZD Horská Kamenice (stav ke dni 31. 12. 1958)

Stroje a dopravní prostředky	Umístění č. p.	Stroje a dopravní prostředky	Umístění č. p.
traktor (Z.25)	44	obraceč sena	14
traktorový vůz		obraceč sena	14
traktorový vůz		obraceč sena	15
secí stroj (potahový)	13	obraceč sena	58
secí stroj (potahový)	70	senomet s elektromotorem (výfuk sena a slámy)	
secí stroj (potahový)	76	kladívkový šrotovník	15
travní žací stroj	7	vůz na pneumatikách	7
travní žací stroj	11	vůz na pneumatikách	11
travní žací stroj	14	vůz na pneumatikách	15
travní žací stroj	15	vůz na pneumatikách	28
travní žací stroj	31	vůz na pneumatikách	29
travní žací stroj	76	vůz na pneumatikách 2 ks	31
kopačka (potahový vyoravač brambor)	28	vůz na pneumatikách	36
kopačka	31	vůz na pneumatikách	50
kopačka	50	vůz na pneumatikách	58
kopačka	70	vůz na pneumatikách	76
kopačka	76	mlátička (23“)	3
elektrický motor 5,5 kW	14	mlátička (23“)	58
elektrický motor 5,5 kW	15	mlátička (23“)	76
elektrický motor 5,5 kW	58	lis na slámu	76
elektrický motor 7 HP	76	obilní žací stroj	36

[342] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958.

[343] Jednalo se vesměs o objekty na usedlostech s výměrou nad 5 hektarů zemědělské půdy, které měly v podmínkách Horské Kamenice pro zemědělskou výrobu nejvhodnější parametry. Výjimku tvořila stodola od č. p. 20 (Emilie Vávrová) a č. p. 42 (Minářovi). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958.

shrnovač sena	11	obilní žací stroj	50
shrnovač sena	15	lis na tvárnice	
shrnovač sena	31	motorobot	31
shrnovač sena	58	postřikovač	44
shrnovač sena	76		

Nářadí, přístroje a zařízení	**Umístění č. p.**	**Nářadí, přístroje a zařízení**	**Umístění č. p.**
pluh jednoradličný	3	brány	13
pluh jednoradličný	70	brány	14
pluh jednoradličný	76	brány	15
pluh dvoják	7	brány	28
pluh dvoják	14	brány	29
pluh dvoják	50	brány	31
pluh dvoják	58	brány	31
plečka	11	brány	50
plečka	15	brány	58
plečka	28	lišta k motorobotu	31
plečka	31	lišta k obilnímu stroji 2 ks	50
plečka	50	voznice na močůvku	58
plečka	76	krouhačka na řepu	14
brány	7	ledkovač	15
brány	11	elektrické kvočny 3 ks	drůbežárna

Zdroj: SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958.

Podstatnou část zemědělských strojů, nářadí a vybavení převzalo JZD přímo od svých členů a v naprosté většině byly umístěny po usedlostech nad 5 hektarů, které pro to skýtaly nejvhodnější zázemí. Úroveň a kvalita převzatého inventáře byla odpovídající dosavadním potřebám jednotlivých středních a drobných usedlostí, pro kolektivní hospodaření tak musely být navíc pořízeny ještě některé modernější a výkonnější mechanizační prostředky v čele s traktorem. Podstatná a nenahraditelná však stále byla pravidelná pomoc STS, se kterou družstvo uzavřelo v únoru 1958 smlouvu.[344]

Značné prvky improvizace se projevily hlavně u živočišné výroby, která na absenci vhodných družstevních objektů narážela nejvíce. Na počátku roku 1958 čítalo hospodářské zvířectvo 102 kusů skotu (z toho 59 krav), 9 koní a 15 prasat (z toho 5 prasnic) a jejich ustájení muselo být řešeno rozptýlením po jednotlivých usedlostech. Již v prosinci 1957 byl družstevní skot sveden do 17-ti chlévů (viz výše), koně zůstali u svých předchozích majitelů. Během roku 1958 pak došlo k růstu početního stavu dobytka, ke dni 31. prosince drželo družstvo 120 kusů skotu (58 krav), 9 koní, 41 prasat (5 prasnic) a 290 slepic. Měnící se stav hospodářského zvířectva si vyžadoval drobné přeorganizování ustájení.[345]

[344] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 21. 2. 1958.
[345] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958. V červnu 1958 dokonce celkový stav skotu dosahovalo počtu 150-ti kusů, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 20, 20. 6. 1958.

Hospodářské zvířectvo JZD Horská Kamenice (stav ke dni 31. 12. 1958)

Základní stádo			Zvířata mimo základní stádo		
Označení stáje (č. p.)	***Počet***	**Druh**	**Označení stáje (č. p.)**	***Počet***	**Druh**
15	5	prasnic	3	1	jalovička do 3 měsíců
7	1	kůň	30	4	jalovičky do 1 roku
11	1	kůň	30	4	jal. 1 - 2 roky
15	1	kůň	48	2	jal. do 3 měsíců
28	1	kůň	48	1	jal. 3 měs. - 1 rok
31	1	kůň	30	4	býčci 3 měs. - 1 rok
36	1	kůň	48	1	býček 3 měs. - 1 rok
50	1	kůň	13	1	jal. do 3 měsíců
58	1	kůň	31	1	jal. do 3 měsíců
76	1	kůň	31	1	jal. 3 měs. - 1 rok
3	1	vůl	31	1	jal. 1 - 2 roky
3	3	krávy	31	1	býček 3 měs. - 1 rok
13	4	krávy	11	2	jal. do 3 měsíců
14	9	krav	11	1	jal. 3 měs. - 1 rok
29	7	krav	11	3	býčci 3 měs. - 1 rok
30	1	kráva	12	3	býčci 1 - 2 roky
31	5	krav	29	1	jal. 3 měsíce - 1 rok
36	4	krávy	71	1	jal. do 3 měsíců
50	5	krav	71	1	jal. 3 měsíce - 1 rok
58	8	krav	71	1	býček 3 měsíce - 1 rok
71	2	krávy	71	2	býčci do 3 měsíců
76	10	krav	52	3	jal. 3 měsíce - 1 rok
			10	1	býček 3 měsíce - 1 rok
			10	1	jal. 3 měsíce - 1 rok
			36	2	jal. 1 - 2 roky
			36	1	býček do 3 měsíců
			36	3	býčci 1 - 2 roky
			28	6	býčci 3 měsíce - 1 rok
			15	6	jal. 1 - 2 roky
			76	1	jalovice nad 2 roky
			50	16	vepři na žír 6 měsíců
			76	17	vepři na žír 3 měsíce
			58	3	přeměnné prasnice
			Drůbežárna	290	slepice

Zdroj: SOkA Jablonec, f. JZD HK, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

Základní stádo JZD bylo tvořeno devíti koňmi, jedním volem, padesáti osmi kravami a pěti prasnicemi. Koně byli ustájeni jednotlivě v devíti stájích či chlévech u svých dřívějších majitelů, skot (krávy a vůl) v jedenácti chlévech. Mimo základní stádo chovalo JZD další hospodářské zvířectvo. Jednak to byl mladý skot (jalovice a býčci), který byl rozmístěn do patnácti chlévů (v osmi z nich byly současně s kravami základního stáda), dále pak vepři na žír a přeměnné prasnice, jenž se nacházeli ve vepřínech u č. p. 50, 58 a 76. Celkově tedy JZD využívalo prostory osmnácti chlévů (skot, koně), jedné samostatné konírny (č. p. 7) a čtyř vepřínů – vesměs na středních usedlostech. Dodávku vajec prováděli za JZD po celý rok jednotliví družstevníci ze svých vlastních chovů. Až v průběhu roku 1958 byla v Hořenci nad

Bártovými (č. p. 64) postavena drůbežárna pro 250 slepic a postupně tak byl zaveden společný chov.[346] V rámci investiční výstavby došlo rovněž k realizaci dvou tzv. A – bud pro vepře a v září 1958 bylo započato s budováním kravína.[347]

Základní organizační jednotkou při práci v JZD se měly stát stálé výrobní skupiny. V Horské Kamenici byla takováto skupina utvořena na úseku rostlinné výroby – polní výrobní skupina, zahrnující 32 stálých pracovníků. V čele skupiny stál skupinář, který zodpovídal za řádné provedení práce i za přidělený inventář. Jmenován jím byl agronom Josef Sochor (č. p. 37), od dubna 1958 ho v obou funkcích nahradil jeho otec Ladislav (č. p. 15).[348] Celá skupina se dále dělila do 4 čet, jejichž vedením byli pověřeni četaři Bohumil Sochor (č. p. 58), Bohumil Koňák (č. p. 76), Josef Novotný (č. p. 31) a Pavel Švitorka (č. p. 13).[349] Obdobná skupina byla též plánována pro živočišnou výrobu (počítalo se s 16-ti družstevníky, kteří by v případě potřeby ještě vypomáhali při polních pracích), vzhledem k místním podmínkám – rozptýlenému ustájení – ji ale nebylo možné přesně stanovit a družstevní dobytek tak převážně obstarávali majitelé usedlostí (většinou ženy), v jejichž chlévech se zvířectvo nacházelo (usedlosti středních rolníků). Přísun krmiv a steliva zajišťovali čtyři družstevníci se dvěma páry koní a čtyřmi povozy. V JZD Horská Kamenice také vznikla jedna stavební skupina o pěti pracovnících, která se podílela na realizaci investiční výstavby družstva.[350]

Řízení zemědělské výroby a zodpovědnost za plnění stanovených úkolů ležela na několika funkcionářích JZD. Hlavní vedení spočívalo v rukou předsedy Jaroslava Kováře, v rostlinné produkci pak rovněž podíl zodpovědnosti nesl agronom a skupinář Ladislav Sochor s četaři a v živočišné výrobě zootechnik Ludvík Šťastný (č. p. 50). Většina z nich byla současně i členy představenstva JZD.[351] Běžný chod družstva tak zajišťovala poměrně úzká skupinka osob, jejichž hlavní moc byla především v tom, že rozhodovali o charakteru a objemu práce, rozdělované na družstevníky, a tím pádem i o počtu přidělených PJ (viz níže).

---

[346] Kapacita drůbežárny byla překročena o 40 kusů. Původně bylo pro společný chov slepic počítáno se dvěmi drůbežárny o kapacitě 250 kusů, srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, Plán přípravných prací pro společné hospodaření a přechod na vyšší typ v JZD Horská Kamenice v údobí od 8. září 1957 do dne společného ustájení do 1. ledna 1958 (11. 9. 1957). Dále viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze JZD 16. 3. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 278 – 279.

[347] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 278, 279; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957; inv. č. 2, členská schůze 5. 6. 1958; inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958.

[348] Josef Sochor přešel do Traktorové brigády (TB) Jesenný. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 3. 4. 1958, členská schůze 24. 4. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 279.

[349] Základ tvořili čtyři původní skupináři, zvolení v září 1957: Bohumil Koňák (č. p. 76), Bohumil Sochor (č. p. 58), Josef Sochor (č. p. 37 – dříve č. p. 15) a Josef Novotný (č. p. 31). Po vytvoření polní skupiny se J. Sochor stal skupinářem (nyní již ve smyslu vedoucího celé polní skupiny), kdežto ostatní převzali funkci četařů, jež doplnil Pavel Švitorka (č. p. 13).

[350] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958; inv. č. 16, Vlastní domácí pracovní řád JZD Horská Kamenice (22/1957/b).

[351] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem/1.

Každý družstevník byl totiž povinen vykonávat takovou činnost, kterou mu určil vedoucí skupiny nebo vedoucí čety, případně samotný předseda JZD. To byl nepochybně zcela převratný a dosud nezažitý prvek v každodenním životě kamenických zemědělců, kteří si ještě nedávno řídili svá vlastní hospodářství samostatně a do jisté míry i nezávisle (pomineme-li předepsané výrobní a dodávkové výměry). Většina z nich se nyní stala běžnou pracovní silou, vykonávající zadané příkazy. Proti dosavadním zvyklostem bylo jistě také zavedení pevné pracovní doby, jež narušovalo tradiční pružný režim v hospodářství.[352] S nadsázkou tak lze konstatovat, že řadoví družstevníci představovali dělníky v průmyslu a JZD jakousi zemědělskou továrnu.

Hlavní odměnou za odvedenou práci v JZD byla tzv. pracovní jednotka (PJ). V rostlinné výrobě byly PJ přidělovány na základě výkonových norem (každá pracovní aktivita byla vyjádřena normově), v živočišné výrobě podle dosažené užitkovosti.[353] Členové JZD Horská Kamenice byli povinni během roku odpracovat stanovený počet PJ, u zdravých družstevníků bylo minimum stanoveno na 300 PJ, u družstevnic na 183 PJ.[354] Přitom nebyl brán ohled na to, s jakou výměrou půdy dotyčný člen do družstva vstoupil, jak si mnozí na počátku společného hospodaření představovali.[355] Pracovní jednotka byla v podstatě imaginární jednotkou, její plánovaná výše byla v rámci CVP stanovena na 12 Kčs. Během roku poskytovalo JZD svým členům za odpracované PJ zálohy v hotovosti ve výši 6-ti Kčs (50 % předpokládané peněžní hodnoty PJ), které se vyplácely každý 15. den v měsíci. Definitivní vyúčtování pak bylo provedeno až na konci roku podle skutečně výroby a dosažených zisků družstva, přičemž na každou odpracovanou PJ měl družstevník navíc ještě obdržet v naturáliích ¾ kg žita, ¾ kg ovsa, ½ kg pšenice a 2 kg brambor. Kromě PJ mohly být družstevníci oceněni i finančními prémiemi, např. za překročení plánovaného výrobního úkolu aj.[356]

Kromě výdělků v JZD sloužila k doplnění osobních potřeb rodin družstevníků záhumenková hospodářství, kterých bylo v roce 1958 v Horské Kamenici 48 o celkové

[352] Blíže viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Vlastní domácí pracovní řád JZD Horská Kamenice (22/1957/b).
[353] Výkonové normy schválila členská schůze 5. 1. 1958, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Vlastní domácí pracovní řád JZD Horská Kamenice (22/1957/b).
[354] Těhotné matky a matky s malými dětmi 120 PJ, přestárlí družstevníci 85 PJ, přechodně nemocní 80 – 150 PJ (podle povahy nemoci). Srov. Tamtéž.
[355] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, členská schůze 26. 9. 1957.
[356] Vedoucí pracovníci měli za úkol vést evidenci o množství a jakosti vykonané práce jednotlivými členy JZD. Prověrky hospodaření JZD byly prováděny každé čtvrtletí odbornými pracovníky ONV, STS a SBČS. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 280; dále viz f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 3. 1958, členská schůze 16. 11. 1958; inv. č. 16, Vlastní stanovy JZD Horská Kamenice (22/1957/a); Vlastní domácí pracovní řád JZD Horská Kamenice (22/1957/b).

výměře 23,39 hektarů zemědělské půdy (10,16 ha orné půdy).[357] Každý člen JZD měl nárok na 50 arů zemědělské půdy, z hospodářského zvířectva mohl soukromě držet buď jednu tzv. záhumenkovou krávu nebo nejvýše tři kozy, jedno až dvě prasata na výkrm, do pěti včelstev a maximálně patnáct kusů drobného zvířectva (slepice, husy, kachny apod.). Na každého výměnkáře v domácnosti mohla být chována jedna koza navíc. Ze záhumenky plynula dodávková povinnost v mléce a vejcích. K jejímu obdělání byl zdarma zapůjčován potah a nářadí JZD, ovšem pod podmínkou, že rodina člena řádně plnila povinnosti vůči družstvu (odpracované PJ).[358]

První rok společného hospodaření v JZD měl k ideálu hodně daleko. Již z jara 1958 se projevila dosud pevně zakořeněná mentalita soukromých rolníků, když si mnozí družstevníci nadměrně vyhnojovali „svá“ pole.[359] Jiní členové JZD se zase naopak snažili práci v družstvu vyhnout. Ještě v době sázení brambor chodila řada družstevníků stále do práce, do které byli původně uvolněni jen přes zimní období. Našli se i takoví jedinci, kteří se do činnosti družstva nezapojili vůbec a do zaměstnání chodili prakticky po celý rok a to bez souhlasu JZD a potřebného potvrzení rady MNV (dokonce i ti, co vnesli do JZD nad 5 hektarů zemědělské půdy). Jejich počínání vzbuzovalo mezi ostatními družstevníky značnou nelibost a narušovalo to jejich pracovní morálku.[360]

Nejvíce se JZD potýkalo s citelným nedostatkem pracovních sil v rostlinné výrobě a to i bez ohledu na družstevníky, kteří v JZD odmítali pracovat. Do družstva totiž z každé usedlosti nad 5 hektarů zemědělské půdy vstoupily průměrně dvě osoby, z menších usedlostí převážně jen osoba jedna, zatímco dříve za soukromého hospodaření se na chodu většiny hospodářství podílel minimálně hospodář s hospodyní, podporováni v době hlavních zemědělských prací ostatními členy domácnosti, případně též sousedy nezemědělci. Představenstvo JZD se snažilo tento deficit vyřešit hlavně zapojením pomocníků z řad nedružstevníků v obci. V místním rozhlase byly vyhlašovány četné výzvy k dobrovolné pomoci občanů, důchodců a mládeže, po obci chodily agitační dvojice. Apelováno bylo především na příslušníky družstevních rodin, hlavně na manžele družstevnic, což byli vesměs dřívější drobní zemědělci, kteří do JZD nevstoupili a pracovali mimo obec. Řada z nich měla

[357] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958.
[358] V září 1957 bylo uvažováno, že pro výhradní práci na záhumenkách se určí jeden konkrétní den v týdnu. Nakolik se tato myšlenka prosadila v praxi, není zřejmé. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, členská schůze 26. 9. 1957. Dále viz kt 1, inv. č. 16, Vlastní stanovy JZD Horská Kamenice (22/1957/a); Vlastní domácí pracovní řád JZD Horská Kamenice (22/1957/b).
[359] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 284.
[360] Pracovní neukázněnost byla dokonce důvodem toho, že již v květnu zvažoval skupinář a agronom Ladislav Sochor rezignaci na obě své funkce. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 28. 5. 1958, členská schůze 16. 11. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 23. 5. 1958; kt 3, 7. 8. 1958.

totiž vůči JZD závazek, jenž byl připsán na přihlášce při odevzdání dané usedlosti do JZD (viz výše).[361]

Se zajišťováním brigádnické pomoci z místních zdrojů byla spojena řada potíží, poněvadž mezi obyvatelstvem převažoval k družstevnímu hospodaření naprostý nezájem. Kvůli této otázce také docházelo k rozporům mezi představenstvem JZD a radou MNV, na níž se ze strany družstevníků snášela kritika pro údajně nedostatečnou podporu.[362] Neshody mezi družstevníky a představiteli lidové správy vyvrcholily v době žňových prací, kdy JZD požadovalo uvolnění některých občanů z jejich pracovního poměru od 13. srpna do 13. září 1958. Proti tomu se ale postavila rada MNV, které se doba jednoho měsíce zdála příliš dlouhá a navíc jí vadilo to, že v návrhu byli i nedružstevníci, kteří neměli k JZD vůbec žádné závazky.[363] Celá záležitost byla nakonec řešena přes ONV,[364] což ale stejně k podstatnému zlepšení nevedlo.[365]

Jelikož brigádnická pomoc občanů byla nedostatečná, musely být do Horské Kamenice vysílány četné brigády přespolních, což byla ve vsi dosud zcela nová a nepoznaná věc. V tomto ohledu se výrazně uplatnil patronátní závod, další brigádníky pak většinou zajišťoval odbor pracovních sil ONV v Semilech. Do družstevní práce v obci se tak během roku zapojili zaměstnanci sklářské školy v Železném Brodě (senoseč, podzimní práce – brambory), učitelé z celého železnobrodského školního obvodu (žně) nebo dělníci z podniků ŽBS, Šroubárny a Severoznaku (podzimní práce). Jedině díky jejich nasazení mohly být veškeré polní práce zvládnuty.[366]

---

[361] Představa hlavních představitelů JZD byla taková, že vedle družstevníka budou v JZD pomáhat i ostatní členové jeho rodiny, jako tomu bylo dříve, kdy mnozí drobní rolníci chodili denně do práce a přitom ještě stačili obhospodařovat svoji půdu. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 1, 1958, Ukázka četných relací místního rozhlasu, 26. 6. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 23. 7. 1958, 30. 7. 1958; 27. 8. 1958, 16. 11. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 280.

[362] Např. představenstvo JZD požadovalo po MNV, aby byli nedružstevníci zajištěni tím způsobem, že by členové národního výboru osobně za případnými jedinci zašli, přičemž by musel dotyčný vlastnoručně napsat, zda se brigády zúčastní či nikoliv, včetně důvodu své absence. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 11. 6. 1958, 25. 6. 1958. Celkové vztahy mezi představenstvem JZD a radou MNV nebyly příliš ideální i v jiných ohledech, např. v březnu 1958 předseda MNV Josef Rydval nařknul dosavadní praktiky hlavních funkcionářů družstva (... *JZD řídí dva či tři jedinci, kteří provádějí rozhodnutí v JZD o své vůli*...), viz f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze JZD 16. 3. 1958.

[363] MNV navrhla uvolnění pouze na 1 týden výmlat žita a 1 týden vybírání brambor. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 8. 1958.

[364] V srpnu 1958 zaslalo představenstvo JZD přípis ZO rady ONV, že pokud nebudou žádaní brigádníci na požadovanou dobu z práce uvolněni, nemůže představenstvo JZD zodpovídat za včas zvládnuté žně, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 13. 8. 1958.

[365] SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 106, 22. 8. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 27. 8. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 280.

[366] Práci těchto brigád družstevníci využívali i zneužívali opravdu ve všech směrech a ve svůj prospěch. Například o žních byly panáky obilí, které svezli patronátní brigádníci, neoprávněně rozepsány na některé členy JZD. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 11. 6. 1958, 25. 6. 1958, 8. 10. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 280 – 282.

Četné potíže plynuly i díky pracovní nekázni řady družstevníků, kterým nepřirostlo kolektivní hospodaření příliš k srdci. *Někteří pracovali skutečně poctivě, ale mnozí necítili odpovědnost za včasné provedení prací. Ti, kteří ještě loni za soukromého hospodaření pomáhali velmi intensivně, nepřiložili nyní ruce k dílu. Na pole se vyjíždělo dlouho, z pole domů brzo. Stalo se, že cizí brigády až 2 hodiny čekaly na poli, než se dostavili domácí s koňmi a stroji. Někteří doslova provokovali.*[367] *Bylo nutno častokrát téměř prosit místním rozhlasem, aby družstevníci přišli sekat, sušit, mlátit a pod.*[368] Ještě nedávno samostatní rolníci, kteří byli při hospodaření sami sobě pány, nebyli přirozeně navyklí poslouchat příkazy druhých, proto výzvy a upozornění organizačních pracovníků – předsedy, skupináře a četařů – často ignorovali. V červnu 1958 muselo být dokonce kvůli tomu přijato opatření, kterým se mělo každé neuposlechnutí výzvy k práci trestat sražením jedné pracovní jednotky, anebo v nejzazším případě mělo dojít k znemožnění ostatním členům družstevníkovy rodiny chodit do práce mimo zemědělství (*nechá se doma*).[369]

Zásadní roli ve vzájemné komunikaci sehrál lidský faktor a především agronom – skupinář nebyl v tomto směru příliš vhodnou osobou ve své funkci, neboť jeho netaktní jednání často podlamovalo pracovní morálku ostatních družstevníků.[370] K největším rozporům docházelo nepochybně mezi ním a mladým četařem Bohumilem Sochorem (č. p. 58, což byl mimochodem jeho synovec). Tento případ názorně dokazuje, že „více hospodářů s vlastním rozumem na jednom statku“ není nijak optimální volba. Bohumil Sochor se snažil dělat práci samostatně dle svého uvážení a odmítal pouze poslouchat příkazy předsedy a agronoma.[371] To se zase nelíbilo vedení JZD, které Sochorovi za jeho svévolnost hrozilo sražením PJ, nakonec byl také kvůli tomu předvolán na ONV. Skupinář a agronom v jedné osobě dokonce požadoval jeho vyloučení z JZD.[372]

---

[367] Představenstvo JZD apelovalo na to, aby družstevníci docházeli do práce včas, podobně jako např. dělníci v průmyslu. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 283; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958.

[368] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 277.

[369] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 5. 6. 1958.

[370] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 20, 27. Na druhé straně si je třeba uvědomit, že vykonával jednu z nejtěžších funkcí v JZD a ležela na něm velká část zodpovědnosti, pokud se jednalo o zajištění polních prací. Mnohdy laksních a nezodpovědný přístup družstevníků mu jeho práci komplikoval (rovněž viz níže).

[371] Stálý instruktor JZD Ota Zeman: ... *B. Sochor je pracovník dobrý..., ale nerad si nechává od někoho poroučet.* Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 12. 11. 1958.

[372] Rovněž bylo Bohumilu Sochorovi vyčítáno, že jeho manželka Olga se starala výhradně jen o družstevní dobytek umístěný v jejich chlévě a práce v rostlinné výrobě se příliš nezúčastňovala (... *což nedělá pěkný dojem na ostatní družstevníky, kteří na to poukazují*.). Je však třeba dodat, že kromě obsluhy chléva se jako matka musela starat o dvě malé děti. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1inv. č. 2, 25. 6. 1958, 27. 8. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 27. 8. 1958. Manželé Sochorovi nakonec z JZD v dubnu 1959 sami vystoupili (viz Usedlost č. p. 17+58).

Chuť mnohých družstevníků zapojit se do kolektivního hospodaření byla navíc značně snižována nedostatky v systému hodnocení vykonané práce. Již při jarním sázení brambor a setí kukuřice družstevníci poukazovali na *směšně malé odměny* za těžkou a namáhavou činnost. Normy u jednotlivých druhů prací nebyly poměrné – velký rozdíl byl především mezi rostlinnou a živočišnou výrobou, která byla daleko více ohodnocena.[373] K tomu se přidávaly značné nedostatky organizačně administrativního charakteru, což vyplývalo z prakticky nulových zkušeností zemědělců. Nepořádek panoval v pracovních záznamech a evidencích, jejichž vedení měli mít na starosti jednotliví četaři, proto počet odpracovaných PJ určoval v podstatě jen agronom podle svých mnohdy neúplných poznámek. To pochopitelně vyvolávalo mnoho nesrovnalostí a roztrpčení, družstevníci své výkony a jejich ocenění často vzájemně porovnávali a vzájemně mezi sebou hlídali. Četaři nezvládali ani svoji kontrolní funkci v rostlinné výrobě a tak veškerá zodpovědnost zůstávala opět jen na agronomovi a předsedovi JZD. Zcela vůbec nefungovala revizní komise, která se za celý rok nesešla ani jednou.[374] Z výše uvedených důvodů a nedostatků bylo ve druhé polovině roku 1958 přistoupeno k vypracování domácího pracovního řádu (DPŘ), který podrobně zachycoval a rozebíral jednotlivé povinností funkcionářů i družstevníků, jejich práva a povinnosti.[375]

Jak již bylo naznačeno, funkcionáři JZD měli ve svých rukou poměrně dostatečné páky a prostředky, aby mohli řídit a ovlivňovat chod družstva ve svůj prospěch. Velmi problematickým bodem ve vztahu k řadovým družstevníkům tak byla otázka spravedlnosti při určování a odměňování práce, což se vždy nedělo příliš optimálním způsobem. Zkrátka měli údajně přicházet hlavně ti družstevníci, co do JZD vložili menší výměru.[376]

---

[373] Družstevníci si na tvrdé normy v rostlinné výrobě (a v tom důsledku i málo odpracovaných PJ) pochopitelně stěžovali. Navíc docházelo k takovým jevům, že např. družstevník naložil či rozházel 100 q hnoje, ale byl odměněn jen za 80 q s tím, že norma to údajně jinak nedovoluje. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 23. 5. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 277; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Zápisy inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958.

[374] V listopadu 1958 požadoval předseda revizní komise Bohumil Sochor, aby byl své funkce zbaven, přičemž jako důvod uvedl to, že *schůze nijak nemiluje*. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 17. 7. 1958, 12. 11. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 284.

[375] Vlastní DPŘ viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16. Dále viz kt 1, inv. č. 2, členská schůze 17. 7. 1958, 15. 10. 1958, členská schůze 16. 11. 1958.

[376] Situace se prý podstatně zlepšila až v roce 1960, kdy si předseda JZD Jaroslav Kovář přivedl nového agronoma Josefa Nováka, bývalého zaměstnance zemědělského odboru ONV v Semilech, který nebyl místní. Z celého představenstva JZD byl údajně nejspravedlivější při odměňování vykonané práce, jednal s lidmi slušně. Oblibu si získal především u družstevníků z řad drobných rolníků, což vedlo ke znatelnému zlepšení jejich pracovního nasazení. Větší rolníci však s ním příliš spokojeni nebyli a nechtěli se mu podřizovat. Zásluhou tohoto nového agronoma byla také v Horské Kamenici poprvé skutečně šetřena krádež celé fůry sena „na Lázích“ (*Jelikož každý rok se v JZD něco ztratilo, tak tato krádež se již vyšetřovala.*). Pachatel se však nevypátral *... jen bojácností družstevníků, kteří něco tušili, ale neřekli*. Při krádeži musel zloděj použít koňský potah, proto agronom podal návrh, družstevní koně svést do společné stáje. *To si velmi rozlil ocet u těch družstevníků, kteří vlastní družstevní koně, ...* (užívali si je pro vlastní potřebu). Josef Novák nakonec působil ve funkci agronoma jen do konce roku 1960. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 20, 27.

Družstevníci se ve svém prvním společném roce potýkaly i s řadou výrobních a organizačních novot, se kterými neměli dosud žádné zkušenosti. V rostlinné výrobě patrně nejvíce vynikaly žně. Obilí bylo sklízeno jedním samovazem (což se nakonec ukázalo jako nedostatečné), ihned z pole se sváželo k velké mlátičce, přivezené z STS Jesenný a umístěné na poli za usedlostí č. p. 71 (muselo se tak jezdit do kopce). K výmlatu obilí byly utvořeny dvě mláticí skupiny po šesti lidech, obsluhu mlátičky zajišťovali dva tzv. mlátičkáři (Jiří Hudský č. p. 47 a Pavel Berka č. p. 46). Systém přidělení jedné mlátičky několika družstevníkům se příliš neosvědčil, navíc nebylo toto zařízení zaběhnuté, vyskytovaly se časté poruchy a mlácení stálo.[377] Vše znesnadňovaly vytrvalé a prudké lijáky. Na konci srpna byl dokončen svoz žita a započalo se s pšenicí. Dne 4. září již ale musela být mlátička odvezena do dalšího JZD v Jesenném, čímž v Horské Kamenici vznikly značné škody. Největšími hospodářské ztráty utrpěl oves, který se musel stohovat venku, trvale do něho pršelo a nakonec se mlátil mokrý až v první polovině října.[378]

Další ukázku nedostatečných zkušeností družstevníků lze demonstrovat na příkladu kukuřice, jenž byla v roce 1958 v Horské Kamenici pěstována zcela vůbec poprvé (plocha o dvou hektarech „U Matičky“). Z důvodu jejího nedozrání musela být nakonec buldozerem vyhloubena jáma za rozestavěným kravínem (viz níže), kde byla kukuřice zesilážována. Do siláže však nebyla přidána melasa, nastalo kyselé kvašení, přičemž po takovémto krmivu klesla dojivost u krav.[379]

Zaměřme se nyní blíže na společnou živočišnou výrobu, která rovněž vykazovala nedostatky. Většina potíží zde vyplývala především z provizorního ustájení družstevního dobytka v samostatných „soukromých“ chlévech. V prvé řadě šlo o výrobu a dodávku mléka, kdy se množila četná podezření, že ošetřovatelé (tj. domácí) družstevní mléko kradou. Další pochybnosti panovaly v otázce rozdělování přidělených krmiv. Je třeba si uvědomit, že majitelé usedlostí pečovali nejen o družstevní dobytek, ale současně také o své záhumenkové krávy a s krmivy i s nadojeným mlékem tak mohli do jisté míry svévolně nakládat.[380] Hlavním prostředkem k zamezení eventuálních krádeží se stala kontrola dojivosti a tučnosti mléka v jednotlivých stájích. V březnu 1958 muselo být dokonce přikročeno k opatření, že před každou kontrolou se házelo kostkou, aby nikdo předem nevěděl, kdy a z jaké stáje se

[377] Vyskytl se i případ neodborné manipulace s mlátičkou, při němž vážný úraz ruky utrpěl předseda JZD Jaroslav Kovář, když se snažil odstranit závadu u lisu v době, kdy mlátička nebyla ještě v úplném klidu. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 281.
[378] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 23. 7. 1958, 30. 7. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 12. 9. 1958.
[379] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 282.
[380] Ovšem vždy bez důkazů (průměrná dojivost na krávu byla 3 litry za den), viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 277, 283 – 284.

budou potřebné vzorky odebírat.[381] Problematické také byly podmínky ustájení – málo prostorné, tmavé a nedostatečně větrané chlévy, což mělo vliv na kondici a zdravotní stav dobytka. Například v červnu 1958 bylo stále ještě plných 40 % z veškerého družstevního skotu zasaženo TBC.[382]

Vyřešení tohoto neutěšeného stavu měla přinést investiční výstavba, tzn. vybudování potřebných družstevních objektů (viz výše). Rovněž i zde se JZD potýkalo s četnými komplikacemi. Již při stavbě drůbežárny se projevil nedostatek potřebného stavebního materiálu, který neměly Komunální služby města Železný Brod na skladě (sklo a trubky pro elektrickou instalaci).[383] To mělo na družstevníky značně negativní dopad, neboť když viděli, jaké obtíže panují při poměrně obyčejné stavbě drůbežárny, propadali ve skepsi při pomyšlení na předpokládanou výstavbu kravína. U některých členů začal přitom převládat dojem, že ONV se o družstvo zajímalo jen v době zakládání a o jeho další osud již nejeví příliš velkou pozornost.[384]

Ke stavbě kravína mohlo být přistoupeno až na podzim 1958. Tomu nejprve předcházelo zdlouhavé a komplikované vyjednávání ohledně umístění této stavby, kdy mezi družstevníky vzplálo *mnoho zlé krve*.[385] Nikdo totiž nechtěl mít kravín v blízkosti svého obydlí nebo na své bývalé parcele, další brzdou postupu pak byla nechuť některých družstevníků, jimž vyhovoval dosavadní stav a ustájení dojnic v jejich chlévech. Nakonec byla v červnu 1958 vybrána alternativa „u hřbitova“. Již před vypuknutím stavby panovala rovněž rozladěnost kvůli případným odměnám za práci, neboť družstevníci museli pracovat za PJ, kdežto Okresním stavebním podnikem najaté pracovní síly za mzdu.[386] Stavba se nakonec rozeběhla v září, byla však doprovázena řadou komplikací. Vinu na tom nesli v prvé řadě dělníci romského původu ze Slovenska. V Horské Kamenici začali pracovat od 16. září 1958 a od samého počátku s nimi bylo mnoho potíží – nízká kvalita práce, alkohol, výtržnosti, dluhy, svévolné opouštění staveniště. Vše navíc umocňovalo nevhodné vystupování jejich

[381] Již v lednu 1958 podal stálý instruktor JZD Ota Zeman návrh, aby se všechno mléko z jednotlivého chléva dodávalo společně a na záhumenkovou krávu se počítalo určitě procento podle celkového množství krav. Není však jisté, zda se toto opatření podařilo prosadit v praxi. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 22. 1. 1958; kt 1, inv. č. 2, členská schůze JZD 16. 3. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, inv. č. 16, 11. 4. 1958.
[382] 61 kusů ze 150-ti, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 20, 20. 6. 1958.
[383] Drůbežárna stála 33 000 Kčs a zbudována byla údajně z nekvalitních dřevěných panelů. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 3. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 278 – 279.
[384] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1958.
[385] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 278.
[386] Způsoby, které panovaly ohledně stavby kravína, kritizoval MNV. Podle něho již v této otázce u družstevníků převládala apatie, odmítali o tom hlasovat a velká část z nich již ani nedocházela do členských schůzí JZD, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, inv. č. 16, 15. 7. 1958.

stavbyvedoucího Josefa Polakoviče z Brestovan, jenž byl údajně ke svým zaměstnancům hrubý a krátil je na výdělku. To mělo za následek nespokojenost a časté střídání pracovníků a hlavně značně pomalý postup stavby. V roce 1959 byl kravín postaven v hrubém zdivu a pokryt střechou, zcela dokončen byl až v červnu 1960.[387]

Od ustájení v novém kravíně (a po ozdravění základního stáda od TBC) se očekávalo zvýšení užitkovosti dobytka. JZD se mělo specializovat na živočišnou výrobu, zřídit salaše, pastviny a výběhy. Zaměřeno mělo být především na odchov užitkových jalovic a také na chov slepic, který v nové drůbežárně zatím vykazoval dobré výsledky.[388]

Kromě hlavní činnosti – zemědělské produkce – byla v rámci JZD provozována i tzv. přidružená výroba. V obecném hledisku se u jednotných zemědělských družstev jednalo o doplňující nezemědělské aktivity, většinou šlo o nejrůznější tradiční řemesla, která poskytovala servis nezbytný k zajištění chodu zemědělského hospodaření. V této době byla vedena snaha, zapojit do JZD zbývající soukromé živnosti (především kováři a koláři), jejichž likvidace byla ve druhé polovině 50. let dokončována a hrozilo tak celkové zhoršení těchto služeb.[389] V případě JZD Horská Kamenice byla v březnu 1958 podepsána smlouva s kolářem Adolfem Sochorem z Malé Horky,[390] v listopadu s kovářem Václavem Podhajským, rovněž z Malé Horky.[391] Dalším zájemcem o přidruženou výrobu byl sedlář a čalouník František Hrubý ze Železného Brodu, kterému byla zavřena jeho živnost. Rada ONV v Semilech však, na rozdíl od dvou předchozích případů, smlouvu mezi družstvem a Františkem Hrubým,

[387] Málo obětavosti při stavbě projevovali i samotní členové JZD (*Někteří družstevníci si mysleli, že se JZD rozsype, a tak podle toho se řídili. Družstevníci chtěli na stavbě více vydělat a nadřízené orgány zase chtěly, aby více prací se provedlo úspornou obětí, že družstevníci pracují pro sebe, když stát dává finanční prostředky. Tomu družstevníci nemínili rozumět*...). Stavbu tak prakticky dokončili až družstevníci ze Smrčí a Záhoří, kteří k tomu byli uvolněni přes zimní období 1959/1960. Svod dobytka do nového kravína byl proveden 25. 7. 1960, potíže nastaly s obsazením míst krmiček, neboť tuto práci zpočátku nechtěla žádná družstevnice vykonávat. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 278; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 17 – 19; kt 3, 6. 6. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 5. 6. 1958, 23. 9. 1958, 8. 10. 1958, 12. 11. 1958, členská schůze 16. 11. 1958.

[388] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 442, sign. zem/7, Výhled specialisace zemědělské výroby na okrese Semily do roku 1960. V následném období došlo k vybudování dalších staveb: např. v roce 1960 salaš pro mladý skot „na Lázích", v letech 1960 – 1961 teletník, 1962 – 1963 stodola aj. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 19, 69, 128.

[389] Od 1. ledna 1958 došlo ke zrušení daňových úlev, což znamenalo pro tyto soukromé živnostníky již neúnosné zatížení. Viz *Jak to bude s kovářem v Horské Kamenice?*, in Rozvoj, 28. 12. 1957.

[390] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 15. 1. 1958, 19. 3. 1958; kt 1, inv. č. 2, 5. 3. 1958.

[391] Jednání s Václavem Podhájským probíhala již od jara 1958. Nakonec začal v rámci JZD pracovat až od 31. 12. 1958, po skončení polních prací a opravě dílny (stal se z něj zaměstnanec JZD, pobírající plat 7 Kčs za hodinu). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 19. 3. 1958, 29. 10. 1958. Dále viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 482, sign. MH.75, 1958 – 1959; kt 447, sign. zem.20, 9. 11. 1958; kn 106, 14. 11. 1958.

sjednanou v listopadu 1958, nepotvrdila a doporučila mu, aby vstoupil do Komunálního podniku města Železný Brod.[392]

Ani samotní družstevníci se nezabývali výhradně jen zemědělstvím. Přes zimu nebo přes méně frekventované období mezi špičkovými pracemi byli buď dočasně uvolňováni do jiného zaměstnání (především ve výrobě), anebo JZD pro své členy odebíralo ze sklářského průmyslu skleněné polotovary – korále, určené pro návlek.[393]

Rok 1958 znamenal pro zdejší obec velikou zkoušku. Družstevní hospodaření leckdy slyšitelně zaskřípalo. Přesto výsledky nebyly nejhorší. Jsme však přesvědčeni, že by byly ještě lepší, kdyby zájem členů byl větší, úsilí poctivější a kdyby bylo méně spekulací. Někteří družstevníci hovoří o výstupu. Nikdo je nebude násilím držet. Sami však uvidí, že dlouho neobstojí. Více pořádku v zaznamenávání práce a tím spravedlivější odměňování by přineslo zlepšení v morálce družstevníků. Také méně pochybovačných řečí, které jen odnímají chuť k práci a nic neřeší, jakož i slušnější jednání s lidmi ze strany agronóma by družstvu posloužilo.[394]

Shrneme-li průběh prvního roku hospodaření JZD Horská Kamenice, tak s přihlédnutím k veškerým potížím, které se během roku vyskytly, nedopadl nijak špatně a JZD bylo v celookresním měřítku hodnoceno jako celkem dobře pracující.[395] Oproti plánu se hodnota jedné PJ zvýšila o jednu korunu na 13,- Kčs, vzhledem k neúrodě však musely být sníženy vydávané naturálie: žito a oves na 0,5 kg, brambory na 1,5 kg (pšenice zůstala na stejné hodnotě 0,5 kg). V penězích byly naturálie vyčísleny na 3,05 Kčs na 1 PJ, takže výsledná hodnota PJ byla nakonec 16,05,- Kčs.[396] Výsledky v rostlinné i živočišné výrobě byly srovnatelné s předchozími roky, oproti dřívějšímu soukromému sektoru však bylo JZD při hospodaření výrazně podporováno STS (traktory, samovaz a jiné mechanizační prostředky) a četnými pracovními brigádami (především patronát).[397]

V roce 1958 se do společného hospodaření zapojilo (nepočítaje brigádníky) celkem 63 osob družstevníků a jejich rodinných příslušníků. Z tohoto počtu bylo trvale činných 50 lidí

[392] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 22. 10., 19. 11. 1958; kt 1, inv. č. 2, 29. 10. 1958, veřejná schůze 3. 12. 1958; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 447, sign. zem.20, 9. 11. 1958; kn 106, 14. 11. 1958.
[393] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 6. 6. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 12. 11. 1958.
[394] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 297.
[395] Dokonce prý patřilo mezi nejlepší JZD na okrese. Viz Tamtéž, 277; SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, Školní kronika, školní rok 1958/1959, s. 334.
[396] Rovněž byl podán návrh, aby se na 1 PJ vydávalo nejvýše 6 q tvrdého obilí do rodiny a zbytek naturálie byl proplacen v penězích. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958, 10. 12. 1958; kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958.
[397] Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 145, 154, 163, 171, 183, 198, 206, 224, 228, 260, 261, 283.

(včetně jedné účetní), kdežto 13 pracovalo jen občas a 9 členů JZD dokonce vůbec.[398] Největší zájem o prosperitu JZD projevovala úzká skupina družstevníků funkcionářů, kteří byli v představenstvu družstva. Jednalo se o rodiny větších rolníků: předsedy Kováře (č. p. 11), místopředsedy Koňáka (č. p. 76), četaře Novotného (č. p. 31), zootechnika Šťastného (č. p. 50) a skladníka Koňáka (č. p. 36).[399] Za rok 1958 odpracovali nejvyšší počet pracovních jednotek a dosáhli tak nejvyšších příjmů.[400] Jejich zaujetí a nasazení lze pochopit. Jednak ještě nebyli tak výrazně staří a těšili se dobré zdravotní kondici (narozdíl třeba od agronoma Ladislava Sochora), za chod družstva nesli zodpovědnost (měli funkci), do JZD vnesli značný majetek a hlavně jejich jediným zdrojem obživy byla výhradně zemědělská výroba.

Na druhé straně stálo mnoho usedlostí, jejichž majitelé do JZD sice půdu vložili, dále se však již příliš nezapojovali (zbavili se půdy). Převážně to byly rodiny bývalých drobných zemědělců, které byly zajištěny i z jiných zdrojů a tudíž nebyly na JZD tolik existenčně závislé. Jejich členové družstevníci nebyli na chodu družstva ani nijak zainteresováni v podobě funkce.[401] V družstvu z velké části pracovaly manželky dřívějších hospodářů, v hojné míře nasazené na úseku podhodnocené rostlinné výroby, kde počet získaných PJ nebyl úměrný jejich vynaloženému úsilí. Poměrně početnou skupinu tvořili také družstevníci, kteří byli staří nebo nemocní, nedokázali tak všechnu přidělenou práci v JZD zastat, a proto dosahovali velmi nízkých příjmů.[402] Za sebe neměli ani žádnou náhradu, neboť jejich potomci pracovali mimo zemědělství a v Horské Kamenici již převážně delší dobu nežili.[403]

S ohledem na nedostatek pracovních sil a vysoké stáří členů JZD byla velmi ožehavá otázka propouštění dětí družstevníků ze zemědělství. Již na podzim 1958 byly řešeny dva případy Marcely Šilhánové (č. p. 28) a Růženy Blažkové (č. p. 52), které vycházely ze školy a zažádaly si o trvalé uvolnění pro práci v průmyslu. Ačkoliv jejich rodiče za sebe již neměli žádné nástupce, bylo jim nakonec potřebné povolení vydáno s podmínkou, že budou JZD

[398] V průměru bylo odpracováno 12 059,84 PJ z plánovaných 13 000. Na minimální počet PJ nedosáhla většina družstevníků, proto bylo navrženo pro příští rok 1959 snížit minimum na 60 – 80 PJ za rok u žen a 150 – 200 PJ u mužů, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958; inv. č. 2, 10. 12. 1958.
[399] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 66, 70.
[400] Pořadí prvních tří rodin s největším počtem PJ: Koňákovi (č. p. 76) – 1 227 PJ, Kovářovi (1089 PJ), Šťastný (1017 PJ), viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 277.
[401] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 16.
[402] Proto nepřekvapí, že řada družstevníků se raději věnovala jiné práci (např. návlek koral), kde si více vydělali a tolik se nenadřeli. Z důvodu nedostatečného zapojení do družstevní práce došlo v roce 1959 k vyloučení dvou usedlostí a jejich majitelů, viz Usedlosti č. p. 5 a 46. Dále srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 50, 245, 257, 323, 329 – 331.
[403] Tamtéž, s. 16, 18.

alespoň vypomáhat.[404] Tato tendence potomků družstevníků měla všeobecný ráz (usedlosti malé i větší) a pokračovala rovněž v dalších letech. Mladí hledali všelijaké způsoby, jak by práci v zemědělství unikli, což se jim dařilo i s podporou jejich rodičů, kteří tak o budoucnost JZD příliš nedbali. Příčinou tohoto jevu byla rozhodně namáhavá a přitom málo honorovaná práce v zemědělství, která se nedokázala vyrovnat výhodám průmyslu.[405] Jistý podíl na tom měla i nevyhovující bytová úroveň v obci.[406] Výsledkem tak bylo další postupné stárnutí a vylidňování vesnice a stejně tak stárlo i samotné členstvo JZD – v roce 1965 dosahoval věkový průměr družstevníků již 58 let.[407]

[404] Uvolnění odsouhlasila (pod „tlakem" rodičů děvčat) členská schůze JZD, jejíž vůli nakonec vyhověla i rada MNV, která však s propouštěním mladých pracovních sil ze zemědělství vůbec nesouhlasila. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 279 – 280; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 21. 11. 1958.

[405] K tomu viz L. SLEZÁK, *Socialistická přestavba zemědělství*, ČČH 35 [85], 1987, č. 4, s. 527 – 547

[406] Srov. poznámku kronikáře z roku 1967: *V obci se již řadu let nestaví. Mladí lidé odcházejí do měst, zbývající jsou rozhodnuti dožít ve starém. Stavět svépomocí znamená přijít takřka o nervy, neboť stavební materiál se tak těžko a nemožně shání, že jen nejprůbojnější mohou takovou kalvárii postoupit. Řemeslnické práce právě tak. A tak může stavět jen ten, kdo má předně hodně peněz (v rodině vydělávají třeba 3 osoby), bratra má zedníkem, švagra tesařem, známého instalatérem atd. Rodinný domek na klíč, když by ho ovšem stavební podnik převzal, se počítá kolem 140 000 Kčs. (Průměrný měsíční čistý příjem je asi 1 200 Kčs.)*, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 447.

[407] Tamtéž, s. 21, 358, 362.

6. Prosopografie – jedinečné osudy

Prosopografická rekonstrukce (kolektivní biografie)[408] přibližuje osudy třiceti vybraných zemědělských usedlostí a jejich hospodářů. Jedná se o všechny rolníky v Horské Kamenici (případně i opuštěné usedlosti), kteří vlastnili více jak 2 hektary zemědělské půdy a pro něž bylo zemědělství buď jediným, anebo hlavním povoláním. V procesu kolektivizace hráli tito zemědělci – a především ti nad 5 hektarů – klíčovou roli. Jejich půda byla pro založení JZD v obci pochopitelně naprosto nezbytná, jednak z důvodu celkové výměry a také polohy v katastru (otázka HTÚP). Právě proto se stávali hlavním cílem všech agitačních akcí.

Pro každého rolníka (usedlost)[409] byl sestaven individuální biogram, obsahující několik základních informačních okruhů. První okruh podává lokalizaci usedlosti (stavení) v rámci obce s uvedením sousedních č. p.,[410] dále pak stručnou historii usedlosti i rodu rolníka, jeho rodinné poměry, základní demografické údaje a případné příbuzenské vazby s ostatními obyvateli obce (pokud se je ovšem podařilo rozkrýt). Druhý okruh pojednává o zdrojích obživy hospodářovy domácnosti, přičemž je kladen důraz na 50. léta a zemědělskou výrobu. Uvedena je výměra usedlosti (zemědělská půda, lesní půda), stav hospodářského zvířectva, vybavení hospodářskými stroji a technikou (rok 1950), pracovní síly na usedlosti a stručná informace o plnění povinných výrobních a dodávkových úkolů hospodářem.[411]

Třetí okruh se zabývá veřejnými aktivitami hospodáře, případně i ostatních členů jeho rodiny. Odhaluje jejich působení ve správě a vedení obce (MNV), politickou příslušnost,[412] členství v místních spolcích a družstvech, účast na veřejných podnicích apod. Okruh čtvrtý se snaží vysledovat vztah konkrétního rolníka ke komunistickému režimu a tehdejšímu politickému zřízení a hlavně pak jeho postoj ke kolektivizaci zemědělství. Na tento okruh

[408] J. BOROVIČKOVÁ – J. STOČES, *Nové metody – prosopografie*, in: Studie a články k dějinám vědy a vědeckých institucí, s. 47 – 61; M. NODL, *Středověká prosopografie jako metodická inovace*, in: J. PEŠEK (ed.), VIII. sjezd českých historiků Hradec Králové 10. – 12. září 1999, s. 146 – 149; TÝŽ: *Mikrohistorie a historická antropologie*, Dějiny – teorie – kritika 1, 2004, č. 2, s. 237 – 252; J. GRULICH, *Zkoumání „maličkostí“*, in: ČČH 99, 2001, č. 3, s. 519 – 547.

[409] Usedlosti jsou řazeny podle výměry vlastní zemědělské půdy od největší k nejmenší. V titulu je vždy uvedena výměra zemědělská půda – z toho orná půda, les: např. 11,76 ha zem. – 8,36 ha orné, 9,72 ha les (celková výměra usedlosti – 21,48 ha).

[410] K tomu viz Přílohu 2b.

[411] Výměra nebyla u všech usedlostí během sledovaného období vždy konstantní. V případě prosopografie byla užita hodnota z let 1953 – 1955 u zemědělské půdy (SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955) a u lesa z roku 1950 (NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399), s přihlédnutím na stav v roce 1958 (SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 465, sign. zem.78, Seznam družstevníků, kteří vlastní lesní půdu, 26. 5. 1958). Rovněž stavy hospodářského zvířectva se pochopitelně měnily, proto bylo přihlíženo k více zdrojům (viz první dvě citace a SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956).

[412] Pojem „agrárník“ – člen Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, „národní socialista“ – člen Československé strany národně socialistické, „lidovec“ – člen Československé strany lidové.

posléze navazuje poslední okruh pátý, který informuje o zapojení usedlosti a jejího majitele (či dalších členů domácnosti) do JZD na úplném počátku kolektivního hospodaření (1957/1958). V některých specifických případech jsou však osudy rolníků zachyceny i hluboko za tímto chronologickým mezníkem.

6.1. Usedlost č. p. 76 (st. 124/1) „u Pěničků“: 11,76 ha zem. – 8,36 ha orné, 9,72 ha les hospodář Bohumil Koňák (1907 – 1994)

Na zemědělské usedlosti č. p. 76, která stojí v dolní části vsi – v Dolenci, hospodařil Bohumil Koňák s rodinou. Jeho předci se do Horské Kamenice přistěhovali v roce 1819 patrně z Radčic a původně se usadili na gruntu č. p. 1 („u Kubů“, „doleních Václavů“). Bohumil Koňák, představitel 5. generace rodu, odkoupil toto hospodářství od svého otce Josefa v roce 1936.[413] Roku 1947 pak od své příbuzné, vdovy Boženy Pěničkové (roz. Koňákové z č. p. 2), přikoupil část pozemků od č. p. 2 spolu s domem č. p. 76, do něhož se záhy přestěhoval.[414] Manželé Bohumil (1907 – 1994) a Milada (1910 – 1994, rozená Šilhánová ze Střevelné) spolu měli dvě děti. Starší syn Bohumil (1936) byl zaměstnán jako strojní zámečník u OOP Semily a s rodiči nebydlel,[415] mladší dcera Vlasta (1940) ukončila v roce 1955 základní vzdělání a v letech 1955 – 1957 navštěvovala zemědělskou účetní školu.[416] Do roku 1955 bydlel společně s rodinou otec hospodáře – vdovec na odpočinku Josef Koňák (1866 – 1955).[417]

Obživa domácnosti byla plně zajišťována z výnosů soukromé zemědělské výroby. Usedlost č. p. 76 byla největším hospodářstvím v obci, náleželo k ní 11,76 hektarů zemědělské půdy (z toho 8,36 ha půdy orné, 2,63 ha luk a 0,77 ha pastvin) a 9,72 hektarů lesa. K tomu si Bohumil Koňák najímal 0,11 hektarů orné půdy a 0,08 hektarů pastviny od Lidmily Ferklové a na podzim 1952 mu byl navíc MNV přikázán nucený pacht. Jednalo se o 0,45 hektarů orné půdy od Františka Dufka č. p. 14.[418] Při obdělávání pozemků a jiné činnosti byl v hospodářství jako tažná síla používán jeden kůň – valach. Z dalšího hospodářského zvířectva drželi Koňákovi obvykle kolem deseti a třinácti kusů skotu (z toho šest dojnic), dvě

[413] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 59 – 60; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 1, 166.
[414] Č. p. 76 postavil její manžel Vojtěch Pěnička z č. p. 2. V č. p. 1 poté bydlel Bohumilův mladší bratr Miloslav (dělník ve vápence v Železném Brodě) s rodinou, který se roku 1952 odstěhoval do Železného Brodu. Ve druhé polovině 50. let pak bylo toto stavení zbořeno. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 45, 60 – 61; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 2, 214; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 1.
[415] V roce 1956 ze zdravotních důvodů změnil zaměstnání a pracoval v ŽBS, provozovna Těpeře. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 1. 1956; kt 6, 1958, JZD Horská Kamenice – žádost o uvolnění občanů v pracovním poměru pro pomoc při žňových pracech, 7. 8. 1958.
[416] V roce 1952 ukončila národní školu v Horské Kamenici a přešla na dívčí střední školu do Železného Brodu. Srov. SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 136; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 219.
[417] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 76.; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.
[418] V roce 1955 byl nucený pacht podle vládního nařízení č. 50/1955 Sb. prodloužen o další 3 roky a mírně zvýšen na 0,72 ha orné půdy, v roce 1957 Bohumil Koňák obdělával 11,70 ha zemědělské půdy a 8,44 ha půdy orné (pokles zemědělské půdy nastal zalesněním hůře přístupných ploch – 1950: 9,72 ha lesa, 1958: 10,52). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář dle obcí na rok 1957; kt 465, sign. zem.78, Seznam družstevníků, kteří vlastní lesní půdu, 26. 5. 1958.

až čtyři prasata, tři kozy a kolem třiceti slepic nosnic.[419] Všechny zemědělské práce zajišťovali prvořadě pouze Bohumil s Miladou, lze však počítat i s občasnou výpomocí jejich potomků či starého výměnkáře.[420] Manželé Koňákovi platili za dobré hospodáře a dodávkové povinnosti plnili ve všech produktech rostlinné i živočišné výroby.[421]

Bohumil Koňák byl minimálně od roku 1948 členem KSČ, v letech 1952/1953 však o členství přišel (buď vyloučením či vystoupením ze strany).[422] Bez ohledu na to, zda byl straníkem či později bezpartijním, zastával v obci řadu funkcí především v oblasti zemědělství. Svoji kariéru ve veřejné správě zahájil až po roce 1945. V lednu 1946 se nejprve stal členem plánovací komise MNV, v červenci členem finanční komise MNV. Do pléna MNV se dostal na konci prosince 1948 (jako první náhradník KSČ za odstoupivšího předsedu MNV Stanislava Svárovského).[423] Jako člen pléna posléze přestál několik reorganizací i dvoje veřejné volby do národních výborů v květnu 1954 a následně v květnu 1957.[424] V rámci MNV zastával od ledna 1950 post plánovacího referenta,[425] po květnové reorganizaci ve stejném roce se stal zástupcem zemědělského referenta. Rovněž byl členem zemědělské komise, od března 1952 dokonce jejím předsedou.[426] Do roku 1955 také v obci plnil funkci tzv. místního zootechnika, poté z důvodu jeho předsednictví v zemědělské komisi ho nahradil Ludvík Šťastný (č. p. 50).[427] Po květnových volbách 1957 byl jmenován jedním ze tří členů místní

[419] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[420] K ulehčení práce měli k dispozici nejrůznější strojní a mechanizační vybavení: 1 elektromotor (4 HP), 3 obyčejné potahové vozy (žebřiňáky), 1 potahový vůz na pneumatikách, 4 potahové pluhy, 1 potahový válec, 1 potahový secí stroj, 1 travní žací stroj, 1 vyorávač brambor, 1 čisticí mlátičku, 1 lis na seno a slámu, 1 motorovou řezačku na píci a slámu, 1 šrotovník, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivku, napájecí zařízení pro koně i skot. V roce 1955 si společně s rolníky Ludvíkem Šťastným (č. p. 50) a Vítem Koňákem (č. p. 36) pořídili potahový pohrabovač.Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 446, sign. zem.9, 8. 4. 1954 (žádost), 28. 3. 1955 (příděl).

[421] Řádné plnění dodávek (a placení daní) hrálo dokonce roli i při vydání potvrzení od MNV, že Bohumilův syn může přejít do lehčího zaměstnání z důvodu zhoršeného zdravotního stavu, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 1. 1956; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 3, 5. 1. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; *Účtujeme se starým rokem*, Rozvoj, VI./1, 5. 1. 1957; Miroslav HÁDEK (pracovník výkupu), *Nešlo by to na družstevním líp?*, Rozvoj, roč. VI./22, 25. 5. 1957.

[422] Jako příslušník KSČ je naposledy v pramenech zachycen v roce 1952, od roku 1954 je pak uváděn jako bezpartijní. Viz např. SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 4. 5. 1948; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv. č. 152, sign. V/4, Seznam navržených kandidátů do NV obce Horská Kamenice, 1954.

[423] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 16. 1. 1946, 5. 7. 1946, 29. 12. 1948; Složení MNV k 1. 1. 1949.

[424] V květnových volbách roku 1954 pro něho hlasovalo 137 voličů, proti bylo pouze 17. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 138, 147, 172, 186, 265 – 267; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 27. 8. 1952.

[425] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 25. 1. 1950.

[426] Od května 1954 tzv. stálá zemědělská komise. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 31. 5. 1950, 1. 8. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 19. 3. a 26. 3. 1952, 26. 5. 1954.

[427] SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv č. 152, Volby do MNV, ONV a KNV 1954; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 11. 11. 1955. Z jeho funkcí předsedy zemědělské komise a zootechnika vyplývala řada povinností, především organizačního rázu – Bohumil Koňák se musel podílet např. při hledačkách

trestní komise.[428] Kromě toho byl také členem MAV NF,[429] MŠR (od roku 1946 do zániku v roce 1949),[430] představenstva kampeličky, Družstva pro rozvod elektrické energie či místní skupiny JSČZ.[431] V oblasti spolkového života byl organizován u hasičů (MJPO).[432] Manželka Milena (bezpartijní) byla organizována v místní skupině ČSČK, v červnu 1957 pak byla zvolena do nového Výboru žen při MNV.[433]

Nelze říci, že by Bohumil Koňák cítil k JZD výhradní odpor, dokonce se stal jedním z devíti členů PV JZD, který byl v Horské Kamenici ustaven 16. dubna 1949.[434] Rok poté však již v nově vzniklém přípravném výboru nefiguroval. Přesto v květnu 1950 byl zapojen do komise, která měla zajišťovat spolupráci MNV s patronátním závodem n. p. Kovohutě Železný Brod.[435] V červnu tohoto roku se též podílel na organizované skupinové práci při senoseči, kdy byl vedoucím 1. skupiny „Dolenec“ a údajně podal zvláště pozoruhodný výkon. Lze předpokládat, že jako vedoucí pracovní skupiny pokračoval i při následujících žních.[436] Zdá se, že postupně Bohumil Koňák začal o propagovaných výhodách kolektivního hospodaření pochybovat, což ještě více platilo o jeho manželce Miladě. Při agitačních pohovorech se Bohumil ohrazoval tím, že nechce být první, kdo v obci do JZD vstoupí.[437]

Z důvodu pozice předsedy zemědělské komise a místního zootechnika se Bohumil nemohl otázce kolektivizace zcela vyhnout, nucen byl například účastni se kurzů Družstevní školy práce či okresních družstevních konferencích. O jeho docházce do DŠP lze silně pochybovat, co se týče družstevních konferencí, byl jako delegát přítomen na II. konferenci v Lomnici nad Popelkou (únor 1954) a III. konferenci v Košťálově (leden 1955).[438] Z

---

mandelinky bramborové (vedoucí skupiny), při opravách cest, při sčítání dobytka v obci, rozdělování umělého hnojiva rolníkům aj.

[428] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 560, sign. vnitř.10, Trestní pravomoc NV, Složení trestní komise MNV – ohlášení, 7. 6. 1957.

[429] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 23.10. 1949, 20. 11. 1954.

[430] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 5. 7. 1946; f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1947/1948, s. 278; f. MŠR Horská Kamenice, kn 1, inv. č. 1, 16. 4. 1948, 8. 1. 1950.

[431] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[432] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12.

[433] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1957, Zápis z veřejné schůze žen 19. 6. 1957; kt 6, inv. č. 61, Zápis o výborové schůzi MS ČSČK dne 27. 2. 1957 (příloha ke kronice č. 1a/1957); SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 584, sign. OK/7, Seznam členek VŽ při MNV v Horské Kamenici (stav k 2. 7. 1957 – po volbách).

[434] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950.

[435] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 31. 5. 1950.

[436] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 26. 6. 1950.

[437] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[438] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 4. 2. 1954, 14. 9. 1954, 22. 12. 1954, 13. 1. 1955, 20. 1. 1955.

prostudovaných pramenů se zdá, že při náborových kampaních do JZD byl vždy v roli přesvědčovaného rolníka a nikoliv přesvědčujícího agitátora.

Do tzv. masově – politické práce (včetně působení na zemědělce ohledně společného hospodaření) měl být zapojen od listopadu 1955, kdy jakožto člen MNV dostal přidělen konkrétní obvod, ve kterém měl na občany působit (č. p. 36, 50, 75, 2, 59, 7).[439] Vzhledem k trvalé krizi MNV v Horské Kamenici a nečinnosti většiny funkcionářů však nelze ze strany Bohumila Koňáka nějakou výraznější aktivitu předpokládat.[440] V listopadu 1956 se na veřejném zasedání MNV vyjadřoval v tom smyslu, že v dohledné době není možné JZD v obci založit z důvodu absence vhodných budov pro ustájení dobytka a skladovacích prostor.[441] Během agitačních kampaní v roce 1957 pak až do poslední chvíle jednal v soudržnosti s ostatními rolníky v obci.

Do nově ustaveného JZD v Horské Kamenici vstoupil jak Bohumil Koňák, tak i jeho manželka Milada. Jejich dcera Vlasta, čerstvá absolventka zemědělské účetní školy, byla navíc v družstvu zaměstnána jako účetní. Na ustavující schůzi dne 7. září 1957 byl Bohumil Koňák jednomyslně zvolen do představenstva JZD jako jeho místopředseda.[442] Záhy se tak plně zapojil do budování a upevňování mladého družstva. Stal se jedním ze čtyř skupinářů (od jara 1958 četař), působil i v komisi pro adaptace a nové stavby JZD a v komisi pro převzetí strojů od družstevníků (tzv. mrtvého inventáře).[443]

Vedle pozemků (kromě lesů) a povinného vnosu hospodářského zvířectva zabralo JZD u Koňáků do svého užívání i dvě stodoly a chlév. V č. p. 76 byly umístěny některé družstevní stroje, konkrétně 2 secí stroje (potahové), 2 kopačky, travní žací stroj, elektrický motor 7 HP, shrnovač sena, mlátička (23“), lis na slámu a vůz na pneumatikách, z nářadí pak jednoradličný pluh a plečka. V chlévě byl ustájen 1 kůň, 10 krav a 17 vepřů na žír (3 měsíční).[444]

---

[439] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1956, Rozdělení volebního obvodu na jednotlivé úseky mezi členy MNV, 30. 11. 1955; kt 3, rada MNV 2. 8. 1956.

[440] V roce 1956 se z devíti členů MNV účastnili schůzí pouze čtyři, z nichž Bohumil Koňák jen občas (jednání MNV se dokonce neúčastnil ani samotný předseda MNV). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 233.

[441] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejné zasedání MNV 28. 11. 1956.

[442] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957).

[443] *Rolník Bohumil Kaňák [!] měl ještě donedávna jako ostatní k družstvu výhrady. Nyní jej začíná obhajovat.* Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 1, 1957, K. LORENC, *Horská Kamenice*, Cesta míru, s. 3. Dále viz f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 7. 9. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 18. 9. 1957, členská schůze 26. 9. 1957, 9. 10. 1957, členská schůze 13. 11. 1957.

[444] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17.

Po prvním roce společného hospodaření v JZD (rok 1958) odpracovali manželé Koňákovi dohromady 1 227 PJ, čímž dosáhli nejvyšších příjmů (1 PJ měla hodnotu 13 Kčs) a stali se nejaktivnějšími družstevníky v počátcích JZD v Horské Kamenice.[445]

[445] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 277.

6.2. Usedlost č. p. 7 (st. 63) „u Ouhrabků“ nebo „u Pavlů“: 10,14 ha zem. – 8,38 ha orné, 2,75 ha les hospodář Josef Koňák (1906 – 1989)

Hospodářské stavení č. p. 7 je umístěno na kraji vsi, po levé straně silnice od Malé Horky. V jeho blízkém sousedství se nachází č. p. 60, 46 a 8, východním směrem přes stodolu stojí č. p. 29. Existenci tohoto gruntu lze sledovat již od 16. století. Ve druhé polovině 17. století je na usedlosti zachycen Pavel Berka, jehož mužští potomci nesli po několik generací jméno Pavel – odtud přídomek „u Pavlů“. Druhá varianta přídomku pak pochází od Františka Ouhrabky z Bozkova, který koupil usedlost v roce 1872. Již za tři roky ji ale prodal Františku Koňákovi z č. p. 29, po němž zde hospodařil jeho syn František (1875 – 1946) s manželkou Marií rozenou Novotnou z č. p. 4 (1885 – 1971). Jedním z jejich čtyř potomků byl syn Josef, který se narodil v roce 1906.[446]

Josef Koňák se roku 1934 oženil s Františkou Petříčkovou z Jílového u Držkova (1910 – 1986), kam se pravděpodobně ihned po svatbě manželský pár odstěhoval. Zde žili spolu s narozenými syny, starším Josefem a mladším Jiřím. Do Horské Kamenice se rodina vrátila v roce 1947, z důvodu zajištění obhospodařování usedlosti č. p. 7 po úmrtí Josefova otce Františka (1946).[447] Pod jednou střechou tak nadále žila Josefova rodina s jeho matkou – vdovou Marií, která zde bydlela na výměnku.[448]

Obživa pětičlenné domácnosti byla zajišťována výhradně ze zemědělství. K hospodářství patřilo 10,14 hektarů zemědělské půdy (8,38 ha orné, 1,36 ha trvalé louky, 0,40 ha pastviny) a 2,75 hektarů lesa.[449] K uvedené výměře je třeba přičíst i povinný pacht 0,45 hektarů orné půdy (od č. p. 14), který byl Josefu Koňákovi přidělen v říjnu 1952.[450] Josef Koňák používal při práci koňský potah a jako jeden z mála v obci vlastnil hned dva

[446] Jeho bratrem byl František Koňák z č. p. 67 (1909), bratrancem Josef Novotný z č. p. 31 (1911). Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 67, 87 – 88, 93 (a usedlost č. p. 31); SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno Matrika zemřelých.

[447] Vlastnické právo k usedlosti bylo na Josefa Koňáka převedeno postupní smlouvou již v roce 1945. Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 7.

[448] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 7.

[449] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[450] Při obnovení povinného pachtu v roce 1955 byla jeho výměra zvýšena na 0,62 ha orné půdy (v roce 1957 Josef Koňák obdělával 10,53 ha zemědělské – 8,38 ha orné půdy). Porovnej SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957. Manželka hospodáře Františka navíc ještě vlastnila 2,65 hektarů zemědělské půdy v katastrálním území Jílové u Držkova, kterou však Koňákovi odmítali obhospodařovat (viz níže).

valachy.[451] Z dalšího hospodářského zvířectva Koňákovi chovali kolem šesti až devíti kusů skotu (z toho většinou čtyři až pět krav), několik koz, obvykle jedno prase a na patnáct slepic s kohoutem.[452] Na usedlosti pracoval především hospodář se svou ženou, ostatní členové pouze pomáhali.[453] Starší syn Josef v roce 1951 vyšel pětiletou národní školu a nadále docházel na střední chlapeckou školu do Železného Brodu, mladší Jiří navštěvoval národní školu v letech 1952 – 1957.[454]

Plnění povinných dodávkových úkolů bylo slabou stránkou Josefa Koňáka, zejména pokud šlo o živočišnou výrobu, ve které pravidelně zaostával. Kvůli těmto nedostatkům ho navštěvovaly agitační dvojice, orgány lidosprávy nebo instruktor ONV Antonín Vávra, rovněž byl předvoláván na MNV. Takovéto přesvědčovací akce místního rázu však většinou vyznívaly naprázdno.[455] To však neznamená, že by nebyl Josef Koňák za své neplnění nijak postižen. Například kvůli nedodávce 2 350 litrů mléka a 400 vajec za rok 1952 byl potrestán na základě nálezu zemědělského referenta ONV z 11. dubna 1953 pokutou v hodnotě 5 000 Kčs (jednalo se o přestupek podle § 56 trestního zákona správního č. 88/1950 Sb.).[456] Soustavné neplnění dodávek bylo také příčinou toho, že v listopadu 1953 nebyla Františka Koňáková MNV uvolněna přes zimní období do průmyslu jako domácká navlékačka koral.[457] Naproti tomu nesplněné dodávkové úkoly za roky 1953 a 1954 mu byly nakonec v roce 1956 zpětně odepsány a to na základě splnění povinných kontingentů v rostlinné výrobě v roce 1955 a díky potvrzení rady MNV, že v jeho případě nešlo o úmyslné jednání.[458]

---

[451] Koně prý pro Josefa Koňáka byli jeho velkou zálibou. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[452] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[453] Hospodářské stroje a technické vybavení na usedlosti: 1 elektromotor (3,5 HP), 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válce, 1 potahový secí stroj, 1 potahový žací stroj travní, 1 vyoravač brambor, 2 vozy (jeden žebřiňák a jeden vůz na pneumatikách), viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[454] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 135 a kn 141.

[455] Např. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 3, 20. 7. 1954, 17. 3. 1955, 11. 8. 1955; *Účtujeme se starým rokem*, in Rozvoj, VI./1, 5. 1. 1957. Na všechnu práci byl údajně sám, jeho manželka se prý jako hospodyně příliš neprojevovala. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[456] Odůvodnění: *nesplnění uznáno trestným činem, který jste spáchal z nedbalosti, ... a potíže, které se Vám vyskytují nesnažíte se společnou prací odstraňovati.* Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 57.

[457] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 10. 11. 1953.

[458] Uvedeny byly tyto argumenty: 3 roky za sebou byl jeho chov prasat postižen obrnou vepřů, 6 – 8 bonitní třída jeho pozemků, velmi nízká úroda vlivem dvou suchých lét, nedostatečná krmivová základna (jako důvod bylo uvedeno i přeřazení do vyšší velikostní skupiny vlivem povinného pachtu a z toho plynoucí značně zvýšené dodávkové úkoly). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, plénum MNV 24. 3. 1955, rada MNV 9. 2. 1956.

Josef Koňák byl od roku 1945 členem KSČ.[459] Do správy a vedení obce však nijak nezasahoval, neúčastnil se ani veřejných schůzí.[460] Až v květnu 1954 byl dosazen, ovšem pouze jako nečlen MNV, do stálé komise pro výstavbu a sběr (od února 1955 tzv. komise pro výstavbu a zvelebení obce), po volbách do MNV v roce 1957 pak byl kromě stálé komise pro výstavbu ještě navíc jako aktivista ve stálé zemědělské komisi.[461] V roce 1948 je zachycen jako člen dozorčí rady a akčního výboru kampeličky, jinak byl též organizován v místní skupině JSČZ, v TJ Sokol, MJPO a ČSČK, v jehož řadách byla i manželka Františka.[462]

V dubnu 1949 byl Josef Koňák jedním ze zakládajících členů PV JZD, do druhého PV, ustanoveného v dubnu 1950, již ale nevstoupil. V otázce kolektivního hospodaření váhal, obával se hmotného zabezpečení ve družstvu a jako mnozí další rolníci nechtěl vstoupit jako první. Své názory raději nedával příliš najevo (údajně měl být ovlivňován narušiteli). Proti JZD byla více zaměřena jeho manželka Františka, jejímuž vlivu prý podléhal.[463] Přitom ona sama v září 1952 podepsala členskou přihlášku do JZD Jílové u Držkova, kde vlastnila po rodičích chalupu č. p. 93 s 2,65 hektary zemědělské půdy (1,69 ha orné). Do JZD předala i dva kusy skotu, který byl dosud ustájen v Jílovém. V jejím případě šlo jednoznačně o spekulaci a snahu zbavit se zátěže a povinnosti obdělávat zděděné pozemky, neboť na hospodaření jílovského družstva se vůbec nepodílela a neodpracovala v něm ani jednu PJ. Z tohoto důvodu byla v roce 1954 z JZD vyloučena. Poněvadž její původní pozemky byly při HTÚP zapojeny do honu JZD, byla jí přidělena náhradní půda o stejné výměře a bonity, jenž byla umístěna blíže katastru Horské Kamenice. Koňákovi s touto směnou nesouhlasili a obdělávání této půdy (stejně jako placení domovní daně z nemovitosti v Jílovém) ignorovali, aniž by za to byli znatelně postiženi.[464]

---

[459] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954.

[460] Jeho otec František Koňák (agrárník) býval za první republiky pravidelně členem zastupitelstva obce (v letech 1927 – 1931 dokonce radním), viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2 a 3.

[461] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954, 11. 2. 1955, 31 .5. 1957 (zápis z 1. zasedání MNV); SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici (31. 5. 1957). To však neznamená, že by předtím nebyl povinován a zapojen do veřejných akcích v obci. Například v červenci 1950 byl jedním z vedoucích hledací služby mandelinky bramborové (tzv. hledačka), v listopadu měl na starosti organizaci opravy vrchní cesty. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 7. 7. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 22. 11. 1950.

[462] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice. Podle jiného zdroje se Josef Koňák ze sokola odhlásil v roce 1953 (vzhledem k faktické nečinnosti této tělovýchovné jednoty v obci to však není zase tak podstatný údaj). Srov. SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953.

[463] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; kt 6, inv. č. 58, Seznam zemědělců, kteří nesplnili dodávkový úkol za I. pololetí.

[464] SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, soudní okres Železný Brod, obec Jílové u Držkova, č. p. 93; SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 14, 5. 11. 1954; kt 338, sign. 615.1, 1. 11. 1954; kt 441, sign. zem.6, Vyřízené

V září 1957 vstoupili do JZD z rodiny Koňákových tři příslušníci. Vedle hospodáře a hospodyně byla tím třetím Josefova matka Marie Koňáková, která v té době dosahovala poměrně vysokého věku 72 let.[465] Na ustavující schůzi (7. 9. 1957) byl Josef Koňák zvolen do pětičlenné revizní komise družstva.[466] JZD od Koňáků převzalo stodolu a konírnu, kde byl ustájen 1 kůň. Více družstevního dobytka ke Koňákům umístěno nebylo, patrně z důvodu jejich předchozích chovatelských výsledků. Ze strojů a dopravních prostředků byl v č. p. 7 uložen travní žací stroj a vůz na pneumatikách, z nářadí pluh dvoják a brány.[467]

V prvním „družstevním" roce 1958 se do práce v JZD zapojil především Josef, zatímco Františka v družstvu prakticky nepracovala vůbec. Bez souhlasu JZD i bez potřebného potvrzení od rady MNV byla „načerno" zaměstnána v závodní kuchyni ve sklářské škole v Železném Brodě, poté údajně dokonce jako uklizečka u lidového soudu. To vzbuzovalo mezi ostatními družstevníky (více u družstevnic) značnou nelibost.[468] Františka Koňáková v roce 1958 odpracovala ze všech družstevníků (vyjma přestárlých a fyzicky či zdravotně indisponovaných jedinců) nejméně pracovních jednotek – celkem 3 PJ za celý rok. Tuto pracovní nedisciplinovanost své manželky se Josef Koňák snažil obhajovat tím, že on sám musí pracovat více, než když hospodařil jako soukromý rolník.[469]

---

stížnosti 1955, Fr. Koňáková, Horská Kamenice 7: stížnost proti přidělení pov. pachtu; kt 507, sign. výk.1, Protokoly o nepřijatých výměrech pov. dodávek, 4. 11. 1955; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 31. 5. 1955, 2. 6. 1955, 5. 1. 1956.

[465] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958 – vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); Evidence členů (1971).

[466] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957); f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, 7. 9. 1957.

[467] SOkA Jablonec, f. JZD HK, kt 1, inv. č. 1, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958.

[468] V srpnu 1958 bylo napsáno na zemědělský odbor rady ONV o propuštění Františky Koňákové ze zaměstnání, do konce roku však očividně ke změně nedošlo. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 8. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958, 13. 8. 1958.

[469] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 277; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958. Zapojení Františky do práce v JZD bylo dáno jako podmínka vydání požadovaného potvrzení pro propuštění jejich syna Josefa natrvalo ze zemědělství do průmyslu. Srov. f. JZD Horská Kamenice, kt 2, nezpracováno, Zápisy ze schůzí JZD, 13. 10. 1958.

6.3. Usedlosti č. p. 17 (st. 18) „u Halounů“ a č. p. 58 (st. 21) „u Vrsků“: 9,24 ha zem. – 7,02 ha orné, 7,85 ha les hospodáři Josef Sochor (1892 – 1968) a jeho syn Bohumil (1932)

Zemědělské usedlosti č. p. 17 a 58 se nacházejí nedaleko od sebe v dolní části obce pod silnicí. Hospodářství označené č. p. 17 patřilo k nejstarším gruntům v obci, osazeno bylo patrně kolem poloviny 15. století, přídomek „u Halounů“ získalo po hospodáři Václavu Halounovi, který je zde zachycen na počátku 18. století. Usedlost č. p. 58 byla roubeným stavením, před kterým stávala prastará lípa s obvodem u kořene 6,2 metrů. Její přídomek byl odvozen od Vrsků, kteří zde žili na počátku 19. století.[470] Ke spojení těchto dvou gruntů došlo v roce 1891 sňatkem Antonína Václavů z č. p. 58 (1866 – 1942)[471] a vdovy Marie Švitorkové z č. p. 17 (1867 – 1941). Sochorové se na toto hospodářství dostali rokem 1919, kdy se Josef Sochor z č. p. 15 oženil s Julií, dcerou Antonína a Marie Václavů.[472] Zpočátku bydleli Sochorovi společně s Václavů v č. p. 17, později mladí hospodařili na č. p. 58[473] a staří na č. p. 17, kde Antonín Václavů vedle rolnictví navíc provozoval hostinec.[474]

Josef (1892 – 1968) a Julie (1896 – 1973) bydleli v č. p. 58 patrně až do úmrtí rodičů hospodářky, starých Václavů, poté se přestěhovali do č. p. 17.[475] Sochorovi spolu měli tři děti. Nejstarší dcera Marie se provdala do Malé Horky, syn Josef zemřel v červnu 1945 ve věku 24 let,[476] nejmladší syn Bohumil (1932) pak bydlel společně s rodiči. V jedné domácnosti s nimi také žila neprovdaná Juliina sestra Anna Václavů (1890 – 1958),[477] která později obývala č. p.

---

[470] V 50. letech 20. století byla památná lípa u č. p. 58 přes 200 let stará, v polovině 90. let došlo k jejímu pokácení. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 18; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 66 – 68.

[471] V letech 1912 – 1919 starosta obce. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, s. 47; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

[472] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 66 – 67; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých. Josef Sochor, syn Františka Sochora z č. p. 15, byl bratrem Ladislava Sochora z č. p. 15 (1897 – 1967) a Anny Kovářové z č. p. 11 (1899 – 1941). Jejich sestřenicí byla Anna Bártová z č. p. 64 (1890 – 1973). Viz B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 8, 63 – 64; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900.

[473] Vlastnické právo k č. p. 58 přešlo na oba manžele již v roce 1919, roku 1921 zde však žila v nájmu šestičlenná rodina sklářského dělníka Vendelína Matury. Spolu s usedlostí č. p. 58 převzali Sochorovi i polovinu pozemků od starého č. p. 31 (st. 23) – toto stavení bylo zbořeno krátce před rokem 1900, druhou polovinu pozemků vlastnili Minářovi z č. p. 42. Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 31, 58; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 17, 58; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 68.

[474] Hostinec byl v č. p. 17 umístěn již od roku 1860. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 19 a TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 66 – 67; SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda. Obec H. Kamenice*.

[475] Vlastnické právo k č. p. 17 přešlo na základě trhové smlouvy na Josefa a Julii Sochorovi již v roce 1935. Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 17.

[476] B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 8, 63; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých. Marie s manželem Ladislavem krátce obývala č. p. 58. Srov. f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam obyvatel 16 – 65 let.

[477] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 17.

58, odkud se v lednu 1953 odstěhovala do č. p. 42, kde jí MNV přidělil byt.[478] V dubnu tohoto roku se totiž Bohumil Sochor oženil s Olgou Přenosilovou z Příšovic u Turnova (1931 – 1973) a oba se usadili právě v č. p. 58, kde se jim do konce 50. let postupně narodily dvě dcery Olga a Bohumila a na počátku 60. let syn Luboš.[479]

Obživu si Sochorovi zajišťovali především zemědělstvím, k tomu jako vedlejší zdroj sloužila hospoda v č. p. 17. Josef Sochor převzal hostinskou živnost po svém tchánovi Antonínu Václavů v roce 1942 a provozoval ji až do konce roku 1952, kdy byl nucen své soukromé podnikání v důsledku tehdejší socialisace řemesel a živností ukončit.[480] Zaměřme se však blíže na zemědělské hospodářství. Spojené usedlosti sdružovaly dohromady 9,24 hektarů zemědělské půdy (z toho bylo 7,02 ha půdy orné, 2,01 trvalých luk a 0,21 ha pastvin) a 7,85 hektarů lesního porostu. K tomu si Josef Sochor bral do nájmu některé pozemky majitelů, kteří se po druhé světové válce z obce vystěhovali.[481] Základnu pro živočišnou výrobu tvořilo osm až deset kusů skotu (z toho pět krav), obvykle dvě plemenné prasnice a větší počet selat, několik koz a z drůbeže kolem třiceti slepic nosnic s kohouty (v roce 1950 Sochorovi měli i dvě kachny). Josef Sochor byl také včelařem.[482] Při práci bylo využíváno síly koňského potahu, v roce 1950 je při hospodářství zachycen jeden kůň (valach), v roce 1957 dokonce koně dva.[483]

Výkon zemědělských prací zajišťoval Josef Sochor spolu se synem Bohumilem,[484] jimž pomáhala švagrová Anna Václavů a příležitostně též Julie, která však z důvodu svého

[478] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 1. 1953.
[479] SOCHOR, B.: *Z rodopisu Sochorů*, s. 8, 63; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, s. 176, 247; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV.
[480] Po druhé světové válce byl hostinec č. p. 17 jedním ze dvou hospod v Horské Kamenici, tím druhým byla hospoda Josefa Novotného v č. p. 4. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 3. 8. 1941, 20. 12. 1942; Kronika I., s. 177; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 1946; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953.
[481] Od Jaroslava Vyhlídka (č. p. 49) 0,35 ha orné půdy a 0,05 ha pastvin, na podzim 1952 si vzal do nájmu pozemky Emy Minářové (č. p. 42): 0,15 ha orné půdy, 0,07 ha luk a 0,29 ha pastvin. Na rozdíl od jiných rolníků, nešlo v tomto případě o nucený pacht, ale o nájemní smlouvu. V roce 1956 měl najato na dobu 6-ti let 0,54 ha zemědělské půdy, z čehož bylo 0,42 ha půdy orné – v této době obdělával 9,95 ha zemědělské – 7,26 ha orné půdy. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.
[482] V roce 1950 pečoval o jedno včelstvo. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.
[483] Inventář na usedlosti: 1 elektromotor (7 HP), 3 obyčejné potahové vozy, 1 vůz na pneumatikách, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 potahový secí stroj, 1 žací stroj travní, 1 žací stroj obilní, 1 vyoravač brambor, 1 čisticí mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 šrotovník, 2 pařáky na píci, 1 ruční odstředivka, napájecí zařízení pro 1 koně a 4 kusy skotu. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; kt 6, 1957, Odhad živého i mrtvého inventáře u Josefa Sochora v Horské Kamenici č. p. 17, 16. 5. 1957.
[484] Bohumil Sochor vystudoval hospodářskou školu, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Bohumil Sochor čp. 58.

zdravotního stavu byla schopna jen lehčích prací a více se tak věnovala chodu domácnosti. Další pracovní silou se pochopitelně v roce 1953 stala Bohumilova manželka Olga.[485] Sochorovi byli zkušenými a snaživými rolníky a jejich hospodářství patřilo k nejlépe zařízeným statkům v obci. V zemědělství se jim většinou dařilo, stejně jako v plnění povinných rostlinných i živočišných dodávek.[486]

Za hlavního hospodáře byl obecně považován Josef Sochor, kdežto jeho syn Bohumil po návratu z prezenční vojenské služby a následné svatbě v roce 1953 navíc vedle zemědělství pracoval ještě v průmyslu, aby zabezpečil rodinu.[487] Vzhledem k postupujícímu stáří i zdravotním neduhům otce Josefa je ale jasné, že Bohumil přebíral stále více kompetencí a zodpovědnosti za chod celého hospodářství. K definitivnímu postoupení a převodu všech nemovitostí (včetně živého a mrtvého inventáře a hospodářských zásob) na mladý manželský pár však došlo až na počátku roku 1957. Josef Sochor poté nastoupil do zaměstnání u Státních silnic.[488]

Josef Sochor byl významnou a velmi činnou osobností veřejného života obce.[489] Do obecní samosprávy vstoupil poprvé v listopadu 1927 a to hned jako I. náměstek starosty za stranu agrární.[490] V této pozici setrval celé volební období do roku 1931, poté působil sedm let v zastupitelstvu a od roku 1932 i ve finanční komisi. Do funkce I. náměstka byl opět zvolen v roce 1938.[491] Po skončení druhé světové války však na něho místo v nově utvořeném

[485] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[486] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice. Je však pochopitelné, že velmi přitom záleželo na vlivu přírody (počasí). Názorným příkladem pro to je rok 1954, kdy i přes dodržení plánované plochy pro sadbu brambor nemohla být z důvodu neúrody veškerá dodávka splněna. Proto dne 27. 10. 1954 provedl zástupce okresního plnomocníka MVk s tajemníkem MNV u Sochorů kontrolu, při které bylo zjištěno, že skutečně nelze žádné brambory zabavit, aniž by došlo k ohrožení živočišné výroby a nové jarní sadby. MNV proto rozhodl splnit stanovenou dodávku v rámci obce sousedskou výpomocí. Nakonec však přece jen Josefovi Sochorovi byly odebrány veškeré zrniny a brambory, čímž byla významně oslabena krmivová základna pro chov prasnic, viz f. MNV Horská Kamenice, kt 3, veřejná schůze 27.10. 1954, veřejná schůze zemědělská 22.12. 1954.

[487] Patrně se jednalo o domáckou práci se sklem. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Bohumil Sochor čp. 58.

[488] Postupní smlouva mezi Bohumilem a jeho rodiči byla zamýšlena již v červenci 1952, nakonec ale nebyla realizována. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 16. 7. 1952; kt 6, inv. č. 61; kn 2, inv. č. 48, Podací protokol 1957 – 1958, 4. 7. 1957, 7. 8. 1957; nezpracováno, spis Bohumil Sochor čp. 58; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 17, 58; SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 103, 21. 6. 1957; kn 104, 12. 7. 1957.

[489] Již jeho děd Josef i otec František (č. p. 15) patřili k předním představitelům obce, Josef byl starostou v letech 1871 – 1880, František v letech 1896 – 1899 a poté až do svého úmrtí v roce 1910 působil jako II. radní. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 43; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

[490] Již v roce 1925 byl zvolen náhradníkem do MŠR. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 2. 1. 1925, 1. 11. 1927; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

[491] Jen náhoda rozhodla o tom, že se Josef Sochor nestal v roce 1938 starostou obce. Při volbě získal šest hlasů, stejně jako jeho protikandidát národní socialista Vít Minář, o jehož zvolení nakonec musel rozhodnout los. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 1. 11. 1931, 11. 11. 1931, 15. 1. 1932, 20. 10. 1932, 24. 6. 1938.

MNV nezbylo a tak musel vzít zavděk alespoň členstvím v zemědělské komisi.[492] V únoru 1946 se k tomu stal členem finanční komise MNV (navržen ONV).[493] Zpět na své původní pozice se vrátil po opadnutí revolučního nadšení, v červnu 1946. V důsledku květnových parlamentních voleb byla dne 27. června 1946 v Horské Kamenici uskutečněna reorganizace MNV, v rámci níž byl Josef Sochor dosazen na post náměstka předsedy MNV (místopředseda, první náměstek). Tentokráte již jako zástupce lidovců. Rovněž byl zvolen do zemědělské a finanční komise.[494]

Na postu náměstka předsedy MNV přečkal i poúnorovou „obrodu" místního národního výboru v roce 1948, i přesto, že zůstal u lidové strany. Jeho nekomunistická politická příslušnost nezabránila dokonce ani tomu, aby byl občany obce jednohlasně delegován do MAV NF.[495] V listopadu 1948 byl také zvolen předsedou finanční komise a v březnu 1949 dostal v rámci národního výboru na starosti mléčnou agendu.[496] V lednu 1950 se stal finančním referentem. Tento referát však vedl jen do konce května 1950, kdy po následné reorganizaci MNV od června místo něho převzal spojený referát hospodářský, pro vnitřní obchod, výživu a techniku (technický referent).[497] V srpnu tohoto roku se stal členem nově utvořené zemědělské komise, v listopadu členem technické komise (stavební záležitosti).[498] Všechny své funkce však Josef Sochor vykonával již pouze krátkou dobu, neboť v roce 1951 ze své vlastní vůle působení v MNV ukončil.[499]

Josef Sochor nebyl činný pouze na rovině obecní samosprávy. Z dalších aktivit je potřeba na prvním místě zmínit jeho dlouholeté působení v kampeličce, ve které zastával funkci pokladníka dlouhých 35 let, od roku 1923 do roku 1958.[500] Dále byl členem Družstva

[492] Z toho titulu se stal od ledna 1946 rovněž členem soutěžní komise. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 13. 6. 1945, 16. 1. 1946.
[493] Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 28. 2. 1946.
[494] První schůze nově utvořeného MNV se uskutečnila v hostinci Josefa Sochora (č. p. 17). Viz Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 27. 6. 1946, 5. 7. 1946.
[495] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 6. 3. 1948, 18. 3. 1948, 21. 5. 1948, 23.10. 1949. (Proměny MNV Horská Kamenice po únoru 1948 viz v kapitole Usedlost č. p. 30.). Od 19. 8. do konce září 1948 dokonce Josef Sochor zastupoval v úřadu předsedu MNV Stanislava Svárovského, který čerpal zdravotní dovolenou, viz f. AO Horská Kamenice, kn 3, 19. 8. 1948, 29. 9. 1948.
[496] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 11. 11. 1948, 29. 3. 1949, 25. 1. 1950.
[497] Reorganizace MNV spočívala v rozšíření rady (ze 4 na 5 členů) i pléna MNV (z 12-ti na 15 členů). Srov. Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 31. 5. 1950; Kronika I., s. 147.
[498] Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 1. 8. 1950; kn 4, 3. 11. 1950.
[499] Po svém odchodu z MNV se i nadále zúčastňoval dobrovolných občanských brigád v obci. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, s. 155; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[500] Sídlo kampeličky se od jejího založení v roce 1906 do roku 1935 nacházelo právě v hostinci č. p. 17, poté byla přemístěna do nové, pro tento účel postavené, budovy. Kampelička, spořitelní a záložní spolek s neobmezeným ručením byla v roce 1949 v rámci reorganizace peněžnictví přeměněna na Záložnu – Kampeličku, v roce 1955 pak byla zabrána státem a začleněna do jednotné sítě státních spořitelen jako tzv. Jednatelství (expozitura) Státní spořitelny v Železném Brodě (od roku 1956 Státní spořitelny v Semilech). Veškeré práce

pro rozvod elektrické energie a mechanizaci zemědělství v Horské Kamenici[501] a od roku 1935 do okupace starostou honebního výboru.[502] Výrazně se podílel na tehdejším spolkovém životě a to jak u místních dobrovolných hasičů (později MJ ČSPO),[503] tak i sokolů (členem v letech 1919 – 1953).[504] Po druhé světové válce byl též organizován u místní skupiny ČSČK (člen výboru) a JSČZ.[505]

O poznání méně se do veřejného dění v obci zapojoval syn Bohumil, z hlediska lidové správy byl v listopadu 1950 zvolen do zemědělské komise MNV, což však nenabylo podstatnějšího významu a trvání.[506] Více se uplatňoval v zájmové oblasti. K jeho zálibám patřil les a lesní zvěř, jako nimrod byl členem tzv. Lidové myslivecké společnosti Jirkovská borovice, která obstarával sdružené honební katastry obcí Horské Kamenice, Jirkov a Hrubá Horka.[507] Od roku 1951 byl rovněž u hasičů.[508]

Přestože Josef Sochor patřil k největším rolníkům ve vsi, byl živnostníkem – hostinským, katolíkem a lidovcem, stal v roce 1949 průkopníkem kolektivizace zemědělství v obci. Dne 16. dubna 1949 se účastnil ustavující schůze přípravného výboru JZD, na které byl zvolen místopředsedou PV.[509] Jak si tento počin vysvětlit? Zdá se, že v počátečním období nepanovala o nové výrobní formě JZD mezi zemědělci v Horské Kamenici zcela jasná představa, patrně většina z nich uvěřila dobové propagandě a myslela si, že se jedná o jakési pokračování v duchu družstevní tradice českého venkova. U toho přece nemohli chybět sedláci, kteří odjakživa udávali směr ve vsi, což platí i o Josefovi, přední osobnosti v samosprávě a veřejném (družstevním i spolkovém) životě obce.

---

obstarávali externí zaměstnanci jednatelství, ke kterým vedle Josefa Sochora patřil také bývalý starosta kampeličky František Minář (č. p. 40). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, s. 145, 212, 231 – 232; f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 13. 12. 1957; f. Vlastivědná komise, kt 16, inv. č. 10, J. VANĚK, *Místní vlastivěda obce Horská Kamenice ve šk. r. 1941/42*, s. 7; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 2, 5.

[501] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949.

[502] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 71, inv. č. 109, sign. 12, Honební společenstva, 22. 8. 1946.

[503] V roce 1939 byl předsedou, v letech 1945 – 1950 starostou hasičského sboru. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 67, sign. 1; inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Hlášení činovníků, 16. 1. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950.

[504] V roce 1951 je zachycen jako revizor účtů sokola. Viz SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů (1946/1947); Hlášení o valné hromadě 11. 2. 1951; Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953.

[505] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; kt 6, inv. č. 61, Zápis o výborové schůzi MS ČSČK 27. 2. 1957.

[506] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 3. 11. 1950.

[507] Tento spolek fungoval od roku 1949, jeho sídlo bylo v Horské Kamenici. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, s. 206; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1*., s. 2.

[508] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 12. 1. 1951.

[509] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949.

Brzy však přišlo vystřízlivění. Při druhém pokusu o vznik PV JZD v dubnu 1950 již Josef Sochor stál stranou, ačkoliv byl nový přípravný výbor zvolen na veřejné schůzi občanů, jež se konala v jeho hostinci č. p. 17.[510] Do skupinově organizované práce při červnové senoseči 1950 se ovšem zapojil s vervou a prý spolu s Bohumilem Koňákem (č. p. 76) podali *zvláště pozoruhodný výkon*.[511] Skupinová práce byla patrně také maximem, za který nebyl tento hospodář ochoten zajít, o to více při pohledu na skutečnou realitu společného hospodaření v sousedních JZD. Obával se nedostatečného hmotného zabezpečení ve družstvu, především s ohledem na své i manželčino stáří a nemoci, dále pak kvůli nákladným investicím, které by bylo nutné vydat na vybudování družstevních staveb (kravín).[512]

Jeho poměr k lidově demokratické republice je vlažný a poměr k JZD krajně zamítavý. Je nábožensky založen, má poměr k lidové straně. Jako jinak dobrý zemědělec má tímto vliv na jiné zemědělce, kteří ho slepě poslouchají, tím ruší ustavení JZD v obci.[513] Výčet těchto charakteristik, k nimž lze ještě přidat Josefovu hostinskou živnost, hrál jistě roli v tom, že byl na počátku 50. let označen soudruhy z OV KSČ v Semilech za vesnického boháče a dostal se tak do prvních okresních kulackých seznamů.[514] Představitelé MO KSČ i MNV však toto označení nebrali v potaz a tak v praxi Josefu Sochorovi žádné postihy nehrozily.[515]

Na jaře 1957 předal Josef celé hospodářství svému synovi Bohumilovi a snaše Olze. Mladý hospodář Bohumil Sochor mohl konečně začít hospodařit zcela samostatně, proto založení JZD v září 1957 nijak zvlášť nevítal. Po delším váhání se však nakonec oba manželé rozhodli do družstva vstoupit, nepochybně pod tlakem všeobecné atmosféry v obci a z obav hrozící naprosté izolace, neboť v JZD byli sdruženi všichni ostatní rolníci nad 0,50 hektarů zemědělské půdy. Družstevní kariéra začala pro Bohumila Sochora docela slibně. Na ustavující schůzi dne 7. září 1957 byl zvolen předsedou pětičlenné revizní komise a rovněž se stal doplňujícím členem do komise pro HTÚP. Ke konci září byl navíc ustaven jedním ze čtyř

[510] Tamtéž, kt 1, inv. č. 15, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1950.
[511] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 26. 6. 1950.
[512] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.
[513] Do okruhu těchto údajně ovlivněných zemědělců patřili např. osamocená rolnice Marie Hudská (č. p. 47), které Josef Sochor poskytoval svůj koňský potah, anebo soused František Blažek (č. p. 52). (Na jaře 1957 odůvodnil předseda MO KSČ Josefův odpor k JZD tím, že ... *sám má dobře zařízené hospodářství*.). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 58, 1954, Seznam zemědělců, kteří nesplnili dodávkový úkol za I. pololetí; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[514] Spolu s ním i jeho bratr Ladislav, zapřísáhlý odpůrce režimu, který hospodařil na usedlosti č. p. 15. Oba byli jedinými „vesnickými boháči" v Horské Kamenici. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Seznam vesnických boháčů v okrese Semily, který byl zaslán přípisem ze dne 3. 8. 1951 ONV ref. X., Hospodářskému družstvu v Žel. Brodě; kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Seznam vesnických boháčů v okrese Semily dle hlášení místních tajemníků.
[515] Rozhodující pro místní funkcionáře bylo to, že jmenovaní „vesničtí boháči" (stejně jako ostatní rolníci ve vsi) nikdy neměli stálé pracovní síly a tudíž nikoho nevykořisťovali. Rovněž tak případné váznutí některých dodávkových úkolů nebrali za projev sabotáže. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 13. 5. 1953 (rovněž viz kapitolu Kolektivizace zemědělství v Horské Kamenici).

skupinářů, čímž se měl spolupodílet na organizaci kolektivní práce (vedení pracovní skupiny). Po zavedení stálé polní skupiny na jaře 1958 pak vykonával funkci četaře.[516]

JZD si na usedlosti č. p. 58 do svého užívání zabralo stodolu, chlév a vepřín. Z družstevního hospodářského zvířectva byl na usedlosti umístěn jeden kůň, osm krav a větší počet prasat a selat. Dále se tu nacházely některé družstevní stroje a zařízení: elektrický motor (5,5 kW), shrnovač sena, obraceč sena, vůz na pneumatikách, mlátička (23“), pluh dvoják, brány, voznice na močůvku. [517]

Přes zimní období bylo Bohumilovi, tak jako i dalším družstevníkům, povoleno dočasně vstoupit do zaměstnání,[518] od jara 1958 pak jakožto četař vedl jednu polní pracovní skupinu. Manželka Olga pracovala v živočišné výrobě a starala se o hospodářské zvířectvo na usedlosti. Již od počátku společného hospodaření však bylo zjevné, že zapojení Sochorových do JZD není zcela po jejich vůli. Například již v prosinci 1957 odmítl Bohumil Sochor podepsat předání svých budov a strojů do JZD.[519] V lednu 1958 pak musela být provedena kontrola v jejich chlévě, neboť se družstevníkům zdálo, že se odtud dodává málo mléka o malé tučnosti (více prý bylo dodáváno ze záhumenkové krávy, než-li od družstevních).[520]

Největší potíže však nastaly od jarních polních prací. Bohumil Sochor se dostával do častých sporů se svým strýcem, skupinářem a agronomem JZD, Ladislavem Sochorem (č. p. 15), opakovaně odmítal poslouchat jeho příkazy a výzvy k práci, stejně tak jako příkazy předsedy JZD Jaroslava Kováře (bratranec). Jeho špatná pracovní morálka a údajně též nedbalé provádění prací se pochopitelně setkávalo s mnohými výtkami ze strany funkcionářů JZD. Bohumil byl též kritizován za svoji nečinnost ve funkci předsedy revizní komise JZD, která prakticky vůbec nefungovala. V červnu 1958 představenstvo JZD uvažovalo o jeho potrestání sražením 5-ti PJ, v srpnu již dokonce Ladislav Sochor požadoval vyloučení svého synovce z družstva. Pro svůj špatný postoj k JZD byl rovněž předvolán na ONV.[521]

---

[516] Celkovým vedením polní skupiny (4 čety) byl ve funkci skupináře pověřen Bohumilův bratranec – agronom JZD Josef Sochor, kterého však v dubnu 1958 nahradil v obou pozicích Ladislav Sochor (č. p. 15) – Josefův otec a Bohumilův strýc. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice 7. 9. 1957, 18. 9. 1957, členská schůze 21. 9. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957); kapitola JZD Horská Kamenice.

[517] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 15. 1. 1958; kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958; kt 1, inv. č. 2, 12. 3. 1958.

[518] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 5. 11. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 15. 11. 1957.

[519] Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Přípis rady MNV v Horské Kamenici Státnímu notářství v Železném Brodě, 16. 12. 1957.

[520] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 22. 1. 1958.

[521] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 25. 6. 1958, 27. 8. 1958.

Z počínání Bohumila Sochora je jasné, že družstevní myšlence na chuť rozhodně nepřišel. Důvodů jeho počínání by mohlo být více. Jednak si je třeba uvědomit, že svoji usedlost převzal od otce teprve na jaře 1957 a jako mladý hospodář si zcela samostatného hospodaření příliš neužil. V JZD mu sice byla přidělena funkce četaře, stále však musel vykonávat příkazy vyšších funkcionářů, navíc svých příbuzných. Dále bylo jeho jednání ovlivněno ekonomickými důvody. Musel zabezpečit rodinu se dvěma malými dětmi, rovněž měl dluh vůči otci za postoupení usedlosti v minulém roce. Příjmy v JZD nebyly nijak vysoké, přitom on sám měl osobní zkušenosti s prací v průmyslu a dobře tak znal platové poměry ve výrobě.

Již v létě 1958 se proto snažil dosáhnout vyvázání svého hospodářství z JZD a vrácení zpět otci, což odůvodňoval nemožností splatit dluh pro nízký výdělek v družstvu. Dokonce kvůli tomu podal stížnost na ministerstvo zemědělství a lesního hospodářství, kterou nakonec vyřizovalo ONV se zamítavým výsledkem a doporučením: ... *že otec na Vaše požádání Vám rovněž učiní úlevu v placení dluhu,* ...[522] Na podzim 1958 se představitelé JZD více zaměřili na živočišnou výrobu na usedlosti č. p. 58. Ve vepříně byly zjištěny špatné přírůstky vepřů, proto došlo k jejich okamžitému odebrání a místo nich zde byly umístěny tři přeměnné prasnice.[523] Družstevníkům se také nezdál nadměrný stav zvířectva na Sochorově záhumence: kráva, tři kozy, tři ovce a prase. Bylo tak řešeno, zda-li bude Bohumilu Sochorovi povoleno si je ponechat či ne.[524]

Nespokojenost manželů Sochorových v JZD vyvrcholila v prvních měsících roku 1959. Došlo k tomu, co se již dalo delší dobu očekávat. Dne 18. února podali Sochorovi žádost o vystoupení z JZD. Jako oficiální důvody uvedli: 1) snížení životní úrovně, 2) dluh, vtělený na hospodářství, který nelze z příjmů z JZD splácet (příjem nestačí krýt denní spotřebu), 3) odmítnutí žádosti o potvrzení do práce přes zimní období (z výdělku chtěl Bohumil zaplatit notářské práce při převzetí usedlosti od otce), 4) *nespokojenost za práci a šikanování agronomem při práci v JZD.*[525]

[522] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 10. 9. 1958.
[523] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 23. 9. 1958, 8. 10. 1958.
[524] Podle stanov JZD byla na záhumenkovém hospodářství z větších zvířat povolena jen jedna kráva nebo nejvýše tři kozy a jedno a ž dvě prasata na výkrm. Na každého výměnkáře pak mohla být chována jedna koza navíc. Srov. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Vlastní stanovy JZD Horská Kamenice; inv. č. 2, 5. 11. 1958, 12. 11. 1958.
[525] Tato poslední příčina měla dokonce vést ke zbavení Ladislava Sochora jeho funkce agronoma. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 18. 2. 1959. Není-li dále uvedeno jinak, je zdrojem informací dosud nezpracovaný materiál – spis „Bohumil Sochor čp. 58“, který je součástí fondu MNV Horská Kamenice (SOkA Jablonec).

Bohumil Sochor byl ve svém jednání pevně rozhodnut a nic na tom nezměnilo ani několik pohovorů (s vedoucím zemědělského odboru rady ONV, předsedou MNV, tajemníkem MNV, radou MNV, představenstvem JZD), kdy na něj bylo naléháno, aby si svůj záměr raději rozmyslel, aby netříštil JZD a hlavně si uvědomil důsledky: veliké obtíže a značné starosti se zajištěním výroby a plněním dodávek, podstatně vyšších, než-li u JZD. Upozorňován byl také na to, že mu nebudou vráceny všechny jeho vlastní pole. Na tyto „dobře míněné rady" odpovídal slovy: *Já jsem mladý, já jsem si ještě nezahospodařil.*[526]

Žádost Sochorových o vystoupení z JZD byla nakonec přijata členskou schůzí dne 4. března 1959, přičemž byl stanoven termín výstupu na 1. dubna. Sochorovým bylo vráceno hospodářské zvířectvo (4 krávy, 1 jalovice, 2 telata, 1 prasnice, 1 prasnička, 1 kůň), mrtvý inventář (1 pluh dvoják, 1 mlátička, 1 vůz na pneu, 1 voznice, 1 brány třídílné, 1 elektromotor, 1 pohrabáč, 1 obracečka) a budovy (chlév, stodola, vepřín), dále pak osiva, krmiva a hnojiva. Provedeno přitom bylo vyúčtování, z něhož vzešla pohledávka JZD vůči Sochorovým v hodnotě 16 455,- Kčs.[527]

Největší potíže nastaly při vracení pozemků. Jelikož původní půda Bohumila Sochora patřila k nejkvalitnější v celém katastru, ležela na jižní straně v Dolenci, byla pochopitelně pevně zapojena do družstevních honů a JZD ani MNV na tom rozhodně nemínily nic měnit. Muselo být tedy přistoupeno k vytýčení náhradních pozemků, přičemž byl sledován jediný cíl – ekonomicky nepoškodit JZD a tudíž maximálně zachovat celistvost jeho honů. Podle názoru představitelů JZD a MNV se měly do soukromého obdělávání vrátit jen takové pozemky, u nichž by užití mechanizace bylo nemožné, neúčelné a nerentabilní.[528]

Podle toho také dopadlo. Dne 1. dubna 1959 provedla místní komise pro HTÚP (zástupce MNV – Ludvík Šťastný, JZD – předseda Jaroslav Kovář, veřejnosti – předseda MO KSČ Antonín Vávra) za asistence zástupce Krajského státního ústavu pro projektování zemědělské a lesnické výstavby v Liberci výběr a vytýčení pozemků. Bohumilu Sochorovi byly přiděleny náhradní pozemky daleko horší kvality, než byly jeho původní (především role). Jednalo se vesměs o půdu dřívějších drobných rolníků, která byla umístěna na méně příhodných okrajových částech katastru. Držba byla značně roztříštěná a hlavně rozptýlená

[526] Např. agronom Ladislav Sochor mu doporučoval, ... *aby z JZD nevystupoval, že si tím bere na sebe vysokou zodpovědnost a dává se na cestu předem ztracené věci.* Vedoucí zemědělského odboru rady ONV Josef Berka: ... *je možno jedině spekulovat, neplnit dodávky a pod. Jde to jen nějaký čas a důsledky tohoto počínání se po čase dostaví*... Na tato slova Bohumil Sochor odvětil, že *rozhodně chce plnit dodávky, nehledá žádnou spekulaci a se státem se chce vyrovnat na 100 %.* Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 24. 2. 1959.

[527] Jednalo se o náhradu do nedělitelného fondu JZD – odpočítaných 20 % z majetku. Rovněž viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 618, sign. 203/5, JZD Horská Kamenice, Zápis o převzetí hospodářských zvířat od člena, 12. 3. 1958.

[528] Rovněž viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 13. 3. 1959.

s průměrnou vzdáleností cca 1 200 metrů (u původního majetku to bylo přibližně jen 400 metrů), rozdíl v bonitě půdy činil 50 %, což odporovalo platné legislativě (limit byl 20 %). Takováto směna pozemků ve prospěch JZD měla mít též pro „rebelanta" „výchovný" efekt: ... *a je především třeba, aby i Vy jste znovu dospěl k přesvědčení, že vhodnější cestou k zajišťování životních potřeb Vaší rodiny jest vhodnější družstevní než soukromé hospodaření, neboť rozvoj družstev jest všestranně podporován.*[529]

Bohumil Sochor na toto jednostranné řešení nepřistoupil, pozemky odmítl převzít a obdělávat, kvůli čemuž byl brzy předvolán před trestní komisi rady ONV v Semilech, která následně Sochorovým vyměřila pokuty 1 000,- a pro spolumajitelku 500,- Kčs (nález z 25. 6. 1959).[530] Finančního postihu se však Bohumil příliš nezalekl, v červenci pásl dobytek na družstevních pozemcích a to navzdory mnohým upozorněním. Dokonce prý prohlašoval, že bude pást i nadále, dokud mu JZD nepřidělí lepší pozemky.[531] Mezitím podali Sochorovi proti přidělení náhradních pozemků odvolání na ministerstvo zemědělství, které přešetřením případu pověřilo KNV v Liberci a s přihlédnutím k nepřípustnému vyššímu rozdílu bonity bylo nakonec přistoupeno k dalšímu řízení o příznivější směně. Dne 24. července 1959 přijel do Horské Kamenice technik z KNV, který za pomoci částečně obměněné komise pro HTÚP (za JZD místopředseda Bohumil Koňák) a tentokráte i jednoho člena ONV vytýčil nové náhradní pozemky.[532]

Příliš se toho však nezměnilo (rozdíl bonity přibližně 30 %) a ani se změnit nemohlo, neboť v podmínkách Horské Kamenice nebylo možné nalézt „spravedlivější" východisko, aniž by nebylo zasaženo do družstevního hospodaření. To bylo ovšem nepřípustné, neboť ... *také politicky by takové řešení velmi nepříznivě působilo na družstevníky.* V potaz proto nebyl vzat ani návrh Bohumila Sochora, aby mu byly jako náhrada přiděleny okrajové „Pálenice" – družstevní blok č. 44 a 45, což by držbu JZD prakticky vůbec nenarušilo a vyřešil by se problém s bonitou. Důvod nesouhlasu byl zřejmý, kdyby se JZD zbavilo těchto dvou bloků (které se sice nacházely ve svahovitém terénu, přesto je bylo stále možné obdělávat drobnou mechanizací), zbyly by jim pozemky určené pro Sochora – malé kusy rozptýlené půdy, na nichž technika nešla používat vůbec, navíc od sebe značně vzdálené a s nízkou bonitou.

[529] Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 27. 3 .1959; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 1. 4. 1959.
[530] Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta.
[531] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 22. 7. 1959, 29. 7. 1959, 26. 8. 1959, 8. 9. 1959.
[532] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 29. 7. 1959.

Bohumil Sochor nemohl přirozeně s takovýmto výsledkem souhlasit a vytýčení hranic v terénu se odmítl účastnit.[533] Jakožto zkušenému hospodáři mu bylo jasné, že za takovýchto podmínek by požadované výrobní a dodávkové úkoly nebyl schopen zvládat (mimochodem mnohé parcely nebyly již řadu let obdělávány a vyhnojovány). Nic mu to však nebylo platné. Navržená směna byla schválena výměrem zemědělského odboru ONV ze dne 29. 7. 1959. Náhradní pozemky mu byly přiděleny s definitivní platností a povinností je obdělávat, což bylo navíc, po Sochorově dalším odvolání, potvrzeno i KNV v Liberci.

Opět samostatný rolník se s touto nespravedlností nedokázal vnitřně smířit. Patrně až teď si uvědomil, dalekosáhlé důsledky svého rozhodnutí. Selská hrdost a možná také trocha tvrdohlavosti mu však bránily ustoupit, natož se poddat diktovanému nátlaku a vrátit se zpět do družstevních řad. Jelikož těžko mohl sám proti mocenské mašinérii něco dokázat, rozhodl se proto alespoň vytrvale vzdorovat. Obdělávat začal jen přístupnější pozemky o výměře 5,50 hektarů (louky a asi 4 hektary orné půdy), kdežto přibližně kolem 3,5 hektarů půdy odmítl převzít a nechal ji ležet ladem.[534] Přes zimní období 1959/1960 pracoval bez povolení MNV v průmyslu.[535]

Tímto jednáním nemohl pochopitelně plnit stanovený výrobní plán a dodávkové povinnosti, které mu byly vyměřeny z celkové přidělené výměry. Navíc se začal zaměřovat na pěstování sice výnosných, leč nepředepsaných kultur, jako mák či heřmánek.[536] Neobhospodařované pozemky zatím zarůstaly plevelem a zamořovaly ostatní parcely, na což si stěžovalo nejen místní JZD, ale i občané ze sousední Malé Horky. Na podzim 1959 byl za neuposlechnutí příkazu k odstranění plevelů potrestán trestní komisí ONV pokutou 400,- Kčs (v roce 1960 však byly všechny jeho pokuty amnestovány).[537] O rok později muselo pozemky

[533] Přípis Bohumila Sochora (7. 8. 1960): *Když soudruh Hruška [zástupce ONV] mne tvrdil, že z politických důvodů pole nemohu dostat a z hospodářských důvodů bych měl na ně nárok, poznamenal jsem, že s těmito pozemky nesouhlasím a žádám pozemky takové, jaké jsem do J.Z.D. vložil se vzdáleností a bonitou v rozdílu do 20 %, jak dostali příkaz z min. zemědělství.*

[534] Ostatně také odmítl podepsat výměr o výrobních a dodávkových úkolech na rok 1960 (*... když mu MNV zaslal doporučeně výměr o výrobě na rok 1960, přinesl jej do kanceláře MNV a hodil jej na stůl, že jej nepřijímá.*). Výměra vrácených pozemků byla 9,28 ha zemědělské půdy a 7,81 ha lesa. Lesní majetek však byl pouze iluzorním. Např. v srpnu 1960 mu byla radou MNV zamítnuta žádost o těžbu dřeva z vlastního lesa (potřeboval nové tesy do chléva), neboť podle usnesení vlády ze 7. 12. 1959/výtisk č. 25 bylo jakékoliv povolování těžby dříví pro vlastní potřebu majitelů drobných lesů (kromě JZD) zakázáno. Přesto (spíše proto) odmítl Bohumil sochor své lesy předat do socialistického sektoru (1959 – 1961 probíhala v obci dodatečná kolektivizace lesů).

[535] Pravděpodobně jako dělník ve vápence. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, členská schůze 21. 12. 1963.

[536] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta.

[537] Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta.

nakonec posekat JZD, které za tuto práci vystavilo Bohumilu Sochorovi fakturu. Poněvadž ji odmítl zaplatit, byl mu zadržen finanční obnos z výplaty za dodané mléko.[538]

Upozornění, že je povinen pečovat o veškerou přidělenou půdu a zajišťovat zemědělskou výrobu, naprosto ignoroval, stejně tak jako pobídky k tomu, aby svým *návratem do JZD pomohl jako řádný občan budovat socialistickou zem. velkovýrobu.* Na výzvy neustále opakoval, že na pozemcích, se kterými nesouhlasí, nikdy hospodařit nebude, neboť je nikdy nepřijal *... a že ho nikdo nepřinutí, aby se na „takových hampejzech" dřel* (*Na něj žádný diktát prý neplatí, neboť nežijeme v době Marie Teresie.*).

Kromě toho opět započal se spásáním a sekáním družstevních pozemků, které pokládal za své (údajně se orientoval podle mapy z doby protektorátu). V srpnu 1960 tak musel do obce přijet zaměstnanec Okresního měřického střediska v Jablonci nad Nisou, aby spolu s tajemníkem MNV Josefem Štěpánkem, předsedou JZD Jaroslavem Kovářem a Bohumilem Sochorem prošli terén a hranice veškerých sporných pozemků na místě ukázaly a vyznačily. Situace se tím ale vůbec nezlepšila, proto se na podzim kvůli spásání družstevních pozemků dostal Sochor před trestní komisi ONV v Jablonci nad Nisou (nakonec místo trestu si JZD posekalo na Sochorově) a aby toho nebylo málo, tak vzápětí rozoral družstevní louku. Na jaře 1961 si pak část družstevního pozemku dokonce oplotil.[539]

Dalším sporným bodem byla dlužná částka plynoucí z finančního vyúčtování po vystoupení z JZD (20 % odvodu z vneseného majetku do NF). Ačkoliv byl Bohumil Sochor povinen vyrovnat se s družstvem do tří let (tj. do roku 1961), k placení se neměl. Tato kauza musela být řešena před Okresním soudem v Jablonci nad Nisou (viz níže).[540]

Okrajově je třeba též uvést potíže, které se vyskytly v souvislosti s náhradními pozemky, jejichž část byla majetkem Minářových (č. p. 42). Tato rodina se z Horské Kamenice vystěhovala po druhé světové válce do pohraničí, přičemž obdělávání opuštěných pozemků muselo obstarávat MNV – později byly dány do nájmu místním zemědělcům, s nimiž na podzim 1957 přešly do JZD. Rok poté se Minářovi vrátili zpět do Horské Kamenice a aniž by se někdo z nich stal členem JZD, byla jejich půda družstvem dále užívána, resp. v roce 1959 přidělena vystoupivšímu Bohumilu Sochorovi. Jelikož ten je odmítl obdělávat,

[538] Z přípisu Bohumila Sochora MNV (7. 8. 1960): *... plevel, který roste na polích není plevel můj, neboť tyto pole mne nepatří.* Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta.

[539] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 4, 7. 6. 1960, 30. 8. 1960, členská schůze 7. 10. 1960, členská schůze 11. 11. 1960; kt 1, inv. č. 5, 20. 4. 1961, 5. 5. 1961, 16. 5. 1961.

[540] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 5, 20. 4. 1961, 5. 5. 1961, 16. 5. 1961, 1. 8. 1961; inv. č. 6, 2. 10. 1962, 2. 11. 1962.

ujal se jich na jaře 1960 jejich bývalý hospodář Vít Minář (majitelkou byla jeho nezletilá vnučka Růžena) a bez vědomí a souhlasu MNV na nich začal hospodařit.[541]

Jak je patrné, na krátké období dvou tří let se toho odehrálo až příliš, události tak postupně spěly k logickému vyústění. Osudným se pro Bohumila Sochora nakonec stalo nesplnění dodávky brambor v roce 1961, kdy z předepsaného množství 35 q dodal přibližně 20 q. Více ani nemohl, vzhledem k neúrodě a tomu, že nehospodařil na celkové předepsané výměře.[542] V prosinci 1962 bylo na Bohumila podáno okresním oddělením VB trestní oznámení pro neplnění zemědělských dodávek,[543] načež následovalo odsouzení okresním soudem na dobu čtyř měsíců nepodmíněně s nástupem trestu od 15. února 1962, tzn. přes období jarních polních prací. Trest si odpykal v pohraničním ČSSS u Bečova.[544]

Na usedlosti mezitím zůstala samotná manželka Olga se třemi malými dětmi, včetně právě narozeného syna. Dlouho zde však nezůstala. Po velmi smutné a nešťastné události, kdy koncem února Sochorovi přišli o malou dcerku,[545] a také zcela bez prostředků, se záhy raději uchýlila ke svým rodičům do Příšovic u Turnova a stavení zůstalo zcela opuštěné. O dobytek se staral Bohumilův otec Josef. S postupujícím jarem ale vyvstala otázka zajištění polních prací. Josef Sochor již s předstihem proto informoval MNV, že tuto činnost z důvodu svého stáří a zdravotních neduhů (70 let) nebude vykonávat a vyzval MNV, aby chod usedlosti sám zajistil (dokonce zaslal MNV rozpis, co a kam se má nasít a nasadit a kde je co uskladněno). Na to nebyli místní funkcionáři vůbec připraveni. V dubnu 1962 proto rada MNV vyzvala spolumajitelku Olgu, aby se vrátila do Horské Kamenice a převzala zodpovědnost za hospodářství (s pohrůžkou, že by její netečnost mohla opět vyvolat nepříjemné důsledky). Tento pokus byl ovšem jen čistou formalitou. Těžko si lze totiž představit, že by žena bez

[541] V červenci 1960 Bohumil Sochor požádal MNV, aby mu byly pozemky Růženy Minářové „odtrženy“, s čímž však místní funkcionáři nesouhlasili a zdůraznili mu jeho povinnost hospodařit (což Bohumil Sochor nevzal na vědomí).

[542] S plněním brambor měl potíže již v roce 1960. Přes zimu 1959/1960 mu byly totiž brambory určené původně k sadbě odebrány za účasti zástupců ONV a SNB, zbylé pak byl nucen zkrmit prasnici a selatům. Na jaře 1960 tak neměl k dispozici vůbec žádnou sadbu (srov. Pamětník B.S.1932, Zvukový záznam a přepis rozhovoru, 17. 11. 2005, archiv autora). Pro rok 1961 bylo rozhodnuto, že právě z jeho dodávky budou vykryty potřeby místních obyvatel. V září 1961 byl pozván do kanceláře MNV na krátký pohovor o zajištění zásobování brambor, kde byl zvlášť důrazně přesvědčován, aby splnil (*... na dodávku jeho brambor čekají občané zdejší obce pro zimní zásobení. Není možno je nechat bez této základní poživatiny.*). Celé jednání Bohumil Sochor údajně uzavřel slovy: *Dejte mi pokoj, nechte mě hospodařit, jak já rozumím.*

[543] Proti trestnímu oznámení i proti jednání funkcionářů MNV podal Bohumil Sochor stížnost Ústřednímu úřadu pro věci národních výborů v Praze. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1961.

[544] Dopisem z 10. 2. 1962 Bohumil Sochor vyzval MNV, aby převzal jeho nezaopatřenou usedlost do opatrování po dobu výkonu trestu, na což MNV reagoval tím (11. 2. 1962), aby si za sebe sám zajistil dočasnou náhradu, jinak se vystavuje dalšímu trestnímu stíhání. Při následném jednání na MNV Bohumil Sochor při odchodu prohlásil, že nemá žádnou náhradní sílu a že upozornění MNV nemůže vzít na vědomí.

[545] B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 8, 63; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 30.

potřebných hospodářských znalostí, zkušeností a fyzické síly, navíc malými dětmi (dokonce tři měsíce po porodu), mohla jít sama obdělávat pole.

Proto se MNV snažilo najít alternativní řešení. Místní JZD však provedení polních prací na pozemcích Bohumila Sochora rezolutně odmítlo,[546] příliš úspěšně nedopadlo ani jednání s STS, která se nakonec uvolila zorat a uvláčet alespoň 1,30 hektarů pro osetí ovsa (k proplacení faktur byly již tradičně zadrženy tržby za mléko z usedlosti). Bylo tak ale učiněno bez podsevu a v pozdním termínu. Rovněž pozdě bylo osázeno zhruba 50 arů půdy bramborami (s následnou senosečí nebylo započato vůbec).

Situace na usedlosti začínala být poměrně vážná, přičemž během května nabrala doslova kritických rozměrů. Josef Sochor totiž skončil s ošetřováním dobytka, neboť již na tuto práci sám fyzicky nestačil (opět oznámil MNV, aby zajistil krmiče a dojiče), a místním funkcionářům tak přibyla další nepříjemná starost.[547] Zoufale se obraceli na zemědělský odbor ONV, dokonce v této době (květen) uvažovali o variantě podání žádosti o přerušení výkonu trestu rolníka Bohumila Sochora s tím, že by jej opět nastoupil až v době relativního klidu od prosince 1962 do února 1963, což ale nebylo realizováno.

Bohumil se z vězení vrátil až na počátku července 1962 a shledal svoji usedlost ve velmi zanedbaném stavu.[548] Bylo jasné, že za daných okolností by jako soukromý rolník akorát živořil a navíc by se vystavoval další hrozbě trestního postihu.[549] S odůvodněním, že by nemohl zajistit zemědělskou výrobu a plnit povinné dodávky, odmítl nadále hospodařit a odstěhoval se za manželkou a dětmi do Příšovic.[550] Usedlost přitom zanechal zcela napospas svému osudu tak, jak byla, tj. včetně hospodářského zvířectva. Dobytek v chlévě proto museli ošetřovat dobrovolníci z řad občanů, místním rozhlasem bylo apelovány na ty, *kteří umějí dojit a byli by ochotni zachránit krávy v č. p. 58, aby se přihlásili na MNV.*[551] Nutno dodat, že především družstevnice, které pracovaly v kravíně, nejevily žádný zájem.

---

[546] Představenstvo JZD odmítlo dokonce i žádost zemědělského odboru ONV, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 6, 29. 4. 1962.

[547] Mimochodem v této době Josef Sochor stále pracoval u Státních silnic, což si neodpustili místní představitelé lidosprávy okomentovat slovy: *Vykonávat těžkou práci na silnici mu jeho zdravotní stav zřejmě umožní!* Rovněž u nich začal převládat dojem, že Sochorovi spekulují a mají zájem na tom, aby nebylo na usedlosti nic zajištěno, aby pak po návratu z vězení mohl Bohumil Sochor prohlásit, že nemůže v hospodaření za takovéhoto stavu dále pokračovat, a z důvodu obživy rodiny si požádal o propuštění do průmyslu.

[548] Při rozhovoru s místním tajemníkem neopomenul po návratu dodat, že na to, kolik se prý na ČSSS v pohraničí (kde byl ve výkonu trestu) zkazilo brambor, byl trestán skoro nevinně.

[549] *Rodina by znovu zůstala bez prostředků... nemohla by manželka za mě rodinu živit. Nebudu obšírně vypisovat, jak na mě zapůsobila celá záležitost od počátku trestního stíhání až dodnes, rozhodně mi to však jako živiteli a otci 2 dětí není lhostejné.*

[550] Žádost manželů Sochorových o vydání odhlášky z trvalého pobytu nebyla MNV akceptována, neboť nebyla na usedlosti zajištěna zemědělská výroba.

[551] *Prosíme, abyste v celém případě neviděli osoby, ale ten ubohý dobytek, který trpí.*

Bohumil Sochor nastoupil do zaměstnání jako traktorista u ČSSS v Jablonci nad Nisou – hospodářství Malá Skála, kde měl daleko lepší příjem než v JZD.[552] Otázka opuštěné usedlosti byla nakonec vyřešena až na podzim 1962. Jelikož místní družstvo trpělo nedostatkem stálých pracovníků a nebylo schopno (či ochotno?) vlastními silami a prostředky obhospodařování zajistit, přikázal v říjnu finanční odbor ONV celou usedlost s výjimkou obytné budovy a přilehlé zahrady do užívání Bohumilovu zaměstnavateli ČSSS v Jablonci nad Nisou. Lesy byly pro změnu přiděleny Státním lesům v Hradci Králové – Lesní závod Lomnice nad Popelkou (obojí na základě vládního nařízení č. 50/1955 Sb.).

V listopadu 1962 převzal ČSSS veškerou zemědělskou půdu (v této době se jednalo o 8,99 ha zemědělské půdy, z toho 6,85 ha půdy orné), obě stodoly a zvířectvo (6 krav, 2 jalovice a 1 koně). Pozemky začalo obdělávat hospodářství Jílové u Držkova, pro které to však bylo z důvodu poměrně značné vzdálenosti dosti neefektivní a neekonomické. Proto již od jara 1963 byla vedena jednání o vzájemné výměně pozemků mezi hospodářstvím Jílové, JZD Jirkov a JZD Horská Kamenice. Nakonec k tomu ale nedošlo, neboť posledně jmenované družstvo přistoupilo na nabídku převzetí usedlosti č. p. 58 do bezplatného trvalého užívání. Jednou z podmínek však bylo provedení jejího výkupu ve prospěch československého státu (podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě).[553] V říjnu 1963 bylo skutečně rozhodnutím OVHZL rady ONV řízení o výkupu usedlosti zahájeno.

To byl přímo apel pro Bohumila Sochora, který se proti rozhodnutí ihned odvolal, dokonce kvůli tomu podal stížnost na ÚV KSČ a do Horské Kamenice zavítali pracovníci KV KSČ z Ústí nad Labem, aby věc prošetřili na místě.[554] Projednávání odvolání posléze převzal ZO ONV a při jednom z jednáních na MNV v Horské Kamenici v prosinci 1963 došlo k takřka nepředstavitelné věci: Bohumil Sochor podepsal přihlášku do JZD. Tento krok byl ale velmi rozpačitý, což se projevilo již záhy na členské schůzi družstva (21. 12. 1963), která měla na přání ONV o schválení členství rozhodnout. Bohumil Sochor se tu před přítomnými, patrně velmi překvapenými, družstevníky vyjádřil, že se mu práce u ČSSS líbí a že ... *pouze shodou okolností podepsal přihlášku do JZD*. Dále pokračoval v tom smyslu, že by raději pracoval na státním statku a o členství v JZD nemá celkem ani zájem, neboť se obává snížení

[552] *Požádat o členství v JZD Horská Kamenice nemohu, neboť mě již předem bylo řečeno, že mě do družstva již nevezmou, byl jsem urážen a různé osobní ne právě přátelské vztahy nakonec zavinily situaci, která nyní nastala.*
[553] Navzdory žádostem ZO ONV se JZD rozhodlo započít s obděláváním půdy až po vyřízení Sochorova odvolání a vydání předávacího výměru. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, 28. 5. 1963, členská schůze 21. 6. 1963.
[554] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, 12. 11. 1963, členská schůze 21. 12. 1963.

životní úrovně.[555] Jelikož během následné debaty většina družstevníků ze schůze odešla, nebylo možné uskutečnit hlasování.[556]

Prosincové „faux paux“ mělo své nečekané vyústění v únoru následujícího roku. Na popud OV KSČ a ZO ONV (zástupci OV KSČ navštívili schůzi představenstva JZD) byla věc přijetí Bohumila Sochora za člena JZD znovu otevřena a na členské schůzi (7. 2. 1964) bylo nakonec docíleno toho, že Bohumil Sochor do družstva vstoupil. Vzhledem k probíhající rekonstrukci obytné části svého stavení č. p. 58 (rodina stále bydlela v Příšovicích) měl nastoupit jako stálý pracovník – traktorista do termínu 1. května 1964.[557]

Jak si předešlé události vysvětlit? Je jasné, že o vstup do JZD neměl Bohumil Sochor ani nejmenší zájem (ekonomické důvody, lidské vztahy – osobní nehody), stejně tak většina družstevníků o to rozhodně nestála. Zdá se, že průběh celé akce byl nepochybně plně v režii okresních funkcionářů, kterým velmi záleželo na tom, aby byla celá záležitost týkající se opuštěné usedlosti vyřešena, s konečnou platností uzavřena a nezpůsobovala jim jen další potíže a starosti. Bohumil Sochor byl k tomuto kroku nepochybně přinucen, což bylo jasné i družstevníkům.

Co ale bylo příčinou jeho rezignace? Jednak to mohla být oprávněná obava z definitivní ztráty jeho majetku, další důvod potom vyplývá z již letitého sporu o zaplacení dlužné částky, zbylé po finančním vyrovnání při výstupu z JZD v roce 1959. Jednalo se zde o vysokou finanční částku. Při pozdějším soudním řízení před okresním soudem v srpnu 1964 (viz níže) vyšlo najevo, že Bohumil Sochor vstoupil do JZD jen kvůli tomu, aby se tohoto dluhu zbavil. On sám přímo tvrdil, že byl k podpisu přihlášky donucen, opačná strana (JZD) oponovala, ... *že tomu tak nebylo a že mu pouze byl vysvětlen celý stav věci, t. j., že by otázka jeho dluhu u JZD mohla být vyřešena tím, kdyby opět vstoupil do JZD.*

[555] Což bylo pochopitelné. Podle něho dřívější soukromé hospodaření před vznikem JZD zajišťovalo poměrně dobré hmotné zabezpečení, k tomu byl zvyklí si vydělat v průmyslu – např. ve vápence. Na argument, že si traktorista Novotný za rok 1952 sám vydělal asi 1 000,- Kčs měsíčně čistých příjmů, odpověděl: ... *toto je skutečně malý výdělek*... (na ČSSS měl v průměru kolem 2 000,- Kčs měsíčně). Bohumil Sochor by daleko více uvítal, kdyby byla provedena uvažovaná výměna pozemků a on mohl zůstat pracovat u ČSSS. Viz JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, členská schůze 21. 12. 1963.

[556] Předseda JZD vyjádřil zklamání nad jednáním Bohumila Sochora a přednesl před ním tři možnosti dalšího postupu: soukromě hospodařit, pracovat u ČSSS a nechat dojít k výkupu usedlosti státem, vstoupit do JZD. Zástupce ZO ONV přitom zdůraznil pouze dvě možnosti, neboť ... *soukromé hospodaření se vylučuje*. Srov. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, členská schůze 21. 12. 1963.

[557] Bohumil Sochor se do schůze dostavil, kvůli výkonu svého zaměstnání u ČSSS, až v úplném jejím závěru. Část přítomných již odešla a další odcházeli i přesto, že byli žádáni, aby zůstali. Přijetí Bohumila za člena (jeho manželka z důvodu nemoci do JZD nemohla vstoupit) nakonec odsouhlasilo pouhých dvanáct zbylých družstevníků. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 8, 4. 2. 1964, členská schůze 7. 2. 1964.

Sochorovi se zpět do Horské Kamenice vrátili až v létě 1964.[558] Bohumil však do JZD odmítl nastoupit (dokonce ani po opakované výzvě a v prodlouženém termínu do 20. 9. 1964) a nadále zůstával v pracovním poměru u ČSSS (pouze z Malé Skály přešel do hospodářství Jílové u Držkova). Proto byl zákonitě dne 10. listopadu 1964 usnesením členské schůze z JZD vyloučen s rozhodnutím, že usedlost č. p. 58 JZD do trvalého užívání nepřevezme.[559] Sochorovo jednání bylo také popudem k pokračování soudního sporu, celá záležitost byla nakonec vyřešena až v červenci 1965 před Krajským soudem v Ústí nad Labem, kdy obě strany přistoupili na smír.[560]

Dne 12. února 1965 byla vyřešena otázka výkupu usedlosti č. p. 58. Zemědělská komise ONV vyhověla odvolání Sochorových a zrušila rozhodnutí o provedení výkupu a následně poté 17. března 1965 zrušila i předchozí opatření přikázání tohoto majetku do užívání ČSSS, resp. Státním lesům. Celé hospodářství tak bylo Sochorovým vráceno zpět do osobního obhospodařování k 1. květnu 1965.[561] Sochorovi však hospodařit nezačali. Bohumil zůstal dále ve službách ČSSS (a to i navzdory žádosti odboru pracovních sil ONV o rozvázání jeho pracovního poměru za účelem návratu na usedlost),[562] manželka Olga zase pracovala ve sklářském průmyslu jako domácká dělnice n. p. ŽBS. Pozemky tak byly jen do sklizně 1965 obdělávány JZD, poté zůstala většina z nich ležet ladem. Bohumil Sochor užíval pouze zahradu kolem domu o výměře 0,86 hektarů.[563]

---

[558] Rozsáhlá rekonstrukce byla zahájena již před rokem 1962, nastalé události ji pochopitelně zastavily, v roce 1953 pak postoupila jen v malém rozsahu a pokročila a byla dokončena až v roce 1964. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 162, 234, 306.

[559] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 8, členská schůze 10. 11. 1964, 11. 1964.

[560] Otázka zaplacení dlužné částky se protahovala především z důvodu sporných bodů ohledně ohodnocení vrácených budov, které byly při výstupu v roce 1959 značně nadhodnoceny. Pro srovnání: ocenění celé usedlosti při převodu z otce na syna (březen 1957) – 25 683,- Kčs, ocenění ONV z roku 1959 (pouze stodola, vepřinec a chlév se stodůlkou) – 58 500,- Kčs. V roce 1964 proto musel být na žádost soudu proveden nový znalecký odhad, který stejné prostory ocenil na 30 043,- Kčs. Smírem se docíleno, že Sochorovi byli povinni zaplatit „jen" 5 000,- Kčs a náklady na řízení 2 500,- Kčs. Měsíční splátky jim byly sráženy ze mzdy (Bohumil Sochor – ČSSS, Olga Sochorová – n. p. ŽBS) a celá pohledávka byla nakonec zapravena až v únoru 1968. Rovněž viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, 4. 3. 1963, členská schůze 8. 3. 1963; kt 1, inv. č. 9, 5. 4. 1965, 8. 4. 1965.

[561] Dne 28. 4. 1965 provedl OVHZL ONV spolu s Výrobní zemědělskou správou v Liberci komisionelní šetření na usedlosti č. p. 58, aby byly zjištěny reálně možnosti samostatného hospodaření. Usedlost byla shledána jako schopná k užívání, ačkoliv Bohumil Sochor namítal, že nemá dostatečné finanční prostředky k zahájení zemědělské výroby (navíc měl dluh z roku 1957 za převod usedlosti od otce). Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta.

[562] Zde je patrná nedůslednost a možná také nedostatečná komunikace ONV, který sice rozhodl, ale dále se již o situaci nestaral. Ředitelství ČSSS si počínalo zcela podle své vůle a potřeb.

[563] JZD se bránilo převzít pozemky do trvalého užívání bez náležité pracovní síly z důvodu přestárlosti členů a nedostatku pracovních sil (představenstvo JZD dokonce souhlasilo s tím, že by mohl Bohumil Sochor vstoupit do JZD – jakožto poměrně mladý traktorista by se jim náramně hodil). Navíc na Sochorově půdě odmítaly družstevnice z rostlinné výroby (vesměs přestárlé) *kategoricky* pracovat. Na podzim 1966 byla po dvou letech otevřena jednání s JZD Jirkov o vzájemnou směnu pozemků, která však ke konečné dohodě nevedla. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta; Kronika II., s. 384.; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 9, 22. 10. 1965, 29. 10. 1965; kt 1, inv. č. 10, 17. 10. 1966, 21. 10. 1966.

Pokračování téměř nekončících peripetií nastalo v srpnu 1966, kdy MNV vyměřil Sochorovým zemědělskou daň na rok 1966 z veškeré výměry 8,99 hektarů zemědělské půdy (4 192,- Kčs). Bohumil Sochor tuto daň odmítl zaplatit (byla mu proto provedena platební zápověď u zaměstnavatele ČSSS) a podal odvolání. Po zamítnutí radou MNV se v říjnu obrátil na Okresní prokuraturu v Jablonci nad Nisou, nejen ohledně předpisu daně, ale též kvůli přešetření údajné možnosti osobního hospodaření na usedlosti.

K tomu došlo v březnu 1967 za účasti komise znalců VZS Liberec, přičemž bylo uznáno, že hospodaření na usedlosti není za stávajících podmínek zcela možné. Chyběly finance i výrobní prostředky. Hospodářské zvířectvo se na usedlosti nevyskytovalo (stále zůstávalo u ČSSS), pole ležela ladem, mechanické vybavení bylo většinou zastaralého typu, jeho počet a stav byl nedostatečný, chyběla osiva a sadba, stejně jako strojená i statková hnojiva, hospodářské budovy potřebovaly nutné adaptace. Především pak scházel dostatečný počet pracovních sil, neboť manželka Olga nebyla již v této době kvůli svému zdravotnímu stavu schopná vykonávat těžké zemědělské práce.

Okresní prokuratura tak v dubnu 1967 podala protest proti rozhodnutí zemědělské komise ONV ze 17. 3. 1965 (vrácení usedlosti do osobního obhospodařování) se žádostí o zrušení tohoto rozhodnutí, čemuž příslušná ZK ONV nevyhověla. Celý případ musela nakonec vyřešit až komise VHZL SKNV, která 2. listopadu 1967 (konečné rozhodnutí) dala za pravdu okresní prokuratuře a změnila usnesení ZK ONV z roku 1965 v tom smyslu, že v platnosti zůstávala předchozí rozhodnutí finančního odboru ONV z října 1962, kterými byla usedlost přikázána do užívání ČSSS a Státním lesům. Navíc vyměřená zemědělská daň byla v lednu 1968 finančním odborem ONV, ke značné nelibosti místních funkcionářů, zrušena a musela být Bohumilu Sochorovi vrácena.

Po složitých několikaletých procedurách[564] se tak obnovil stav z podzimu 1962: usedlost byla přidělena ČSSS v Jablonci nad Nisou – hospodářství Jílové, lesy Státním lesům (vládní nařízení č. 50/1955 Sb.).[565] Bohumil Sochor tak nadále využíval pouze dvě zahrady

[564] Funkcionáři MNV již byli případem Bohumila Sochora značně unaveni, neboť byl na pořadu dne téměř ve všech schůzích rady a komisí MNV (prakticky od roku 1959, kdy dotyčný vystoupil z JZD), což velmi stěžovalo jejich práci. Vadilo jim především, že si Sochor prosadil svoji, na usedlosti nehospodařil a místo toho pracoval v ČSSS (údajně byl přitom podpořen vyššími funkcionáři, kteří pomáhali jemu i jeho manželce). Kronikář Antonín Vávra v celé kauze spatřoval nedodržování směrnic a nechuť od MNV i družstevníků, *aby nemuseli do sporné otázky zasahovat a aby se nikdo na ně nedíval křivě.* Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 83, 402.

[565] Okresní prokuratura původně navrhovala přikázat usedlost do užívání JZD, které to však rezolutně odmítlo z důvodu nedostatečného počtu stálých pracovníků a vzhledem k průměrnému vysokému věku družstevníků (ostatně JZD samo bez vydatné každoroční pomoci pracovníků patronátních závodů nebylo schopno, hlavně ve špičkových pracích, všechny práce řádně a včas zajistit).

(0,86 ha),[566] k nimž mohl se svolením svého zaměstnance ČSSS fakticky užívat (bez administrativního provedení) i dvě své bývalé louky (0,20 ha). Celkem tedy obdělával něco přes 1 hektar zemědělské půdy, z čehož 0,08 hektarů byla půda orná. Z hospodářského zvířectva chovali Sochorovi krávu či tele, ovci, slepice a husy. Dodávky plnili v mléce a mase.[567]

Jak již bylo výše uvedeno, pro ČSSS nebyly tyto pozemky v Horské Kamenici příliš vhodné, proto došlo v roce 1975 konečně k jejich převodu na JZD (od 1. 1. 1976 byl ČSSS navíc začleněn do družstevního sektoru a JZD Horská Kamenice byla sloučena do velkého kolosu JZD „Budovatel" se sídlem v Zásadě). Převedeny byly také louky, které dosud na základě domluvy s ČSSS běžně užíval Bohumil Sochor, což brzy vyvolalo v obci další spor. Na podnět JZD bylo dokonce proti němu zavedeno trestní řízení z důvodu odcizení sena a v prosinci 1975 tak opět stanul před okresním soudem. Pro nezákonnou sklizeň sena z pozemků JZD byl Sochor odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, výkon trestu byl podmíněně odložen na dobu 18-ti měsíců. K tomu byl povinen zaplatit pokutu ve výši 540,- Kčs. V této souvislosti si Bohumil Sochor podal žádost, aby mu byly obě parcely po stránce administrativní vráceny, což ale bylo v lednu 1976 zamítnuto s tím, že rozšiřování držby soukromých osob není žádoucí ve smyslu zákona č. 123/1975 Sb. a vládního usnesení č. 326 z roku 1972 o dokončování socialisace zemědělství. Nepomohla ani jeho stížnost, poslaná na samotný ÚV KSČ.

Bohumil Sochor, od roku 1972 domácký dělník – mačkář skla u n. p. Jablonecké sklárny Desná, závod Smržovka, byl navzdory svému rolnickému původu odkázán na obhospodařování pouze skromné výměry a to až do devadesátých let, kdy se mohl svobodně vrátit ke svému životnímu poslání – zemědělství. *Co jsem si myslel o JZD? Nikdy jsem tomu nevěřil, měl jsem ohromnej odpor, společně dělat s některými lidmi, měl jsem chuť dělat*

[566] Až v červenci 1968 byly spolu se dvěma stodolami oficiálně vyňaty z „přikázání do užívání" (pro hospodaření ČSSS nebyly potřebné) a evidenčně vráceny do osobního vlastnictví manželům Sochorovým, čímž se však pouze zlegalizovala stávající praxe.

[567] V březnu 1974 byl Bohumil Sochor (v této době již vdovec) jedním ze tří drobných soukromých držitelů půdy (dalšími dvěma byl Jiří Minář č. p. 42 a Pavlína Berková č. p. 46), kterých se jen okrajově dotkla celostátní akce na dokončení kolektivizace půdy v Horské Kamenici. Místní komise pro zabezpečování kolektivizace zemědělské půdy (předseda MNV, člen hospodářské komise MNV, zemědělských referent, předseda JZD a zástupci ONV a OZS) však u všech třech případů konstatovala, že jejich půda je k začlenění do JZD zcela nevhodná a nebyla by ku prospěchu družstva (na nepřístupných místech). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta, Dokončení kolektivizace půdy v r. 1974, Politicko organizační opatření k postupovému plánu začleňování JHR do socialistického sektoru v okrese Jablonec nad Nisou (11. 1. 1974), podle vládního usnesení č. 326 ze dne 22. 11. 1972, o převodech JHR do socialistického sektoru.

zemědělství sám, svůj rozum, vylepšovat si polní plodiny, stroje. Klepli mě přes prsty, 35 let jsem nemohl dělat nic...[568]

[568] Pamětník B.S.1932, Zvukový záznam a přepis rozhovoru, 17. 11. 2005, archiv autora. V sedmdesátých letech hospodařil na výměře 0,98 hektarů zemědělské půdy, ze zvířectva choval kolem pěti slepic, jednu krávu, jednu jalovičku, občas jednoho býka, kozu. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, spis Kolektivizace 50. – 70. léta., Soupis zvířectva 1976 – 1978; K osobě Bohumila Sochora srov. také novinový článek J. KOČÁRKOVÁ, *Vesnice se probouzí*, Lidová demokracie, LXVII/43, 20. 2. 1991, s. 4. Dále viz Přílohu 8.

6.4. Usedlost č. p. 14 (st. 1) „u Zítků“ nebo „u Dufků“: 8,35 ha zem. – 7,70 ha orné, 6,64 ha les hospodář František Dufek (1884 – 1959)

Zemědělská usedlost č. p. 14 stojí v severní (horní) části vsi (v sousedství s č. p. 13 a 72) a patří k nejstarším stavením v obci. Její přídomek je pozůstalostí po někdejších majitelích Matyáši a Rozině Zítkových, kteří jsou zde připomínáni po roce 1689. František Dufek (1884 – 1959) se sem, jakožto vdovec s dvouletým synkem, přiženil v roce 1909 ze Lhotky u Návarova (okres Jilemnice), když si vzal Annu Šourkovou (1886 – 1945).[569] Z prvního manželství měl syna Jaroslava (1907), se svojí druhou manželkou Annou pak dceru Vlastu (1910), syna Josefa (1923) a dceru Jarmilu (1924). V lednu 1945 František Dufek již podruhé v životě ovdověl, do konce 40. let pak byl navíc opuštěn svými dětmi, kteří se postupně z obce odstěhovaly. Již před koncem 2. světové války odešla dcera Vlasta, bezprostředně po válce dcera Jarmila (se synem).[570] V roce 1946 se z obce vystěhoval syn Jaroslav, jenž přesídlil do pohraničí, konkrétně do Čižebné u Nového Kostela v okrese Cheb.[571] O tři roky později se odstěhoval i syn Josef s manželkou Alžbětou (1921, Moravcová). Jejich kroky vedly do Jablonce nad Nisou.[572]

František Dufek[573] hospodařil na usedlosti do roku 1946, poté pro jeho stáří musel hospodářství převzít syn Josef, který byl kvůli tomu dokonce propuštěn ze základní vojenské služby. Josef na usedlosti hospodařil jen do roku 1949, kdy ze zemědělství „utekl“, odstěhoval se do Jablonce nad Nisou a začal pracovat v průmyslu. Veškerá tíha zemědělských prací tak opět spočinula na osamoceném starém otci Františkovi, který navíc ještě obdělával pozemky svého nejstaršího syna Jaroslava.[574] Celkem se jednalo o 8,35 hektarů zemědělské půdy (7,70 ha orné, 0,35 ha trvalé louky, 0,28 ha pastviny) a 6,64 hektarů lesa. K tomu se

[569] Její děd František Blažek koupil č. p. 14 v roce 1854. František s Annou nabyli k č. p. 14 vlastnického práva v roce 1913. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 14. Dále viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 73 – 74; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. Sčítání lidu 1921, Horská Kamenice, č. p. 14.

[570] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 1. 8. 1945. Vlasta již není zachycena v žádných evidencích obyvatelstva od roku 1945.

[571] Jaroslav zde vlastnil a obhospodařoval usedlost č. p. 2, později se stal zaměstnancem ČSSS na farmě Srbov. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1946, Seznam obyvatelstva podle abecedy; kt 3, 12. 3. 1952, 30. 4. 1952, 20. 9. 1957; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 6, 2. 3. 1962.

[572] Josef (člen KSČ) zde pracoval v průmyslu jako strojní zámečník (v tomto oboru byl ostatně vyučen), v pozdějších letech (od roku 1954) je zachycen u ČSAD Jablonec n. N. Viz SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 3, 8. 12. 1955; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 32, 4. 9. 1954.

[573] V letech 1923 – 1927 členem obecního zastupitelstva za republikánskou stranu. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 7. 10. 1923, 1. 11. 1927; kn 3, 11. 11. 1931; SOkA Semily, f., OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337.

[574] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 14, 79, 209; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

musel starat o hospodářské zvířectvo, které v roce 1950 čítalo jednu klisnu (k tahu), sedm kusů skotu (3 telata, 1 býček, 3 dojnice), dvě kozy a čtrnáct slepic s jedním kohoutem.[575]

Vzhledem k pokročilému Františkově věku byla práce v hospodářství již nad jeho síly a zajišťování zemědělské výroby na usedlosti zaostávalo. Výrazné potíže nastaly především v případě hospodářova onemocnění. V červenci 1950 museli za něho neodkladnou obsluhu a krmení dobytka dokonce zajišťovat členové zemědělské komise MNV a okolní sousedi, kteří za to poté byli finančně odměněni. MNV se však snažil nastalou situaci řešit a vyzval majitele nemovitostí, aby se postarali o další chod hospodářství.[576] Potomci Františka Dufka se ale do Horské Kamenice nemínili vracet, proto se raději v červenci 1950 hospodářského stavení č. p. 14 a příslušných pozemků zbavili a převedli je zpět na svého otce Františka. Ten se musel na MNV podpisem zavázat, že zajistí hospodaření tak, aby nebyl narušen 5 LP.[577] Sklizeň úrody z polí a podzimní orba a osev na Dufkově půdě musely být nakonec provedeny za pomoci místních zemědělců.[578]

Trvalé vyřešení situace bylo možné jen formou propachtování. V listopadu 1950 byl v jednání jakýsi Bernard ze Zásady,[579] nakonec ale František Dufek uzavřel roční nájemní smlouvu s Josefem Pastorkem, který se i s rodinou do Horské Kamenice přistěhoval v lednu 1951 z Helkovic (okres Jilemnice).[580] Pastorkovi však na usedlosti vydrželi pouze onu jednoroční lhůtu a v březnu 1952 se opět do Helkovic vrátili.[581] Znovu tak vyvstala otázka zajištění zemědělské výroby na usedlosti a plnění povinných dodávek hospodářem. Každému muselo být jasné, že František Dufek tuto práci sám nezvládne. MNV v Horské Kamenici proto opět požadoval, aby se vrátil majitel části pozemků (syn Jaroslav) a hospodářství se ujal. Toto uvolnění však zamítnul MNV v Čižebné, kde byl Jaroslav knihovním vlastníkem

[575] Hospodář mohl využívat tyto zemědělské stroje a zařízení: 1 elektromotor (7 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový vůz na pneumatikách, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 žací stroj travní, 1 výtřaskavá mlátička, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivku; napájecí zařízení pro 1 koně a 3 kusy skotu. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[576] Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 30. 6. 1950, 16. 7. 1950.

[577] Od března 1946 byla usedlost č. p. 14 ve spoluvlastnictví dcery Vlasty (nyní provdané Bukvicové v Železném Brodě) a syna Josefa. Pozemky Jaroslava sice nadále zůstaly v jeho držení, František Dufek však musel vzít na vědomí rozhodnutí ONV, že plnění dodávkových úkolů z těchto pozemků se přenáší na jeho usedlost č. p. 14. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 8. 1950, 11. 9. 1950. Rovněž viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 14, 79.

[578] Z některých polí si pro sebe sklízeli úrodu Ludvík Šťastný (č. p. 50) a Bohumil Koňák (č. p. 76), kteří rovněž měli povinnost provést následnou orbu. Nakonec k orání byli MNV přizváni i Jaroslav Kovář (č. p. 11), Pavel Švitorka (č. p. 13) a Josef Novotný (č. p. 31), kteří za to měli být odškodněni na účet majitele usedlosti popřípadě z peněž, které měl uloženy v kampeličce. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 3. 11. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 22. 11. 1950.

[579] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 22. 11. 1950.

[580] Pastorkovi měli tři malé děti, z nichž dvě dcery chodily do místní národní školy. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 158; f. OŠ Horská Kamenice, kn 135; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 314, sign. 570.3, Obecní rozpisový sumář na rok 1952.

[581] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 166; f. OŠ Horská Kamenice, kn 136.

usedlosti č. p. 2. V této fázi již místní funkcionáři začali uvažovat i o variantě nuceného pachtu, kterým by půdu rozdělili mezi zemědělce v obci.[582]

Výše uvedené obavy se během roku 1952 částečně prokázaly. František Dufek sice splnil předepsané dodávky v rostlinné výrobě (patrně díky sousedské výpomoci), rezignoval však zcela na plnění výroby živočišné a přestal chovat veškerý skot.[583] Během podzimní agitační kampaně do JZD se proto nezdráhal poskytnout případnému družstvu pozemky, vstoupit však do něj z důvodu svého stáří a fyzické kondice nechtěl. Jak je patrné v JZD spatřoval jisté východisko ze své bezútěšné situace.[584]

Pozemky od č. p. 14[585] nakonec po neúspěšné náborové akci MNV přikázal na základě zákona č. 55/1947 Sb. na dobu tří let do nuceného pachtu větším (a až na výjimky schopnějším) rolníkům v obci. Konkrétně Bohumilu Koňákovi (č. p. 76; 0,45 ha orné půdy), Ludvíku Šťastnému (č. p. 50; 1,12 ha zemědělské půdy – z toho 0,98 ha orné), Josefu Novotnému (č. p. 31; 1,01 ha – 0,91 ha orné), Ladislavu Sochorovi (č. p. 15; 0,86 ha – 0,48 ha orné), Josefu Koňákovi (č. p. 7; 0,45 ha orné), Vítu Koňákovi (č. p. 36; 1,13 ha – 0,98 ha orné) a Jaroslavu Kovářovi (č. p. 11; 0,56 ha – 0,37 ha orné).[586] Pro ně nucený pacht představoval nepříjemnost a další zátěž, o to více, že se jednalo o parcely značně nepřístupné a vzdálené od obce (přes půl hodiny od jejich usedlostí). I z těchto důvodů nebyly jimi příslušné pozemky řádně obdělávány ani hnojeny. Na konci ledna 1955, s blížícím se koncem tříleté lhůty, podali na zemědělské oddělení ONV žádost o zproštění povinného pachtu s návrhem, aby se pozemků ujal vlastní hospodář – buď majitel nebo jeho syn Josef, který pracoval ve výrobě (přitom argumentovali tím, že za dosavadních podmínek nelze na těchto pozemcích očekávat požadované zvýšení zemědělské výroby o 12 %). Záležitost byla řešena MNV i ONV, jejichž představitelé se snažili přesvědčit majitele, aby půdu sami obdělávali

[582] Dufkovi se snažili převést č. p. 14 na Stanislava, nezletilého syna Jaroslava Dufka, proti čemuž se zásadně postavil MNV, neboť toto řešení neskýtalo žádnou záruku obdělání půdy. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 12. 3. 1952, 19. 3. 1952, 30. 4. 1952.
[583] Na podzim 1952 obhospodařoval zemědělskou půdu o výměře 7,26 ha (orné 5,48 ha) – patrně v tom nebyly zahrnuty pozemky syna Jaroslava. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.
[584] Tamtéž.
[585] Na podzim 1952 se jednalo o 7,26 ha zemědělské půdy (5,48 ha půdy orné). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.
[586] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 442, sign. zem.8, 11. 2. 1955. Jiný zdroj uvádí u některých rolníků nepatrně se odchylující výměry: J. Novotný (0,91 ha pouze orné půdy), L. Šťastný (1,12 ha orné), V. Koňák (1,13 ha orné), J. Kovář (0,53 ha – 0,37 ha orné). Část půdy od č. p. 14 (0,86 ha – 0,57 ha orné) si vzal do užívání i rolník do 5-ti hektarů Pavel Švitorka (č. p. 13) – podle všeho se v jeho případě nejednalo o nucený pacht. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

nebo si sehnali nájemce či pozemky prodali. Veškeré snahy však skončily neúspěchem.[587] Nakonec byla dotyčným sedmi zemědělcům půda od č. p. 14 znovu přikázána k obdělávání na další tři roky (podle vládního nařízení č. 50/1955 Sb.).[588] Další a opět neúspěšný pokus o vypovězení nuceného pachtu podnikli tito rolníci v červnu 1957.[589]

V této době měla již Horská Kamenice za sebou neúspěšnou jarní náborovou kampaň do JZD, která se nepřímo dotkla i Dufkovy usedlosti. Při agitačních rozhovorech totiž rolníci s nádechem furiantství navrhovali agitačním dvojicím, aby na tomto hospodářství a ostatní půdě bez hospodářů nejprve ukázali slibované výhody kolektivního hospodaření v praxi. Až uvidí konkrétní výsledky, tak se třeba přidají.[590] Rčení „Kdeže ty jarní sněhy jsou...?“ trefně odráží atmosféru v Horské Kamenici na podzim roku 1957. Dne 7. září bylo v obci ustaveno JZD a na řadu přišla také otázka obdělání nebo začlenění pozemků, jejichž majitelé žili mimo obec. Ve druhé polovině září 1957 byl proto na MNV předvolán jak František Dufek, tak i spoluvlastník půdy syn Jaroslav (v této době zaměstnanec státního statku), který se však nedostavil a na výzvu ani nijak nereagoval. František podepsal do JZD přihlášku, ačkoli bylo zřejmé, že s ním jako s pracovní silou nelze rozhodně počítat.[591]

Kamenické JZD si pro své potřeby na hospodářském stavení č. p. 14 zabralo stodolu a chlév, do kterého po příslušné adaptaci ustájilo devět krav. Dojení, krmení a ošetřování těchto dojnic bylo svěřeno družstevnici Růženě Mužíčkové (č. p. 10).[592] U Dufků byl také umístěn travní žací stroj, elektrický motor (5,5 kW), 2 obraceče sena, pluh dvoják, jedny brány a krouhačka na řepu.[593]

---

[587] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 9. 2. 1955, 10. 3. 1955, 25. 3. 1955 (Stručný zápis z Besedy člena ONV a členy MNV se zemědělci), 8. 12. 1955, 12. 1. 1956; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 442, sign. zem.8, 11. 2. 1955.

[588] J. Novotný (nově přikázáno 1,01 ha orné) s J. Kovářem (0,55 ha – 0,45 ha orné) se s tím smířili, kdežto B. Koňák (0,72 ha orné), J. Koňák (0,62 ha orné), V. Koňák (0,99 ha – 0,77 ha orné), L. Šťastný (0,99 ha – 0,77 ha orné) a L. Sochor (0,57 ha – 0,49 ha orné) odmítli podepsat rozpis plánu zemědělské výroby na rok 1957 (když ONV nedokázal přinutit majitele hospodářství), a proto jim musely být výrobní smlouvy na nový rok vydány výměrem. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada MNV 5. 4. 1956, 19. 4. 1956, veřejné zasedání MNV 28. 6. 1956, 5. 7. 1956, 23. 8. 1956; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář dle obcí 1957.

[589] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kn 2, inv. č. 48, Podací protokol 1957 – 1958, 10. 6. 1957.

[590] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957).

[591] Jaroslav pak byl představenstvem JZD vyzván, aby přihlášku do JZD podepsal (v opačném případě pohrozilo tím, že by mohla být půda obdělána na jeho náklady) – ani jedno se zjevně nenaplnilo. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 20. 9. 1957; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957, 21. 9. 1957.

[592] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 28. 11. 1957, 4. 12. 1957.

[593] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

Dne 12. června 1959 družstevník František Dufek zemřel.[594] Na pořad jednání se tak opět dostala záležitost vyřešení budoucnosti po něm pozůstalé usedlosti č. p. 14. Tentokrát šlo o její vykoupení z vlastnictví Jaroslava Dufka, což vyřizoval zemědělský odbor rady ONV v Semilech (po správní reformě od 1. 1. 1960 ONV v Jablonci nad Nisou) za souhlasu kamenického MNV i JZD.[595] Definitivně bylo rozhodnuto až v březnu 1962, respektive v říjnu tohoto roku (5. 10. 1962), kdy přešlo vlastnické právo k usedlosti na československý stát v zastoupení ONV v Jablonci nad Nisou. V lednu 1963 pak byl celý majetek předán do trvalého užívání JZD v Horské Kamenici, čímž se v podstatě pouze zlegalizoval dosavadní stav a praxe.[596]

[594] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.
[595] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 20. 1. 1960; inv. č. 4, 15. 11. 1960; inv. č. 5, 20. 4. 1961.
[596] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 14, 79; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 6, 2. 3. 1962; inv. č. 7, 29. 1. 1963. V dalších letech byly údajně světnice domu č. p. 14 poničeny družstevními slepicemi, viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 73 – 74.

6.5. Usedlost č. p. 31 (st. 121) „u Kopalů“: 7,84 ha – 6,50 ha orné, 3,95 ha les hospodář Josef Novotný (1911 – 1970)

Zemědělská usedlost č. p. 31 stojí v horní části obce, jedná se o zděné obytné a hospodářské stavení z roku 1927, které postavil Adolf Kopal u svého domu č. p. 9 („u Jermisů“). Přes cestu sousedí s hospodářstvím č. p. 29.[597]

Adolf Kopal (1888 – 1970) se svou manželkou Marií (1890 – 1974) původně vlastnili v Horské Kamenici několik nemovitostí, které se všechny nacházely v blízkém sousedství. Po své svatbě v roce 1911 převzali od Adolfových rodičů č. p. 35 (rovněž „u Kopalů“), respektive od jeho matky č. p. 55 (rovněž „u Jermisů“),[598] roku 1922 navíc Marie zdědila po svém otci Františku Sochorovi č. p. 9.[599] V tom samém roce odprodali dům č. p. 55 Vendelínu a Anně Maturovým a roku 1938 pak i dům č. p. 35 Vítu a Ludmile Hornovým. V obou případech si však ve svém držení ponechali příslušné pozemky od těchto domů a připojili je k pozemkům od č. p. 9.[600] Adolf s Marií zůstali bezdětnými, proto v roce 1949 prodali svůj majetek Mariině neteři Růženě a jejímu manželu Josefu Novotným. Dům č. p. 9 byl při tom Kopalovým vyhrazen jako doživotní výměnek.[601]

Rod Novotných žil v Horské Kamenici od roku 1837, kdy se František Novotný z Bozkova přiženil do č. p. 4 ke Kvíčalům. V tomto domě „u Macháčů“ bývala přibližně od roku 1823 hospoda.[602] Františkův pravnuk Josef Novotný se narodil roku 1911 rolníku a hostinskému Josefovi (1887 – 1957) a Pavlíně, rozené Berkové z č. p. 46 (1889 – 1956).[603] Hospodářství i hostinskou živnost převzal od svého otce někdy před rokem 1945, zatímco jeho otec začal pracovat jako dělník ve vápenným lomě v Železném Brodě.[604] V roce 1947 se Josef oženil s Růženou Tulachovou (1924, dcera Josefa Tulacha z č. p. 3) a následující rok se

[597] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 49.
[598] Přídomek „u Jermisů“ je odvozen od původního gruntu č. p. 9 a jeho majitele Jeremiáše Málky, který tu žil v letech cca 1611 – 1662 (Málkovi drželi grunt od roku 1583). Tento přídomek později převzaly i další usedlosti, které vznikly dělením základního gruntu: č. p. 33 („u Jermisů hořeních“), č. p. 37 („u Jermisů doleních“), č. p. 55 („u Jermisů“), č. p. 71 („u Jermisů“). Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 81 – 85.
[599] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 9, 35, 55.
[600] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 81 – 82, 91 – 92; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 35, 192.
[601] Matka Růženy Novotné (za svobodna Tulachová z č. p. 3) – Pavlína Tulachová, rozená Sochorová z č. p. 9, byla sestrou Marie Kopalové. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 49, 65, 81 – 82, 84; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 9.
[602] Přídomek „u Macháčů“ je odvozen od Martina Macháče, který se zde vyskytoval již v roce 1609. Kvíčalovi jsou zde zachyceni od roku 1642. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 63 – 64; rovněž TÝŽ, *Horská Kamenice 1.*, s. 19, 26.
[603] Josef Novotný starší byl bratrem Marie Koňákové z č. p. 7 (1885 – 1971); Pavlína byla sestrou Josefa Berky z č. p. 46 (1885 – 1962). Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 66, 93 (a příslušné usedlosti).
[604] Josef Novotný mladší převzal polovinu nemovitosti č. p. 4 do svého vlastnictví v roce 1943 (druhá polovina byla v držení jeho matky Pavlíny). Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 4. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam obyvatel 16 – 65 let, 1945; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 31 a 75; inv. č. 516, č. fasc. 14399.

jim narodila dcera Věra. Do této doby žili staří i mladí Novotní pod jednou střechou. Změna nastala v roce 1949, kdy Josef s Růženou koupili od Kopalů spojené hospodářství č. p. 31 + č. p. 9 a staří Novotní se přestěhovali na výměnek – do domku č. p. 75.[605] Usedlost č. p. 4 byla následně rozprodána. Obytná budova se sálem byla prodána místní Tělovýchovné jednotě Sokol a Hasičskému sboru a z bývalého hostince se tak stal tzv. spolkový dům.[606] Stodolu a část pozemků koupil soused Ladislav Votrubec (č. p. 30), další půda pak byla odprodána k č. p. 3 (Tulachovi) a k č. p. 50 (Šťastní), něco zůstalo u č. p. 75. Les si ponechal Josef Novotný mladší.[607] V této době se Novotným narodila druhá dcera Růžena.[608]

Čtyřčlennou domácnost živilo hospodaření na rodinné usedlosti.[609] Novotní vlastnili 7,84 hektarů zemědělské půdy (6,50 ha orné, 0,82 ha trvalé louky, 0,52 ha pastviny), k čemuž měli ještě 3,95 hektarů lesa.[610] V roce 1952 mu bylo navíc do povinného pachtu přiděleno 0,91 hektarů orné půdy, patřící k usedlosti Františka Dufka (č. p. 14).[611] V živočišné výrobě Novotní chovali od šesti do jedenácti kusů skotu, z toho kolem čtyř krav dojnic, do dvou kusů prasat, jednu až dvě kozy a kolem 20/25 slepic s kohoutem. Při práci bylo používáno koňského potahu.[612] Josef Novotný rovněž svými stroji[613] a potahem pomáhal obhospodařovat pozemky svých rodičů, které zahrnovaly 0,75 hektarů zemědělské půdy (0,39 ha orné, 0,33 ha

[605] Domeček č. p. 75 vystavěl jako výměnek v roce 1904 syn Františka Novotného Josef (otec Josefa Novotného staršího), srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 128; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 46. Dále viz SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 31 a 75.

[606] Trhová smlouva ze 13. 2. 1950. O pět let později byl spolkový dům postupní smlouvou převeden na československý stát, resp. na MNV v Horské Kamenici, a začal plnit funkci kulturního domu. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 4; [606] SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 8, 18. 4. 1950; kn 15, 1. 4. 1955.

[607] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 63 – 64; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 140.

[608] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 149.

[609] Pohostinství, spojené s ubytováním, přestal Josef Novotný provozovat pravděpodobně v roce 1949/1950. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 22. 10. 1946; f. ONV Semily – expositura Železný Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17, Hospodářská skupina hostinských živností; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

[610] Část pozemků (0,11 ha orné půdy a 0,12 ha pastvin) pronajímal Josef Novotný Marii Hudské (č. p. 47), od které měl naopak v nájmu 0,20 ha orné půdy a 0,12 ha luk. V nájmu rovněž držel 0,15 ha obecních pastvin. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[611] Tamtéž. Při obnovení povinného pachtu v roce 1955 byla tato výměra zvýšena na 1,01 hektarů orné půdy. V roce 1957 Josef Novotný obdělával 9,45 ha zemědělské půdy – 7,08 ha orné půdy. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

[612] Josef Novotný držel plemennou klisnu (v roce 1957 měl navíc jedno hříbě), viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[613] Na usedlosti č. p. 31 byly k dispozici 2 elektromotory (7 HP), 3 potahové vozy na pneumatikách, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 potahový secí stroj, 1 žací stroj travní, 1 vyoravač brambor, 1 výtřasková mlátička, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 šrotovník, 2 pařáky na píci, 1 ruční odstředivka. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

trvalých luk a 0,03 ha pastvin) a 0,48 hektarů lesa.[614] V roce 1954 tuto půdu převzal zcela do svého držení.[615]

Na těchto dvou hospodářstvích pracovali výhradně Josef mladší s Růženou a také Josef Novotný starší, bývalý dělník ve vápence, příležitostně též vypomáhala jeho manželka Pavlína a počítat lze i s pomocí výměnkářů Kopalů (č. p. 9).[616] (Obě dcery Novotných byly dosud malé, Věra nastoupila do první třídy národní školy v roce 1954, mladší Růžena v roce 1957.[617]) Josef Novotný platil za schopného a snaživého hospodáře. Ačkoli jeho pozemky nebyly zrovna nejlepší kvality, dosahoval v zemědělské výrobě pěkných výsledků a vzorně plnil své dodávkové povinnosti. Za to byl dokonce jmenovitě vyzdvihován na stránkách okresních novin.[618]

Josef Novotný (mladší) se angažoval v místní lidosprávě.[619] Do pléna MNV se dostal v roce 1949, když v květnu nahradil zesnulého Josefa Koňáka z č. p. 29 (do té doby byl pouze náhradníkem). V rámci národního výboru byl jakožto rolník zapojen v zemědělském sektoru. V lednu 1950 obdržel funkci zástupce zemědělského referenta (František Minář č. p. 40), v srpnu tohoto roku se pak stal členem nově utvořené zemědělské komise. V plénu MNV vydržel jen do květnových voleb 1954, ve stálé zemědělské komisi však po volbách (i po těch následných v květnu 1957) působil nadále, ovšem již jako pouhý řadový občan (tzv. aktivista).[620] Jako člen MNV a především zemědělské komise byl povinován různými úkoly. Tak například v únoru 1951 byl zvolen do obecní komise škodových zábran, v září 1951 do

[614] Ke svému živobytí staří Novotní drželi 3 kozy a 6 slepic s jedním kohoutem. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[615] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 8. 1954.

[616] Josef Novotný starší byl v roce 1950 již důchodcem. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[617] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 139, 142.

[618] Miroslav HÁDEK, Miroslav (pracovník výkupu): *Nešlo by to na družstevním líp?*, in Rozvoj, roč. VI., č. 22, 25. 5. 1957.; rovněž *Účtujeme se starým rokem*, in Rozvoj, VI./1, 5. 1. 1957. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horské Kamenici, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[619] Děd Josef Novotný byl v letech 1899 – 1903 starostou obce, otec (rovněž Josef) v obecní samosprávě nepůsobil, srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 47; kn 2 a 3. Co se týče stranické příslušnosti Josefa Novotného (1911), panují do roku 1954 pochybnosti. V roce 1952 (zápis z agitačního pohovoru) je uváděn jako straník, od roku 1954 ho však úřední dokumenty zachycují jako bezpartijního. Je možné, že podobně jako např. Bohumil Koňák, byl v onom mezidobí z KSČ vyloučen či sám vystoupil (z prostudovaných pramenů to ale zřejmé není). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv č. 152, Volby do MNV, ONV a KNV 1954; f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957.

[620] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, Složení MNV k 1. 1. 1949, Složení MNV k 1. 5. 1949, 3. 5. 1949, 25. 1. 1950, 31. 5.1950, 1. 8. 1950; Kronika I., s. 138, 147, 172; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 19. 3., 26. 3. 1952, 27. 8. 1952, 26. 5. 1954, Zápis z 1. zasedání MNV, 31. 5. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici 31. 5. 1957.

komise, která měla na starosti sčítání hovězího dobytka v obci. V únoru 1955 se stal členem tzv. komise pro získávání pracujících do zemědělství a zemědělského dorostu. Při práci v zemědělské komisi si údajně počínal dobře.[621] Z nezemědělských povinností lze uvést jeho zapojení do tzv. zvacích dvojic, které měly občany připravit a zapojit (zpopularizovat) do projednávání návrhů nových zákonů o národních výborech (leden 1954).[622]

Kromě toho byl také organizován v místní skupině JSČZ a v některých složkách NF (v roce 1957 je dokonce zachycen v MV NF) – konkrétně v MJPO a SČSP. Manželka Růžena byla členkou místní skupiny ČSČK.[623]

K otázce kolektivního hospodaření zaujal zpočátku Josef Novotný, v porovnání s ostatními většími rolníky, poměrně vstřícný postoj. V dubnu 1949 se podílel na založení prvního přípravného výboru JZD v Horské Kamenici, ostatně ustavující schůze se konala v jeho hostinci č. p. 4. Dokonce se stal členem i druhého PV JZD v roce 1950. V této době již u většiny zemědělců zájem o JZD opadl a Josef Novotný byl v tomto novém přípravném výboru takřka raritou – jediný rolník, který obhospodařoval výměru zemědělské půdy alespoň větší než jsou 2 hektary! Postupem času, nepochybně díky negativním příkladům okolních družstev, však začal váhat. Na jedné straně si uvědomoval nevyhnutelnost zřízení JZD (vliv dobové propagandy), na straně druhé se jej zmocnily pochyby o prosperitě socialistického sektoru, obavy z případných investic, ze zadlužení a nedostatečné životní úrovně v družstvu (nízká PJ) – což bylo u Josefa Novotného umocněno tím, že se vedle rodiny musel starat též o své staré rodiče výměnkáře. K tomu se pochopitelně přidal názor jeho manželky, která v JZD nic dobrého nespatřovala.[624] Jeho nerozhodnost přímo pocítili na jaře 1957 samotní agitátoři, které Josef Novotný dokonale zmátl náhlou změnou svého postoje vůči kolektivizaci, čímž zaujal soudržnost s ostatními rolníky (viz kapitolu Kolektivizace zemědělství v Horské Kamenici).

V září 1957 manželé Novotní při zakládání JZD v obci nechyběli. Rozhodující důvod vstupu kamenických rolníků z Hořence do družstva zhodnotil lakonicky Josef Novotný při

[621] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954. Dále viz f. AO Horská Kamenice, kn 4, 16. 2. 1951; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 9. 1951, 11. 2. 1955.
[622] 26. 9. 1951, 11. 2. 1955. MNV Horská Kamenice, kt 3, 19. 1. 1954.
[623] Vletech 1930 – 1953 byl Josef Novotný také členem sokola. Srov. SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů; Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953. Dále viz f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957; kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici (31. 5. 1957); NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[624] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

rozhovoru s jednou agitační dvojicí: *Nehnuli byste s námi, když však doleňáci do družstva šli, co nám zbývá, než jít také.*[625] Manželka Růžena se stala řadovou družstevnicí, Josef byl na ustavující schůzi (7. 9. 1957) zvolen do představenstva JZD, k tomu navíc obdržel funkci jednoho ze čtyř skupinářů – později četařů družstva.[626] Na usedlosti č. p. 31 si JZD pro sebe zabralo dvě stodoly, kde byl uskladněn travní žací stroj, kopačka, shrnovač sena, dva vozy na pneumatikách, motorobot a lišta k motorobotu, plečka, dvoje brány. Družstvo rovněž užívalo stáj, kde byl umístěn jeden kůň, pět krav a tři jalovice s jedním býčkem. [627]

Po osmi letech váhání a odmítání začal Josef Novotný novou fázi svého života s budovatelským odhodláním. Na ustavující schůzi k přítomným promluvil tak, že jej prý druzí nepoznávali: *Budeme na polích pracovat třeba i v noci, ale zaseto do honů musí být včas!* ... Etapa soukromého rolníka a bývalého hostinského se definitivně uzavřela.[628]

[625] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 257.
[626] SOkA Jablonec, f. JZD, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; Evidence členů (1971); kt 2, nezpracováno, Zápisy ze schůzí JZD, 18. 9. 1957, 26. 9. 1957. Rovněž viz f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice.
[627] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958.
[628] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 1, 1957, K. LORENC, *Horská Kamenice*, Cesta míru, s. 3.

6.6. Usedlost č. p. 15 (st. 7) „u Raflů“: 7,35 ha – 5,21 ha orné, 8,53 ha les hospodář Ladislav Sochor (1897 – 1967)

Zemědělská usedlost č. p. 15 se nachází v horní – severovýchodní – části obce, poblíž č. p. 64 a 14. Přídomek „u Raflů“ je pozůstatek po Rafaelu Jirákovi, který je zde zachycen v roce 1777. Roku 1849 se sem přiženil Josef Sochor z č. p. 29 (1828 – 1905), jenž si vzal Annu původem Kovářovou ze Záhoří (1829 – 1904), schovanku bezdětného majitele Josefa Jiráka. Od roku 1888 držel usedlost syn František Sochor (1860 – 1910) spolu s manželkou Marií, rozenou Junovou z Jílového (1866 – 1955). Po ní v roce 1919 převzal hospodářství č. p. 15 syn Ladislav.[629]

Ladislav Sochor (1897 – 1967) se oženil v červnu 1926 s Boženou Klápšťovou z Vrátu (1907), spolu měli syna Vladimíra (1927), dceru Věru (1929) a nejmladšího syna Josefa (1932).[630] Vladimír po vystudování státní sklářsko – obchodní školy (pravděpodobně v Železném Brodě) pracoval jako dělník ve výrobě skleněných figurek. Z Horské Kamenice se odstěhoval do sousední Loužnice bezprostředně po svatbě v roce 1953.[631] Dcera Věra vychodila hospodářskou školu, poté pracovala jako učitelka v Zemské výchovně v Kostomlatech pod Milešovkou.[632] Josef, který měl vystudovanou hospodářskou školu v Kuklenách (okres Hradec Králové), zůstával u rodičů v č. p. 15. V roce 1956 se oženil s Marií Mauerovou z Bělé u Svitav, přičemž v červnu 1957 manželé koupili od Ladislava Švitorky dům č. p. 37, do kterého se přestěhovali.[633] S rodinou Ladislava Sochora žila také jako výměnkářka až do svého úmrtí v listopadu 1955 matka Marie Sochorová.[634]

Příjem domácnosti plynul výhradně ze zemědělství, na usedlosti pracovali hospodář Ladislav, jeho manželka Božena a syn Josef (od roku 1956 patrně též jeho manželka

[629] Ladislav byl mj. bratr Josefa Sochora z č. p. 17 a 58 (1892 – 1968) a Anny Kovářové z č. p. 11 (1899 – 1941), bratrancem Anny Bártové z č. p. 64 (1890 – 1973). Viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 63 – 64; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 74; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 15; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 15.

[630] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam obyvatel 16 – 65 let; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 15.

[631] Vzal si Jaroslavu Blažkovou z Loužnice. V roce 1957 je zachycen jako zaměstnanec ŽBS (Kleinert). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 176.

[632] Z Horské Kamenice se odstěhovala již před rokem 1948, od roku 1952 provdaná Kurfiřtová v Železném Brodě. Viz SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 166.

[633] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 222; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 207; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 49; TÝŽ, *Z rodopisu Sochorů*, s. 63 – 64; Rovněž viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 15.

[634] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

Marie).[635] Lze předpokládat, že drobné práce kolem stavení mohla zastávat i výměnkářka Marie. (syn Vladimír, profesí sklářský dělník, se v roce 1951 vrátil ze základní vojenské služby a již o dva roky později se od rodiny odstěhoval.[636]) K hospodářství náleželo 7,35 hektarů zemědělské půdy (5,21 ha orná půda, 1,91 ha trvalé louky, 0,23 ha pastviny) a 8,53 hektary lesa. Na počátku padesátých let bylo 0,40 hektarů hůře přístupné orné půdy zalesněno. Obhospodařovaná výměra zemědělské půdy však opět vzrostla na podzim 1952, kdy byl Ladislavu Sochorovi přidělen nucený pacht 0,48 hektarů orné půdy a 0,38 hektarů luk od č. p. 14.[637] Při obnovení pachtu v roce 1955 pak bylo Ladislavu Sochorovi do užívání přikázáno 0,57 hektarů zemědělské půdy (z toho 0,49 ha orné půdy).[638] Při práci Sochorovi využívali vlastního koňského potahu.[639] Z ostatního hospodářského zvířectva chovali zpravidla od čtyř do šesti kusů hovězího dobytka (z toho většinou tři krávy), tři kozy, kolem dvaceti slepic s jedním kohoutem. Jelikož se Ladislav Sochor zabýval chovem vepřů, nacházely se v hospodářství obvykle dvě plemenné prasnice a větší počet selat. Na podzim 1956 u svého hospodářského stavení přistavěl nový vepřín.[640] K jeho zálibám patřilo též včelaření, v květnu 1950 pečoval o čtyři včelstva.[641] Sochorovi byli schopnými hospodáři, kteří neměli s plněním povinných dodávkových úkolů zjevné potíže.[642]

Ladislav Sochor pocházel z přední kamenické selské rodiny, jeho děd Josef i otec František byli svého času starosty či radními obce.[643] Ladislav se oproti nim a oproti svému bratru Josefu (č. p. 17) v obecní samosprávě příliš neangažoval. Za první republiky zastával

[635] V hospodářství Josef pracoval po ukončení studia v roce 1950, resp. po absolvování prezenční vojenské služby (na vojnu nastoupil v roce 1953, v dubnu 1954 bylo ale žádáno o jeho propuštění z důvodu zajištění zemědělské výroby na usedlosti za nemocného otce Ladislava). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 22. 11. 1950, 21. 5. 1952; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; kt 3, 7. 4. 1954.

[636] Viz výše. Dále viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 156.

[637] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 442, sign. zem.8, 11. 2. 1955.

[638] V roce 1957 obdělával 8,27 ha zemědělské – 5,29 ha orné půdy, lesní pozemky měly výměru 8,86 ha. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957; kt 465, sign. zem.78, Seznam družstevníků, kteří vlastní lesní půdu, 26. 5. 1958.

[639] V roce 1950 drželi jednoho koně (valacha), v roce 1957 koně dva. Fyzickou námahu jim také ulehčovaly zemědělské stroje a zařízení. V roce 1950 to byl 1 elektromotor (7 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 žací stroj travní, 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 ruční odstředivka, napájecí zařízení pro 6 kusů skotu. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[640] Vydání příslušného stavebního povolení bylo radou ONV schváleno 24. 8. 1956, srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 102, 24. 8. 1956. Dále viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 239.

[641] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[642] SOkA Jablonec, f. MNV Horské Kamenici, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[643] Josef Sochor starostoval v letech 1871 – 1880, František Sochor v letech 1896 – 1899. Na počátku 20. století až do svého úmrtí v roce 1910 působil jako II. radní. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 43; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

nanejvýše úlohu náhradníka do obecního zastupitelstva za republikánskou stranu,[644] podobně byl náhradníkem i po roce 1945 v MNV (tehdy již jako bezpartijní).[645] V rámci místního národního výboru však byl obsazován do různých komisí. Od ledna 1946 působil v plánovací komisi, od února stejného roku jako náhradník v komisi finanční.[646] Po červnové reorganizaci MNV v roce 1946 byl zvolen do zemědělské komise (nadále zůstával náhradníkem ve finanční komisi).[647] Vedle toho byl členem MAV NF.[648] Rovněž se zapojoval do činnosti rolnické organice JSČZ (jednatel místního sdružení) a místního Družstva pro rozvod elektrické energie (člen výboru).[649] Na rovině spolkového života byl organizován u hasičů (MJPO).[650] Z ostatních členů rodiny se do veřejného dění zapojoval syn Vladimír, který byl na konci 40. let jednatelem místního sdružení SČM, v němž byl organizován i syn Josef (později dokonce předsedou SČM). Josef byl od ledna 1951 rovněž členem MJPO a krátce také působil v komisi MNV pro vnitřní obchod (delegován za SČM).[651]

Pokud šlo o veřejnou správu, snažil se Ladislav Sochor nepřidělávat si zbytečné starosti a případným povinnostem se raději vyhýbal. To dokládá především jeho odmítnutí uvolněné funkce komunikačního referenta v únoru 1946 (starost o místní komunikace), kdy se nedal zviklat ani po dlouhé debatě a výhružce předsedy MNV, že on sám rezignuje na svoji funkci.[652] V červnu 1948 se navíc o své vlastní vůli vzdal všech svých dosavadních funkcí, což odůvodňoval údajným projevem nedůvěry tehdejšího předsedy MNV.[653] Skutečným důvodem ale mohl být spíše jeho silně záporný poměr k tzv. lidově – demokratickému zřízení, což bylo zjevné především po únoru 1948. Svůj postoj, názory a nespokojenost přitom nijak neskrýval, což lze mimo jiné demonstrovat na jeho přístupu k volbám. Při listopadových parlamentních volbách 1954 spolu se svým synovcem Jaroslavem Kovářem (č. p. 11) odmítal

[644] Takto je zachycen při volbě nového zastupitelstva v listopadu 1927, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 1. 11. 1927; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.
[645] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 13. 6. 1945.
[646] Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 16. 1. 1946, 28. 2. 1946.
[647] Od června 1948 člen místní rolnické komise. Srov. Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 5. 7. 1946, 30. 5. 1948.
[648] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 21. 5. 1948.
[649] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948, 18. 5. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949.
[650] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[651] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Oznámení o ustavení místní skupiny Svazu české mládeže, 20. 4. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 10. 9. 1949; kn 4, 12. 1. 1951, 16. 2. 1951.
[652] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 28. 2. 1946.
[653] Jeho úmysl byl patrně z větší části realizován, neboť poté je již pouze jednou zachycen jako člen MAV NF (říjen 1949). Viz SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 8. 7. 1948, 23.10. 1949.

odvolit, prý v důsledku přinucení splnění zemědělských dodávek.[654] K následným volbám v roce 1957 (19. května – do NV) a 1960 (12. června – do NV a NS) se nedostavil vůbec.[655]

Obdobně zamítavé stanovisko zaujímal i k JZD, jehož byl zapřísáhlý nepřítel. Nepokrytě přitom vyhlašoval, že přihlášku nikdy nepodepíše a jako družstevník nikdy hospodařit nebude. Jako jediný v obci byl proto přímo nazván narušovatelem utvoření JZD s vlivem na jiné zemědělce a panovaly obavy, aby při teoretickém vstupu nerozkládal družstvo zevnitř.[656] Názory Ladislava Sochora byly navíc umocněny jeho prudkou povahou, což při „střetu“ s dotyčnými agitátory nikdy nevěstilo nic dobrého. Příkladem budiž jeho výstup s předsedou MO KSČ Antonínem Vávrou při agitaci na podzim 1952 nebo jeho filozofické zamyšlení se s vidlemi v rukou během přesvědčovací návštěvy samotného tajemníka Kobra a náměstka předsedy ONV Beneše za Vávrovy asistence (březen 1957). Pravděpodobně tento nepokrytý odpor vůči kolektivizaci zemědělství zapříčinil to, že byl Ladislav Sochor jedním ze dvou rolníků v obci, kteří byli OV KSČ označeni za kulaky a dostali se do okresních kulackých seznamů.[657] Díky přístupu místních funkcionářů však z toho nakonec pro ně žádné fatální důsledky nevzešly.[658]

V září 1957 nastalo to, co bylo ještě donedávna takřka nepředstavitelné. Ladislav Sochor podlehl agitačnímu tlaku a spolu s manželkou Boženou a synem Josefem podepsali přihlášku a vstoupili do nově utvořeného JZD.[659] Na ustavující schůzi dne 7. září 1957 byl Josef (již č. p. 37) zvolen do představenstva a obdržel důležitou funkci agronoma JZD, přičemž zaujal místo v komisi pro HTÚP. Ke konci září pak byl ještě zvolen jedním ze čtyř

[654] Voleb se účastnili až poté, co byli hodinu před ukončením jmenovitě upozorněni na nesplnění *občanské povinnosti* s tím, že volební komise čeká již jen na ně, viz SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 149, inv. č. 153, sign. V/5, Zpráva o průběhu voleb z obce Horská Kamenice, listopad 1954. Jiná verze hovoří o tom, že Ladislav Sochor se nakonec k volbám nedostavil i přesto, že jej dvakrát osobně navštívili členové okrskové volební komise v čele s komisařem, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 188.

[655] V roce 1957 jako jediný z obce, v roce 1960 spolu se svým bratrem Josefem a jeho manželkou Julií Sochorovými (č. p. 17). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 265 – 267 (rok 1957); f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 37 (rok 1960).

[656] Ladislav Sochor byl označován za odpůrce zřízení i JZD, který je chytrý a dovede ovlivnit zemědělce k neplnění (pod jeho vlivem, i když s poněkud lepším poměrem ke zřízení, měla být i manželka Božena), viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[657] Tím druhým byl jeho bratr Josef Sochor (č. p. 17). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Seznam vesnických boháčů v okrese Semily, který byl zaslán přípisem ze dne 3. 8. 1951 ONV ref. X., Hospodářskému družstvu v Žel. Brodě; kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0, Seznam vesnických boháčů v okrese Semily dle hlášení místních tajemníků.

[658] Viz kapitolu Kolektivizace zemědělství v Horské Kamenici.

[659] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); Evidence členů (1971).

skupinářů družstva.[660] Jeho manželka Marie se do práce v družstvu nezapojila a v listopadu 1957 přešla ze zemědělství do trvalého zaměstnání v průmyslu.[661]

Na usedlosti č. p. 15 převzalo JZD Horská Kamenice do svého užívání vepřín (umístěno 5 prasnic) a stáj (1 kůň, 6 jalovic od jednoho do dvou let).[662] Dále také dvě stodoly, kde byly uskladněny družstevní stroje, nářadí a dopravní prostředky (travní žací stroj, elektrický motor 5,5 kW, shrnovač sena, obraceč sena, kladívkový šrotovník, vůz na pneumatikách, plečka, brány, ledkovač).[663]

Josef Sochor ve funkcích agronoma a skupináře JZD[664] příliš dlouho nevydržel. V březnu 1958 vznesla STS Jesenný požadavek na jednoho traktoristu brigádníka a po rychlém výběru padla volba právě na Josefa. Ten na novou pozici v traktorové brigádě (TB Jesenný) nastoupil již od 1. dubna 1958. Jednalo se sice pouze o dočasný přechod (Josef zůstával i nadále členem JZD), muselo však být rychle vyřešeno akutní personální obsazení uvolněných postů agronoma a skupináře. Do obou funkcí byl nakonec navržen a členskou schůzí dne 24. dubna 1958 schválen Josefův otec Ladislav Sochor, kterého navíc v březnu 1959 členská schůze v doplňovacích volbách zvolila do představenstva JZD (v podstatě zde nahradil syna Josefa). Vskutku dokonalý obrat bývalého rebela a odpůrce kolektivizace byl završen.[665]

Traktorová brigáda Josefa Sochora skončila v červnu 1959, po předání strojů do JZD, načež od 1. července byl povinen se vrátit do JZD Horská Kamenice, kde měl nastoupit jako traktorista. K tomu ale nedošlo, neboť Josef zpět do družstva nechtěl a bez vědomí představenstva JZD se údajně nechal zaměstnat u Správy silnic v Turnově, u které vykonával práce s traktorem. Jeho počínání se pochopitelně funkcionářům JZD nelíbilo a vyzvalo Josefa Sochora k nástupu do družstva. Ten však byl ochotný se vrátit pouze v tom případě, že by dostal stejné platové podmínky, jako měl v STS (pracovat za mzdu, nikoliv za PJ). V následném období pak byla řešena otázka jeho řádného propuštění z družstva a vydání

[660] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice 7. 9. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 18. 9. 1957, členská schůze 26. 9. 1957.f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957).

[661] K tomu jí bylo vydáno povolení představenstvem JZD i radou MNV. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1. 11. 1957.

[662] V listopadu 1957 předtím proběhla adaptace stáje. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 28. 11. 1957.

[663] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

[664] Josef Sochor údajně jako agronom a skupinář ... *svými často nevhodnými řečmi a vývody jitřil družstevníky, čímž jejich chuť do práce neposiloval.* Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 279.

[665] Ladislav Sochor však v představenstvu JZD vydržel pouze necelý rok do řádných voleb 10. 2. 1960. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 18. 4. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 12. 3. 1958, 19. 3. 1958, členská schůze 24. 4. 1958; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 16. 4. 1958; kt 2, Rejstřík podnikový 1963.

příslušného povolení k odchodu do průmyslu, přičemž mezi družstevníky vzplálo mnoho vášní. Především otec Ladislav poukazoval na jiné usedlosti zapojené do JZD, na kterých pracovní síly byly, avšak v družstvu rovněž nepracovaly. Na druhé straně se zase našli tací (např. družstevnice Božena Zemanová), kteří dávali najevo, že pokud dojde k propuštění Josefa Sochora z JZD, nebudou v družstvu pracovat ani oni. Proti propuštění do průmyslu byl také zemědělský odbor rady ONV, který přislíbil, že Josefa Sochora zaměstná za plat (jak ostatně sám požadoval) v jiném JZD a do Horské Kamenice dosadí jako náhradu jinou pracovní sílu. Zdá se však, že nakonec ze strany ONV zůstalo jen u slibů. Celá věc byla nakonec vyřešena až v lednu 1960, kdy bylo Josefu Sochorovi vydáno potvrzení, že může z JZD legálně odejít.[666]

[666] Jako poslední vzdorovalo MNV, které mu k potvrzení připsalo doložku, že z důvodu nemoci otce Ladislava je nutné, aby v JZD pracoval i syn – proti tomu se Ladislav ohradil tím, že práci v JZD ještě zastane. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 1. 7. 1959, členská schůze JZD 11. 9. 1959, 1. 12. 1959; inv. č. 4, členská schůze 20. 1. 1960.

6.7. Usedlost č. p. 71 (st. 120) „u Jermisů“[667]: 7,16 ha – 5,67 ha orné, 6,00 ha les hospodář Bohumil Sochor (1900 – 1959)

Hospodářská usedlost č. p. 71 je situována při cestě nad vsí, stranou od ostatní zástavby. Postavena byla v roce 1930 Bohumilem Sochorem z č. p. 33.[668] Jeho předci přišli do Horské Kamenice v roce 1760 ze Střevelné, do č. p. 33 se roku 1787 přiženil Václav Sochor z č. p. 29 (1763 – 1831), jenž si vzal Alžbětu Mlynářovou (1773 – 1835). Jejich prapravnuk Bohumil se narodil roku 1900 Josefu Sochorovi (1854 – 1921) a Františce, rozené Brožkové z Klokočských Louček (1858 – 1944).[669]

Bohumil Sochor (1900 – 1959) nejprve koupil v roce 1923 pozemky od Marie Bradáčové (č. p. 23), v květnu 1929 pak část pozemků od své matky Františky (č. p. 33).[670] V tomtéž roce si postavil nové hospodářské stavení č. p. 71. Patrně až do poloviny 30. let hospodařil společně se svým bratrem Emilem (1902 – 1986), který sice rovněž v roce 1929 převzal od matky zbylé pozemky spolu s usedlostí č. p. 33, ta však v červnu 1930 vyhořela a nově vystavěna byla až v roce 1936. V listopadu 1940 si Bohumil vzal Blaženu Hejdukovou z Loktuše, okres Turnov (1910 – 1982), spolu pak měli syna Bohumila (1941) a dceru Jiřinu (1946). Bratr Emil se oženil v roce 1944 s Marií Doležalovou z Loužnice (1899 – 1971), v Horské Kamenici však manželé příliš dlouho nehospodařili. Od roku 1947 totiž žili v Loužnici a Emil pracoval v Železném Brodě ve vápence. Jeho pozemky měl až do roku 1957 pronajaty bratr Bohumil.[671]

Čtyřčlenná rodina Bohumila Sochora hospodařila na zemědělské půdě o výměře 7,16 hektarů (5,67 ha orná půda, 0,79 ha trvalé louky, 0,70 ha pastviny) a 6-ti hektarech lesa. Z této celkové výměry měl Bohumil od svého bratra Emila (č. p. 33) v nájmu 2,40 hektarů orné půdy, 0,23 hektarů luk a 0,24 hektarů pastvin.[672] Při obdělávání pozemků a jiné práci užíval

[667] Přídomek „u Jermisů“ je odvozen od původního gruntu č. p. 9 a jeho majitele Jeremiáše Málky, který tu žil v letech cca 1611 – 1662 (Málkovi drželi grunt od roku 1583). Tento přídomek později převzaly i další usedlosti, které vznikly dělením základního gruntu: č. p. 33 („u Jermisů hořeních“), č. p. 37 („u Jermisů doleních“), č. p. 55 („u Jermisů“), č. p. 71 („u Jermisů“). Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 81 – 85.

[668] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 26; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 83 – 84.

[669] Bohumil Sochor byl bratrancem Josefa Rydvala (č. p. 77), Marie Kopalové (č. p. 9 / 31) a Pavlíny Tulachové (č. p. 3). Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 82 – 85; TÝŽ, *Z rodopisu Sochorů*, s. 64 – 73.

[670] V roce 1932 přikoupil 6 hektarů lesa od č. p. 9. Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 33, 87, 123, 126; B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 71.

[671] Prázdný dům č. p. 33 pak byl příležitostně pronajímán tzv. letním hostům, kteří přijeli do Horské Kamenice trávit dovolenou, viz např. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 223, 248. Dále viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 82 – 83; TÝŽ, *Z rodopisu Sochorů*, s. 64 – 73.

[672] V roce 1957 hospodařil Bohumil Sochor na 7,27 ha zemědělské půdy (5,65 ha orná). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

tažné síly jednoho koně (valacha).[673] Z hospodářského zvířectva Sochorovi drželi převážně čtyři až šest kusů skotu (z toho tři dojnice), několik koz a do dvaceti slepic s jedním kohoutem. Výjimečně též vepře (viz níže).[674] Na usedlosti pracoval v prvé řadě hospodář se svojí manželkou, občas jim pochopitelně pomáhaly i jejich děti, které však byly vytíženy především školními povinnostmi. Syn Bohumil v letech 1947 – 1952 navštěvoval v Horské Kamenici 5 tříd národní školy, poté docházel do Železného Brodu do chlapecké střední školy (6. – 8. třída). Po ukončení základního vzdělání nastoupil v září 1955 na zemědělskou technickou školu v Turnově.[675] Mladší dcera Jiřina chodila v letech 1952 – 1957 do kamenické národní školy.[676]

Zajištění zemědělské výroby a především plnění povinných dodávek se Bohumilu Sochorovi příliš nedařilo.[677] V dubnu 1953 byl za nedodávku 500-ti litrů mléka, 50-ti vajec a 16 q brambor potrestán podle § 53 a 56 trestního zákona správního č. 88/1950 Sb. pokutou 3 000,- Kčs, případně alternativním trestem 10-ti dnů odnětí svobody – tento trest byl ale nakonec údajně amnestován.[678] Nedodávky za období 1953 – 1954 mu pak byly v roce 1955 sleveny.[679] Ke dni 31. prosince 1956 však opět zůstal státu dlužen (včetně dluhu z roku 1955) 389 kg vepřového masa, 467 kg hovězího masa, 2 103 litrů mléka, 304 kusů vajec a 47 kg máku, za což byl nakonec rozsudkem ONV ze dne 27. května 1957 potrestán pokutou 400,- Kčs (vzhledem k ostatním trestním případům z dubna – října 1957 se jednalo o poměrně nízký peněžitý trest).[680]

---

[673] Z hospodářských strojů a zařízení měl Bohumil Sochor k dispozici 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 čisticí mlátičku, 1 motorovou řezačku na píci a slámu, 1 pařák na píci. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[674] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[675] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 132 – 136; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 219 (rok 1955); f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[676] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 137 – 141.

[677] Manželka Blažena prý o plnění dodávek dbala více než manžel. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; rovněž viz kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953.

[678] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 96; Pamětník B.S.1941, Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 3. 2005, archiv autora; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 57, Nález zemědělského referenta ONV z 11. 4. 1953.

[679] Celkem se jednalo o následující množství: 100 kg vepřového masa, 245 kg hovězího masa, 1 325 litrů mléka, 177 kg sena a 18 kg máku. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení 1957.

[680] Předpis dodávkových úkolů v roce 1956 včetně dluhu z roku 1955 činil – vepřové maso: 389 kg (dodáno 0 kg), hovězí maso: 773 kg (306 kg), mléko: 5 782 lit. (3679 lit.), vejce: 1 400 ks (1 096 ks), obilí: 821 kg (817 kg), brambory: 2 544 kg (2 610 kg), mák: 47 kg (0 kg), viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení 1957.

Jak je patrné, Bohumilu Sochorovi se nedařila především živočišná výroba. Přibližně od roku 1952 přestal zcela chovat prasata a zástav selat odmítal i navzdory upozorněním výkupního pracovníka. Přestože měl předepsán plánovaný stav dvou prasat, byl chlívek pro výkrm vepřů již několik let pobořen. Příčinou neplnění dodávky vajec zase byly přestárlé slepice v chovu, u mléka byl rozhodující nedostatek píce. Příslušní pracovníci odboru výkupu rady MNV mu vytýkali jeho liknavost a myšlení „postaru" (zdálo se jim, že nedostatečně zajišťuje zemědělskou výrobu a nedodržuje agrotechnické lhůty – pozdě sil a pak i pozdě sklízel). Dotyčný výkupní pracovník měl zase plné ruce práce při plnění dodávkových úkolů zrnin, sena a brambor, kdy za ním musel stále chodit a připomínat mu sklizeň, výmlat i dodávku (*Sám zemědělec si dělá z něho jenom legraci a říká, když to chce, ať si to udělá.*). Jeho chování údajně narušovalo dodávkovou morálku ostatních zemědělců, kteří se na jeho počínání odvolávali s tím, že také nebudou plnit, neboť se jim nemůže nic stát zrovna tak, jako se nic nestane Sochorovi.[681]

Jedná se o zemědělce, který je lhostejný k dnešnímu dění a nemá naprosto zájem o zvyšování zemědělské výroby.[682] Bohumil Sochor se ani nijak neangažoval v místní samosprávě, dokonce ani nebyl – jako jediný rolník nad 5 hektarů zemědělské půdy v obci – členem JSČZ.[683] Organizován byl zato u hasičů (MJPO) a ČSČK.[684] Jeho manželka Blažena působila v obci od druhé poloviny 50. let jako tzv. sběračka mléka (odebírala od zemědělců denní povinné dodávky mléka) a z tohoto titulu se v květnu 1957 stala také členkou stálé zemědělské komise MNV.[685]

Postoj Bohumila Sochora ke kolektivizaci zemědělství byl krajně záporný, což odůvodňoval hlavně obavami z nedostatečného hmotného zajištění v JZD. Při rozhovorech s agitátory dokonce vyslovil úvahu o sebevraždě v tom případě, že by musel přihlášku do družstva podepsat.[686] Nakonec přesto podepsal. Dne 7. září 1957 vstoupil do JZD jako jediný z rodiny, manželka Blažena odmítla. Vzhledem k tomu, že pouze jedna pracovní síla nebyla

[681] Místní funkcionáři nechtěli s případným potrestáním Bohumila Sochora raději nic mít. Navíc od roku 1956 byl MNV takřka v rozkladu – podle místního tajemníka Františka Mináře nemohla rada MNV na jaře 1957 vydat vyjádření ohledně trestního řízení na zemědělce Bohumila Sochora, protože nebyla v usnášeníschopném stavu (v radě zasedali pouze dvě osoby, předseda MNV se nevěnoval svým povinnostem již delší dobu). Kromě toho Sochorovo „hospodaření" u nich vzbuzovalo více soucit než touhu po trestu. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení 1957.

[682] Posudek zemědělského odboru rady ONV ze dne 3. dubna 1957, viz Tamtéž. Některými funkcionáři byl rovněž označen za podivína. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; kt 6, inv. č. 58, Seznam zemědělců, kteří nesplnili dodávkový úkol za I. pololetí.

[683] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[684] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[685] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v HK (31. 5. 1957).

[686] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 58, Seznam zemědělců, kteří nesplnili dodávkový úkol za I. pololetí.

úměrná k vnesené výměře půdy, musela nakonec do družstva vstoupit i ona. Přihlášku podepsala dodatečně dne 21. září 1957.[687] JZD Horská Kamenice převzalo od Sochorů do svého užívání stodolu a chlév, kde byly ustájeny dvě krávy, dvě jalovice a tři mladí býčci. Družstevní stroje ani nářadí v usedlosti č. p. 71 umístěny nebyly, o žních v roce 1958 zde však stála obilní mlátička STS.[688]

Se vznikem JZD v Horské Kamenici byla řešena i otázka půdy Bohumilova bratra Emila Sochora, který žil v Loužnici (jednalo se o 2,87 ha zemědělské půdy, z čehož bylo 2,40 ha půdy orné). Kvůli zajištění obdělání jeho pozemků byl Emil předvolán do Horské Kamenice na MNV. Zde mu bylo přislíbeno, že v případě podpisu přihlášky bude nadále ponechán ve svém zaměstnání a JZD vypomůže jen brigádnicky při špičkových pracích, k čemuž se Emil zavázal. S tím ale nesouhlasilo představenstvo JZD, které požadovalo plné zapojení tohoto majitele nemovitostí do družstevního hospodaření podle podmínek určených JZD (odpracování stanoveného minima PJ) – dokonce pohrozilo tím, že bude muset hospodařit soukromě. K tomu však nikdy nedošlo a JZD dotyčnou půdu obhospodařovalo, aniž by Emil Sochor do družstva vstoupil.[689]

Se svým vstupem do JZD se nakonec Bohumil Sochor nedokázal vyrovnat. Navíc na podzim 1959 onemocněl a právě pod tlakem nemoci a družstevní „nesvobody“ se raději rozhodl pro odchod z tohoto světa...[690]

[687] Předtím dokonce padaly ze strany představenstva JZD hrozby vyloučení Bohumila z družstva a odebrání Blaženě sběru mléka. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957, 18. 9. 1957, 21. 9. 1957, členská schůze 26. 9. 1957.

[688] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 9. 7. 1958.

[689] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957, 21. 9. 1957; MNV Horská Kamenice, kt 3, 20. 9. 1957.

[690] *... Bohumil si 29. 10. 1959 vzal život kvůli družstvu a nemoci v 59 letech.* Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 29. Dále viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 5. 11. 1959.

6.8. Usedlost č. p. 50 (st. 39) „u Kubů hořeních“ nebo „u Jakubů“: 7,11 ha – 5,81 ha orné, 0,78 ha les hospodář Ludvík Šťastný (1912 – 1989)

Roubený dům č. p. 50 stojí v dolní části obce, v minulosti sousedil se statky č. p. 1 („u Kubů“ nebo „u Doleních“) a č. p. 2 („u Jírů“).[691] Od roku 1909/1910 na této usedlosti hospodařil Rudolf Maryško z Dlouhého, který si vzal Annu, dceru Františka Koňáka.[692] Rudolf Maryško (1886 – 1945), hospodařící na 17,50 hektarech,[693] byl významnou osobností Horské Kamenice. Jednalo se o politicky velmi aktivního agrárníka (v obci založil místní organizaci republikánské strany)[694] a propagátora modernizace obce. Jako člen elektrizační komise politického okresu Semily, správní rady Východočeské elektrárny v Hradci Králové a předseda místního Družstva pro rozvod elektrické energie (zakladatel) se velkou měrou zasloužil o to, že byla Horská Kamenice elektrifikována již v roce 1923 jako jedna z prvních obcí v soudním okrese Železný Brod. Také aktivně prosazoval další podniky ve vsi, jako např. vybudování vodovodu nebo zřízení telefonní stanice.[695]

V roce 1939 převzal hospodářství jeho syn Vladimír a Rudolf se uchýlil do Železného Brodu.[696] Vladimír Maryško však příliš dlouho na usedlosti nepobyl. Po skončení druhé světové války se v červnu 1945 s celou rodinou (manželka Růžena a dva malí synci) vystěhoval do pohraničního Bílého Kostela, kde Vladimír převzal do správy statek o výměře 25,21 hektarů. Opuštěné stavení a pozemky poté krátce užíval Miroslav Koňák.[697]

---

[691] Č. p. 1 bylo zbořeno v roce 1956. Č. p. 2 – dnešní č. e. 1 je roubená stavba s mansardovou střechou (nemovitá kulturní památka), polnosti od tohoto statku byly odděleny k č. p. 76, které v roce 1947 koupil Bohumil Koňák. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 59 – 61; SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937.

[692] František Koňák (původně z č. p. 1) koupil tuto usedlost v roce 1881. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 60 – 61; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 1, 50, 97, 167.

[693] Se svými 7,50 ha zemědělské půdy a 10 ha lesa patřil k největším sedlákům ve vsi. Srov. SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937.

[694] Člen okresního zastupitelstva, Okresní hospodářské záložny v Železném Brodě, předseda Okresního sdružení chovatelů hospodářského zvířectva v Železném Brodě, předseda Okresní odbočky Zemědělské Jednoty pro okres Železný Brod, předseda Hospodářského spolku v Horské Kamenici aj. V roce 1929 byl při volbách do poslanecké sněmovny na kandidátní listině republikánské strany. Srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 67, sign. 1; L. KNAP, *Historický přehled výsledků voleb*, s. 149; L. VOŠVRDA, *Horská Kamenice*, in: SbOŽ VI., červen 1930, s. 94 – 95; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 60 – 61; TÝŽ, *Horská Kamenice 3.*, s. 3.

[695] Viz např. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, inv.č. 2, 9. 10. 1923, 25. 1. 1925, 1. 11. 1927; kn 3, inv.č. 3, 7. 5. 1938; R. BERAN, *Okresní úřad Semily, presidiální spisy, 1850 – 1945, svazek 1. Katalog*, č. poř. 1583, 1931, č. pres. 520; R. MARYŠKO, *Elektrisace našeho venkova*, in: SbOŽ V., 1928 – 29, s. 86 – 89; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 2.

[696] Zde zemřel v roce 1945 (jako povolání je u něho uvedeno „soukromník“). Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 1, 50, 97, 167; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[697] V novém působišti se Vladimír Maryško stal členem okresní rolnické komise. V roce 1950 byl údajně jako kulak vystěhován do Žacléře. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 6. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1946, Vystěhovaní; f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv.č. 3, 1. 8. 1945.

V listopadu 1947 usedlost č. p. 50 od Vladimíra Maryška koupil Ludvík Šťastný (1912 – 1989) s manželkou Marií (1915 – 1985), kteří se do obce přistěhovali v červenci 1947 ze vzdálené Ježené (okr. Jihlava).[698] Spolu s nimi přišly i jejich malé děti Vladimír a Zdeněk, v Horské Kamenici se pak ještě rodina rozrostla o dceru Marii.[699]

Ludvík Šťastný byl vyučen řezníkem a dříve působil jako řeznický dělník.[700] V Horské Kamenici se však věnoval výhradně jen svému hospodářství a zemědělské výrobě. Manželé Šťastní vlastnili 7,11 hektarů zemědělské půdy (5,81 ha orné, 0,69 trvalých luk, 0,61 pastvin) a 0,78 hektarů lesa. K tomu měli v nájmu louku (0,06 ha), patřící Vlastě Švitorkové.[701] V roce 1952 bylo navíc Ludvíkovi Šťastnému přikázáno do nuceného pachtu 1,12 hektarů zemědělské půdy, z toho 0,98 ha půdy orné, od č. p. 14 (František Dufek).[702] Z hospodářského zvířectva bylo na usedlosti obvykle 6 – 8 kusů skotu (vždy 4 dojnice), přes 20 slepic, 1 koza. Ludvík Šťastný se zaměřoval na odchov selat, proto většinou držel 2 plemenné prasnice. K tahu byl užíván jeden kůň (v roce 1950 to byla klisna).[703] Převážnou část práce v hospodářství museli zastat ve dvou hospodář s hospodyní, neboť jejich děti byly ještě buď malé, anebo se věnovaly studiu.[704] Nejstarší potomek Vladimír po ukončení základního vzdělání v roce 1955 začal navštěvovat zemědělskou technickou školu, mladší Zdeněk v roce

[698] Ludvík (narozen v Ježenné) a Marie (rozená Novotná z Brťova, okres Moravská Třebová) byli spolu sezdáni v roce 1941. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 50; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 167; SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 6, 13. 7. 1948.

[699] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 157.

[700] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[701] Vlasta Švitorková (1907 – 1991), dcera Rudolfa Maryšky z č. p. 50, žila v Železném Brodě. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, Seznam držitelů (osobní rejstřík).

[702] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 442, sign. zem.8, 11. 2. 1955; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955. V roce 1955 byl nucený pacht obnoven podle vládního nařízení č. 50/1955 Sb. – tentokrát se již jednalo pouze o 0,77 ha orné půdy. V roce 1957 obdělával Ludvík Šťastný 8,14 ha zemědělské půdy (6,16 ha orné). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

[703] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[704] Ludvíka a Marie Šťastní byli vzorní hospodáři, kteří dobře plnili své dodávkové úkoly. Práci jim usnadňovaly různé zemědělské stroje, nářadí a zařízení, konkrétně: 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 žací stroj obilní, 1 vyoravač brambor, 1 čisticí mlátička, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 ruční odstředivka, napájecí zařízení pro 1 koně a 7 kusů skotu. Od roku 1955 L. Šťastný společně s B. Koňákem (č. p. 76) a V. Koňákem (č. p. 36) užíval potahový pohrabovač. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 446, sign. zem.9, 8. 4. 1954 (žádost), 28. 3. 1955 (příděl); NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horské Kamenici, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

1957 šel do učení na zedníka u stavebního kombinátu v Semilech. Nejmladší dcera Marie zahájila v září 1957 povinnou školní docházku na Národní škole v Horské Kamenici.[705]

Oba manželé Šťastní byli bezpartijní. Ve veřejné správě obce se Ludvík Šťastný uplatňoval výhradně v oblasti zemědělské výroby, od března 1949 byl členem zemědělského referátu MNV, respektive od srpna 1950 zemědělské komise. Vždy však pouze jako zástupce občanů – rolníků, nikoliv jako člen MNV.[706] Z titulu svého členství v zemědělské komisi byl povinován různými úkoly, např. v říjnu 1953 byl dosazen do komise pro klasifikaci dojnic, jalovic a prasnic, v roce 1956 byl žňovým referentem.[707] Od roku 1956 navíc zastával funkci místního zootechnika (i kvůli své řeznické praxi).[708] Řádným členem pléna MNV se stal až po květnových volbách v roce 1957 (19. 5.), přičemž si udržel i svoji pozici člena ve stálé zemědělské komisi. V červnu 1957 byl rovněž jmenován jako jeden z náhradníků do trestní komise MNV.[709] Z tzv. masových organizací NF byl organizován v ČSPO.[710] Manželka Marie byla pouze členkou místního sdružní ČSČK, jinak se ve veřejném životě výrazněji neprojevovala.[711]

Jako několik dalších významnější rolníků v obci, i Ludvík Šťastný se stal v dubnu 1949 členem prvního PV JZD v obci, ačkoliv na ustavující schůzi dne 16. 4. 1949 v hostinci u Novotných nebyl přítomen.[712] Ve druhém přípravném výboru JZD již chyběl. Nelze ale říci, že by k JZD zastával vysloveně negativní postoj. O kolektivní hospodaření se zajímal, dokonce se byl podívat v některých JZD. V otázce svého vstupu do družstva se ale držel

[705] Aby mohl Zdeněk nastoupit do učňovského oboru ve stavebnictví, musel být (jako syn rolníka) uvolněn MNV. Z důvodu plnění dodávek jeho otcem se tak stalo, ovšem s podmínkou, že v momentě případného otcova zanedbávání hospodářství by byl odvolán zpět do zemědělství. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 11. 1. 1957; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.2, Vyjádření k dětem, vycházejících letos školu, 14. 6. 1957. Dále viz SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 132 – 138, 142; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 219.

[706] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 29. 3. 1949, 1. 8. 1950, 3. 11. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1954.

[707] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 15. 10. 1953, 1. 6. 1956.

[708] Tamtéž, kt 3, 11. 11. 1955.

[709] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 265 – 267; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici (31. 5. 1957); kt 560, sign. vnitř.10, Trestní pravomoc NV, Složení trestní komise MNV – ohlášení, 7. 6. 1957.

[710] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[711] Ludvík Šťastný byl také členem místní skupiny JSČZ. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Zápis o výborové schůzi MS ČSČK 27. 2. 1957; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[712] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950, Zápis o ustavující schůzi PV JZD v Horské Kamenici, 17.4. 1949; Ustavení PV JZD v Horské Kamenici, 18.4. 1949.

zásady opatrnosti a rozvahy, což dával najevo při osobních agitacích: ... *až to bude musiti být. Nelámat nic přes koleno.*[713]

V září 1957 se družstevníky stali oba manželé, přičemž Ludvík byl na ustavující schůzi (7. 9. 1957) zvolen, jako zootechnik JZD, do představenstva družstva.[714] Vzhledem ke své funkci se rovněž stal členem komise pro adaptace a nové stavby (především šlo o stavby pro společnou živočišnou výrobu), komise pro přejmutí dobytka (jako pomocník okresním činitelům) a místní komise pro přebrání zásob krmiv.[715]

Z hospodářského stavení č. p. 50 obsadilo nové JZD stodolu, chlév a vepřín, kde byl ustájen jeden kůň, 5 krav a 16 vepřů na žír (6-ti měsíční). Dále byly u Šťastných umístěny některé stroje a dopravní prostředky (družstevní kopačka, obilní žací stroj a vůz na pneumatikách) či zemědělské nářadí (pluh dvoják, plečka, brány a dvě lišty k obilnímu stroji).[716]

Ludvík i Marie Šťastní se do činnosti JZD Horská Kamenice zapojili aktivně. V prvním roce společného hospodaření dosáhli třetího nejvyššího počtu odpracovaných pracovních jednotek – celkem 1 017 PJ.[717]

[713] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[714] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957); f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; kt 1, Evidence členů (1971).
[715] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 9. 10. 1957, členská schůze 13. 11. 1957.
[716] Údaj k 31. 12. 1958. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958.
[717] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 277.

6.9. Usedlost č. p. 29 (st. 69) „u Sochorů“: 6,79 ha – 5,78 ha orné, 1,50 ha les hospodář Josef Koňák (1921 – 1996)

Usedlost č. p. 29 je položena v západní části vsi nad silnicí, přes kterou sousedí s č. p. 5. Na opačné straně za cestou stojí hospodářské stavení č. p. 31. Usedlost „u Sochorů“ postavil v období 1763 – 1772 Jan Sochor ze Střevelné (1739 – 1800) na oddělené polovině z gruntu č. p. 7, odkud pocházela jeho žena Helena Berková (svatba 1760). Na konci 80. let 19. století se do č. p. 29 přiženil František Koňák z č. p. 48, jehož manželkou se stala Marie Sochorová (1854 – 1941), prapravnučka Jana Sochora.[718] Po nich vlastnil usedlost jejich syn Josef Koňák (1889 – 1949) s manželkou Marií, rozenou Luckou z č. p. 12 (1894 – 1965).[719] Spolu měli dvě děti. Starší dcera Marie (1919 – 2001) se provdala k Novotným č. p. 4, mladší syn Josef (1921 – 1996) zůstal celý život svobodný. Nejprve pomáhal při hospodaření svému otci, po jeho úmrtí v dubnu 1949 pak převzal hlavní tíhu hospodaření.[720]

Od konce dubna 1949 tak spolu na usedlosti žili a pracovali Josef mladší se svou matkou Marií. Obživa jim plynula pouze z jejich hospodářství, ke kterému patřilo 6,79 hektarů zemědělské půdy (5,78 ha půda orná, 0,89 ha trvalé louky a 0,12 ha pastviny) a 1,50 hektarů lesa. K tomu Josef Koňák najímal pozemky podniku Československé státní vápenky Železný Brod, nacházející se v katastru Horské Kamenice (0,25 ha luk, 0,10 ha pastvin).[721] Ve chlévě bylo ustájeno obvykle od sedmi do devíti kusů skotu, z čehož byly většinou tři až čtyři dojnice a vždy dva voli, které hospodář používal k tahu. V hospodářství nechyběl ani vepř,

[718] Vlastnické právo k usedlosti manželé nabyli v červenci 1891, v srpnu 1892 pak Františkova polovina byla připsána na Marii (nepochybně z důvodu úmrtí Františka). Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 29; B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 60 – 63.

[719] Josefova sestra Marie se provdala k Šilhánům do č. p. 28 (viz Usedlost č. p. 28). Jeho manželka Marie byla sestrou Anny Lucké z č. p. 12 a sestřenicí Josefa Blažka z č. p. 73 a Františka Blažka z č. p. 52 (viz tam). V dubnu 1948 od svého otce Františka Luckého převzala domek č. p. 19 s několika málo pozemky (role, louky: v roce 1936/1937 zahrnovaly 0,60 ha zemědělské půdy) – budova zůstávala neobydlena a během srpna 1958 až dubna 1959 byla zbořena. Srov. Srov. SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 19; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 32; SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; kt 3, 8. 5. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 22. 4. 1959.

[720] Josef Koňák starší se stal vlastníkem č. p. 29 v roce 1917, v červnu 1927 připadla polovina usedlosti jeho manželce Marii. Roku 1949 pak převzal Josefovu polovinu syn Josef. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 29. Dále viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, 88 – 89; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 29.

[721] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955. V roce 1957 Josef Koňák obdělával 7,05 ha zemědělské půdy – 5,26 ha půdy orné, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

koza s kůzletem a kolem patnácti slepic s kohoutem.[722] Koňákovi byli dobrými a snaživými zemědělci, až dříči, a povinné dodávky řádně plnili.[723]

Otec mladého hospodáře, Josef Koňák starší, byl svého času poměrně velmi aktivní na rovině místní samosprávy. V roce 1925 byl nejprve zvolen jako představitel republikánské strany do MŠR namísto Rudolfa Maryšky, který byl v této době již doslova přetížen mnohými funkcemi.[724] Od června 1938 pak působil coby obecní zastupitel a v srpnu 1941 zaujal post jednoho z radních.[725] Po druhé světové válce změnil svoji stranickou příslušnost a ještě v roce 1945 se stal členem KSČ, nadále pokračoval ve funkci člena rady nově zformovaného MNV. V červenci 1945 byl dokonce dosazen na pozici místopředsedy MNV, jenž se uvolnila odstěhováním Víta Mináře (č. p. 42) do pohraničí.[726] Od února 1946 navíc působil jako komunikační referent MNV.[727] V MNV, ovšem již jako člen pléna, pokračoval i po reorganizaci po květnových parlamentních volbách 1946, stejně tak jako po únorové očistě v roce 1948.[728] Od července 1946 byl komunikačním a stavební referentem, členem stavební komise a náhradníkem do komise finanční. V prosinci 1947 se stal i členem nově utvořené vyživovací komise za JSČZ.[729] Kromě toho byl také ve výboru místního Družstva pro rozvod elektrické energie, přičemž toto družstvo po únoru 1948 zastupoval v MAV NF.[730] Jeho kariéra byla ukončena úmrtím dne 25. dubna 1949.

Josef Koňák mladší již sice nebyl tolik činný jako jeho otec, přesto i on se do veřejného dění částečně zapojoval.[731] Od roku 1950 jako člen finanční komise MNV, ve které působil patrně do voleb 1954, v únoru 1951 byl zvolen do obecní komise škodových zábran.

[722] Strojní a technické zařízení zahrnovalo 1 elektromotor (3,5 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 vůz na pneumatikách, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 výtřaskovou mlátičku, 1 lis na seno a slámu, 1 motorovou řezačku na píci a slámu, 1 šrotovník, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivku, viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[723] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[724] Srov. Usedlost č. p. 50. Dále viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, inv. č. 2, 2. 1. 1925, 1. 4. 1928, 3. 4. 1929.

[725] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 24. 6. 1938, 3. 8. 1941.

[726] Tamtéž, kn 3, inv. č. 3, 11. 6. 1945, 13. 6. 1945, 5. 7. 1945, 16. 9. 1945; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 12, 14. 6. 1945.

[727] Komunikačního referenta vzal až po předchozím dlouhém přemlouvání a odmítnutí Ladislava Sochora. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 28. 2. 1946. Rovněž viz Usedlost č. p. 15.

[728] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 27. 6. 1946; 17. 3. 1948; f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 3. 1948.

[729] V březnu 1948 převzal funkci předsedy místní skupiny JSČZ. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 5. 7. 1946, 19. 12. 1947, 17. 3. 1948.

[730] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948.

[731] V roce 1947 se stal členem KSČ, zdá se ale, že ze strany nakonec vystoupil, anebo byl vyloučen (v roce 1957 již jako straník není uveden). Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

V květnu 1957 se stal součástí stálé zemědělské komise.[732] Také byl členem místní skupiny JSČZ a Družstva pro rozvod elektrické energie.[733] Nejaktivněji ale patrně zasahoval do činnosti TJ Sokol, na jejíž poválečné obnově v prosinci 1945 se přímo podílel. V sokolu působil jako člen výboru a dále jako hospodář – pokladník.[734] Organizován byl i u místních hasičů.[735]

K otázce kolektivizace zemědělství zaujal Josef Koňák starší příznivý postoj. Dne 16. dubna 1949 se stal členem PV JZD, ačkoliv se ustavující schůze v hostinci u Novotných nezúčastnil. Lze se domnívat, že tomu tak bylo především kvůli jeho špatnému zdravotnímu stavu, neboť již za devět dní poté zemřel.[736] Podobně vstřícný přístup by logicky šlo očekávat i od jeho syna Josefa, straníka s kladným poměrem k lidově demokratickému zřízení.[737] Tak tomu ale nebylo. O rok později se do nově vzniklého přípravného výboru Josef Koňák mladší nezapojil a v následném období v otázce ustavení JZD v obci vyčkával na rozhodnutí ostatních zemědělců. Obdobně jako řada dalších nechtěl být první, kdo v Horské Kamenici podepíše přihlášku. V jednání s agitátory byl přesto přístupný (mírná povaha), čímž vzbuzoval předpoklad, že by mohl být získán do JZD. Matka hospodáře Marie Koňáková do této záležitosti (alespoň navenek) nezasahovala a konečné rozhodnutí ponechala zcela na svém synovi.[738]

V září 1957 vstoupili do JZD oba dva, přičemž Josef byl na ustavující schůzi (7. 9. 1957) zvolen do pětičlenné revizní komise družstva.[739] Družstevníci začali na usedlosti č. p. 29 využívat stodolu a chlév, kde bylo ustájeno sedm krav a jedna jalovice. „U Sochorů“ byl

[732] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 1. 8. 1950; kn 4, 3. 11. 1950, 16. 2. 1951; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici (31.5. 1957).
[733] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949.
[734] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 12. 1. 1951; f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů (1946/1947); Kniha zápisů 1939 – 1952; Hlášení o valné hromadě 11. 2. 1951; Hlášení o výroční schůzi 9. 3. 1952 a 24. 2. 1953; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957.
[735] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950.
[736] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950, Zápis o ustavující schůzi PV JZD v Horské Kamenici, 17.4. 1949; Ustavení PV JZD v Horské Kamenici, 18. 4. 1949.
[737] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954.
[738] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[739] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957.

rovněž umístěn jeden vůz na pneumatikách a z nářadí jedny brány.[740] V únoru 1961 byl na výroční schůzi JZD Josef Koňák zvolen do představenstva družstva.[741]

[740] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958.
[741] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Rejstřík podnikový 1963.

6.10. Usedlost č. p. 11 (st. 90) a č. p. 38 (st. 86) „u Nesvatbů“, pak „u Kovářů“: 6,35 ha zem. – 5,42 ha orné, 5,42 ha les hospodáři Jaroslav Kovář (1900 – 1952) a jeho syn Jaroslav (1927 – ?)

Hospodářská stavení č. p. 11 a č. p. 38 se nacházejí v bezprostředním sousedství v horní části obce. Blízko nich jsou rovněž situovány usedlosti č. p. 70, 12, 13 a 14, o kus dále stojí č. p. 10 a 34. Původní grunt č. p. 11 vznikl nejspíše kolem poloviny 16. století, v letech 1716 – 1769 je zde zachycen Pavel Nesvatba, respektive jeho syn Antonín. V roce 1845 koupil hospodářství Josef Kvíčala, od roku 1872 ho vlastnil jeho syn Josef. Dne 20. května 1886 zasáhlo č. p. 11 neštěstí v podobě požáru, jemuž celé stavení podlehlo. Majitel Josef Kvíčala přitom nebyl pojištěn.[742] Tato pohroma ho nejspíše značně finančně vyčerpala, neboť o tři roky později, na podzim 1889, byla usedlost exekučně odprodána Josefu Mužíčkovi, který se s rodinou do vsi přistěhoval z Chlístova. Josef Kvíčala posléze přesídlil na Malou Horku a v č. p. 11 (ve druhém bytě) zůstala jen jeho dcera Marie, od září 1894 provdaná za Jaroslava Kováře ze Záhoří. V prosinci 1900 Josef Mužíček Kovářům usedlost prodal a na jaře 1901 se jeho rodina odstěhovala do právě koupeného stavení č. p. 34.[743]

Jan (1869 – 1914) a Marie (1872 – 1957) Kovářovi měli dva syny: Josefa (1895 – 1915) a Jaroslava (1900 – 1952). Rodinu živilo drobné hospodářství a práce se sklem (chalupníci), provozovaná většinou přes zimní měsíce.[744] Zlom v dosavadním životě Kovářů nastal v letech 1914 – 1915. Těsně před vypuknutím první světové války zemřel hospodář Jan (6. 6. 1914), v jejím průběhu pak na východním bojišti padl starší syn Josef (1915). Na usedlosti tak osiřela Marie s mladším synem Jaroslavem. Ten si na počátku 20. let domů přivedl nevěstu Annu Sochorovou z č. p. 15 (1899 – 1941)[745] a manželskému páru se následně narodila dcera Božena (1923) a syn Jaroslav (1926). S nimi nadále v jedné domácnosti žila Marie a také na výměnku její matka vdova Juliána Kvíčalová (1850), která zemřela v roce 1932.[746]

---

[742] Oheň vypukl o půl dvanácte v noci v č. p. 14 a záhy se díky větru, který roznesl hořící došky ze střech, rychle rozšířil v horní části vsi. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 22.

[743] TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 79 – 80; III., s. 110; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 11; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900.

[744] Jednalo se o broušení skleněného zboží pro faktora (1900, 1907 – černé korále, 1910 – tzv. karmazíny) a tuto práci vykonávali všichni členové rodiny včetně malých dětí. Viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910.

[745] Anna byla sestrou Josefa Sochora z č. p. 17 (1892 – 1968) a Ladislava Sochora z č. p. 15 (1897 – 1967), sestřenicí Anny Bártové z č. p. 64 (1890 – 1973). Viz B. SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, s. 8, 63 – 64; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900.

[746] V roce 1921 je zde zachycen i svobodný bratr Marie Kovářové Rudolf Kvíčala (1883) – krejčovský pomocník. Srov. SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, Horská Kamenice, č. p. 11; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

Jaroslav Kovář byl jednak rolník a jednak také hudebník hrající ve vesnických kapelách. Obhospodařoval 3,18 hektarů zemědělské půdy a 3 hektary lesa, v srpnu 1925 navíc se svoji ženou Annou k dosavadnímu hospodářství přikoupili sousední usedlost č. p. 38, ke které náleželo 3,45 hektarů zemědělské půdy a 1,85 hektarů lesních pozemků.[747] v Domek č. p. 38 (bez pozemků) byl pronajat rodině Bohumila Malého, kováře v lomě v Železné Brodě, kdežto Kovářovi nadále bydleli pohromadě v č. p. 11 – po úmrtí Anny v roce 1941 již pouze vdovec Jaroslav s dětmi, kteří pomáhali otci v hospodářství (dcera obstarávala domácnost), a se svojí matkou Marií, jenž tu byla na výměnku.[748] V roce 1947 se dcera Božena provdala za Josefa Berku (1923), pomocníka strojvedoucího u ČSD (topič), a následně se odstěhovala k manželovým rodičům do č. p. 8, rok poté se jí narodil první syn Josef (1948).[749]

Syn Jaroslav začal od roku 1947 pracovat jako domácký dělník pro ŽBS, n. p. Železný Brod (výroba skleněných figurek), což však neznamená, že by se přestal zcela věnovat zemědělství. Ba naopak, od svého stárnoucího a především vážně nemocného otce přebíral stále větší zodpovědnost za celé rodinné hospodářství, v únoru 1948 mu dokonce babička Marie postoupila vlastnické právo k usedlosti č. p. 11. Toto plynulé střídání generací bylo přerušeno v roce 1950, kdy musel nastoupit základní vojenskou službu až ve vzdálených Domažlicích a celá tíha hospodaření měla spočinout prakticky jen na Jaroslavu Kováři starším. Je možné, že právě z tohoto důvodu se do rodného stavení vrátila Božena s rodinou, která svému otci v zemědělství vypomáhala (její manžel Josef Berka byl kvůli zaměstnání často mimo obec).[750]

V roce 1950 sloučené usedlosti č. p. 11 a 38 zahrnovaly 6,54 hektarů zemědělské půdy (5,42 ha orná půda, 0,67 ha trvalé louky, 0,45 ha pastviny) a 5,42 hektarů lesa. Z hospodářského zvířectva se v květnu 1950 na usedlosti č. p. 11 vyskytoval jeden valach,

[747] Výměra pozemků z let 1936/1937, viz Srov. SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937. Usedlost č. p. 38 vznikla po roce 1772 na čtvrtce oddělené od č. p. 11 (odtud přenesen i stejný přídomek „u Nesvatbů"), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 79 – 80. Dále srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 38.

[748] V březnu 1946 se Malí (5 osob) odstěhovali do Bílého Kostela a č. p. 38 zůstalo až do roku 1952 neobydleno, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, 1946, Dotazník o vysídlených osobách z politického okresu Semily; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 79 – 80.

[749] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; f. OŠ Horská Kamenice, kn 139 – 146.

[750] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 11; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

kterého hospodář používal k tahu, dále pak šest kusů skotu (z toho tři dojnice), dvě selata, čtyři kozy a devatenáct slepic s jedním kohoutem. Ve včelíně se nacházela dvě včelstva.[751]

Vojna pro Jaroslava Kováře nebyla nakonec nijak dlouhá. Již po pěti měsících byl totiž vojenské služby zproštěn (převeden do náhradní zálohy) a to kvůli otcovu zhoršujícímu se zdravotnímu stavu, díky němuž nestačil řádně obdělávat půdu a plnit povinné dodávky z obou usedlostí najednou. V červnu 1950 se tak Jaroslav vrátil do zajetých kolejích, tj. k práci v zemědělské výrobě a ve sklářském průmyslu (viz výše).[752] Za pomoci své sestry Boženy zaopatřoval svoji usedlost č. p. 11 i usedlost č. p. 38 (především rostlinnou výrobu), kterou po smrti otce (25. 4. 1952) zdědil.[753] Na konci srpna 1952 se Jaroslav oženil s Miluší Barešovou ze Střevelné (1931), s níž založil rodinu. Postupně se jim narodili čtyři potomci: Miluše (1953), Jaroslav (1955), Irena (1960) a Leoš (1963). Až do května 1957 s nimi v jedné domácnosti na odpočinku dožila Jaroslavova babička Marie.[754]

Jak již bylo uvedeno, Kovářovi obhospodařovali půdu od usedlostí č. p. 11 a č. p. 38 a dále také najaté pozemky od podniku Československé státní vápenky (0,16 ha trvalé louky, 0,28 ha pastviny).[755] Na podzim 1952 bylo navíc Jaroslavu Kovářovi ze strany MNV přikázáno, jako tzv. nucený pacht, 0,53 hektarů zemědělské půdy (0,37 ha orné půdy) z usedlosti č. p. 14 (František Dufek). Celkem tedy měl na starosti 7,32 hektarů zemědělské půdy, z čehož 5,79 hektarů byla půda orná.[756] Co se týče živočišné výroby, kolem poloviny

[751] Z hospodářských strojů a zařízení byl k dispozici 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 1 potahový vůz na pneumatikách, 1 potahový pluh, 1 potahový secí stroj, 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[752] Stejně jako otec byl i Jaroslav mladší rovněž muzikantem. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 2; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[753] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 38; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1952, Průzkum domáckého dělnictva, 13. 3. 1952; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 148; nezpracováno, Matrika zemřelých.

[754] Poté, co si mladý hospodář přivedl domů svoji nevěstu, odstěhovala se početná rodina jeho sestry Boženy Berkové z č. p. 11 do domku č. p. 38 (půdu však obdělával Jaroslav). Zde pak žila až do druhé poloviny 50. let, kdy vletech 1956 – 1957 manžel Josef Berka, zaměstnanec ČSD (člen KSČ), postavil nový rodinný domek č. p. 1. Manželé Berkovi spolu měli pět dětí: syny Josefa (1948), Jaroslava (1950), Miroslava (1951), dcery Hanu (1952) a Boženu (1954). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; Kronika II., s. 15; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 149, 157, 166, 176, 191, 221, 239. 270; nezpracováno, Matrika zemřelých; f. OŠ Horská Kamenice, kn 139; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 112.

[755] V roce 1952 – usedlost č. p. 11: 3,09 ha zemědělské půdy (2,65 ha orná půda, 0,30 ha trvalé louky, 0,14 ha pastviny), usedlost č. p. 38: 3,26 ha zemědělské půdy (2,77 ha orná půda, 0,37 ha trvalé louky, 0,12 ha pastviny) – dohromady obě usedlosti: 6,35 ha zemědělské – 5,42 orné půdy. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[756] V roce 1955 byl nucený pacht podle vládního nařízení č. 50/1955 Sb. prodloužen o další 3 roky a mírně poupraven na 0,55 ha zemědělské půdy (z toho 0,45 ha orné půdy) – v roce 1957 Jaroslav Kovář hospodařil na 7,09 ha zem. půdy (5,65 ha orná půda). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář dle obcí na rok 1957.

50. let chovali od pěti do osmi kusů skotu (tři až čtyři krávy), jedno až tři prasata a kolem dvaceti slepic. Jako tažná síla byl při práci používán jeden kůň.[757] Jaroslav byl mladým a snaživým zemědělcem, nicméně patrně z důvodu dosud menších rolnických zkušeností občas v předepsaných dodávkách váznul a plnil je jen zčásti (např. mléko). V roce 1954 dokonce rada MNV navrhovala jeho uvolnění ze zaměstnaneckého poměru v n. p. ŽBS (aby se mohl plně věnovat hospodářství), k čemuž ale nakonec nedošlo. Zdá se, že se v hospodaření postupně zlepšoval, v roce 1957 byl totiž funkcionáři označován za zemědělského odborníka.[758]

Zaměřme se blíže na činnost Kovářů ve veřejném životě, kde jednoznačně vynikal Jaroslav Kovář starší. Již za první republiky (od roku 1931) byl členem obecního zastupitelstva za stranu agrární,[759] ve správních orgánech obce pokračoval i po druhé světové válce, kdy jeho kariéra dosáhla vrcholu. V červnu 1945 se stal členem MNV, přičemž hned obsadil post finančního referenta,[760] na začátku července se dostal do rady MNV jako náhrada za Víta Mináře (č. p. 42), jenž se odstěhoval do pohraničí.[761] V radě MNV i na pozici finančního referenta přečkal obnovu národního výboru v červnu 1946 (vycházela z výsledků květnových parlamentních voleb), poté se navíc ještě ujal funkce obecního pokladníka a stal se členem letopisecké komise. Jestliže byl dosud Jaroslav Kovář uváděn jako politicky neorganizovaný, od této chvíle vystupuje jako zástupce národních socialistů.[762]

O rok později dne 8. července 1947 byl dokonce zvolen předsedou MNV a nahradil tak tragicky zesnulého Josefa Vaňka (ředitel školy). Nelze ale říci, že by o tuto funkci nějak zvlášť stál. Spíše se nenašel nikdo jiný, kdo by byl ochoten předsednictví vzít na sebe (již zvolený František Minář tuto čest odmítnul pro údajné pracovní zaneprázdnění) a i Jaroslav Kovář tak nakonec učinil až po delším uvážení a pod podmínkou, že budou předsedovy povinnosti částečně rozděleny na více osob.[763] Nakonec ve funkci předsedy MNV vydržel pouze necelý půl rok a v listopadu 1947 podal rezignaci s tím, že předsednictví bude

[757] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[758] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 32, 4. 9. 1954; f. ONV Semily, kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů (len) – trestní oznámení, 1957; kt 542, sign. círk.1, Seznam domáckých dělníků n. p. Železnobrodské sklo v Železném Brodě bydlících v obci Horská Kamenice.
[759] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 1. 11. 1931, 24. 6. 1938. Jeho otec Jan byl svého času obecním výborem, viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929, 28. 2.1906, 25. 4. 1909.
[760] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 11. 6. 1945, 13. 6. 1945.
[761] Tamtéž, kn 3, 5. 7. 1945.
[762] Tamtéž, kn 3, 16. 9. 1945, 27. 6. 1946, 5. 7. 1946.
[763] Tamtéž, kn 3, 8. 7. 1947; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 12, inv. č. 52, sign. 21.

vykonávat jen do konce roku 1947.[764] Nastalo tedy usilovné hledání vhodného nástupce, přičemž národní výbor nebyl schopen ze svého středu nalézt člena, který by tuto funkci mohl a hlavně chtěl zastávat.[765]

Po třech bezvýsledných schůzích MNV byla nakonec celá záležitost vyřešena až v polovině března 1948 v souvislosti s poúnorovou reorganizací národního výboru. Novým předsedou byl ustaven Stanislav Svárovský (č. p. 5), zatímco Jaroslav Kovář zasedl v plénu MNV (aniž by přestoupil ke KSČ). Nadále však zůstával obecním pokladníkem, rovněž byl předsedou finanční komise (nikoliv již referentem) a členem komise letopisecké.[766] Kromě toho byl občany jednohlasně delegován do MAV NF.[767] Bez výrazných změn (pouze od přelomu let 1950/1951 již nebyl předsedou, nýbrž členem finanční komise) vydržel v místní správě až do října 1951, kdy byl v rámci rozsáhlejší reorganizace svého členství v MNV zproštěn. Lze se domnívat, že se tak stalo hlavně kvůli jeho zdravotnímu stavu, oslabenému zhoubnou nemocí, které nakonec v dubnu 1952 podlehnul.[768]

Dalším polem působnosti Jaroslava Kováře byl spolkový a družstevní život v obci. Od roku 1919 byl členem sokola, na jehož obnově se v prosinci 1945 podílel (nuceně rozpuštěn za okupace v roce 1941), v roce 1951 vykonával funkci revizora účtů tohoto spolku[769] Od první republiky byl také funkcionářem v kampeličce (např. v roce 1948 působil v představenstvu jako předseda dozorčí rady)[770] a po roce 1945 členem JSČZ.[771]

---

[764] Jako důvod uvedl změněné rodinné poměry (v této době se provdala jeho dcera Božena a odstěhovala se od rodiny). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 16. 11. 1947.

[765] Tamtéž, kn 3, 19. 12. 1947, 28. 12. 1947, 15. 2. 1948.

[766] MAV NF se zpočátku přimlouval, aby mohli být v MNV všichni členové delegovaní za národní socialisty (Jaroslav Kovář č. p. 11, František Šilhán č. p. 28, František Koňák č. p. 64) a lidovce (Josef Sochor č. p. 17, Ladislav Votrubec č. p. 30) i nadále ponecháni – charakterizoval je jako osvědčené pracovníky, kteří nejsou vyhranění straníci, vyzdvihoval jejich občanskou a sousedskou solidnost, pracovní schopnosti, uvědomělost, občanskou a politickou nezávadnost, v případě jejich odvolání navíc hrozilo ohrožení činnosti MNV (po 2. světové válce odešlo mnoho mladších lidí do pohraničí a v obci tak nebyla prakticky žádná náhrada), nakonec to v Horské Kamenici vyřešili šalamounsky: Jaroslav Kovář s Josefem Sochorem byli ponecháni bez změny politické příslušnosti, František Šilhán a František Koňák přestoupili ke KSČ a z MNV byl vyřazen pouze Ladislav Votrubec. Viz SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 6. 3. 1948, 18. 3. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 17. 3. 1948, 11. 11. 1948; Kronika I., s. 137.

[767] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 6. 3. 1948, 21. 5. 1948, 23.10. 1949.

[768] Jako člen MNV byl povinován různými úkoly v oblasti místní správy jako např. vedení skupiny při hledání mandelinky bramborové („hledačka“, červenec 1950) nebo organizace a vedení pracovní skupiny při opravě obecních cest (listopad 1950). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 138, 147, 155, 166; kn 3, Složení MNV k 1. 1. 1949, Složení MNV k 1. 5. 1949, 25. 1. 1950, 31. 5. 1950; kn 4, 7. 7. 1950, 3. 11. 1950, 12. 1. 1951; kt 3, 22. 11. 1950, 17. 10. 1951.

[769] SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů (1946/1947); Kniha zápisů 1939 – 1952, 9. 12. 1945; Hlášení o valné hromadě 11. 2. 1951.

[770] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 5; SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17, 3. 11. 1948.

[771] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

Daleko skromnější byl v tomto směru syn Jaroslav Kovář mladší. Nejvíce se angažoval v sokole (členem od roku 1945) a to jako člen výboru a jednatel jednoty,[772] v letech 1948 – 1951 byl také předsedou místní skupiny Svazu československé mládeže (SČM, od roku 1950 Československý svaz mládeže – ČSM).[773] Jakožto zástupce výše uvedených organizací se dostal do komisí MNV: v roce 1950 do komise pro školství, osvětu a tělesnou výchovu a v roce 1951 do komise škodové zábrany. Členství v těchto komisích však nemělo dlouhé trvání.[774]

Jaroslav Kovář starší sice patřil k čelním funkcionářům v obci, jeho postoj k JZD byl zdrženlivý. Při počátečních pokusech o založení družstva v obci zůstal stranou a nijak se nezapojoval do přípravného výboru, vzniklého v roce 1949, resp. v roce 1950. V dalším období se kolektivizace týkala spíše již jeho syna, který od otce hospodaření převzal. Jaroslav Kovář mladší byl bezprostředně po svém návratu z vojny v červnu 1950 zapojen do skupinové práce při senoseči, což byla vůbec první akce tohoto druhu v obci. Dokonce byl určen za vedoucího 2. skupiny (Hořenec) a tuto roli si vyzkoušel i při následných žních.[775] Skupinová práce, stejně jako celková myšlenka JZD, se v Horské Kamenici mezi rolníky neuchytila a Jaroslav Kovář nebyl výjimkou. Před agitátory při náborových akcích do JZD (1952, 1957) odůvodňoval odmítavé stanovisko dluhem, který váznul na jeho hospodářství (prý 70 000,- Kčs). Oprávněně se obával, aby vstupem do družstva nepřišel prakticky o vše (pozemky, hospodářské zvířectvo, budovy, stroje) a nezbyl mu jen onen finanční závazek, který by pak těžko splácel (JZD totiž dluhy nepřejímalo). Svými názory a jednáním údajně ovlivňoval svoji manželku a také sousedy, kteří byli při hospodaření závislí na jeho koňském potahu.[776]

Jaroslav Kovář (bezpartijní) nechoval ani žádný příliš kladný poměr ke stávajícímu politickému zřízení. V květnu 1954 se např. nechtěl, spolu se svým strýcem rebelantem Ladislavem Sochorem (č. p. 15), zúčastnit parlamentních voleb z důvodu předchozího *„přinucení splnění dodávek“*. Nezlomilo ho ani hodinové přesvědčování o

[772] SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů (1946/1947); Hlášení o valné hromadě 11. 2. 1951; Hlášení o výroční schůzi 9. 3. 1952; Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953; f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 5. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[773] SČM (později ČSM) byl v obci ustaven v dubnu 1948, zanikl v roce 1951 pro nedostatek členů. Obnoven byl v listopadu 1953, tentokrát již bez účasti Jaroslava Kováře. Srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Oznámení o ustavení místní skupiny Svazu české mládeže, 20. 4. 1948; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., 153, 162, 177, 178.
[774] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 3. 11. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 16. 3. 1951.
[775] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, inv. č. 3, kn 3; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26.6. 1950.
[776] Jmenovitě je známa jen Anna Lucká (č. p. 12), počítat lze i s Josefem Kopalem (č. p. 70), Pavlem Švitorkou (č. p. 13), Vítězslavem Mužíčkem (č. p. 10) či Jaromírem Mužíčkem (č. p. 34). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

čestném splnění občanské povinnosti ze strany volebních agitátorů, zmocněnce a předsedy MO KSČ Antonína Vávry. K volební urně se nakonec dostavil až poté, co byl adresně vyzván (patrně místním rozhlasem), že volební komise čeká jen na něho.[777]

Na podzim 1957 se členy JZD Horská Kamenice stali oba manželé Kovářovi. Jaroslav byl navíc na ustavující schůzi dne 7. září 1957 jednomyslně zvolen předsedou družstva, stal se i členem komise pro adaptace a nové stavby.[778] Pro potřeby JZD byly na usedlosti č. p. 11 (+ č. p. 38) vyhrazeny dvě stodoly a jeden chlév – ke konci roku 1958 se zde z družstevního inventáře nacházel travní žací stroj, shrnovač sena, vůz na pneumatikách, plečka a jedny brány, z hospodářského zvířectva to byl jeden kůň, tři jalovičky a tři býčci.[779] Podíváme-li se dosažené výsledky předsedy a jeho manželky Miluše v prvním roce společného hospodaření (1958), zjistíme, že se Kovářovi umístili na druhé pozici v pomyslném žebříčku odpracovaných pracovních jednotek a tudíž i v příjmu v JZD (dohromady 1 089 PJ).[780] K tomu je třeba podotknout, že přes zimu (od ledna 1958) dokázal Jaroslav Kovář poměrně náročnou funkci předsedy JZD skloubit se svojí stávající profesí domáckého sklářského dělníka.[781]

Drobná poznámka na okraj: Funkcionářská kariéra donutila Jaroslava (anebo mu umožnila) získat vysokoškolské vzdělání. Studia zahájil coby čerstvě třiceti sedmiletý otec čtyř dětí v lednu 1964, nejprve absolvoval jednoroční přípravku v Čáslavi a poté tři roky navštěvoval interně Vysokou školu zemědělskou v Praze, kterou zakončil dne 29. září 1967 promocí a dosaženým titulem „Ing.“. Mezitím byl Výrobní zemědělskou správou v Liberci dočasně do funkce předsedy JZD dosazen Ing. Josef Bohuslav ze Železného Brodu (do té doby byl hlavním agronomem ČSSS Jablonec nad Nisou a vedl farmu ČSSS na Malé Skále), od něhož Ing. Jaroslav Kovář převzal vedení JZD zpět do svých rukou dne 1. října 1964.[782]

---

[777] SOkA Semily, f. OV KSČ, kt 149, inv. č. 153, sign. V/5, Zpráva o průběhu voleb z obce Horská Kamenice, listopad 1954. Rovněž viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[778] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; kt 1, Evidence členů (1971); f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice.

[779] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

[780] Pomyslnou první příčku obsadili manželé Koňákovi (č. p. 76) – 1 227 PJ, třetí skončili manželé Šťastní (č. p. 50) – 1 017 PJ. Finanční hodnota 1 PJ činila 13,- Kčs, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 277.

[781] Povolení k uvolnění do zaměstnání přes zimní období mu bylo radou MNV uděleno s přihlédnutím k tomu, že jako domácký dělník bude v obci kdykoliv k dispozici. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 2. 1. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 3. 1. 1958.

[782] Josef Bohuslav přešel do JZD Koberovy. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 8, 3. 1. 1964; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 252, 261, 440.

6.11. Usedlost č. p. 28 (st. 53) „u Šilhánů“: 5,90 ha – 4,72 ha orné, 2,36 ha les hospodář František Šilhán (1908 – 1981)

Zemědělská usedlost č. p. 28 se nachází těsně pod silnici téměř uprostřed vsi. Bezprostředně sousedí z pravé strany s č. p. 5, zleva s č. p. 6, pod její zahradou stojí č. p. 4 – dřívější hospoda u Novotných, později tzv. spolkový či kulturní dům. Existence usedlosti je datována do konce 18. století, rod Šilhánů zde byl usazen od 60. let 19. století, kdy se sem přiženil Josef Šilhán z č. p. 13 (1843 – 1909), jenž si vzal Annu Švitorkovou (1833 – 1909).[783] František Šilhán, Josefův vnuk, se narodil v roce 1908 Josefu mladšímu (1869 – 1946) a Marii rozené Koňákové z č. p. 29 (1878 – 1945).[784] V roce 1937 se František oženil s Marií Brožkovou z Vrátu (1916) a tentýž rok oba převzali hospodářství od starých rodičů, kteří zde pak až do své smrti žili na výměnku.[785] Mladý manželský pár měl spolu dvě děti, nejprve přišla na svět dcera Jiřina, šest let po ní mladší Marcela.[786]

Jediným zdrojem obživy čtyřčlenné domácnosti byla zemědělská výroba. Práce na rodinné usedlosti ležela především na bedrech hospodáře Františka Šilhána a jeho manželky Marie, která se rovněž starala o chod domácnosti.[787] Obě dcery pouze příležitostně vypomáhaly. Jiřina po vychození pětileté národní školy v roce 1949 totiž navštěvovala střední školu dívčí v Železném Brodě a od roku 1954 byla zaměstnána v OÚNZ jako asistentka u zubního lékaře.[788] Marcela v letech 1950 – 1955 navštěvovala zdejší národní školu a poté železnobrodskou střední školu (6. – 8. třída základního vzdělání).[789]

Šilhánovi hospodařili na 5,90 hektarech vlastní zemědělské půdy, z čehož bylo 4,72 ha půdy orné, 0,83 ha trvalých luk a 0,35 ha pastvin. K tomu měli ještě les o výměře 2,36 hektarů. František si také některé drobné pozemky najímal. Od podniku Československé státní vápenky Železný Brod to byla louka (0,25 ha) a pastvina (0,10 ha) a na podzim 1952 si vzal také do nájmu pozemky Emy Minářové (č. p. 42, žila mimo obec) – 0,84 ha orné půdy a 0,16

[783] Šilhánovi do Horské Kamenice (č. p. 13) přišli v roce 1826 z Vlastiboře. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 26; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 76, 87; dále viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl.č. 28; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých, rok 1909.
[784] Marie byla sestrou Josefa Koňáka z č. p. 29 (1889 – 1949), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 57, 87; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých, rok 1945, 1946.
[785] Trhová smlouva 8. 4. 1937. Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl.č. 28; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 87; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 28. Františkova sestra Marie (1905 – 1983) byla provdána za Josefa Blažka v č. p. 73 (viz tam).
[786] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 28.
[787] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[788] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 133; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 30. 10. 1954, Seznam členek VŽ zvolených 27. 10. 1954 a seznam funkcionářek VŽ zvolených 29. 10. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957.
[789] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 135 – 139.

ha louky.[790] V živočišné výrobě u Šilhánů chovali, s ohledem na roční období a momentální stav odvedených povinných dodávek, od čtyř do sedmi kusů skotu, přičemž prakticky stále si drželi čtyři dojnice. Prasat měli většinou od jednoho do dvou kusů. Dále se v hospodářství nacházelo několik koz a slepice (13 – 17) s kohoutem. K tahu používal František Šilhán jednoho koně – valacha.[791] Hospodaření se Šilhánovým dařilo, jak hospodář, tak i hospodyně byli dobrými pracovníky, kteří dokázali své dodávkové povinnosti plnit.[792]

Rodina se poměrně aktivně zapojovala do veřejného života v obci.[793] V červnu 1946 se František Šilhán stal členem pléna MNV za národní socialisty, následně působil v bezpečnostní (od 5. 7. 1946) a hřbitovní komisi (24. 3. 1947).[794] Po únoru 1948 v rámci „očisty" národního výboru přestoupil ke KSČ.[795] V listopadu 1948 z MNV odstoupil, setrval však nadále ve hřbitovní komisi.[796] Po prvních řádných volbách do MNV, které se uskutečnily v květnu 1954, se stal členem stálé zemědělské komise, kde působil jako tzv. aktivista (občan, který nebyl členem MNV) i po dalších volbách do MNV v květnu 1957.[797] Kromě toho byl organizován u hasičů (MJPO).[798] Do činnosti národního výboru byla zapojena i starší dcera Jiřina (příslušnice ČSM), která se angažovala především v kulturní oblasti. V květnu 1954

[790] Celkem tedy Šilhánovi obhospodařovali 7,25 ha zemědělské půdy, z toho 5,56 ha půdy orné, 1,24 ha luk a 0,45 ha pastvin. V roce 1956, při obnově nájemní smlouvy, se ujal 1,14 ha zemědělské půdy (0,51 ha role) – v roce 1957 obdělával 7,33 ha zemědělské – 5,13 ha orné půdy. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

[791] Dalšími pomocníky při hospodaření byly nejrůznější zemědělské stroje, nářadí a technická zařízení. V roce 1950 měli Šilhánovi k dispozici 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 1 potahový vůz na pneumatikách, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 žací stroj travní, 1 vyoravač brambor, 1 výtřaskovou mlátičku, 1 lis na seno a slámu, 1 motorovou řezačku na píci a slámu, 1 šrotovník, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivku. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[792] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[793] Děd i otec Františka Šilhána byli svého času starosty obce. Josef Šilhán starší v období 1880 – 1883, Josef Šilhán mladší v letech 1906 – 1912 (po dvě volební období). Za první republiky pak působil jako příslušník agrárníků v obecním zastupitelstvu (do roku 1923, poté 1931 – 1938) a ve finanční komisi (1923 – 1932, z řad občanstva). Rovněž byl funkcionářem v kampeličce a zakládajícím členem sokola (1896). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 7. 10. 1923, 20. 10. 1923, 6. 11. 1923, 1. 4. 1928, 3. 4. 1929; kn 3, 1. 11. 1931, 15. 1. 1932, 24. 6. 1938; Kronika I., s. 47; f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 43; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 5.

[794] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 27. 6. 1946, 5. 7. 1946, 24. 3. 1947.

[795] Tamtéž Kamenice, kn 3, 17. 3. 1948; f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 3. 1948.

[796] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 11. 11. 1948, 29. 3. 1949.

[797] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954, Zápis z 1. zasedání MNV 31. 5. 1957 (rovněž SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12).

[798] Jako většina rolníků v obci byl v JSČZ a lze předpokládat, že byl také členem místního Družstva pro rozvod elektrické energie (z prostudovaných pramenů to však není zřejmé). Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, JSČZ: Vybírání členských příspěvků na rok 1949 (23. 7. 1949).

byla zvolena do stálé kulturně osvětové komise, v říjnu 1954 do Výboru žen při MNV. Od září 1955 se stala členkou rady Osvětové besedy (OB). Vedle toho navíc působila ve výboru místní skupiny ČSČK.[799] Členkou MS ČSČK byla i její matka, navíc sokolka, Marie Šilhánová.[800]

Názor na JZD byl u manželů Františka a Marie Šilhánových nevyjasněný, především se obávali případných investic a snížení životní úrovně.[801] V září 1957 vstoupili do družstva oba, aniž by dostali přidělenu některou z funkcí. JZD si na usedlosti č. p. 28 převzalo stodolu (umístěn vůz na pneumatikách, kopačka, plečka a jedny brány) a chlév, v němž bylo ustájeno šest mladých býčků od 3 měsíců do 1 roku.[802]

Jejich dcery se do kolektivního hospodaření nezapojily. Jiřina, asistentka u zubního lékaře, se po svatbě (3. 9. 1957) odstěhovala do Bzí,[803] Marcela po vychození povinné školní docházky v roce 1958 se rozhodla pracovat v průmyslu. Z tohoto důvodu musela, jakožto dcera družstevníka, požádat místní JZD o propuštění ze zemědělství. Nejprve jí bylo povoleno pouze dočasné uvolnění přes zimní období (obava představenstva, že by případný souhlas strhnul lavinu dalších žádostí). Po stížnosti otce Františka Šilhána na MNV a po neúspěšném přemlouvání, aby raději vstoupila do učebního poměru v zemědělství, nakonec členská schůze JZD odsouhlasila její trvalé propuštění do práce v průmyslu za příslibu, že po práci bude v JZD pomáhat. Jak je na příkladu Šilhánových patrné (a nejen na této rodině), zemědělská výroba na sklonku 50. let 20. století nebyla pro mladé lidi přitažlivá ani perspektivní, proto se všemožně snažili z venkovského prostředí dostat pryč. Vznikala tak situace, že rodiče družstevníci pomalu stárli, aniž by za sebe měli v zemědělství nástupce.[804]

[799] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954, 30. 10. 1954 (Seznam členek VŽ zvolených 27. 10. 1954 a seznam funkcionářek VŽ zvolených 29. 10. 1954); kt 6, inv. č. 61, Zápis o výborové schůzi MS ČSČK 27. 2. 1957; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 533, sign. škol.12, Zápis o ustavující schůzi Osvětové besedy v Horské Kamenici 5. 9. 1955.

[800] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[801] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[802] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958 a Soupis zvířat k 31.12. 1958; kt 1, Evidence členů (1971).

[803] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 247.

[804] Podobně byla uvolněna další dcera družstevníka Růžena Blažková (č. p. 52). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 10. 9. 1958; kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 9. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 279.

6.12. Usedlost č. p. 36 (st. 44) „u Petrů“: 5,78 ha – 5,09 ha orné, 9,31 ha les hospodář Vít Koňák (1912 – 1983)

Zemědělská usedlost č. p. 36 se nachází v dolní části obce, přibližně na půl cesty mezi staveními č. p. 50 a 76. Postavena byla krátce po oddělení od č. p. 2, po roce 1771, pro Petra Václavů. V roce 1823 se usedlost dostala do vlastnictví Koňáků, když v listopadu tohoto roku koupil celé hospodářství od Václavů Josef Koňák z Radčic. Po něm se roku 1835 majetku ujal syn Antonín (1815 – 1901 jako výměnkář), v roce 1873 pak Antonínův syn Antonín (1848 – 1912) s manželkou Františkou (1853 – 1915, výměnkářka). Po smrti Antonína přešlo v květnu 1913 vlastnické právo k usedlosti na syna Víta (1886 – 1949) a jeho manželku Annu, rozenou Václavů (1892 – 1965). Vítovi a Anně Koňákovým se narodilo pět dětí, z nichž čtyři se dožily dospělosti: Vít (1912 – 1983), Anna (1913), Stanislav (1920), Jarmila (1925).[805]

Usedlost č. p. 36 převzal po rodičích nejstarší syn Vít. Ten si nejprve v roce 1944 domů přivedl z Loukova (okres Mnichovo Hradiště) nevěstu Evu Vaňkovou (1922), o tři roky později se jim narodil syn Vít a na sklonku 40. let dcera Eva.[806] Mezitím, přesně dne 21. 6. 1948, staří Koňákovi prodali manželům Vítovi a Evě celé hospodářství a spolu s dosud svobodnými Stanislavem a Annou se přestěhovali do domu č. p. 79, jehož stavbu právě v tomto roce dokončil Stanislav.[807]

Výměra usedlosti č. p. 36 činila 5,78 hektarů zemědělské půdy, z čehož připadalo 5,09 ha na půdu ornou, 0,58 ha na trvalé louky a 0,11 ha na pastviny. Dále k hospodářství patřilo 9,31 hektarů lesa. K tomu si ještě Vít Koňák najímal od Pavlíny Novotné (č. p. 75) 0,02 ha orné půdy a od podniku Československé státní vápenky Železný Brod 0,16 ha luk a 0,28 ha pastvin. Na podzim 1952 mu bylo navíc do nuceného pachtu přikázáno 1,13 hektarů zemědělské půdy od č. p. 14 (z toho 0,98 ha orné půdy). V souhrnu tedy Koňákovi hospodařili na 7,37 hektarech zemědělské půdy, z nichž 6,09 ha byla půda orná.[808] Při

[805] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 62; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam obyvatel 16 – 65 let; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 36.

[806] Eva Vaňková byla sestrou bývalého ředitele kamenické školy Josefa Vaňka. Viz SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 36.

[807] Majitelem domu č. p. 79 byl Stanislav Koňák, jeho rodiče zde měli výsadu doživotního práva požívání (výměnek). Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 36 a 216; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 138; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 138. Stanislav pracoval jako strojník ve vodní elektrárně ve Spálově (Polabské elektrárny n. p.), oženil se v roce 1952. Anna byla zaměstnána jako sociální pracovnice v dětském útulku v Plavech (Okresní péče o mládež Jablonec n. N.). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 79. Dále viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 44; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 166.

[808] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 442, sign. zem.8, 11. 2. 1955. Jiný zdroj uvádí hodnotu výměru pachtu jako 1,13 ha orné půdy (nikoli zemědělské), srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955. Při obnově nuceného pachtu v roce 1955 bylo Vítu Koňákovi přiděleno 0,77 ha orné půdy. V roce 1957 pak hospodařil na výměře 8,72 ha

obdělávání pozemků využíval Vít Koňák tažné síly jednoho koně (valacha).[809] Co se týče živočišné výroby, v chlévě se nacházelo od šesti do devíti kusů skotu (většinou čtyři dojnice), kolem dvou prasat a dvaceti pěti slepic s kohoutem (v roce 1950 jsou z drůbeže zachyceny i dvě kachny a dva kačeři). U hospodářství nechyběla ani koza.[810]

Práci na usedlosti zajišťovali prvořadě hospodář s hospodyní, jejich děti byly ještě malé, takže od nich nelze očekávat výraznější zapojení. Naopak je možné, že při žních či jiných špičkových zemědělských pracích rodině vypomohli sourozenci nebo matka hospodáře (č. p. 79).[811] Vít Koňák i jeho manželka Eva byli uznáváni za pracovité a dobré zemědělce, což dokazovaly především jejich pěkné výsledky hospodaření a plnění povinných dodávkových úkolů.[812]

Ačkoliv Vítův otec – Vít Koňák starší – patřil za první republiky k čelním představitelům obecní samosprávy,[813] on sám již v poněkud změněné poválečné době v vrámci MNV takovýchto pozic ani zdaleka nedosáhl. V červnu 1945 a poté opět v červenci 1946 byl zvolen do zemědělské komise (v květnu 1948 již nikoliv),[814] v 50. letech je pak zachycen pouze v drobných příležitostných funkcích – v červenci 1950 jako jeden z vedoucích při „hledačce“ mandelinky bramborové, v listopadu 1951 pak jako tzv. ovocnářský zpravodaj s povinností podávat hlášení o postupu ošetření ovocných stromů v obci.[815] Po květnových volbách do MNV v roce 1957 se stal členem stálé finančně

---

zemědělské půdy (6,97 ha orná půda). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

[809] Dalšími pomocníky byla nezbytná hospodářská technika, konkrétně: 1 elektromotor (4,5 HP), 1 motorová pila, 2 obyčejné potahové vozy, 1 vůz na pneumatikách, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 potahový secí stroj, 1 žací stroj obilní, 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka. V roce 1955 si V. Koňák spolu s B. Koňákem (č. p. 76) a L. Šťastným (č. p. 50) pořídili potahový pohrabovač.Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 446, sign. zem.9, 8. 4. 1954 (žádost), 28. 3. 1955 (příděl); SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[810] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[811] Syn Vít navštěvoval místní národní školu v letech 1953 – 1959, dcera Eva nastoupila do první třídy v roce 1956, viz SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 138 – 143; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[812] SOkA Jablonec, f. MNV Horské Kamenici, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; Miroslav HÁDEK (pracovník výkupu), *Nešlo by to na družstevním líp?*, Rozvoj, roč. VI., č. 22, 25. 5. 1957.

[813] Jakožto člen strany agrární byl v období 1919 – 1938 zvolen do obecního zastupitelstva, přičemž v letech 1919 – 1923 působil jako radní, resp. 1923 – 1938 jako I. náměstek starosty (od roku 1938 již pouze náhradníkem do zastupitelstva). Kromě toho byl také např. v představenstvu kampeličky či v honebním výboru (za okupace jmenován starostou honebního výboru). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2; kn 3; OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 71, inv. č. 109, sign. 12, Honební společenstva, 22. 8. 1946; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 5.

[814] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 13. 6. 1945, 5. 7. 1946, 30. 5. 1948. (Z příslušných dokumentů však není zřejmé, nejedná-li se ještě o stejnojmenného otce, který zemřel až v roce 1949).

[815] Tamtéž, kn 4, 7. 7. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 14. 11. 1951.

rozpočtové komise MNV (v této době je také uveden jako příslušník MV NF).[816] Do počátku padesátých let byl také členem místní skupiny JSČZ (poté byl tento svaz zrušen), z tzv. masových organizací byl Vít Koňák zapojen v MJPO, jeho žena Eva v místní skupině ČSČK. Oba dva byli bezpartijní, rodina byla silně nábožensky zaměřena (římští katolíci).[817]

Manželé Koňákovi byli zásadně proti vstupu do JZD. Jedním z důvodů byla hospodářova rodová vazba ke zděděné půdě po rodičích, dalším pak obavy z hmotného zabezpečení a z nákladných investic v JZD. V případě Koňákových byl podstatný jejich dosavadní osobní dluh, který by družstvo nepřevzalo, a jeho splacení by při „pochybném" zisku v JZD bylo nejisté. Ve společném hospodaření viděli prostředek k příživnictví a ke zneužívání poctivé práce, také se jim nezdálo to, že by se jejich dosavadní finanční prostředky investované do modernizace usedlosti (např. šlo o vnesené věno manželky Evy) měly rozptýlit ve prospěch celku.[818]

Navzdory svým předchozím názorům a postojům vůči kolektivizaci byli i oni nakonec zlomeni agitačním tlakem a atmosférou v obci a oba v září 1957 podepsali přihlášku do nově ustaveného JZD.[819] Navíc se hned od počátku zapojili do řízení družstva. Na ustavující schůzi (7. 9. 1957) byl jak Vít, tak i Eva zvoleni do představenstva JZD, Vít k tomu dostal funkci skladníka. K tomu obsadil komise pro HTÚP a pro přejmutí zásob krmiv od družstevníků.[820] Pro potřeby družstva byly na usedlosti č. p. 36 vyhrazeny dvě stodoly a chlév, ve kterém byl ustájen jeden kůň, čtyři krávy, dvě jalovice, jeden malý býček (do 3 měsíců) a tři mladí býčci (od 1 do 2 let). Z družstevních strojů a dopravních prostředků byl u Koňáků umístěn pouze obilní žací stroj a vůz na pneumatikách.[821]

[816] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici (31. 5. 1957).
[817] Otec Vít Koňák starší zakoupil svého času zrušený pomník s křížkem ze starého brodského kostelního hřbitova, který postavil na rozcestí v „Pajedlích", pode vsí vlevo u cesty do Železného Brodu (do roku 1905 zde stála kaplička s Kristem – od 17. století do konce 40. let 20. století zde odpočívala procesí směřující na pouť do Bozkova). Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 17. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[818] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[819] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); kt 1, Evidence členů (1971).
[820] Tamtéž, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 9. 10. 1957, 13. 11. 1957.
[821] Tamtéž, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31.12. 1958.

6.13. Usedlost č. p. 30 (st. 47) „u Vrsků“: 5,59 ha – 4,84 ha orné, 1,27 ha les hospodář Ladislav Votrubec (1899 – 1963)

Usedlost č. p. 30 stojí ve středu obce pod dvorkem od č. p. 4, těsně u obecní cesty, která vede z návsi do Dolence. Hospodářské stavení bylo postaveno těsně po roce 1771 Karlem Kvíčalou, roku 1799 se dostalo do držení Kostlánovi z Loužnice (1774 – 1817). V červnu 1820 usedlost koupil Jáchym Vrzka, jehož pravnučku Boženu (1904 – 1977) si dne 4. září 1924 vzal Ladislav Votrubec (1899 – 1963), pocházející z Prackova (okres Turnov).[822] Manželé žili v jedné domácnosti s Boženinou matkou Annou Vrzkovou (1860 – 1938), která zde pobývala až do své smrti v květnu 1938 na výměnku. Osm let po svatbě se Boženě a Ladislavovi narodil Ladislav (1932), druhý syn Jiří přišel na svět až po polovině 40. let (1947). Oba synové žili společně s rodiči.[823]

Přestože byl Ladislav Votrubec vyučen klempířem, věnoval se výhradně jen zemědělské výrobě, kterou zajišťoval společně se svým starším, stále svobodným, synem Ladislavem. Ten však v roce 1954 nastoupil prezenční vojenskou službu a po návratu z vojny začal pracovat v podniku Šroubárna Železný Brod.[824] Na usedlosti rovněž příležitostně vypomáhala i Božena, která se však přednostně starala o domácnost a o malého syna Jiřího (v letech 1953 – 1959 navštěvoval místní národní školu).[825]

Rodina obhospodařovala vlastní zemědělskou půdu o výměře 5,59 hektarů (4,84 ha orná, 0,58 ha trvalé louky, 0,17 ha pastviny) a 1,27 hektarů lesa. Na podzim 1952 si vzal Ladislav Votrubec ještě do nájmu 0,35 hektarů orné půdy od Emy Minářové (č. p. 42), při obnově nájemní smlouvy v roce 1956 to bylo 0,96 hektarů zemědělské půdy (v roce 1957 obdělával 6,71 ha zemědělské – 4,64 ha orné půdy).[826] Hospodářské zvířectvo čítalo šest až devět kusů skotu (z toho obvykle čtyři dojné krávy), kolem dvou prasat (většinou selat na odchov), do dvaceti slepic s jedním kohoutem a několik koz. Ladislav Votrubec navíc držel

[822] Polovina usedlosti byla na Boženu napsána již v roce 1918 po úmrtí jejího otce Jana (1851 – 1917), Ladislav převzal druhou polovinu nemovitosti bezprostředně po sňatku v září 1924 od matky své manželky Anny Vrzkové. Srov. KÚ Jablonec, vl. č. 30; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 30; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 65.

[823] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[824] Nadále bydlel s rodiči v č. p. 30. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1. 12. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[825] Tamtéž, kt 3, 21. 5. 1952; f. OŠ Horská Kamenice, kn 138 – 143; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 65; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[826] V roce 1953 zdědila navíc Božena nemovitost č. p. 26 s loukou (dům byl v roce 1958/1959 zbourán), viz KÚ Jablonec, Pozemková kniha Horská Kamenice, vl. č. 26; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1958. Dále viz f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

obecního plemenného kozla, což ale nebyla v obci příliš populární výsada a i on se jej snažil zbavit.[827] Jako tažná síla byl na usedlosti k dispozici jeden vůl.[828] Zemědělská výroba a plnění povinných dodávek se Votrubcům dařilo bez potíží, hospodář platil za dobrého a poctivého rolníka.[829]

Ladislav Votrubec se aktivně zapojoval do veřejného dění a obecní samosprávy. Již od roku 1927 působil v obecním zastupitelstvu za republikánskou stranu coby náhradník, v letech 1931 – 1938 pak jako řádně zvolený člen.[830] Za okupace je zachycen v zemědělské komisi a v této funkci setrval i po květnu 1945 v rámci nově utvořeného MNV, jehož členem však nebyl. To se změnilo až po květnových parlamentních volbách v ČSR v roce 1946. Na základě jejich výsledku došlo v červnu 1946 v Horské Kamenici k novému utvoření národního výboru, přičemž se Ladislav Votrubec stal členem pléna za stranu lidovou. Nadále také zůstával v zemědělské komisi a nově se dostal do komise zásobovací a v pozici náhradníka i do komise finanční. V roce 1947 se stal členem místní hřbitovní správy.[831]

Jeho členství v plénu MNV bylo ukončeno v březnu 1948, neboť jakožto zástupce lidovců musel být v důsledku únorových událostí odvolán a to i přesto, že MNV i MAV NF v Horské Kamenici žádaly okresní činitele (OAV NF v Semilech) o povolení zachování stávajícího stavu.[832] Ladislav Votrubec však na veřejnou činnost nerezignoval, nadále zůstal členem hřbitovní komise a paradoxně také působil v MAV NF (později MV NF).[833] Více se uplatňoval především od roku 1954, ovšem již jako bezpartijní. Jednak jako člen volebních

[827] Např. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 1. 1953, 2. 9. 1953, 16. 9. 1953.

[828] Občas rovněž Ladislav Votrubec využíval koně svých sousedů. Dalšími pomocníky v hospodářství byly 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 potahový secí stroj, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční odstředivka, srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[829] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici 19. 5. 1953; kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; Miroslav HÁDEK (pracovník výkupu), *Nešlo by to na družstevním líp?*, Rozvoj, roč. VI., č. 22, 25. 5. 1957

[830] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, inv. č. 2, 1. 11. 1927; kn 3, inv. č. 3, 1. 11. 1931, 24. 6. 1938; Srov. SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

[831] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 13. 6. 1945, 27. 6. 1946, 5. 7. 1946, 24. 3. 1947.

[832] Tento postoj byl odůvodňován tím, že by došlo k ohrožení činnosti národního výboru pro nedostatek vhodných osob v obci (mnoho mladších občanů se po 2. světové válce odstěhovalo do pohraničí). Ladislav Votrubec byl nakonec jediný z pěti původních zástupců nekomunistických stran, kterého stihla poúnorová „formální čistka po Kamenicku". Národní socialisté František Šilhán (č. p. 28) a František Koňák (č. p. 67) totiž přestoupili ke KSČ, lidovec Josef Sochor (č. p. 17) a národní socialista Jaroslav Kovář (č. p. 11) byli v MNV ponecháni i bez změny své politické příslušnosti. Viz SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 6. 3. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 17. 3. 1948.

[833] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 21. 5. 1948; f. AO HK, kn 3, inv. č. 3, 29. 3. 1949; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1957, Zápis z 1. zasedání MNV 31. 5. 1957.

komisí,[834] dále pak především jako zástupce občanů ve stálé zemědělské komisi MNV (zvolen v květnu 1954 i následně v květnu 1957) či v komisi pro získávání pracujících do zemědělství a zemědělského dorostu.[835] V únoru 1955 byl dokonce jmenován náhradníkem do trestní komise MNV.[836] Kromě toho byl předsedou SRPŠ při Národní škole v Horské Kamenici, v masových organizacích členem v SČSP, ČSČK, u hasičů a v sokole. V místním sdružení Československého Červeného kříže byla organizována i manželka Božena.[837]

Poměrně aktivní byl i jejich syn Ladislav. Jako člen ČSM byl nejprve zapojen do sběrové komise (1950), rovněž se podílel na sčítání hovězího dobytka v obci (září 1951).[838] V říjnu 1951 po provedené reorganizaci MNV byl přijat do pléna národního výboru, v němž působil až do konce roku 1953, kdy nastoupil na vojnu.[839] Stejně jako jeho otec byl i Ladislav Votrubec mladší činný u hasičů, od roku 1956 dokonce jako předseda tehdejší Místní jednoty Československé požární ochrany (MJČSPO). Tuto funkci však přijal nerad a pouze formálně, což se projevovalo naprostou nečinností kamenických hasičů.[840]

Podobně jako většina rolníků v obci, ani Ladislav Votrubec nebyl pro založení JZD příliš nakloněn. Jednak lpěl na své půdě, jednak pochyboval o propagovaných výhodách společného hospodaření. Výrazněji však proti kolektivizaci nevystupoval, při agitačních akcích se odvolával na dobrovolnost vstupu s tím, že si nejprve počká na výsledky jiných družstev.[841] V září 1957 nakonec do JZD Horská Kamenice vstoupili Ladislav i jeho manželka Božena.[842] Na usedlosti č. p. 30 byly pro družstevní potřeby zabrány dvě stodoly a chlév, v němž byl umístěn skot – ze základního stáda jedna kráva a dále pak čtyři jalovičky do

[834] Místní volební komise při volbách do národních výborů v květnu 1954, okrsková komise pro volby do Národního shromáždění. Viz SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv č. 152, Volby do MNV, ONV a KNV 1954; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., Kronika I., s. 189.

[835] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954, 11. 2. 1955, Zápis z 1. zasedání MNV 31. 5. 1957.

[836] Trestní komise se mj. zabývala kontrolou dodávek, dojivosti apod. u neplničů. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 8. 1954; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 564, sign. vnitř.10, Trestní situační zprávy 1955.

[837] Ladislav Votrubec byl také členem místní skupiny JSČZ. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950; Kronika I., s. 292; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1956/1957, s. 322; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[838] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 1. 12. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 9. 1951.

[839] V roce 1953 jeho pracovní obvod zahrnoval č. p. 3, 26, 27, 48 a 59, srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice. Dále viz Tamtéž, kt 3, 3. 10. 1951, 27. 8. 1952, 1. 12. 1953; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 155, 172.

[840] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 236, 269; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[841] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[842] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); kt 1, Evidence členů (1971).

jednoho roku, čtyři jalovičky od jednoho do dvou let a čtyři býčci od tří měsíců do jednoho roku (stav k 31. 12. 1958).[843] Manželé Votrubcovi se na vedení družstva nijak nepodíleli a pracovali v něm jen jako řadoví družstevníci.[844]

[843] V č. p. 30 nebyly umístěny žádné družstevní stroje ani nářadí. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

[844] Syn Ladislav pracoval nadále v průmyslu, ze svého zaměstnání měl být pro potřeby JZD uvolněn jen na sezónní brigádnickou výpomoc (žně). Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958.

6.14. Usedlost č. p. 46 (st. 66) „u Štiliků“: 5,45 ha zem. – 3,30 ha orné, 1,71 ha les hospodáři Josef Berka (1885 – 1962) a jeho syn Pavel (1927 – 1970)

Usedlost č. p. 46 se nachází nad silnicí v Hořenci, sousedí s č. p. 8 a s usedlostí č. p. 7, kousek dále stojí stavení č. p. 29 a 31. Postavena byla krátce po roce 1786 Jakubem Pitrou z č. p. 8, odkud sem byl také přenesen přídomek „u Štiliků“.[845] Rod Berků se na usedlost dostal v roce 1867, kdy ji koupil kovář Pavel Berka z č. p. 40 (1832).[846] Ten se o dva roky později oženil s Marií Kopalovou z č. p. 35 (1847).[847] Přes dlouhých deset let stíhala manželský pár doslova pohroma za pohromou, neboť v tomto období ani jedno z jejich pěti narozených dětí nepřežilo hranici dvou let.[848] Tuto chmurnou bilanci přerušili až synové Vít (1882) a Josef (1885) a dcera Pavlína (1889), kteří se jako jediní ze všech potomků dožili dospělého věku.[849]

Přestože byl Pavel Berka vyučen kovářem, věnoval se výhradně zemědělství. Hospodařil na svých pozemcích od č. p. 46 a od roku 1896 také na pozemcích od usedlosti č. p. 8, kterou Berkovi přikoupili v exekuční dražbě. V hospodářství mu pomáhali oba synové, z nichž starší Vít převzal usedlost po otcově smrti v roce 1903. Mladší Josef poté pomáhal i svému bratru, k tomu si ještě přivydělával o nedělích a svátcích jako hudebník. Jejich sestra Pavlína opustila domov v roce 1910, kdy se provdala do hostince k Novotným (č. p. 4).[850] V dubnu 1919 nakonec Josef Berka usedlost č. p. 46 od svého bratra Víta koupil, hospodařil na ní spolu se svou matkou Marií a od června 1921 rovněž se svou manželkou Pavlínou, rozenou Dolenskou, která se do Kamenice přistěhovala z Bozkova (1895 – 1979).[851] Manželství Josefa a Pavlíny Berkových bylo velmi požehnané, postupně se jim narodilo deset dětí, z nichž pouze jedno zemřelo jako dítě: Pavlína (1922), Marie (1923), Antonín (1925), Pavel (1927), Josef (1928), Vít (1930), Růžena (1933), Jaroslav (1934), Ladislav (1937 – 1939), Eva (1943).[852]

---

[845] Č. p. 8 bylo postaveno na části gruntu č. p. 7, kterou za tímto účelem v roce 1581 oddělil majitel Jiří Štůla. Je možné, že po něm se pak v č. p. 8 říkalo „u Štiliků“. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 88.

[846] Přímý předci Pavla Berky jsou v Horské Kamenici v pramenech zachyceni již od roku 1642, původně vlastnili usedlost č. p. 7. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 37, 88.

[847] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 106.

[848] Marie I. (+ 12. 2. 1873, 1,25 let), Marie II. (+ 11. 12. 1874, 1,75 let), Pavel (+ 31. 1. 1877, 2 roky), František (+ 26. 2. 1878, 1,25 let), Anna (+ 23. 8. 1880, 1,75 let), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 157 – 159.

[849] Mezi nimi ještě Berkovým dne 24. 12. 1887 zemřela tříměsíční dcera Marie (již III. v pořadí) a dne 1. 1. 1888 čtyřletá dcera Růžena. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 161.

[850] Viz Usedlost č. p. 31. Domek č. p. 8 byl až do roku 1912 pronajímán na byt, poté jej Berkovi (ovšem bez pozemků) prodali. Srov. KÚ Jablonec, Pozemková kniha Horská Kamenice, vl. č. 8, 46, 181; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 90 – 91.

[851] Matka Marie pak žila v č. p. 46 až do své smrti v roce 1929 na výměnku. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, Horská Kamenice, č. p. 46; KÚ Jablonec, Pozemková kniha Horská Kamenice, vl. č. 46.

[852] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

Pro Josefa Berku bylo zemědělství jediným povoláním. Obhospodařoval výměru zemědělské půdy 5,45 hektarů (z toho 3,30 ha orná půda, 1,31 ha trvalé louky, 0,84 ha pastviny), k tomu vlastnil ještě 1,71 hektarů lesních pozemků. Z hospodářského zvířectva „u Štiliků" v 50. letech chovali jednu kráva (dojnici), kolem pěti koz, přes deset slepic s kohoutem (v roce 1950 je v č. p. 46 také zachyceno jedno prase na výkrm a dvě husy). Při práci byl používán vlastní koňský potah (jeden valach).[853] Naprostou většinu prací na usedlosti zastal Josef, manželka Pavlína na pole příliš nechodila a starala se o domácnost.[854] Zdálo by se, že vzhledem k početnému potomstvu nemohla být v hospodářství o pomocníky nouze. Toto zdání však klame. Děti neměly kladný poměr k půdě, o práci v zemědělství nejevily takřka žádný zájem a hledaly si uplatnění v jiných oborech.[855] Otci tak pravidelněji pomáhal jen syn Pavel, který se v listopadu 1948 stal spoluvlastníkem části pozemků. Rovněž i pro něho ale byla zemědělská výroba pouze vedlejším povoláním vedle hlavního zaměstnání textilního dělníka v n. p. PBZ 02 Železný Brod.[856]

V hospodaření a plnění povinných dodávek patřil Josef Berka jednoznačně k nejhorším rolníkům v obci, čemuž se nelze příliš divit. Tento rolník, který již nepatřil zrovna k nejmladším (v roce 1950 bylo Josefovi 65 roků!), pracoval jen s minimální podporou

[853] Dalšími pomocníky při práci byly: 1 elektromotor (3 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 mlátička bez výtřasek, 1 šrotovník. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[854] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[855] V roce 1950 žila mimo obec Pavlína: dělnice v balírně n. p. Lomnický průmysl sucharů a dětské výživy v Lomnici nad Popelkou (zemřela svobodná v roce 1980), Marie: administrativní úřednice v provozní kanceláři ČSSS n. p. Frýdlant v Čechách, Pavel: vyučený kolář, vojín základní vojenské služby v Milovicích u Hořic (zemřel jako svobodný roku 1970). Doma u rodičů bydlel Antonín (vyučený pekař, v dubnu 1957 se oženil v Železném Brodě, zemřel roku 1997) a Josef (vyučený kovář, zemřel svobodný v roce 1994): oba dělníci u automatu na výrobu šroubů v n. p. Kovohutě Železný Brod, Vít: pomocník u kováře a podkováře Václava Podhajského na Malé Horce (zemřel roku 1990), Růžena: studentka na obchodní škole v Semilech, Jaroslav: truhlářský učeň u Bohumila Daníčka v Železném Brodě, Eva: národní škola (1949 – 1954, 1954 – 1957 2. osmiletá střední škola v Železném Brodě, poté čtyřletá hospodářská škola v Turnově). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; Kronika I., s. 248; f. OŠ Horská Kamenice, kn 134 – 138; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.2, Vyjádření k dětem, vycházejících letos školu, 14. 6. 1957. (V roce 1952 jsou v domácnosti zachyceny čtyři osoby, 1953 šest – rodiče a děti Eva, Růžena, Pavlína, Pavel; Vít byl na vojně – a 1954 pět osob, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 314, sign. 570.3, Obecní rozpisový sumář na rok 1952.)

[856] Pavel oficiálně od otce převzal 1,37 ha zemědělské půdy (0,68 ha půdy orné, 0,01 ha trvalých luk a 0,68 ha pastvin). Jaký mělo toto rozdělení smysl, když obě části byly obhospodařovány i nadále vcelku a především otcem Josefem? Mohlo se jednat o jistý kalkul a spekulaci. Rozdělením usedlosti, jenž patřila do velikostní skupiny nad 5 ha zemědělské půdy, vznikla totiž dvě menší hospodářství v nižších velikostních skupinách, což hrálo podstatnou roli při vyměřování povinných dodávkových úkolů. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 546, sign. prac.14, 12. 8. 1955; KÚ Jablonec, Pozemková kniha Horská Kamenice, vl. č. 217.

svých dětí a navíc byl omezen svým fyzickým handicapem, neboť namísto pravé ruky měl kovový hák, kterým si při práci částečně pomáhal. K tomu se ještě přidalo jeho velmi svérázné smýšlení a postoj k okolnímu světu, především ke svrchované moci, kterou dokonale ignoroval. Veřejné zásobování (dodávky) sabotoval jak v rostlinné, tak i v živočišné výrobě, nedodržoval plánované stavy dojnic ani předepsané osevní plochy,[857] odmítal platit pojistné na důchodové zabezpečení.[858]

Místní i okresní funkcionáři si s tímto případem nevěděli vůbec rady. Jedna přesvědčující akce střídala druhou, nic nezmohly ani vyměřené pokuty.[859] Účinkem se míjelo i působení na hospodářovy syny, kteří však veškerým upozorněním a výtkám nevěnovali pozornost.[860] V červenci 1954 dokonce rada MNV navrhovala propuštění syna Pavla, spoluvlastníka půdy, ze zaměstnání, což se jí však nepodařilo dosáhnout.[861] O rok později se situace nijak nezměnila a opět tak byl Josef Berka častován nesčetnými návštěvami agitačních dvojic (ze složek NF), zástupců lidosprávy i samotného instruktora ONV Antonína Vávry (rovněž předseda MO KSČ). Nic nebylo platné, všechny tyto pokusy znovu naprosto selhaly, a proto se rada MNV obrátila na vyšší orgány, které žádala o zjednání nápravy. Na přelomu srpna a září 1955 byl vyzván zemědělský odbor i odbor pracovních sil ONV a závod PBZ, aby bylo konečně docíleno uvolnění mladého Pavla Berky z průmyslu do zemědělství, od čehož si místní funkcionáři slibovali pozitivní obrat v hospodaření na usedlosti.[862]

---

[857] Např. ... *Berka Josef 46 nedal ještě ze svého hospodářství ani dkq masa, ani kapku mléka a ani vajíčko.* (1953); ... *nedodal 1 100 litrů mléka, 1 040 kusů vajec, 100 kg slámy, nedodržel plánovaný stav dojnic a nedodržel osevní plochy, též v minulých letech dodávky neplnil* ... Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 57; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 3, 1953; kt 3, Zhodnocení II. etapy a získaných závazků pro III. etapu soutěže NV (rozhlasová relace, 1953).

[858] *Národní důchodové pojištění neplatí a důchod ani nechce. Je ke všemu dění flegmatický. Nic nechce, nic také nedá.* Srov. Tamtéž, kt 6, inv. č. 58, Seznam zemědělců, kteří nesplnili dodávkový úkol za I. pololetí; rovněž viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kn 102, 24. 8. 1956.

[859] V listopadu 1950 potrestal ONV v Semilech Josefa Berku pokutou 1 500,- Kčs kvůli nedodanému mléko za I. pololetí (618 litrů). V roce 1953 za své nedodávky (1 100 litrů mléka, 1 040 kusů vajec, 100 kg slámy) i nedodržení plánovaného stavu skotu a osevní plochy dostal podle § 53 a 56 trestního zákona správního č. 88/1950 Sb. pokutu 2 000,- Kčs (alternativní trest 7 dní vězení): ... *i při stáří a invaliditě hrubá nedbalost, neprojevil ani snahu zajistit jinak obdělání půdy, nechává úhorem*... Tento trest však byl údajně amnestován. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 10. 11. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 57, 1953; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 96.

[860] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 20. 7. 1954; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[861] Tamtéž, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[862] Tamtéž, kt 3, rada MNV 11.8. 1955, 18. 8. 1955, 1. 9. 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 546, sign. prac.14, 12. 8. 1955. Je zajímavé, že v roce 1955 odpověděla rada MNV v Horské Kamenici na dotazník zemědělského odboru ONV, jenž se týkal úpadkových hospodářstvích v okrese, negativně. Každopádně okresní činitele neoklamali, neboť ti měli o poměrech v Kamenici dobrý přehled (... *úpadková hospodářství: Horská Kamenice nehlásí, ale jedná se o Berku.*). Místní funkcionáři buď měli o úpadkovém hospodářství jiné představy, anebo chtěli skrýt své selhání ve správě zemědělské výroby v obci. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 466, sign. zem.99, Seznam úpadkových hospodářství v okrese Semily, 1955.

Ani tentokrát nebylo přání národního výboru vyslyšeno a Pavel v PBZ setrval i nadále. V listopadu tak byla opět řešena každoroční (i celoroční) otázka nedodávek a nedostatečného zajištění zástavu skotu v č. p. 46, přičemž byli Berkovi pozváni na MNV, ... *aby mohla být tato otázka jednou pro vždy vyřízena.*[863] V únoru 1956 se navíc probudil i ONV, který se chystal potrestat Josefa Berku za nesplněné dodávkové úkoly za léta 1953 – 1954. Ve vzduchu visela hrozba další pokuty. V tomto okamžiku zareagoval Pavel Berka tím, že si raději sám podal na MNV žádost o vydání potvrzení k uvolnění ze zaměstnání. Oficiálně prý proto, aby mohl na usedlosti č. p. 46 pracovat místo svého přestárlého otce, pravděpodobnějším motivem by ale spíše mohla být snaha vyhnout se na poslední chvíli blížícímu se finančnímu postihu. Z textilního průmyslu sice skutečně odešel, na plnění dodávek se to příliš neprojevilo a navíc zanedlouho poté opět vstoupil do pracovního poměru ve vápence v Železném Brodě.[864]

Ač by se to mohlo zdát neuvěřitelné, Josef Berka byl členem KSČ. Do strany vstoupil po válce v roce 1945, pravděpodobně pod vlivem dobové euforie a nikoliv s přesvědčením a cílem budovat socialismus. U komunistů také příliš dlouho nevydržel. Pro neplnění dodávek nejprve obdržel zkušební kandidátní dobu, protože se u něho správné stranické uvědomění neodstavilo, byl nakonec patrně na počátku 50. let z KSČ vyloučen – z důvodu nekladného poměru ke stávajícímu politickému zřízení, k čemuž údajně vychovával i své děti. Do veřejného dění Josef nijak nezasahoval, dokonce ani nebyl členem JSČZ. Podobně neaktivní byli též ostatní členové rodiny, pouze syn Josef působil v letech 1945 – 1950 v TJ Sokol.[865]

Josefův postoj ke kolektivizaci byl negativní a zdá se, že se agitátoři při náborových akcích jeho stavení raději vyhýbali. S ohledem na Josefovu povahu to je celkem logické, jakékoliv pohovory s ním by totiž byly předem marné a v lepším případě by šlo pouze o promrhaný čas.[866] Na podzim 1957 však do nově založeného JZD vstoupili oba majitelé pozemků Josef i syn Pavel.[867] Na první pohled to zní trochu jako paradox, ale není tomu tak. Josef byl v této době stařec, blížící se k hranici sedmdesáti dvou let, Pavel zase pracoval ve

[863] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada MNV 3. 11. 1955.
[864] Tamtéž, kt 3, rada 9. 2. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.2, Vyjádření k dětem, vycházejících letos školu, 14. 6. 1957; kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení, 1957.
[865] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Katastr členů 1946/1947; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Vít a Josef Berkovi byli také nějaký čas členy místního mysliveckého spolku „Jirkovská borovice“ (nebylo však zjištěno, zda se jednalo o Josefa (1885) a jeho bratra (1882) či zda o Josefovi syny), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 2.
[866] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[867] SOkA Jablonec, f. JZD HK, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz na rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, Přehled odpracovaných PJ u jednotlivých družstevníků do konce června 1958.

vápence a soukromé hospodaření mu bylo spíše na obtíž. Od družstva si slibovali vysvobození z dosavadního „jha“ a ulehčení své životní situace.

To se také záhy projevilo. V prvním roce společného hospodaření totiž Josef Berka neodpracoval ani jednu pracovní jednotku, Pavel jen 94,74 (minimum bylo pro muže stanoveno na hodnotě 300 PJ), z toho většinu v rostlinné výrobě.[868] Například při žních byl ustaven jedním ze dvou tzv. mlátičkářů a měl na starosti obsluhu mlátičky obilí. Do žňových pracích se také musel zapojit bratr Jaroslav, jenž byl – podobně jako řada dalších občanů nedružstevníků – dočasně uvolněn ze svého zaměstnání v truhlárně komunálního podniku v Železném Brodě (brigádnická výpomoc).[869]

Špatná pracovní morálka byla Pavlovi vytýkána (od Josefa již nikdo žádné výkony neočekával), ten se naopak hájil tím, že vzhledem k rozloze jím vnesené půdy není třeba, aby v družstvu pracoval více než dosud.[870] Spor postupně vygradoval během první poloviny roku 1959, kdy nakonec členská schůze jak Pavla, tak i Josefa z JZD vyloučila. V srpnu jim byly vytýčeny náhradní pozemky, nacházející se mimo družstevní hony.[871] Berkovi se tak opět vrátili ke starému způsobu hospodaření, jak jej provozovali před vznikem družstva. Na předpisy nedbali, co vyprodukovali, sami spotřebovali. Vyměřené dodávky tak vesměs zůstávaly jen papíře a bylo jasné, že předpoklady k jejich plnění nebude možné „u Štilíků“ dosáhnout. Představitelé MNV postupně rezignovali a uchylovali se jen k opakujícím se slovním upomínkám bez vážnějšího postihu.[872]

Nic na tom nezměnilo ani úmrtí Josefa Berky v lednu 1962, po němž se hospodářství ujala vdova Pavlína, za kterou pro její stáří hospodařili synové. Berkovi přečkali i vlnu dodatečné kolektivizace zemědělské půdy, ke které v Horské Kamenici došlo na jaře 1974.

---

[868] Tamtéž.

[869] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 23. 7. 1958, 30. 7. 1958, 6. 8. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1958, JZD Horská Kamenice, žádost o uvolnění občanů v pracovním poměru pro pomoc při žňových pracech, 7. 8. 1958. (JZD nevyužívalo na usedlosti č. p. 46 žádné prostory, viz f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.)

[870] Přitom uváděl výměru 58 arů, což by znamenalo, že do družstva vstoupil patrně jen se svojí vlastní ornou půdou, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 27. 5. 1959.

[871] Spolu s nimi (a ze stejného důvodu) byla také vyloučena družstevnice Růžena Svárovská s usedlostí č. p. 5. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 4, výroční schůze 10. 2. 1960; kt 1, inv. č. 3, 26. 8. 1959; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 11; f. OŠ Horská Kamenice, Školní kronika, školní rok 1958/1959, s. 334. V roce 1961 je zachycena u usedlosti č. p. 46 celková výměra zemědělské půdy 4,80 ha (2,50 ha orné), roku 1975 4,65 ha (2,36 ha), v roce 1976 a 1977 4,16 ha (2,23 ha) a v roce 1978 3,96 ha (2,13 ha). Je možné, že tento pokles byl způsoben tím, že část pozemků byla ponechána ladem, viz f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 36, 1961, Komentář k rozboru osevních ploch k 20. 5. 1961; nezpracováno, Soupis zvířectva 1976 – 1978.

[872] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 36, Komentář k rozboru osevních ploch k 20. 5. 1961, 27. 11. 1962; kt 5, inv. č. 37, 1964, Rozpis plánu zeměděl. výroby na rok 1965 – rozpor, 22. 9. 1964, 21. 10. 1964, 5. 12. 1964.

Pozemky od č. p. 46 byly shledány jako nevhodné k začlenění do socialistického sektoru (na nepřístupných místech) a JZD o ně neprojevilo zájem.[873] V roce 1976 převzal usedlost od matky svobodný syn Jaroslav (truhlář), jenž vydržel soukromně hospodařit až do dob po roce 1989.[874]

[873] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 36, 1962, 27. 11. 1962; nezpracováno, Dokončení kolektivizace půdy v r. 1974. V roce 1975 chovali Berkovi 10 slepic, 1 kohouta, 5 koz a 1 valacha. Srov. f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, Soupis zvířectva 1976 – 1978.

[874] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, Soupis zvířectva 1976 – 1978; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 29, 90 – 91. Jeho bratr Pavel (rovněž svobodný), původní majitel části půdy, ukončil svůj život dne 5. 12. 1970, viz f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1*., s. 30.

6.15. Usedlost č. p. 3 (st. 46/1) „u Janů“: 5,10 ha zem. – 4,43 ha orné, 4,00 ha les hospodář Josef Tulach (1901 – 1963)

Usedlost č. p. 3 se nachází ve střední části obce v sousedství s bývalým hostincem „u Novotných“ (č. p. 4). První známý obyvatel, Matěj Kvíčala, je zde doložen roku 1722. V roce 1746 po něm hospodářství převzal syn Jan, zakladatel rodové tradice Janů, ze které byl odvozen přídomek „u Janů“. Po pět následných generací rodu Kvíčalů v č. p. 3 nesli jméno Jan hned čtyři potomci. Poslední z nich převzal usedlost v roce 1858, s manželkou Marií měl dohromady 6 dcer. Natolik si údajně přál syna, že své nenaplněné tužby „utápěl“ v alkoholu.[875] Po jeho smrti v roce 1886 se nakrátko nemovitého majetku chopila manželka Marie (1804 – 1894), brzy se však uchýlila na výměnek a na podzim 1888 hospodářství postoupila dceři Julii (1868 – 1920) a jejímu manželu Josefu Tulachovi (1866 – 1951), který se v tomto roce ke Kvíčalům přiženil z Dlouhého.[876]

Julie Tulachová zemřela v roce 1920 a v lednu následujícího roku připadla její polovina majetku tehdy bezmála dvacetiletému synovi Josefovi (1901 – 1963). Ten se v říjnu 1923 oženil s Pavlínou Sochorovu z č. p. 9 (1899 – 1980),[877] následně se jim narodily dcery Růžena (1924) a Božena (1927 – 2000). Starý Josef Tulach přenechal starost o hospodářství na synovi a až do svého úmrtí v září 1951 pobýval se synovou rodinou v jedné domácnosti (výměnek).[878] V roce 1947 rodinu opustila dcera Růžena, která se provdala za Josefa Novotného, s nímž začala hospodařit na usedlosti č. p. 31.[879]

Rodina Tulachů hospodařila na 5,10 hektarech zemědělské půdy (z čehož bylo 4,43 ha orné půdy, 0,46 ha trvalých luk a 0,21 ha pastvin) a 4 hektarech lesa. Od podzimu 1952 měl Josef Tulach navíc v nájmu 0,35 ha orné půdy a 0,06 luk od č. p. 42 (Ema Minářová).[880] Co se týče hospodářského zvířectva, chovali Tulachovi kolem šesti kusů skotu (z toho vždy tři

[875] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 64 – 65.
[876] *Tamtéž*, s. 65; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 3.
[877] Pavlína byla sestrou Marie Kopalové (č. p. 9 / 31) a sestřenicí Bohumila Sochora (č. p. 71) a Josefa Rydvala (č. p. 77). Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 49, 65, 81 – 85; TÝŽ, *Z rodopisu Sochorů*, s. 64 – 73.
[878] Oficiálně došlo k převodu druhé poloviny usedlosti, patřící Josefu Tulachovi staršímu, na Josefa Tulacha mladšího až v říjnu 1948. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 3. V letech 1923 – 1937 žila s Tulachovými i matka hospodyně Pavlína Sochorová (1860 – 1937), vdova po Františkovi Sochorovi z č. p. 9 (1851 – 1923), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 81; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých. Rovněž viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 3.
[879] Viz Usedlost č. p. 31 „u Kopalů“.
[880] V roce 1956 byla tato nájemní smlouva prodloužena o dalších 6 let: výměra zemědělské půdy se nezměnila (0,41 ha), poklesla však výměra půdy orné (již pouze 0,15 ha). V roce 1957 Josef Tulach hospodařil na 6,17 ha zemědělské půdy (4,32 ha orná půda). Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

dojnice), většinou dvě prasata, dvě kozy a do dvaceti slepic. K tahu byl užíván jeden vůl.[881] Na usedlosti pracovali tři lidé. Kromě hospodáře to byla jeho manželka Pavlína a dcera Božena, která se neprovdala a žila společně se svými rodiči.[882] Všichni tři byli dobrými a dosud fyzicky i zdravotně schopnými pracovníky, takže v plnění dodávkových úkolů si vedli dobře a dokonce překračovali stanovené normy.[883]

Veřejného života v obci se rodina příliš neúčastnila. Josef Tulach ani jeho manželka s dcerou (všichni bezpartijní) nezastávali v MNV ani v MAV NF žádnou funkci, Josef byl organizován pouze v místní skupině JSČZ (zrušena v roce 1952) a v MJPO, dcera Božena v ČSČK a Sokolu.[884] Ke kolektivizaci se všichni tři stavěli jednoznačně negativně a v JZD spatřovali pouze samé zápory (*každý spolek, čertův stolek*). Přesvědčování u nich končilo vždy bezvýsledně a v tomto směru dostali označení beznadějného případu. Především Josef Tulach měl prudkou povahu, a proto si museli agitátoři při jednání s ním počínat velmi opatrně.[885]

Odpor Tulachů byl nakonec zlomen v září 1957. Pod vlivem všeobecné atmosféry v obci následovali ostatní rolníky a odevzdali své hospodářství do JZD, přičemž členy družstva se stali Josef s Pavlínou.[886] Jejich dcera Božena, která dosud pracovala výhradně jen v zemědělství, se rozhodla přejít do trvalého zaměstnání ve sklářském průmyslu (ŽBS, provozovna Líšný), k čemuž jí nakonec bylo MNV vydáno povolení. Do družstevní činnosti byla zapojena jen v podobě příležitostné brigádnické výpomoci při hlavních zemědělských pracích (především žně).[887]

---

[881] Zemědělské stroje a zařízení na usedlosti: 1 elektromotor (4), 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 výtřasková mlátička, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 ruční odstředivka. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[882] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 65; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 3; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[883] Plnění dodávek bylo také hlavním předpokladem k tomu, aby mohla být dcera Božena uvolňována přes zimní období k práci ve výrobě (potřeba potvrzení MNV), viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 27. 10. 1955; kt 6, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; Miroslav HÁDEK (pracovník výkupu), *Nešlo by to na družstevním líp?*, Rozvoj, roč. VI., č. 22, 25. 5. 1957.

[884] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949. Dále viz kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[885] Tamtéž, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[886] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); kt 2, Záhumenky (10. 10. 1957).

[887] Rada MNV vydala potřebné povolení po kladném vyjádření předsednictva JZD, uvolnění do průmyslu mělo platit pouze do té doby, pokud by v JZD nenastal naléhavý nedostatek pracovních sil. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 25. 10. 1957; kt 6, 7. 8. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 5. 11. 1957; kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958.

Na usedlosti č. p. 3 si JZD zabralo stodolu a chlév, do kterého byl umístěn jeden vůl a tři krávy ze základního stáda, dále pak ještě jedna jalovička. Z družstevního inventáře se u Tulachů nacházela mlátička (23“) a jednoradličný pluh.[888] V počátcích působili oba manželé v JZD pouze jako řadoví družstevníci bez funkcí. Až v březnu 1959 byl Josef Tulach v doplňovacích volbách na členské schůzi zvolen do představenstva JZD.[889]

[888] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958. Josef Tulach odmítal do společného hospodaření odevzdat svého tažného vola, viz kapitolu JZD Horská Kamenice.
[889] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Rejstřík podnikový 1963.

6.16. Usedlost č. p. 13 (st. 95) „u Švitorků“: 4,71 ha zem. – 4,03 ha orné, 6,83 ha les hospodář Pavel Švitorka (1908 – 1972)

Usedlost č. p. 13 stojí v horní části obce, v sousedství s č. p. 11, 12, 14 a 72. Její přídomek je odvozen od rodu Švitorků, kteří zde původně seděli již v období 1662 – 1810. Nositelé stejného příjmení se sem vrátili téměř po sto letech, když na jaře 1909 usedlost od Šilhánů koupili Josef Švitorka (1882 – 1963, původem z č. p. 67) s manželkou Marií (1886 – 1929, rozená Maryšková z č. p. 33). Po nich zde hospodařil syn Pavel se ženou Marií, kterým otec Josef nemovitý majetek předal v listopadu 1938, krátce před narozením jejich prvního potomka.[890]

Pavel Švitorka (1908 – 1972) a Marie, za svobodna Halasová z Chlístova (1913 – 1975), se vzali již v roce 1933 a z jejich manželství vzešla dcera Milena (1938) a syn Pavel (1943). Minimálně do roku 1950 s rodinou v jedné domácnosti žil i výměnkář Josef Švitorka, poté pobýval v č. p. 4 (od roku 1950 spolkový, od roku 1955 kulturní dům), pravděpodobně z důvodu údajných rozporů se snachou Marií.[891]

Švitorkovi vlastnili 4,71 hektarů zemědělské půdy (4,03 ha orné, 0,54 ha trvalé louky, 0,14 ha pastviny) a 6,83 hektarů lesa.[892] Tato výměra již nestačila pro plné zajištění obživy domácnosti, proto se Pavel Švitorka vedle hlavního zemědělství ještě celoročně věnoval výrobě kovové bižuterie jako domácký dělník (pasíř).[893] Od konce roku 1952 si rovněž pronajímal některé pozemky Františka Dufka (č. p. 14) – 0,57 hektarů orné půdy a 0,29 hektarů luk (celkem tedy obhospodařoval 5,57 ha zemědělské a 4,60 ha orné půdy).[894] Z hospodářského zvířectva bylo u Švitorků chováno od pěti do sedmi kusů skotu (z toho čtyři

[890] Syn Josefa Švitorky (Pavlův bratr) Ladislav (1912 – 1984) bydlel s rodinou v domě č. p. 37, který v roce 1939 postavil, a živil se jako truhlář u ČSD. V roce 1957 prodal č. p. 37 Josefu Sochorovi z č. p. 15 a odstěhoval se do Nové Paky. Švagrovou Josefa Švitorky byla Františka Švitorková z č. p. 67 (vdova po Adolfu Švitorkovi), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 49, 67, 72, 76 – 77, 83; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 13.

[891] V roce 1960 se odstěhoval do domova důchodců v Jablonci nad Nisou, kde po třech letech pobytu ukončil svoji životní pouť. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 15; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých. Dále viz f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam obyvatel 16 – 65 let; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 13; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 314, sign. 570.3, Obecní rozpisový sumář na rok 1952.

[892] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 13.

[893] Minimálně do roku 1952 byl zaměstnán u dosud soukromé firmy Vojtěch Šourek, pasířství Brodec. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 13; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1952, Průzkum domáckého dělnictva 13. 3. 1952. Dále viz kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[894] V roce 1955 převzal na smlouvu již pouze 0,36 ha orné půdy. V hospodářském roce 1957 obhospodařoval 5,97 ha zem. půdy (4,26 ha orná půda). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

krávy), občas jedno prase, několik koz a kolem dvaceti slepic s jedním kohoutem. Pavel Švitorka tahal se dvěma kravkami, které byly zároveň využívány jako dojnice.[895]

Chod hospodářství zajišťovali výhradně manželé Pavel a Marie, a je třeba podotknout, že se jim zemědělská výroba dařila a dodávky často plnili i nad plán.[896] Lze předpokládat, že svým rodičům v práci příležitostně pomáhaly jejich děti, které se však prvořadě věnovaly školním povinnostem a poté si zvolily jinou profesní kariéru než-li manuelní práci v zemědělství. Dcera Milena po ukončení povinné školní docházky v roce 1954 začala studovat Zemědělskou účetní školu ve Vysokém nad Jizerou, po jejímž absolvování se stala účetní v JZD Cidlina.[897] Syn Pavel navštěvoval v letech 1949 – 1954 Národní školu v Horské Kamenici a v letech 1954 – 1957 Střední osmiletou školu v Železném Brodě. Poté nastoupil do učňovského zednického oboru u Stavebního kombinátu v Semilech.[898]

Pavel Švitorka patřil k velmi aktivním činitelům na rovině obecní samosprávy a v tomto ohledu šel v šlépějích svého otce Josefa. Ten je již v roce 1909 zachycen jako člen obecního výboru, po roce 1918 obecního zastupitelstva, v letech 1923 – 1925 působil jako radní, v období 1925 – 1927 dokonce jako starosta obce a poté až do roku 1931 opět jako radní (vždy jako zástupce národních socialistů). Do počátku 30. let také navíc zastával funkce ve finanční komisi (svého času byl též obecním pokladníkem) a v MŠR.[899] Po roce 1945 se

[895] Vybavení usedlosti: 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné nákladní potahové vozy, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový secí stroj, 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 šrotovník, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka, napájecí zařízení pro 4 kusy skotu, srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 13. Dále viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[896] Pavel Švitorka byl členem JSČZ, srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949. Dále viz NA Praha, Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 13; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 507, sign. výk.1, 29. 5. 1956; *Účtujeme se starým rokem*, Rozvoj, VI./1, 5. 1. 1957; Miroslav HÁDEK (pracovník výkupu), *Nešlo by to na družstevním líp?*, Rozvoj, roč. VI., č. 22, 25. 5. 1957.

[897] Původně zamýšlela studium na obchodní škole v Turnově, protože však pocházela ze zemědělské rodiny, bylo jí MNV doporučeno, aby si raději vybrala některou zemědělskou školu (k nástupu do studia bylo potřeba souhlasu MNV, který za tímto účelem vydával potvrzení o propuštění). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 5. 1954, 12. 5. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[898] Radou MNV byl, jakožto syn ze zemědělské rodiny, uvolněn bez námitek, neboť jeho otec byl dosud poměrně mladý a především svědomitě plnil dodávkové úkoly (kdyby v budoucnu nastal opak, byl by odvolán zpět do zemědělství), viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 11. 1. 1957. Dále srov. f. OŠ Horská Kamenice, kn 134 – 138; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.2, Vyjádření k dětem, vycházejících letos školu, 14. 6. 1957.

[899] Rovněž působil v místní kampeličce. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 11. 10. 1921, 7. 10. 1923, 6. 11. 1923, 2. 1. 1925, 4. 2. 1925, 27. 3. 1925, 5. 4. 1925, 1. 11. 1927, 1. 4. 1928, 3. 4. 1929; kn 3, 1. 11. 1931, 11. 11. 1931; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 43; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 5. V dalším období již do správy obce nezasahoval, pouze v roce 1956 byl jmenován výmlatovým referentem při žních. V roce 1957 je uveden jako člen KSČ. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1. 6. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

aktivně podílel na činnosti hasičského sboru (později MJ ČSPO) z pozice revizora účtů[900] a především v 50. letech vykonával roli jakéhosi domovníka ve spolkovém (kulturním) domě, kde bydlel a o víkendech zde z ochoty čepoval pivo.[901]

Vraťme se ale k Pavlovi Švitorkovi. Jeho veřejná kariéra nesla řadu podobných prvků jako kariéra Josefova, narozdíl od svého otce, národního socialisty, který po druhé světové válce přešel do řad KSČ,[902] však zůstal bezpartijním.[903] Ve veřejném životě se začal prosazovat od roku 1945, v červnu se stal členem zemědělské komise MNV, kde setrval jeden rok. Stejně jako otec působil v MŠR, od její obnovy v červenci 1946 do jejího zániku na konci roku 1949, a poté ve školské komisi MNV (komise pro školství, osvětu a tělesnou výchovu). V únoru 1951 byl zvolen předsedou obecní komise škodových zábran.[904] Vedle stálých funkcí v komisích byl pověřován nárazovými akcemi jako byla hledací služba mandelinky bramborové (vedoucí skupiny v roce 1950, 1952) nebo oprava obecních cest (jeden ze dvou vedoucích skupiny „Hořenec“ v roce 1950).[905]

Všechny výše uvedené aktivity vykonával, aniž by byl členem MNV. Do pléna národního výboru byl totiž delegován až v květnu 1953, v lednu 1954 se stal předsedou stálé komise finančně rozpočtové.[906] Po prvních řádných volbách do národních výborů v květnu 1954 se posunul až na pozici jednoho ze tří členů rady MNV, přičemž zastával funkci pokladníka obce (zde je opět paralela s otcem).[907] Jako zástupce rady byl dokonce jmenován předsedou trestní komise MNV, která se v podmínkách Horské Kamenice zabývala převážně kontrolami u neplničů povinných dodávek zemědělských produktů.[908] Od února 1955 byl také zapojen do komise pro získávání pracujících do zemědělství a zemědělského dorostu a

[900] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 67, sign. 1; kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Hlášení činovníků, 16. 1. 1948.
[901] V Horské Kamenici od roku 1953 nefungoval jediný hostinec a toto bylo alespoň částečné provizorium. Josef Švitorka v roce 1959 obecní kroniku. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 211, 243; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 2, 3, 15.
[902] Jako člen KSČ je uveden v roce 1957, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[903] SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv č. 152, Volby do MNV, ONV a KNV 1954; f. ONV Semily, kt 600 , sign. OK.12, Volby MNV 1957.
[904] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 13. 6. 1945, 5. 7. 1946, 1. 8. 1950, 3. 11. 1950; kn 4, 16. 2. 1951; f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1947/1948, s. 278; f. MŠR Horská Kamenice, kn 1, inv. č. 1, 25. 8. 1948; 8. 1. 1950.
[905] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 7. 7. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 22. 11. 1950, 2. 7. 1952.
[906] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1953, 19. 1. 1954; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 172.
[907] Rada MNV v Horské Kamenici se skládala z předsedy MNV, místního tajemníka a pokladního obce. Pavel Švitorka byl zvolen 140-ti voličskými hlasy (proti bylo 14 voličů). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 186, 190.
[908] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 8. 1954; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 564, sign. vnitř.10, Trestní situační zprávy 1955.

v komisi pro výstavbu a zvelebení obce.[909] Svoji pozici v radě MNV, ve funkci pokladníka a tím pádem také ve stálé finančně rozpočtové komisi si udržel i po květnových volbách v roce 1957.[910] Z dalších aktivit Pavla Švitorky je třeba uvést jeho členství v představenstvu Družstva pro rozvod elektrické energie v Horské Kamenici (1948 – kontrolor),[911] organizován byl také v zájmové rolnické organizaci JSČZ a v tzv. masových organizacích NF – v SČSP a MJ ČSPO.[912]

Veřejné působení ostatních členů rodiny se vyznačovalo mnohem skromnějšími rozměry. Manželka Marie (rovněž bezpartijní)[913] se ve správě uplatňovala jen sporadicky – v roce 1951 se stala členkou komise pro vnitřní obchod. Nejvíce se podílela na činnosti MS ČSČK, jako členka jeho výboru, zapojena byla také v SČSP.[914] Dcera Milena (bezpartijní) byla v ČSM, od května 1957 působila společně s otcem ve stálé finančně rozpočtové komisi MNV.[915]

Postoj Pavla Švitorky ke kolektivizaci korespondoval s postojem většiny kamenických zemědělců. V roce 1949, ani v roce 1950 se do přípravných výborů JZD nezapojil, při přesvědčovacích akcích v roce 1952 se pak vyjadřoval v tom smyslu, že nechce vstoupit jako první a že přihlášku podepíše, až podepíší i jiní rolníci v obci.[916] Do bezprostředního kontaktu s otázkou JZD se dostal po svém aktivnějším zapojení do činnosti MNV, kdy se měl stát samotným vykonavatelem a propagátorem tehdejší zemědělské politiky na vesnici. V roce 1954 byl radou MNV spolu s Bohumilem Koňákem (č. p. 76) navržen jako delegát na únorovou II. okresní konferenci družstevníků v Lomnici nad Popelkou (jeho účast není potvrzena),[917] v listopadu 1955 mu pak byl vyhrazen obvod, ve kterém měl působit na občany

[909] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 11. 2. 1955.
[910] Své povinnosti v MNV si údajně plnil dobře, v době trvalé krize MNV (1956/1957) byl jedním z mála, kteří se účastnili schůzí MNV. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1957, Zápis z 1. zasedání MNV, 31. 5. 1957; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 233, 265 – 267. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Volby MNV 1957.
[911] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948.
[912] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Volby MNV 1957; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[913] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957.
[914] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 16. 2. 1951; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Zápis o výborové schůzi MS ČSČK 27. 2. 1957.
[915] V dubnu 1958 byla zvolena správkyní OB, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 533, sign. škol.12; kt 600, sign. OK.12, Volby MNV 1957. Dále srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1957, Zápis z 1. zasedání MNV, 31. 5. 1957; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[916] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.
[917] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada 4.2. 1954.

prováděním tzv. masově politické práce MNV (tzn. i zakládání JZD).[918] Vzhledem k situaci v obci však není pravděpodobné, že by Pavel Švitorka svoje názory ke kolektivizaci změnil a že by se v tomto směru nějak zásadněji angažoval. Také jeho manželka Marie neměla o JZD zcela jasno.[919]

Přihlášku do JZD podepsal Pavel Švitorka až v září 1957 společně s ostatními rolníky, spolu s ním do družstva vstoupila i jeho manželka.[920] Na ustavující schůzi byl Pavel jednomyslně zvolen do představenstva JZD na pozici pokladníka, kde mohl uplatnit své dosavadní zkušenosti z národního výboru.[921] Funkci dostal i v sektoru rostlinné výroby, na jejíž organizaci se podílel jako jeden ze čtyř četařů.[922] V živočišné výrobě byl pověřen přívozem krmiva do stáje u Dufků (č. p. 14).[923] Z důvodu lepší vzájemné spolupráce mezi lidosprávou a družstevním sektorem se také stal jedním ze dvou stálých delegátů rady MNV pro schůze představenstva JZD.[924]

Pro potřeby JZD Horská Kamenice byl v usedlosti č. p. 13 zabrán chlév, ve kterém byly ustájeny čtyři krávy ze základního stáda a jedna jalovička (stav k 31. 12. 1958). U Švitorků byl rovněž umístěn družstevní potahový secí stroj a jedny brány.[925]

[918] Rozdělení obce na úseky mezi členy MNV bylo provedeno na základě usnesení ONV. Pavel Švitorka měl na starosti č. p. 13, 15, 64, 72, 70, 11, 34. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada MNV 2. 8. 1956; kt 3, Rozdělení volebního obvodu na jednotlivé úseky mezi členy MNV v Horské Kamenici, 30. 11. 1955.
[919] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[920] SOkA Jablonec, f. JZD, kt 1, Evidence členů (1971).
[921] Tamtéž, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957).
[922] Základ tvořili čtyři původní skupináři, zvolení v září 1957: Bohumil Koňák (č. p. 76), Bohumil Sochor (č. p. 58), Josef Sochor (č. p. 37 – dříve č. p. 15) a Josef Novotný (č. p. 31). Po vytvoření polní skupiny se J. Sochor stal skupinářem (nyní již ve smyslu vedoucího celé polní skupiny), kdežto ostatní převzali funkci četařů, jež doplnil Pavel Švitorka (č. p. 13).
[923] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2 (nezpracováno), Zápisy ze schůzí JZD, 10. 9. 1958.
[924] Při výkonu této pozice se střídal s Františkem Koňákem (č. p. 67). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1. 11. 1957.
[925] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz JZD za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

6.17. Usedlost č. p. 12 (st. 92) „u Daňků“: 4,48 ha zem. – 3,53 ha orné, 1,98 ha les hospodářka Anna Lucká (1904 – 1989)

V horní části vsi, v bezprostředním sousedství s usedlostmi č. p. 11, 13 a 70, stojí roubený dům č. p. 12, nově vystavěný po vyhoření v roce 1886. Hospodářské stavení se na tomto místě vyskytovalo již v polovině 16. století. V roce 1737 ho koupil Daniel Jirák, od něhož je odvozen přídomek „u Daňků“, a jeho potomci pak zde nepřetržitě hospodařili až do 60. let 19. století. V roce 1862 se do č. p. 12 ke Kateřině Jirákové (1847 – 1914) přiženil Václav Lucký (rovněž se vyskytuje varianta Ludský) ze Smrčí (1839 – 1903), společně se usedlosti ujali v roce 1865. Po smrti Václava, byla v květnu 1904 celá usedlost převedena na jejich syna Františka (1871 – 1957), ženatého s Marií Maryškovou z č. p. 19 (1868 – 1933). Ta v roce 1910 navíc převzala od svého otce chalupníka a obuvníka Jana Maryšky do vlastnictví domek č. p. 19.[926]

František s Marií spolu měli dvě dcery.[927] Starší Marie (1894 – 1965) se v březnu 1919 provdala za Josefa Koňáka (1889 – 1949) do č. p. 29, mladší Anna (1904 – 1989) zůstala celý život svobodná a po úmrtí matky Marie v květnu 1933 žila a hospodařila v č. p. 12 spolu se svým otcem Františkem.[928] Až do roku 1904 zajišťoval František Lucký obživu své rodiny pouze z pozice dělníka na dráze (vrchní stavba), po převzetí usedlosti č. p. 12 začal vedle práce na železnici také hospodařit.[929] S přibývajícím věkem pak chod hospodářství přenechal své dceři Anně, pro níž bylo zemědělství jediným povoláním. Sám již pouze občas vypomáhal

[926] Patrně až do roku 1904 bydlel manželský pár u manželčiny rodiny – u Maryšků v č. p. 19. Viz OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých (1900, 1903). Dále viz KÚ Jablonec, PK, vl. č. 12 a 19; SOCHOR, B., Horská Kamenice 2., s. 32, 75 – 76. (Domek č. p. 19 byl pak až do roku 1946 pronajímán, viz Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, Horská Kamenice, č. p. 19; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, 1946, Vystěhovaní do pohraničí.)

[927] Manželský pár měl vyloženě smůlu na potomky mužského pohlaví. V roce 1900 se jim narodil již mrtvý chlapec, roku 1903 zemřel chlapec Josef (2 dni, v č. p. 19), 1907 Ladislav (2 dni) a 1909 František (1 rok). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[928] Obě sestry, Marie a Anna, byly sestřenicemi Josefa Blažka z č. p. 73 (1898 – 1959) a jeho bratra Františka z č. p. 52 (1901 – 1971) – jejich matka byla Anna Lucká.

[929] V době sklářské konjunktury si rodina přes zimní měsíce přivydělávala prací se sklem, např. v roce 1910 Marie a starší dcera Josefa brousily karmazíny, mladší dcera Anna navlékala korálové kravaty. Viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých (1900, 1903).

a až do vysokého stáří si užíval důchodu.[930] Zemřel dne 23. prosince 1957 v nedožitých 87 letech jako nejstarší občan Horské Kamenice v té době.[931]

Anna Lucká vlastnila 4,48 hektarů zemědělské půdy (3,53 ha orná půda, 0,44 ha trvalé louky, 0,51 ha pastviny), k čemuž měla 0,32 ha orné půdy a 0,17 ha luk pronajato od Marie Koňákové (celkem tedy obdělávala 4,97 ha zemědělské – 3,85 ha orné půdy).[932] K usedlosti rovněž patřily lesy o výměře 1,98 hektarů. Z hospodářského zvířectva chovala od čtyř do šesti kusů skotu (z toho dvě až tři krávy, které sloužily jako dojnice a zároveň jako tažná síla), občas jedno prase, kolem čtrnácti slepic s jedním kohoutem. Ve stavení rovněž nechyběly kozy (v roce 1950 dvě).[933] Vzhledem k pokročilému stáří otce, který již nebyl schopen těžší práce, hospodařila Anna prakticky sama a při práci tak byla odkázána na sousedskou výpomoc Jaroslava Kováře (č. p. 11) a jeho koňského potahu. I přes tuto významnou pomoc na ní stále spočívala nezanedbatelná dřina, se kterou se jakožto žena kolem padesátky dokázala obdivuhodně vypořádat. Platila za dobrou hospodyni, v zemědělské výrobě si vedla úspěšně a povinné dodávky se jí dařilo vcelku plnit.[934]

Není divu, že na aktivity ve veřejném životě obce již Anně Lucké nezbývalo příliš času ani sil. Na úrovni obecní samosprávy nebyla zapojena vůbec, organizována byla pouze v JSČZ a dále v SČSP a ČSČK. Od roku 1922 byla též členkou sokola.[935] Její postoj ke kolektivizaci zemědělství a k utvoření JZD nebyl sice nijak negativní, s ohledem k její závislosti na větších rolnících však u ní převažovala opatrnost (nechtěla vstoupit jako

[930] Anna samostatně hospodařila patrně již před rokem 1945, usedlost č. p. 12 však od otce do svého vlastnictví převzala až na základě trhové smlouvy ze dne 20. 4. 1948. V dubnu téhož roku byla rovněž převedena vlastnická práva k domku č. p. 19 na druhou dceru Marii Koňákovou. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 12 a 19. Rovněž viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 12.

[931] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 221, 240; nezpracováno, Matrika zemřelých.

[932] V roce 1957 obdělávala 4,98 ha zemědělské – 3,54 ha orné půdy, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

[933] Celkem obhospodařovala 4,97 ha zemědělské půdy (3,85 ha orné). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 12.

[934] Ze zemědělských strojů, většího nářadí a technického zařízení bylo v roce 1950 na usedlosti k dispozici: 1 elektromotor (5,5 HP), 2 obyčejné potahové nákladní vozy, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 šrotovník a mačkadlo, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka, srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 12. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[935] V roce 1949 je uváděna jako členka KSČ, v dalším období již prameny o její politické příslušnosti mlčí, srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, kt 53, Seznam členů a funkcionářů v obci, 27. 7. 1949. Dále viz kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. Sokol Horská Kamenice, Evidence členstva; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

první). K tomu se přidávaly obavy o prosperitě společného hospodaření a nepochybně také vliv starého otce Františka Luckého, který byl zásadně proti JZD.[936]

V září 1957, po zlomení dlouholetého odporu kamenických rolníků, došlo v obci k založení JZD a jeho členkou se stala i Anna Lucká. Vzhledem k výše uvedenému to nemůže být žádným překvapením, především z toho důvodu, že zapojení její usedlosti do JZD pro ni bezpochyby v mnoha směrech znamenalo značné ulehčení dosavadní fyzické námahy. V JZD Horská Kamenice nadále působila pouze jako řadová družstevnice, v č. p. 12 byl pro družstevní potřeby využíván pouze chlév, kam byla v prosinci 1957 svedena část dobytka a posléze zde byli umístěni tři mladí býčci (stav k 31. 12. 1958).[937]

[936] Místní i okresní agitátoři spatřovali v Anně Lucké eventuelní dobrou pracovnici pro JZD. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[937] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis zvířat k 31. 12. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259 – 260; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Zpráva o stávající situaci společného ustájení v nově založených JZD a práce na CVP na rok 1958, 19. 12. 1957.

6.18. Usedlost č. p. 70 (st. 106) „u Maturů“: 4,27 ha zem. – 3,51 ha orné, 1,84 ha les hospodář Josef Kopal (1891 – 1961)

V horní části obce, v sevření usedlostmi č. p. 11 a 12, stojí stavení s č. p. 70. Tato usedlost vznikla v roce 1853, současný zděný domek na tomto místě stojí po požáru z roku 1886. Od roku 1880 jsou zde jako majitelé uváděni rolník a zedník Josef Matura (1854 – 1919) a jeho manželka Marie (1858 – 1939). Po Josefově úmrtí převzala v dubnu 1920 majetek dcera Marie (1893 – 1959) s manželem Josefem Kopalem (1891 – 1961), který se v květnu tohoto roku do Horské Kamenice přistěhoval ze svého rodiště Jílového u Držkova (svatba se uskutečnila v listopadu 1919). Stará Marie Maturová u nich posléze dožila na výměnku.[938]

Josef a Marie Kopalovi spolu měli dvě dcery, Marii (1920) a Boženu (1921). Starší dcera Marie odešla z Horské Kamenice již před rokem 1945. Žila v Praze, kde se provdala za lékaře MUDr. Richarda Nechanického, a zaměstnána byla jako učitelka.[939] Mladší Božena se z Horské Kamenice odstěhovala krátce po skončení druhé světové války v říjnu 1945, kdy se svojí rodinou, manželem Viktorem Stránským (1919, krejčí) a synem Jiřím (1942), přesídlila do Plavů.[940] Od druhé poloviny 40. let tak dům č. p. 70 obývali manželé Kopalovi spolu s Mariinou sestrou Růženou Maturovou (1901 – ?), která zůstala po celý život svobodná. V 50. letech také s Kopalovými bydlely jejich dvě malé vnučky Marcela a Blanka Nechanická z Prahy, jež v Horské Kamenici navštěvovaly národní školu.[941]

Hlavním povoláním Josefa Kopala bylo zemědělství, kromě toho se ještě zabýval prací se sklem. Původně provozoval samostatnou výrobu drobného skleněného pleteného zboží ze šmelce a vedl faktorství návleku (dokonce přitom zaměstnával 4 – 5 dělnic),[942] v 50. letech se

[938] V této době č. p. 70 obývali i další potomci Maturových, včetně Růženy Maturové (viz níže), srov. SOkA Jablonec nad Nisou, Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, Horská Kamenice, č. p. 70. Dále srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 70; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 76; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 70.

[939] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 138 – 142.

[940] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1946, Vystěhovaní do pohraničí; kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let.

[941] Marcela v letech 1953 – 1957 vychodila čtyři třídy, Blanka v letech 1955 – 1958 tři třídy národní školy (na konci června 1958 přesídlila zpět do Prahy). Jejich rodiče trávili v Horské Kamenici u Kopalů každoročně letní dovolenou (tzv. letní hosté). Srov. SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 138 – 142; Kronika II., s. 15. Dále viz f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 70. (V Horské Kamenici č. p. 55 bydlel bratr Marie a Růženy – tovární dělník, později důchodce, Vendelín Matura (1880 – 1951) se ženou Kristinou (1890 – 1972). K jejich domku patřilo 0,48 ha zem. půdy – 0,40 ha orné – a 0,09 ha lesa.)

[942] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 1946; f. ONV Semily – expozitura Ž. Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17. (17. 1. 1947).

pak zabýval celoročním návlekem koral, tentokrát již pouze jako domácký dělník ŽBS, n. p. rozdělovna Zásada. Tutéž aktivitu vykonávala i jeho manželka Marie a švagrová Růžena.[943] Ta rovněž pomáhala Josefu Kopalovi v hospodářství, zatímco Marie se do zemědělských prací zapojovala jen příležitostně a více se starala o chod domácnosti.[944]

K usedlosti č. p. 70 náleželo 4,27 hektarů zemědělské půdy (3,51 ha orná půda, 0,50 ha trvalé louky, 0,26 ha pastviny) a 1,84 hektarů lesa.[945] Z hospodářského zvířectva Kopalovi chovali od tří do pěti kusů skotu (dvě až tři krávy a telata) a do patnácti slepic s jedním kohoutem. Krávy byly využívány jako dojné a zároveň i k tahu, což vedlo zákonitě k tomu, že fyzická dřina snižovala jejich dojivost. Josef Kopal byl však dobrým hospodářem, i s touto nevýhodou se dokázal vyrovnat a v plnění předepsaných dodávek neměl výraznější potíže.[946]

Josef Kopal se příliš do veřejného života obce nezapojoval. Na rovině obecní samosprávy zanechal pouze nevýraznou stopu coby člen zastupitelstva během jednoho volebního období 1923 – 1927.[947] Jeho aktivita se nezvýšila ani po druhé světové válce, ačkoliv se stal členem KSČ.[948] Více se angažoval jen v místním Družstvu pro rozvod elektrické energie, kde byl členem představenstva na pozici náměstka starosty. Jako většina zemědělců v obci byl také členem JSČZ.[949] Ještě méně na veřejnosti vystupovali další členové domácnosti. Švagrová Růžena Maturová byla v letech 1945 – 1953 členkou sokola, kdežto Josefova manželka Marie Kopalová není zachycena v žádném spolku či organizaci v obci.[950]

---

[943] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399, č. p. 70; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1952, Průzkum domáckého dělnictva 13. 3. 1952; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 542, sign. círk.1, Seznam domáckých dělníků n. p. Železnobrodské sklo v Železném Brodě bydlících v obci Horská Kamenice; kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení, 1957.

[944] Jedním z důvodů mohlo být i to, že Marie trpěla zdravotními potížemi s očima. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[945] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[946] Pokud Josef Kopal neplnil dodávkové úkoly, nebylo to jeho vinou. Např. za rok 1951 nedodal 1 220 litrů mléka z důvodu zamoření chléva a postižení dobytka tuberkulosou (vyšetřeno 27. 6. 1951). Na základě potvrzení MNV mu byla tato nedodávka odepsána, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 9. 1. 1952. Při hospodaření měl k dispozici následné stroje, nářadí a zařízení (rok 1950): 1 elektromotor (4 HP), 1 potahový obyčejný vůz, 1 potahový pluh, 1 potahový secí stroj, 1 vyoravač brambor, 1 motorová řezačka na píci a slámu, 1 ruční odstředivka, srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[947] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 7. 10. 1923, 1. 11. 1927.

[948] Jako příslušník strany je zachycen pouze v roce 1949 a je tak možné, že pro svoji malou aktivitu a negativní postoj ke kolektivizaci (viz níže) byl podobně jako i jiní komunisté v obci ze strany vyloučen, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Seznam členů a funkcionářů v obci Horská Kamenice, 27. 7. 1949; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[949] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949; f. NA Praha, Národní sčítání lidu, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[950] SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Evidence členů.

Postoj obou manželů Kopalových vůči kolektivizaci byl negativní. Josef se hájil svojí nemocí a obavami z hmotného zabezpečení v JZD, moc dobře totiž viděl špatné hospodaření sousedních družstev. Podle agitátorů byl v záležitosti vstupu do družstva pod vlivem své manželky, která při agitačních pohovorech dokázala plně uplatnit svoji výřečnost. Naproti tomu Růžena Maturová se příliš v tomto směru neprojevovala (údajně měla na JZD nejasný názor).[951] V září 1957 nakonec do JZD Horská Kamenice patrně vstoupili jen Josef s Marií.[952] Zpočátku si družstvo na jejich usedlosti č. p. 70 rovněž zabralo pro své potřeby chlév, do kterého bylo dne 7. prosince 1957 svedeno část skotu. Během roku 1958 však došlo k přeorganizování stájových prostor a družstevní dobytek byl od Kopalů odebrán. Místo toho zde byly uskladněny některé družstevní stroje a nářadí, konkrétně potahový secí stroj, kopačka a jednoradličný pluh.[953]

Kopalovi si nakonec společného hospodaření v družstvu příliš neužili. Již v lednu 1958 Josef zažádal představenstvo JZD Horská Kamenice o své propuštění do práce na zimní období, což mu bylo povoleno. Nakonec se toto propuštění proměnilo v propuštění trvalé pod podmínkou, že oba manželé odpracují dohromady 150 PJ za rok.[954] To se jim však s největší pravděpodobností nepodařilo, neboť samotná Marie Kopalová získala za rok 1958 takřka nejméně pracovních jednotek ze všech družstevníků (4 PJ).[955] V březnu následujícího roku pak zemřela a její manžel ji následoval o dva roky později.[956]

[951] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[952] Členství Růženy Maturové v JZD nelze z prostudovaných materiálů potvrdit ani vyvrátit. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); kt 1, inv. č. 2, výroční schůze 10. 2. 1960; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.
[953] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259 – 260; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Zpráva o stávající situaci společného ustájení v nově založených JZD a práce na CVP na rok 1958, 19. 12. 1957; JZD Horská Kamenice, kt 1, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958.
[954] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 10. 1. 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 8. 1. 1958, 15. 1. 1958.
[955] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 277.
[956] Tamtéž, nezpracováno, Matrika zemřelých.

6.19. Usedlost č. p. 48 (st. 45/1) „u ševců“: 4,01 ha zem. – 3,36 ha orné, 1,76 ha les hospodář Stanislav Koňák (1907 – 1958)

Usedlost č. p. 48 stojí v dolní části vsi, poblíž č. p. 3, 30 a 50. Jedná se o roubené stavení (nemovitá kulturní památka), které bylo postaveno před rokem 1790 Karlem Kvíčalou. Od něho v roce 1810 získal nemovitost syn Josef, roku 1845 převzala hospodářství Josefova dcera Františka s manželem Josefem Koňákem, jenž se sem přiženil z č. p. 36. Po nich byli od roku 1872 majiteli syn Josef s manželkou Marií (1851 – 1931), která do Horské Kamenice přišla v roce 1871 z rodného Bítouchova. V roce 1885, po Josefově úmrtí, přešla jeho polovina na dceru Františku (1878 – 1945), o rok později provdanou za jmenovce Antonína Koňáka ze Spálova (1871 – kolem 1936). Tomu byla druhá polovina usedlosti od tchýně Marie připsána v roce 1919. Manželskému páru se narodilo pět dětí: Josef (1899 – ?), Stanislav (1907 – 1958), František (1910 – 1980), Marie (1897 – 1943) a Božena (1904 – ?).[957]

V roce 1936 Antonín zemřel a jeho poloviny se v červenci ujal syn Stanislav, jenž se tři měsíce předtím oženil s Boženou Vítovou z Hrubé Horky (1907 – 1985). Manželský pár bezpochyby hospodařil i na části, kterou dosud vlastnila Stanislavova matka Františka. Vlastnická práva však k ní získali až v září 1945 po Františčině úmrtí (5. 7. 1945). Po roce 1945 žili v jedné domácnosti kromě Stanislava a Boženy jejich dvě dcery Božena (1943) a Ludmila (1946) a také hospodářův svobodný bratr František, jenž byl trvale nemocen.[958]

Hlavní zdrojem obživy domácnosti byla zemědělská výroba. Před rokem 1945 se Stanislav Koňák zabýval pouze rolnictvím, poté si ještě přibral vedlejší povolání, v němž pracoval jako brusič skla v ŽBS n. p. v Železném Brodě. K usedlosti č. p. 48 náleželo 4,01 hektarů zemědělské půdy (3,36 ha orná půda, 0,53 ha trvalé louky, 0,12 ha pastviny) a 1,76 lesní půdy. Z hospodářského zvířectva se zde vyskytovalo od tří do čtyř kusů skotu (z toho dvě krávy dojnice), obvykle do dvou selat, dvě kozy a okolo patnácti slepic s kohoutem.[959]

[957] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 64; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 48; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 48.

[958] Stanislavovi a Boženě se narodily čtyři děti, z nichž dvě zemřely v raném věku. Dohledána byla pouze dcera Miluška (1940 – 1942). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých. Dále viz f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

[959] V květnu 1950 Koňákovi chovali dokonce osm kusů skotu (z toho čtyři voli na žír), viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

Dřinu hospodáři ulehčoval volský potah o jednom volu.[960] Při hospodaření na usedlosti Stanislavovi pomáhala jeho manželka i bratr.[961] Obě dcery byly ještě malé a školou povinné, Božena navštěvovala kamenickou národní školu v období 1949 – 1954, Ludmila v letech 1952 – 1957. Božena po ukončení základního vzdělání (6. – 8. třída Střední školy v Železném Brodě) nastoupila do průmyslu, konkrétně do ŽBS.[962]

Plnění povinných dodávek se zpočátku Stanislavu Koňákovi dařilo, v roce 1952 váznul jen v dodávce mléka.[963] Od roku 1952 a především pak v roce 1954 se začal zhoršovat. To mohlo být způsobeno stále se zvyšujícími kontingenty, podle místních funkcionářů ale bylo hlavní příčinou to, že si údajně více hleděl práce v průmyslu. Aby se mohl lépe věnovat obhospodařování půdy a řádnému plnění dodávek, navrhovala rada MNV jeho uvolnění ze závodu ŽBS, což se nakonec stalo na konci srpna 1954.[964] Zdá se, že toto propuštění bylo jen dočasné. V roce 1957 byl totiž Stanislav Koňák členem výrobního sklářského družstva Maják Jablonec nad Nisou a patrně tak pracoval jako domácký dělník.[965]

Do veřejného života obce se Stanislav Koňák začal aktivněji zapojovat až po druhé světové válce, kdy rovněž vstoupil do KSČ (1945).[966] Ačkoliv se nestal členem MNV, podílel se na jeho definitivním utvoření v červnu 1945 v rámci návrhové komise na doplnění národního výboru. V následném roce se pak stal členem knihovní rady (pouze od ledna do července) a náhradníkem do finanční komise.[967] Členem pléna MNV se stal až po květnových

[960] Stanislav Koňák spolu s Kamilem Zemanem (č. p. 49) byli jediní ze skupiny rolníků do 5-ti ha zemědělské půdy, kteří vlastnili volský potah (ostatní využívali pouze kravské síly). Vybavení usedlosti č. p. 48 v roce 1950: 1 elektromotor (4 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 2 potahové pluhy, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční odstředivka. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[961] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[962] Tento přechod do průmyslu jí byl povolen proto, že hospodaření na usedlosti bylo ze zajištěno strany jejích rodičů, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.2, Vyjádření k dětem, vycházejících letos školu, 14. 6. 1957. Dále srov. SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 134 – 141.

[963] Z příkladu Stanislava Koňáka lze vidět, že ani plnění dodávek nemuselo vždy znamenat zárukou toho, že by dotyčný zůstal zcela bez újmy a postihu. Například v roce 1952 měl naplánovanou dodávku hovězího masa na III. a IV. čtvrtletí, MNV mu ji však chybně bez jeho vědomí přepsal na II. a III. čtvrtletí, čímž v hovězím mase nesplnil a tudíž nedostával přídělové lístky. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953.

[964] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 32, Pracovníci, kteří se vrátili k 31. 8. 1954 z průmyslu do zemědělství, 4. 9. 1954.

[965] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení, 1957.

[966] Jeho děda z matčiny strany, Josef Koňák, byl v letech 1865 – 1868 starostou obce, otec Antonín byl po jedno volební období 1927 – 1931 náhradníkem do zastupitelstva za stranu agrární. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1*., s. 43; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 1. 11. 1927; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

[967] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 11. 6. 1945, 16. 1. 1946, 28. 2. 1946, 5. 7. 1946.

parlamentních volbách v roce 1946 (červnová reorganizace). Ke stávající funkci náhradníka ve finanční komisi (maximálně do srpna 1950) mu přibylo členství v zásobovací komisi, kde vydržel jen do července 1947, odkdy pak měl na starosti spolu s Vítem Hornou vedení agendy oděvních lístků (tj. vydávání poukazů na textilie a obuv).[968] Kromě toho byl od března 1947 členem hřbitovní správy (od března 1949 předseda hřbitovní komise) a od listopadu 1947 člen MRO (nejvýše do ledna 1950).[969]

Pro svoji stranickou příslušnost přečkal bez potíží poúnorovou „očistu" MNV, v lednu 1949 byl zvolen referentem pro odpady (sběr), přesně po roce se stal komunikačním a bezpečnostním referentem. Tento post ale příliš dlouho nezastával, neboť v MNV vydržel jen do jeho reorganizace, která se uskutečnila dne 31. května 1950.[970] Od listopadu 1950 působil již pouze jako občan v technické komisi (stavební záležitosti) a v komisi bezpečnostní a od února 1951 v obecní komisi škodových zábran.[971] V dalším období pak aktivita Stanislava Koňáka poněkud opadla, v roce 1954 byl z důvodu neplnění povinných dodávek a nepochybně i kvůli zápornému přístupu ke kolektivizaci (viz níže) dokonce vyloučen z komunistické strany („*... ze strany vyškrtnut pro neplnění úkolů stranou a vládou stanovených, když přesvědčování u něho nepomohlo.*").[972] Jeho návrat do místní správy se uskutečnil až po volbách do NV v květnu 1957, kdy byl ze strany MV NF delegován do stálé komise MNV pro výstavbu.[973]

Přestože byl Stanislav Koňák komunistou, jeho postoj k JZD byl negativní, neboť ve společném hospodaření neviděl žádné výhody. Stejný názor sdílela i jeho manželka Božena, která prý agitační pohovory prožívala silně emotivně („*... jednání o JZD ji rozčílí ..*").[974] Nakonec však v září 1957 do nově utvořeného JZD Horská Kamenice vstoupila, zatímco Stanislav se členem nestal a pracoval až do svého úmrtí v březnu 1958 ve sklářském

[968] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 27. 6. 1946, 16. 7. 1947.
[969] Tamtéž, kn 3, 24. 3. 1947, 16. 11. 1947, 29. 3. 1949, 25. 1. 1950.
[970] SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 3. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 3, Složení MNV k 1. 1. 1949, Složení MNV k 1. 5. 1949, 23. 1. 1949, 25. 1. 1950, 31. 5. 1950; Kronika I., s. 138.
[971] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 3. 11. 1950, 16. 2. 1951.
[972] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.
[973] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v HK (31. 5. 1957). Stanislav Koňák byl rovněž členem JSČZ a místních hasičů (MJ ČSPO), srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[974] Podle názoru předsedy MO KSČ Antonína Vávry (hlavní tvůrce kádrového rozboru obce na jaře 1957) neměl Stanislav Koňák poměr k JZD z toho důvodu, že vlastnil jednoho vola (potah) a tudíž byl v tomto směru soběstačný („*poměr k JZD nemá, protože vlastní 1 vola*"). Jak je patrné, i funkcionáři a agitátoři si byli vědomi toho, že pokud rolník není nějakým způsoben nucen a stačí zajišťovat své hospodářství, těžko z vlastního přesvědčení zaujme ke kolektivizaci kladný přístup. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

průmyslu.[975] Družstvo na usedlosti č. p. 48 využívalo chlév, kde byly ustájeny tři jalovičky a jeden býček (stav k 31. 12. 1958).[976]

[975] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.
[976] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

6.20. Usedlost č. p. 47 (st. 72) „u Ježků“: 4,00 ha zem. – 2,47 ha orné, 2,10 ha les hospodářka Marie Hudská (1898 – 1974)

Usedlost č. p. 47 (dnes č. e. 3) stojí ve svahu nad silnicí poblíž č. p. 31 a 9. Obytné a hospodářské stavení bylo postaveno patrně v roce 1791 a od této doby až do poloviny 90. let 19. století jej nepřetržitě držel rod Ježků. V roce 1895 od Ježků hospodářství převzali František a Marie Machačkovi, po nich ho od roku 1901 vlastnili Josef a Františka Koňákovi. V dubnu 1927 usedlost od Františky Koňákové odkoupil Filip Hudský (1890 – 1951) se svou manželkou Marií (1898 – 1974, rozená Pastorková), kteří se spolu s dcerkou Zdeňkou (1922) do obce přistěhovali dne 20. 4. 1927 z Roztok u Semil. V Horské Kamenici se následně Hudským narodili další tři potomci: synové Jaroslav (1928), Miloš (1930) a Jiří (1936).[977]

Po skončení druhé světové války manželé Hudští vedle svého vlastního hospodářství převzali do správy sousední chalupu č. p. 22 (st. 78 – dnes zbořeniště) s 1 hektarem zemědělské půdy (role, louky). Jednalo se o opuštěný majetek cestáře a dělníka v lomě v Železném Brodě Antonína Berky a jeho ženy Ludmily, kteří se s celou rodinou v říjnu 1945 vystěhovali do pohraničí (Janov nad Nisou). V prosinci 1947 pak Filip s Marií tyto nemovitosti od Berkových definitivně odkoupili do svého vlastnictví, přičemž chalupa č. p. 22 zůstala neobydlena a v roce 1957 byla zbourána.[978]

V červenci 1951 Filip Hudský zemřel a veškerý majetek převzala vdova Marie, na níž také spočinula prakticky veškerá tíha a odpovědnost při hospodaření.[979] Na výraznější a pravidelnější pomoc svých potomků se totiž příliš spoléhat nemohla. Dcera Zdeňka se z Horské Kamenice odstěhovala již někdy v období 1946 – 1947,[980] oba starší synové si zase na počátku 50. let plnili základní vojenskou službu: Jaroslav, povoláním brusič skla u Rudolfa Hlouška v Železném Brodě, nastoupil na vojnu v roce 1950, o rok později Miloš, povoláním automechanik v brodské dílně Jaroslava Kocoura.[981] Nejmladší Jiří v této době ještě docházel

[977] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 92; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 47; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522, č. p. 47; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[978] Obdobně se nakrátko ujali i chalupy č. p. 54 (včetně 0,48 ha zemědělské půdy a 0,02 ha lesa), patřící továrnímu dělníku Josefu Jirákovi, jenž v listopadu 1945 s rodinou odešel do Nového Města pod Smrkem (v tomto případě však k odkoupení nedošlo a v únoru 1950 nemovitosti získal Josef Rydval z č. p. 77). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, inv. č. 50, 1946; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 270; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 22, 54, 136; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 33.

[979] Před svou smrtí se Filip věnoval pouze zemědělství, přičemž mu pomáhala jeho žena Marie. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 22, 47, 136.

[980] Srov. např. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1946, Seznam obyvatelstva; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel k 1. 1. 1948.

[981] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 148, 156, 191, 221.

do školy, poté pracoval v STS.[982] Ve druhé polovině 50. let pak Marie Hudská zůstávala v hospodářství prakticky zcela osamocená. V roce 1955 definitivně opustil svoji matku Miloš, jenž bezprostředně po svatbě odešel ke svojí nevěstě Soně Lukešové do Vlastiboře. O rok později byl povolán na vojnu Jiří a ve stejném roce se odstěhoval Jaroslav s manželkou Boženou, rozenou Kořínskovou z Bratříkova. Jejich svatba se sice uskutečnila již v roce 1954, povolení k odhlášení z trvalého pobytu v Horské Kamenici a k odstěhování do Střevelné se však Jaroslavovi podařilo získat až po dlouhých procedurách v červenci 1956. *„Byly mu činěny překážky odůvoďnované tím, že jeho matka stárne a on že musí ručit za obdělávání půdy.“*.[983]

Marie Hudská vlastnila zemědělskou půdu o výměře 4 hektary (2,47 ha orná půda, 1,21 ha trvalé louky, 0,32 ha pastviny), k čemuž měla 2,10 hektarů lesa.[984] V roce 1950, ještě za života Filipa Hudského, chovala rodina šest kusů skotu (z toho dvě krávy), dvě kozy a třináct slepic s kohoutem, v pozdějším období pak samotná Marie obstarávala dva až čtyři kusy skotu (většinou od jedné do dvou krav), počet slepic se nijak výrazně neměnil. Jako potah byly k dispozici pouze krávy (současně využívány jako dojnice) a tak hospodářka byla nucena spoléhat na sousedskou výpomoc větších zemědělců. Konkrétně šlo o Josefa Sochora (č. p. 17), který Marii Hudské pomáhal obdělávat pole koňským potahem.[985] Nepochybně i proto neměla při plnění většiny předepsaných povinných dodávek zemědělských produktů výraznější problémy, vyjma občasného váznutí v mléce.[986]

[982] V roce 1950 navštěvoval střední školu v Železném Brodě, další jeho případné studijní aktivity nebyly zjištěny. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 5. 11. 1957.

[983] Povolení mu bylo radou MNV vydáno s dodatkem, že v případě váznutí hospodaření u matky Marie, bude závod ŽBS v Železném Brodě (kde byl právě zaměstnán) požádán o jeho uvolnění ve špičkových zemědělských pracích, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 4. 1956, 19. 7. 1956. Dále srov. kt 3, 2. 2. 1956; f. AO Horská Kamenice, Kronika I. s. 191, 221, 223, 233. (Jaroslav zemřel v roce 1980 v Železném Brodě, Miloš roku 1991 ve Vlastiboři, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.)

[984] Některé pozemky měla vzájemně pronajaty s Josefem Novotným (viz Usedlost č. p. 31), takže ve skutečnosti obdělávala 3,91 ha zemědělské půdy (2,38 ha orné). Srov. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955. V předchozím období je u usedlosti č. p. 47 zachycena o něco vyšší výměra: v roce 1950 to je 5,19 ha zem. – 3,93 ha orné, o rok později (1951/1952) 4,87 ha zem. – 3,78 ha orné a naopak v roce 1956/1957 3,36 ha zem. – 2,08 ha orné. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 314, sign. 570.3, Obecní rozpisový sumář na rok 1952; kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

[985] V roce 1950 zemědělský inventář na usedlosti obsahoval: 1 elektromotor (3 HP), 2 obyčejné potahové vozy, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 výtřaskovou mlátičku, 1 ruční řezačku na píci a slámu, 1 ruční odstředivku, viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[986] Např. Dále srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici 19. 5. 1953; kt 3, veřejná schůze občanů 27. 1. 1954.

Manželé Hudští se příliš veřejného života neúčastnili. Filip, člen KSČ, je zachycen jen jako náhradník do MŠR (obnova v červenci 1946), Marie byla organizována pouze v místní skupině ČSČK.[987] Mnohem aktivněji vystupoval jejich syn Jaroslav – komunista, místopředseda místního sdružení ČSM a člen MAV NF.[988] V květnových volbách v roce 1954 byl zvolen do pléna MNV a až do svého odchodu z Horské Kamenice (červenec 1956) působil ve funkci předsedy stálé komise pro hospodářství, výstavbu a sběr (od února 1955 komise pro výstavbu a zvelebení obce).[989] V obci také patřil do místního sboru Pomocné stráže SNB,[990] z masových organizací NF byl činný ve výboru sokola.[991]

Jakožto člen MNV dostal Jaroslav Hudský v listopadu 1955 na starosti konkrétní úsek (č. p. 47, 35, 31, 9, 10, 12, 38), v němž měl provádět tzv. masově – politickou práci: přesvědčovat občany o plnění úkolů vůči nadřízeným orgánům, o řádném placení daní a poplatků, plnění veškerých dodávek v živočišné i rostlinné výrobě. Vyhnout se patrně nemohl ani otázce založení JZD, nakolik aktivně si při této práci počínal, není zřejmé. Je třeba si ale uvědomit, že v této době se v obci žádné větší kolektivizační akce nekonaly a rovněž to, že se Jaroslav již v následném roce odstěhoval.[992] Hlavní pozornost při agitacích byla jednoznačně směřována na majitelku usedlosti Marii Hudskou. Ta se vstupu do JZD nijak nezdráhala, nechtěla však být první, neboť se obávala následného bojkotu ze strany větších rolníků, na nichž byla při hospodaření závislá.[993] Není proto nijak překvapující, že v září 1957 při ustavení družstva nezůstala stranou a podepsala přihlášku, v dalším období pak pracovala v JZD jen jako řadová družstevnice.[994] Hospodářské prostory na usedlosti č. p. 47 nebyly ze

[987] Filip byl také členem místní skupiny JSČZ. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949; kt 6, 1949, Seznam členů a funkcionářů 27. 7. 1949; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 5. 7. 1946; f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1947/1948, s. 278.

[988] Členem SČM byl i jeho bratr Miloš. Srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Oznámení o ustavení místní skupiny Svazu české mládeže, 20. 4. 1948; SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 5. 1948, 27. 4. 1948, 21. 5. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 13. 10. 1954.

[989] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954, 9. 6. 1954, 11. 2. 1955, 26. 4. 1956; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 187 – 188; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 148, inv. č. 152, Volby do MNV, ONV a KNV 1954.

[990] PS byla v Horské Kamenici sestavena z údajně nejuvědomělejších a spolehlivých soudruhů. Proti Jaroslavově žádosti o odhlášení z trvalého pobytu v dubnu 1956 argumentoval instruktor ONV a předseda MO KSČ Antonín Vávra tím, že jako člen KSČ a MNV má povinnost jít příkladem a vypomáhat matce při hospodářství (řádné obdělávání půdy a plnění veškerých dodávkových úkolů). Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 4. 1956; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 194, 215.

[991] Členem od roku 1945. Viz SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů; Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953.

[992] Úseky v obci byly vytvořeny na základě usnesení rady ONV v Semilech. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1956, Rozdělení volebního obvodu na jednotlivé úseky mezi členy MNV, 30. 11. 1955.

[993] Jednalo se o Josefa Sochora (č. p. 17), který byl proti JZD výhradně zaměřen. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[994] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971).

strany JZD příliš využívány. V prosinci 1957 byla sice do chléva svedena část dobytka, později se zde již žádný družstevní inventář (živý ani mrtvý) nevyskytoval.[995]

Ke konci roku 1957 se z vojny domů vrátil syn Jiří a aby nemusel nastoupit na své předchozí pracoviště v STS, požádal radu MNV i představenstvo JZD o povolení k propuštění do výroby. Jeho oficiálním argumentem byla pomoc matce s odpracováním stanovených PJ v JZD, např. v podobě údržby traktoru či ježdění s traktorem apod., což by vykonával po příchodu z práce (aby vše zvládl, potřeboval mít místo zaměstnání poblíž Horské Kamenice a pevnou osmihodinovou pracovní dobou a to v případě STS neplatilo). Jeho trvalé uvolnění do zaměstnání bylo nakonec potvrzeno s výhradou JZD, že při neplnění pracovních jednotek jeho matkou nebo v krajním nedostatku pracovních sil v družstvu, bude z výroby uvolněn zpět do zemědělství.[996]

[995] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 259 – 260; f. JZD HK, kt 1, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 440, sign. zem.1, Zpráva o stávající situaci společného ustájení v nově založených JZD a práce na CVP na rok 1958, 19. 12. 1957.

[996] K tomu také skutečně, alespoň částečně, došlo následný rok při žních, resp. při mlácení obilí, kdy byl Jiří Hudský zvolen jedním ze dvou tzv. mlátičkářů, určených k obsluze mlátičky, viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Zápisy ze schůzí JZD, 23. 7. 1958, 30. 7. 1958. Dále viz kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 30. 10. 1957, 5. 11. 1957; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 11. 1957.

6.21. Usedlost č. p. 42 (st. 26) „u starostů“ nebo „u dražanů“: 3,87 ha zem. – 3,06 ha orné, 1,66 ha les hospodář Vít Minář (1897 – 1966)

Stavení, které v současnosti nosí označení č. e. 12, stojí přímo u silnice v Dolenci, v sousedství s č. p. 18 a 56. Jeho vznik spadá do doby kolem roku 1786, rod Minářů se zde usadil po roce 1843. Jako první to byl Jáchym Minář, od něho usedlost v roce 1868 převzal syn Josef. Po jeho smrti ji od roku 1886 držela pozůstalá vdova Apolena, která se záhy opět provdala za Josefa Rozinku z Jesenného (v letech 1889 – 1893 byla jedna místnost pronajímána pro první třídu školy). V roce 1894 převzal celé hospodářství syn Josef Minář se svou ženou Marií, kteří spolu již od roku 1886 vlastnili polovinu usedlosti č. p. 31.[997]

Manželé Josef Minář (1859 – 1916) a Marie Minářová, rozená Sochorová ze sousedního č. p. 18 (1860 – 1918), spolu měli syny Josefa (1884), Ladislava (1892) a nejmladšího Víta (1897), který se po smrti rodičů stal majitelem všech nemovitostí.[998] Na počátku 20. let se oženil s Pavlínou Smrtkovou z č. p. 6 (1896) a následně se jim narodila dcera Emilie (1923) a syn Jiří (1925).[999] Rodinu živila zemědělská výroba, Minářovi obhospodařovali 3,87 hektarů zemědělské půdy (z toho 3,06 ha půdy orné, 0,31 ha trvalých luk a 0,48 ha pastvin) a 1,66 hektarů lesa. Do práce na usedlosti se zapojovali všichni rodinní příslušníci.[1000]

V období první republiky i za okupace patřil Vít Minář k čelním osobnostem Horské Kamenice, nesmazatelnou stopu zanechal především na poli obecní samosprávy. Svoji kariéru zahájil v roce 1923, kdy se stal členem obecního zastupitelstva. Od dalšího volebního období (říjen 1927) pak tento přední představitel národních socialistů v obci usedl na starostenskou židli, na které vydržel přes sedmnáct let až do roku 1945. Odtud také pochopitelně pochází přídomek č. p. 42 „u starostů“.[1001] Za úřadování Víta Mináře se podařilo v Horské Kamenici

---

[997] Jednalo se o staré č. p. 31 (st. 23), které bylo zbořeno krátce před rokem 1900, přičemž nadále zbyly jen pozemky. Minářovi je vlastnili společně s majiteli usedlosti č. p. 17 (1883 – Josef Václavů, 1898 – Antonín Václavů, 1919 – Josef a Julie Sochorovi). Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 31, 42, 109, 150; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 40, 68; III., s. 114.

[998] Osudy jeho starších bratrů nebyly přesně zjištěny. Josef v roce 1900 pomáhal otci v hospodářství (v roce 1910 již v č. p. 42 nebydlel), Ladislav vystudoval obchodní školu a roku 1910 byl zaměstnán jako výpomocný úředník na Městském úřadě v Železném Brodě. Rovněž měl nějaký čas pracovat na dráze – odtud přídomek „u dražanů“. Viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 31, 42, 109, 150; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 40.

[999] Pavlína Smrtková byla dcerou Pavlíny Smrtkové, znovu provdané Rydvalové z č. p. 77 (1875 – 1951), viz Usedlost č. p. 77. Dále srov. SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 42; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let.

[1000] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[1001] Funkci starosty dokázal obhájit ve třech po sobě jdoucích obecních volbách: listopad 1927, listopad 1931 a červen 1938. Nutno však dodat, že při posledních prvorepublikových volbách mu při shodném počtu hlasů

uskutečnit řadu záslužných podniků. K nejvýznamnějším patří rozhodně vybudování obecního vodovodu (1929), zavedení telefonu (1938 – veřejná hovorna umístěna v č. p. 77) nebo postavení požární nádrže na návsi, namísto dosavadní *„neestetické louže“* (1940).[1002]

Podstatnou proměnu v zažitém způsobu starostování Víta Mináře přinesly květnové události 1945 a ukončení druhé světové války. Dne 5. května 1945 (na Železnobrodsku vypuklo protiněmecké povstání již 3. 5. 1945)[1003] totiž zformovaný ONV Železný Brod pověřil k sestavení nového správního orgánu – místního národního výboru – v Horské Kamenici nikoliv jeho, nýbrž řídícího učitele Josefa Vaňka, kterého zároveň ustanovil předsedou MNV.[1004] Vytvořen byl sedmičlenný národní výbor, jehož první schůze se uskutečnila 7. května 1945. Členem tohoto MNV se stal i Vít Minář (jakožto jediný rolník), kterému bylo nadále ponecháno vedení obecního úřadu, včetně titulu starosty. Veškerá agenda však nejdříve musela projít rukama předsedy MNV. Nastala tak poměrně paradoxní situace, kdy vedle sebe vystupoval jak předseda MNV Josef Vaněk, tak i starosta obce Vít Minář.[1005]

Místní národní výbor byl záhy vnímám jako ilegální, neboť vznikl prakticky ještě před uzavřením kapitulace nacistického Německa. Proto o měsíc později, na *„společné schůzi všeho občanstva“* v hostinci u Novotných č. p. 4 (přítomno 38 občanů a člen ONV Železný Brod), která se uskutečnila dne 11. června 1945, byl stávající MNV rozšířen na dvanáct členů a poté jednohlasně všemi přítomnými schválen (*„řádně zvolen“*). Volba celého MNV tak nabyla právní formy a právoplatnosti. Při následné ustavující schůzi dne 13. června 1945 byl Vít Minář zvolen místopředsedou, přičemž obecní úřad (kancelářská agenda) setrval i nadále v jeho kompetenci.[1006] To však nemělo dlouhého trvání. Na počátku července se Vít Minář (stále byl obecně vnímám jako starosta) odstěhoval do pohraničí a dne 6. července 1945 předal obecní úřad předsedovi MNV Josefu Vaňkovi.[1007]

Čtyřčlenná rodina Minářových přesídlila do Krásného Lesa u Frýdlantu, kde Vít převzal do správy statek č. p. 78 o celkové výměře 29,80 hektarů půdy (rovněž se zde stal členem místní rolnické komise). V Horské Kamenici Minářovi zanechali napospas svému

---

s agrárníkem Josefem Sochorem (č. p. 17) pomohl los. Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 7. 10. 1923, 1. 11. 1927; kn 3, 1. 11. 1931, 24. 6. 1938; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 43.

[1002] SOkA Jablonec, f. AO HK, kn 3, inv. č. 3, 7. 5. 1938; Kronika I., s. 138; Srov. SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937; kt 16, inv. č. 10, J. VANĚK, *Místní vlastivěda obce*, 1942, s. 7.

[1003] Např. M. HAVLÍČEK, *Protifašistické hnutí*, Jablonec nad Nisou 1965.

[1004] Termíny *„Okresní národní výbor Železný Brod“* či *„místní národní výbor“* jsou převzaty přímo z dobových dokumentů, viz níže.

[1005] Podle instrukcí ONV Železný Brod měl předseda MNV starostenský úřad v obci převzít jen v tom případě, že starosta se v čase války nechoval a nejednal jako uvědomělý Čech, srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 12. Dále viz f. AO Horská Kamenice, kn 3, 7. 5. 1945.

[1006] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 11. 6. 1945, 13. 6. 1945.

[1007] Tamtéž, kn 3, 5. 7. 1945, 6. 7. 1945.

osudu domek č. p. 42 se stodolou a pozemky, které zpočátku užíval František Blažek, v roce 1946 je správcem opuštěné usedlosti uváděn Otakar Mach. Ze strany MNV bylo předpokládáno, že usedlost bude předána jednomu přídělci do trvalejšího užívání, k čemuž ale nakonec nedošlo. Ačkoliv nemovitosti zůstaly ve vlastnictví Minářů (v listopadu 1947 byly přepsány na dceru Emilii), musel se o jejich správu starat MNV.[1008] Dům č. p. 42 byl pronajímám. Na konci 40. let zde v podnájmu žila vdova na penzi Anna Šilhánová (1871, rozená Jiráková),[1009] poté zůstal neobýván a až v roce 1953 byl byt přidělen Anně Václavů (svobodná sestra Julie Sochorové z č. p. 17), která dosud bydlela v č. p. 58.[1010] Minářovic stodolu používal národní výbor jako skladiště.[1011]

Největší potíže nastaly s opuštěnými pozemky, které nájemci přestali užívat a tak zodpovědnost za jejich obdělávání a zabezpečení plnění vyměřených povinných dodávek spadla na MNV. Organizace práce byla při tom značně improvizovaná. Na jaře 1950 byla část půdy pronajata náměstkovi předsedy MNV Josefu Sochorovi, zbytek výměry pak „dobrovolně“ (brigádnicky) obdělali zemědělci s koňskými potahy: Josef Koňák (č. p. 7), zástupce zemědělského referenta Josef Novotný (č. p. 31) a plánovací referent MNV Bohumil Koňák (č. p. 76). V tomto roce bylo na tzv. Minářovsku vyseto 60 arů ozimého žita, 1 ha ovsa, 10 arů lnu, z pícnin 15 arů směsky na zelené krmení (směska obilnin a luštěnin). K tomu bylo třeba také obstarat 1,21 ha zatravněné orné půdy, trvalé louky, pastviny a lesy (výměry viz výše).[1012]

V dalším průběhu roku se o hubení plevelů postarali žáci školy, sklizeň sena provedli členové rady MNV. Dvě pracovní skupiny nejprve louky pokosily, následně pak seno obrátil a pohrabal Josef Sochor s vlastním koněm. Žně byly zvládnuty za použití samovazu (přitom bylo potřeba sehnat člověka, který dokázal dát samovaz do chodu), potah kromě Josefa Sochora poskytnul i Bohumil Koňák. Stavění panáků a výmlat obilí vykonali brigádníci z řad

[1008] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1946, Evidence vystěhovalých; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 31, 42, 109, 150.
[1009] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.
[1010] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 7. 1. 1953; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; kt 6, 1953, Změny v dodávkách za rok 1952, 16. 1. 1953.
[1011] Tamtéž, kt 3, 13. 4. 1954.
[1012] Ozimé obilí patrně ještě vysel některý z nájemců. V roce 1949 se na pozemcích od č. p. 42 sklízela pšenice, žito, oves, pozdní brambory, lněné semínko, rosený len, seno a zelená píce. Na usedlosti zbyl po majitelích hospodářských inventář: 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 pluh k parním oracím soupravám, 1 potahový válec, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční řezačka na píci a slámu, napájecí zařízení pro 3 kusy skotu. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 16. 2. 1950; kn 4, 18. 4. 1950, 20. 4. 1950,

občanů.[1013] Podzimní práce (orba) přišly na řadu až v listopadu, kdy již hrozily první mrazy, pozemky dostali za úkol zorat majitelé koní Josef Koňák (č. p. 7) a František Šilhán (č. p. 28).[1014]

Takovýto způsob hospodaření nebyl nikterak ideální a hlavně dlouhodoběji zvladatelný. Zatěžoval jak MNV, tak především samotné rolníky, kteří měli dost starostí se svými usedlostmi.[1015] Národní výbor se sice snažil pole od č. p. 42 někomu pronajmout, avšak stále neúspěšně. V roce 1952 nakonec zcela rezignoval na pěstování obilí i brambor a oseto bylo pouze 25 arů lnem, 10 arů svazenkou a 10 arů heřmánkem pravým (nutnou orbu opět provedli místní zemědělci s koňskými potahy). Červencová senoseč byla opět v režii funkcionářů MNV. Malorolníci do 2 hektarů Vladimír Minář z č. p. 16 (finanční referent), František Minář z č. p. 40 (zemědělský referent a místopředseda PV JZD) a František Koňák z č. p. 67 (člen MNV a zemědělské komise, předseda PV JZD, povoláním úředník Hospodářského družstva v Železném Brodě) dané pozemky obsekali, načež je koňským potahem posekal Josef Koňák (č. p. 7). Seno obracely místní ženy.[1016]

Od živočišné výroby bylo na usedlosti „u starostů“ zcela opuštěno. V souvislosti s hospodářským zvířectvem nastala zajímavá skutečnost v dubnu 1950. Minářovi si tehdy zažádali na MNV v Horské Kamenici, zda by jim do pohraničí mohla být z jejich usedlosti převezena sláma, poněvadž ve svém novém působišti neměli čím krmit a podestýlat dobytek.[1017]

Záležitost Minářovska byla nakonec vyřešena na podzim 1952. Po neúspěšném zářijovém náboru do JZD se MNV rozhodl rozdělit veškerou ladem ležící nebo nedostatečně obdělávanou půdu v obci mezi jednotlivé zemědělce – vedle pozemků Emy Minářové se také jednalo o pozemky starého rolníka Františka Dufka (č. p. 14), který již na hospodaření nestačil. Zatímco Dufkova půda byla zemědělcům přikázána nuceným pachtem (viz Usedlost č. p. 14), parcely Emy Minářové si zájemci rozebrali na základě běžné (dobrovolné) nájemní smlouvy. Z rolníků s výměrou nad 5 hektarů zemědělské půdy to byli Josef Sochor č. p. 17 (od Minářů si vzal do nájmu 0,51 ha zemědělské půdy: 0,15 ha orné, 0,07 ha louky, 0,29 ha

[1013] Práce byly směřovány na víkendové dny, kdy bylo doma více občanů, kteří pracovali mimo obec. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 17. 5. 1950, 26. 5. 1950, 8. 6. 1950; 8. 7. 1950, 15. 8. 1950.
[1014] Tamtéž, kn 4, 3. 11. 1950.
[1015] MNV v téže době řešil podobným způsobem i obdělávání půdy Františka Dufka (č. p. 14), který z důvodu svého stáří nestačil zemědělskou výrobu sám zajistit. Viz Usedlost č. p. 14.
[1016] Seno bylo nakonec splněno na 100 %, len (ačkoliv byl dvakrát naset) nevzešel kvůli velkému suchu. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 20. 4. 1951, 12. 3. 1952, 23. 4. 1952, 2. 7. 1952; kt 6, 1953, Změny v dodávkách za rok 1952, 16. 1. 1953.
[1017] Rada MNV ponechala tuto věc na rozhodnutí ONV. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 26. 4. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Změny v dodávkách za rok 1952, 16. 1. 1953.

pastviny), František Šilhán č. p. 28 (1 ha zem. půdy: 0,84 ha orné, 0,16 ha louky), Josef Tulach č. p. 3 (0,41 ha zem. půdy: 0,35 ha orné, 0,06 ha trvalé louky) a Ladislav Votrubec č. p. 30 (0,35 ha orné). Jeden zemědělec patřil do velikostní skupiny 2 – 5 hektarů: Josef Blažek č. p. 73 (pronajal si 1,22 ha zem. půdy: 1,05 ha orné, 0,12 ha louky, 0,05 ha pastviny) a část pozemků si najali tři drobní majitelé půdy s výměrou pod 2 hektary: předseda MO KSČ Antonín Vávra č. p. 20 (0,20 ha louky), Jan Sochor č. p. 63 (0,08 ha orné půdy) a tehdejší předseda MNV Petr Sochor č. p. 69 (0,12 ha orné půdy).[1018]

Nájemci drželi tyto pozemky až do podzimu 1957,[1019] kdy bylo v Horské Kamenici založeno JZD. Následně pak proběhlo jednání o začlenění opuštěných pozemků, jejichž majitelé žili mimo obec, do společného hospodaření. Všichni tito vlastníci byli vyzváni ke vstupu do družstva, anebo k zajištění obhospodařování své půdy. V případě usedlosti č. p. 42 se nakonec majitelka Ema Minářová členkou JZD nestala, což ale nijak nebránilo tomu, aby její majetek – pozemky a stodolu – užívalo JZD pro své potřeby.[1020] Domek stále obývala Anna Václavů a to až do svého úmrtí v dubnu 1958.[1021]

Stavení příliš dlouho opuštěné nezůstalo, dne 20. května 1958 se totiž do něho vrátili jeho skuteční majitelé a dřívější obyvatelé Vít Minář s manželkou Pavlínou, synem Jiřím a malou vnučkou Růženou, kteří byli údajně z Krásného Lesa vystěhováni po vyvlastnění svého statku jako tzv. kulacká rodina.[1022] Vít nastoupil do zaměstnání ve Výkupním závodu v Železném Brodě, kde pracoval dva roky, a poté odešel do důchodu.[1023] Pozemky od usedlosti byly mezitím v roce 1959 přiděleny do užívání Bohumilu Sochorovi (č. p. 58), který vystoupil z JZD a dostal je tak jako náhradu za svoji původní držbu. Jelikož tuto půdu odmítal přijmout a obdělávat, ujal se jí na jaře 1960 Vít Minář – bez vědomí a souhlasu MNV.[1024] V červenci 1960 si Vít navíc podal žádost o vrácení své bývalé stodoly, případně celé

[1018] Celkem tedy bylo rozebráno 3,89 ha zemědělské půdy (2,94 ha půdy orné), viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.
[1019] V roce 1956 byly uzavřeny nové nájemní smlouvy na dobu šesti let: J. Sochor 0,54 ha zem. – 0,42 ha orné, F. Šilhán 1,14 ha zem. – 0,51 ha orné, L. Votrubec 0,96 ha zem., J. Tulach 0,41 ha zem. – 0,15 ha orné, Kamil Zeman (č. p. 49) 0,40 ha zem. – 0,33 ha orné. Dohromady 3,45 ha zem. – 1,41 ha orné půdy. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.
[1020] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957, 12. 2. 1958; kt 1, inv. č. 1, 21. 9. 1957; kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958.
[1021] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.
[1022] Ema Minářová, dcera Víta Mináře a matka Růženy, si v Krásném Lese vzala život z nešťastné lásky. Majetek v Horské Kamenici – usedlost č. p. 42 – po ní dne 13. 6. 1958 zdědila nezletilá dcera Růžena (v září 1958 nastoupila v Horské Kamenici do první třídy), jejíž opatrovníkem byl děd Vít. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 6; TÝŽ, *Horská Kamenice 3.*, s. 165; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 31, 42, 109, 150; SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 143.
[1023] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 30. 5. 1958; f. OŠ Horská Kamenice, kn 143 – 146. Jaké povolání vykonával syn Jiří není jasné, v pozdější době byl invalidním důchodcem, viz f. MNV Horská Kamenice, Dokončení kolektivizace půdy v r. 1974 (nezpracováno).
[1024] Blíže viz kapitolu Usedlost č. p. 17 a 58.

usedlosti zpět do soukromého užívání. Členská schůze JZD s tím souhlasila a navrhla vyčlenit a předat půdu od č. p. 42 tak, aby mohli Minářovi začít od 1. října soukromě hospodařit. Proti tomu se však postavil zemědělský odbor rady ONV, který doporučil od této myšlenky upustit, poněvadž by zde nebyly předpoklady k řádnému zajištění a plnění výrobních úkolů. To se také stalo a nadále tak Vít Minář trval jen na vrácení své stodoly, o níž velmi stálo i JZD, neboť jí užívalo ke skladování strojených (umělých) hnojiv.[1025]

Na jaře 1961 se Pavlína s Vítem ucházeli o pozemky samostatně hospodařícího malorolníka Stanislava Svárovského (č. p. 5), jehož manželka Růžena byla z JZD v roce 1959 vyloučena. Pro oba nemocné manžele představovalo zemědělství velikou zátěž, a proto se chtěli své usedlosti zbavit. K dohodě s Minářovými ale nedošlo, neboť měli zájem jen o dvě parcely, nechtěli převzít celou výměru ani krávu, kterou Svárovští rovněž nabízeli.[1026]

Nakonec přece jen začali Minářovi samostatně hospodařit na svých pozemcích, i když na poměrně menší výměře, než ve skutečnosti vlastnili. Obdělávali půdu o velikosti 1,57 hektarů zemědělské a 0,24 hektarů orné půdy, což stačilo pouze jako doplněk jejich obživy.[1027] Po smrti rodičů (Vít zemřel v roce 1966, Pavlína v roce 1969) hospodařil jejich svobodný syn Jiří (1925 – 1996), který jako soukromník vydržel a dočkal se listopadu 1989. Nic na tom nezměnil ani pokus o dokončení kolektivizace půdy v Československu, k němuž bylo přistoupeno v první polovině 70. let. V Horské Kamenici byla tato záležitost řešena v březnu 1974, přičemž místní JZD neprojevilo o Minářovy pozemky zájem, z důvodu jejich nevhodné a nepřístupné poloze (nebyly by ku prospěchu).[1028]

[1025] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 17. 6. 1959; kt 1, inv. č. 4, členská schůze 29. 7. 1960; členská schůze 7. 10. 1960, 1. 11. 1960, členská schůze 11. 11. 1960, 15. 11. 1960, 22. 11. 1960. Otázka stodoly nebyla zcela zjasněna ani v roce 1963, kdy v červnu nechal Vít Minář u stodoly odstranit část nakládací rampy pro dobytek, kterou zde kdysi postavil MNV, a poté ji odmítal dát do původního stavu. Viz f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, členská schůze 21. 6. 1963, členská schůze 15. 10. 1963, členská schůze 21. 12. 1963.

[1026] Také z dodávkových povinností se Minářovi uvolili plnit jen vepřové maso a seno (nikoliv brambory, mléko a vejce). Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 36, 26. 4. 1961.

[1027] Patrně šlo jen o část pozemků přidělených Bohumilu Sochorovi (viz výše). Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 6, 29, 40; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 37, 22. 9. 1964.

[1028] V této době dodával Jiří Minář pouze maso: v lednu 1975 držel 3 slepice, 1 kozu a 2 býky, v červenci toho roku 4 slepice, 2 býčky, 1 jalovici a 1 býka. Samostatně hospodařili také příbuzní Minářů – Berkovi z č. p. 46, kteří byli z JZD v roce 1959 vyloučeni (viz tam). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Dokončení kolektivizace půdy v r. 1974 (nezpracováno); Soupis hospodářského zvířectva 1976 – 1978 (nezpracováno); f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 40.

6.22. Usedlost č. p. 49 (st. 15) „u Strnadů“ (staré „Šrejmovsko“): 3,63 ha zem. – 2,88 ha orné, 3,15 ha les hospodář Kamil Zeman (1909 – 1967)

Usedlost č. p. 49, dnes již zbořeniště (p. 1244), stála na východním okraji vsi přibližně 50 metrů nad tehdejší školou (č. p. 74), sousedila s č. p. 16 a přes cestu s č. p. 24. Nejspíše v roce 1790 nechal stavení postavit František Šrejma, jehož syn zde pak žil do roku 1818. V letech 1820 – 1864 byli majiteli Strnadovi (původem ze Spálova). Po nich se tu usadili Svárovští, kteří usedlost drželi až do roku 1930, kdy ji koupili Josef a Žofie Salabovi z č. p. 34. V roce 1939 zemřel Josef Salaba, načež pozůstalá vdova Žofie v srpnu 1941 majetek postoupila dceři Žofii (1920) a jejímu manželovi Jaroslavu Vyhlídkovi (1912).[1029] Mladému páru se záhy narodily dvě dcery Jaroslava (1942) a Marie (1943), společně s rodinou navíc žila matka a neprovdaná sestra hospodyně: výměnkářka Žofie Salabová (1890) a Bohumila Salabová (1918). Obživa celé domácnosti plynula ze zemědělství, k hospodářství náleželo 4,50 hektarů zemědělské půdy a 3,15 hektarů lesních pozemků.[1030]

Vyhlídkovi na své usedlosti příliš dlouhou dobu nehospodařili. Po druhé světové válce se totiž v červnu 1945 všech šest členů domácnosti odstěhovalo do pohraničí, konkrétně na Frýdlantsko do Horní Řasnice, kde Jaroslav Vyhlídko převzal statek č. p. 212 o celkové výměře 19,26 hektarů. Správy jejich opuštěných nemovitostí v Horské Kamenici (hospodářské stavení a pozemky) se bezprostředně poté ujal Kamil Zeman, který se právě do Horské Kamenice přiženil, když si vzal Boženu Babkovou ze sousedního č. p. 16.[1031] Manželé Zemanovi usedlost užívali do roku 1948, následný rok zde pak hospodařil Vít Malina, aby se sem od roku 1950 opět vrátili Zemanovi.[1032]

[1029] Usedlost č. p. 34 (Salabovi ji vlastnili od roku 1912, kdy se do Horské Kamenice přistěhovali z Dlouhého) byla v roce 1939 prodána Josefu a Pavle Mužíčkovým z č. p. 10. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 71, 80; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 34, 49, 93, 108; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 3; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1030] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, 1946, Evidence vystěhovaných do pohraničí.

[1031] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv.č. 3, 1. 8. 1945; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1946, Evidence vystěhovaných do pohraničí; MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let.

[1032] Do č. p. 49 se podruhé nastěhovali v době mezi únorem a květnem 1950. Srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 25. 5. 1948, 10. 9. 1949; Kronika I., s. 149; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399.

Kamil Zeman (1909 – 1967) a Božena Zemanová (1913 – 1989)[1033] byli na usedlosti č. p. 49 pouze jako nájemci, skutečnými vlastníky totiž i nadále zůstávali odstěhovavší se manželé Vyhlídkovi. Pronajaté pozemky zahrnovaly 3,63 hektarů zemědělské půdy (2,88 ha orná půda, 0,43 ha trvalé louky, 0,32 ha pastviny) a 3,15 hektarů lesa. Z této celkové výměry však Zemanovi některé parcely pronajímali Josefu Sochorovi z č. p. 17 (0,35 ha orné půdy a 0,05 ha pastvin), takže ve skutečnosti hospodařili na 3,23 hektarech zemědělské a 2,53 hektarech orné půdě.[1034] Co se týče hospodářského zvířectva, v hospodářství se pohybovalo od tří do pěti kusů skotu (z toho jedna až dvě krávy), dvě kozy a kolem deseti slepic s kohoutem. K tahu byl užíván vůl.[1035]

Veškerou práci na usedlosti museli zastat oba manželé sami,[1036] přičemž Kamil Zeman vedle rolnictví vykonával ještě vedlejší povolání v podobě výpomocného dělníka v n. p. PBZ – do roku 1953 v Jesenném, poté v Železném Brodě (před rokem 1945 pracoval pouze v průmyslu). Jeho pracovní vytížení a možná i méně zkušeností se zemědělskou výrobou byly patrně příčinou toho, že při obdělávání půdy a plnění povinných dodávkových úkolů občas zaostával. Nebylo to však natolik vážné, aby musel být z průmyslu propuštěn. Vystaven byl „pouze“ nejrůznějšímu přesvědčování ze strany MNV a patrně i závodní rady ROH, která na něho měla v otázce plnění dodávek působit přímo na pracovišti v továrně.[1037]

Veřejného života se Zemanovi téměř vůbec nezúčastňovali. Kamil Zeman sice byl členem KSČ, na správě v obci se podílel jen krátkou dobu v roce 1948 jako člen místní

[1033] Rodiče Boženy, František a Josefa Babkovi, se do Horské Kamenice přistěhovali v roce 1913 z Proseče. V obci koupili usedlost č. p. 16, včetně 1,46 ha zemědělské půdy a 0,65 ha lesa. Kromě drobného rolnictví pracoval František jako dělník v přádelně bavlny firmy Liebieg & Co. v Železném Brodě. V roce 1948 převzala č. p. 16 Božčina sestra Josefa se svým manželem Vladimírem Minářem (původem z č. p. 40). Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 69; Srov. SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937; f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 16; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 16.

[1034] Karel Zeman uzavřel nájemní smlouvu na dobu šesti let, v roce 1956 ji pak prodloužil o dalších šest roků (dům se stodolou, ovšem bez pozemků, Zemanovi do svého vlastnictví odkoupili až v 80. letech), srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada 3. 5. 1956; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 71. Dále viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953.

[1035] Kamil Zeman spolu se Stanislavem Koňákem (č. p. 48) byli jediní ze skupiny rolníků do 5-ti ha zemědělské půdy, kteří vlastnili volský potah (ostatní využívali pouze kravské síly). V roce 1950, kdy ještě Zemanovi vola nedrželi, měl Kamil Zeman propůjčen koňský potah od místopředsedy MNV Josefa Sochora (č. p. 17). Vybavení usedlosti č. p. 49 v roce 1950: 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový kultivátor, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 ruční odstředivka. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 3. 11. 1950; f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[1036] Manželský pár zůstal bezdětný, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[1037] Božena Zemanová prý byla špatnou hospodyní. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 4. 5. 1951; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

rolnické komise. Z masových organizací NF byl organizován v MJ ČSPO.[1038] Jeho vztah ke kolektivizaci byl ovlivněn tím, že nevlastnil žádnou půdu. Proto se nijak nebránil tomu, aby byla usedlost č. p. 49 dána do JZD, ovšem jen bez pracovních sil.[1039]

Po ustavení JZD v Horské Kamenici na podzim 1957 byla také řešena otázka půdy od usedlosti č. p. 49, jejíž majitelé Vyhlídkovi žili mimo obec. Především šlo o to, jakým způsobem hodlají tuto půdu obdělávat, přičemž ze strany JZD byla vedena snaha, aby s usedlostí vstoupil do družstva odpovídající počet pracovních sil. Nakonec však byly příslušné pozemky do družstevního hospodaření začleněny i přesto, že se nikdo z Vyhlídků do vsi nevrátil. Místo nich se družstevnicí stala dosavadní nájemnice Božena Zemanová.[1040] Její manžel Kamil nadále pracoval v průmyslu a družstvu vypomáhal jen jako brigádník během špičkových zemědělských prací.[1041]

[1038] Kamil Zeman nebyl ani organizován v JSČZ. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 30. 5. 1948, 29. 3. 1949, 1. 8. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Seznam členů a funkcionářů v obci Horská Kamenice, 27. 7. 1949; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[1039] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1040] JZD Horská Kamenice využívalo od usedlosti č. p. 49 pouze pozemky. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958; inv. č. 1, 21. 9. 1957; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957.
[1041] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957; kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958.

6.23. Usedlost č. p. 5 (st. 56) „u Hnízdilů“ nebo „u Staniků“: 3,27 ha zem. – 2,16 ha orné, 2,33 ha les hospodář Stanislav Svárovský (1901 – 1982)

Usedlost č. p. 5 stojí těsně pod silnicí hned vedle usedlosti č. p. 28, přes silnici sousedí s usedlostí č. p. 29. Hospodářské stavení na tomto místě stálo již v roce 1547, rod Hnízdilů, po němž tu zbyl přídomek, zde žil v letech 1749 – 1863. Přímo od nich koupili usedlost manželé Jan a Petronila Svárovští.[1042]

Příslušník tohoto rodu Svárovských se poprvé v Horské Kamenici objevuje od roku 1820, kdy se do č. p. 9 k Terezii Bradáčové přiženil Petr Svárovský z Hamrsk. Jeho rodina zde příliš dlouho nepobyla a během druhé poloviny 20. let 19. století přesídlila do Slané u Semil. Přibližně o třicet let později se do Horské Kamenice vrátil Petrů syn Jan (1830 – 1904). Ve vsi si totiž vyhlédnul nevěstu Petronilu Novákovou (1832 – 1913), která v té době žila ve stejné chalupě č. p. 9 jako kdysi Janova matka, a v květnu 1853 se uskutečnila veselka. Mladý pár se usadil v č. p. 9 „u Jermisů“, kde vydržel deset let až do roku 1863. V tomto roce koupili Svárovští usedlost č. p. 5, kam se posléze přestěhovali. V roce 1875 ještě ke svému majetku přikoupili usedlost č. p. 20 („u Šlechtů“ nebo „Slaňáků“).[1043]

V roce 1892 převzal č. p. 20 jejich mladší syn Josef (1866) s manželkou Františkou, rozenou Boučkovou z Držkova (1869), kteří zde bydleli se svými dětmi Josefem (1894) a Stanislavem (1901).[1044] Po Františčině úmrtí v roce 1903 se o malé syny musel postarat sám vdovec Josef, jemuž přitom pomáhala jeho matka Petronila. Ta žila v č. p. 5 společně s manželem Janem a starším synem Janem (1855 – 1911), jenž byl od roku 1894 majitelem této usedlosti.[1045] Obživa obou domácností plynula z několika zdrojů. Jednak to bylo zemědělství, každý z bratrů hospodařil na svém drobném hospodářství (chalupníci), dále to byla košíkářská živnost, kterou vedl otec Jan v č. p. 5 a oba bratři mu pomáhali, později pak oba pletli koše samostatně. Josef Svárovský ještě navíc provozoval v č. p. 20 kramářský obchod a na počátku 20. století byl obchodníkem se sklem (faktorem).[1046]

[1042] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 85 – 86.

[1043] *Tamtéž*, s. 81; TÝŽ, *Horská Kamenice 3.*, s. 100, 104; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 5, 20; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1044] Před oběma syny se manželskému páru narodily dvě dcery, které však záhy zemřely: jednoměsíční Františka 9. 11. 1892, devítinedělní Marie 15. 10. 1893. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 163; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1045] Jan Svárovský se předtím údajně přiženil do Bozkova, do Horské Kamenice se vrátil jako vdovec. Srov. SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 5.

[1046] Obchod v č. p. 20 fungoval od roku 1896 a údajně se v něm prodávaly lihoviny, viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 19. Po smrti Jana Svárovského převzal č. p. 5 v roce 1912 bratr Josef, dům byl pronajímán a později užíván jako Josefova košíkářská dílna. Srov. SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání

V červnu 1920 si Josefův starší syn Josef vzal Marii Šourkovou ze Zbytků (obec Zásada), přičemž od otce převzal č. p. 20 do svého vlastnictví. Jeho manželce Marii se ale v Horské Kamenici příliš nelíbilo a tak se na sklonku 20. let z obce spolu se synem Josefem (1921) odstěhovali a č. p. 20 bylo nakonec v roce 1932 prodáno manželům Antonínu a Emilii Vávrovým.[1047] Mladší syn Stanislav se oženil pravděpodobně krátce před rokem 1927 s Boženou Pivrncovou z Mukařova, která mu záhy porodila syna Stanislava (1927) a poté Břetislava (1929). V této době žila rodina patrně ještě v č. p. 20, v prosinci 1929 pak Stanislav od otce odkoupil usedlost č. p. 5, kam se po zevrubné rekonstrukci všichni nastěhovali.[1048]

Na počátku 30. let Božena Svárovská zemřela (nejspíše v roce 1931) a vdovci Stanislavovi „zůstali na krku“ dva malí chlapci. Velmi citelná absence ženské ruky v domácnosti však netrvala příliš dlouho, neboť narozdíl od svého otce se Stanislav v únoru 1932 znovu oženil s Růženou Simonovou z Lubné u Poličky (1901), v té době děvečkou v nedalekém Jesenném. O rok později se jim narodila dcera Růžena (1933). Spolu s rodinou žil pod jednou střechou také Stanislavův otec Josef, který zemřel v květnu 1946.[1049] Obživa celé domácnosti byla zajišťována zemědělskou výrobou a tradičně košíkářským řemeslem, jemuž se Stanislav vyučil přímo u otce. Jedna místnost v domku byla navíc pronajímána družstvu Svépomoc Železný Brod, které zde provozovalo konzum (od roku 1950 Pohorské konsumní družstvo Semily, po roce 1957 JEDNOTA, lidové spotřební a výkupní družstvo se sídlem v Semilech).[1050]

---

lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 5; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1047] Marie svému manželu opakovaně utíkala ke svým rodičům do Zbytků. Již v září 1922 proto odkoupil č. p. 20 od syna zpět Josef starší, v dubnu 1923 se nemovitost zase vrátila Josefovi mladšímu, který ji však v dubnu 1930 prodal Vlastě Bukvicové. To nemohl otec Josef přenést přes srdce, proto hned v červenci 1930 usedlost vykoupil a v srpnu 1930 ji postoupil Boženě, manželce mladšího syna Stanislava. Po jejím úmrtí však bylo č. p. 20 definitivně prodáno Vávrovým (Antonín Vávra, pozdější předseda MO KSČ, pocházel z Kotelska a do Horské Kamenice se přiženil do č. p. 65 k Jegrovým). Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 20; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 35.

[1048] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 5.

[1049] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; Pamětník R.B.1933, Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005, archiv autora.

[1050] Krámek byl v provozu v letech 1922 – 1963, v 50. letech v něm bylo možné koupit v omezeném výběru nejdůležitější potravinářské zboží, cigarety, lahvové pivo. Dlouholetým prodavačem tu byl Josef Mužíček (č. p. 10, později č. p. 34), který krám vedl až do roku 1957. Po něm do konce března 1957 prodávala Anna Kousalová z Malé Horky, od dubna do května 1957 z ochoty tři hodiny denně Marie Rydvalová (č. p. 77) a začátkem června několik dní Olga Schneidrová (č. p. 72). V polovině června 1957 se prodejny definitivně ujala Eva Minářová (č. p. 40). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 194, 211, 231, 263; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 1946; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 146, inv. č. 458, sign. 670; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 19; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 85.

V hospodářství pracoval především Stanislav s manželkou Růženou a takřka do své smrti také Josef, který pomáhal nejen v zemědělství, ale i při pletení košů. Děti se po druhé světové válce doma příliš nezdržovaly a postupně se z Horské Kamenice natrvalo odstěhovaly. Nejstarší, zdravotně handicapovaný, syn Stanislav se vyučil hodinářskému řemeslu u hodináře Hauzy v Železném Brodě, ostatní potomci se na důrazné přání otce Stanislava dali na studia. Břetislav po absolvování učitelského ústavu v Jičíně začal učit v severním pohraničí (Severní). Učitelskou kariéru si zvolila i nejmladší dcera Růžena, která v roce 1951 dokončila reálné gymnázium v Turnově (přes studia zde bydlela v podnájmu), poté během prázdnin absolvovala kurz pro přípravu učitelů a od ledna 1952 nastoupila na školu ve Varnsdorfu. V 50. letech tak zůstali manželé Stanislav a Růžena na usedlosti osamoceni, pouze v době žní jim přijížděla vypomáhat dcera Růžena.[1051]

Usedlost č. p. 5 byla pouze drobným hospodářstvím, patřilo k ní 3,27 hektarů zemědělské půdy (2,16 ha orná půda, 0,88 ha trvalé louky, 0,08 ha pastviny a 0,15 ha vrbových prutníků) a 2,33 hektarů lesa. V živočišné výrobě Svárovští obvykle chovali dva až tři kusy skotu (z toho vždy dvě krávy), dvě kozy a do patnácti slepic s kohoutem (v roce 1950 drželi navíc jednu husu). Stanislav rovněž včelařil. Jakožto malorolník obdělával pozemky kravským potahem, přičemž zapřahal obě své krávy.[1052] V plnění zemědělských dodávek stačil držet krok, i když vlivem potíží ve svém druhém zaměstnání (viz níže) a s přibývajícím věkem a hlavně zhoršujícím se zdravotním stavem obou manželů to šlo stále hůře a občas se to neobešlo bez přesvědčovaní ze strany příslušných orgánů.[1053]

Jak již bylo uvedeno, Stanislav Svárovský byl košíkář. Tuto soukromou živnost provozoval především přes zimní období, přičemž se zaměřoval na výrobu košů ze zeleného proutí, určených pro zemědělce. Příjem z hospodářství a košíkářské živnosti zcela postačil ke krytí všech životních potřeb rodiny. Zásadní změna však nastala na přelomu let 1952/1953. Z důvodu socialisace řemesel a živností v semilském okrese byl Stanislav donucen zapojit se jako košíkářský dělník do socialistického sektoru komunálního podniku v Železném Brodě

[1051] Od března 1954 byla provdána za Stanislava Bělocha, učitele ve Varnsdorfu. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 141, 151, 159, 166, 191; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005, archiv autora.

[1052] V roce 1950 byl na usedlosti, vyjma drobného hospodářské nářadí, 1 elektromotor (3 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka. Domácnost byla v té době jako jediná v obci vybavena elektrickou pračkou na praní prádla. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[1053] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

(OSKP) a jeho soukromá živnost, mimochodem poslední v obci, byla následně dnem 1. 2. 1953 výměrem ONV v Semilech zrušena. V komunálu příliš neprosperoval, o nákup materiálu i o prodej výrobků se musel i nadále starat sám, navíc následkem nemocenského pojištění a jiných režijních poplatků došlo ke zvýšení cen výrobků a tím pádem k poklesu jejich odbytu.[1054]

Proto již na podzim 1953 zanechal rodového košíkářského řemesla a nastoupil k ČSAD v Železném Brodě. Zde pracoval jako člen závodní stráže – noční hlídač (k čemuž si v září 1953 pořídil šedou krátkosrstou fenu Astu) a přes den postačil obstarávat svoji zemědělskou usedlost. V lednu 1955 byl však přeložen k výkonu služby do vzdálenějšího Turnova a navíc mu byly přiděleny denní směny. To bylo nad Stanislavovy síly i možnosti (zdravotní stav, ztráta času cestami, práce přes den) a tak v únoru 1955 rozvázal s ČSAD pracovní poměr.[1055]

Rozhodl se zažádat radu MNV o potvrzení povolení k zaměstnání v průmyslu (vydání tzv. převodky). Rada MNV na to zpočátku nechtěla přistoupit (...*v dnešní době není možno zemědělské pracovní síly odčerpávat ze zemědělství, když jich je velký nedostatek*...), nakonec ale souhlasila pod podmínkou, že se Stanislav Svárovský zaváže řádně obdělávat své hospodářství a plnit dodávky a že učiní zástav dvou selat, aby mohl splnit loňskou nedodávku vepřového masa. Proti se však postavil ONV v Semilech, resp. jeho odbor pracovních sil a okresní komise pro nábor pracovníků do zemědělství, který nástup do průmyslové výroby Stanislavovi nepovolil a navrhl, aby byl jako košíkář opět začleněn do socialistického sektoru OPK Semily, anebo aby jeho košíkářskou živnost převzal pod svoji správu MNV Horská Kamenice. Místní národní výbor s touto variantou nesouhlasil, navíc Stanislav Svárovský kontroval další žádostí na ONV o vrácení soukromé košíkářské živnosti, což ale bylo v této době prakticky nepřípustné. Nakonec celá kauza skončila tím, že Stanislav nastoupil do zaměstnání u ČSD Tanvald, kde pracoval až do 60. let (v červnu 1955 tak mohl hlídací fenku Astu prodat).[1056]

[1054] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1953; kt 6, inv. č. 57, Výměr ONV v Semilech 24. 1. 1953; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 177.

[1055] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Soupis psů; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 482, inv. č. 1173, Žádost St. Svárovského k ONV o vrácení košíkářské živnosti, 1. 4. 1955.

[1056] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada MNV 3. 3. 1955, 7. 4. 1955; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 482, inv. č. 1173, Žádost St. Svárovského k ONV o vrácení košíkářské živnosti, 1. 4. 1955; kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení, 1957.

Velice aktivní byl Stanislav Svárovský ve veřejné správě obce. Za první republiky se sice ještě příliš neangažoval, pouze v září 1940 je zaznamenán jako náhradník do obecního zastupitelstva,[1057] jeho chvíle přece jen přišla po roce 1945 a především pak v 50. letech. Do MNV byl nominován již po květnových parlamentních volbách v roce 1946 a to za národní socialisty. Na ustavující schůzi nově utvořeného MNV dne 27. června 1946 se však svého mandátu vzdal pro blíže nespecifikované osobní rozpory se staronovým předsedou národního výboru, ředitelem školy Josefem Vaňkem (KSČ).[1058]

Co bylo zmařeno v roce 1946, stalo se o dva roky později. Na počátku roku 1948 Stanislav přestoupil ke KSČ[1059] a hned v březnu nahradil v MNV jedinou „oběť" poúnorové „očisty" v Horské Kamenici – odvolaného lidovce Ladislava Votrubce (č. p. 30), přičemž se dokonce uvolil převzít předsednictví v MNV. Rovněž se stal členem MAV NF.[1060] V úřadu předsedy ale dlouho nevytrval. Již na počátku června 1948 podal ze zdravotních důvodů demisi, jenž byla nakonec ještě zažehnána udělením zdravotní dovolené, kterou čerpal od 19. srpna do konce září (zastupoval ho místopředseda Josef Sochor č. p. 17). Těsně před Vánoci pak již definitivně rezignoval, což bylo dne 29. prosince 1948 na schůzi rady MNV jednomyslně přijato a MO KSČ odvolala Stanislava Svárovského nejen z předsednictví, ale i z členství v MNV.[1061]

Odchod z MNV nebyl rozhodně žádnou překážkou tomu, aby se Stanislav Svárovský nemohl zapojit do správy obce, ba naopak. Patrně nejvíce se v následném období uplatňoval v oblasti zemědělské výroby, neboť na počátku roku 1949 byl jmenován místním lidovým

[1057] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 15. 9. 1940.
[1058] Josef Vaněk totiž odmítal přijmout funkci předsedy MNV kvůli tomu ..., *že nemůže pracovat se St. Svárovským ze svých vlastních důvodů.* Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 27. 6. 1946.
[1059] Zprvu byl veden pouze jako kandidát, převod za řádného člena KSČ byl byrem OV KSČ posvěcen až v prosinci 1953, viz SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 30, 7. 12. 1953.
[1060] V Horské Kamenici hledali marně zájemce o post předsedy MNV již od listopadu 1947, nikdo v obci ji však nechtěl převzít. Podle pamětnice R.B.1933 byl na Stanislava Svárovského ze strany místních komunistů činěn nátlak, aby vstoupil do KSČ a stal se předsedou MNV. Hrozili mu přitom, že vyhodí dětí ze školy, anebo že nebude moci vybírat vázané vklady na jejich studium. Viz Usedlost č. p. 11+38; Usedlost č. p. 30; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 17. 3. 1948; f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 3. 1948, 21. 5. 1948, 20. 11. 1954; Pamětnice R.B.1933, Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005 a leden 2010, archiv autora. Obavu o místo, o životní úroveň či politický tlak uvádí historik Karel Kaplan jako nejčastější motivy masového přílivu členů do KSČ po únoru 1948, které dokonce převažovaly nad touhou po kariéře, viz K. KAPLAN, *Kronika komunistického Československa 4.*, s. 11.
[1061] Oznámení o rezignaci zaslal Stanislav Svárovský ONV a MAV NF, nikoliv MO KSČ, což mu bylo vytknuto jako nesprávný postup (do MNV ho vyslala komunistická strana). Zde je patrné, že vztahy mezi ním a vedením místních komunistů (v čele s Antonínem Vávrou) nebyly nijak optimální. Celkový vývoj událostí by mohl potvrzovat výpověď pamětnice o tom, že Stanislav Svárovský při vstupu do KSČ a při převzetí předsedy MNV nejednal zcela o své svobodné vůli. Viz SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, 2. 6. 1948, 21. 12. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 19. 8. 1948, 29. 9. 1948, 29. 12. 1948.

agronomem.[1062] Z tohoto titulu pak působil v řadě místních komisí a nejrůznějších správních orgánech: od prosince 1950 předseda sběrové komise, od února 1951 člen obecní komise škodových zábran, v roce 1951 člen plánovací pětky (měla na starosti vypracování žňového a výmlatové plánu) a předseda žňové komise (dohlížela na řádný průběh sklizně, výmlatu a výkupu), od prosince 1951 náhradník do trestní komise MNV,[1063] od ledna 1952 člen rozpisové komise (na jednotlivé zemědělce rozepisovala z okresu zaslaný plán výroby a výkupu v živočišné a rostlinné výrobě pro daný hospodářský rok),[1064] od března 1952 člen zemědělské komise, březen až květen 1953 jeden ze zpracovatelů lístkové agendy (vázaný trh).[1065] K tomu se účastnil různých skupinově organizovaných zemědělských prací v obci, například jako jeden z vedoucích při hledací službě mandelinky bramborové.[1066]

Uvedený výčet aktivit není kompletní, další okruh Stanislavovy působnosti totiž vyplýval z toho, že byl od konce roku 1949 předsedou SČSP. Přestože po celá 50. léta tato organizace pod jeho vedením nevykazovala příliš velkou činnost (*její existence nebyla pociťována*),[1067] z pozice zástupce SČSP usedl Stanislav Svárovský v lednu 1950 v osvětové komisi při MNV (od listopadu 1950 komise pro školství, osvětu a tělesnou výchovu) a v srpnu 1951 se dostal do rozpočtové komise.[1068]

V květnu 1953 se Stanislav Svárovský opět vrátil do MNV, tentokráte pouze do pléna, v němž vydržel jeden rok do voleb v roce 1954.[1069] Po nich pokračoval již jen jako zástupce občanů (a pochopitelně jako místní agronom a předseda SČSP) ve stálé komisi pro hospodářství, výstavbu a sběr (byl tzv. sběrovým hospodářem), ve stálé komisi finančně rozpočtové a také v soutěžní komisi, která měla korigovat okresem propagované budovatelské soutěžení mezi obcemi (v případě Horské Kamenice se jednalo o sousední obec Hrubou

[1062] Instituce místních lidových agronomů byla na vsích zavedena v souvislosti s I. pětiletým plánem, jejich úkolem bylo zajištění co největší spolupráce mezi MNV a rolníky tak, aby byly stanovené úkoly v zemědělství plněny. Stanislav Svárovský vykonával tuto funkci až do podzimu 1957, kdy bylo v obci ustaveno JZD. Viz SOkA Jablonec, f. MAV NF Horská Kamenice, nezpracováno, přípis JSČZ okr. úřadovna Semily, 10. 1. 1949; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, mimořádná rada 13.8. 1951, 2. 12. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1063] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 1. 12. 1950; 16. 2. 1951; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada 2.7. 1951, 13. 8. 1951; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 165, sign. 042.2, 11. 12. 1951.
[1064] Ze strany okresních funkcionářů bylo přitom velmi dbáno na to, aby byl rozpis na obcích proveden bezezbytku a třídně (tj. větším rolníkům vyšší úkoly). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 9. 1. 1952.
[1065] Tamtéž, kt 3, 19. 3. a 26. 3. 1952, 18. 2. 1953, 4. 3. 1953.
[1066] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 7. 7. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 2. 7. 1952.
[1067] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 217, 236.
[1068] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika, s. 146, 153, 171, 178, 193, 217, 236, 269; kn 3, 25. 1. 1950; kn 4, 3. 11. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 8. 1951.
[1069] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1953; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 172.

Horku). Od února 1955 zasedl v nově zřízené komisi pro výstavbu a zvelebení obce.[1070] Od října 1954 dokonce působil jako příslušník tzv. Sboru pomocné stráže (PS VB), který byl v Horské Kamenici sestaven údajně z uvědomělých a spolehlivých soudruhů.[1071]

Kromě toho byl Stanislav organizován v JSČZ a místní jednotě ČSPO, manželka Růžena byla členkou místního sdružení ČSČK.[1072]

Vzhledem k tomu, že byl Stanislav Svárovský místním lidovým agronomem a předsedou SČSP, kolektivizace zemědělství se ho přímo dotýkala. Při vzniku PV JZD v roce 1949 a následně 1950 sice ještě chyběl, v dalším období již ale byl na straně těch, kteří měli teorii společného hospodaření pomoci prosadit v praxi.[1073] Byl si přitom dobře vědom reálné situace v Horské Kamenici. Viděl, že za stávajících podmínek rozdrobenosti půdy v obci prakticky nelze využívat služeb STS (ačkoliv byl nucen rolníky o využívání STS přesvědčovat), rovněž tak si uvědomoval, že dokud nebudou získáni větší rolníci, je zbytečné JZD zakládat (veškerá půda, která by byla sdružena vstupem malých rolníků by nestačila na provedení HTÚP). V červenci 1952 proto na Hovorech s občany, při rozebírání dosavadních neúspěchů v kolektivizaci a hledání další cesty, navrhoval ... *zaměřit se na dva nebo více větších zemědělců, všemi možnými prostředky na ně působit a získat je pro utvoření JZD*.[1074]

Při následující podzimní agitaci, vedené místními agitačními dvojicemi, vytvořil pár s finančním referentem a členem rady MNV komunistou Vladimírem Minářem (č. p. 16), s nímž navštívil menší rolníky Františka Blažka (č. p. 52) a Jindřicha Bártu (č. p. 64). K podpisu přihlášky do JZD je ale nepřemluvili, neboť se oba odvolávali na dobu pozdější, až podepíší větší zemědělci v obci.[1075] Po neúspěšném náboru se v říjnu 1952 stal agronom Stanislav Svárovský členem speciální čtyřčlenné komise (spolu s předsedou MNV,

[1070] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 19. 1. 1954, 26. 5. 1954, 6. 7. 1954, 20. 7. 1954, 11. 2. 1955.
[1071] SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 32, 18. 10. 1954; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 215. Záplavu funkcí, členství a povinností nelze přeceňovat, neboť optikou reality (jejich skutečný výkon) mohou dostávat trochu odlišné odstíny. Především vezmeme-li v potaz poznámku z roku 1957: ... *v obci je agronomem, ale nepracuje*. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1072] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.
[1073] K jeho povinnostem patřilo například přesvědčování zemědělců o výhodách STS. Coby předseda SČSP se nemohl vyhnout příležitostným přednesům stereotypních a účelových (avšak málo účelných) referátů na schůzích, reflektujících aktuální otázky typu zvyšování živočišné a rostlinné výroby po vzoru Sovětského svazu a budování socialismu na vesnici. Viz např. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, rada 14.9. 1951, schůze pléna MNV 4. 3. 1952.
[1074] Tamtéž, kt 3, Zápis z „Hovorů s občany" 25.7. 1952.
[1075] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952. Spolu s Josefem Rydvalem (KSČ, rada MNV, 1954 – 1960 předseda MNV) byli jedinými rolníky s výměrou zemědělské půdy nad dva hektary, kteří stáli – oproti ostatním zemědělcům – tak říkajíc na „druhé straně barikády".

zemědělským referentem a místním tajemníkem), která dostala za úkol rozdělit a přidělit ladem ležící nebo špatně obdělávanou půdu v katastru některým rolníkům do nuceného pachtu podle zákona č. 55/1947 Sb. Nutno dodat, že konečné rozdělení bylo k zemědělcům poměrně citlivé a pro žádného z nich nemělo „likvidační" následky.[1076]

V dalších letech již v Horské Kamenici místní funkcionáři plošné agitační akce neprováděli. Stanislavovi tak zůstaly občasné projevy na veřejných besedách se zemědělci (pokud je pořádal OV SČSP), rovněž po něm – jakožto po agronomovi – bylo vyžadováno přímé působení mezi rolníky, např. v podobě vyzdvihování skupinové práce (... *ukáže-li se dobrý úspěch pracovních skupin sousedské družby, bude na něj ihned upozorněno s výzvou k následování*...). Od května 1953 do května 1954 měl rovněž navazovat bezprostřední kontakt s občany jako člen pléna MNV, přidělen mu byl konkrétní pracovní obvod, zahrnující č. p. 5, 62, 4, 57 a 77. Nakolik skutečnost odpovídala plánům a nařízením je ovšem otázkou.[1077] Kolektivní práci v JZD měl nejen propagovat, nýbrž se také sám v této záležitosti vzdělávat. V září 1954 bylo Stanislavovi a místnímu zootechnikovi Bohumilu Koňákovi (č. p. 76) doporučeno, aby se přihlásili do družstevní školy práce, jejíž kurzy probíhaly vždy přes zimní měsíce. Jejich skutečná účast na DŠP však není příliš pravděpodobná.[1078]

Postoj Stanislava Svárovského ke kolektivizaci byl čistě pragmatický. Tento drobný rolník žil v zemědělství od narození. Věděl, co obnáší práce na málo úrodné, mnohdy kamenité půdě (vesměs 6 – 7 – 8 bonitní třída),[1079] moc dobře znal dřinu hospodaření bez moderního technického vybavení a mechanizace, jen s kravkami, pluhem a kosou, kdy vynaložené úsilí ani nestačilo k dosažení dostatečné obživy. Navíc v 50. letech už na tom po fyzické i zdravotní stránce nebyl jako za mlada a uvědomoval si neperspektivu své usedlosti, na níž chyběl nástupce.[1080] Proto se myšlence založení JZD nijak nevzpíral.[1081] Byl ochoten družstvu předat svoji půdu, sám ale vstoupit nechtěl, neboť si dokázal spočítat plusy a mínusy

[1076] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze rady MNV 15. 10. 1952 (17.10. 1952).
[1077] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; kt 3, Beseda se zemědělci v Horské Kamenici 29.7. 1953 (příspěvek do Vesnických novin – místní tajemník Mir. Kotrba); SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 331, inv. č. 956, sign. 603.5, Žňový plán kulturně propagační a agitační práce stále komise pro školství a osvětu pro MNV a místní lidové knihovny v Hor. Kamenici, 1954.
[1078] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, schůze pléna MNV 14. 9. 1954.
[1079] SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 482, inv. č. 1173, Svárovský Stanislav, H. Kamenice (1.4. 1955).
[1080] Stanislav Svárovský si přál, aby jeho potomci měli „lepší" (rozuměj snazší, méně namáhavý) život, než měl on sám. Snažil se proto, aby děti odešly z vesnice, z hospodářství, dosáhly vzdělání a uplatnily se v pohodlnějším a lépe oceněným zaměstnání.
[1081] Jako jeden z mála majitelů půdy v obci podepsal přihlášku již během jarní náborové kampaně v roce 1957. Přímého přesvědčování rolníků se však nezúčastnil (ve vsi nepopulární práce). Vstup do JZD požadovali po Svárovských i jejich potomci, kteří žili mimo obec a pracovali mimo zemědělství. Byla to jediná cesta, jak ulehčit život svým rodičům, kteří již na hospodaření sami nestačili. Viz Pamětnice R.B.1933, Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005, archiv autora. Dále srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, Příloha ke kronice č. 2/1957; kt 6, inv. č. 61, Hodnocení práce politické skupiny v Horské Kamenici (Příloha ke kronice č. 2a/1957); f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 252.

případné práce v JZD a ve svém druhém zaměstnání u ČSD. Manželka Růžena do družstva také nechtěla z důvodu nemoci a obav, že by přidělenou práci v družstvu nestačila zastat.[1082]

V září 1957 nakonec do JZD vstoupila spolu s usedlostí č. p. 5 Růžena Svárovská, Stanislav zůstal u ČSD a do práce v družstvu se zapojil jen o žních (srpen/září 1958), kdy byl ze svého stálého zaměstnání dočasně uvolněn (brigádnická výpomoc).[1083] Růžena byla jako řadová družstevnice zařazena na úsek rostlinné výroby. Brzy se vyplnily její obavy, za rok 1958 zvládla kvůli svému zdravotnímu stavu odpracovat na poli pouze 47,92 pracovních jednotek, do poloviny roku 1959 pak již nebyla schopna odpracovat ani jedinou.[1084]

To se nijak nezamlouvalo ostatním družstevníkům, proto 12. června 1959 podala členská schůze návrh na její vyloučení z JZD. Ještě předtím, než bylo k tomuto definitivnímu řešení přikročeno, byl dne 1. července 1959 Stanislav Svárovský pozván na pohovor do kanceláře JZD, kde slíbil, že se pokusí za svoji manželku v JZD vypomoci. Záležitost vyloučení Růženy byla řešena na další členské schůzi 17. července 1959. Přitom bylo konstatováno, že se ještě nikdo ze Svárovských do práce v JZD nezapojil, ... *zvláště pak družstevnice rozhořčeně poukazovaly na dosud nevypletý přidělený díl řepy*... Přítomný Stanislav Svárovský omlouval nevypletou řepu tím, že takovouto činnost nikdy v životě nedělal a že se mu nepodařilo sehnat nikoho z družstevníků, který by byl ochoten za manželku tuto práci vykonat. Zároveň nadnesl návrh, že by stanovené PJ odpracoval v přidružené výrobě košíkářství. To bylo zamítnuto a Stanislavovi byla dána podmínka, aby rozvázal pracovní poměr v ŽBS, kde byl v této době zaměstnán, a začal pracovat v JZD za svoji nemocnou ženu. Proti tomu byl zase Stanislav. Po ostré výměně názorů mezi ním a některými družstevníky a družstevnicemi došlo nakonec ke hlasování, při němž se všech 38 přítomných družstevníků vyslovilo pro vyloučení Růženy Svárovské z JZD.[1085]

V srpnu 1959 tak byly Svárovským vytýčeny náhradní pozemky, s čímž ovšem dotyční nesouhlasili a podali odvolání na ONV, který vzápětí doporučil představenstvu JZD

[1082] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1083] JZD nevyužívalo na usedlosti č. p. 5 žádných prostorů. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958; kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky), Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1958, 7. 8. 1958.
[1084] Růžena Svárovská nemohla kvůli svému zdravotnímu stavu vykonávat těžké práce. Srov. Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005, archiv autora; dále viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky); f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, Přehled odpracovaných PJ u jednotlivých družstevníků do konce června 1958.
[1085] Družstevníci pochybovali o pracovní neschopnosti Růženy Svárovské, poukazovali na to, že minulý rok v JZD pracovala a že i nadále vykonávala všechny práce v domácnosti a údajně i na záhumence. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 17. 6. 1959, 1. 7. 1959, členská schůze JZD 17. 7. 1959. Ze stejných důvodů byli v této době z družstva vyloučeni i družstevníci Josef a Pavel Berkovi s usedlostí č. p. 46 (viz tam).

vyloučení znovu projednat.[1086] Přípisem ONV se zabývala členská schůze JZD dne 11. září 1959 za účasti Růženy Svárovské. Kromě jiného byla již poněkolikáté přetřásána otázka nevypleté řepy (*... zvláště družstevnice paní Svárovské dokázaly, že při dobré vůli Svárovských mohla být dávno vypleta...*), opět zde padla pobídka k rozvázání pracovního poměru jejího manžela a jeho zapojení do práce v JZD. Celé jednání bylo zakončeno opětovným hlasování, které jen potvrdilo předchozí verdikt – všech 34 přítomných členů JZD hlasovalo pro vyloučení.[1087]

V prosinci 1959 bylo přistoupeno k vyúčtování za vyloučenou Růženou, k realizaci však nakonec nedošlo. V lednu 1960 totiž Stanislav Svárovský znovu zažádal JZD o přijetí manželky zpět do družstva a vše se jako „kolovrátek" roztočilo nanovo. Členská schůze 20. ledna 1960 tuto žádost opět zamítla, stejně jako zcela nový návrh, že by do JZD vstoupili oba manželé společně (v obou případech 38 hlasů proti, 1 se zdržel hlasování).[1088] Do celého případu se opět vložila rada ONV (odbor zemědělství), která JZD v Horské Kamenici požádala, aby bylo členství Svárovských přece jen ještě zváženo. Dne 14. března 1960 se však členská schůze rozhodla tímto případem dále nezabývat a jednomyslně potvrdila své lednové rozhodnutí.[1089]

To byla definitivní tečka za družstevní anabází Svárovských. Jak je patrné, záměr Stanislava zbavit se usedlosti na úkor družstva nevyšel, JZD nehodlalo ve svých řadách méně výkonnou družstevnici trpět, což lze pochopit. Na druhou stranu je třeba dodat, že Růžena nebyla v tomto ohledu zdaleka jediná, našlo by se totiž více usedlostí sdružených v družstvu, které nebyly pracovními silami zastoupeny vůbec, anebo nedostatečně a to bez očividného postihu. To znamená, že se neměřilo všem stejným metrem a je možné, že ve vývoji událostí sehrály určitou roli i vzájemné osobní rozpory.

Teprve až v říjnu 1960 převzali Svárovští od JZD tažnou krávu, náhradu za tu, co do družstva vnesli, finanční vyúčtování hovězího a vepřového masa pak bylo provedeno v první polovině listopadu.[1090] Stanislav s Růženou se tak opět stali soukromými rolníky, na

[1086] Svárovští se v odvolání odkazovali na nemoc Růženy a tím pádem malou záruku obdělání pozemků. Vyloučení prý bylo rovněž ovlivněno členy představenstva JZD, kteří byli údajně proti Růženě Svárovské zaujati. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 26. 8. 1959, 8. 9. 1959.

[1087] *... když již byli vyloučeni a toto vyloučení se jim nelíbí, měli přijít a započnout skutečně v JZD pracovat, zajisté by to mělo při dnešním rozhodování větší úspěch než posílat odvolání a myslet si, že se snad členská schůze zalekne, když ONV nařídí nové projednání a odhlasování této věci...* Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, členská schůze JZD 11. 9. 1959.

[1088] Tamtéž, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 20. 1. 1960.

[1089] Tamtéž, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 8. 12. 1959, 11. 3. 1960; kt 1, inv. č. 3, 15. 12. 1959; kt 1, inv. č. 4, členská schůze 14. 3. 1960; kt 1, inv. č. 17, 17. 3. 1960.

[1090] Vrácen byl povinný vnos dobytka po odečtení 20 % do NF, dále bylo třeba vyúčtovat jednu jalovičku (kterou při založení v roce 1957 JZD odkoupilo od Svárovských nad plán a za níž byly nakonec peníze zadrženy na

samostatné hospodaření s plněním všech povinných dodávek jim už ale scházely síly, a proto se tomu snažili všemožně vyhnout. Ještě v průběhu roku 1960 se pokusili prodat celý dům č. p. 5 JEDNOTĚ, která u nich provozovala krámek, ovšem s nezdarem, neboť vedení družstva v Semilech tento případný prodej předem zamítlo.[1091] Na jaře 1961 se pak Stanislav Svárovský z důvodu svého onemocnění (srdeční infarkt) pokusil předat usedlost MNV, resp. skrze místní národní výbor JZD, které ale bylo ochotno převzít půdu jen se zdravou a výkonnou pracovní silou.[1092] V této době byla většina pozemků oseta travinami a Svárovští je nabídli k dispozici případným uchazečům. V dubnu 1961 bylo rozjednáno jejich převzetí manželi Minářovými (č. p. 42), z čehož ale pravděpodobně sešlo, protože Minářovi měli nakonec zájem jen o několik parcel.[1093]

Zbavit se tíživého břemena (usedlosti) se nakonec Svárovským podařilo až o tři roky později. V říjnu 1963 podal Stanislav představenstvu JZD nabídku, že by své obytné stavení č. p. 5 družstvu prodal a ostatní nemovitosti (stodola, pozemky) by mu předal do bezplatného užívání. S tím nakonec v prosinci 1963 členská schůze JZD souhlasila.[1094] Družstvo převzalo pozemky do svého užívání od 1. července 1964, dokončení celé transakce se podařilo až v následném roce po vyřízení náležitých formalit (např. schválení Výrobní zemědělskou správou v Liberci). Mezitím si také manželé Svárovští našli nové bydlení ve Velkých Hamrech, kam se před koncem roku 1964 odstěhovali.[1095] Rok 1964 tak byl posledním rokem hospodaření rodu Svárovských v Horské Kamenici.[1096]

---

nevnesené povinné přínosy osiv a krmiv) a jedno sele. Brambory (9,5 q), které měl Stanislav Svárovský od JZD obdržet byly družstvem rovnou dodány na jeho jméno do výkupního podniku. Finanční vypořádání (dluh JZD vůči Svárovským) bylo definitivně ukončeno o rok později. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, 15. 12. 1959; kt 1, inv. č. 4, 27. 9. 1960, 18. 10. 1960, 1. 11. 1960, 15. 11. 1960; kt 1, inv. č. 5, 10. 10. 1961.

[1091] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 33.

[1092] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 5, 24. 3. 1961; f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, Bohumil Sochor čp. 58, Protokol sepsaný na MNV dne 26. 9. 1961 – plnění dodávky brambor JHR spotřebitelům ve zdejší obci.

[1093] K tomu se uvolili plnit z dodávek jen vepřové maso a seno (nikoliv brambory, mléko a vejce), rovněž nechtěli od Svárovských převzít krávu. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 36, 1961, 26. 4. 1961, Komentář k rozboru osevních ploch k 20. květnu 1961.

[1094] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 7, 1. 10. 1963, 26. 11. 1963, členská schůze 21. 12. 1963.

[1095] Již v roce 1964 si Stanislav našel zaměstnání v n. p. Seba Plavy. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 2, 1964, Hlasovací lístek pro volby do MNV v Horské Kamenici 14. 6. 1964; kt 5, inv. č. 37, 1964, Rozpis plánu zeměděl. výroby na rok 1965 – rozpor, 22. 9. 1964, Zápis ze schůze hospodářská komise, 21. 10. 1964, 5. 12. 1964; Kronika II., s. 321; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 85 – 86; Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005, archiv autora.

[1096] Přestože Stanislav Svárovský v rámci svých možností hospodařil až do roku 1964, o plnění výrobních a dodávkových úkolů z jeho strany lze silně pochybovat. Např. na podzim 1962 vzhledem ke svému zdravotnímu stavu odmítl předpis dodávek na rok 1963 podepsat, v říjnu 1964 byl písemně upomínán na plnění dodávky brambor a obilí. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 5, inv. č. 36, 1962, Zápis ze schůze zemědělské komise 27. 11. 1962; kt 5, inv. č. 37, 1964, Zápis ze schůze hospodářská komise 21. 10. 1964. K osobě drobného rolníka Stanislava Svárovského viz Přílohu 9.

6.24. Usedlost č. p. 52 (st. 24) „u Jirošů“: 3,25 ha zem. – 2,85 ha orné, 1,64 ha les hospodář František Blažek (1901 – 1971)

Usedlost č. p. 52 stojí v dolní části vsi a sousedí s č. p. 17 a 58. Chalupu v roce 1791 postavil František Blažek z původního č. p. 31 („u Holů“, stávalo nad č. p. 52), o čtyři roky později ji však prodal Josefu Švitorkovi, jehož potomci zde žili až do roku 1863. Poté hospodářství koupili František a Terezie Jirošovi, po nichž tu zbyl přídomek „u Jirošů“. Od jejich dcery získala č. p. 52 v roce 1881 Anna Blažková (1838 – 1907), po ní majetek v roce 1894 převzal syn František s manželkou Annou, rozenou Luckou z č. p. 12 (sňatek v červnu 1894). František (1871 – 1956) a Anna (1876 – 1948) spolu měli syny Josefa (1898 – 1959) a Františka (1901 – 1971) a dcery Marii (1895) s Boženou (1912).[1097] Hlavním zdrojem obživy domácnosti bylo drobné polní hospodářství, k tomu byl v č. p. 52 až do roku 1942 provozován obchod s trafikou (krámek zde byl již od roku 1854) a v době sklářské konjunktury, kolem roku 1910, především děti podomácku navlékaly korálové kravaty.[1098]

Hospodářství po rodičích převzal mladší syn František,[1099] který si v roce 1931 vzal za ženu Bertu Šilhánovou (1907 – 1993), s níž měl jedinou dceru Růženu (1943).[1100] Odkdy začal František hospodařit místo otce, není přesně jasné. Jelikož byl vyučený švec, vykonával zpočátku obuvnické řemeslo a jako obuvník je uváděn ještě v roce 1945. S ohledem na stáří jeho otce je ale pravděpodobné, že hlavní práci v zemědělství musel zastat již mnohem dříve. Později, někdy mezi roky 1945 – 1950, se pak rolnictví stalo jeho jediným povoláním, zatímco otec František si v domácnosti svého syna užíval zaslouženého odpočinku.[1101]

[1097] Kromě těchto dětí, tři potomci zemřeli v mladém věku: v roce 1897 syn František (4 neděle), v roce 1904 dcera Blažena (10 dní) a roku 1905 syn Ladislav (1 rok). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1098] SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 19; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 54, 68.

[1099] Nejstarší potomek Josef se v červnu 1930 oženil s Marií Šilhánovou z č. p. 28 a v roce 1933 manželé koupili usedlost č. p. 73 (viz tam). Co se týče jejich sester, naposledy jsou v použitých pramenech zachyceny v roce 1921, kdy stále bydlely s rodiči v č. p. 52, starší Marie pomáhala při hospodářství, mladší Božena byla ještě školou povinná. V dalším období se patrně z obce odstěhovaly. Srov. SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 52. Po matčině straně byli sourozenci Blažkovi příbuzní (bratranci, sestřenice) s Marií Luckou, provdanou Koňákovou v č. p. 29 (1894 – 1965), a s její sestrou Annou Luckou z č. p. 12 (1904 – 1989).

[1100] Berta pocházela z rodiny železničního zřízence (dělníka vrchní stavby) Františka Šilhána ze Střevelné, její matka Anna byla původem z Horské Kamenice, kde se zpočátku rodina usadila. Na konci 90. let 19. století se Šilhánovi odstěhovali do Spálova, kde se Berta v roce 1907 narodila. V tom samém roce se opět vrátili do Kamenice, nejprve bydleli v podnájmu v č. p. 51 u truhláře a chalupníka Josefa Sochora, poté v č. p. 13 u Švitorků. Srov. SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910, č. p. 51; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 13.

[1101] Vlastnické právo k usedlosti č. p. 52 byla na Františka a Bertu převedeno až v roce 1952, srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 52. Dále viz SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 52; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399.

Blažkovi vlastnili 3,25 hektarů zemědělské půdy (2,85 ha půda orná, 0,33 ha trvalé louky, 0,07 ha pastviny) a 1,64 hektarů lesa. Navíc si najímali pozemky od Václava Jiráka (0,02 ha louky) a rovněž od obce (0,49 ha pastviny), celkově tak obhospodařovali 3,76 hektarů zemědělské půdy.[1102] Vně a kolem stavení se pohybovalo obvykle od tří do pěti kusů skotu (z tohoto počtu byly dvě až tři krávy, užívané jako dojnice i k tahu), několik koz a kolem patnácti slepic s jedním kohoutem. Občas jedno sele na výkrm. Na usedlosti, která byla na místní poměry nadstandardně vybavena a v tomto směru předčila řadu usedlostí větších rolníků v obci, pracoval především František a počínal si při tom zdárně, neboť povinné dodávky dokázal úspěšně plnit.[1103] Příležitostně mu pomáhala manželka Berta, u starého otce Františka lze počítat jen s drobným přičiněním. Během špičkových zemědělských prací jistě vypomohla i dcera Růžena, která jinak v letech 1949 – 1955 navštěvovala pětitřídní místní národní školu a poté tři třídy střední školy v Železném Brodě.[1104]

František Blažek byl členem KSČ, na správě obce se však vůbec nepodílel (pouze od května 1948 necelý rok působil v pětičlenné místní rolnické komisi).[1105] Organizován byl u JSČZ a u hasičů (MJ ČSPO), Berta byla členkou místní skupiny ČSČK.[1106] Názor obou manželů na kolektivní zemědělství byl, soudě z jejich projevů při agitačních rozhovorech, vcelku příznivý. Při náboru na podzim 1952 se vstupu do JZD nijak nezdráhali, odmítali ale podepsat přihlášku dříve, než-li větší zemědělci. Pokud se z jejich strany nejednalo pouze o rafinovanou výmluvu (jak se relativně bez následků zbavit agitátorů), vyplývá z jejich počínání zřejmý respekt před sedláky, motivovaný pravděpodobně ekonomickými důvody (závislost na koňském potahu apod.). Zde je třeba upozornit, že František měl být údajně pod vlivem jednoho z největších rolníků v Horské Kamenici, svého souseda Josefa Sochora z č. p.

[1102] V roce 1957 3,64 ha zemědělské půdy (2,62 ha půdy orné). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

[1103] V roce 1950 měl hospodář k dispozici 2 elektromotory (celkem 9 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 2 potahové pluhy, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 travní žací stroj, 2 výtřaskové mlátičky, 2 motorové řezačky na píci a slámu, 1 šrotovník, 1 ruční odstředivku a dokonce napájecí zařízení pro 3 kusy skotu, srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1104] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 134 – 139.

[1105] Je možné, že z důvodu své nečinnosti byl nakonec z KSČ vyloučen, stejně jako řada dalších rolníků v obci (v roce 1957 je uváděn jako nestraník). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Seznam členů a funkcionářů v obci Horská Kamenice, 27. 7. 1949; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. AO Horská Kamenice, kn 3, 30. 5. 1948, 29. 3. 1949, 1. 8. 1950; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[1106] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; kt 6, 1949, Vybírání členských příspěvků na rok 1949, 23. 7. 1949; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

17. Příznivější postoj ke kolektivizaci projevil František Blažek při neúspěšné agitační akci na jaře 1957, kdy byl dokonce mezi jedinými čtyřmi rolníky, kteří přihlášku do družstva podepsali (spolu se Stanislavem Svárovským byli pouze dva s výměrou nad 2 hektary zemědělské půdy).[1107]

V září 1957 vstoupili do nově založeného JZD Horská Kamenice jak František, tak i Berta, tedy hned dvě pracovní síly za usedlost č. p. 52, což bylo u zemědělských závodů pod hranicí 5-ti hektarů zemědělské půdy spíše výjimkou. Na ustavující schůzi (7. 9. 1957) byl František Blažek navíc zvolen do revizní komise JZD.[1108] Družstvo si pro své potřeby „u Jirošů" zabralo chlév, kam umístilo tři jalovičky (stav 31. 12. 1958).[1109] Co se týče dcery Růženy, ta po ukončení základního vzdělání v roce 1958 nechtěla následovat své rodiče (pracovat v zemědělské výrobě) a rozhodla se pro zaměstnání v průmyslu. K tomu ovšem musela získat kladné vyjádření JZD a především následné povolení k trvalému propuštění ze zemědělství od rady MNV. Představenstvo JZD i rada MNV se tomu vzpouzelo, neboť si oba byly vědomy ztráty mladé pracovní síly a to při přestárlosti družstevníků v Horské Kamenici nebyl zanedbatelný fakt (přes padesát let staří rodiče již navíc za sebe neměli žádného nástupce). Snažily se proto Růženu přesvědčit, aby si raději zvolila učební obor v zemědělství – bez úspěchu. Dne 16. listopadu 1958 tak členská schůze JZD dala k propuštění souhlas, což nakonec rada MNV, ač nerada, respektovala a příslušné potvrzení vydala. Jedinou podmínkou bylo, že Růžena bude po práci alespoň v JZD pomáhat.[1110]

[1107] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.
[1108] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 1, Zápis o ustavující schůzi JZD Horská Kamenice, 7. 9. 1957; kt 1, Evidence členů (1971); f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 61, Složení představenstva a revisní komise JZD Horská Kamenice (příloha č. 14/1957).
[1109] SOkA Jablonec, f. JZD HK, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958
[1110] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, členská schůze 16. 11. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 21. 11. 1958; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 279.

6.25. Usedlost č. p. 32 (st. 10) „u Šídů“ dříve „u Loumů“: 3,22 ha zem. – 2,81 ha orné, 2,62 ha les hospodář Karel Šída (1903 – 1958)

Usedlost č. p. 32 (dnes č. e. 13 – nemovitá kulturní památka) stojí po levé straně hlavní silnice vedoucí k Jesennému, nalevo sousedí s bývalou kampeličkou (č. p. 43) a přes silnici s č. p. 17, 56 a 67. Stavení zde stálo již v 70. letech 18. století a vlastnili jej Šrejmové. V roce 1786 ho od nich koupil Josef Louma, po něm zde byl do roku 1822 jeho syn Antonín. Poté se na usedlosti vystřídalo několik různých majitelů, než v roce 1881 koupil usedlost Josef Berka, od kterého majetek o dva roky později převzal syn František (1863 – 1901). Od roku 1885 jej vlastnil společně se svojí ženou Marií (1866 Moudrý, okres Semily, rozená Macháčková – 1919). Manželství zůstalo bezdětné, navíc již v roce 1901 František Berka zemřel.[1111] Vdova Marie se opět provdala v březnu 1904 za taktéž ovdovělého Antonína Šídu z Jesenného (1874 – 1920), společně vychovávali syna Karla (1903 Jesenný – 1958).[1112] Ten po úmrtí svých rodičů převzal celé hospodářství a v červnu 1926 se oženil s Marií Jirákovou z č. p. 8 (1903 – 1980). Manželskému páru se postupně narodily tři děti: syn Vladimír (1927) a dcery Věra (1928) a Marie (1931).[1113]

Obživa domácnosti sice plynula ze zemědělství, hospodaření však pro žádného z potomků nebylo příliš atraktivní, neboť se rozhodli pro jinou profesní kariéru a postupně se všichni z venkova odstěhovali. Dcery Věra s Marií odešly z Horské Kamenice patrně již na konci 40. let. Nejstarší Vladimír nejprve v roce 1945 pracoval v textilní továrně v Železném Brodě, záhy se stal sklářem a věnoval se výrobě skleněných figurek (vystudovanou měl obchodní sklářskou školu). Z obce se definitivně odstěhoval patrně až po svém návratu ze základní vojenské služby, pravděpodobně na přelomu let 1952/1953.[1114]

[1111] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 70; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900.

[1112] SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; f. ONV Semily, kt 562, sign. vnitř.10, 12. 9. 1957. Z prostudovaných pramenů prozatím vyplývá, že Marie po úmrtí svého první muže žila chvíli v Jesenném, kde se jí a Antonínu Šídovi narodil v roce 1903 syn Karel. Až rok poté se uskutečnila svatba, po níž rodina přesídlila do Horské Kamenice. Není to však zcela jisté a existuje zde možnost, že Marie byla nevlastní matkou Karla, který se do Kamenice přistěhoval spolu se svým otcem (jasno by vnesla matrika narozených fary Bozkov).

[1113] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 70; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

[1114] V Horské Kamenici jsou Věra a Marie naposledy zachyceny v roce 1948. Marie se v únoru 1950 vyskytovala v Jablonci nad Nisou, kde pracovala jako sklářská dělnice v n. p. Jablonecký sklářský průmysl (návlek koral), později přesídlila do Semil. Vladimír (v roce 1950 již ženatý) se údajně usadil v Jablonci nad Nisou, o Věře nebyly zjištěny žádné další informace. Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 70; Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha zápisů 1939 – 1952; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 314, sign. 570.3, Obecní rozpisový sumář na rok 1952; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

Chod usedlosti tak zajišťovali oba rodiče. Ještě v roce 1945 bylo pro Karla Šídu zemědělství jediným povoláním, později se stalo povoláním hlavním, k němuž si vždy přibíral vedlejší zdroje výdělku. V roce 1950 byl továrním dělníkem ve firmě Křížek, tkalcovna n. s. Jesenný, v letech 1952 – 1954 je zachycen jako dělník v cementárně (Stavokombinát Jesenný) a v roce 1957 coby zaměstnanec lesní správy.[1115] Finanční přivýdělek se v domácnosti zajisté hodil, zvláště když Šídovi nevlastnili nijak velkou výměru pozemků. Jejich usedlost zahrnovala celkem 3,22 hektarů zemědělské půdy (z toho bylo 2,81 ha půdy orné, 0,33 ha trvalých luk a 0,08 ha pastvin) a 2,62 hektarů lesního porostu.[1116] Z hospodářského zvířectva chovali od tří do čtyř kusů skotu (dvě až tři krávy), do patnácti slepic, k tomu dvě kozy a spíše ojediněle selata, resp. mladá prasata. Jako tažná síla byl při práci používán kravský potah (zároveň dojnice).[1117]

Jak již bylo zmíněno, Karel Šída hospodařil na usedlosti spolu s svou ženou Marií, která však byla pro svoji nemoc schopna jen lehčí práce.[1118] Plnění předepsaných dodávek se jim dařilo jen zčásti, vždy to však bylo v určitých mezích. Proto byl Karel pouze postihován přesvědčováním místních funkcionářů, jenž mu připomínali povinnost řádného plnění. Rada MNV přitom dokonce žádala závodní radu ROH, aby v tomto směru na dotyčného působila v místě jeho pracoviště.[1119] Až v roce 1957 byl potrestán za nesplnění dodávky 103 kg sena, pokuta 50,- Kčs však byla amnestována.[1120]

[1115] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1116] V roce 1957 Karel Šída obdělával 4,21 ha zemědělské půdy (2,53 ha půdy orné) – tento vzrůst mohl nastat vykácením lesa, neboť v roce 1958 vlastnil již pouze 1,83 ha lesních pozemků. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957; kt 465, sign. zem.78, Seznam družstevníků, kteří vlastní lesní půdu, 26. 5. 1958.

[1117] V roce 1950 bylo vybavení usedlosti, vyjma drobného nářadí, následující: 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 ruční odstředivka. Karel Šída využíval i mechanických strojů svých sousedů – v roce 1949 měl na jeden den vypůjčen žací stroj a rovněž na jeden den secí stroj. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále pak SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[1118] Informace z roku 1957, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1119] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[1120] Potrestán byl podle § 39 zák. č. 88/1950 Sb. (trestní zákon správní). Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 562, sign. vnitř.10, 12. 9. 1957.

Karel Šída byl členem KSČ, nijak se ale neangažoval.[1121] Pro neplnění úkolů, jak stranických, tak i dodávkových, byl dokonce ze strany vyloučen, patrně po neúspěšném náboru do JZD na podzim 1952.[1122] V této době byl totiž z pohledu agitátorů proti kolektivizaci ostře zaměřen, přičemž ho ovlivňovali okolní rolníci i manželka Marií.[1123] Zdá se, že postupem času poněkud otupěl, nezdráhal se odevzdat své pozemky do společného hospodaření, avšak sám v JZD pracovat nechtěl.[1124] To se také potvrdilo v září 1957, kdy do nově založeného družstva vstoupila pouze Marie. Karel pracoval až do své brzké smrti v červenci 1958 v průmyslu, tentokrát jako dělník v papírně.[1125] Usedlost č. p. 32 nebyla ze strany JZD nijak využita.[1126]

[1121] Z veřejných spolků (dobovou terminologií zvaných masové organizace NF) byl Karel Šída členem pouze MJČSPO (nebyl ani členem zájmové rolnické organizace JSČZ). Jeho dcera Věra a syn Vladimír byli krátký čas po druhé světové válce činní v sokolu, Vladimír byl po únoru 1948 jednatelem AV v TJ Sokol. Dcera Marie byla v roce 1948 členkou výboru místního sdružení SČM. Srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Oznámení o ustavení místní skupiny Svazu české mládeže, 20. 4. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Katastr členů 1946/1947; Kniha zápisů 1939 – 1952, 1. 4. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[1122] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1949, Seznam členů a funkcionářů v obci Horská Kamenice, 27. 7. 1949; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[1123] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[1124] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1125] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1126] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

6.26. Usedlost č. p. 77 (st. 114) „u Rydvalů“: 3,15 ha zem. – 2,74 ha orné, 0,99 ha les hospodář Josef Rydval (1901 – 1988)

Zděný dům se nachází na okraji vsi u cesty, vedoucí ke hřbitovu a dále do Železného Brodu. Naproti přes cestu stojí stodola, vedle ní socha patrona obce sv. Václava s nápisem „Svatý Václave, kníže náš, pros za nás!“.[1127] Dům byl postaven na počátku 20. století Josefem a Pavlínou Rydvalovými z č. p. 6.

Usedlost č. p. 6 (st. 51, „u Zítků“) byla zbudována po roce 1790 Pavlem Jirákem a jeho potomci (či jejich blízcí příbuzní) zde žili až do počátku 20. století. V 90. letech 19. století (od 1892/1894) to byl rolník Josef Smrtka s ženou Pavlínou, rozenou Jirákovou (1875), a malými dětmi. Jak praví staré přísloví: „Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech.“ To se naplnilo i v případě rodiny Smrtků. V říjnu 1898 zemřel hospodář Josef a necelý rok poté, v červnu 1899, jeho třínedělní synek – pohrobek Josef. Na bedrech ovdovělé Pavlíny tak spočinula veškerá starost o hospodářství a o dva zbývající potomky, dceru Annu (1894) a Pavlínu (1896). V chalupě s nimi navíc na výměnku žili její staří prarodiče Štěpán (1823 – 1900) a Petronila Sochorovi (1831).[1128] Dosud mladá vdova však dlouho sama nezůstala. Našla si Josefa Rydvala ze Zásady (1868 – 1953), který se ke Smrtkům přistěhoval v roce 1900, v únoru 1901 pak následovala svatba. Do rodiny brzy přibily další ratolesti: synové Josef (1901 – 1988) a Bohumil (1903 – 1934) a dcera Růžena (1907 – 1977). Domácnost živilo polní hospodaření, k tomu Josef Rydval provozoval povoznictví (držel jednoho valacha) a v době sklářské konjunktury se všechny děti věnovaly návleku korálových kravat (1910).[1129]

V roce 1909 postavili Josef s Pavlínou na své parcele (role a louka), umístěné u cesty ze vsi, dům č. p. 77 s rozlehlou zahradou – sadem. Dům byl na místní poměry neobvykle prostorný, nacházelo se v něm pět samostatných bytů včetně prostory vybavené pro pekárnu. Čtyři byty byly bezprostředně po dostavění obsazeny nájemníky, do pátého se o dva roky později nastěhovali majitelé Rydvalovi, přičemž svoji původní usedlost č. p. 6 rozprodali: pozemky vícero zájemcům, chalupu Františce Berkové z č. p. 22.[1130]

[1127] Jedná se o přibližně 3,5 metrovou sochu, která je umístěna na téměř dvoumetrovém podstavci. V roce 1869 ji vytvořil A. Sucharda (jednalo se o náhradu sochy, jenž zde byla již před rokem 1856 a kterou v roce 1868 shodil a zničil vítr. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 18; TÝŽ, *Horská Kamenice 2.*, s. 47.

[1128] SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1129] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 3.*, s. 110; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910.

[1130] Její dcera Marie Berková se později provdala za Otakara Macha z Chuchelny. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 6, 139; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 47, 86 – 87.

Zdá se, že pekárna u Rydvalů byla vybudována přímo pro syna Josefa, který se vyučil pekařem a poté v Horské Kamenici provozoval pekařství a později i koloniální obchod. V roce 1927 si domů přivedl nevěstu Marii Šrejmovou (1901 – 1982), která se do Kamenice přistěhovala z Jaroměře (původně ale pocházela z č. p. 21) a spolu zde založili rodinu. Postupně na svět přišla dcera Jiřina (1928), syn Josef (1929) a dcera Marie (1936). Ve druhém bytě žili Josefovi rodiče se zbylými sourozenci (minimálně od roku 1945 již nebyly místnosti pronajímány cizím nájemníkům).[1131] Ti obstarávali drobné hospodářství, jehož majitelkou byla Pavlína.[1132] Josef Rydval starší navíc pomáhal svému synovi v živnosti a koněm rozvážel chléb a pečivo, dcera Růžena (1907) pracovala po roce 1945 jako výpomocná síla v závodu Sklářské podniky, kancelář Těpeře.[1133]

Po úmrtí Pavlíny Rydvalové v listopadu 1951, se majitelem usedlosti č. p. 77 stal pekař Josef, jenž kromě této nemovitosti vlastnil od roku 1950 chalupu č. p. 54 s několika kusy půdy.[1134] Na počátku 50. let Rydvalovi obhospodařovali celkem 3,15 hektarů zemědělské půdy (2,74 ha půda orná, 0,41 ha trvalé louky) a 0,99 hektarů lesa. K tomu si od obce najímali 20-ti arovou pastvinu. V pozdějších letech se výměra obhospodařovaných pozemků pohybovala kolem 2,60 hektarů (z toho 1,80 ha orné půdy).[1135] V hospodářství bylo chováno od jednoho do dvou kusů skotu (vždy jedna kráva), několik koz a kolem deseti slepic s jedním kohoutem. Josef Rydval také včelařil, v roce 1950 pečoval o osmnáct včelstev. Při práci na poli byla zpočátku využívána tažná síla jednoho koně, který mimoto sloužil k rozvozu pekařského zboží, po zrušení soukromé živnosti a prodeji koně (viz níže) byl hospodář odkázán na sousedskou výpomoc větších rolníků.[1136]

[1131] Od poloviny 30. let 20. století to byla již pouze Marie (1907 – 1977), která se neprovdala a zůstávala v č. p. 77 s rodiči a po jejich smrti s rodinou bratra Josefa (sestra Anna Smrtková zemřela v roce 1913, Pavlína Smrtková se na počátku 20. let provdala za Víta Mináře z č. p. 42, pozdějšího dlouholetého starostu obce, a bratr Bohumil Rydval – řeznický pomocník – zemřel v roce 1934). Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; Usedlost č. p. 42.

[1132] Rydvalovi postupně pole opět přikoupili (např. od č. p. 55). Pavlína byla členkou místní skupiny JSČZ. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 47; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 139.

[1133] SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 77; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 1946; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948.

[1134] Roubená chalupa č. p. 54 (st. 80, dnes č. e. 5) – „u kaprálů“ – stojí u silnice ve středu vsi. Rydvalovi ji pronajímali k bydlení a v roce 1967 ji prodali malíři Petru Rýdlovi z Jaroměře a jeho snoubence Věře Polmové ze Železného Brodu na chatu. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 54, 178; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 447; kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 34.

[1135] Snížení výměry lze zdůvodnit neobděláváním hůře přístupných parcel ve svahovitém terénu. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

[1136] Na usedlosti byl k dispozici 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka (rok 1950). Rydvalovi si rovněž půjčovali

Hlavním hospodářem byl Josef a při práci v zemědělství, kterou vykonával souběžně se svou živností pekaře a obchodníka, mu pomáhala jeho žena Marie i sestra Růžena. Společnými silami dokázali půdu obdělat tak, že plnění povinných dodávek z jejich strany nevykazovalo výraznějších výkyvů.[1137] Co se týče potomků Rydvalových, nikdo z nich neměl o život na venkově zájem a všichni se v průběhu 50. let z obce odstěhovali. Nejstarší dcera Jiřina byla úřednicí v n. p. Dopravní podniky Jablonec nad Nisou a v roce 1954 se provdala za Rostislava Vika do dalekého Brna. Syn Josef vystudoval Státní školu průmyslovou v Liberci a poté pracoval v n. p. Autobrzdy Jablonec nad Nisou. Nejmladší Marie studovala v letech 1951 – 1954 vyšší sociální (zdravotnickou) školu v Lomnici nad Popelkou (v roce 1954 tato škola změněna na školu pedagogickou – vychovatelská větev), z Kamenice se natrvalo odstěhovala v dubnu 1957 do Jablonce nad Nisou, kde si vzala za manžela Petra Kroupu.[1138]

Změna v dosavadním zaběhnutém způsobu života Josefa Rydvala nastala během první poloviny 50. let. V rámci socialisace soukromých živností byl nejprve v roce 1950 donucen zrušit svůj obchod se smíšeným zbožím (koloniál), rok poté zaniklo i jeho samostatné pekařství, které bylo včleněno do Pohorského konsumního družstva Semily (PKD). Josef sice ve svém domě pekl i nadále, nikoliv již jako soukromník, ale jako řadový zaměstnanec družstva. Svými výrobky zásoboval Horskou Kamenici a sousední obce Jirkov a Hrubou Horku.[1139] Na jaře 1954 se pak rozhodl, údajně ze zdravotních a rodinných důvodů, pekařské činnosti zcela zanechat a stal se zaměstnancem Československých státních statků Lomnice nad Popelkou (včelařský pracovník). Později pracoval v sodovkárně v Libštátě (1958).[1140]

Josef Rydval zanechal výraznou stopu ve veřejném životě a správě obce. Svoji kariéru začal budovat až po druhé světové válce, kdy vstoupil do KSČ. Již v červnu 1945 byl delegován do MNV, v němž vykonával funkci školního referenta (později kulturně školský referent). Z tohoto titulu se záhy také stal předsedou MŠR, členem MRO a jednatelem

hospodářské stroje od větších rolníků (v roce 1949 to byl např. secí stroj). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[1137] Pouze v roce 1954 plnění předepsaných kontingentů z usedlosti č. p. 77 částečně vázlo, došlo však jen na ústní přesvědčování ze strany MNV. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[1138] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 141, 159, 166, 177, 191, 223, 247 – 248; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954.

[1139] Stanoviště pekárny A – 31 Horská Kamenice. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 153, 162; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Zpráva za měsíc srpen (2.9. 1952); SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 13, 3. 4. 1953.

[1140] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 189; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 16. 3. 1954; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1958, 7. 8. 1958; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 559, inv. č. 1339, Návrh na složení místních volebních komisí pro volby do MNV v květnu 1957.

knihovní rady, která pečovala o veřejnou obecní knihovnu.[1141] Pouze epizodně zasedal ve finanční komisi (od února do července 1946) a přibližně dva roky byl členem hřbitovní správy (1947 – 1949). V roce 1947 vyměnil kulturně školský referát za důležitý referát zásobovací a automaticky tak předsedal zásobovací a vyživovací komisi. Náročnou agendu však zastával jen do roku 1948, kdy se sám tohoto postu vzdal.[1142]

Poúnorovou proměnou MNV v roce 1948 prošel komunista Josef Rydval bez úhony, navíc se dostal do vytvořeného MAV NF.[1143] Od konce května 1948 také krátce působil v pětičlenné rolnické komisi[1144] Po zániku místní školní rady na konci roku 1949, stanul jakožto její stávající předseda v čele nově zformovaného referátu MNV pro školství, osvětu a tělesnou výchovu (IV. referát), který převzal dosavadní úkoly MŠR. Po reorganizaci MNV (31. 5. 1950) byly Josefovy kompetence ještě rozšířeny na oblast práce a sociální péče a zdravotnictví (sdružený referát IV., V., VI.) a nově zasedl v radě MNV.[1145] Kromě toho byl na počátku 50. let tzv. sběračem vajec, který vybíral povinné dodávky vajec od jednotlivých rolníků, a od března 1953 do měnové reformy a zrušení vázaného trhu v květnu 1953 pomáhal spolu se Stanislavem Svárovským (č. p. 5) tajemníkovi MNV Miroslavu Kotrbovi zpracovávat lístkovou agendu.[1146]

Jak je patrné, Josef Rydval byl zahlcen mnoha povinnostmi, které musel navíc skloubit se svým civilním zaměstnáním. Pro velké pracovní zatížení tak nestačil vykonávat úkoly v lidové správě na 100 %, nesvolával jemu podléhající komise, nenavštěvoval schůze. Nedocházel ani do seminářů referentů na ONV, kde byly udávány pokyny, které pak měli referenti přenášet do rady MNV. Nutno dodat, že v Horské Kamenici nebyl v tomto směru jediný. V roce 1952 se totiž z celé rady MNV (předseda a tři radní) pravidelně těchto seminářů účastnil jen finanční referent Vladimír Minář (č. p. 16).[1147]

[1141] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 11. 6. 1945, 13. 6. 1945, 16. 1. 1946, 27. 6. 1946, 5. 7. 1946, 16. 11. 1947; f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1947/1948, s. 278.

[1142] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 28. 2. 1946, 5. 7. 1946, 24. 3. 1947, 16. 7. 1947, 19. 12. 1947, 15. 2. 1948, 11. 11. 1948, 29. 3. 1949.

[1143] Tamtéž, kn 3, 17. 3. 1948; f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 3. 1948, 21. 5. 1948, 23.10. 1949, 20. 11. 1954.

[1144] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 30. 5. 1948.

[1145] V lednu 1951 byla rovněž zrušena knihovní rada a péči o knihovnu (její název se změnil na Místní lidovou knihovnu) převzal MNV – Rydvalův referát. Jako pomocný sbor měl Josef Rydval při práci k ruce příslušné komise. Zprvu to byla kulturní komise se školskou subkomisí, která se v srpnu 1950 osamostatnila. V listopadu pak vznikla jedna komise pro školství, osvětu a tělesnou výchovu. Srov. Tamtéž, kn 3, 21. 5. 1950, 1. 8. 1950; kn 4, 3. 11. 1950; Kronika I., s. 147, 159, 172; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 8. 1951, 17. 10. 1951; kt 5, inv. č. 42, 18. 1. 1951; f. MŠR Horská Kamenice, kn 1, inv. č. 1, 16. 4. 1948; 8. 1. 1950; f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1950/1951, s. 300.

[1146] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 25. 1. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 20. 2. 1952, 4. 3. 1953.

[1147] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 8. 1951, Zpráva za měsíc srpen (2.9. 1952); f. OŠ Horská Kamenice, Kronika 1901 – 1962, školní rok 1950/1951, s. 300.

Vrcholu v místní správě dosáhl Josef Rydval po prvních řádných volbách do MNV v květnu 1954, kdy se stal předsedou národního výboru.[1148] Vezmeme-li v potaz jeho předchozí zaneprázdnění, jeví se jeho krok celkem překvapivým. Předsednická funkce byla totiž poměrně časově náročná, zodpovědná a především nevděčná a nepopulární, proto se v Horské Kamenici do ní nikdo příliš nehrnul. Vysvětlením může být změna povolání na jaře 1950, kdy se stal zaměstnancem ČSSS a patrně již nebyl tolik vytížen, a možný je i tlak ze strany MO KSČ, která straníka Josefa Rydvala k předsednictví donutila. Kromě toho byl Josef rovněž členem stavební komise a komise pro získávání pracujících do zemědělství a zemědělského dorostu. Další člen rodiny, manželka Marie, působila od května 1954 ve stálé komisi zdravotní a důchodového zabezpečení.[1149]

Fungování MNV Horská Kamenice nebyla v polovině 50. let nijak optimální. Existence ustanovených komisí, čestných pomocných orgánů, nebyla v praxi vůbec pociťována. Veškerá práce se hromadila u funkcionářů, kteří pobírali roční finanční odměny – především u místního tajemníka Františka Mináře (č. p. 40) a předsedy MNV Josefa Rydvala, který byl v listopadu 1955 již natolik zmožen, že se rozhodl pro rezignaci. Jako důvod uváděl zhoršený zdravotní stav (nervovou chorobu) a mentalitu lidu v obci: *Předseda uvádí, že dříve dokud nebyl předsedou MNV, že měl vždy polní práci hotovou, přestože nevlastnil svůj potah, ale teď, co jest předsedou, že mu každý zemědělec, který vlastní potah, odmítá tuto polní práci udělati, přestože žádnému dosud nebylo v žádném případě ukřivděno.*[1150]

Ačkoliv se uvolil zastávat funkci předsedy jen do konce roku 1955, nakonec k žádné změně nedošlo. Nepochybně také proto, že se národní výbor nacházel v hluboké krizi a nebyl ani schopen takovéto problémy nějak konstruktivně řešit. Přestože i nadále Josef Rydval zůstával v čele MNV, jeho jednání a schůzí se vůbec nezúčastňoval, podobně jako další čtyři z celkových devíti členů MNV.[1151] *MNV připomínal v tomto stavu spíše starou rychtu, než moderní nástroj lidové moci.*[1152] Takto paralyzovaná činnost národního výboru setrvávala

[1148] Do MNV byl občany zvolen poměrem hlasů 115 (pro) : 39 (proti). Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 186, 189.
[1149] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 26. 5. 1954, 26. 8. 1954, 11. 2. 1955.
[1150] Skutečným důvodem prý byly neshody s jedním členem rady MNV (radu tvořil mimo předsedy Josefa Rydvala ještě místní tajemník František Minář č. p. 40 a pokladník Pavel Švitorka č. p. 13). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 200, 233; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, plénum MNV 17. 11. 1955.
[1151] Pravidelně absentovaly ženy – členky MNV (Etela Vaňková č. p. 43, Lidmila Švitorková č. p. 37) a také dva členové, kteří se v roce 1956 z obce odstěhovali, aniž by se uskutečnily náhradní volby (Otakar Mach č. p. 6, Jaroslav Hudský č. p. 47). Schůze navštěvovali pouze dva zbylí členové rady MNV – místní tajemník František Minář a pokladník MNV Pavel Švitorka, dále pak předseda finančně rozpočtové komise Vladimír Minář (č. p. 16) a občas také předseda zemědělské komise Bohumil Koňák (č. p. 76). Viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 233.
[1152] Tamtéž, s. 264.

beze změny až do nových voleb v květnu 1957, po nichž post předsedy MNV opět převzal Josef Rydval a vykonával jej až do počátku 60. let.[1153]

Josef Rydval byl také organizován v řadě spolcích a sdruženích, dobově označovaných za masové organizace NF. V prvé řadě to byl sokol, jehož členem byl již od roku 1919. V roce 1945 se podílel na jeho obnově a po únoru 1948 se stal předsedou AV v TJ Sokol a tělovýchovnou jednotu zastupoval v MAV NF. V 50. letech pak působil ve výboru sokola na pozici místostarosty.[1154] Dále byl členem dalšího tradičního spolku místních hasičů (nově MJ ČSPO), z novodobých organizací pak působil v SČSP a v místním sdružení ČSČK, jehož členkou byla i manželka Marie.[1155]

Mezi veřejnou aktivitu, ba přímo službu veřejnosti, lze počítat správu telefonu, jenž byl v roce 1938 jako první v obci instalován právě u Rydvalů v č. p. 77, což svědčí o významu pekárny a koloniálu (jakéhosi střediska) v tehdejším životě Horské Kamenice. Vlastníkem této veřejné telefonní hovorny (od listopadu 1950 veřejná telefonní stanice – VTS) byla obec – resp. MNV, Josef Rydval byl jejím správcem a vedl záznamy a vyřizoval všechny hovory. Až v roce 1948 byla zřízena vedlejší telefonní stanice v budově školy (č. p. 74), kde rovněž sídlil MNV, kterou u Rydvalů přepojovali na ústřednu v Železném Brodě.[1156]

Jakožto přední funkcionář v obci se nemohl Josef Rydval vyhnout otázce kolektivizace zemědělské výroby. Počátečních snah o utvoření PV JZD v roce 1949 a 1950 se sice ještě vůbec neúčastnil (v této době byla navíc majitelkou zemědělské usedlosti č. p. 77 jeho matka Pavlína, po níž majetek převzal až v listopadu 1951), na podzim 1952 se však již tento člen KSČ a rady MNV aktivně zapojil do místní náborové akce do JZD. Společně se Stanislavem Svárovským (č. p. 5) byli jedinými majiteli zemědělské půdy nad 2 hektary, kteří při agitaci stáli na straně přesvědčujících a nikoliv přesvědčovaných. Josef Rydval vytvořil agitační dvojici s tehdejším předsedou MAV NF Otakarem Machem (č. p. 6), s nímž navštívil

[1153] Zdá se tedy, že skutečná překážka, pro kterou chtěl Josef Rydval původně odstoupit, byla odstraněna (podíváme-li se na složení nově zvoleného MNV, již v něm nenalezneme předchozího místního tajemníka Františka Mináře). Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1957, Zápis z 1. zasedání MNV, 31. 5. 1957; f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 265 – 267 (rovněž SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 600, sign. OK.12, Zápis z 1. zasedání MNV v Horské Kamenici, 31. 5. 1957). Z pozice předsedy MNV se Josef také stal předsedou trestní komise MNV, viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 560, sign. vnitř.10, Trestní pravomoc NV, Složení trestní komise MNV – ohlášení, 7. 6. 1957.

[1154] SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů; Kniha zápisů 1939 – 1952; Hlášení o valné hromadě 11. 2. 1951; Hlášení o výroční schůzi 9. 3. 1952; Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953

[1155] Marie Rydvalová je v roce 1945 zachycena též jako členka sokola, v pozdějším období však již nikoliv. Srov. SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, Evidence členů; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1156] Třetí telefonní aparát byl umístěn v roce 1958 do „kampeličky“ (č. p. 43) – místního jednatelství státní spořitelny a kanceláře JZD. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 7. 5. 1938; kn 4, 17. 11. 1950; Kronika I., s. 138, 230; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 19.

rolníky Bohumila Sochora (č. p. 71) a Pavla Švitorku (č. p. 13). U nich ovšem nepochodili, stejně jako ostatní agitátoři u dalších zemědělců.[1157]

V následném období již nebyly mohutnější akce v Horské Kamenici místními funkcionáři prováděny a k rovněž bezvýsledným agitacím zde docházelo především na veřejných schůzích a besedách se zemědělci, jimž se Josef Rydval – od května 1954 předseda MNV – nemohl vyhnout. Na konci listopadu 1955 byla navíc na základě nařízení rady ONV obec rozdělena mezi jednotlivé členy MNV a Josefu Rydvalovi byl přidělen úsek č. p. 60, 62, 5, 46, 29, 8, ve kterém měl provádět tzv. masově – politickou práci, včetně přesvědčování zemědělců pro společné hospodaření a plnění povinných dodávek. V této době již ale bujela krize a nečinnost celého MNV, která trvala až do května 1957, a proto nelze předpokládat, že by vyvíjel skutečnou aktivitu. Ostatně v roce 1957 již poté probíhaly náborové akce do JZD výhradně v režii funkcionářů z okresu.[1158]

Jaký byl vůbec vlastní postoj Josefa Rydvala ke kolektivizaci? Odevzdání svých pozemků do JZD se nebránil, odmítal ale stát se jeho členem. Podobně jako u většiny ostatních drobných rolníků v obci, kteří vedle hospodaření ještě chodili do výnosnějšího zaměstnání, i pro něho představovala půda a především s ní spjaté povinnosti – dodávky – nepohodlnou zátěž (převažující užitek), které by se rád zbavil. Jediným východiskem tak byl v podstatě jen vznik JZD.[1159]

To se naplnilo v září 1957, kdy do nově založeného družstva za usedlost č. p. 77 vstoupila manželka Marie Rydvalová.[1160] Zařazena byla na úsek rostlinné výroby, kde v prvním roce společného hospodaření odpracovala pouze 61,38 PJ a v dalších letech již pro své revmatické onemocnění nepracovala vůbec.[1161] Josef se věnoval prvořadě svému zaměstnání v sodovkárně v Libštátě a družstvu brigádnicky vypomohl jen při žňových pracích v srpnu 1958 a poté se sporadicky podílel na stavbě kravína.[1162] Do kontaktu s JZD se však

[1157] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.
[1158] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1956, Rozdělení volebního obvodu na jednotlivé úseky mezi členy MNV, 30. 11. 1955, rada MNV 2. 8. 1956.
[1159] Tamtéž, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1160] Družstvo nevyužívalo v č. p. 77 žádné prostory. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958; kt 1, Evidence členů (1971).
[1161] Za usedlost č. p. 77 tak v JZD nebyla žádná stálá pracovní síla. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; Kronika II., s. 366; nezpracováno, Přehled odpracovaných PJ u jednotlivých družstevníků do konce června 1958; f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky).
[1162] V říjnu 1958 odpracoval na stavbě 1,25 PJ. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, nezpracováno, Výplatní listina – seznam družstevníků, kteří pracovali na stavbě N – kravína v říjnu 1958. Dále viz f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1958, 7. 8. 1958.

dostával pravidelně z pozice předsedy MNV a nutno přiznat, že vztahy mezi radou MNV a představenstvem JZD nebyly vždy příliš ideální.[1163]

[1163] Předseda i rada MNV kritizovali představenstvo JZD, že si vedení družstva uzurpují jednotlivci, dále vytýkali rozpory v přidělování práce a vyúčtování PJ u řadových družstevníků či benevolentní přístup k uvolňování mladých pracovních sil ze zemědělství apod. JZD zase MNV vytýkalo, že nedokáže zajistit dostatek brigádnických sil. Srov. kapitolu JZD Horská Kamenice.

6.27. Usedlost č. p. 64 (st. 3) „u Šimůnků“: 2,95 ha zem. – 2,25 ha orné, 5,54 ha les hospodář Jindřich Bárta (1892 – 1966)

Poloroubená chalupa č. p. 64 (dnes č. e. 7) se nachází v horní části obce, přes cestu sousedí se stavením č. p. 15, kousek dál stojí č. p. 14. Postavena byla po roce 1839 Josefem Šimůnkem a jednalo se o oddělenou čtvrtinu z původního gruntu č. p. 14. V březnu 1846 prodal Josef Šimůnek tuto usedlost Josefu Blažkovi, od něhož ji v roce 1882 získal Josef Sochor z č. p. 15 (1851 – 1921). Od něho v roce 1890 hospodářství koupila jeho sestra Marie (1867 – 1949), provdaná za Petra Hozdu z Beran (1860 – ?). Manželé Hozdovi spolu měli dcery Annu (1890 Berany – 1973), Pavlínu (1893 – ?), Františku (1896 – ?) a syny Josefa (1898 – 1900) a Petra (1900 – 1992). Otec rodiny Petr Hozda obstarával živobytí polním hospodářstvím, vedle něhož pracoval jako kamenický dělník (později též majitel lomu). Dne 17. února 1915 se nejstarší dcera Anna provdala za Jindřicha Bártu z Líšného (1892 – 1966) a současně se sňatkem postoupila Marie Hozdová mladému páru nemovitost č. p. 64 do vlastnictví.[1164]

Manželům Jindřichovi a Anně Bártovým[1165] se ještě v tom samém roce narodila Marie (1915) a o dva roky později Josef (1917), spolu s rodinou také žila na odpočinku Annina matka.[1166] Dcera se od rodiny odstěhovala patrně již před druhou světovou válkou, syn u rodičů setrvával až do druhé poloviny 40. let. Jako absolvent železnobrodské sklářské školy si ve druhé polovině 30. let v Horské Kamenici č. p. 64 otevřel živnost s výrobou skleněného zboží, včetně figurek („Umělecký závod Josefa Bárty“). Nejpozději v roce 1945 se oženil a o dva roky později, v lednu 1947, se s manželkou Miluškou (1926) odstěhovali do Jablonec nad Nisou, kde brzy založili rodinu.[1167] Po úmrtí Marie Hozdové v březnu 1949 tak v domácnosti zůstali jen Jindřich s Annou.[1168]

[1164] Syn Petr Hozda byl povoláním úředník a zemřel v 92 letech v Jablonci nad Nisou, osudy dalších sourozenců nebyly zjištěny. Srov. B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 73 – 74; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 64.

[1165] Anna byla sestřenicí (z matčiny strany) sourozenců Josefa Sochora z č. p. 17 (1892 – 1968), Ladislava Sochora z č. p. 15 (1897 – 1967) a Anny Kovářové z č. p. 11, rozené Sochorové (1899 – 1941). Jejich děda Josef Sochor (1828 – 1905), dříve rolník z č. p. 15, zemřel u své dcery Marie Hozdové v č. p. 64, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

[1166] SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 64.

[1167] V roce 1948 se jim narodila dcera Věra, srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522. Dále viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 74; J. SCHEYBALOVÁ – J. V. SCHEYBAL, *Krajem skla a bižuterie*, s. 99; SOkA Jablonec, f. Fidut, kt 1, inv. č. 17, Seznam členů; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 1946; kt 6, 1946, Evidence vystěhovaných; f. ONV Semily – expozitura Ž. Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17., 17. 1. 1947.

[1168] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

Jindřich Bárta se zabýval výhradně zemědělstvím a v hospodářství s ním pracovala i jeho žena.[1169] Spolu obdělávali 2,95 hektarů zemědělské půdy (z toho bylo 2,25 ha půdy orné, 0,44 ha trvalých luk, 0,26 ha pastvin) a 5,54 hektarů lesa.[1170] Z hospodářského zvířectva chovali od dvou do pěti kusů skotu (dvě až tři krávy), kolem deseti slepic s kohoutem, jednu kozu. Při práci používali kravský potah.[1171] Hospodář s hospodyní se věnovali své usedlosti řádně a svědomitě, byli bráni za dobré zemědělce, což se projevovalo i v plnění předepsaných kontingentů zemědělských produktů.[1172]

Ve veřejném dění v obci se Bártovi nijak neangažovali, oba byli pouze členy MJ ČSPO.[1173] Co se týče postoje ke kolektivizaci, nebyl u nich nijak vstřícný. Jindřich se sice vstupu do JZD přímo nevzpouzel, snažil se však tento akt oddálit na dobu pozdější, až podepíší i ostatní zemědělci. Zásadně proti JZD byla manželka Anna, která nevěřila slibům o prosperitě kolektivní zemědělské výroby, což lze s ohledem na zoufalé hospodaření okolních JZD v Loužnici a Vlastiboři pochopit. Na jejich smýšlení měl údajně také vliv soused Ladislav Sochor z č. p. 15 – největší odpůrce kolektivizace v obci – a rovněž jejich syn Josef, jenž bydlel v Jablonci nad Nisou (viz výše). Bártovi, oba již přes šedesát let staří, nestáli o nějaké nejisté novoty, přáli si dožít tradičním a zaběhnutým způsobem života, na který byli zvyklí od narození.[1174] Po ustavení JZD v obci do řad družstevníků vstoupil pouze Jindřich, záhy mu byla svěřena funkce nočního hlídače. V družstvu toho ale příliš nenapracoval, prý

[1169] V roce 1957 je Anna Bártová uváděna jako domácká dělnice (pravděpodobně pracovala se sklem). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1170] Ještě v roce 1950 činila výměra zemědělské půdy 3,36 ha (orné půdy 2,54 ha) – v roce 1951 došlo k přeměně hůře přístupných parcel na les (1950: 5,26 ha lesa, poté 5,54 ha). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 465, sign. zem.78, Seznam družstevníků, kteří vlastní lesní půdu, 26. 5. 1958.

[1171] Vybavení usedlosti (1950): 1 elektromotor (3 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční odstředivka. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[1172] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953.

[1173] Jindřich byl jako většina zemědělců v obci členem JSČZ. V roce 1940 je také zachycen jako náhradník do obecního zastupitelstva, což byl ovšem jeho jediný výstup v obecní samosprávě. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 15. 9. 1940; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[1174] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

z důvodu nemoci (v této době bylo Jindřichovi Bártovi již přes šedesát pět let).[1175] Usedlost č. p. 64 nebyla nijak ze strany JZD využívána.[1176]

[1175] Funkcionáři JZD to brali jako nepodloženou výmluvu a poukazovali na to, že chodí pomáhat švagrovi na Malou Horku, srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 3, členská schůze JZD 11. 9. 1959. Dále viz kt 1, inv. č. 16, Vlastní domácí pracovní řád JZD Horská Kamenice (22/1957/b); inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky).

[1176] Tamtéž, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

6.28. Usedlost č. p. 10 (st. 84) „u Matějů“: 2,69 ha zem. – 2,26 ha orné, 1,89 ha les hospodář Vítězslav Mužíček (1916 – 1983)

Hospodářské stavení č. p. 10 stojí v horní části obce ve svahu pod cestou, sousedí přímo s č. p. 34 a ob stodolu s č. p. 33. Původní roubená chalupa byla na tomto místě vystavěna v roce 1736 Matějem Švitorkou, jenž je dodnes připomínán přídomkem „u Matějů“. V roce 1794 získali od Švitorků tuto nemovitost Bradáčovi a drželi ji až do roku 1879, kdy ji odkoupili Josef Švitorka z č. p. 17 (1854 – 1899) a jeho manželka Anna, rozená Maryšková z č. p. 33 (1856 – 1941). V roce 1899 postihlo rodinu dvojnásobné neštěstí, když v květnu na tuberkulózu zemřel jak rolník Josef, tak i jeho stejnojmenný devatenáctiletý syn (povoláním soustružník). O hospodářství se poté starala Anna Švitorková, spolu s dcerami Františkou (1883) a Pavlínou (1888), zatímco nejstarší dcera Anna (1881) pracovala jako dělnice v přádelně bavlny u Johanna Liebiega v Železném Brodě.[1177]

Potřebná mužská síla se do stavení vrátila krátce před rokem 1910. K nejmladší dceři Pavlíně se ze sousedního č. p. 34 přiženil krejčí Josef Mužíček (1883 – 1963), mladý manželský pár se zde usadil a založil rodinu.[1178] Postupně se jim narodily děti Jaromír (1910 – 1990), Květoslava (1913 – 1934), Břetislav (zemřel v březnu 1915 ve věku 21 dní), Vítězslav (1916 – 1983) a Božena (1921 – 1928). V jedné domácnosti s nimi také na výměnku dožila matka hospodyně Anna Švitorková. Obživu zajišťoval Josef z polního hospodářství – k usedlosti náleželo 2,83 hektarů zemědělské půdy a 1,70 hektarů lesa (rok 1936/1937). K tomu stále provozoval své krejčovské řemeslo, nyní však již pouze jako vedlejší povolání.[1179]

Josef Mužíček byl velmi aktivní osobou ve veřejném životě Horské Kamenice. Jako člen národních socialistů se v roce 1919 stal starostou obce. V této funkci vydržel až do března 1925, kdy pro nařčení a urážky ze strany občana Rudolfa Kvíčaly ohledně bytové nouze v obci a ze zdravotních důvodů sám o své vůli rezignoval a raději se spokojil s místem v obecní radě.[1180] V následných volebních obdobích (volby 1927, 1931, 1938) nikdy nechyběl

[1177] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 80; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.
[1178] Usedlost č. p. 10 od matky Anny Švitorkové převzali do svého vlastnictví v roce 1912, viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 10.
[1179] SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. Sčítání lidu 1921, okres Železný Brod, obec Horská Kamenice, č. p. 10; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10, O. KOUSAL – J. VANĚK, *Místní vlastivěda*, 1936 – 1937.
[1180] Údajně trpěl velkými bolestmi hlavy pro stálé rozčilování, k tomu se navíc přidávaly dozvuky zranění z 1. světové války, kdy utrpěl průstřel břicha. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 7. 10. 1923, 27. 3. 1925; Kronika I., s. 47; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 43.

alespoň v obecním zastupitelstvu, v roce 1938 se opět stal radním.[1181] Mimo jiné se také podílel na fungování místní kampeličky (člen představenstva) a funkcionářem byl prakticky ve všech spolcích v obci (viz Usedlost č. p. 34).[1182]

V květnu 1939 přikoupili Josef s Pavlínou vedlejší usedlost č. p. 34 (v letech 1901 – 1912 patřila Josefovým rodičům), na které záhy začal hospodařit starší syn Jaromír. Mladší Vítězslav se v srpnu 1944 oženil s Růženou Mauerovou z Rohozné u Svitav (1923) a bezprostředně poté oba od starých Mužíčků převzali usedlost č. p. 10.[1183] (Přibližně v této době, nejspíše po úmrtí manželky Pavlíny v lednu 1945, se Josef přestěhoval ke svobodnému Jaromírovi, kde žil až do své smrti.) Rodina Vítězslava a Růženy Mužíčkových se postupně utěšeně rozrostla, do konce 40. let se manželům narodili synové Vladimír (1946 – 1994) a Josef (1949), na počátku 50. let syn Vítězslav (1951) a o sedm let později jediná dcera Růžena (1958).[1184]

Vítězslav Mužíček byl malozemědělcem. Protože drobné hospodářství (viz níže) k zajištění obživy jeho početné rodiny nestačilo, musel navíc celoročně pracovat jako domácký dělník – pasíř a vyráběl prstýnky a brože pro n. p. Kovová bižuterie závod č. 40 Kokonín (dříve firma A. Zappe Jablonec nad Nisou). Od roku 1953 pak sklářský průmysl vyměnil za kovoprůmysl a docházel do Šroubárny v Železném Brodě (n. p. Kovohutě). Manželka Růžena se starala o děti a domácnost a rovněž spolu s manželem pracovala v zemědělství (hospodářství prý byla znalá).[1185] Děti byly ještě malé, nejstarší Vladimír navštěvoval národní školu v letech 1952 – 1957, Josef nastoupil do první třídy v září 1956, Vítězslav o rok později.[1186]

[1181] V roce 1932 byl navíc zvolen do finanční komise obce. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 2, 1. 11. 1927; kn 3, 1. 11. 1931, 15. 1. 1932, 20. 10. 1932, 24. 6. 1938; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 337, inv. č. 1337, sign. 3/3K, 1 – 42, 1905 – 1929.

[1182] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 5; SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 55, inv. č. 79, sign. 17, 3. 11. 1948.

[1183] KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 10, 34; SOkA Jablonec, f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

[1184] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 140, 276.

[1185] Těžko lze určit, jaké povolání bylo pro Vítězslava hlavním a jaké vedlejším. V únoru 1950 při národním sčítání lidu on sám uvedl jako hlavní povolání pasířství, které však sčítací komisař přepsal na vedlejší (v květnovém soupisu zemědělských závodů již bylo zemědělství uvedeno jako hlavní povolání). Ve školních výkazech je otec Vítězslav do školního roku 1954/1955 veden jako rolník, poté jako dělník. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1952, Průzkum domáckého dělnictva, 13. 3. 1952; kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; f. OŠ Horská Kamenice, kn 137 – 142; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 565, sign. vnitř.10, Neplnění dodáv. úkolů – trestní oznámení, 1957.

[1186] SOkA Jablonec, f. OŠ Horská Kamenice, kn 137 – 142.

Mužíčkovi vlastnili 2,69 hektarů zemědělské půdy (2,26 ha orná půda, 0,42 ha trvalé louky, 0,01 ha pastviny) a 1,89 hektarů lesa, k tomu měli připachtované pozemky Žofie Salabové (dříve č. p. 34): 1,11 hektarů zemědělské půdy (0,19 ha orná půda, 0,89 ha trvalé louky, 0,03 ha pastviny). Dohromady tak obhospodařovali výměru o 3,80 hektarech zemědělské půdy, z čeho bylo 2,45 hektarů půdy orné.[1187] Nutno také zmínit, že především v rostlinné výrobě si Vítězslav vzájemně vypomáhal s bratrem Jaromírem (č. p. 34) a řadu prací na poli vykonávali společně.[1188] Co se týče živočišné produkce, chovali manželé Mužíčkovi na své usedlosti od tří do pěti kusů skotu (z toho jednu až tři krávy), kolem deseti slepic s kohoutem, občas jedno sele či husu. Krávy byly využívány jak k dojení mléka, tak i k tahu při práci na poli (lze předpokládat, že hospodář rovněž využíval sousedské výpomoci rolníků s koňským potahem).[1189] Plnění předepsaných dodávek zemědělských produktů se jim dařilo s obtížemi, především vázla živočišná výroba a chov skotu. Proto stejně jako řada dalších rolníků, kteří byli zaměstnáni v průmyslu, ani Vítězslav nebyl ušetřen od přesvědčování k plnění ze strany funkcionářů v obci i na pracovišti (závodní rada ROH).[1190]

Na rozdíl od svého otce Josefa se Vítězslav (bezpartijní) veřejného života v 50. letech nijak aktivně nezúčastňoval a to i přesto, že byl alespoň oficiálně organizován v SČSP, v sokole (člen od roku 1935) a u hasičů.[1191] Podobně tomu bylo i v otázce kolektivizace zemědělské výroby. Zatímco Josef Mužíček patřil k průkopníkům společného hospodaření v obci (stal se členem PV JZD v roce 1949 a 1950),[1192] jeho syn se v tomto směru příliš neprojevoval. Proti JZD však nijak výhradně zaměřen nebyl. S ohledem na své postavení drobného zemědělce musel ale brát zřetel na mínění větších rolníků v obci, na nichž byl

[1187] V roce 1957 Vítězslav Mužíček obdělával 3,76 ha zemědělské – 2,35 ha orné půdy. Viz SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář číslo 2 státního plánu rozvoje zemědělské výroby na rok 1957.

[1188] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952.

[1189] Vybavení usedlosti v roce 1950: 1 potahový obyčejný vůz, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 výtřasková mlátička, 1 lis na seno a slámu, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 pařák na píci, 1 ruční odstředivka. V roce 1949 využíval Vítězslav Mužíček, jako jeden z mála rolníků v obci, služeb Státní strojní stanice, od které měl na pět hodin pronajat traktor. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

[1190] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; M. HÁDEK, *Nešlo by to na družstevním líp?*, in Rozvoj, roč. VI., č. 22, 25. 5. 1957.

[1191] Do roku 1952 též v zájmové organizaci JSČZ. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů (1946/1947); f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1192] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949; inv. č. 15, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1950; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950.

závislý, a tudíž odmítal podepsat přihlášku jako první.[1193] V září 1957 nakonec do JZD Horská Kamenice vstoupila pouze Růžena Mužíčková, na usedlosti č. p. 10 byl pro družstevní potřebu zabrán chlév, do kterého byl umístěn jeden býček a jedna jalovička (stav 31. 12. 1958).[1194] Vítězslav nadále pracoval jen v průmyslu, z něhož byl na žádost JZD uvolňován coby brigádnická výpomoc během špičkových zemědělských prací.[1195]

[1193] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1194] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.
[1195] K tomu došlo již při prvních družstevních žních v srpnu 1958. Srov. SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 11. 9. 1957; kt 1, inv. č. 2, 6. 8. 1958.

6.29. Usedlost č. p. 34 (st. 85) „u Janatů“: 2,31 ha zem. – 1,78 ha orné, 1,74 ha les hospodář Jaromír Mužíček (1910 – 1990)

Usedlost č. p. 34 se nachází v Hořenci v bezprostředním sousedství s č. p. 10 a zhruba 50 metrů od č. p. 11 a 38. Postavena byla po roce 1775 Jiřím Švitorkou z č. p. 10 (syn Matěje Švitorky), v letech 1873 – 1896 byli majiteli Josef Janata a Apolena Janatová (1826 – 1896), po nichž tu zbyl přídomek „u Janatů“. V roce 1896 následoval majitel František Švitorka, od kterého pak v březnu 1901 hospodářství koupil Josef Mužíček (1861). Jeho rodina se do Horské Kamenice přistěhovala již v roce 1889 z Chlístova a až do počátku 20. století bydlela v usedlosti č. p. 11, kterou Josef získal v lednu 1890 v exekuci. Kromě Josefa byli dalšími členy domácnosti manželka Marie (1861 – 1909) a synové Josef (1883) a Miroslav (1891). Josef Mužíček se vedle zemědělství zabýval broušením skleněného zboží (koral, karmazín), jeho starší syn Josef se vyučil na krejčího a mladší syn Miroslav pomáhal v hospodářství a přes zimní měsíce rovněž jako otec pracoval se sklem.[1196]

Někdy před rokem 1910 Josef mladší domácnost opustil a přiženil se do sousedního č. p. 10, kde založil rodinu. Krátce poté, v květnu 1912, bylo hospodářství č. p. 32 prodáno manželům Josefu a Žofii Salabovým z Dlouhého (Josef Mužíček starší se synem Miroslavem se patrně z obce odstěhovali).[1197] Salabovi drželi č. p. 32 plných dvacet sedm let až do května 1939, kdy po Josefově smrti prodala pozůstalá vdova Žofie usedlost zpět Mužíčkům, konkrétně Josefu (mladšímu) a jeho manželce Pavlíně z č. p. 10, kteří ji koupili pro svého staršího syna Jaromíra.[1198]

Jaromír Mužíček (1910 – 1990) zůstal celý život svobodný a v č. p. 34 žil společně se svým otcem Josefem (1883 – 1963), který se k synovi nastěhoval na přelomu let 1944/1945, pravděpodobně po úmrtí své manželky Pavlíny v lednu 1945 (hospodářství č. p. 10 přenechal mladšímu synovi Vítězslavovi).[1199] Do poloviny 50. let s nimi v domácnosti ještě bydlel jejich synovec, resp. vnuk Břetislav Hladík (1933), potomek Květoslavy (sestra a dcera Mužíčků),

[1196] V roce 1900 žili Mužíčkovi v č. p. 11 společně s Kovářovi, jimž záhy tuto usedlost odprodali a přestěhovali se do č. p. 34. Srov. KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 11, 34; SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1057, inv. č. 2203, Sčítání lidu 1900; kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2*., s. 80.

[1197] Ještě v roce 1910 žili oba spolu v č. p. 34, druhý byt byl pronajímán rodině Josefa Matury, dělníka v brusírně skleněných kroužků v Železném Brodě, viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 34.

[1198] Na něho byla přepsána až v lednu 1945. Viz KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 34.

[1199] Za druhé světové války bydlel v č. p. 34 v nájmu zemědělský dělník Stanislav Mauer (1910) s manželkou Marií (1910) a dětmi Stanislavem (1936) a Marií (1937). V červenci 1945 se rodina vystěhovala do Horní Řasnice u Frýdlantu, kde Stanislav převzal do správy usedlost č. p. 17 s 11,79 hektary půdy, viz SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, inv. č. 3, 1. 8. 1945; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, 1946, Evidence vystěhovaných. Dále srov. f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých.

která zemřela již v roce 1934. Na přelomu 40. a 50. let se Břetislav vyučil v Hradci Králové obuvníkem a v roce 1955 odešel do Jihlavy, kde se o rok později oženil s Antonií Zelingerovou z nedaleké obce Cerekvička.[1200]

Obživa společné domácnosti byla zajišťována z několika zdrojů. Až do počátku 50. let se Jaromír věnoval jen zemědělství, před rokem 1954 začal vedle toho ještě pracovat ve vápence v Železném Brodě (n. p. Prachatické cementárny). Otec Josef byl zaměstnán jako vedoucí prodejny, prodavač a skladník v jedné osobě v konzumu, jenž se nacházel u Stanislava Svárovského v č. p. 5 (filiálka družstva Svépomoc Železný Brod, od roku 1950 PKD Semily, později JEDNOTA lidové spotřební a výkupní družstvo se sídlem v Semilech). Tuto činnost vykonával až do konce května 1954, kdy v jednasedmdesáti letech odešel do důchodu.[1201]

Vraťme se k zemědělské výrobě. K usedlosti č. p. 34 náleželo 2,31 hektarů zemědělské půdy (z toho bylo 1,78 ha půdy orné, 0,51 ha trvalých luk a 0,02 ha pastvin) a 1,74 hektarů lesního porostu. Z hospodářského zvířectva se tu nacházelo od jednoho do tří kusů skotu (z toho vždy jedna kráva, která byla rovněž používána k tahu), do deseti slepic s kohoutem, u stavení nemohla chybět ani koza. Hospodářství obstarával prvořadě Jaromír, kdežto otec Josef již v zemědělství pracoval jen příležitostně. Naopak podpora, především v rostlinné výrobě, přicházela od bratra Vítězslava (č. p. 10) a pravděpodobně i od větších rolníků, kteří vlastnili koně (sousedská výpomoc).[1202] Přesto si Jaromír při hospodaření příliš zdatně nepočínal. Dodávky plnil špatně, především v mléce, kde neměl zajištěn zástav dojnic. Z tohoto důvodu bylo dokonce v červenci 1954 ze strany MNV požadováno jeho uvolnění ze zaměstnání, aby se mohl pečlivěji věnovat své usedlosti a mimo to více pomoci bratrovi, jenž si rovněž nepočínal nejlépe. K tomu také skutečně došlo, když v srpnu 1954 byl Jaromír

[1200] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 221 – 222; nezpracováno, Matrika zemřelých; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522.

[1201] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, inv. č. 50, Seznam podniků 1946; kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; Kronika I., s. 194; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522. Josef Mužíček po sobě zanechal sepsané vzpomínky a údajně také dějiny tří kamenických spolků. Originály se autorovi nepodařilo dohledat, pouze v publikaci Bohumila Sochora se nachází špatně čitelná xerokopie části spisku *Některé vzpomínky* (74 s.). Rovněž tu je zmínka o spiscích: *Stručné paměti hasičského sboru v H. K. 1887 – 1951* (52 s.) a *Paměti sokolského spolku r. 1896 – 1956 v H. K.* (28 s.), viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 39; TÝŽ, *Horská Kamenice 3.*, s. 7 – 16.

[1202] V roce 1949 využil Jaromír, podobně jako jeho bratr, traktoru Státní strojní stanice (2 hodiny práce na poli). Vyjma drobnějšího nářadí byl na usedlosti k dispozici 1 elektromotor (4 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 potahový válec, 1 ruční řezačku na píci a slámu. Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956.

z průmyslu propuštěn. Ne však natrvalo, neboť někdy v období 1956/1957 se k práci ve vápence opět vrátil.[1203]

Podobně jako bratr Vítězslav Mužíček, i Jaromír (bezpartijní) se veřejného života prakticky nezúčastňoval. Organizován byl pouze u místní skupiny JSČZ a MJ ČSPO.[1204] V tomto směru oba sourozence jednoznačně zastiňoval jejich otec Josef. Po bohaté kariéře v obecní samosprávě za první republiky a za okupace (viz Usedlost č. p. 10), pokračoval – ač již ve skromnějších rozměrech – i po druhé světové válce. V roce 1946 se na několik měsíců stal členem místní osvětové rady (leden až červenec), v listopadu 1950 byl zvolen do finanční komise MNV, v srpnu 1951 do rozpočtové komise.[1205] V pozdějším období (1954) je zachycen jako tzv. výmlatový referent, jehož starostí bylo během žní dohlížet na dodržování stanoveného výmlatového plánu a plánu příkonu elektrické energie, který byl obci striktně stanoven (aby nedošlo k přetížení linky, byly zemědělci přesvědčováni k intenzivnějšímu odběru elektrické energie – tj. mlácení obilí – v noční době).[1206]

Nejvíce se Josef Mužíček angažoval ve spolkovém a družstevním životě obce. Ještě v roce 1948 působil coby pokladník v představenstvu místního Družstva pro rozvod elektrické energie, v TJ Sokol zastával funkci starosty a v roce 1953 zde byl revizorem účtů (členem sokola od roku 1904!), v hasičském sboru byl náměstkem starosty. Stejný post vykonával do listopadu 1948 i v kampeličce („Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Horské Kamenici, z. s. s neob. r."), ve které působil jako člen představenstva i dozorčí rady. Za kampeličku byl dokonce po únoru 1948 nominován do MAV NF (zachycen v letech 1948 – 1949).[1207] Není proto žádným velkým překvapením, že Josef Mužíček nechyběl ani v obou přípravných výborech JZD (1949, 1950).[1208]

[1203] Předtím, v říjnu 1955, rada MNV odmítla jeho žádost o potvrzení propuštění do výroby přes zimní období s tím, že mu ho vydá, až bude mít dodržený plánovaný stav skotu v počtu dvou kusů, viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 27. 10. 1955. Dále srov. kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; SOkA Semily, f. OV KSČ Semily, kt 32, 4. 9. 1954.

[1204] NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1954, Jmenný seznam zemědělců, kteří pracují na závodech, 18. 7. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1205] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 16. 1. 1946, 5. 7. 1946, 1. 8. 1950; kn 4, 3. 11. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 8. 1951.

[1206] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 6. 7. 1954, 26. 7. 1954.

[1207] SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů (1946/1947); Hlášení o výroční schůzi 24. 2. 1953; Kniha zápisů 1939 – 1952; f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948, 18. 5. 1948, 21. 5. 1948, 23.10. 1949; f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 67, sign. 1; kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Hlášení činovníků, 16. 1. 1948; kt 55, inv. č. 79, sign. 17.

[1208] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1949; inv. č. 15, Přípravný výbor JZD (ustavující schůze) 1950; SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 227, inv. č. 627, sign. 178, PV JZD Horská Kamenice 1949 – 1950.

Jaromír Mužíček, majitel usedlosti, se myšlence kolektivního hospodaření nijak nezdráhal, na druhou stranu se také nijak neprojevoval (nejspíš jako většina drobných rolníků v obci zůstával opatrným a vyčkával, jak k JZD přistoupí větší zemědělci).[1209] V září 1957 do JZD vstoupil, zařazen byl do stavební skupiny družstva. Hned v prosinci mu však bylo povoleno nastoupit na zimní období do práce v průmyslu a toto propuštění bylo v květnu 1958 prodlouženo do té doby, než JZD začne s investiční výstavbou. Z pracovního poměru byl nakonec uvolněn až v době žní.[1210] Hospodářské prostory v č. p. 34 zůstaly ze strany družstva nevyužity.[1211]

[1209] *„Proti JZD není, je třeba ho řídit. Jeho myšlení je volnější.“* Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.
[1210] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 2, Zápisy ze schůzí JZD 1958, 6. 8. 1958; kt 2, Zápisy ze schůzí JZD, 4. 12. 1957, 7. 5. 1958.
[1211] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958 a Soupis zvířat k 31. 12. 1958.

6.30. Usedlost č. p. 73 (st. 107) „u Vilémů“: 2,10 ha zem. – 1,51 ha orné, 2,47 ha les hospodář Josef Blažek (1898 – 1959)

Usedlost č. p. 73 se nachází v dolní části obce přímo u silnice, která vede k Jesennému. Jedná se o poslední stavení ve vsi. Přes jednu stodolu sousedí s č. p. 58, na druhé straně silnice pak stojí bývalá škola (č. p. 74). Zděná stavba byla postavena asi roku 1888 zedníkem Adolfem Švitorkou z č. p. 67 (1857 – 1925), žil zde však jeho příbuzný (patrně otec) Josef Švitorka (1835 – 1903) a po něm jeho syn Vilém (1870 – ?) s rodinou. V únoru 1938 od Švitorků usedlost koupili manželé Josef a Marie Blažkovi. Josef Blažek (1898 – 1959), který pocházel z č. p. 52, si vzal Marii, rozenou Šilhánovou z č. p. 28 (1905 – 1983), v červnu 1930. Jejich manželství zůstalo bezdětné.[1212]

Přestože byl Josef původně vyučen tesařem, po nabytí usedlosti č. p. 73 se živil jako rolník a zemědělská výroba pro něho byla jediným povoláním. Na jeho bedrech spočívala většina prací, zatímco Marie pečovala v prvé řadě o domácnost a v hospodářství svému manželovi pouze vypomáhala.[1213] Společně vlastnili 2,10 hektarů zemědělské půdy (z toho 1,51 ha půdy orné, 0,47 ha trvalých luk a 0,12 ha pastvin) a 2,47 hektarů lesa. Další pozemky měli v nájmu: od Františky Švitorkové 0,23 hektarů orné půdy a od Emy Minářové (č. p. 42) 1,05 hektarů orné půdy, 0,12 hektarů luk a 0,05 hektarů pastvin. Celkem tedy hospodařili na 3,55 hektarech zemědělské půdy (2,79 ha půdy orné).[1214] V živočišné výrobě se obvykle starali o tři až pět kusů skotu (většinou dvě krávy), dvě kozy a do patnácti slepic s kohoutem. Pro splnění dodávky vepřového masa chovali jedno až dvě selata. Při obdělávání polí a jiné práci v hospodářství byl Josef Blažek odkázán na kravský potah.[1215]

[1212] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 54; KÚ Jablonec, PK Horská Kamenice, vl. č. 67, 159, 161, 203; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. ONV Semily – exp. Železný Brod, kt 16, Seznam obyvatel obce Horská Kamenice k 1. 1. 1948; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522. Josef byl starším bratrem Františka Blažka z č. p. 52 (1901 – 1971) a z matčiny strany bratrancem Marie Koňákové z č. p. 29 (1894 – 1965) a její sestry Anny Lucké z č. p. 12 (1904 – 1989). Manželka Marie byla sestrou Františka Šilhána z č. p. 28 (1908 – 1981), viz SOkA Semily, f. OÚ Semily, kt 1093, inv. č. 2265, Sčítání lidu 1910.

[1213] B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 54; SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1945, Seznam mužů i žen ve stáří od 16 – 65 let; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 106, č. fasc. 2522; inv. č. 516, č. fasc. 14399.

[1214] V roce 1957 obdělával Josef Blažek 2,08 ha zemědělské půdy (1,39 ha půdy orné) – tzn. že již neměl pronajaté pozemky. Srov. SOkA Semily, f. ONV Semily, kt 511, sign. výk/4, Rozpisový sumář na rok 1957.

[1215] Podobně jako bratrova usedlost č. p. 52, bylo i Josefovo hospodářství celkem slušně vybaveno, v roce 1950 se zde nacházely 2 elektromotory (6 HP), 1 obyčejný potahový vůz, 1 potahový pluh, 1 potahový kultivátor, 1 potahový válec, 1 potahový secí stroj, 1 vyoravač brambor, 1 výtřasková mlátička, 1 ruční řezačka na píci a slámu, 1 šrotovník, 1 pařák na píci a 1 ruční odstředivka. Viz NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1. složka, Dodávkové úkoly mléka vyměřené v r. 1956; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

Josef Blažek byl dobrým a pracovitým malorolníkem, který v hospodaření dociloval výborných výsledků. I přes počínající zdravotní neduhy dokázal dodávky zemědělských produktů plnit nad předepsaný kontingent, což mu umožňovalo prodávat přebytky na státní nákup a tím získávat vyšší finanční zisky. Jako kladný příklad a vzor pro ostatní zemědělce byl dokonce vyzdvihován na stránkách okresního tisku.[1216]

Na rozdíl od svého bratra Františka, byl Josef velmi činný ve veřejném životě obce. Svoji kariéru v místní správě začal budovat až od roku 1945, kdy vstoupil do řad KSČ.[1217] Nejprve se stal členem zemědělské komise, následný rok navíc i členem komise plánovací, finanční a bezpečnostní. Od roku 1950 pak pro změnu působil v komisi technické (stavební záležitosti) a stále v komisi bezpečnostní, o rok později se ještě dostal do komise škodových zábran (jakožto velitel místních hasičů – viz níže).[1218] Kromě toho se podílel na výkupu zemědělských produktů, kdy měl na starosti mléčnou agendu. Jako tzv. sběrač mléka odebíral každé ráno v dřevěné sběrně u návsi od rolníků nadojené mléko, přičemž si prý k všeobecné spokojenosti počínal svědomitě a vzorně.[1219] Příležitostně také vykonával funkci vedoucího jedné ze skupin při celoobecně organizované hledací službě („hledačky“) mandelinky bramborové (např. červenec 1950 a 1952),[1220] během žní v roce 1953 byl ustanoven výmlatovým referentem s povinností dohlížet na odběr elektrického proudu rolníky v době výmlatu.[1221] Josef Blažek zastával většinu svých funkcí v místní správě, aniž by byl členem národního výboru (pouze náhradník). Do pléna MNV se totiž dostal až v květnu 1953,[1222] vydržel v něm ale jen jeden rok – do prvních řádných voleb do NV, které proběhly v květnu 1954. V následujícím tříletém volebním období byl již pouze jako zástupce občanů ve stálé zemědělské komisi MNV.[1223]

Aktivním byl rovněž v místních spolcích a družstvech. Na prvním místě je třeba uvést dobrovolné hasiče. Minimálně od roku 1945 byl velitelem Hasičského sboru v Horské

[1216] Z důvodu svého plnění nad 100 % byl prý v obci neoblíben. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1953, Charakteristika zemědělců v Horské Kamenici, 19. 5. 1953; kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice; Antonín VÁVRA, *Jde příkladem ostatním zemědělcům*, Vesnické noviny Semilska 10/55, 11. 3. 1955.

[1217] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1218] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, 13. 6. 1945, 16. 1. 1946, 5. 7. 1946, 3. 11. 1950, 16. 3. 1951.

[1219] Tuto funkci zastával přibližně do poloviny 50. let, poté jej vystřídala Blažena Sochorová z č. p. 71. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 30. 4. 1952; kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; B. SOCHOR, *Horská Kamenice 1.*, s. 39.

[1220] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 4, 7. 7. 1950; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 2. 7. 1952.

[1221] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 21. 7. 1953.

[1222] Do jeho pracovního obvodu náleželi blízcí sousedé: č. p. 17, 52, 63, 74 a 58, viz Tamtéž, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice.

[1223] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, kn 3, Složení MNV k 1. 1. 1949 a k 1. 5. 1949; Kronika I., s. 172; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 8. 5. 1953, 26. 5. 1954.

Kamenici a to až do reorganizace a vytvoření místních požárních sborů na přelomu let 1950/1951, kdy se stal pouze členem. Na post velitele PS (později MJ ČSPO) se vrátil v roce 1953.[1224] Dále byl organizován v místním sdružení ČSČK a v sokole (člen od roku 1922). V roce 1948 působil v dozorčí radě a akčním výboru kampeličky.[1225]

Josef Blažek platil za třídně uvědomělého soudruha,[1226] o výhodách kolektivního hospodaření nebyl ale vůbec přesvědčen, především se obával nákladných investic, které by musely být v případě JZD vynaloženy na vybudování nutného zázemí (např. kravína). Stejně jako většina drobných zemědělců ve vsi byl také do jisté míry závislý na větších rolnících (koňský potah), a proto v otázce podpisu členské přihlášky do JZD vyčkával na jejich podnět.[1227] V září 1957 do družstva vstoupil jak Josef, tak i Marie – tj. dvě pracovní síly z usedlosti č. p. 73 (v tom byli v porovnání s ostatními, výměrou srovnatelnými, usedlostmi výjimkou).[1228] Do budování družstva ale nijak výrazně nezasáhli. Marie Blažková z důvodu nemoci nedokázala odpracovat ani stanovené minimum PJ, Josef zemřel již v září 1959 ve věku 61 let.[1229]

[1224] SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 31, inv. č. 67, sign. 1, Doplňovací volby 15. 7. 1945; kt 31, inv. č. 68, sign. IV – 2 K, Hlášení činovníků 16. 1. 1948; f. MAV NF Horská Kamenice, 18. 5. 1948; f. AO Horská Kamenice, kn 4, 8. 12. 1950, 12. 1. 1951; Kronika I., s. 172, 177 – 178; f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 16. 3. 1951, 10. 4. 1953, 13. 10. 1954; kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954; kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1225] Za první republiky (od roku 1935) byl členem místního honebního výboru, po druhé světové válce členem JSČZ, srov. SOkA Jablonec, f. ONV Semily – expozitura Železný Brod, kt 71, inv. č. 109, sign. 12, Honební společenstva, 22. 8. 1946; NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399. Dále viz SOkA Jablonec, f. Sokol Horská Kamenice, nezpracováno, Kniha údů; f. MAV NF Horská Kamenice, 13. 3. 1948; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1226] SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, Návrh členů volební komise pro volbu do MNV Horská Kamenice, 16. 3. 1954.

[1227] SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 16, Přesvědčující akce pro vstup do JZD 1952; f. MNV Horská Kamenice, kt 6, 1957, Kádrový rozbor občanů v obci Horská Kamenice.

[1228] Hospodářské zázemí usedlosti č. p. 73 nebylo družstvem nijak využíváno. Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 1, Evidence členů (1971); kt 1, inv. č. 17, Roční výkaz za rok 1958, Vyúčtování PJ za rok 1958 (doplatky) a Soupis základních prostředků k 31. 12. 1958, Soupis zvířat k 31. 12. 1958; inv. č. 2, výroční schůze 10. 2. 1960.

[1229] SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, nezpracováno, Matrika zemřelých; f. MNV Horská Kamenice, Kronika II., s. 16.

6.31. Shrnutí jednotlivých biogramů

Rodiny středních a malých rolníků tvořily jádro obyvatelstva Horské Kamenice, počtem členů představovaly prakticky polovinu veškeré místní populace.[1230] Převážně se jednalo o starousedlé rody, jejichž (zjištěné) přímé kořeny v obci, ať po mužské nebo ženské linii, sahaly do 19., 18. až 17. století (např. rod Berků č. p. 46 – 1642). Většina hospodářů tedy představovala již několikátou generaci rodilých Kameničáků a vzhledem k nevelikosti lokality je jasné, že řada rodů byla napříč celým spektrem zdejšího obyvatelstva svázána blízkými či vzdálenějšími příbuzenskými poměry. Tomuto propletenci se vymykalo jen několik málo rodin, které se ve vsi usadily v relativně nedávné době (např. č. p. 50, 47).

Poměrně pevná vazba panovala i mezi jednotlivými rody a jejich usedlostmi. V naprosté převaze se předci stávajících hospodářů ujali daného majetku nejpozději během druhé poloviny 19. století či na počátku 20. století. Některá hospodářství byla dokonce bez přerušení děděna již od první poloviny 18. století (č. p. 3 – 1722, 12 – 1737). Značná část usedlostí tak byla přebírána jako dědictví po rodičích hospodáře či jeho manželky. Pouze dva hospodáři se v Horské Kamenici usadili až po druhé světové válce, kdy se chopili usedlostí opuštěných odchodem jejich dosavadních majitelů do pohraničí (č. p. 50, 49). Kameničtí rolníci tak byli vesměs zkušenými hospodáři, převážná část z nich začala samostatně hospodařit v průběhu dvacátých a třicátých let.

Jejich domácnosti byly v průměru čtyř až pětičlenné, nejpočetnější rodinou byli nepochybně Berkovi (č. p. 46), kteří měli devět potomků (ne všichni ale v padesátých letech bydleli stále s rodiči). Na druhé straně jen v jedné domácnosti bydlela osamocená osoba, byl jí vdovec František Dufek, jehož děti žili mimo obec. Základ domácnosti tvořil většinou hospodář s hospodyní (ve dvou případech svobodný syn s matkou – č. p. 29 nebo neprovdaná dcera s otcem – č. p. 12). U středních rolníků s rodiči v hojnější míře stále bydlely jejich děti – buď ještě malé nebo dospívající, nechyběli zde ani na venkově tradiční výměnkáři (rolníkův starý otec nebo matka). Jen výjimečně žili s rodinami i další příbuzní jako svobodný bratr, sestra nebo švagrová či malý synovec a vnoučata.

U drobných zemědělců byl znát mírný „chronologický předstih“. Jejich rodiny byly „starší“, proto nebyl výjimkou osamocený partnerský pár, jehož potomci již odrostli a z Horské Kamenice a ze zemědělství odešli, z čehož logicky vyplývá, že na těchto usedlostech chyběli nástupci. Pouze v pěti rodinách drobných rolníků byly školou povinné

[1230] V roce 1953 to bylo 101 osob z celkových 202 obyvatel obce. Srov. SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 1953, Pracovní obvody členů MNV Horská Kamenice.

děti, nepočítáme-li vnoučata (č. p. 10, 13, 48, 52). Také výměnek zde pochopitelně nebyl tolik rozšířen (č. p. 12, 13, 52).

Živobytí rolnických domácností bylo zajišťováno z podstatné části zemědělstvím (rodinné usedlosti), přičemž u naprosté většiny středních rolníků nad 5 hektarů zemědělské půdy bylo hospodaření jediným způsobem obživy. Výjimku představoval Jaroslav Kovář, který ještě podomácku pracoval se sklem (dělník ŽBS). Do roku 1952, kdy zemřel jeho otec, totiž hospodařil přibližně jen na polovině celkové výměry a musel si proto přivydělávat v průmyslu, čehož se již nevzdal. U některých rodin byli v průmyslu, alespoň příležitostně, zaměstnáni potomci (např. č. p. 17, 30). Zmínit je třeba také dvě hostinské živnosti. Josef Novotný (č. p. 31) však hospodu č. p. 4 provozoval pouze do roku 1949 a Josef Sochor (č. p. 17) musel pohostinskou živnost ukončit z důvodu socialisace živností v roce 1952.

Mezi drobnými rolníky se výlučně zemědělstvím zabývala třetina hospodářů. Převážně šlo o nepočetné – dvoučlenné domácnosti: Anna Lucká s otcem (č. p. 12) a dva starší a již osamělé manželské páry – Bártovi (č. p. 64) a Blažkovi (č. p. 73). Pouze hospodařením se zabývala i Marie Hudská (č. p. 47), s ní však minimálně do poloviny padesátých let žili její synové, zaměstnaní v průmyslu. Od většiny zástupců této ryze zemědělské skupiny drobných rolníků se jednoznačně vymyká rodina Františka Blažka (č. p. 52), která čítala čtyři členy (hospodář, manželka, dcera, výměnkář) a patrně se tak musela hodně uskrovnit. Ostatní menší zemědělci si byli nuceni hledat další zdroje obživy, přičemž u mnohých nelze přesně určit, zda-li pro ně bylo zemědělství hlavním či vedlejším povoláním (na rozdíl od držitelů půdy do 2 hektarů, kde zemědělství bylo nepochybně jen okrajovou záležitostí).

Drobní rolníci hospodařící na 4 – 5 hektarech (někteří díky nájmu dokonce překračovali pětihektarovou hranici – č. p. 13), vykonávali domáckou práci se sklem, ať již to bylo pasířství (pro n. p. Kovová bižuterie Jablonec nad Nisou) nebo broušení skla a návlek (pro n. p. ŽBS). Ostatní malí zemědělci (2 – 4 ha) docházeli za prací do okolních závodů – do textilního průmyslu (PBZ Jesenný, Železný Brod), kovoprůmyslu (Šroubárna Železný Brod), vápenky na Brodci nebo cementárny v Jesenném. Jen dva drobní rolníci se zabývali řemeslem. Košíkář Stanislav Svárovský však svoji živnost ukončil v roce 1953, bezprostředně po svém začlenění do komunálu, a raději přešel do služeb ČSAD (později pracoval u ČSD). Pekař a obchodník Josef Rydval přestal svoji soukromou živnost provozovat v roce 1951 a nadále až do roku 1954 pekl pro PKD Semily. Poté se stal zaměstnancem ČSSS Lomnice nad Popelkou.

Zaměřme se blíže na zemědělství. V Horské Kamenici bylo třicet usedlostí přesahujících 2 hektary zemědělské půdy. V polovině padesátých let 20. století tato

hospodářství zahrnovala celkem 161,82 hektarů (z toho 129,43 ha orné půdy), což byla naprostá většina plochy kamenického katastru. Přibližně 2/3 z toho obhospodařovali střední rolníci – 15 usedlostí (109,91 ha zemědělské – z toho 88,23 ha orné půdy), třetina připadala na drobné zemědělce od 2 do 5-ti hektarů – taktéž 15 (51,91 ha zemědělské – 41,20 ha orné půdy).[1231] Dvacet osm hospodářství obhospodařovali přímo jejich vlastníci, jen v jednom případě byla drobná usedlost v dlouhodobém nájmu (č. p. 49) a jedna byla zcela opuštěna (č. p. 42 – odchod majitele do pohraničí po druhé světové válce). V roce 1952 pak kvůli svému pokročilému věku přestal hospodařit střední rolník František Dufek (č. p. 14).

Největším zemědělcem ve vsi byl Bohumil Koňák (č. p. 76), jenž vlastnil 11,76 hektarů zemědělské půdy (z toho 8,36 ha orná), nad desetihektarovou hranici se také dostal Josef Koňák (č. p. 7),[1232] přes 9 hektarů měl Josef Sochor (č. p. 17), přes 8 ha František Dufek (č. p. 14), přes 7 ha čtyři hospodáři (č. p. 15, 31, 50, 71), přes 6 ha jen dva (č. p. 11, 29) a přes 5 ha pět zemědělců (č. p. 3, 28, 30, 36, 46). Rozložení drobných rolníků bylo poměrně vyrovnané. Největším z této skupiny byl Pavel Švitorka (č. p. 13), vlastnící 4,71 hektarů zemědělské půdy (4,03 ha orné). Nad 4 ha vlastnili ještě další čtyři hospodáři (č. p. 12, 47, 48, 70), nad 3 ha bylo šest hospodářů (č. p. 5, 32, 42, 49, 52, 77), nad 2 ha čtyři (č. p. 10, 34, 64, 73).

Do celkové výměry usedlostí je třeba také přičíst držbu lesů (obyvatelstvem nazývaných háje),[1233] která vzhledem k okolní lesnaté krajině (zalesněné svahy) dosahovala u některých rolníků poměrně značných hodnot. U středních rolníků se výměra lesních pozemků pohybovala od jednoho do deseti hektarů, přičemž průměrně to bylo kolem čtyř hektarů (největší držitelé: č. p. 76 – 9,72 ha, č. p. 36 – 9,31 ha, č. p. 15 – 8,53 ha). Drobní zemědělci vlastnili od jednoho do sedmi hektarů lesů, nejvíce z nich mělo kolem dvou hektarů (největší lesy: č. p. 13 – 6,83 ha, č. p. 64 – 5,54 ha, č. p. 49 – 3,15 ha).

Řada rolníků neobdělávala pouze své vlastní pozemky, ale též ještě pronajatou půdu. Na počátku padesátých let se ale u všech nájemců jednalo nanejvýše o 0,50 hektaru zemědělské půdy, výjimku představoval jen drobný zemědělec Vítězslav Mužíček (č. p. 10),

[1231] Držitelů do 0,50 ha zemědělské půdy bylo v Horské Kamenici jedenáct, od 0,51 do 2,00 ha čtrnáct. Celková výměra těchto nejdrobnějších „zemědělských závodů“ byla pouhých 18,56 ha značně roztříštěné zemědělské půdy (z toho 9,45 ha půdy orné). Dále je třeba počítat s obecní půdou (většinou pastviny) a pozemky jednotlivců, kteří nebyli obyvateli obce (např. Československá státní vápenka). Viz SOkA Jablonec, f. JZD Horská Kamenice, kt 2, Evidence půdy 1953 – 1955.

[1232] Výměra jeho zemědělské půdy přesahovala desetihektarovou hranici jen velmi mírně (10,14 ha), v roce 1957 – při vstupu do JZD – byla dokonce jeho usedlost zařazena mezi zemědělské závody do 10-ti hektarů zemědělské půdy, viz kapitola JZD Horská Kamenice.

[1233] SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise, kt 16, inv. č. 10, J. VANĚK, *Místní vlastivěda obce Horská Kamenice ve šk. r. 1941/42*.

který držel v nájmu přes jeden hektar. Změna nastala po roce 1952, kdy MNV mezi jednotlivé rolníky rozdělil nezajištěné usedlosti č. p. 14 (starý František Dufek) a č. p. 42 (odstěhovaní Minářovi). Dufkova půda byla z větší části nuceně přidělena jako povinný pacht, kdežto tzv. Minářovsko, jehož obdělávání se dosud s potížemi snažilo zajišťovat MNV pomocí dobrovolných brigád, si zemědělci rozebrali na nájemní smlouvu.

Pacht (přibližně od 0,50 do 1,00 ha zemědělské půdy) i nájem (do 0,50 ha) se dotknul převážně větších rolníků (pacht: č. p. 76, 7, 31, 15, 50, 11, 36; nájem: č. p. 17, 28, 30, 3) a pouze dvou drobných zemědělců: Pavel Švitorka (č. p. 13) si pronajatými pozemky zvýšil celkovou výměru zemědělské půdy téměř na 6 hektarů (nájem 0,86 ha, z toho 0,57 ha orné půdy), Josef Blažek (č. p. 73) překročil 3 hektary (nájem 1,22 ha, z toho 1,05 ha orné půdy). Ze středních zemědělců se rozdělování půdy vyhnulo jednak méně zdatným hospodářům, kteří se pravidelně potýkali s plněním povinných dodávek (č. p. 46, 71) a také jednomu zemědělci, jenž žil na usedlosti jen se svoji starou matkou (č. p. 29). To dokazuje zjevnou snahu místních funkcionářů o pragmatické vyřešení situace (k propachtování a pronájmu pozemků totiž bylo přistoupeno po neúspěšné přesvědčovací akci do JZD na podzim 1952 a je možné, že se tak stalo hlavně na přání okresu).

Při polním hospodaření se rolníci nejvíce soustřeďovali na plodiny, které jim byly povinně stanoveny výrobním a výkupním plánem. V Horské Kamenici se z obilovin nejvíce pěstovalo a dodávalo žito, dále oves a nejméně pšenice. Dalšími produkty pak byly brambory a olejniny (mák a lněné stonky), z píce seno a jen ojediněle sláma. Při hospodaření hrála významnou roli poloha pozemků a to z důvodu velmi rozdílné úrodnosti půdy v rámci katastru. V Horské Kamenici se totiž mnohem kvalitnější půda – jílovitohlinitá – vyskytuje v dolních částech pod vsí („Dolenec“), kdežto horním partiím („Hořenec“) a svažitým okrajům katastru dominuje hlinitokamenitá půda s výrazným podílem posledně jmenované složky. Bonita této „drapaniny“ se pohybuje v rozmezí od 6. do 8. bonitní třídy. Ves se tak pomyslně dělila na dvě poloviny, přičemž dolní a úrodnější pozemky náležely k větším usedlostem („statkům“: např. č. p. 76, 17 a 58, 14, 50, 29), v „Hořenci“ měli svá pole jen někteří střední rolníci (např. č. p. 7, 71, 11), jinak zde převažovala držba drobnějších zemědělců.[1234] Rozdílné podmínky měly vliv na hospodářské výnosy (a tudíž i na plnění dodávek), především u obilovin a píce.[1235]

[1234] SOkA Jablonec. f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 81 – 82; f. Sochor František, kt 6, inv. č. 14, F. SOCHOR, *Železnobrodsko*, s. 158.

[1235] V roce 1955 byly hektarové výnosy základních plodin následující: pšenice – Dolenec 16 q / Hořenec 14 q, žito – 17 q / 14 q, oves – 14 q / 12 q, brambory – 110 q / 120 q, seno – 45 q / 40 q. Srov. SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 204.

Podobně jako v rostlinné, tak i v živočišné výrobě bylo chováno především zvířectvo, podléhající dodávkovým povinnostem.[1236] Rolníci chovali převážně jen skot (mléko, maso), prasata (maso) a slepice (vejce). Pokud jde o hovězí dobytek, tvořilo u středních zemědělců základní stádo přibližně 5 až 13 (č. p. 76) kusů, z čehož bylo od tří do šesti krav. Zbytek byl především mladý skot – telata, jalovice, býčci. Drobní rolníci drželi průměrně tři kusy skotu a většinou jednu až dvě krávy, které kromě mléka používali i k tahu, což jejich dojivost významně snižovalo. Chov vepřového dobytka byl prováděn převážně jen středními rolníky, stavy prasat se pohybovaly kolem dvou kusů na usedlost (nejvýše 5), tři hospodáři drželi chovné prasnice (č. p. 15, 17, 50). Výrobní a dodávkové úkoly ve vepřovém mase byly sice předepisovány i drobným zemědělcům (od jednoho do dvou kusů), ve skutečnosti však tito hospodáři prováděli zástav selat jen zřídka (otázka krmiv), a proto museli předepsané dodávky plnit náhradně či s pomocí větších zemědělců, od nichž potřebný produkt odkoupili. Slepic se v chovech středních rolníků nacházelo přibližně mezi dvaceti a třiceti kusy, drobní rolníci jich drželi kolem patnácti. U každého hejna pochopitelně nemohl chybět kohout.

Většina středních i drobných rolníků se s plánovanými stavy živočišné výroby dokázala úspěšně vyrovnat (vyjma prasat u drobných zemědělců). Vyskytovali se však jednotlivci, kterým se chov hospodářského zvířectva příliš nedařil (č. p. 7, 71), anebo o to ani nejevili zájem (č. p. 46 – viz níže).

Pouze pro vlastní potřebu rodin byl ve vesnici hojně rozšířen chov koz. V č. p. 30 drželi Votrubcovi obecního plemenného kozla, což nebyla v obci zrovna oblíbená „výsada“ a nutno dodat, že i Votrubcovi přitom neoplývali nadšením. Ostatní druhy zvířectva, které nepodléhaly povinným dodávkám, nebyly v Horské Kamenici příliš časté (navíc jsou v dochovaných pramenech obtížně postižitelné).[1237]

Každodenní práce na poli i ve chlévě obstarávaly na středních usedlostech minimálně dvě osoby – hospodář a jeho manželka (v jednom případě syn s matkou – č. p. 29), která se

[1236] Ačkoliv měli rolníci početní stavy zvířectva přesně stanoveny (podle výměry usedlosti), realita se od plánů často odchylovala. Počet jednotlivých druhů zvířat nebyl rovněž konstantní veličinou, závisel např. na ročním období, zda-li bylo před či po dodávce, podstatnou roli hrála v Horské Kamenici i častá nedostatečná krmivová základna. Proto početní stav nelze vyjádřit absolutním číslem, nýbrž jen určitým rozsahem, který se měnil a vyvíjel.

[1237] V květnu 1950 se v Horské Kamenici (tzn. včetně majitelů půdy do 2 hektarů) nacházelo celkem 14 koní, 43 telat do jednoho roku, 30 kusů skotu do dvou let, 1 plemenný býk, 8 jalovic nad dva roky, 54 krav pouze dojnic, 26 dojnic i k tahu, 6 volů (celkově 168 kusů skotu), 33 prasat, 136 koz, 566 slepic a 49 kohoutů, 1 husa a 1 houser, 4 kachny a 2 kačeři, 35 včelstev (č. p. 15, 17, 77). Srov. NA Praha, f. Národní sčítání lidu 1950, inv. č. 516, č. fasc. 14399; SOkA Jablonec, f. AO Horská Kamenice, Kronika I., s. 150. Při sčítání hospodářského zvířectva k 1. 1. 1954 bylo v obci: 141 kusů skotu (z toho 88 dojnic, 4 jalovice připuštěné – březí, ostatní 1, 6 tažných volů, 5 telat pod 3 měsíce stáří, ostatní mladý skot), 12 koní, 34 prasat (z toho 12 selat do 8 neděl, 6 prasnic), 108 koz a kozlů včetně kůzlat, 663 kusů slepic a kohoutů. Viz SOkA Jablonec, f. MNV Horská Kamenice, kt 3, 5. 1. 1954.

přitom ještě starala o domácnost. Na nich spočívala hlavní tíha hospodaření. Jen v několika málo případech s rodiči trvale pracovali i jejich dospělí potomci, kteří zůstali v zemědělství. Z mužských potomků to byli synové Jaroslav Kovář (č. p. 11 a 38 – oficiálně hospodařil otec se synem zvlášť), Bohumil Sochor (č. p. 17 a 58) a Ladislav Votrubec (č. p. 30). Zatímco první dva zmínění od rodičů usedlosti záhy zcela převzali (1952 – Kovář, 1957 – Sochor), poslední jedinec po návratu z vojny v roce 1956 přešel trvale do kovoprůmyslu. Z dospělých dcer setrvávala jako stálá pomocná síla při hospodářství pouze Božena Tulachová (č. p. 3). S částečnou pomocí v zemědělství lze také počítat ze strany ostatních členů domácnosti – výměnkářů, příbuzných, určitý podíl zastaly nepochybně i dorůstající děti. V některých případech docházelo též ke vzájemné podpoře rolníků – sourozenců (např. č. p. 10 – 34, č. p. 52 – 73). Jediným, kdo na své usedlosti žil a hospodařil zcela osamocen, byl rolník František Dufek (č. p. 14).

Drobní rolníci zajišťovali chod svých hospodářství většinou ve dvou lidech, nejčastěji to byl manželský pár. Hospodář k tomu mnohdy ještě vykonával druhé povolání a hospodyně se starala o domácnost (viz výše). U řady těchto domácností nemohlo být počítáno s pravidelnější pomocí potomků, neboť žili mimo Horskou Kamenici.

V době hlavních zemědělských prací (jarní polní práce, především žně, podzimní polní práce), vyznačujících se časovou vytížeností a zvýšenou fyzickou námahou, byla v Horské Kamenici velmi rozšířena tzv. sousedská výpomoc. Jednalo se o okolnostmi vynucenou a vzájemně výhodnou spolupráci, která pevně vázala především drobné rolníky k těm středním. Na jedné straně to byl koňský (volský) potah a stroje, na straně druhé na oplátku poskytnutá potřebná pracovní síla, která byla vždycky vítána. Sousedská výpomoc se nevyhýbala ani nezemědělského obyvatelstva.[1238] V době žňových prací přiložili často ruku k dílu i potomci rolníků, bydlící mimo obec.

Nenahraditelnými pomocníky při obdělávání půdy byl potah a hospodářské stroje. V Horské Kamenici byla užívána pouze tažná síla zvířat, přičemž v jejich druhu hrála rozhodující roli výměra půdy. Všichni rolníci nad 5 hektarů tahali převážně jedním koněm (dva koně drželi v č. p. 7, 15 a 17), volské síly využívali jen dva hospodáři (č. p. 3, 29). Drobní zemědělci kromě dvou držitelů volů (č. p. 48, 49) byli odkázáni buď na své tažné krávy, a nebo na pomoc větších sousedů. Vybavení hospodářskými stroji a technikou nebylo u zdejších rolníků na příliš vysoké úrovni (většinou mechanické zařízení přizpůsobené tažné zvířecí síle), dokonce zde ani nebyl v roce 1950 uplatněn výkup strojů. Tato „zaostalost“

[1238] Její prospěšnost při hospodaření potvrzuje i výpověď pamětníka B.S.1932, Zvukový záznam a přepis rozhovoru, 17. 11. 2005, archiv autora.

vyplývala z místních podmínek, pomineme-li zdejší skromné poměry a možnosti kamenických zemědělců, tak širšímu nasazení a uplatnění dokonalejší techniky bránila značná roztříštěnost půdy (držba jednotlivých rolníků se tříštila na několik kusů) a mnohdy též svahovitý terén. Proto se v obci ani příliš neuchytilo využívání služeb STS. Lze tedy říci, že kameničtí hospodáři užívali takové zařízení, které jim v jejich práci zcela vyhovovalo.

Téměř v každém hospodářství byl k dispozici (stav z roku 1950) – vyjma drobného zemědělského nářadí jako byly kosy, hrábě, motyky, rýče, lopaty, vidle aj. – obyčejný potahový vůz – žebřiňák (13 středních a 14 drobných rolníků; 9 větších hospodářů ještě vlastnilo vůz na pneumatikách), k polním pracím nezbytný pluh (15 středních : 13 drobných rolníků), poměrně rozšířený byl i kultivátor (12:9). Přibližně polovina hospodářů vlastnila secí stroj (13:3), méně již potahový válec (7:3), vyorávač brambor – tzv. „čert“ (6:2), travní žací stroj (7:1) a jen ojediněle obilní žací stroj (nikoliv samovaz, č. p. 17, 50, 36). V roce 1955 si tři větší zemědělci pořídili společný potahový pohrabovač (č. p. 76, 50, 36).

V hospodářství hrála nenahraditelnou roli elektrická energie, proto ve většině případů nechyběl elektromotor (15:10). Nejčastěji sloužil jako hnací síla při mlácení obilí (4 čisticí mlátičky – vše střední rolníci, 21 výtřaskových – 10:11, 1 mlátička bez výtřasek – č. p. 46) nebo pro pohon motorové řezačky na píci a slámu (12:3, u drobných rolníků se nacházelo ještě 12 ručních řezaček) či obstarávání potřebného topiva na vaření a topení (pila cirkulárka). K přípravě krmiva pro dobytek byl rovněž využíván pařák na píci (10:6), lis na seno a slámu (8:3), šrotovník (6:4), při zpracování nadojeného mléka se uplatnila ruční odstředivka (13:10). V některých chlévech a stájích bylo dokonce instalováno napájecí zařízení pro koně a skot (č. p. 76, 17, 14, 15, 50 : č. p. 13, 52). Pochopitelně nejlépe vybaveny byly usedlosti s větší výměrou (č. p. 76, 7, 17, 31, 15 a další), drobným rolníkům postačoval převážně jen základní inventář a většinu prací dokázali zvládnout buď ručně (např. sklizeň obilí, senoseč kosou), anebo jim potřebnou techniku poskytli střední rolníci v rámci sousedské výpomoci. Přesto i mezi menšími zemědělci se našli jedinci, jejichž usedlosti byly na zdejší poměry poměrně kvalitně vybaveny, čímž dokonce předčily některá hospodářství středních rolníků (č. p. 13, 52, 70, 73).

Plnění výrobních a dodávkových úkolů se zemědělcům v Horské Kamenici z převážné části dařilo, takže obec jako celek zvládala stanovené kontingenty v rostlinné i živočišné produkci zajišťovat. Vyskytlo se však několik výjimek. Mezi středními rolníky to byl jednak František Dufek (č. p. 14), již starý a osamocený, který dokonce v roce 1950 musel s hospodařením zcela přestat a jeho usedlost pak nadále zajišťoval nájemce, resp. po roce 1952 byly pozemky rozděleny jako nucený pacht několika zemědělcům. K dalším neplničům

patřil Josef Koňák (č. p. 7) a Bohumil Sochor (č. p. 71), kteří vázli především v živočišné výrobě. Mezi tzv. sabotéry (jak znělo dobové označení) patřil ale hlavně Josef Berka (č. p. 46), který byl jednak již starší, částečně invalidní a hlavně přistupoval k okolnímu světu s výrazně specifickým, flegmatickým postojem.

Drobní zemědělci, kteří se zabývali jen zemědělstvím, neměli vesměs s dodávkami potíže (č. p. 52, 64, 73 a dokonce i dvě ženy: č. p. 12, 47). Potíže nastávaly se snižující se výměrou půdy a také tam, kde hospodář ještě vykonával druhé povolání. Nejvíce zjevné to je hlavně u těch rolníků, kteří museli do zaměstnání docházet mimo obec a tak jim na hospodaření zbývalo nejen méně síly, ale také méně času. U některých z nich byla v roce 1954 dokonce řešena otázka jejich propuštění ze zaměstnání, aby se mohli více věnovat svým usedlostem. V několika případech k tomu také došlo, ale zdá se, že se nejednalo o příliš důsledné opatření, neboť po krátké době opět nastoupili zpět do práce (např. č. p. 10, 34, 46, 48, z větších rolníků č. p. 11). Většina restů kamenických rolníků v záležitosti veřejného zásobování tak byla řešena jen přesvědčováním, napomínáním a nanejvýše finančním postihem.

Poměr kamenických rolníků k lidově demokratickému zřízení byl převážně neutrální. Odpůrcem, který dával své názory nepokrytě najevo, byl jedině Ladislav Sochor (č. p. 15), částečně též Josef Berka (č. p. 46), lhostejný k veřejnému dění byl Bohumil Sochor (č. p. 71). Jen u dvou rolnických rodin se projevoval silnější vztah k náboženství (katolíci – č. p. 17, 36). Rozdělení obyvatelstva Horské Kamenice z hlediska politické příslušnosti na stoupence agrárníků (hlavně větší rolníci – „sedláci, agrálníci“) a národních socialistů (drobnější hospodáři či bezzemci), které dominovalo celému období první republiky, se rozpadlo na konci třicátých let, po druhé světové válce již nebyla obnova agrární strany povolena. V obci došlo k založení MO KSČ, do jejíž řad vstoupili i mnozí zemědělci.

Podíváme-li se na některé politické přestupy kamenických rolníků po roce 1945, zjistíme poměrně velkou rozmanitost. Bývalí agrárníci se buďto stali bezpartijními (č. p. 14, 15) nebo zamířili k lidovcům (č. p. 17, 30), k národním socialistům (č. p. 11) či dokonce ke komunistům (č. p. 29). Do KSČ vstoupili i někteří národní socialisté. Jednak již v roce 1945 (např. č. p. 13) a potom také na počátku roku 1948, kdy bylo tímto krokem docíleno formálního vyřešení poúnorové „očisty“ MNV, přikázané shora. Jednalo se o Františka Šilhána (č. p. 28) a Stanislava Svárovského (č. p. 5). Jedinou „obětí“ se tak stal lidovec Ladislav Votrubec, jenž musel řady MNV opustit, narozdíl od svého stranického kolegy Josefa Sochora (č. p. 17) a národního socialisty Jaroslava Kováře (č. p. 11), kteří v MNV setrvali i bez změny strany. Zdá se, že politická příslušnost u mnohých rolníků nebyla ani tak

otázkou smýšlení (ideologie), jako spíše prostředkem k seberealizaci. Při vstupech do KSČ bezprostředně po roce 1945 mohla být motivem také všeobecná poválečná atmosféra, na počátku roku 1948 zase nelze opominout možný nátlak ze strany čelních představitelů této strany v obci.

Po únoru 1948 se u zemědělců vyprofilovalo následné politické složení. Ze středních rolníků – hospodářů – bylo osm bezpartijních (č. p. 14, 15, 71, 50, 11 – syn, 36, 30, 3), sedm komunistů – dokonce i největší hospodář v obci Bohumil Koňák (č. p. 76, dále pak č. p. 7, 31, 29 – otec i syn, 28, 46), jeden lidovec (č. p. 17) a jeden národní socialista (č. p. 11 – otec). Mezi drobnými aktivními zemědělci bylo devět členů KSČ (č. p. 12, 70, 48, 49, 5, 52, 32, 77, 73) a pět nestraníků (č. p. 13, 34, 10, 34, 47). V průběhu padesátých let však došlo k výrazné obměně. Hned devět zemědělců totiž přišlo o své členství v KSČ, nejpravděpodobněji z důvodu neplnění svých stranických úkolů a negativnímu postoji ke kolektivizaci, u drobných rolníků též kvůli neplnění dodávkových povinností (ze středních rolníků: č. p. 76, 31, 46, 29, drobní rolníci: č. p. 48, 32, 70, 52, 12).

Do výkonu místní správy byla v průběhu padesátých letech alespoň částečně zapojena prakticky polovina všech rolníků, přičemž zkušenosti s výkonem dřívější obecní samosprávy před rokem 1945 mělo jen pět osob (č. p. 17, 11, 30, 5, 10 – otec rolníka). Další čtyři prvorepublikoví činitelé totiž již po roce 1948 do správy nezasáhli – jednak vlivem svého odstěhování (dlouholetý starosta Vít Minář č. p. 42), z důvodu stáří (č. p. 14, 70), anebo vzhledem k negativnímu postoji k lidově demokratickému režimu (č. p. 15). Většina aktivních zemědělců tak zahájila svoji veřejnou kariéru až po roce 1945.

Narozdíl od předchozího období obecní samosprávy (1850 – 1945), kdy větší rolníci pravidelně obsazovali funkce starostů a místa v obecní radě (za první republiky však starostové pocházeli pouze z řad drobných zemědělců – národních socialistů: Josef Mužíček č. p. 10 a 34: 1919 – 1925, Josef Švitorka č. p. 13: 1925 – 1927 a Vít Minář č. p. 42: 1927 – 1945), lze od konce čtyřicátých let zaznamenat určitý ústup zemědělců z jejich pozic. Zjevné to je hlavně u mladé generace, která v mnoha případech nebyla tak aktivní jako předtím jejich otcové, z nichž někteří ve správních orgánech dokonce kontinuálně pokračovali bez ohledu na politické změny (patrné u Sochorů č. p. 17, Koňáků č. p. 29, Kovářů č. p. 11, Koňáků č. p. 36, Mužíčků č. p. 10 a 34).

Přímo v radě MNV působil ze středních rolníků jen Josef Sochor (č. p. 17). Ten se na správě obce podílel již před rokem 1945, jakožto zástupce agrárníků, zastával mj. funkci I. náměstka starosty. Po válce coby lidovec se v roce 1946 dostal na obdobný post náměstka předsedy MNV, kde přečkal i poúnorové události 1948. Navíc se pak stal ještě finančním,

později technickým referentem. Z MNV odstoupil ze své vůle v roce 1951, lze se domnívat, že to bylo hlavně z důvodu zdravotního stavu (bylo mu v té době 59 let). Dalšími třemi činiteli v radě MNV byli představitelé drobných rolníků. Stanislav Svárovský (č. p. 5) vykonával krátce během roku 1948 funkci předsedy MNV, v dalším období se pak nejvíce angažoval na pozici místního agronoma (rovněž předseda SČSP, člen nejrůznějších komisí, 1953 – 1954 pléna národního výboru, dokonce i PS VB). Pavel Švitorka (č. p. 13) patřil k nejaktivnějším členům rady (od roku 1954), mj. byl předsedou místní trestní komise. Josef Rydval (č. p. 77) v MNV činný od roku 1945, od roku 1950 v radě a od 1954 předsedou MNV.

Neznamená to ale, že by ostatním bylo v aktivnějším zapojení v lidosprávě bráněno. Z jejich strany však převažoval nezájem o „věci veřejné“, navíc při náročnosti svého povolání se především větší zemědělci (na rozdíl od nezemědělců) nemohli příliš zaneprázdňovat nejrůznějšími schůzemi a plněním povinností a úkolů v MNV, které se stále zvyšovaly a byly stále náročnější. Největší uplatnění tak převážná část rolníků našla jen v plénu MNV nebo v nejrůznějších místních komisích, do nichž byla řada z nich (i když ne se stejnou intenzitou) zapojována i bez ohledu na to, zda byli či nebyli členy MNV.

Na prvém místě šlo hlavně o oblasti blízké zemědělství (zemědělská, rozpisová, plánovací, vyživovací komise, komise škodových zábran, pro výstavbu a sběr apod.; organizace hledání mandelinky bramborové, účast na rozdělování umělých hnojiv, sčítání hospodářského dobytka, organizace žní – tzv. žňový či výmlatový referent, obsazení funkce místního zootechnika – č. p. 76 a 50, sběr mléka a vajec aj.), obsazováni byli ale též v oblasti finanční, kulturní, osvětové, školské aj. Rolníci nechyběli ani v MAV NF (např. 76, 17, 30, 47, 5, 77) či dokonce v trestní komisi MNV (76, 50 – náhradník, 13, 77). V mnoha případech bylo jejich nasazení spíše formální nutností, vyplívající z nedostatku vhodných a ochotných osob (Horská Kamenice byla bezprostředně po druhé světové válce zasažena odlivem mnoha mladých – převážně nezemědělských – rodin, které se vesměs odstěhovaly do pohraničí).

V účasti na správě obce panoval u rolníků velmi výrazný rozdíl mezi muži a ženami, které se zapojovaly jen výjimečně a sporadicky, což bylo dáno nepochybně tradičním rozdělením rolí (navíc žena pečovala hlavně o domácnost a hospodářství a na ostatní záležitosti jí nezbývalo příliš času). Pouze ve třech případech byly manželky či dcery hospodářů členkami komisí MNV (č. p. 28 – dcera: kulturní komise za ČSM, 71 – manželka: od roku 1957 v zemědělské komisi, 13 – manželka: komise pro vnitřní obchod, dcera: od roku 1957 finanční komise). Stejně tak ve Výboru žen při MNV (VŽ), což byl pomocný orgán národního výboru (především při agitacích nejrůznějšího druhu – uzavírání budovatelských

závazků apod.), byl podíl žen ze středních a drobných usedlostí zanedbatelný (č. p. 76 – od roku 1957, č. p. 28 – dcera).

Přibližně polovina z rolnických rodin se v padesátých letech na správě obce vůbec nepodílela a to jak středních (č. p. 14, 15, 71 – pouze manželka byla sběračkou mléka, 46, 3), tak hlavně drobných zemědělců (č. p. 12, 70, 47 – hospodářská, 49, 52, 32, 64, 10, 34) – ve čtyřech případech šlo dokonce o členy KSČ (č. p. 70, 49, 52, 32).

Téměř každý zemědělec byl organizován v některém místním spolku či organizaci (tzv. masové organizace NF) nebo družstvu. Z tradičních spolků byl v obci sokol, dále pak hasiči (MJ ČSPO), kteří se těšili patrně největší oblibě z pohledu početnosti členské základny. Z novodobých organizací bylo nejpočetnější místní sdružení ČSČK, ve kterém jednoznačně převažovaly ženy. V obci byla také pobočka SČSP (předseda Stanislav Svárovský č. p. 5, další členové např. č. p. 31, 30, 13, 12, 77, 10), mládež se sdružovala v SČM (pozdější ČSM: č. p. 15, 11, 30, 13, 47, 32 aj.). Rolníci z Horské Kamenice byli také členy Lidové myslivecké společnosti Jirkovská borovice (např. č. p. 17). Převážná část zemědělců byla rovněž organizována v místní skupině JSČZ (ze středních zemědělců chyběli jen Bohumil Sochor č. p. 71 a Josef Berka č. p. 46, z drobných zemědělců Kamil Zeman č. p. 49 a Karel Šída č. p. 32). Aktivita JSČZ však nebyla příliš znatelná a v roce 1952 byla navíc tato celostátní zájmová organizace rolníků zrušena.

V Horské Kamenici také v padesátých letech dožívala v minulosti velmi významná družstva. Jednak to byla kampelička (Spořitelní a záložní spolek pro Horskou Kamenici a okolí z roku 1906), jejíž činnost byla po roce 1945 postupně omezována a v polovině padesátých let byla nakonec zabrána do správy státu a začleněna do jednotné sítě státních spořitelen (tzv. jednatelství státní spořitelny – expozitura spořitelny v Železném Brodě, později v Semilech). Jedním ze dvou externích zaměstnanců jednatelství byl Josef Sochor (č. p. 17), který zastával funkci pokladníka (druhým byl František Minář č. p. 40, drobný držitel půdy do 2 hektarů). Značně utlumena byla také činnost zdejšího Družstva pro rozvod elektrické energie a mechanizaci zemědělství (vzniklo ve dvacátých letech 20. století; přesný počet a složení členů nebylo zjištěno, lze ale předpokládat, že v jeho řadách byla většina středních i drobných rolníků).

Účast rolníků ve spolcích a v tzv. masových organizacích NF byla velmi poznamenána tehdejší celkovou atmosférou a stagnací celého veřejného života (např. v letech 1955 – 1957 procházel krizí a nečinností i samotný MNV). Na rolníky měl přitom obzvlášť výrazný vliv probíhající „všudypřítomný“ proces kolektivizace, kterému se snažili vyhýbat a tak převážnou část schůzí a akcí bojkotovali a raději se uchylovali do soukromí. Naprostá většina spolků a

organizací nevyvíjela buď žádnou, anebo jen minimální činnost a tak nejrůznější členství rolníků nabývala převážně jen formálního rázu.

Kolektivizace zemědělství se od roku 1949, kdy byla zahájena, stala nedílnou součástí každodenního života na vsi. Na samém počátku lze zaznamenat u řady středních rolníků až obdivuhodný zájem o tuto otázku. V dubnovém PV JZD se jich sešlo hned šest z celkového počtu devíti členů, dokonce nechyběli ani čtyři největší a nejvýznamnější hospodáři (č. p. 76, 7, 17, 31, dále č. p. 50, 29; zástupcem drobných rolníků byl pouze již neaktivní Josef Mužíček – otec Vítězslava č. p. 10 a Jaromíra č. p. 34). Prvotní nadšení ale velmi rychle vyprchalo, o rok později musel být založen zcela nový PV, v němž již z aktivních zemědělců zůstal pouze Josef Novotný (č. p. 31). Právě kvůli absenci většího počtu rolníků nebyl tento přípravný výbor příliš životaschopný. V Horské Kamenici se ani nijak neuchytila organizovaná skupinová práce (senoseč a žně 1950 a patrně v omezenějším rozsahu též žně v roce 1951).

Prakticky všichni střední a naprostá většina drobných zemědělců zaujímala ke kolektivizaci negativní postoj a při snahách o založení JZD v obci stáli výhradně na pozici přesvědčovaných (a to bez ohledu na jejich politickou příslušnost). Pokud někdo zastával příznivější přístup ke kolektivizaci, nebylo to rozhodně z ideologického přesvědčení či víry v perspektivu JZD, ale částečně z „povinnosti“ plynoucí dotyčnému ze svěřené funkce v místní správě a nepochybně více z vidiny vlastního prospěchu – snahy zbavit se zatěžující půdy, což v této době šlo prakticky jedině cestou JZD. To byl případ dvou drobných rolníků, Josefa Rydvala (člen rady, od roku 1954 předseda MNV) a Stanislava Svárovského (č. p. 5, místní agronom, předseda SČSP aj.), kteří se jako jediní vlastníci zemědělské půdy nad 2 hektary aktivně zapojovali do místní agitační práce. Oba vedle rolnictví museli z důvodu zajištění obživy vykonávat druhé povolání.

Do bližšího styku s družstevní myšlenkou se také dostal největší rolník v obci Bohumil Koňák. Jako člen MNV, předseda zemědělské komise a do roku 1955 místní zootechnik byl vysílán jako delegát na okresní družstevní konference a rovněž byl nucen zapojit se do DŠP. Podobně na tom byl i největší z drobných zemědělců Pavel Švitorka (č. p. 13), člen pléna a od roku 1954 rady MNV (pokladník obce). Jen v jednom případě byla u místních zemědělců zachycena skutečná snaha ověřit si propagované výhody společného hospodaření v praxi a to u Ludvíka Šťastného, který se byl údajně osobně podívat v některém JZD.

Shrneme-li základní argumenty, o které se snažili rolníci opřít svůj odmítavý postoj, zjistíme, že nejvíce převažovaly obavy z dostatečného hmotného zabezpečení v JZD a ze snížení dosavadní životní úrovně – k těmto argumentům lze přiřadit i obavy z nákladných

investic v družstvu nebo otázku splacení stávajícího soukromého dluhu (střední rolníci: č. p. 7, 17, 31, 11, 28, 36, 30; drobní: č. p. 12, 70, 73). Na tomto stanovisku měla nepochybně zásadní vliv sousední málo prosperující JZD. Drobní zemědělci také často zmiňovali strach z případného bojkotu ze strany větších sousedů, na nichž byli při hospodaření mnohdy existenčně závislí (č. p. 47, 52, 10, 73). K nim lze přiřadit i ty, kteří byli „někým" ovlivněni (č. p. 47, 32, 64; na opačné straně ve třech případech byli jmenovitě zmíněni ovlivňující: č. p. 17, 15, 11), stejně tak co nechtěli vstoupit jako první (č. p. 13, 12, 34, 64). Tento těžko vyvratitelný argument se rovněž vyskytoval u větších rolníků (č. p. 76, 7, 29, příp. též 50 – opatrnost, „vyčkat"). Zcela minimálně byl naopak uváděn důvod stáří a nemoci (č. p. 17 – *1892 , 70 – *1891). Zde je třeba ale také počítat s Františkem Dufkem (*1884), jenž byl ochoten předat do JZD svoji nezajištěnou půdu, odmítl ale sám vstoupit z důvodu horší fyzické kondice. Zbavit se usedlosti, aniž by se stali družstevníky, chtěli také čtyři drobní rolníci – všichni byli zaměstnáni i mimo zemědělství (č. p. 49 – navíc byl pouze nájemcem, 5, 32, 77). Pro ně by vznik JZD znamenal zajisté značné ulehčení. Naopak silná vazba k půdě, která bránila svěřit vlastní majetek kolektivu se vyskytla u dvou středních zemědělců (č. p. 36 – rovněž obava z příživnictví, 30).

Naprostý odpor k JZD, mnohdy i bez snahy o vysvětlení, pak zaujímali čtyři střední rolníci, z nichž největším rebelem byl jednoznačně Ladislav Sochor č. p. 15 (dále potom: č. p. 71, 36, 46, 3), a také stejný počet drobných zemědělců (č. p. 70, 48, 32, 64), dokonce i komunistů. Pro svůj postoj (a také z důvodu horšího plnění dodávek a pasivity ve veřejném dění) byli z KSČ vyloučeni (č. p. 32, 48, 70). Projevy rolníků vůči agitátorům byly vesměs opatrné či vyhýbavé, výjimku představoval již zmíněný Ladislav Sochor, který neměl k ostřejším – hlavně verbálním – projevům příliš daleko. Spolu se svým bratrem Josefem (č. p. 17) dostali od agitátorů nálepku rušitelů ustavení JZD v obci a dokonce byli zahrnuti v prvních okresních seznamech vesnických boháčů. Jejich „narušování" spočívalo především v tom, že jakožto velcí a zkušení hospodáři (s potahem a stroji) měli vliv na řadu drobných zemědělců. Za ovlivňujícího (nikoliv již za narušitele) byl také označen Jaroslav Kovář (č. p. 11).

Kameničtí střední a drobní zemědělci dokázali svorně odolávat kolektivizačním pokusům a akcím (místního i okresního rázu) až do podzimu 1957, kdy se nakonec – opět jednotně – rozhodli pro založení JZD. Do družstva tak byly vneseny všechny usedlosti s výměrou nad 2 hektary zemědělské půdy, včetně opuštěného hospodářství č. p. 42. Ze skupiny středních rolníků se ve většině případů staly družstevníky dvě osoby z hospodářství (hospodář s manželkou nebo syn s matkou – č. p. 29, resp. otec se synem – č. p. 46). Ve dvou

případech se členy JZD staly dokonce tři osoby (č. p. 7 – navíc matka hospodáře, č. p. 15 – navíc syn; z č. p. 76 pracovala v družstvu i dcera hospodáře, nebyla však členkou, nýbrž zaměstnankyní) a v jednom případě pouze jedna (František Dufek č. p. 14). Drobné usedlosti v JZD převážně zastupovala jedna pracovní síla. Výjimku představovala čtyři hospodářství, kde vstoupil hospodář s hospodyní. Jednak to byli jedni z největších zemědělců v této kategorii (č. p. 13 a 70 – vedlejším zaměstnáním byla domácká práce se sklem), dále také domácnosti, které mimo zemědělství neměly již jiný zdroj obživy (č. p. 52, 73).

Pokud ze skupiny drobných rolníků vstoupila jen jedna pracovní síla, šlo v naprosté většině o manželku hospodáře, jenž se raději přidržel svého druhého zaměstnání, poskytujícího mu jistější i vyšší zdroj příjmu (navíc to pro rodinu byla i případná pojistka, kdyby JZD neprosperovalo). Výjimku v tomto pravidlu představoval jen svobodný Jaromír Mužíček č. p. 34 a Jindřich Bárta č. p. 64, který neměl druhé povolání a pracoval výlučně v zemědělství.

Děti kamenických hospodářů o JZD zájem nejevily. Družstevníkem se stal pouze jeden syn – Josef Sochor (č. p. 15), který však záhy přešel „dočasně“ k traktorové brigádě STS, odkud se již nechtěl do družstva vrátit a nakonec se skutečně ani nevrátil. Dále v JZD pracovala Vlasta Koňáková (č. p. 76), ovšem ne jako manuální pracovnice, nýbrž v pozici účetní (zaměstnankyně). Ostatní dospělí potomci vesměs v Horské Kamenici nežili nebo pracovali v průmyslu či mimo zemědělství, ze kterého se záhy snažily uniknout i děti, které postupně dokončovaly školní docházku. V tomto jevu nebyl přitom žádný rozdíl mezi rodinami středních a drobných rolníků (např. č. p. 7, 50, 28, 52).

Pokud jde o zázemí JZD, byly využity především objekty středních rolníků, které těmto účelům nejlépe vyhovovaly. Do užívání družstva odevzdali všichni tito hospodáři své stodoly, chlévy, případně vepříny nebo konírnu. Na jejich usedlostech tak byla ustájena většina družstevního zvířectva (skot, prasata a tažná zvířata – ta zůstala u bývalých majitelů) a také zde byl umístěn tzv. mrtvý inventář (jedině usedlost č. p. 46 zůstala v tomto ohledu vynechána). Z drobných usedlostí byly využity jen některé chlévy (č. p. 13, 12, 70, 48, 47, 52, 10) a jen ojediněle se zde nacházely hospodářské stroje a zařízení (č. p. 13, 70). Zabrána byla také stodola od opuštěného stavení č. p. 42 (Minářovi).

Již na počátku společného hospodaření v JZD si vrcholné pozice rozebrali ve velké míře větší rolníci. Představenstvo obsadilo šest rodin (č. p. 76, 31, 15, 50, 11, 36), tři střední rolníci byli v revizní komisi (č. p. 7, 17, 29). Tato skupina se rovněž chopila většiny funkcí (např. agronoma, zootechnika, skupináře, četařů). Zcela bez funkce naopak zůstali zástupci usedlostí č. p. 14, 71, 28, 30, 46, 3, kteří se tak stali řadovými družstevníky a v podstatě pouze

jenom pracovní silou. Stejně na tom byla i převážná část drobných rolníků, z nichž se do představenstva dostal jen Pavel Švitorka (č. p. 13), který navíc zastával úlohu pokladníka a četaře (zkušenosti s pozicí pokladníka měl již z MNV, zde byl rovněž členem rady a delegátem pro spolupráci s JZD). V revizní komisi pro změnu usedl František Blažek (č. p. 52).

Takovéto rozložení sil se následně projevilo na míře zapojení jednotlivých členů JZD do družstevní práce. Nejaktivněji (i z hlediska odpracovaných PJ) si počínali právě vrcholní funkcionáři JZD (č. p. 76, 31, 50, 11, 36), zatímco celá řada družstevníků se na společném hospodaření příliš nepodílela (č. p. 7, 14, 46, 70, 5, 77, 64, 34, 73). Převážně šlo o drobné zemědělce, jejichž domácnosti byly zajištěny i z jiných zdrojů a nebyly tolik závislé na příjmech z družstva. U některých rovněž hrálo podstatnou roli stáří a zdravotní stav. Jejich usedlosti tak zůstávaly z hlediska pracovních sil nezabezpečeny.

Ve dvou případech kvůli nedostatečné pracovní aktivitě došlo v roce 1959 k vyloučení z JZD (č. p. 46, 5). Ve stejném roce rovněž jeden střední rolník (č. p. 17 + 58) z družstva sám vystoupil, neboť se nedokázal vyrovnat s novými poměry. Hlavními důvody jeho rozhodnutí byly ekonomického (nedostatečný příjem) i osobního charakteru (nesmířil se s pozicí pracovníka, který jen vykonává rozkazy druhých). Jeho volba soukromého hospodaření se však s úspěchem nesetkala (vězení, soudní spory).

V první polovině sedmdesátých let se Horské Kamenice jen okrajově dotkl celostátní epilog kolektivizace – pokus o její definitivní dokončení a zapojení zbývajících soukromých zemědělců do socialistického sektoru v JZD. V Horské Kamenici se v této době jednalo již jen o tři držitele zemědělské půdy přesahující 0,50 hektaru: Sochorovi (č. p. 17+58), Minářovi (č. p. 42) a Berkovi (č. p. 46), z nichž pouze posledně uvedení přesahovali hranici 2 hektarů. Na jaře 1974 však byly jejich pozemky vyhodnoceny jako nevhodné pro potřeby družstva a tak bylo dotyčným umožněno alespoň v omezené míře dále samostatně hospodařit.

7. Závěr

Kolektivizace zemědělství v Československu měla mnoho tváří a podob, z nich některé byly poodhaleny na příkladu Horské Kamenice. V této obci měl kolektivizační průběh sice mírnější, zato však dlouhodobější trvání s kolísající intenzitou, JZD se zde nakonec podařilo založit až v roce 1957, tedy osm let od zahájení tohoto procesu. Proč k tomu právě zde došlo po tak relativně dlouhé době lze vysvětlit souhrou několika faktorů. Jednak to byla skladba místních rolníků a jejich postoj, dále pak přístup funkcionářů v obci a v neposlední řadě také působení vnějších okolností a celkového vývoje semilského okresu.

Hlavními odpůrci kolektivizace v Horské Kamenici byli v prvé řadě střední a malí rolníci, vlastnící od 2 do zhruba 10-ti hektarů zemědělské půdy, pro které bylo zemědělství jediným nebo hlavním zdrojem obživy. Tato skupina – především střední zemědělci – byla přitom pro ustavení JZD v obci klíčová, neboť obhospodařovala naprostou většinu pozemků v rámci katastru. Po počátečním záchvěvu částečného zájmu, který se u některých z nich projevil v dubnu 1949 při založení PV JZD, došlo záhy v jejich postoji k ne zcela objasněnému zvratu (patrně procitnutí), po němž na kolektivizaci zcela zanevřeli. Ve svém počínání byli navíc pozoruhodně soudržní, což dokonce v myslích agitačních aktérů vyvolávalo podezření z jakéhosi organizovaného odporu. Příčinami tohoto sepjetí mohly být jednak rozvětvené příbuzenské i sousedské vztahy, rovněž také poměrná odlehlost vesnice. Opomenout nelze ani přirozenou autoritu větších rolníků, v jejichž vleku byli ti menší, závislí na jejich prostředcích při hospodaření (potah apod.).

Místní rolníky nepřesvědčila takřka všudypřítomná agitace v podobě přednášek, veřejných schůzí (Hovory s občany) ani snaha o názorné ukázání výhod skupinové práce (hlavní prostředky agitace v prvních letech). Úspěchem se minuly i návštěvy místních či okresních agitačních dvojic přímo v jednotlivých staveních, ke kterým bylo přistoupeno na podzim 1952. Nic zde nesvedla ani omezení nejrůznějšího hospodářského rázu (do roku 1953 vázaný systém – lístky, ekonomický tlak ve formě výrobní a dodávkových úkolů), stejně jako důraznější „výchovné“ metody a prostředky ve formě osobních pohovorů před trestní komisí ONV na MNV nebo přidělení nuceného pachtu větším hospodářům jako reakce na neúspěšnou podzimní akci. V tomto ohledu je však třeba uvést, že se uvážlivě zachovali místní funkcionáři a tak dané opatření nemělo pro rolníky nijak ničivé následky. Je možné, že v jejich jednání rozhodla místní soudržnost a solidarita, anebo také prostá snaha zlehčit nepopulární opatření a nepřidělávat si komplikace s případnými potížemi při zajišťování výrobních či výkupních úkolů, z čehož se museli před zástupci z okresu zodpovídat.

Lidský faktor představitelů lidosprávy v Horské Kamenici (v čele s jinak velmi aktivním předsedou MO KSČ) významně zasáhl i do tzv. třídního boje na vesnici. Na počátku padesátých let byli dva rolníci v obci označeni okresními komunisty za vesnické boháče, což mohlo otevírat značně volné pole působnosti represe. Místní funkcionáři však toto označení nevzali v potaz, nepropadli dobovým protikulackým náladám a situaci reálně vyhodnotili. Rovněž i jejich přístupem nebyly represivnější akce v Horské Kamenici rozvinuty.

Zdá se, že skupina středních a malých rolníků, kteří byli dobovými slogany nazývány „oporou lidově – demokratického režimu na venkově“, se nakonec stala pro „tvůrce socialistické vesnice“ nejtvrdším oříškem. K zakládání JZD je bylo obtížné jak přesvědčit, tak i donutit. Jakékoliv verbální pokusy o propagaci výhod společného hospodaření se rozbíjely o realitu již stávajících JZD, které měli tito rolníci takřka na dohled. Nebyli „hlupáci“, jejich hospodářství, ačkoliv se na něm dost nadřeli, jim poskytovalo alespoň skromné a především zaručené živobytí, byla to staletími vyzkoušená jistota. Mohli se přitom spoléhat jen na své schopnosti, co si kdo vypěstoval, to měl. Přirozený zákon – sice tvrdý, zato spravedlivý (obava z příživníků). V nové formě JZD žádné výhody rozhodně nespatřovali, v jejich očích platily za špatně fungující a ztrátové kolosy, které u nich zákonitě vyvolávaly obavy z případného hmotného zajištění.

Úzké sepjetí s půdou a pevná závislost na zemědělství. To hrálo podstatnou roli v jejich rozhodování, což byl rozdíl například oproti drobnějším držitelům půdy, pro něž byla naopak prioritou lépe honorovaná práce ve výrobě, většinou ve sklářském a textilním průmyslu. Svých pozemků (zatížených dodávkovými povinostmi) se rádi zbavovali, a proto v průmyslovějších obcích Železnobrodska, kde tito sklo a textil – rolníci tvořili většinu, vznikala JZD poměrně snadno (problémy zde ovšem záhy nastaly se zajištěním pracovní síly). Výhodou středních rolníků v kolektivizačním procesu byl jistě také jejich „třídní profil“, což platilo dvojnásob tam, kde zvládali plnit své povinné výrobní i dodávkové úkoly. Na rozdíl od velkých sedláků se v jejich případě uplatňování represivnějších metod, potřebných ke změně „názoru“, hůře prosazovalo a obhajovalo. V Horské Kamenici nebyla k dispozici žádná vhodná „oběť“, na které by mohla být demonstrována síla a moc režimu pro výstrahu ostatním vzdorujícím či váhajícím tak, jak k tomu docházelo v zemědělsky nejproduktivnější oblasti semilského okresu – na Lomnicku (což zde v roce 1952 vyvolalo prudký nárůst JZD).

Vlivem kolektivizačního úsilí se záhy u zemědělského obyvatelstva namísto probuzení zájmu a nadšení do „radostného budování“ dostavilo naprosté ignorování veškerého veřejného života se snahou vyhnout se čemukoliv, kde by jen náznakem mohla hrozit otázka založení JZD. Stagnace se nakonec projevila přímo i u místních funkcionářů a představitelů

lidosprávy. Jednak to bylo únavou z přetížení nejrůznějšími úkoly shora, rovněž scházela ochota přebírat zodpovědnost za prosazování často nepopulárních opatření. Nutno zmínit, že funkcionáři na místní úrovni to neměli příliš jednoduché, jejich pozice by se dala přirovnat ke dvěma mlýnským kamenům, mezi nimiž se nacházeli (svrchu vyšší nadřízená moc, zespodu jejich spoluobčané, sousedé). Podobná krize se nedotkla jen Horské Kamenice. Jednalo se o všeobecný celospolečenský jev, který zasáhl i samotný kolektivizační proces (tzv. přestávka nebo krize v kolektivizaci 1953 – 1955).

Agitační kolotoč do JZD tak byl v semilském okrese nanovo roztočen od druhé poloviny roku 1955. Zpočátku jen zvolna a pomalu, na vyšší frekvenci přepnul až v roce 1957 a nevyhnul se přitom ani Horské Kamenici. Náborové kampaně, které započaly hned zjara, musely být prováděny výlučně agitátory vyslanými z okresu, neboť v obci se v řadách MNV i KSČ a složek NF – kromě předsedy MO KSČ – nenašla jediná schopná, ochotná a také o správnosti této věci přesvědčená osoba. Březnové akce sice ještě opět narazila na tradiční odpor rolníků a musela být s nepořízenou ukončena, spíše jen přerušena. V září se však do obce vrátila s mohutnější silou, s níž přišel i zásadní obrat. V Horské Kamenici bylo po dlouholetém vzdoru prosazeno založení JZD.

O tom, že byli nakonec místní rolníci přece jen o výhodách kolektivního hospodaření přesvědčeni a že vstoupili pouze na základě dobrovolnosti, lze silně pochybovat. Ještě na jaře téhož roku pevný a neústupný blok o několik měsíců poté padl jako podzimní listí a to během několika dní. Co ve skutečnosti zemědělce „přesvědčilo“ se lze jen domnívat. Jistě navozená atmosféra mohutné akce, rezignace a uvědomění si bezvýchodnosti a faktu, že dalším odporem by se věci jen oddálily, nikoliv vyřešily. U starších či nemocných hospodářů se již také určitě musela projevovat únava, především u drobných rolníků, kteří navíc pracovali ve vedlejším zaměstnání. Vzhledem k tak náhlému zlomu v postoji (jaro x podzim 1957) lze ještě tušit nějaký další impuls z venčí. Mohl jím být například strach z případných ostřejších zákroků, údajný vliv nedalekého Smrčí, kde měly být děti zemědělců propouštěny ze škol a zaměstnání, což v Horské Kamenici, kde se většina potomků snažila ze zemědělství vyvázat, muselo jistě silně zapůsobit.

Hned od začátku přistoupilo JZD v Horské Kamenici na hospodaření podle IV. typu, což znamenalo společnou rostlinnou i živočišnou výrobu a odměňování na základě odpracovaných pracovních jednotek. Přestože větší rolníci drželi celou předchozí dobu proti JZD vytrvalou opozici, po jeho ustavení nijak nevypadli z role. Obsadili představenstvo a podstatné funkce, přičemž se vedení dostalo do rukou poměrně úzké skupiny několika rodin. Jejich moc spočívala mimo jiné v tom, že funkcionáři jako byl předseda JZD, agronom,

skupinář apod. mohli rozhodovat o přidělování práce a tudíž také o její náročnosti a hlavně finančním ohodnocení (např. markantní rozdíl mezi rostlinnou a živočišnou výrobou), což se projevilo na výši zisků jednotlivých družstevníků.[1239] Na druhou stranu je třeba dodat, že jestliže větší rolníci využili JZD ke svému vlastnímu prosazení, řada hlavně těch drobných zemědělců zase ke zbavení se své půdy, ať už z důvodu stáří, nemoci či ve snaze vymanit se z namáhavé a ne příliš honorované práce v zemědělství. V mnoha případech tak do JZD vstoupily jen manželky hospodářů, kdežto ti se poté přiklonili ke svému druhému povolání. Ve dvou případech se tento kalkul nevyplatil a již po roce došlo k vyloučení z JZD.

Na příkladu Horské Kamenice je patrné, jak výrazně kolektivizace zasáhla do osudů jednotlivců i rodin, změnila či dokonce zcela převrátila jejich životy. Do značné míry přitom záleželo na jednání konkrétních jedinců a jejich postojích, které ke kolektivizaci, resp. k JZD zaujali. Nastaly tak i zcela paradoxní situace: hospodářství bývalého agitátora bylo již po roce z JZD vyloučeno, z největšího rebela a zapřísáhlého odpůrce kolektivizace se naopak stal významný funkcionář – agronom a skupinář. Kam až mohly dojít dva odlišné přístupy lze vysledovat u dvojice mladých rolníků, dokonce příbuzných. Jeden začal budovat úspěšnou kariéru předsedy JZD, dosáhl vysokoškolského vzdělání. Druhý se nedokázal vyrovnat s novými poměry a již po roce společného hospodaření z JZD vystoupil. Vydal se na tehdy nepřípustnou cestu soukromého zemědělce, po které se nakonec dostal do kriminálu a následně poté byl jeho život naplněn řadou dlouholetých sporů.

Na chvíli se ještě zastavme u otázky položené v samotném úvodu, tázající se po příčině zániku tradičního způsobu života na venkově. Na příkladu Horské Kamenice je patrné, že se jedná o mnohem složitější záležitost, než by se mohlo na první pohled zdát. Určitě zde zasáhlo více vlivů než pouze kolektivizace, přičemž některé působily již mnohem dříve před ní. Na podhorském venkově, kde méně úrodná kamenitá pole postačovala jen ke skromné obživě, byl život vždycky těžký. Proto řada především mladých lidí se snažila uniknout z tohoto prostředí, šla za „lepším“ do měst, kde očekávala možnosti snazšího a vyššího výdělku i lákadla „rozmanitějšího“ životního stylu. Začátky těchto svodů lze vysledovat již od dob první industrializace a vybudování průmyslu v okolí (19. století), postupem doby pak docházelo k stále markantnějšímu vývoji a modernizaci, která prohlubovala rozdíly mezi dynamičtějšími městskými sídlišti a konzervativnějším venkovem.

[1239] Srov. *V Kamenici vznikla skupinka, která se dlouho držela jako místní mafie, ...* nebo *Mafie v JZD zde byla ojedinělá a v celém okolí se jinde nevyskytla v té míře.* Viz B. SOCHOR, *Horská Kamenice 2.*, s. 96; TÝŽ, *Horská Kamenice 3.*, s. 1.

V padesátých letech lze u rolníků v Horské Kamenici postihnout dvě postupné fáze. Jednu představují drobní rolníci, jejichž potomci (de facto nástupci) již nebyli k zemědělské výrobě ani vedeni a bezprostředně po svém dospění se rozutekli do světa. O něco posunutý je pak vývoj u středních rolníků, kde sice ještě děti dorůstají nebo jsou stále u rodičů, přesto i zde již počíná patrná tendence opustit zemědělství. Drobné usedlosti v této době prakticky pouze dožívaly a větší hospodářství jim v tom byla v patách. Zatímco první případ (méně výnosná hospodářství, která mnohdy ani nestačila zajistit dostatečné živobytí) by šel vysvětlit projevem civilizačního postupu, u druhého nesla výrazný podíl také tehdejší zemědělská politika, sledující výhradně jen zájmy „socialistické velkovýroby“. Ve snaze docílit zakládání JZD a přilákat do nich mladé lidi, vytvořila ze soukromého hospodaření obtížné břemeno, čímž však docílila zcela opačného efektu – útěku mladých ze zemědělství.

Fatální důsledky kolektivizace je třeba vidět především v tom, že dala obecnějšímu jevu, který zde v omezené míře působil již před ní, zcela radikální ráz a v masovém měřítku zlomila poslední zbývající pouta k půdě. Závěrečný účet je sčítán dodnes, hlavně po roce 1989, kdy JZD padla a v restituci byly pozemky navráceny původním majitelům či jejich potomkům. Za desetiletí se však zde vytvořilo jakési vakuum – prázdno a lze se jen domýšlet, jaká by byla situace bez průběhu kolektivizace, zda-li by toto vakuum nebylo tolik výrazné.

U většiny příslušníků mladší generace došlo k přerušení ani ne tak vztahu jako spíše vazby k dané lokalitě a k zemědělství. Vyrůstali v jiném prostředí, odlišném životním stylu, filozofii a přístupu ke světu. I kdyby přesto měli chuť navázat na odkaz zemědělců, chybí jim potřebné zkušenosti, zázemí a prostředky. V obci jim povětšinou zbyly jen pustnoucí pozemky a hrobka na místním hřbitově, kde odpočívají jejich předci, kteří svými mozolovitými dlaněmi křísili z okolních kamenitých políček život. K zatížení minulosti je třeba navíc přičíst důsledky současné celkové globalizace a výsledek je na světě: jedna z největších hodnot, co lidstvo má k dispozici – půda, není potřeba a leží ladem...

Horská Kamenice je pouze jednou z mnoha dalších vsí. Téma kolektivizace zemědělství je značně široké a rozhodně nevyčerpané, poskytuje velký prostor a skýtá řadu možností. Co vesnice, to vlastní příběh, co člověk, to vlastní osud, a stále jich mnoho čeká na své „objevení“.

9. Seznam zkratek

5LP	pětiletý plán, pětiletka
AČ	Archivní časopis
AO	Archiv obce
AV ČR	Akademie vě České republiky
CVP	celoroční výrobní plán
ČČH	Český / Československý časopis historický
ČRo	Český rozhlas
ČSAD	Československá státní automobilová doprava
ČSČK	Československý červený kříž
ČSČK	Československý červený kříž
ČSD	Československé státní dráhy
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSPO	Československá požární ochrana
ČSR	Československá republika
ČSSS	Československé státní statky
Čt	Česká televize
ĎaS	Dějiny a současnost
DPŘ	domácí pracovní řád
DŠP	Družstevní škola práce
f.	fond
fasc.	fascikl
FF	Filozofická fakulta
HTÚP	hospodářsko technická úprava půdy
JSČZ	Jednotný svaz českých zemědělců
JZD	jednotné zemědělské družstvo
kn	kniha
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
kt	karton
KÚ	Katastrální úřad
KV KSČ	Krajský výbor KSČ
MAV NF	Místní akční výbor Národní fronty
MJČSPO	Místní jednota Československé požární ochrany

MNV	Místní národní výbor
MO KSČ	Místní organizace KSČ
MR	místní rozhlas
MS ČSČK	Místní skupina ČSČK
MŠR	Místní školní rada
MV NF	Místní výbor NF
n. p.	národní podnik
NA	Národní archiv
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NV	Národní výbor
NZM	Národní zemědělské muzeum
OAV NF	Okresní akční výbor NF
OB	Osvětová beseda
ODR	Okresní družstevní rada
ONV	Okresní národní výbor
OPK	Okresní podnik komunální
OŠ	Obecná škola
OŠK ONV	Odbor školství a kultury ONV
OÚ	Okresní úřad
OV	Okresní výbor
OVHZL	Odbor vodního hospodářství, zemědělství a lesnictví
OZS	Okresní zemědělská správa
PBZ	Podkrkonošské bavlnářské závody
PČR	Policie České republiky
PJ	pracovní jednotka
PK	pozemková kniha
PKD	Pohorské konsumní družstvo
PS VB	Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti
PV JZD	Přípravný výbor JZD
ROH	Revoluční odborové hnutí
RSŠ	Rok stranického školení
SBČS	Státní banka československá
SbOŽ	Sborník okresu Železnobrodského
SbR	Sbírka rukopisů

SČM	Svaz československé mládeže
SČSP	Svaz československo - sovětského přátelství
SKNV	Severočeský Krajský národní výbor
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
SRPŠ	Sdružení rodičů a přátel školy
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
STS	Státní traktorová stanice
TBC	tuberkulosa
TJ	Tělovýchovná jednota
ÚDV	Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu
UK	Univerzita Karlova
ÚSD AV ČR	Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky
ÚV KSČ	Ústřední výbor KSČ
VB	Veřejná bezpečnost
VO KSČ	Vesnická organizace KSČ
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VZS	Výrobní zemědělská správa
VŽ	Výbor žen
ZK ONV	Zemědělská komise ONV
ZO ONV	Zemědělský odbor ONV
ŽBS	Železnobrodské sklo

9. Seznam použitých pramenů, literatury a jiných zdrojů

9.1. Archivní prameny

9.1.1. Státní okresní archiv Jablonec nad Nisou

- fond Archiv obce Horská Kamenice, 1856 – 1945.
- fond Fidut zapsané s. r. o. Železný Brod, 1938 – 1952.
- fond Jednotné zemědělské družstvo Horská Kamenice, 1949 – 1971.
- fond Ježek František – osobní fond Horská Kamenice, 1797 – 1897, nezpracováno.
- fond Místní národní výbor Horská Kamenice, 1945 – 1980.
- fond Místní školní rada Horská Kamenice, 1883 – 1956.
- fond Národní fronta – místní výbor Horská Kamenice, 1948 – 1953.
- fond Národní jednota severočeská Horská Kamenice, 1908 – 1914, nezpracováno.
- fond Obecná škola Horská Kamenice, 1828 – 1962.
- fond Sokol Horská Kamenice, 1896 – 1952, nezpracováno.
- fond Okresní národní výbor Semily, expositura Železný Brod, 1945 – 1948.
- fond Sčítání lidu 1921.
- fond Sochor Bohumil – osobní fond Horská Kamenice, 1941 – 2006, nezpracováno.
- fond Sochor František – osobní fond Železný Brod, 1910 – 1981.
- fond Vlastivědná komise Železný Brod, 1948 – 1954.
- Sbírka map a plánů, 1715 – 2001.

9.1.2. Státní okresní archiv Semily

- fond KSČ – okresní výbor Semily, 1945 – 1990.
- fond Okresní družstevní rada Semily, 1948 – 1950, nezpracováno.
- fond Okresní národní výbor Semily, 1945 – 1990.
- fond Okresní úřad Semily, 1850 – 1948.
- Sbírka rukopisů.

9.1.3. Oblastní archiv v Litoměřicích – pracoviště Most

- fond Krajský národní výbor Liberec, 1949 – 1960.

9.1.4. Národní archiv

- fond Ministerstvo zemědělství – Jednotná zemědělská družstva, (1945) 1949 – 1960 (1961).
- fond Národní sčítání lidu 1950, Praha.

9.1.5. Katastrální úřad pro Liberecký kraj se sídlem v Liberci – Katastrální pracoviště Jablonec nad Nisou

- Pozemková kniha – katastrální obec Horská Kamenice (soudní okres Železný Brod).

9.2. Vydané prameny, edice

- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Podmínky pro vznik JZD 1945*, Praha 2003.
- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Podmínky pro vznik JZD 1946*, Praha 2004.
- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Podmínky pro vznik JZD 1947*, Praha 2005.
- Jiřina JUNĚCOVÁ – Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1948 – 1949*, Praha 1995.
- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1950*, Praha 1998.
- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1951*, Praha 1999.
- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1952*, Praha 2000.
- Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1953*, Praha 2002.
- Jiřina JUNĚCOVÁ – Jana PŠENIČKOVÁ (ed.), *Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Vznik JZD 1954*, Praha 2008.
- Jana VÁCHOVÁ (ed.), *Kronika kolektivizace malé vesnice. Zápisky mladočovského rolníka Jana Boštíka o životě v letech 1945 – 1959*, Studijní materiály Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2008.

9.3. Periodický tisk

- Naše práce.
- Žňové noviny.
- Ruch vesnice.
- Vesnické noviny.
- Rozvoj.
- Cesta míru.
- Stráž severu.
- Zemědělské noviny.

- Miroslav HÁDEK (pracovník výkupu), *Nešlo by to na družstevním líp?*, Rozvoj VI./22, 25. 5. 1957.
- J. KOČÁRKOVÁ, *Vesnice se probouzí*, Lidová demokracie LXVII/43, 20. 2. 1991, s. 4.
- *NAŠE OBEC – časopis pro politiku, historii a kulturu Mikroregionu Pojizeří*, roč. II., číslo 1 – 2, sešit 3, 23. 12. 2005.
- D. ŠMEJC, *Čím více agitátorů pro JZD, tím lépe*, Zemědělské noviny XIII/279, 21. 11. 1957.
- *Účtujeme se starým rokem*, Rozvoj VI./1, 5. 1. 1957.
- Antonín VÁVRA, *Jde příkladem ostatním zemědělcům*, Vesnické noviny, 10/55, 11. 3. 1955.

9.4. Pamětníci

B.S.1932:
- Zvukový záznam a přepis rozhovoru, 17. 11. 2005, archiv autora.

R.B.1933:
- Rukopisný záznam rozhovoru, 19. 7. 2005, archiv autora.
- Rukopisný záznam rozhovoru, leden 2010, archiv autora.
- Soukromé foto, archiv R.B.(1933).
-

B.S.1941:
- Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 2. 2005, archiv autora.
- Rukopisný záznam rozhovoru, 25. 3. 2005, archiv autora.

9.5. Literatura

- *20 let Jablonecka*, OV KSČ, Jablonec nad Nisou.
- Michal BARNOVSKÝ, *Prestávka medzi prvou a druhou etapou kolektivizácie*, in: Osudy zemědělského družstevnictví ve 20. století, Uherské Hradiště 2002, s. 235 – 241.
- Rudolf BERAN, *Okresní úřad Semily, presidiální spisy, 1850 – 1945, svazek 1. Katalog*, 1981, ev. č. 142.
- Magdalena BERANOVÁ – Antonín KUBAČÁK, *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*, Praha 2010.
- Petr BLAŽEK – Karel JECH – Michal KUBÁLEK a kol., *Akce „K". Vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech. Studie, seznamy a dokumenty*, Praha 2010.
- Petr BLAŽEK – Michal KUBÁLEK (edd.), *Kolektivizace venkova v Československu 1948 1960 a středoevropské souvislosti*, Praha 2008.
- Jana BOROVIČKOVÁ – Jiří STOČES, *Nové metody – prosopografie*, in: Studie a články k dějinám vědy a vědeckých institucí, Praha 2002 [vyd. 2003], s. 47 – 61.
- Vladimír BŘEZINA, *Kolektivizace zemědělství v Československu v letech 1955 – 1960*, in: Petr BLAŽEK – Michal KUBÁLEK (edd.), Kolektivizace venkova v Československu 1948 1960 a středoevropské souvislosti, Praha 2008, s. 128 – 137
- Vladimír BŘEZINA – Jiří PERNES (edd.), *Závěrečná fáze kolektivizace zemědělství v Československu 1957 – 1960*, Brno 2009.
- Jana BUREŠOVÁ, *Československé zemědělství v letech 1945 – 1960 v kontextu vývoje evropských zemí sovětského bloku*, autoreferát disertace, Vědecká rada filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 1991.
- Jana BUREŠOVÁ, *Kolektivizace zemědělství v Československu (Proces prosazování sovětského komunistického modelu do československého zemědělství po druhé světové válce 1945 – 1960)*, in: Agrární elity v 19. a 20. století ve střední a východní Evropě (sborník se připravuje k vydání).
- Jana BUREŠOVÁ, *K problematice výzkumu dějin československého zemědělství po druhé světové válce*, in: Z českého ráje a Podkrkonoší – Supplementum 4, 1998, s. 103 – 108.
- Jana BUREŠOVÁ, *Osudy československého zemědělství po druhé světové válce*, Historický obzor 7 – 8/1997, s. 177 – 180.
- J. BUREŠOVÁ, *Politický a institucionální rámec kolektivizace*, in: P. BLAŽEK – K. JECH – M. KUBÁLEK, Akce „K", s. 27.

- Jana BUREŠOVÁ, *Prosazování sovětského modelu do československého zemědělství*, in: Sborník Vojenské akademie v Brně. Řada C. Mimořádné číslo, Brno 1994.
- Jana BUREŠOVÁ, *Združstevňování nebo kolektivizace zemědělství po roce 1948?*, in: Osudy zemědělského družstevnictví ve 20. století (Studie Slováckého muzea), Uherské Hradiště 7/2002, s. 223 – 228.
- Jana BUREŠOVÁ, *Zemědělství v českých zemích a na Slovensku v podmínkách kolektivizace 1948 – 1960 (Poznámky k převratu v životě a práci zemědělců)*, in: Česko – slovenská historická ročenka, 1998, Brno 1998, s. 197 – 203.
- CÍLEK Václav a kol.: *Krajina a revoluce. Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*, Praha 2005.
- Gabriela ČECHOVÁ, *Vývoj organizace a působnosti národních výborů v českých zemích v letech 1945 – 1960*, Archivní časopis 12, 1962, s. 129 – 147.
- Jaroslav ČECHURA, *Mikrohistorie – nová perspektiva dějepisectví konce tisíciletí?*, Dějiny a současnost 16, 1994/1, s. 2 – 5.
- J. DEMEK (ed.), *Zeměpisný lexikon ČSR – Hory a nížiny*, Praha 1987.
- Adam DRDA – Mikuláš KROUPA, *Kruté století. Kapitoly z rozhlasového pořadu Příběhy 20. století*, Praha 2008.
- Richard van DÜLMEN, *Historická antropologie. Vývoj, Problémy, úkoly*. Praha 2002.
- Ladislav FEIERABEND, *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*, Volary 2007.
- Veronika FLAJŽÍKOVÁ, *Kolektivizace venkova a český hraný film. Reflexe problematiky kolektivizace v české kinematografii*, diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2011.
- Jan GEBHART – Jan KUKLÍK, *Velké dějiny zemí Koruny české XV.*, Praha – Litomyšl 2006 – 2007.
- J. GOTTHARD, *Soupis lomů ČSR. Okres Semily*, Praha 1932.
- Josef GRULICH, *Zkoumání „maličkostí". (Okolnosti vzniku a významu mikrohistorie)*, Český časopis historický 99, 2001, č. 3, s. 519 – 547.
- Jiří HÁJÍČEK, *Selský Baroko*, Brno 2005.
- Miroslav HAVLÍČEK, *Protifašistické hnutí na Horním Pojizeří v letech 1938 – 1945*, Jablonec nad Nisou 1965.
- *Historický přehled výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Československé republiky – Liberecký kraj*, Liberec.
- Pavel HRDLIČKA, *Počátky socializace zemědělství v okrese Semily*, ročníková práce z dějepisu, Gymnasium Ivana Olbrachta v Semilech, 1982 (SOkA Semily, SbR, sign. 45).
- J. Č. HROUDA: *Odhalte je!*, Praha 1952.
- Jan JANÁK – Jaromír, KUBÍČEK, *Přehled vývoje ústavních a správních institucí v Československu od roku 1945*, Praha 1972.
- Karel JECH, *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha 2008.
- Karel JECH, *Probuzená vesnice. K dějinám revoluce na našem venkově v letech 1945 – 1948*, Praha 1963.
- Karel JECH, *Soumrak selského stavu 1945–1960*, Praha 2001.
- Karel JECH, *Vyloučení selských dětí ze zemědělských škol (1951 – 1953)*, in: K. JECH (ed.), Stránkami soudobých dějin. Sborník statí k pětašedesátinám historika Karla Kaplana, Praha 1993.
- KAREL JECH (ed.), *Vystěhování selských rodin v Akci K („kulaci") 1951 – 1953. Seznamy a vybrané dokumenty*, Praha 1992.

- Markéta KALÁBOVÁ, *Formy útlaku „venkovských boháčů“ na příkladu obce Mladoňovice*, diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010.
- Milan KALCU, *Proces združstevňování a výsledky práce JZD v letech 1950 – 1962 na Jablonecku*, diplomová práce, Pedagogická fakulta Ústí nad Labem, 1989.
- Lenka KALOUŠOVÁ, *Kolektivizace zemědělství na příkladu obce Veltěže*, bakalářská práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011.
- Karel KAPLAN, *Československo v letech 1945 – 1948*, Praha 1991.
- Karel KAPLAN, *Československo v letech 1948 – 1953*, Praha 1992.
- Karel KAPLAN, *Československo v letech 1953–1956*, Praha 1992.
- Karel KAPLAN, *Kronika komunistického Československa. 4. díl. Doba tání 1953 – 1956*. Brno 2005.
- Karel KAPLAN, *Kronika komunistického Československa 5. díl. Kořeny reformy 1956 – 1968; Společnost a moc*, Brno 2008.
- Karel KAPLAN – Pavel PALEČEK, *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno 2001.
- Tereza KAŠOVÁ, *Rodina Tomáškova z Horních Jelčan a její hospodářství v procesu kolektivizace venkova*, bakalářská práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2011.
- Ladislav KNAP, *Historický přehled výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Československé republiky – Liberecký kraj*, Liberec 2008.
- Miroslava KOBLÍŽKOVÁ, *Socializace a vývoj zemědělství na Jablonecku v letech 1949 – 1960*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1987.
- Jiří KOCIAN, *Komunistické Československo po roce 1948*, in: Česko – slovenská historická ročenka 2005, Brno 2005, s. 143 – 150.
- Kateřina KOČOVÁ (LOZOVIUKOVÁ), *Liberec v prvních letech komunistické totality – politická perzekuce a politické procesy*, in: Česko – Slovenská historická ročenka, 2005, s. 195 – 205.
- Kolektiv autorů, *Kapitoly z dějin budování socialismu na Jablonecku*, Jablonec nad Nisou 1981.
- Petr KOLÍN, *Zemědělství na Liberecku v letech 1945 – 1970, příspěvek k dějinám*, in: Vědecká pojednání. Wissenschaftliche Abhandlungen. Prace naukowe II – 2, Liberec 1996, s. 144 – 149.
- František KOUSAL, *Silniční statistika okresu Železnobrodského k 1. červenci 1928*, in: SbOŽ V., 1928 – 29, s. 82 – 85.
- Oldřich KOUSAL – Josef VANĚK, *Místní vlastivěda. Obec H. Kamenice*, rukopis 1936 – 1937 (SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10).
- Antonín KUBAČÁK, *Dějiny zemědělství v českých zemích. II. díl (1900 – 1989)*, Praha 1995.
- Antonín KUBAČÁK, *Vývoj správy zemědělství v českých zemích v letech 1945 – 1949*, in: Prameny a studie 33, 1990, s. 131 – 219.
- František LOM, *Přehled dějin zemědělské výroby v českých zemích*, Praha 1972.
- Kateřina LOZOVIUKOVÁ (KOČOVÁ), *Liberec v prvních letech komunistické totality – politická perzekuce a politické procesy*, in: Česko – Slovenská historická ročenka, 2005, s. 195 – 205.
- Rudolf MARYŠKO, *Elektrisace našeho venkova*, in: Sborník okresu Železnobrodského V., 1928 – 29, s. 86 – 89.
- František MIZERA, *Popis okresního hejtmanství Semily*, Praha 1888.

- Barbora MLÁDKOVÁ, *Akce Kluky v Libereckém kraji. (Politický proces s kulaky v roce 1953)*, in: Celostátní studentská vědecká konference Historie 2004, Brno 2005, s. 220 – 236.
- Barbora MLÁDKOVÁ, *Paměť Liberecka II. – Příběh Zdeňka Vlasty. (Akce Kluky)*, in: Fontes Nissae. Prameny Nisy 6, 2005, s. 223 – 243.
- Barbora MLÁDKOVÁ, *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954*, diplomová práce, Pedagogická fakulta Technické univerzity Liberec, 2005.
- Iva MOJŽIŠOVÁ, *Socializace zemědělství ve východních Čechách 1949 – 1960. Výběrová bibliografie*, Hradec Králové 1983.
- Ivo NAVRÁTIL, *Vývoj okresního tisku na území dnešního okresu Semily 1950 – 1970*, strojopis, Semily 1981 (SOkA Semily, SbR, sign. 53).
- Martin NODL, *Mikrohistorie a historická antropologie*, Dějiny – teorie – kritika 1, 2004, č. 2, s. 237 – 252.
- Martin NODL, *Středověká prosopografie jako metodická inovace*, in: Jiří PEŠEK (ed.), VIII. sjezd českých historiků Hradec Králové 10. – 12. září 1999, Praha 2000, s. 146 – 149.
- *Osudy zemědělského družstevnictví ve 20. století. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 15. – 16. května 2002 věnovaný Lubomíru Slezákovi k 70. narozeninám*, Studie Slováckého muzea v Uherském Hradišti 7, Uherské Hradiště 2002.
- František PADRTA, *Socializace zemědělství na Jablonecku*, in: Okresní archiv v Jablonci nad Nisou v letech 1976 – 1980, Jablonec nad Nisou 1980, s. 21 – 24.
- František PADRTA, *Územní vývoj okresu Jablonec nad Nisou*, in: Okresní archiv v Jablonci nad Nisou v letech 1976 – 1980, Jablonec nad Nisou 1980, s. 10 – 15.
- František PALACKÝ, *Popis království Českého*, Praha 1848.
- Marek PAVKA: Rozpisová politika jako nástroj kolektivizace v okrese Veselí nad Moravou na počátku 50. let, in: Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně, Hodonín 1999, s. 83 – 85.
- Josef PELIKÁN, *O rolnické malovýrobě a jejích falešných „obhájcích“*, Praha 1952.
- Jiří PERNES, *Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*, Brno 2008.
- Jiří PERNES, *Závěrečná etapa kolektivizace zemědělství v Československu 1957 – 1960*, in: V. BŘEZINA – J. PERNES (edd.), Závěrečná fáze kolektivizace zemědělství v Československu 1957 – 1960, Brno 2009, s. 9 – 52.
- Jan PEŠEK, *Obrat ve združstevňování československého zemědělství v letech 1957 – 1958*, ČČH 34, 1986, č. 4, s. 494 – 518.
- Marie PEŠOVÁ, *Politika KSČ při združstevňování československé vesnice ve druhé polovině padesátých let*, autoreferát disertace, Ústav Marxismu – Leninismu Ústředního výboru KSČ, Vědecká rada, Praha 1988.
- Josef PETRÁŇ, *Mikrohistorie aneb o nedějinách*, in: Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka, Praha 2003, s. 201 – 208.
- *Pracovní listy pro návštěvníky k výstavě Do neznáma, Akce K (kulak)*, NMZ Praha, (archiv autora).
- Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl II. CH-L*, Praha 1949.
- Václav PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl, období 1945 – 1992*, Brno 2009.
- Jan RATAJ, *Komunistické Československo I. (1948 – 1960)*, Plzeň 1995.
- Jan RATAJ, *KSČ a Československo I. (1945 – 1960)*, Praha 2003.

- *Retrospektivní lexikon obcí Libereckého kraje 1850 – 2001*, Liberec 2003.
- Šárka ROKOSOVÁ, *Administrativní opatření – jedna z forem perzekuce sedláků komunistickým režimem*, in: Jan TÁBORSKÝ (ed.): Securitas Imperii 10. Praha 2003, s. 147 – 194.
- Hana ROTTOVÁ, *Obraz kolektivizace zemědělství v českém hraném filmu 1948 – 1956 (1968)*, diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2010.
- *RSŠ. Třetí thema. Třicet let KSČ. Cesta vesnice k socialismu v SSSR a ČSR*, Knihovna funkcionáře, roč. II., Praha 1950.
- Václav RUML, *Počátky združstevňování na Plzeňsku 1949 – 1951 (Na příkladu rolníka Jana Rumla z Chrástu u Plzně)*, diplomová práce, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2007.
- Miloslav RŮŽIČKA, *Vyhnanci akce „kulak“*, Havlíčkův Brod 2008.
- Jan RYCHLÍK, *Pozemková reforma v českých zemích v letech 1945 – 1948*, in: Zemědělství na rozcestí 1945 – 1948, s. 7 – 21.
- Jana SCHEYBALOVÁ – Josef V. SCHEYBAL, *Krajem skla a bižuterie*, Železný Brod 1998.
- Jindřich SCHWIPPEL, *Orální historie a archivy*, Archivní časopis 56, 2006, č. 3, s. 177 – 184.
- Lubomír SLEZÁK, *Socialistická přestavba zemědělství v Československu a pracovní síly*, ČČH 35 [85], 1987, č. 4, s. 527 – 547.
- Petr SLINTÁK, *Poválečná proměna venkova a český hraný film 1945 – 1970*, diplomová práce, ... Univerzity Karlovy v Praze, 2003.
- *Socialistické zemědělství Semilska*, OZS a OV ČSDR, Semily.
- Bohumil SOCHOR, *Horská Kamenice. Od minulosti k dnešku*, 1. část, Horská Kamenice 2004.
- Bohumil SOCHOR, *Horská Kamenice. Od minulosti k dnešku*, 2. část, Horská Kamenice 2005.
- Bohumil SOCHOR, *Horská Kamenice. Od minulosti k dnešku*, 3. část, Horská Kamenice 2006.
- Bohumil SOCHOR, *Horská Kamenice v číslech a adresář rodáků*, strojopis 1989 (archiv autora).
- Bohumil SOCHOR, *Rodáci z Horské Kamenice*, strojopis 1997.
- Bohumil SOCHOR, *Střevelná. Historie lidí a domů pro přátele a rodáky*, 2001 + doplněk 2002.
- Bohumil SOCHOR, *Z rodopisu Sochorů*, 2 díly, Horská Kamenice 2002 a 2004.
- František SOCHOR, *Železnobrodsko. Obraz krajiny a jejího lidu od nejdávnějších dob až po současnost*, strojopis, nedatováno (SOkA Jablonec, f. Sochor František – osobní fond Horská Kamenice, kt 6 , inv. č. 14).
- Ladislav SOUKUP, *Kolektivizace zemědělství v ČSR – právní a protiprávní povaha*, in: Vývoj práva v Československu v letech 1945 – 1989. Sborník příspěvků, Praha 2004, s. 457 – 471.
- Eliška ŠABATKOVÁ, *Zemědělská výroba a její socialisace*, maturitní práce z dějepisu, Gymnasium v Jablonci nad Nisou, 1975.
- Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Kdy bylo osídleno Železnobrodsko?*, in: SbOŽ I., č. 2, říjen 1923, s. 17 – 21.
- Ladislav ŠOUREK, *Po stopách starého železářství na Železnobrodsku (Část šestá)*, in: Od Ještědu k Troskám IX. (XXV.)/5 – 6, 2002, s. 186 – 194.
- Ladislav TĚHNÍK, *Počátky socializace zemědělství v okrese Semily*, in: Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily, Semily 1981, s. 61 – 65.

- Antonín VÁCLAVŮ, *Ke sporům o zemědělské družstevnictví a kolektivizaci v Československu*. Ed. Karel JECH, Praha 1999.
- Marie VACOVÁ, *Socializace zemědělství v Severočeském kraji – výběrová bibliografie*, Ústí nad Labem 1985.
- Josef VANĚK, *Místní vlastivěda obce Horská Kamenice ve šk. r. 1941/42*, 1942, strojopis (SOkA Jablonec, f. Vlastivědná komise Železný Brod, kt 16, inv. č. 10).
- Miroslav VANĚK, *Orální historie: metodické a „technické" postupy*, Olomouc 2003.
- Miroslav VANĚK, *Uplatnění metody orální historie*, in: Deset let soudobých dějin, Praha 2001, s. 137 – 143.
- František Josef VOHRYZKA-KONOPA, *Venkov v temnu. Násilná socializace čs. zemědělství*, Mnichov 1986 (2. vyd. 1989).
- Ladislav VOŠVRDA, *Horská Kamenice*, in: Sborník okresu Železnobrodského VI., červen 1930, s. 93 – 96.
- *Zemědělství. Sborník právních předpisů*. Svazek 1 – 4 (včetně změn a doplňků k 1. – 3. svazku). Edd. Tomáš SOUKUP a kol., Praha 1955 – 1956, 1959.
- *Zemědělství na rozcestí 1945 – 1948. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 22. – 23. 9. 1998*, Studie Slováckého muzea v Uherském Hradišti 3, Uherské Hradiště 1998.

9.6. Internet

- *Čítanka kolektivizace* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů [cit. 30. 7. 2011]. Dostupné na www.: <http://www.ustrcr.cz/cs/citanka-kolektivizace>.
- *Kolektivizace českého venkova*, in: Omnibus [online]. Dokumentární seriál BBC [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://www.bbc.co.uk/czech/specials/918_omnibus_farms/index.shtml>.
- *Kolektivizace české vesnice*, in: Historický magazín [online video]. Čt 24, odvysíláno 6. 7. 2006 [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095687448-historicky-magazin/206452801280009/>.
- *Kulaci a kolektivizace aneb Soumrak selského stavu*, in: Příběhy 20. století, ČRo Rádio Česko, odvysíláno 16. 7. 2007 [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://media.rozhlas.cz/_audio/573501.mp3>.
- *Mlynáři od Babic (Nová fakta a svědectví o nikdy neobjasněné vraždě v babické škole)* [online video]. Čt 2, odvysíláno 10. 9. 2009 [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10213309053-mlynari-od-babic/409235100021002/>.
- Adolf RÁZEK, *Akce „Kluky"*, Praha 2010 [cit. 28. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek-akce-kluky-1301/>.
- Adolf RÁZEK, *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*. Ed. Ladislava KREMLIČKOVÁ, Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu č. 6, Praha 2002 [cit. 30. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/udv/sesity/sesit6/babice.pdf>.
- *Rekonstrukce procesu s kulačkou*, in: Zrcadlo [online]. ČRo Leonardo, odvysíláno 6. 3. 2009 [29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://media.rozhlas.cz/_audio/877815.mp3>.
- *Ruší nám to natáčení – dokument o procesu s kulakem v Bystřici v létě 1954* [online audio]. ČRo 1 – Radiožurnál, odvysíláno 28. 9. 2006 [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://media.rozhlas.cz/_audio/448119.mp3>.

- *S bývalým vyšetřovatelem ÚDV Adolfem Rázkem o vyprovokovaných akcích proti tzv. kulakům. Příběh ze středočeské obce Kluky na Mělnicku*, in: Hovory o hledání, ČRo 6, odvysíláno 9. 9. 2010 [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://media.rozhlas.cz/_audio/2138293.mp3>.
- *Ukradená půda*, in: Historie.cs [online video]. Čt 2, odvysíláno 17. 1. 2008 [cit. 29. 7. 2011]. Dostupné na www: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400003-ukradena-puda/video/>.
- http://www.asz.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=6153&slozka=5880& [cit. 29. 7. 2011].
- http://www.ustrcr.cz/cs/kolektivizace-venkova-v-ceskoslovensku [cit. 30. 7. 2011].
- http://www.ustrcr.cz/cs/seznam-filmu [cit. 30. 7. 2011].
- http://wwwold.pef.czu.cz/kolektivizace/ [cit. 29. 7. 2011].

11. Přílohy

Příloha 1: Správní mapa okresu Semily, 1949

Příloha 2a: Orientační mapa obce Horská Kamenice, [cca 1960 – 1980]

Příloha 2b: Orientační mapa obce Horská Kamenice, [cca 1960 – 1980] – výřez se zástavbou

Příloha 3: Zápis z mimořádné schůze předsednictva OV KSČ v Semilech a referentů, kteří referovali na téma JZD, Semily dne 21. dubna 1949

Příloha 4: PV JZD v Horské Kamenici v roce 1949 a 1950

Příloha 5: Seznam vesnických boháčů v okrese Semily podle hlášení místních tajemníků, [cca počátek roku 1952]

Příloha 6: Kolektivizační agitační „poezie“ (včetně tzv. boje proti vesnickým boháčům) – ukázky z regionálního tisku, 1950 a 1952

Příloha 7: Agitační materiál používaný (nejen) v Horské Kamenici, 1957.

Příloha 8: Kauza „Bohumil Sochor č. p. 58“ dodatečně „řešená“ v rubrice „Dopisy čtenářům“ Zemědělských novin, červen 1968

Příloha 9: Dobový fotografický materiál – drobný rolník Stanislav Svárovský (č. p. 5)

Příloha 1: Správní mapa okresu Semily, 1949

Zdroj: Stráž severu V./31, 6. 2. 1949, s. 9.

Příloha 2a: Orientační mapa obce Horská Kamenice, [cca 1960 – 1980]

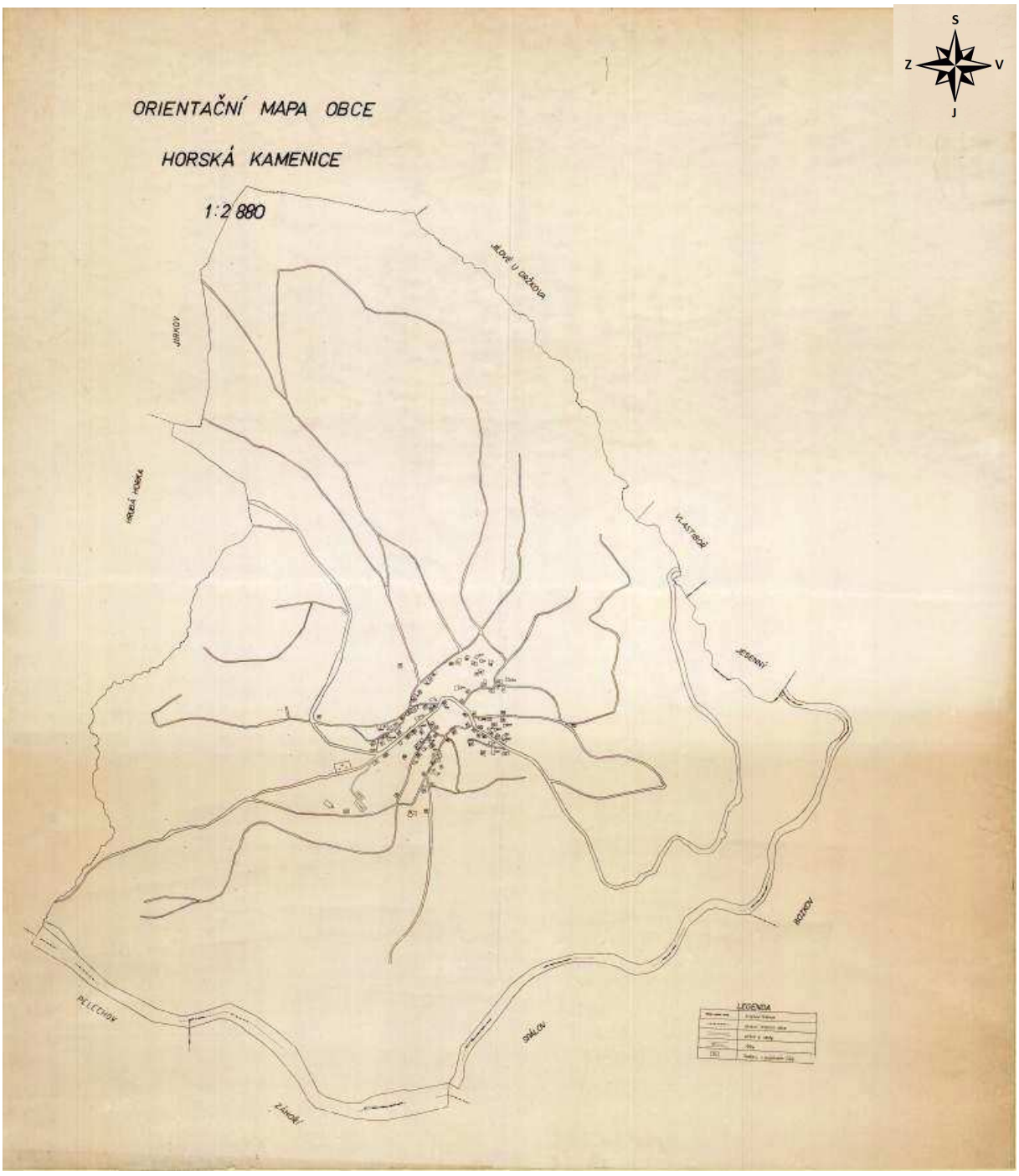

Zdroj: SOkA Jablonec, Sbírka map a plánů, sign. F 34.9.

Příloha 2b: Orientační mapa obce Horská Kamenice, [cca 1960 – 1980] – výřez se zástavbou

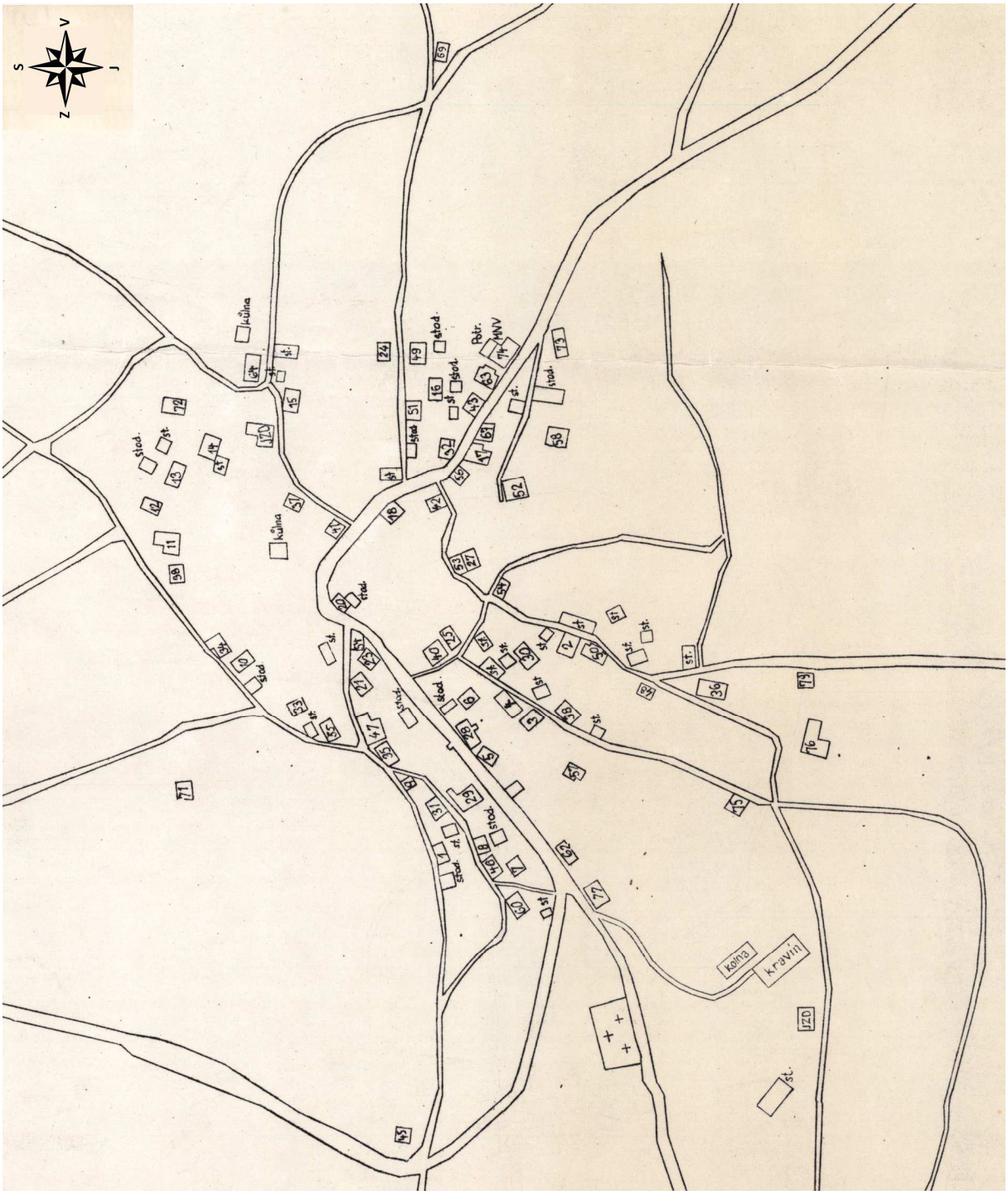
V
S
J
Z
Kůlna
Kůlna
Kůlna
Stod.
Stod.
Stod.

Příloha 3: Zápis z mimořádné schůze předsednictva OV KSČ v Semilech a referentů, kteří referovali na téma JZD, Semily dne 21. dubna 1949

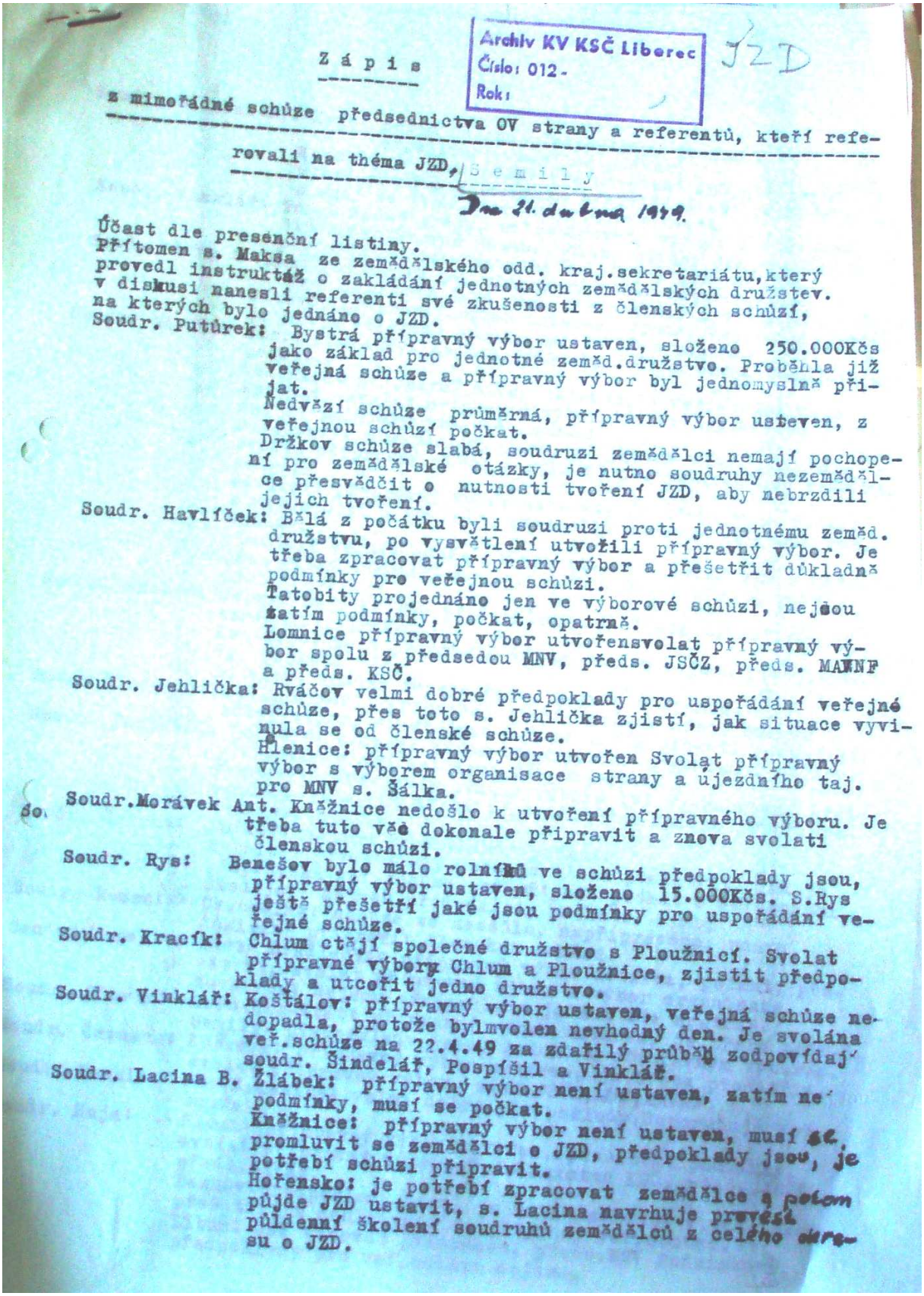

Archiv KV KSČ Liberec
Číslo: 012-
Rok:

JZD

Z á p i s

z mimořádné schůze předsednictva OV strany a referentů, kteří referovali na théma JZD, Semily

Dne 21. dubna 1949.

Účast dle presenční listiny.
Přítomen s. Maksa ze zemědělského odd. kraj.sekretariátu, který provedl instruktáž o zakládání jednotných zemědělských družstev. V diskusi nanesli referenti své zkušenosti z členských schůzí, na kterých bylo jednáno o JZD.

Soudr. Putůrek: Bystrá přípravný výbor ustaven, složeno 250.000Kčs jako základ pro jednotné zeměd.družstvo. Proběhla již veřejná schůze a přípravný výbor byl jednomyslně přijat.
Nedvězí schůze průměrná, přípravný výbor ustaven, z veřejnou schůzí počkat.
Držkov schůze slabá, soudruzi zemědělci nemají pochopení pro zemědělské otázky, je nutno soudruhy nezemědělce přesvědčit o nutnosti tvoření JZD, aby nebrzdili jejich tvoření.

Soudr. Havlíček: Bělá z počátku byli soudruzi proti jednotnému zeměd. družstvu, po vysvětlení utvořili přípravný výbor. Je třeba zpracovat přípravný výbor a přešetřit důkladně podmínky pro veřejnou schůzi.
Tatobity projednáno jen ve výborové schůzi, nejsou zatím podmínky, počkat, opatrně.
Lomnice přípravný výbor utvořen svolat přípravný výbor spolu z předsedou MNV, přěds. JSČZ, přěds. MAWNF a přěds. KSČ.

Soudr. Jehlička: Rváčov velmi dobré předpoklady pro uspořádání veřejné schůze, přes toto s. Jehlička zjistí, jak situace vyvinula se od členské schůze.
Hlenice: přípravný výbor utvořen Svolat přípravný výbor s výborem organisace strany a újezdního taj. pro MNV s. Šálka.

Soudr. Morávek Ant. Knížnice nedošlo k utvoření přípravného výboru. Je třeba tuto věc dokonale připravit a znova svolati členskou schůzi.

Soudr. Rys: Benešov bylo málo rolníků ve schůzi předpoklady jsou, přípravný výbor ustaven, složeno 15.000Kčs. S.Rys ještě přešetří jaké jsou podmínky pro uspořádání veřejné schůze.

Soudr. Kracík: Chlum ctají společné družstvo s Ploužnicí. Svolat přípravné výbory Chlum a Ploužnice, zjistit předpoklady a utvořit jedno družstvo.

Soudr. Vinklář: Koštálov: přípravný výbor ustaven, veřejná schůze nedopadla, protože bylmvolem nevhodný den. Je svolána veř.schůze na 22.4.49 za zdařilý průběh zodpovídají soudr. Šindelář, Pospíšil a Vinklář.

Soudr. Lacina B. Žlábek: přípravný výbor není ustaven, zatím ne podmínky, musí se počkat.
Knížnice: přípravný výbor není ustaven, musí se promluvit se zemědělci o JZD, předpoklady jsou, je potřebí schůzi připravit.
Hořensko: je potřebí zpracovat zemědělce a potom půjde JZD ustavit, s. Lacina navrhuje provésti půldenní školení soudruhů zemědělců z celého okresu o JZD.

Soudr. Nechanický: Kyje: zatím nejsou předpoklady, je tam slabá organisace, musí se počkat.
Veselá: je předpoklad pro utvoření JZD, přípravný výbor soudruh Nechanický přešetří jistě podmínky a musí se této obci věnovat pozornost.

Soudr. Vinklář: Tuhaň hodně práce, přesvědčovat, vyčkat a opatrnost
Stružinec: Úroveň špatná, členy strany jen zemědělci přešetřit a dohodnout se s akční čtyřkou.

Soud. Vávra: Vlastiboř: zájem je, přípravný výbor ustaven, soud. Vávra přešetří jaké jsou předpoklady proveřejnou schůzi
Jílové: přípravný výbor ustaven, soudr. Vávra nedoporučuje zatím veřejnou schůzi, přeštřit a počkat.

Soudr. Morávek Jar.: Čikvásky: nejsou podmínky, slabá organisace strany, počkat.
Holenice: přípravný výbor ustaven, s veř.schůzi nepospíchat, svolat přípravný výbor, výbor organisace a přešetřit podmínky pro veře.schůzi.
Bítouchov: předpoklady jsou, přípravný výbor ustaven, svolat přípravný výbor a zjistit předpoklady pro veřejnou schůzi.
Komárov: přípravný výbor ustaven, je třeba však počkat s veř.schůzi a důkladně přešetřit situaci než bude veř. schůze.
Loučky: schůze dobře připravena, přípravný výbor ustaven, jsou dobré předpoklady pro veř.schůzi i přesto ještě přešetřit.

Soudr. Drobník Dobr.: Bzí, nejsou předpoklady, je třeba diskutovat se zemědělci, počkat.
Huntířov: není přípravný výbor, zatím nejsou předpoklady, počkat.
Mukařov: schůze teprve bude. Rovněž v Lišném.

Soudr. Šindelář Vlad.: Košov: přípravný výbor ustaven nebyl celkem žádný odpor, s veřejnou schůzi zatím počkati a opatrně.

Soudr. Pospíšil: Libštát: okresní výbor věnovat se organisaci strany, předpoklady pro založení JZD nejsou.
Jesenný: návrh přípravného výboru byl vypracován, předpoklady jsou, je třeba přešetřit jak daleko je připravena veř.schůze,

Soudr. Šebela: Bořkov: nejsou předpoklady počkat.
Rybnice: předpoklady jsou je třeba přešetřit, jak je připravena veř.schůze, po případě počkat s veř.schůzi.

Soudr. Remsa: Škodějov: nejsou předpoklady počkat.
Chuchelna: schůze se nesešla, nepřipraveno, znovu důkladně připravit členskou schůzi.

Soudr. Kareš: Lhota Bradlecká: přípravný výbor ustaven, počkat, přešetřit, svolat přípravný výbor a výbor organisace.
Nová Ves: Nejsou předpoklady jednat zde opatrně.

Soudr. Slavík: Prosíčka-Vrát: přípravný výbor ustaven, je třeba počkat.
Semily: předpoklady jsou, jednat s přípravným výborem.

Soudr. Černoch: Kobrovy: přípravný výbor ustaven, je třeba přešetřit, svolat přípravný výbor, zást.JSČZ, MNV, MAVNF.

Soudr. Mazal: Hor.Kamenice: velmi dobré předpoklady. Doporučuje veř. schůzi.

Soudr. Hajn: Slaná: přípravný výbor navržen, přešetřit podmínky, svolat přípravný výbor, předs. KSČ, předs. JSČZ, předs. MAVNF.
Bozkov: předpoklady jsou, je nutné zvláště v této akci přešetřit a dohlédnout na přípravy veř.schůze.
Libuň: ONV věnovat pozornost, předs. MNV Podzimkovi, předpoklady pro veř.schůzi nejsou.

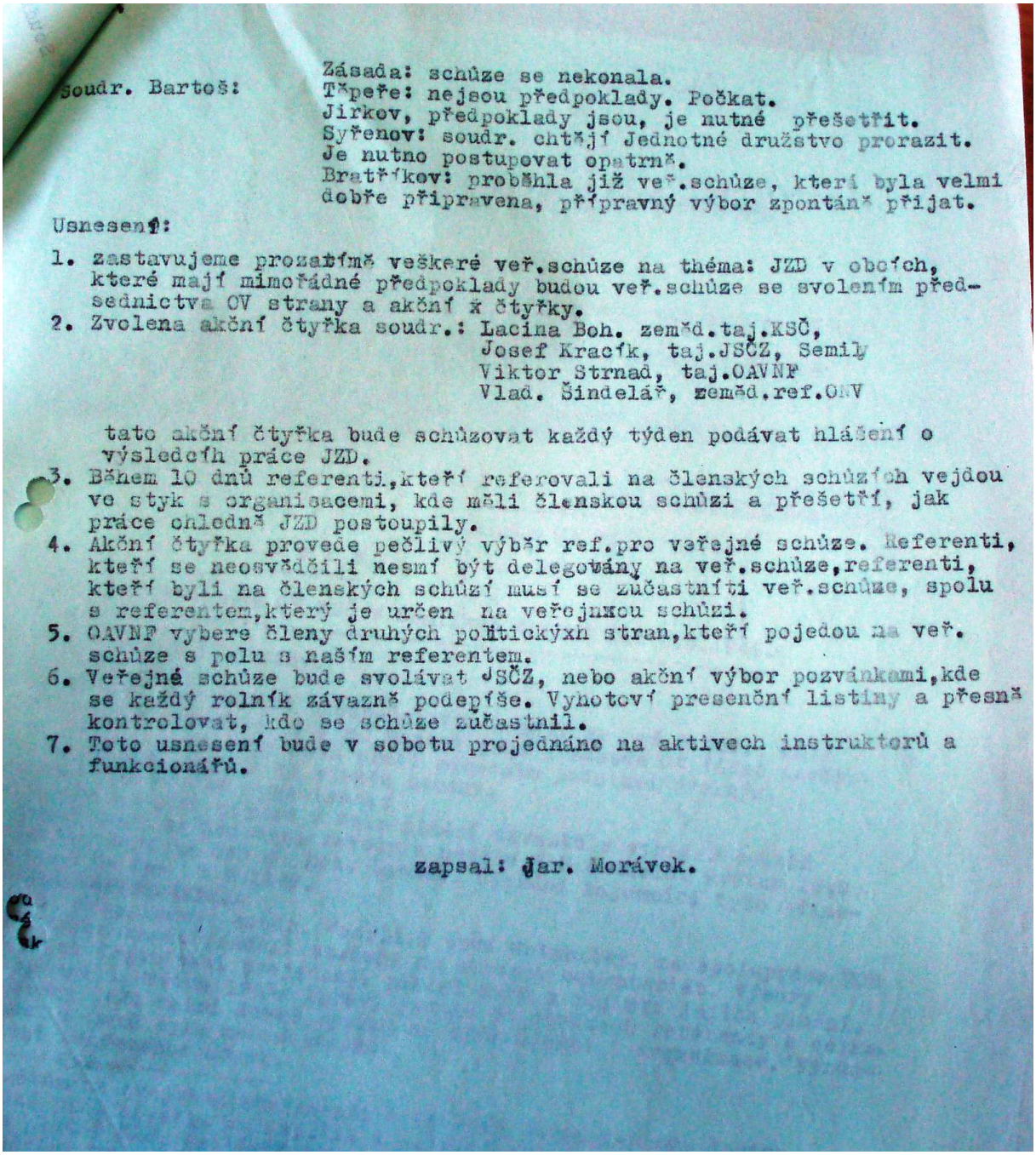

Soudr. Bartoš: Zásada: schůze se nekonala.
Tůpeře: nejsou předpoklady. Počkat.
Jirkov, předpoklady jsou, je nutné přešetřit.
Syřenov: soudr. chtějí Jednotné družstvo prorazit.
Je nutno postupovat opatrně.
Bratříkov: proběhla již veř.schůze, která byla velmi dobře připravena, přípravný výbor zpontánně přijat.

Usnesení:

1. zastavujeme prozatímně veškeré veř.schůze na théma: JZD v obcích, které mají mimořádné předpoklady budou veř.schůze se svolením předsednictva OV strany a akční čtyřky.
2. Zvolena akční čtyřka soudr.: Lacina Boh. zeměd.taj.KSČ,
Josef Kracík, taj.JSČZ, Semily
Viktor Strnad, taj.OAVNF
Vlad. Šindelář, zeměd.ref.ONV

tato akční čtyřka bude schůzovat každý týden podávat hlášení o výsledcích práce JZD.
3. Během 10 dnů referenti,kteří referovali na členských schůzích vejdou ve styk s organisacemi, kde měli členskou schůzi a přešetří, jak práce ohledně JZD postoupily.
4. Akční čtyřka provede pečlivý výběr ref.pro veřejné schůze. Referenti, kteří se neosvědčili nesmí být delegováni na veř.schůze,referenti, kteří byli na členských schůzí musí se zúčastníti veř.schůze, spolu s referentem,který je určen na veřejnou schůzi.
5. OAVNF vybere členy druhých politických stran,kteří pojedou na veř. schůze s polu s naším referentem.
6. Veřejné schůze bude svolávat JSČZ, nebo akční výbor pozvánkami,kde se každý rolník závazně podepíše. Vyhotoví presenční listiny a přesně kontrolovat, kdo se schůze zúčastnil.
7. Toto usnesení bude v sobotu projednáno na aktivech instruktorů a funkcionářů.

zapsal: Jar. Morávek.

Zdroj: SOkA Semily, fond OV KSČ Semily, kt 28, inv. č. 67, 1949.

Příloha 4: PV JZD v Horské Kamenici v roce 1949 a 1950

Zdroj: SOkA Jablonec, fond JZD Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 14 a 15.

Příloha 5: Seznam vesnických boháčů v okrese Semily podle hlášení místních tajemníků, [cca počátek roku 1952]

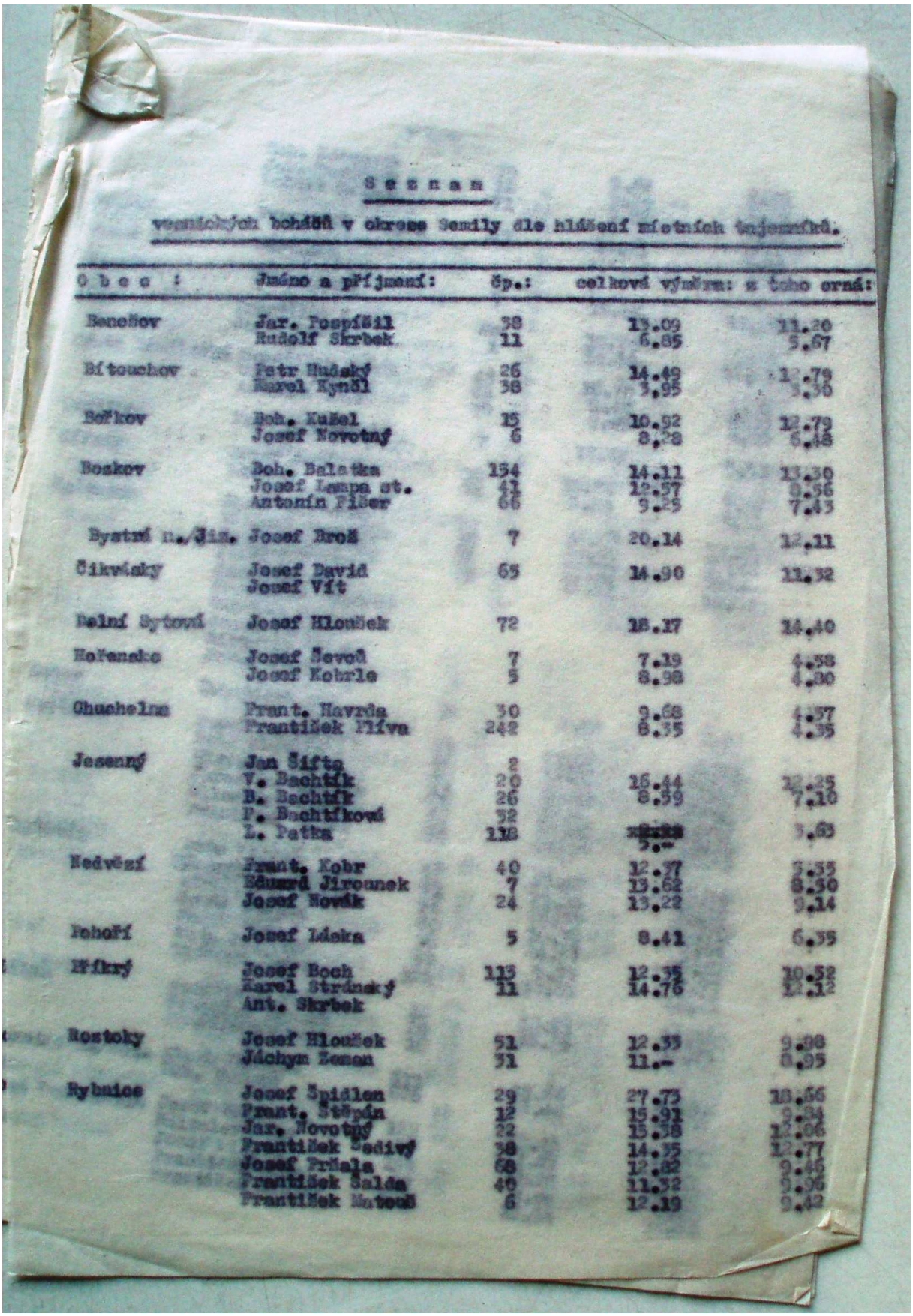

S e z n a m

vesnických boháčů v okrese Semily dle hlášení místních tajemníků.

O b e c :	Jméno a příjmení:	čp.:	celková výměra:	z toho orná:
Benešov	Jar. Pospíšil	38	13.09	11.20
	Rudolf Skrbek	11	6.85	5.67
Bítouchov	Petr Hudský	26	14.49	12.79
	Karel Kynčl	38	3.95	3.30
Bořkov	Boh. Kušel	15	10.92	12.79
	Josef Novotný	6	8.28	6.48
Bozkov	Boh. Balatka	154	14.11	13.30
	Josef Lampa st.	41	12.57	8.56
	Antonín Fišer	66	9.25	7.43
Bystrá n./Jiz.	Josef Brož	7	20.14	12.11
Čikvásky	Josef David	65	14.90	11.32
	Josef Vít			
Dolní Sytová	Josef Hloušek	72	18.17	14.40
Hořensko	Josef Ševoů	7	7.19	4.58
	Josef Kobrle	5	8.98	4.80
Chuchelna	Frant. Havrda	30	9.68	4.57
	František Plíva	242	8.35	4.35
Jesenný	Jan Šifta	2		
	V. Bachtík	20	16.44	12.25
	B. Bachtík	26	8.59	7.10
	P. Bachtíková	32		
	L. Patka	118	xxxxx 5.-	3.63
Nedvězí	Frant. Kobr	40	12.37	5.35
	Eduard Jirounek	7	13.62	8.50
	Josef Novák	24	13.22	9.14
Pohoří	Josef Láska	5	8.41	6.35
Příkrý	Josef Boch	113	12.35	10.52
	Karel Stránský	11	14.76	12.12
	Ant. Skrbek			
Roztoky	Josef Hloušek	51	12.33	9.98
	Jáchym Zeman	31	11.-	8.95
Rybnice	Josef Špidlen	29	27.73	18.66
	Frant. Štěpán	12	15.91	9.84
	Jar. Novotný	22	15.38	12.06
	František Šedivý	38	14.35	12.77
	Josef Pršala	68	12.82	9.46
	František Šalda	40	11.32	9.96
	František Matouš	6	12.19	9.42

	Boh. Kocourek	39	9.62	8.48
	Jar. Buriánek	28	9.34	7.45
	Robert Matouš	71	9.82	8.73
Semily	František Křapka	65	12.21	7.65
Sloní	Martínek			
Škodějov	Lad. Novák	7	16.05	13.60
Štíd	František Nosek	88	10.70	9.38
	Josef Svoboda	1	16.40	11.07
Lhota Hradišťská	František Luňák	43	16.70	9.35
	Václav Havlík	24	9.42	8.13
	Antonín Šmíd	30	9.83	8.30
Oldřina	Fr. Drahoňovský	7	13.65	8.54
Jívany	Josef Komík	10	11.24	6.42
	Dlouhý	28	3.09	2.11
Kněžnice	Josef Stříbský	29	14.85	11.24
	Bohumil Brunclík	17	22.91	13.42
	František Hofka	16	17.17	15.-
	Josef Kotlář	28	12.11	10.44
	Jan Kubínek			
	František Vohnout			
	Oldřich Bejman			
	Josef Vávra			
	Miroslav Vílek			
	Josef Janda	8		
Kolov	František Ort	12	8.93	7.62
Koštálov	Pavel Jandourek	70	25.99	17.11
	Boh. Hlubůček	58	18.86	17.11
	Miroslav Vávra	39	21.25	14.-
	Jaroslav Šindelář	80	19.-	17.05
	Miloslav Janata	63	14.03	11.26
	František Nosek	54	13.96	11.05
Libštát	Otto Vedral	97	23.58	16.26
	František Janata	91	19.13	16.57
	Stanislav Jiříček	56	26.33	16.70
	Josef Janata	80	10.79	7.65
	Josef Jech	36	24.97	16.38
	Otto Palounek	93	9.53	7.77
	Oldřich Havel	121	13.65	11.5
Liboň	František Bernat	14	18.91	14.42
	Věroslav Bernat	28	16.06	12.75
	František Kovář	16		
Lomnice n./Pop.	Alois Konopáš	613	15.66	10.89
	Boh. Bergor	626	17.48	12.82
Nová Ves n.Pop.	Josef Grha	123	19.45	14.71
	Miloslav Malý	15	21.55	15.-
	Josef Nímera	153	16.19	12.25
	František Grha	57	9.08	7.63
	František Blažek	125	13.98	11.50

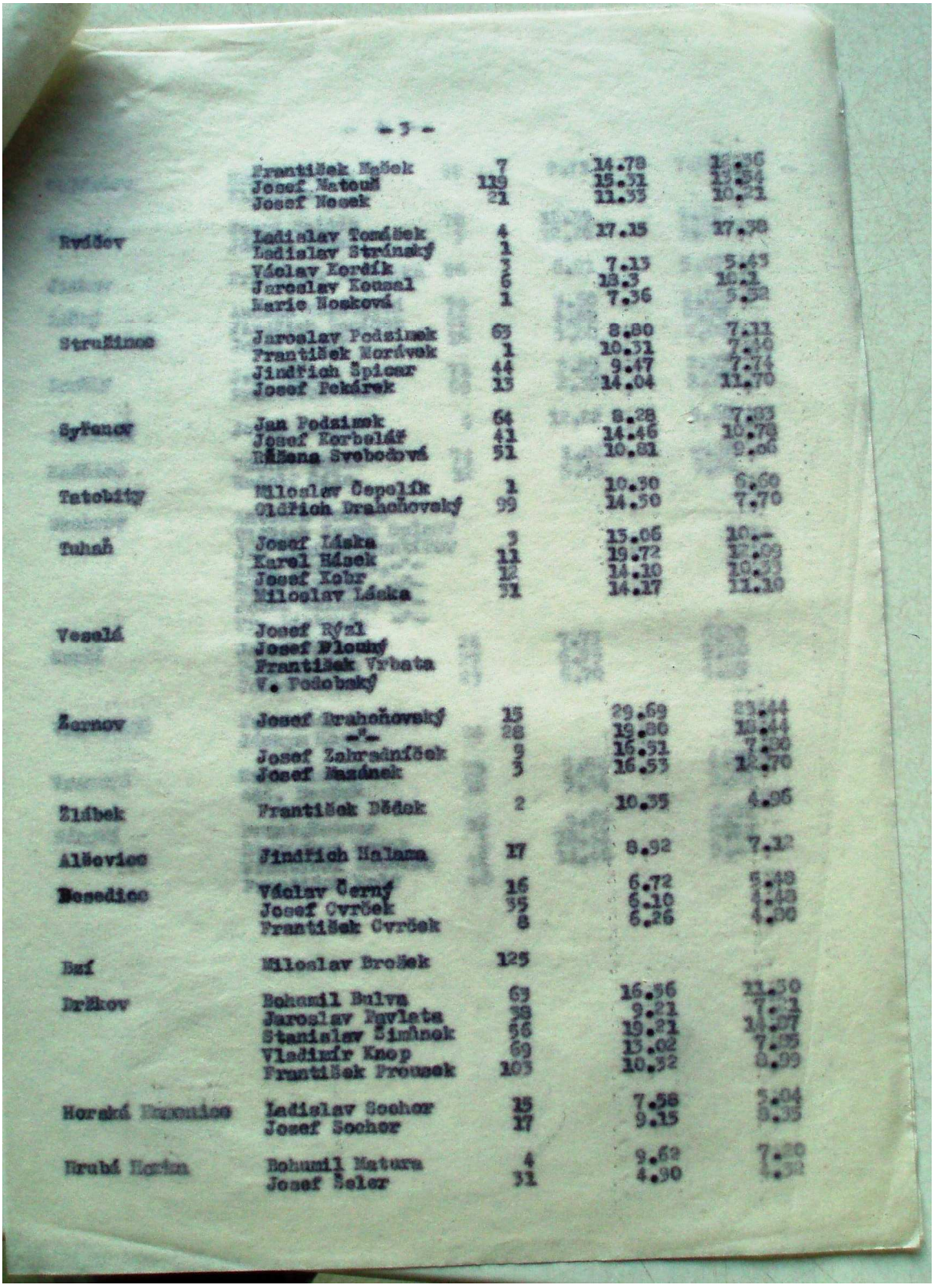

- 3 -

	František Hašek	7	14.78	12.36
	Josef Matouš	119	15.31	13.54
	Josef Nosek	21	11.33	10.1
Rvíšov	Ladislav Tomíšek	4	17.15	17.38
	Ladislav Strínský	1		
	Václav Kordík	2	7.13	5.43
	Jaroslav Kousal	6	13.3	10.1
	Marie Nosková	1	7.36	5.32
Stružinec	Jaroslav Podzimek	63	8.80	7.11
	František Morávek	1	10.31	7.40
	Jindřich Špicar	44	9.47	7.74
	Josef Pekárek	13	14.04	11.70
Syřenov	Jan Podzimek	64	8.28	7.03
	Josef Korbelář	41	14.46	10.78
	Růžena Svobodová	51	10.81	9.06
Tatobity	Miloslav Čepelík	1	10.30	6.60
	Oldřich Drahoňovský	99	14.50	7.70
Tuhaň	Josef Liška	3	13.06	10.-
	Karel Hásek	11	19.72	12.09
	Josef Kohr	12	14.10	10.33
	Miloslav Liška	31	14.17	11.10
Veselá	Josef Rýzl			
	Josef Blouný			
	František Vrbata			
	V. Podobský			
Žernov	Josef Drahoňovský	15	29.69	23.44
	-"-	28	19.80	10.44
	Josef Zahradníček	9	16.51	7.30
	Josef Mazánek	3	16.53	12.70
Zlíbek	František Dědek	2	10.35	4.96
Alšovice	Jindřich Halama	17	8.92	7.12
Besedice	Václav Černý	16	6.72	5.48
	Josef Cvrček	35	6.10	4.40
	František Cvrček	8	6.26	4.90
Bzí	Miloslav Brošek	125		
Držkov	Bohumil Bulva	69	16.56	11.50
	Jaroslav Pavleta	28	9.21	7.1
	Stanislav Šimůnek	56	19.21	14.07
	Vladimír Knop	69	13.02	7.85
	František Prousek	103	10.32	8.99
Horská Kamenice	Ladislav Sochor	15	7.58	5.04
	Josef Sochor	17	9.15	8.35
Hrubá Horka	Bohumil Matura	4	9.62	7.20
	Josef Šeler	31	4.90	4.50

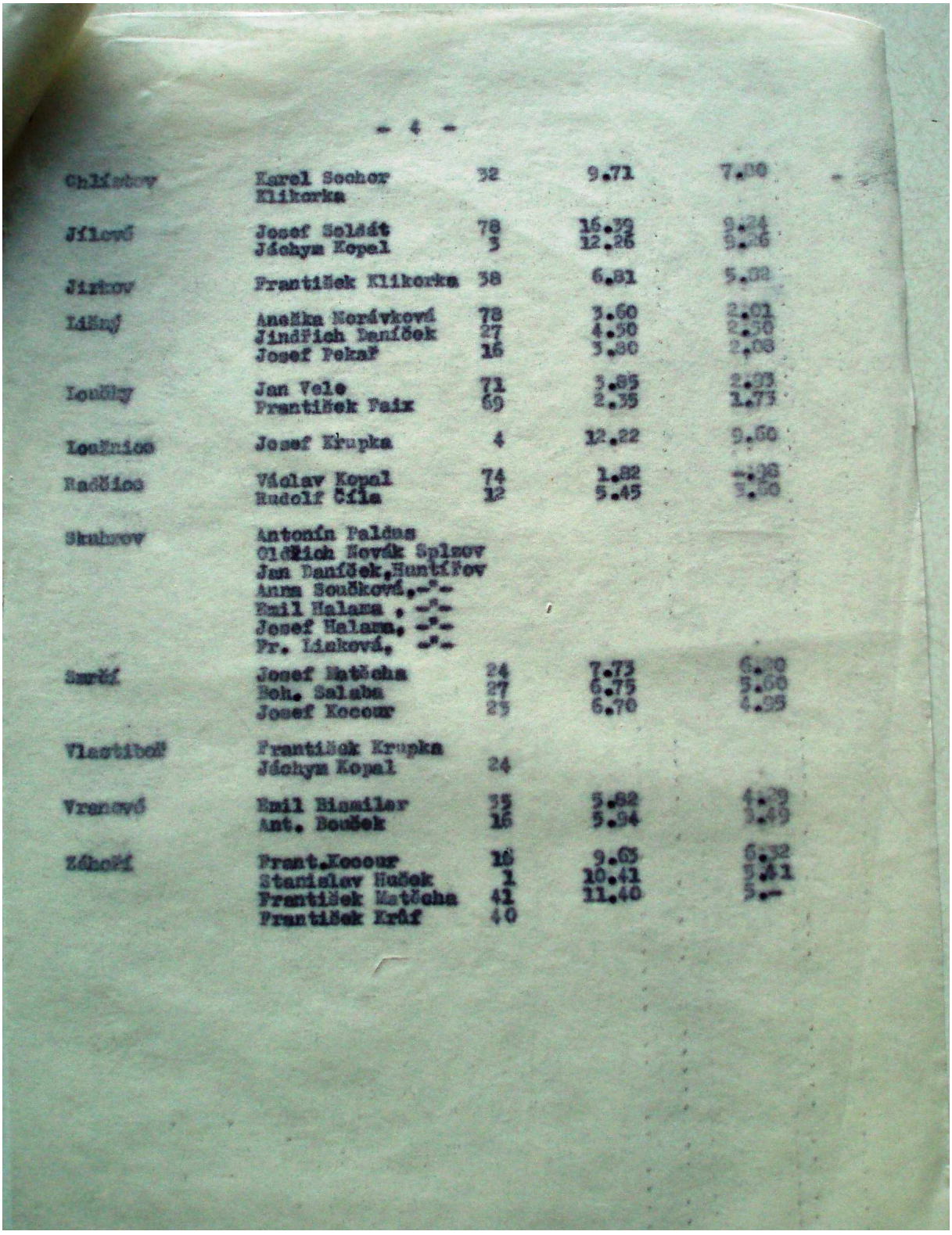

- 4 -

Chlístov	Karel Sochor	32	9.71	7.00
	Klikorka			
Jílové	Josef Soldát	78	16.39	9.24
	Jáchym Kopal	3	12.26	9.26
Jirkov	František Klikorka	38	6.81	5.82
Lišný	Anežka Norávková	78	3.60	2.01
	Jindřich Daníček	27	4.50	2.50
	Josef Pekař	16	3.80	2.08
Loučky	Jan Vele	71	3.85	2.93
	František Faix	69	2.35	1.73
Loužnice	Josef Krupka	4	12.22	9.60
Radčice	Václav Kopal	74	1.82	-.98
	Rudolf Číla	12	5.45	3.60
Skuhrov	Antonín Paldus			
	Oldřich Novák Splzov			
	Jan Daníček, Huntířov			
	Anna Součková, -"-			
	Emil Halama, -"-			
	Josef Halama, -"-			
	Fr. Linková, -"-			
Smrčí	Josef Matěcha	24	7.73	6.20
	Boh. Salaba	27	6.75	5.60
	Josef Kocour	23	6.70	4.95
Vlastiboř	František Krupka			
	Jáchym Kopal	24		
Vranové	Emil Bismiler	35	5.82	4.29
	Ant. Bouček	16	5.94	3.49
Záhoří	Frant. Kocour	16	9.63	6.32
	Stanislav Huček	1	10.41	5.41
	František Matěcha	41	11.40	5.-
	František Krůf	40		

Zdroj: SOkA Semily, fond ONV Semily, kt 330, inv. č. 952, sign. 603.0.

Příloha 6: Kolektivizační agitační „poezie“ (včetně tzv. boje proti vesnickým boháčům) – ukázky z regionálního tisku, 1950 a 1952

1.

Jednoho dne ve vesnici byli všichni zoufalí,
všechny krávy stávkovaly, kapky mléka nedaly.
Copak je to za zvyky, takovéhle cavyky?
Aby s nimi neorali – poučují rolníky!
Nepoužívat dojnice k tahu je skutečně jedním
z předpokladů dobré dojivosti...

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt 422/8,
Ruch vesnice, č. č. 7/52, 17. 3. 1952.

2.

„... Na volant a na bezin,
kam se hrabe bič!
Dívčina jen přidá plyn,
ve chvilce je pryč.
Ale chasník, ach! Nedojel na pole,
s koníčkem zůstal trčet v rigole!
Je louda, kdo se lopotí
jen sám a bez druhých,
když motory už rachotí
na cestách, na polích!
J. Berná, Rybnice.

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt. 423/1,
Vesnické noviny, č. 7/52, 17. 3. 1952.

3.

TO VÍ PŘECE DNES UŽ KAŽDÝ,
ŽE MEZE JSOU NA OBTÍŽ.
ZAOREJME MEZE NAVŽDY,
BUDEME MÍT K SOBĚ BLÍŽ!

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt 423/1,
Vesnické noviny, č. 4/52, 19. 2. 1952.

4.

Kde jsou meze rozorány
ve společné velké lány,
tam si tvoří družstevníci
šťastný život na vesnici!

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt 423/1,
Vesnické noviny, č. 1/52, 21. 1. 1952.

5.

NAŠI DOPISOVATELÉ NÁM PÍŠÍ:
Božena Vítová, Kotelsko:
NÁŘEK STARÉ KRÁVY.
Naříká si stará kráva krávě sousedce:
Považte, to moje tele seno žrát nechce!
Že uteče, tam co telat už je na tucty,
v teletníku že prý bude větší mít úcty.
Že prý je tam seno sladké, šrot i otruby,
tady že však kloudného nic nemá do huby.
Pravdu má to vaše tele, vece sousedka.
Samo vidí, co je z něho tady za zmetka.
Na žebrech by zabrnkati šla mu písnička,
to myslíte, že z dobrého je papáníčka?
Škoda, že to nevidíte co jeho máma!
Já bych – věřte – do kravína hnedle šla sama!
Do těch našich hospodářů kdyby co bylo,
dávno by se v kravíně nám nádherně žilo!

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt. 423/1,
Vesnické noviny, č. 5/52, 4. 3. 1952.

6.

&VE SMYSLU USNESENÍ STRANY A VLÁDY.&
Byla jedna panímáma, ta prasata krmila
a když měla odevzdávat, vždycky jedno ulila.
Copak je to za zvyky, takovéhle cavyky,
pracujícím vykrmíme gigantické čuníky...

Aby „ulejvající“ panímámy vymizely a aby naši
pracující měli skutečně co nejdříve dostatek masa a
masných výrobků, přecházejí naše JZD i na poli
živočišné výroby k socialistické velkovýrobě. Dokazují
tak nejlépe, že správně pochopila usnesení naší vlády.

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt. 423/1,
Vesnické noviny, č. 5/52, 4. 3. 1952.

7.

<u>Z LIDOVÉ TVOŘIVOSTI SEMILSKA:</u>
Božena Vítová, Kotelsko:

Proč v té naší vesnici družstvo nezpívá?
Kdo se před ním na sto zámků ještě zavírá?
Jak by polím slušelo to ve velkém lánu
bez mezí a meziček i beze všech pánů!
Traktor by jim vesele vždy dobrý den přál
a večer zas ku spánku něžně zkolíbal.
Od jara až do zimy měl by pole rád,
kdopak by se mohl lépe o ně postarat?
Jeden lán by žitem osel – hodně veliký,
vždyť jen v družstvu vyrobíme větší bochníky!

Na jiný by nasel oves – tam zas pšenici,
stěží bychom poznali pak naší vesnici.
Ba – i nás by potom stěží mnohý poznával,
vždyť pak by se opravdový zázrak s námi stal!
Soudružství by spojilo nás na věčné časy,
bili bychom se – už jenom za větší klasy.
Za mír bychom bojovali a za nový svět,
v němž by nemusel už nikdo více hladovět.

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt. 423/1,
Vesnické noviny, č. 7/52, 17. 3. 1952.

8.

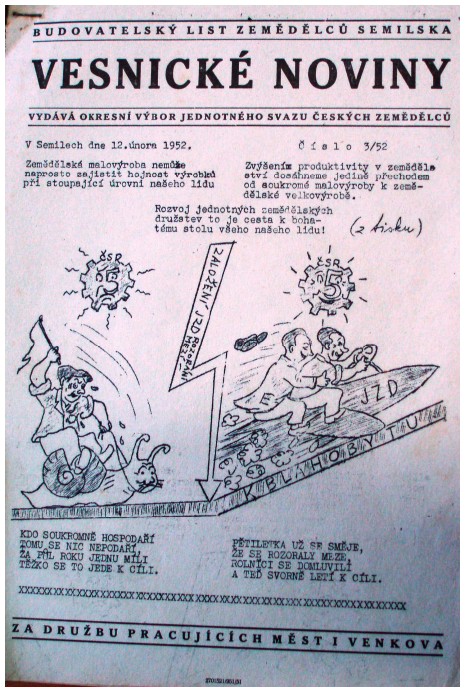

BUDOVATELSKÝ LIST ZEMĚDĚLCŮ SEMILSKA

VESNICKÉ NOVINY

VYDÁVÁ OKRESNÍ VÝBOR JEDNOTNÉHO SVAZU ČESKÝCH ZEMĚDĚLCŮ

V Semilech dne 12.února 1952. Číslo 3/52

Zemědělská malovýroba nemůže naprosto zajistit hojnost výrobků při stoupající úrovni našeho lidu

Zvýšením produktivity v zemědělství dosáhneme jedině přechodem od soukromé malovýroby k zemědělské velkovýrobě.

Rozvoj jednotných zemědělských družstev to je cesta k bohatému stolu všeho našeho lidu! (z článku)

ZAČÍNÁ JZD

KDO SOUKROMNĚ HOSPODAŘÍ
ZTMU SE NIC NEPODAŘÍ,
ZA PÝL ROKU JEDNU MÍLI
TĚŽKO SE TO JEDE K CÍLI.

PĚTILETKA UŽ SE SMÍŠE,
ŽE SE ROZORALY MEZE,
ROLNÍCI SE DOMLUVILI
A TEĎ SVORNĚ LEZÍ K CÍLI.

ZA DRUŽBU PRACUJÍCÍCH MĚST I VENKOVA

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt. 423/1,
Vesnické noviny, č. 3/52, 12. 2. 1952.

9.

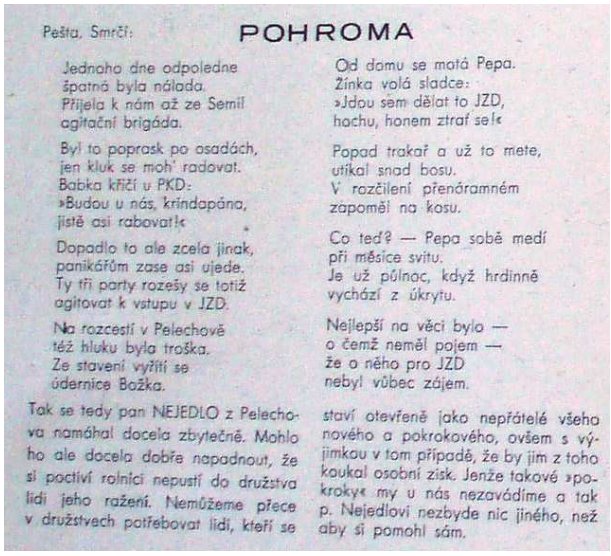

Pešta, Smrčí:

POHROMA

Jednoho dne odpoledne
špatná byla nálada.
Přijela k nám až ze Semil
agitační brigáda.

Byl to poprask po osadách,
jen kluk se moh' radovat.
Babka křičí u PKD:
»Budou u nás, krindapána,
jistě asi rabovat!«

Dopadlo to ale zcela jinak,
panikářům zase asi ujede.
Ty tři party rozešy se totiž
agitovat k vstupu v JZD.

Na rozcestí v Pelechově
též hluku byla troška.
Ze stavení vyřítí se
údernice Božka.

Od domu se matá Pepa.
Žínka volá sladce:
»Jdou sem dělat to JZD,
hachu, honem ztraf se!«

Popad traktař a už to mete,
utíkal snad bosu.
V rozčilení přenáramném
zapoměl na kosu.

Co teď? — Pepa sobě medí
při měsíce svitu.
Je už půlnoc, když hrdinně
vychází z úkrytu.

Nejlepší na věci bylo —
o čemž neměl pojem —
že o něho pro JZD
nebyl vůbec zájem.

Tak se tedy pan NEJEDLO z Pelechova namáhal docela zbytečně. Mohlo ho ale docela dobře napadnout, že si poctiví rolníci nepustí do družstva lidi jeho ražení. Nemůžeme přece v družstvech potřebovat lidi, kteří se staví otevřeně jako nepřátelé všeho nového a pokrokového, ovšem s výjimkou v tom případě, že by jim z toho kaukal osobní zisk. Jenže takové »pokroky« my u nás nezavádíme a tak p. Nejedlovi nezbyde nic jiného, než aby si pomohl sám.

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt. 423/1,
Vesnické noviny, č. 24/52, 22. 8. 1952.

10.

Zemědělci a zemědělské ženy!
Výsledkem Vaší poctivé práce je:
Bohatá letošní úroda -
hojnost mouky, pečiva a chleba !!
Drobní a střední rolníci !!! Nedovolte
venkovskému boháči, aby s výsledky Vaší
poctivé práce a s těmito statky hospodařil
jako tento nepřítel národa!

PROTO, že se urodilo -
PROTO, žee je mouka, chléb
a pečivo volné a lepší.-
PROTO ještě těchto produktů
není tolik, aby se
jimi krmil do-
bytek a drůbež!

PŠENICE

NEDOVOLTE TAKOVÉ
PLÝTVÁNÍ !!!
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Takovéto „hospodaření" je těžkým
zločinem na celém národě.
NEDOPUSŤTE TAKOVÉ HOSPODAŘENÍ!

BUĎTE I ZDE HOSPODÁŘI NA SVÝCH MÍSTECH !!!

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt 422/8,
Ruch vesnice, č. 20, 7. 12. 1950.

11.

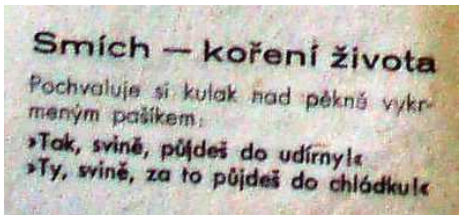

Smích — koření života

Pochvaluje si kulak nad pěkně vykrmeným pašíkem:
»Tak, vyně, půjdeš do udírny!«
»Ty, vyně, za to půjdeš do chlódku!«

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt 423/1,
Vesnické noviny, č. 16 – 17/52, 4. 7. 1952.

12.

Bíduze vsi - štěstí dovsi!

POZNALI, ŽE SPOLEČNÉ USTÁJENÍ JE PŘECE JEN VÝHODA . .

Družstevníci v Bratříkově si vybudovali kravín pro společné ustájení dojnic a začátkem měsíce ledna 1952 provedli svod. Avšak někteří zemědělci přílíš nedůvěřovali tomuto rozhodnému kroku, takže bylo svedeno a společně ustájeno jen 25 dojnic. A dnes, za jeden měsíc, i ti nedůvěřiví rolníci poznali a na vlastní oči uviděli, že společné ustájení dobytka přináší větší užitkovost a vůbec všestranné výhody a odvedli další kusy pro společné ustájení, takže dnes již má JZD Bratříkov celkem 46 dojnic ve společném kravíně.

Družstevníci v Bratříkově i tímto činem vytvářejí předpoklady ke zvyšování živočišné výroby ve smyslu usnesení naší vlády.

A JAK SI VYKLÁDÁ VLÁDNÍ USNESENÍ O ZVYŠOVÁNÍ ŽIVOČIŠNÉ VÝROBY VESNICKÝ BOHÁČ !!!!?

Když přijeli inseminační technici do Libštátu k zemědělci Vodralovi, byli jím odmítnuti a vykázáni, očkolív má 3 jalovice schopné k připuštění. Tímto se vesnický boháč V o d r a l z Libštátu ukázal v pravém světle na čí straně stojí a jak on chápe usnesení naší vlády. Bude se jistě jednou muset zodpovídat ze svých "činů" našemu pracujícímu lidu.!

Zdroj: SOkA Semily, SbPer, kt 423/1,
Vesnické noviny, č. 5, 6. 2. 1952.

Příloha 7: Agitační materiál používaný (nejen) v Horské Kamenici, září 1957

Rozměry: 85,5x31 cm

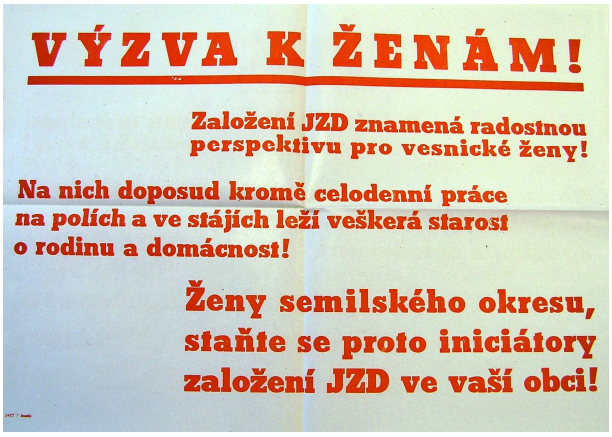

Rozměry: 59,5x41,5 cm

Rozměry: 59,5x21 cm

Rozměry:59,5x21 cm

Rozměry: 21x30 cm

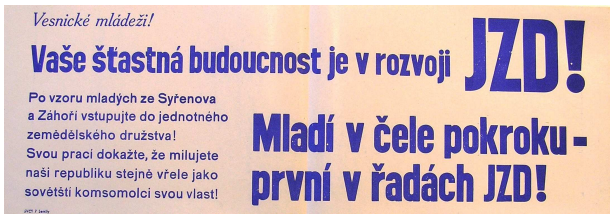

Rozměry: 59,5x21 cm

Rozměry: 61x43 cm

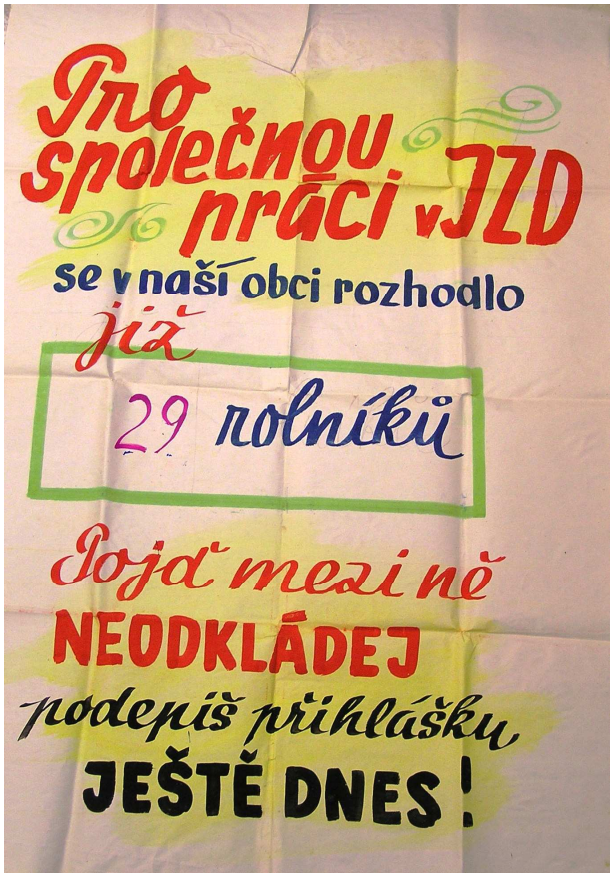

Rozměry: 95x131,5 cm

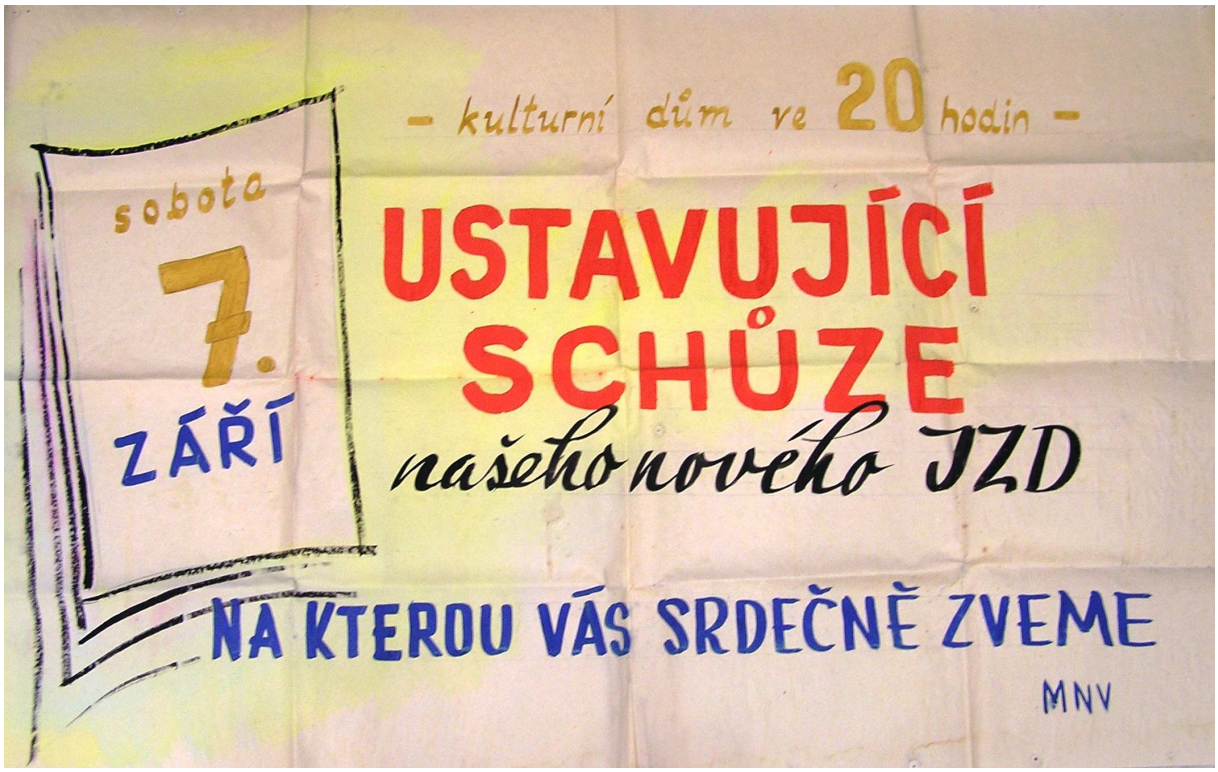

Rozměry: 148x92 cm

Zdroj: SOkA Jablonec, fond MNV Horská Kamenice, kt 1, inv. č. 2, 1957.

Příloha 8: Kauza „Bohumil Sochor č. p. 58“ dodatečně „řešená“ v rubrice „Dopisy čtenářům“ Zemědělských novin, červen 1968

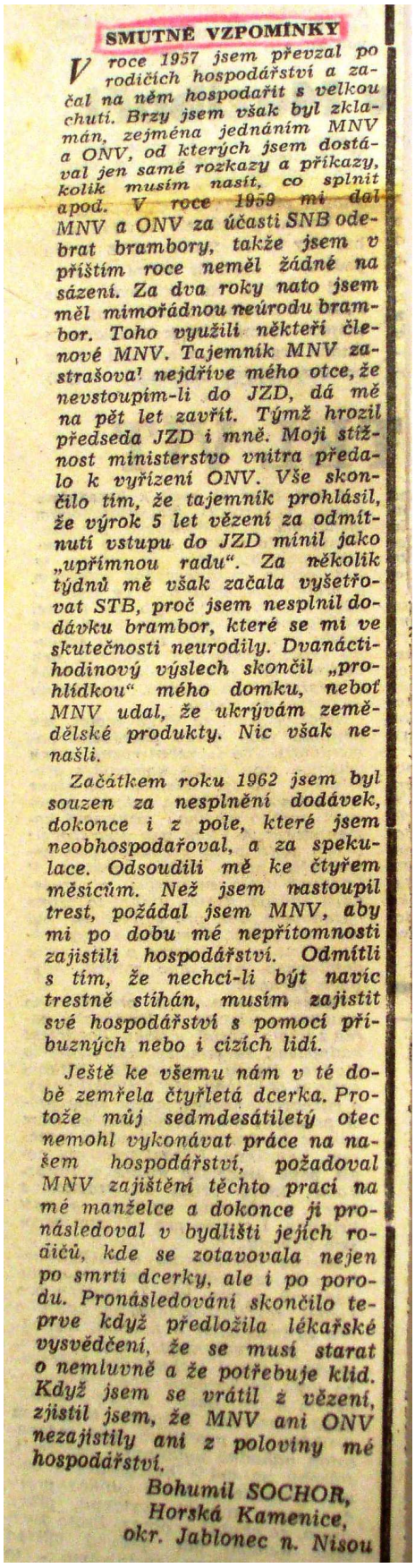

SMUTNÉ VZPOMÍNKY

V roce 1957 jsem převzal po rodičích hospodářství a začal na něm hospodařit s velkou chutí. Brzy jsem však byl zklamán, zejména jednáním MNV a ONV, od kterých jsem dostával jen samé rozkazy a příkazy, kolik musím nasít, co splnit apod. V roce 1959 mi dal MNV a ONV za účasti SNB odebrat brambory, takže jsem v příštím roce neměl žádné na sázení. Za dva roky nato jsem měl mimořádnou neúrodu brambor. Toho využili někteří členové MNV. Tajemník MNV zastrašoval nejdříve mého otce, že nevstoupím-li do JZD, dá mě na pět let zavřít. Týmž hrozil předseda JZD i mně. Moji stížnost ministerstvo vnitra předalo k vyřízení ONV. Vše skončilo tím, že tajemník prohlásil, že výrok 5 let vězení za odmítnutí vstupu do JZD mínil jako „upřímnou radu“. Za několik týdnů mě však začala vyšetřovat STB, proč jsem nesplnil dodávku brambor, které se mi ve skutečnosti neurodily. Dvanáctihodinový výslech skončil „prohlídkou“ mého domku, neboť MNV udal, že ukrývám zemědělské produkty. Nic však nenašli.

Začátkem roku 1962 jsem byl souzen za nesplnění dodávek, dokonce i z pole, které jsem neobhospodařoval, a za spekulace. Odsoudili mě ke čtyřem měsícům. Než jsem nastoupil trest, požádal jsem MNV, aby mi po dobu mé nepřítomnosti zajistili hospodářství. Odmítli s tím, že nechci-li být navíc trestně stíhán, musím zajistit své hospodářství s pomocí příbuzných nebo i cizích lidí.

Ještě ke všemu nám v té době zemřela čtyřletá dcerka. Protože můj sedmdesátiletý otec nemohl vykonávat práce na našem hospodářství, požadoval MNV zajištění těchto prací na mé manželce a dokonce ji pronásledoval v bydlišti jejích rodičů, kde se zotavovala nejen po smrti dcerky, ale i po porodu. Pronásledování skončilo teprve když předložila lékařské vysvědčení, že se musí starat o nemluvně a že potřebuje klid. Když jsem se vrátil z vězení, zjistil jsem, že MNV ani ONV nezajistily ani z poloviny mé hospodářství.

Bohumil SOCHOR,
Horská Kamenice,
okr. Jablonec n. Nisou

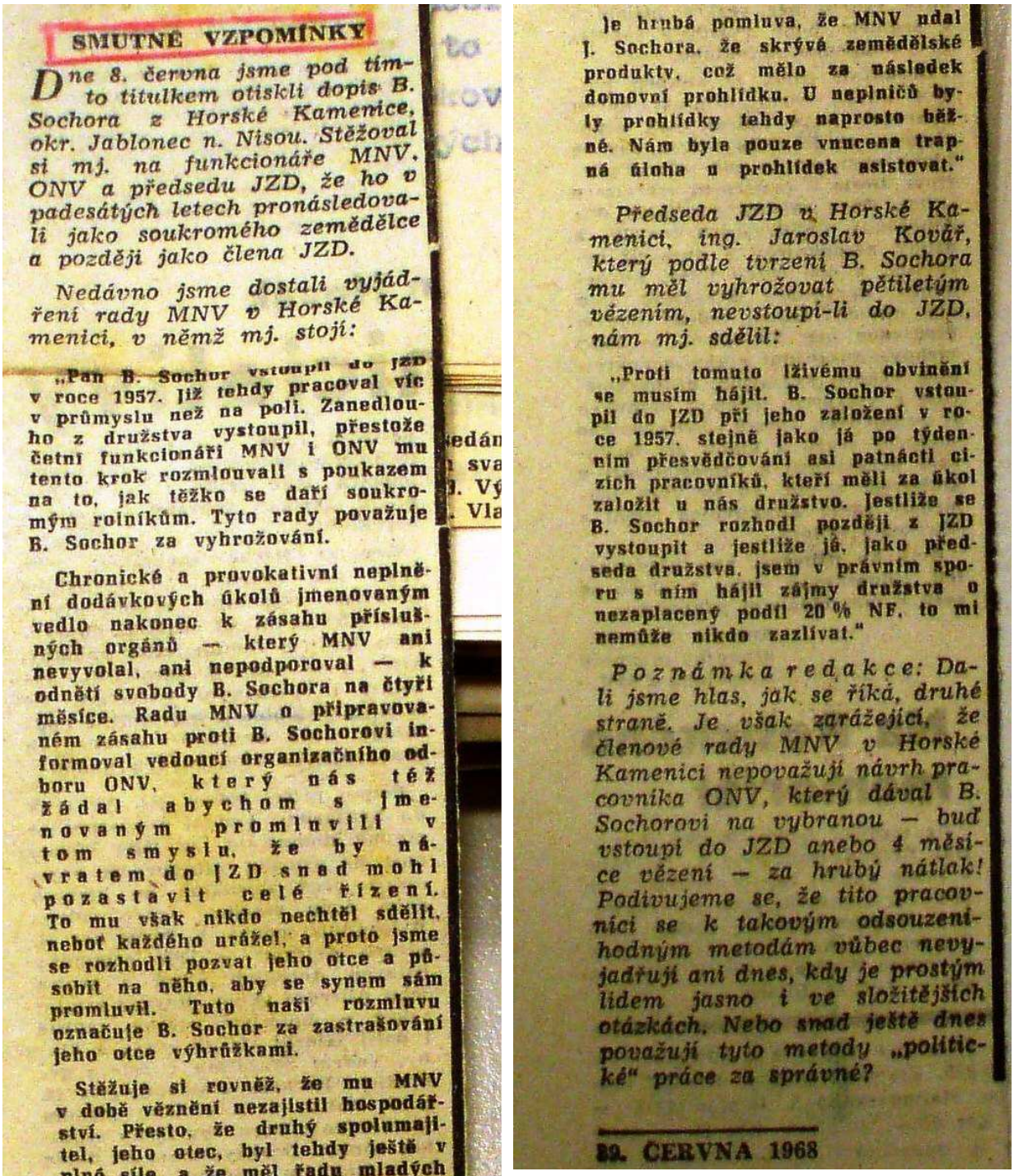

SMUTNÉ VZPOMÍNKY

Dne 8. června jsme pod tímto titulkem otiskli dopis B. Sochora z Horské Kamenice, okr. Jablonec n. Nisou. Stěžoval si mj. na funkcionáře MNV, ONV a předsedu JZD, že ho v padesátých letech pronásledovali jako soukromého zemědělce a později jako člena JZD.

Nedávno jsme dostali vyjádření rady MNV v Horské Kamenici, v němž mj. stojí:

„Pan B. Sochor vstoupil do JZD v roce 1957. Již tehdy pracoval víc v průmyslu než na poli. Zanedlouho z družstva vystoupil, přestože četní funkcionáři MNV i ONV mu tento krok rozmlouvali s poukazem na to, jak těžko se daří soukromým rolníkům. Tyto rady považuje B. Sochor za vyhrožování.

Chronické a provokativní neplnění dodávkových úkolů jmenovaným vedlo nakonec k zásahu příslušných orgánů — který MNV ani nevyvolal, ani nepodporoval — k odnětí svobody B. Sochora na čtyři měsíce. Radu MNV o připravovaném zásahu proti B. Sochorovi informoval vedoucí organizačního odboru ONV, který nás též žádal abychom s jmenovaným promluvili v tom smyslu, že by návratem do JZD snad mohl pozastavit celé řízení. To mu však nikdo nechtěl sdělit, neboť každého urážel, a proto jsme se rozhodli pozvat jeho otce a působit na něho, aby se synem sám promluvil. Tuto naši rozmluvu označuje B. Sochor za zastrašování jeho otce výhrůžkami.

Stěžuje si rovněž, že mu MNV v době věznění nezajistil hospodářství. Přesto, že druhý spolumajitel, jeho otec, byl tehdy ještě v plné síle a že měl řadu mladých příbuzných, namáhali jsme se provoz usedlosti zajistit, což se nám zčásti podařilo. To, že jsme si dovolili napsat jeho manželce k jejím rodičům, aby se starala o zajištění jarních prací, považuje B. Sochor za její pronásledování. Když nám odepsala, že se jí narodilo děcko, požádali jsme o zajištění polních prací ONV, což se také stalo.

je hrubá pomluva, že MNV ndal J. Sochora, že skrývá zemědělské produkty, což mělo za následek domovní prohlídku. U neplničů byly prohlídky tehdy naprosto běžné. Nám byla pouze vnucena trapná úloha u prohlídek asistovat."

Předseda JZD v Horské Kamenici, ing. Jaroslav Kovář, který podle tvrzení B. Sochora mu měl vyhrožovat pětiletým vězením, nevstoupí-li do JZD, nám mj. sdělil:

„Proti tomuto lživému obvinění se musím hájit. B. Sochor vstoupil do JZD při jeho založení v roce 1957, stejně jako já po týdenním přesvědčování asi patnácti cizích pracovníků, kteří měli za úkol založit u nás družstvo. Jestliže se B. Sochor rozhodl později z JZD vystoupit a jestliže já, jako předseda družstva, jsem v právním sporu s ním hájil zájmy družstva o nezaplacený podíl 20 % NF, to mi nemůže nikdo zazlívat."

Poznámka redakce: Dali jsme hlas, jak se říká, druhé straně. Je však zarážející, že členové rady MNV v Horské Kamenici nepovažují návrh pracovníka ONV, který dával B. Sochorovi na vybranou — buď vstoupí do JZD anebo 4 měsíce vězení — za hrubý nátlak! Podivujeme se, že tito pracovníci se k takovým odsouzeníhodným metodám vůbec nevyjadřují ani dnes, kdy je prostým lidem jasno i ve složitějších otázkách. Nebo snad ještě dnes považují tyto metody „politické" práce za správné?

29. ČERVNA 1968

Zdroj: SOkA Jablonec, fond MNV Horská Kamenice, kt 2, inv. č. 2, 1968.

Příloha 9: Dobový fotografický materiál – drobný rolník Stanislav Svárovský (č. p. 5)

Žňové práce – hospodář s dcerou, kosa a lidské ruce, Horská Kamenice (50. l. 20. stol.)

Sousedská výpomoc při vybírání brambor (50. l. 20. stol.)

Kravský potah – nenahraditelný pomocník, drobných hospodářů (konec 50. l. 20. stol.)

Střídání generací, aneb konec tradičního života na venkově...

Zdroj: Soukromý fotoarchiv R.B. (1933).